

TPL
STOCK VERIFIED
1995

അ മ ര ക ക ള ള

ബാലപ്രിയം

എന്ന ഭാഷാപ്രാബല്യസഹിതം.

പാലപ്പാത്രം പുതിയതെടുത്ത് ശോധിതമാക്കിയതിന്റെ അപരകൂടെ
ശിഷ്യനായി, യോഗവിദ്യാപദ്ധതികളായ യോഗാനന്ദ
സ്വാമി അപരകൂടെനിന്നു സിദ്ധിച്ചതായ നാമ

ഗ്രന്ഥത്തോടു കൂടിയ കയ്യെഴുത്തു വാരിയതു
താമരവരിയർ അപരകൂടെ
പ്രകാശിപ്പിക്കപ്പെട്ടതു.

പ്രകാശകന്മാർ.

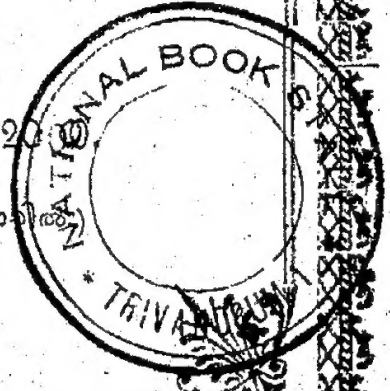
എസ്. റി. റെഡ്യാർ & സൺസ്

വി. വി. ബ്രസ്സ്—കൊല്ലം.

4-ാം പതിപ്പ് കാപ്പി—20

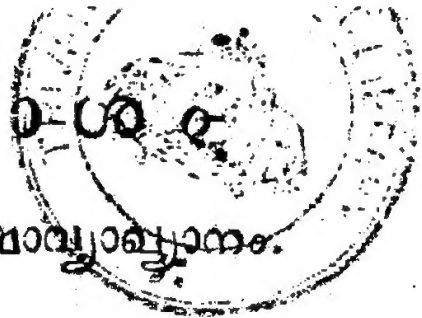
(കാപ്പിറൈറ്റ് പ്രകാശകന്മാരിൽ)

1125.

1	പ്രഥമഖാണ്ഡം- സ്വർഗ്ഗവർഗ്ഗപ്രാരംഭം:	244	ക്ഷത്രിയവർഗ്ഗ പ്രാരംഭം:
19	വ്യോമവർഗ്ഗ പ്രാരംഭം:	278	വൈശ്യവർഗ്ഗ പ്രാരംഭം:
20	ദിഗ്വർഗ്ഗ പ്രാരംഭം:	310	ശൂദ്രവർഗ്ഗ പ്രാരംഭം:
28	കാലവർഗ്ഗപ്രാരംഭം:	325	തൃതീയകാണ്ഡം- വിശേഷ്യനിഘ്നവർഗ്ഗ പ്രാരംഭം:
36	ധീവർഗ്ഗപ്രാരംഭം:	371	നാനാർത്ഥവർഗ്ഗ പ്രാരംഭം:
42	ശബ്ദാദിവർഗ്ഗപ്രാരംഭം:	451	നാനാർത്ഥവ്യയവർഗ്ഗ പ്രാരംഭം:
49	നാട്യവർഗ്ഗപ്രാരംഭം:	461	അവ്യയവർഗ്ഗ പ്രാരംഭം:
61	പാതാളഭോഗീവർഗ്ഗപ്രാരംഭം :	468	ലിംഗാതിസംഗ്രഹവർഗ്ഗ പ്രാരംഭം:
65	നരകവർഗ്ഗ പ്രാരംഭം:	474	അമപുണ്ഡിംഗസംഗ്രഹം:
66	വാരിവർഗ്ഗ പ്രാരംഭം:	485	അമപുണ്ഡസകസംഗ്രഹം:
81	ദ്വിതീയകാണ്ഡം- ഭൂവർഗ്ഗപ്രാരംഭം:	487	അമസ്ത്രീപുണ്ഡസംഗ്രഹപ്രാ രംഭം:
87	പുരവർഗ്ഗ പ്രാരംഭം:	488	സ്ത്രീപുണ്ഡസംഗ്രഹപ്രാ രംഭം:
94	ശൈലവർഗ്ഗ പ്രാരംഭം:	489	അമത്രിലിംഗസംഗ്രഹ
96	വനവർഗ്ഗ പ്രാരംഭം:	490	അമപരലിംഗാദിസംഗ്രഹം:
101	ഓഷാധിവർഗ്ഗ പ്രാരംഭം:		
162	മൃഗവർഗ്ഗ പ്രാരംഭം:		
178	മനുഷ്യവർഗ്ഗ പ്രാരംഭം:		
225	ബ്രഹ്മവർഗ്ഗ പ്രാരംഭം:		

അമരകേശം

‘ബാലപ്രിയ’ എന്ന ഭാഷാവ്യാഖ്യാനം.

നതപാ ഭാഷ്യരഞ്ചിംബന്ധമാം ദേവീം ദേവനവീം ഗിരം
ക്രിയതേശ്വരകാരംസ്യ വ്യാഖ്യാ ബാലപ്രിയായാഹവ.

യസ്യ ജ്ഞാനദയാസിന്ധോ അഗാധസ്യാനന്മാ ഗുണാഃ
സേവ്യതാമക്ഷയോ ധീമാസ്സശ്രീയേ ചാമൃതായ ച.

അനപയം—ഘോ ധീമാഃ ജ്ഞാനദയാസിന്ധോഃ അഗാധ
സ്യ യസ്യ അനന്മാഃ ഗുണാഃ സന്തി സഃ അക്ഷയഃ ശ്രീയേ ച
അമൃതായ ച ദേവദീഃ സേവ്യതാം.

അനപയാത്മം—അല്ലയോ ധീമന്മാരെ, ജ്ഞാനദയാസിന്ധു
വായി അഗാധനായിരിക്കുന്ന യാവനൊരുത്തൻ അനന്മാങ്ങളാ
യിരിക്കുന്ന ഗുണങ്ങൾ ഭവിക്കുന്നു. ആ അക്ഷയൻ ശ്രീയിനായി
ക്കൊണ്ടും അമൃതത്തിനായിക്കൊണ്ടും നിങ്ങളാൽ സേവിക്കപ്പെ
ടണം.

പരിഭാഷാ—ധീമന്മാർ=ബുദ്ധിമാന്മാർ. അഗാധൻ=ഗം
ഭീമൻ. ജ്ഞാനദയാസിന്ധു=ജ്ഞാനദയകൾക്കു സിന്ധു. ജ്ഞാ
നദയകൾ=ജ്ഞാനവും ദയയും. സിന്ധു=സമുദ്രം. യാവനൊരു
ത്തൻ=യാതൊരു ഈശ്വരൻ. അനന്മാങ്ങൾ=നിർമ്മലങ്ങൾ ഗു
ണങ്ങൾ=ക്ഷാന്ത്യാദികൾ. അക്ഷയൻ=ക്ഷയത്തോടുകൂടാത്തവൻ.
ക്ഷയം=നാശം. ഈശ്വരനെന്നത്ത്വം. ശ്രീ=സമ്പത്തു്. അമൃ
തം=മോക്ഷം. സേവിക്ക=ഭജിക്ക.

സമാഹൃത്യാന്യതന്ത്രാണി സംക്ഷിപ്തൈഃ പ്രതിസംസ്കൃതൈഃ
സമ്പൂർണ്ണമുച്യതേ വജ്രൈർനാമലിംഗാനശാസനം.

അനപയം—അന്യതന്ത്രാണി സമാഹൃത്യ സംക്ഷിപ്തൈഃ പ്ര
തി സംസ്കൃതൈഃ വജ്രൈഃ സമ്പൂർണ്ണം നാമലിംഗാനശാസനം
ഉച്യതേ.

അനപയാത്മം—അന്യതന്ത്രങ്ങളെ സമാഹരിച്ചിട്ടു സംക്ഷി
പ്തങ്ങളായി പ്രതിസംസ്കൃതങ്ങളായിരിക്കുന്ന വജ്രങ്ങൾകൊണ്ടു
സമ്പൂർണ്ണമായിരിക്കുന്ന നാമലിംഗാനശാസനം എന്നാൽ പവി
ക്കപ്പെടുന്നു.

പരിഭാഷാ—അന്യതന്ത്രങ്ങൾ=അന്യശാസ്ത്രങ്ങൾ. സമാ

൨൦മിക്കു=കരേടത്താക്കുക. സംക്ഷിപ്തങ്ങൾ=സംക്ഷേപിക്കപ്പെട്ടവ. സംക്ഷേപിക്കു=ചുരുക്കുക. പ്രതിസംസ്കൃതങ്ങൾ=പ്രതിശബ്ദം, സംസ്കൃതങ്ങൾ. സംസ്കൃതങ്ങൾ=കൃതസംസ്കാരങ്ങൾ. ചില ശബ്ദങ്ങളിലും വ്യാകരണശാസ്ത്രാനുസരണത്തോടുകൂടിയവ എന്നു സാരം. വഗ്ഗങ്ങൾ=സജാതീയശബ്ദസമൂഹങ്ങൾ. സമ്പൂർണ്ണം=തികവോടുകൂടിയത്. നാമലിംഗാനുസരണം=നാമങ്ങളെയും ലിംഗങ്ങളെയും അറിയിപ്പിക്കുന്നതായ ശാസ്ത്രം. ചലിക്കു=പറയുക.

പ്രായശ്ചര ഉപദേശേണ സാഹചര്യം കരുചിൽ
സ്രീപുനപുംസകം ജ്ഞേയം തദവിശേഷവിധേഃകപചിൽ.

അനന്തരം—പ്രായശ്ചര ഉപദേശേണ സ്രീപുനപുംസകം ജ്ഞേയം കരുചിൽ സാഹചര്യം കപചിൽ തൽ വിശേഷവിധേഃജ്ഞേയം.

അനന്തരം—പ്രായശ്ചര ഉപദേശംകൊണ്ടു സ്രീപുന പുംസകം ജ്ഞേയമായി ഭവിക്കുന്നു. ചിലേടത്തു സാഹചര്യം കൊണ്ടുതന്നെ ജ്ഞേയമായി ഭവിക്കുന്നു. ചിലേടത്തു അതു വിശേഷവിധിപ്രകാരമായിട്ടു ജ്ഞേയമായി ഭവിക്കുന്നു.

പരിഭാഷാ—ഉപദേശം=അകാരവിശേഷം. സ്രീപുനപുംസകം=സ്രീലിംഗവും പുല്ലിംഗവും നപുംസകലിംഗവും. സാഹചര്യം=ശബ്ദാന്തരസാന്നിദ്ധ്യം. മറ്റൊരു ശബ്ദത്തിന്റെ സമീപത്തിങ്കലുള്ള പ്രയോഗമെന്നു സാരം. അതു=സ്രീപുനപുംസകം. വിശേഷവിധി=വിശേഷോക്തി. ജ്ഞേയം=അറിയപ്പെടുവാൻ യോഗ്യം. മിക്കതുകാരവിശേഷംകൊണ്ടു സ്രീലിംഗവും പുല്ലിംഗവും നപുംസകലിംഗവുമറിവാൻ യോഗ്യമാണ് എന്നതിനു പത്മാലയാ പത്മാ, പിനാകോജഗവം ഇത്യാദികൾ വിഷയങ്ങളാകുന്നു. പത്മാലയാ പത്മാ ഇവ ൨-ം സ്രീലിംഗമാകുന്നു എന്നും പിനാകു എന്നതു പുല്ലിംഗമാകുന്നു എന്നും അജഗവം എന്നതു നപുംസകമാകുന്നു എന്നും അതാതു ശബ്ദത്തിന്റെ അകാരവിശേഷംകൊണ്ടു മേല്പറഞ്ഞ സ്ഥലങ്ങളിൽ അറിയാം. സ്ഥലാന്തരങ്ങളിലും ഇപ്രകാരം ഉപരിച്ചുകൊൾക. അശ്വയുഗശ്ചിനീ, ബ്രഹ്മാന്തരഃ സുമജ്ജേഷുഃ വിയലിച്ഛപദം ഇത്യാദികളിൽ സാഹചര്യംകൊണ്ടു അറിയാം. അശ്ചിനീ എന്നതു് അകാരവിശേഷംകൊണ്ടു നിശ്ചിതലിംഗമാകുന്നു. അതിന്റെ സമീപത്തിങ്കൽ പ്രയോഗിക്കുന്നിതിത്തമായിട്ടു അശ്വയുക് എന്നതും സ്രീലിംഗമാകുന്നു എന്നറിയാം. സ്ഥലാന്തരങ്ങളിലും ഇപ്രകാരം ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

ദേവീ സ്രീഭദ്രദിഃപുമാൻ എന്നുള്ളതു ദേവീശബ്ദം സ്രീലിംഗമാകുന്നു എന്നും ഭദ്രദിശബ്ദം പുല്ലിംഗമാകുന്നു എന്നും സ്രീപുമാൻ എന്നുള്ള വിശേഷവിധികൊണ്ടുതന്നെ അറികയും വേണം. ഇപ്രകാരം സ്ഥലാന്തരങ്ങളിലും സ്മരിച്ചുകൊൾക.

ദേവാപുനായ ന ദ്വന്ദ്വോ നൈകശേഷോ ന സംകരഃ
കൃതോഽത്ര ഭിന്നലിംഗാനാമനുക്താനാം ക്രമാദതേ. ഭ

അനപ്യം—അത്ര അനുക്താനാം ഭിന്നലിംഗാനാം ദേവാപുനായ ദ്വന്ദ്വഃ ന കൃതഃ ഏകശേഷഃ ന കൃതഃ ക്രമാൽ ദ്വന്ദ്വ സംകരഃ ന കൃതഃ

അനപയാത്മം—ഇതികൽ അനുക്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന ഭിന്നലിംഗങ്ങളുടെ ദേവാപുനത്തിനായിക്കൊണ്ടു ദ്വന്ദ്വം കൃതമായി ഭവിക്കുന്നില്ല. ഏകശേഷവും കൃതമായി ഭവിക്കുന്നില്ല. ക്രമത്തോടുകൂടാതെ സംകരവും കൃതമായിട്ടില്ല.

പരിഭാഷാ—അനുക്തങ്ങൾ=പറകപ്പെടാത്തവ. ഭിന്നലിംഗങ്ങൾ=അതാതു ലിംഗത്തോടുകൂടിയ ശബ്ദങ്ങൾ. ദേവാപുനം=ദേവത്തിന്റെ ആപുനം. ദേവം=ലിംഗവിശേഷം. ആപുനം=വചനം. (ബോധനമെന്നുസാരം) ദ്വന്ദ്വം=ദ്വന്ദ്വസമാസം. കൃതം=ചെയ്തപ്പെട്ടത്. ഏകശേഷം=ഒന്നുശേഷിക്കുമെന്നുള്ള വിധി. സംകരം=ഭിന്നലിംഗമിശ്രീഭാവം.

സാരം—യാവചിലശബ്ദങ്ങളുടെ ലിംഗങ്ങൾ സ്ഥലാന്തരത്തിങ്കൽ പറകപ്പെട്ടിരിക്കുന്നുവോ ആ ശബ്ദങ്ങൾക്ക് ഈ ഗ്രാമത്തിങ്കൽ ദ്വന്ദ്വസമാസത്തെ ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. വിദ്യാധരാപ്തമായ ക്ഷമക്ഷോഗ്യവ്യക്തിനമാഃ എന്നാദാഹരണം. ഈ സമാസത്തിങ്കൽ വിദ്യാധരയക്ഷോഗ്യവ്യക്തിനശബ്ദങ്ങൾ പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു. അപ്തശബ്ദം സ്രീലിംഗമാകുന്നു രക്ഷശബ്ദം നപുംസകമാകുന്നു. എന്നാലും ദ്വന്ദ്വസമാസം ദോഷകരമായി വരികയില്ല.

ഭിന്നലിംഗങ്ങൾക്കു ദ്വന്ദ്വസമാസത്തെ ചെയ്താൽ സമാസത്തിന്റെ ചരമാവയവമായ ശബ്ദത്തിനല്ലാതെ ലിംഗപ്രതീതി സംഭവിക്കായ്കയാൽ അതിന്റെ ലിംഗംപോലെ ഇരിക്കുന്ന ലിംഗം ഇതരങ്ങളിലും ഭ്രമിക്കപ്പെടുമെന്നതല്ലൊ ഭിന്നലിംഗദ്വന്ദ്വസമാസത്താൽ വരുത്തപ്പെടുന്ന ദോഷമാകുന്നത്. അയതിനു അവകാശമില്ല. അപ്തശബ്ദം സ്രീലിംഗമാകുന്നു എന്നു സ്രീയാംബരേഷ്വരസഃ എന്നതുകൊണ്ടും രക്ഷശബ്ദം നപുംസകമാകുന്നു

ന്ന നൈതൃതോയാതുകക്ഷിസി എന്നതുകൊണ്ടും സിലമാണ്. ഇങ്ങനെ അല്ലാതെകേരളത്തും ലിംഗചിശേഷത്തെക്കുറിച്ചു പറകപ്പെടാതെയുള്ള ശബ്ദങ്ങൾക്കു ചന്ദ്രപസമാസമുണ്ടായിരുന്നാൽ ഭോഷംതന്നെ. അതിനായിട്ടു മേൽപ്പറഞ്ഞ സമാസത്തെ അശ്രയിച്ചിട്ടില്ല. കലിശം ഭിദ്യം പവിഃ ഇങ്ങിനെ വ്യസ്തമായിട്ടുതന്നെ പ്രയോഗങ്ങൾ കൈ കാണപ്പെടും. ഭിന്നലിംഗങ്ങൾക്കു ഏകശേഷപ്രക്രിയയും മേൽപ്രകാരമായിരുന്നാലില്ല. നഭഃ ഖം ശ്രാവണോനഭഃ എന്നുതന്നെ പ്രയോഗം കാണപ്പെടും. ഖശ്രാവണൗ തു നഭസീ എന്നു തോന്നാത്തല്ല. അപ്രകാരം പ്രയോഗിച്ചാൽ ആകാശവാചക നഭശ്ശബ്ദവും ശ്രാവണവാചകനഭശ്ശബ്ദവും നപുംസകലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു ഭൂമിക്കും. അപ്രകാരം ഭൂമിപ്പിക്കരുതെന്നും ഇന്നതിനു് ഇന്ന ലിംഗമെന്നു യഥാർത്ഥമായി അറിയിക്കണമെന്നുമുള്ള അഭിലാഷം ഹേതുവായിട്ടു് ഏകശേഷപ്രക്രിയയെ മേൽപറഞ്ഞ സ്ഥലത്തിങ്കലും അതുപോലെയുള്ള സ്ഥലാന്തരങ്ങളിലും സ്വീകരിച്ചിട്ടില്ല. ഉക്തലിംഗങ്ങൾക്കു് ഏകശേഷപ്രക്രിയ ഇല്ലെന്നില്ല. മാതാ പിതൌ പിതൌ എന്ന സ്ഥലത്തിങ്കലുണ്ടു്. അതാതുശബ്ദങ്ങൾ പശ്ചാത്തലങ്ങളായിരുന്നാലും അതാതു ലിംഗങ്ങളായിരുന്നാൽ ആദ്യം സ്ത്രീലിംഗം പിന്നെ പുല്ലിംഗം പിന്നെ നപുംസകം ഇങ്ങനെയോ അല്ലെങ്കിൽ ആദ്യം പുല്ലിംഗം പിന്നെ സ്ത്രീലിംഗം പിന്നെ നപുംസകം ഇങ്ങനെയോ അതുമല്ലാ ഏങ്കിൽ ആദ്യം നപുംസകലിംഗം പിന്നെ സ്ത്രീലിംഗം പിന്നെ പുല്ലിംഗം ഇത്യാദികളിലൊന്നിനെ അനുസരിച്ചു് അതാതു ശബ്ദങ്ങളെ പഠിക്കുന്നതു ക്രമമാകുന്നു. ലിംഗസാമ്യമുള്ളവയെ നൈമാതന്ത്യേണ പറയുന്നതു ക്രമമാകുന്നു എന്നു സാരം. അതിനെ ഉപേക്ഷിച്ചാൽ ലിംഗസംകരമെന്നൊരു ഭോഷം ഭവിക്കും. എങ്ങിനെ എന്നാൽ സ്തൂതി സ്തോത്രം സ്തൂചാൻതിഃ എന്ന പാഠമായാൽ വഴിയായി. സ്തൂതിഃ എന്നും നന്തിഃ എന്നും സ്ത്രീലിംഗമാകയാൽ ഒന്നിനെ പറഞ്ഞാലുടനെ മറേറതിനെ പറയുന്നതു ക്രമമാണ്. അതിനെ ഉപേക്ഷിച്ചാൽ സാഹചര്യംകൊണ്ടുള്ള ലിംഗനിയമം ദുർദ്ധമായിത്തീരുമല്ലോ. അതു ഹേതുവായിട്ടു് ഈ ശാസ്ത്രത്തിങ്കൽ ക്രമത്തോടുകൂടെത്തന്നെ പ്രയോഗിക്കുമെന്ന നിശ്ചയമുണ്ടു്. സ്തവസ്തോത്രം സ്തൂതിൻതിഃ ഇത്യാദികളിൽ കണ്ടുകൊൾക എന്ന സാരത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

ത്രിലിംഗ്യാം ത്രിഷപിതിപദം മിഥുനേ ചഭവയോതിതി
 നിഷിലലിംഗം ശേഷാർത്ഥം തപന്താഥാദി നപുവ്ഭാക

അനന്തം—ത്രിഷു ഇതി പദം ത്രിലിംഗ്യാം ദ്വയോഃ ഇതി മിഥുനേ ച നിഷിദ്ധലിംഗം ശേഷാത്ഥം തപന്താമാദി പൂർവ്വാക ന ഭവതി.

അനന്താത്ഥം—ത്രിഷു എന്ന പദം ത്രിലിംഗിയിൽ ഭവിക്കുന്നു. ദ്വയോഃ എന്ന പദം മിഥുനത്തിങ്കൽ ഭവിക്കുന്നു. നിഷിദ്ധലിംഗം ശേഷാത്ഥമായി ഭവിക്കുന്നു. തപന്താമാദി പൂർവ്വാകായി ഭവിക്കുന്നില്ല.

പരിഭാഷാ—ത്രിലിംഗി=മൂന്നലിംഗങ്ങളുടെ സമാഹാരം. ഒരു ശബ്ദത്തിന്റെ അർത്ഥം ത്രിഷു എന്നു പറഞ്ഞാൽ ആ ശബ്ദം മൂന്നു ലിംഗങ്ങളിലും പ്രയോഗിക്കത്തക്കതാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹിക്കേണമെന്നു സാരം. മിഥുനം=സ്പ്രിയം പുരുഷനും. സ്പ്രീലിംഗവും പുല്ലിംഗവുമെന്നാൽ. ദ്വയോഃ എന്നുണ്ടായിരുന്നാൽ സ്പ്രീലിംഗ പുല്ലിംഗങ്ങളിൽ പ്രയോഗിക്കാമെന്നു ഗ്രഹിക്കേണമെന്നു സാരം. നിഷിദ്ധലിംഗം=നിഷിദ്ധമായിരിക്കുന്ന ലിംഗം. നിഷിദ്ധം=നിഷേധിക്കപ്പെട്ടതു്. ശേഷാത്ഥം=ശേഷമാകുന്ന അർത്ഥത്തോടു കൂടിയതു്. അർത്ഥം=പ്രയോജനം. ഒരു ശബ്ദത്തിനു് ഒരു ലിംഗമില്ലെന്നുപറഞ്ഞാൽ ശേഷങ്ങളായ ലിംഗങ്ങൾ ഉണ്ടെന്നും രണ്ടു ലിംഗങ്ങൾ നിഷേധിച്ചാൽ ശേഷമായ ഒരു ലിംഗമേ ഉള്ളു എന്നും ഗ്രഹിക്കേണമെന്നു സാരം. തപന്താമാദി=തപനവും അമാദിയും. തപനം=തു എന്ന ശബ്ദമാകുന്ന അന്തത്തോടുകൂടിയതു്. അന്തം=അവസാനം. അമാദി=അഥ എന്ന ശബ്ദമാകുന്ന ആദിയോടു കൂടിയതു്. പൂർവാകം=പൂർവ്വത്തെ ഭജിക്കുന്നതു്. പൂർവ്വം=മുമ്പേ പറകപ്പെട്ടതു്. ഭജിക്ക=അശ്രയിക്ക. തപന്തങ്ങളായ ശബ്ദങ്ങളും അമാദികളായ ശബ്ദങ്ങളും പൂർവ്വസംബന്ധികളല്ലെന്നു സാരം. ത്രിഷു സ്മലിംഗോടഗ്നികണ്ഠ എന്ന സ്ഥലത്തിങ്കൽ സ്പ്രീലിംഗശബ്ദത്തിന്റെ സമീപത്തിങ്കൽ ത്രിഷു എന്നുണ്ടാകയാൽ സ്പ്രീലിംഗശബ്ദം ത്രിലിംഗമാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. സ്ഥലാന്തരങ്ങളിലും ഇപ്രകാരംതന്നെ. വഹ്നർദ്വയോർജ്വാലകീലൗ എന്ന സ്ഥലത്തിങ്കൽ ജ്വാലകീലശബ്ദങ്ങളുടെ സമീപത്തിങ്കൽ ദ്വയോഃ എന്നുണ്ടാകയാൽ ജ്വാലകീലശബ്ദങ്ങൾ പുല്ലിംഗങ്ങളായിട്ടും സ്പ്രീലിംഗങ്ങളായിട്ടും ഭവിക്കുമെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. സ്ഥലാന്തരങ്ങളിലും ഇപ്രകാരംതന്നെ. വ്യോമയാനം വിമാനോടസ്പ്രീ എന്ന സ്ഥലത്തിങ്കൽ വിമാനശബ്ദം സ്പ്രീയല്ല എന്നു സ്പ്രീലിംഗത്തെ നിഷേധിക്കയാൽ പുല്ലിംഗവും നപുംസകലിംഗവും വിമാനശബ്ദത്തിനു് ഉണ്ടെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. സ്ഥലാന്തരങ്ങളിലും ഇപ്രകാരംതന്നെ. നഗരീതപ

അ മ ര കേ ങ്ങ ള ൾ .

“ബാലപ്രിയ” എന്ന ഭാഷാവ്യാഖ്യാനം

പ്രഥമകാണ്ഡം

സ്വപ്നവർണ്ണനാദികൾ.

സ്വപ്നവർണ്ണനാദികൾ ത്രിവിധ ത്രിശരാലയം
സുരലോകോ ഭോഗ ദിവ്യ ഭോഗ സ്രീയാം ക്ലീബേ ത്രിവിഷ്ണുപം.

സ്വപ്ന (അ) സ്വപ്നം, നാകം, ത്രിവിധം, ത്രിശരാലയം, സുര
ലോകം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഭോഗം (ഒ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഭോഗം (വ-സ്രീ-
പ്ര-ഏ) ത്രിവിഷ്ണുപം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം സ്വപ്നത്തി
ന്റെ പേര്. ത്രിശരാലയശബ്ദത്തിന്നു ഭേദനാമകളെ വാസസ്ഥാ
നമെന്നർത്ഥമാകയാൽ അതുതന്നെ സുരസഭനം ഭേദനാമകമിത്യാ
ദി പശ്ചാത്താതമങ്ങളെക്കൂടെ ഉപരിച്ചുകൊണ്ടും പേരും. ഇ
തുപോലെ വെറെ അവിടവിടെ പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ട പദങ്ങൾ
കൊണ്ടും മേൽകാണിച്ചപ്രകാരം പശ്ചാത്താതമങ്ങൾകൂടെ ഉപരി
ച്ചുകൊണ്ടും. സ്രീയെ ക്ലീബേ ത്രിവിഷ്ണുപമെന്നും ചില ഭേദങ്ങളെ
കൂടെ ചൊല്ലുന്നു.

അമരം നിജ്ജനം ഭേദം സ്രീദശ വിഷ്ണുധാസ്തം
സുപവാണസ്സമനസസ്രീദിവേശാ ദിവ്യകസം. ൨
അഭിതേയാ ദിവിഷ്ടദോ ലേഖാ അഭിതിനന്ദനാഃ
അഭിത്യാ ജ്ഞേവാടസ്വപ്നാ അമർത്യാ അമൃതാഡസം. ൩
ബഹിഷ്ടവാഃ കൃതജ്ഞാ ഗീർവാണാ ഭാനവാമയഃ
വൃന്ദാമകാ ദൈവതാനി പുംസി വാ ഭേദതാ സ്രീയാം. ൪

അമരം, നിജ്ജനം, ഭേദം, ത്രിദശ, വിഷ്ണുധാഃ, സുവാഃ
(അ-പു-പ്ര-ഐ) സുപവാണാഃ (ന-പു-പ്ര-ഐ) സുമനസഃ (സ-പു-
പ്ര-ഐ) ത്രിദിവേശാഃ (അ-പു-പ്ര-ഐ) ദിവ്യകസം (സ-പു-പ്ര-
ഐ) അഭിതേയാഃ (അ-പു-പ്ര-ഐ) ദിവിഷ്ടദഃ (ഒ-പു-പ്ര-ഐ) ലേ
ഖാ, അഭിതിനന്ദനാഃ, അഭിത്യാഃ (അ-പു-പ്ര-ഐ) ജ്ഞേവാഃ (ഉ-
പു-പ്ര-ഐ) അസ്വപ്നാഃ, അമർത്യാഃ (അ-പു-പ്ര-ഐ) അമൃതാഡ
സഃ (സ-പു-പ്ര-ഐ) ബഹിഷ്ടവാഃ (അ-പു-പ്ര-ഐ) കൃതജ്ഞാഃ

(ജ-പു-പ്ര-ബ) ശീർഷാണാം (അ-പു-പ്ര-ബ) ദാനവാമയഃ (ഇ-പു-പ്ര-ബ) വൃന്ദാമകാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ദൈവതാനി (അ-ന-പ്ര-ബ) ഇതു പല്ലിംഗമായിട്ടുപയോഗം. ദേവതാഃ (അ-പ്ര-സ്മി-ബ) ഇവ ഹനു-ം ദേവന്മാരുടെ പേർ.

അഭിത്യവിശ്വവസവസ്തു ഷിതാഭാസ്വപമാനിലാഃ
മാഹാമാജികസാധ്യാശ്ച തദ്രാശ്ച ഗണദേവതാഃ. ൫

അഭിത്യാഃ, വിശ്വവ (അ-പു-പ്ര-ബ) വസവഃ (ഇ-പു-പ്ര-ബ) തുഷിതാഃ; അഭാസ്വപമാഃ, അനിലാഃ, മാഹാമാജികാഃ, സാധ്യാഃ, തദ്രാഃ, (അ-പു-പ്ര-ബ) ഇവ ഹനു-ം ഗണദേവതമാരുടെ പേർ എന്ന് ചിലർ വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു. വിവരിക്കേണ്ടതു ഗണദേവതാഃ (അ-സ്മി-പ്ര-ബ) അഭിത്യാദികളുടെപേർ എന്നാകുന്നു. അഭിത്യശബ്ദംകൊണ്ടു അഭിത്യന്മാരെ പറയുന്നതല്ലാതെ വിശ്വാദികളെ പറഞ്ഞുകൂട. അപ്രകാരം വിശ്വാദി ശബ്ദങ്ങളെക്കൊണ്ടും ഇതരന്മാരായിരിക്കുന്ന അഭിത്യാദികളെ പറഞ്ഞുകൂട. ഗണദേവതാശബ്ദംകൊണ്ടു അഭിത്യാദികളെ എല്ലാവരെയും പറയാം. ഗണദേവതാശബ്ദത്തോടു ചേർന്നിരിക്കുന്ന ഗണശബ്ദത്തിന്നു സമ്യഹമെന്നർത്ഥമാകയാൽ സംഘത്തിൽ ചേർന്ന ദേവതകൾ എന്നർത്ഥമാകുന്നു. അഭിത്യാദികൾക്കെയും സംഘദേവതകളാകുന്നു. അതിന്നു പ്രമാണം—“അഭിത്യാദിപദശബ്ദപ്രാപ്താ വിശ്വവദേവതാശബ്ദതാഃ വസവശ്ചാപ്താസംഖ്യാതാഃ ഷർത്രിംശസ്തു ഷിതാമതാഃ അഭാസ്വപമാശ്ചാപ്താഃ ഷഷ്ടിർത്യാതാഃ പഞ്ചാശദനകാഃ മാഹാമാജികനാമാനോദേവതേവിംശതിസ്തഥാ സാധ്യാദിപദശബ്ദവിപ്ലാതാ തദ്രാഷ്ടാദിശബ്ദതാഃ” എന്നുള്ള വചനമാകുന്നു. ഇതിന്റെ അർത്ഥം—അഭിത്യന്മാർ ൧൨. വിശ്വവന്മാർ ൧൦. വസവന്മാർ ൮. തുഷിതന്മാർ ൩. അഭാസ്വപന്മാർ ൩. അനിലന്മാർ ൨. മാഹാമാജികന്മാർ ൨൨. സാധ്യാന്മാർ ൧൨. തദ്രാന്മാർ ൧൧. ഇപ്രകാരമാകുന്നു. മേൽപറഞ്ഞ വചനം മഹേശ്വരീകയിൽ ഉണ്ടു്. അഭിത്യാദിഗണദേവതകൾക്കു പ്രത്യേകമുള്ള പേരുകൾ പുരാണാദികളിൽ നിന്നു അറിഞ്ഞുകൊണ്ടുവേണം. വിസ്തരമേയ്ക്കേണമെന്നുവായിട്ടു ഇവിടെ കാണിച്ചാൽ യത്നം ചെയ്യുന്നില്ല.

വിദ്യാധരാപ്തമോ യക്ഷ മക്ഷാഗന്ധർവ്വകിന്നരാഃ
പിശാചോ ഗുഹ്യകസ്തിഭോ ഭൂതോദമീ ദേവയോനയഃ. ൬

വിദ്യാധരഃ (അ-പു-പ്ര-ഹൃ) അപ്തമഃ (സ-സ്മി-പ്ര-ബ) യക്ഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഹൃ) മക്ഷഃ (സ-ന-പ്ര-ഹൃ) ഗന്ധർവാഃ, കിന്നരാഃ, പിശാചഃ, ഗുഹ്യാഃ, സ്തിലഃ, ഭൂതഃ (അ-പു-പ്ര-ഹൃ) ഇവ

൧൦൦-൦ ദേവയോനികളുടെ പേര് എന്നു ചിലർ വിചരിച്ചതു തെറ്റാകുന്നു. വിവരിക്കേണ്ടതു ദേവയോനയഃ (ഇ-പു-പ്ര-ബ)വിദ്യാധരാദികളുടെ പേര് എന്നാകുന്നു.

അസുമാ ദൈത്യ ദൈത്യേയ ദനുജേന്ദ്രാരി ഭാനവാഃ ശുക്രശിഷ്യാ ദിതിസുതാഃ പൃഥ്വേവാസ്തമദപിഷഃ. ൭

അസുമാഃ, ദൈത്യാഃ, ദൈത്യേയഃ ദനുജാഃ, (അ-പു-പ്ര-ബ) ഇന്ദ്രാമയഃ (ഇ-പു-പ്ര-ബ) ഭാനവാഃ, ശുക്രശിഷ്യാഃ, ദിതിസുതാഃ, പൃഥ്വേവാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) സുമദപിഷഃ (ച-പു-പ്ര-ബ)ഇവ ൧൦൦-൦ അസുമാന്മാരുടെ പേര്.

ആർഹതഃ ക്ഷപണോ നഗാർശ്ത്രമണോ ജീവകോ മലീ സർവ്വജ്ഞഃസുഗതോ ബുദ്ധോ ധർമ്മരാജസ്തഥാഗതഃ. ൮

സമന്തദശോ ഭഗവാന്മാമജിപ്ലോകജിജ്ജിനഃ ഷഡഭിജ്ഞോ ദശബലോഽഭയവാദീ വിനായകഃ. ൯

മുനീന്ദ്രശ്രീപനശ്ശാസ്താ മുനീശ്ശാക്വമുനിസ്തയഃ സശാക്വസിംഹഃസർപ്പാത്മസിലശ്ശൈലോഽനീശ സഃ. ൧൦

ഗൌതമശ്ചാക്ഖഡ്ഡശ്ച മായാദേവീസുതശ്ച സഃ ബ്രഹ്മാത്മഭൂസ്തമജ്യേഷുഃ പരമമവ്യീ പിതാമഹഃ. ൧൧

ഹരിരണ്യഗഭോ ലോകേശ സ്തപയംഭൂശ്ചതുരാനനഃ ധാതാബ്ജയോനിർഭൂമിണോ വിമിഞ്ചഃ കമലാസനഃ. ൧൨

സ്രഷ്ടാ പ്രജാപതിര്യേഷാ വിധാതാ വിശ്വപ്രധപിധിഃ നാഭിജന്മാണ്യജഃ പൃഥ്വോ നീധനഃ കമലോഽഭ്യേഃ. ൧൩

സഭാനന്ദോ മജ്ജാമുത്തി സ്തപ്യകോഹംസവാഹനഃ വിഷ്ണുനാമയണഃ കൃഷ്ണോ വൈകുണ്ഠോ വിഷ്ണുമശ്രവാഃ. ൧൪

ഭാമോദരോ ഹൃഷികേശഃ കേശഭവാ മായവഃസ്വഭൂഃ ദൈത്യരിഃ പുണ്യതീകാക്ഷോ ഗോവിന്ദോ ഗരുഡധാജഃ.

പിതാംബരോഽമൃതശ്ശാർങീ വിഷ്വപക്സേനോ ജനാർദ്ദനഃ ഉപേന്ദ്ര ഇന്ദ്രാവരജശ്ചക്രപാണീശ്ചതുർഭുജഃ. ൧൫

പത്മനാഭോമധുരിപുർവ്വാസുഃഭവസ്രിവിക്രമഃ ഭോവകീനന്ദനശ്ശൈരരിഃ ശ്രീപതിഃപുരുഷോത്തമഃ. ൧൬

വനമാലീ ബലിധാംസീ കംസാരാതിരധോക്ഷജഃ വിശ്വപംഭരഃ കൈടജിദപിമുഃ ശ്രീപത്മലാഞ്ചനഃ. ൧൭

പുരാണപുരുഷോ യജ്ഞപുരുഷോ നരകാന്തകഃ

ജലശായി വിശ്വരൂപോ മുക്തോ മുരളിനഃ

൧൯.

അർഹതഃ, ക്ഷപണം, നാഗഃ, ശ്രമണം, ജീവകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മലീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ഓ അർഹതന്റെ പേര്. മഹേശ്വരീകയിൽ അർഹതഃ ക്ഷപണം ഇത്യാദി രണ്ടുപദം കാണുന്നില്ല എങ്കിലും ഈ പ്രദേശങ്ങളിലെ പാഠം അതോടുകൂടിട്ടാകയാൽ അതിനെ സ്വീകരിച്ചു എഴുതിയിരിക്കുന്നു. സർവ്വജ്ഞഃ, സൗമ്യഃ, ധർമ്മജഃ, തപാഗതഃ, സമന്തദൃഃ, (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഭഗവാൻ, മാമജിൻ, ലോകജിൻ, (ത-പു-പ്ര-ഏ) ജിനഃ ഷഡഭിജ്ഞഃ, ദശബലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അഭയവദീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) വിനായകഃ, മുനീന്ദ്രഃ, ശ്രീപനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശാസ്താ (ഏ-പു-പ്ര-ഏ) മുനീഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ച-ഓ ബുദ്ധമുനിയുടെ പേര്. ശാക്യമുനീഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ശാക്യസിംഹഃ, സർവ്വമസിദ്ധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശൈലോദനിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഗൗതമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അർദ്ധമുനഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) മായാദേവീസുതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ഓ-ഓ ശാക്യമുനിയുടെ പേര്. 'ശൈലോദനി' എന്ന ശബ്ദത്തിന്നു ശുലോദനന്റെ പുത്രനെന്നർത്ഥമാകുന്നു) ശാക്യമുനിയുടെ പിതാവിന്നു ശുലോദനെന്നതു നാമമാകുന്നതു്. (ശുദ്ധമായിരിക്കുന്ന ഓദനത്തോടുകൂടിയവൻ എന്നു അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു) ശൈലോദനീ അകൃതിഗണമാകയാൽ പരമരൂപം കൊണ്ടു് ശുലോദന എന്ന ശബ്ദത്തിന്റെ നിഷ്പത്തി എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. ബ്രഹ്മ (ന-പു-പ്ര-ഏ) അത്മഭൂഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) സുമജ്ജേവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പരമേശ്വരീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) പിതാമഹഃ, ഹിമഞ്ചനഃ, ലോകേശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സ്വയംഭൂഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ചതുരനനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ധർമ്മാ (ഏ-പു-പ്ര-ഏ) അർദ്ധജ്ഞാനീ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഭൂമിണഃ, വിമിഞ്ചഃ, കമലാസനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സ്രഷ്ടാ (ഏ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രജാപതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) പേമാഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) വിധാതാ (ഏ-പു-പ്ര-ഏ) വിശ്വവർ (ജ-പു-പ്ര-ഏ) വിധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) വിശ്വസൃഗധിഃ എന്നുള്ള പാഠം വ്യാകരണവിരോധമുണ്ടാകയാൽ തെറ്റാകുന്നു. നാഭിജന്മാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) അഞ്ചജഃ, പൂവഃ, നീധനഃ, കമലോദഭവഃ, സദാനന്ദഃ, (അ-പു-പ്ര-ഏ) രജോമുത്തീ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) സത്യകഃ, ഹംസവാഹനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ഹൻ-ഓ ബ്രഹ്മാവിന്റെ പേര്. (വിമിഞ്ചിഃ കമലാസനഃ എന്നും പാമുണ്ടു്) അപ്രകാരമായാൽ ഇകാരാനമാകുന്നു. ശേഷം ഒക്കെയും മുൻപറഞ്ഞതുപോലെതന്നെ ഭൂ

വാസ്തവവിമിശ്രാദ്യം എന്നു അകാമാന്തമായിട്ടും വിമിശ്രിതം
 ബിനാപൻ എന്നു ഇകാമാന്തമായിട്ടും പ്രയോഗമുണ്ടു്. നാഭിജ
 ഹാസ്യജ ഇത്യാദിദ്വയാകംകൂടെ മഹേശ്വരമടീകയിൽ കാക്കയാൽ
 മൂലത്തിൽ ചേർത്തിരിക്കുന്നു. വിഷ്ണു (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) നാരായണഃ,
 കൃഷ്ണഃ, വൈകുണ്ഠഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിഷ്ണുമന്ത്രവാഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ)
 ദാമോദരഃ, ഹൃഷീകേശഃ, കേശവഃ, മധവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
 സ്വഭൂഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ദൈത്യാദിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) പുണ്യരീ
 കാക്ഷഃ, ഗോവിന്ദഃ, ഗരുഡാപഃ, പീതാംബരഃ, അച്യുതഃ (അ-
 പു-പ്ര-ഏ) ശാർംഗീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) വിഷ്ണുഭക്തേനഃ, ജനാ
 ദനഃ, ഉപേന്ദ്രഃ, ഇന്ദ്രാവജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മകൃപാണിഃ (ഇ-
 പു-പ്ര-ഏ) ചതുർഭുജഃ, പത്മനാഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മധുവിപുഃ
 (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) വാസുദേവഃ, ത്രിവിക്രമഃ, ദേവകീനന്ദനഃ (അ-
 പു-പ്ര-ഏ) ശൈലീ, ശ്രീപതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) പുരുഷോത്തമഃ
 (അ-പു-പ്ര-ഏ) വനമാലീ, ബലിധരംസീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) കന്യാ
 മാതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) അധാക്ഷജഃ, വിശ്വപദഃ (അ-പു-പ്ര-
 ഏ) കൈലാജിൽ (ത-പു-പ്ര-ഏ) വിഷ്ണുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ശ്രീപ
 ത്വലാഞ്ജനഃ, പുരാണപുരുഷഃ, യജ്ഞപുരുഷഃ, നരകാന്തകഃ
 (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജലശായി (ന-പു-പ്ര-ഏ) വിശ്വരൂപഃ, മുക്തഃ,
 മുരമർദ്ദനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ഹനം വിഷ്ണുവിന്റെ പേർ.
 പുരാണപുരുഷ ഇത്യാദിദ്വയാകം മഹേശ്വരമടീകയിൽ കാക്കയാൽ
 മൂലത്തിൽ ചേർത്തിരിക്കുന്നു.

വസുദേവോഽസൃജനകസ്സ ഏവാൻകദന്ദുഭിഃ
 ബലഭദ്രഃ പ്രലംബേഷ്ടോ ബലദേവോഽമൃതാഗ്രജഃ ൨൦
 ദേവതീരമണോ രാമഃ കാമപാലോ ഹലായുധഃ
 നീലാംബരോരൈഹിണൈസ്താലാംകാ മുസലീ ഹലീഹ
 സംകർഷണസ്തീരപാണിഃ കാളിന്ദീഭദ്രനോ ബലഃ
 മദനോ മന്മഥോ മാതഃ പ്രഭുനനോ മീനകേതനഃ ൨൧
 കന്ദർപ്പാ ദുഷ്ടകോടനംഗഃ കാമഃ പഞ്ചശരസുരഃ
 ശഞ്ജയമിമ്മനസിജഃ കസുചമപുരനന്യജഃ. ൨൨

പുഷ്പധനാ മതിപതിർകരലാജ അത്മഭൂഃ
 ശ്രംഗാരയോനിഃ ശ്രീപുത്രശ്ശുക്ലകാരാതിമിത്വപി. ൨൩
 വസുദേവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അൻകദന്ദുഭിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ)
 ഇവ ൨-ം വസുദേവന്റെ പേർ. ബലഭദ്രഃ, പ്രലംബേഷ്ടഃ, ബല
 ദേവഃ, അച്യുതാഗ്രജഃ, ദേവതീരമണഃ, രാമഃ, കാമപാലഃ, ഹലാ

യുധഃ, നീലാംബരഃ, മൗഢിണീയഃ, താലാംകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മുസലീ, ഹലീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) സംകർഷണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സീമപാണിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) കാളിന്ദീഭേദനഃ, ബലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൦-ം ബലഭേദനൻ്റെ പേര്. മദനഃ, മന്മഥഃ, മാമഃ, പ്രഭുമന്ഃ, മീനകേതനഃ, കന്ദർപ്പഃ, ദർപ്പകഃ, അനംഗഃ, കാമഃ, പഞ്ചശരഃ, സുരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശംഖമാരിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) മനസിജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കസുമേഷുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) അനന്യജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പുഷ്പധനവാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) മതിപതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) മകരലപജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അത്മഭൂഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ശൃംഗാരയോനിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ശ്രീപുരുഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശുക്ലകാമാരിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨൨-ം കാമഭേദനൻ്റെ പേര്. ശൃംഗാരയോനി എന്നു തുടങ്ങി മണ്ടുപാദം മഹേശ്വരമടീകയിൽ ഇല്ല. ഏകിലും വേറെ ചില പുസ്തകങ്ങളിൽ കാണുന്നത് അതു് ഉപേക്ഷിച്ചിട്ടില്ല.

ബ്രഹ്മസ്മാരശ്ചകേതുസ്സാദനീരുദ്ധ ഉഷാപതിഃ
അരവിന്ദമശോകഞ്ച ചൂതഞ്ച നവമാലികാ. ൨൫

നീലോൽപലഞ്ച പഞ്ചൈതേ പഞ്ചബാണസ്യ സായകാഃ
ലക്ഷ്മീഃ പത്മാലയാ പത്മാ കമലാ ശ്രീർഹരിപ്രിയാ. ൨൬

ഇന്ദിരാ ലോകമാതാ മാ രമാ മംഗലദേവതാ
ഭാഗ്യാവീ ലോകജനനീ ക്ഷീരസാഗരകന്യകാ. ൨൭

ബ്രഹ്മസ്മാരഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഋശ്യഭക്തഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) അനീരുദ്ധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉഷാപതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨൦-ം അനീരുദ്ധൻ്റെ പേര്. അരവിന്ദമശോകഞ്ച എന്നു തുടങ്ങി പഞ്ചബാണസ്യസായകാഃ എന്നതുവരെ ഉള്ളതിന്നു അരവിന്ദവും അശോകവും ചൂതവും നവമാലികയും നീലോൽപലവും ആകുന്നു അഞ്ചു പുഷ്പങ്ങൾ കാമഭേദനൻ്റെ ശരങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. ആയതു് മഹേശ്വരമടീകയിൽ ഇല്ല എന്നുതന്നെ അല്പകാമഭേദപദ്യായങ്ങളിൽ പറഞ്ഞ പഞ്ചശരഃ എന്ന ശബ്ദത്തിൻ്റെ അർത്ഥത്തിന്നു് സഹായമായിട്ടു് അന്യഗ്രന്ഥത്തിൽ നിന്നു മണ്ടുവചനങ്ങൾ പുറത്തു കാണിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അതിലൊന്നാകുന്നു ഏതെന്നു പറയാം. ആയതിൽ നവമല്ലിക എന്നാകുന്നു. ഇതിൽ നവമാലിക എന്നാകുന്നു. ശേഷം കൈയും തുല്യംതന്നെ. വേറെ വചനമുള്ളതു് ഉന്മാദനസ്താപനശ്ചശോഷണസ്തംഭനസ്തമാ സമ്മോഹനശ്ചകാമസ്യ പഞ്ചബാണാഃ പ്രകീർത്തിതാഃ എന്നാകുന്നു. മേൽ പറഞ്ഞ മണ്ടുവചനങ്ങളും കാമഭേദനനു് അ

ബുധിധം ശരമുണ്ടെന്നതിലേക്ക് മതിയായ പ്രമാണമാക്കി കറുപ്പിരിക്കുമ്പോൾ അതിലൊന്ന് മൂലത്തിൽ ചേർക്കുവാൻ സംഗതിയില്ല. മൂലകാരൻ ബാണങ്ങളെക്കൂടി ഇന്നിന്നതാണെന്നു പറയേണ്ടതിന്ന് നേരായവഴിയുമില്ല. അതുകൊണ്ട് അരവിന്ദമിത്യാദി നാലുപാദങ്ങൾ മൂലത്തിൽ ചേർന്നതാകുന്നു എന്ന് ആരും സംശയിക്കരുത്. ചിലർ മേൽപ്പറഞ്ഞ നാലു പാദങ്ങളെ ശുദ്ധകാമാതിരിയുപി എന്നതിന്റെ ഭാഷണം ചെയ്തു പഠിച്ചുവരുന്നു. അയ്യതുകൊണ്ട് ഇവിടെ പാഠം എല്ലാവർക്കും ഏകവിധമല്ലാതെ തീർന്നിരിക്കുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾകയും ചെയ്തും, ലക്ഷ്മീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പത്മാലയാ, പത്മാ, കമലാ (ഐ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശ്രീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഹരിപ്രിയ, ഇന്ദിരാ (ഐ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ലോകമാതാ (ഔ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മാ, മമാ, മംഗലദേവതാ (ഐ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഭാഗ്യവീ, ലോകജനാദി (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ക്ഷീരസാഗരകന്യകാ (ഐ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ഹൃദയം ശ്രീഭഗവതിയുടെ പേർ. മഹേശ്വരീകയിൽ കാണിക്കപ്പെട്ട പാഠം. ഇന്ദിരാലോകമാതാമാ ക്ഷീരോദതനയാമമാ, എന്നാകുന്നു. അതിൽ ക്ഷീരോദതനയാ എന്നതു ആകാശാന്തം സ്രീലിംഗം പ്രഥമൈകവചനം. ക്ഷീരോദത്തിന്റെ തനയാ എന്നു വിഗ്രഹം. ക്ഷീരോദം=ക്ഷീരസമുദ്രം തനയാ=പുത്രി. എന്നാൽ ക്ഷീരസമുദ്രത്തിന്റെ പുത്രി എന്നു അതിന്റെ അർത്ഥമാകയാൽ അപ്രകാരമുള്ള പാഠത്തിന്നും ദോഷമില്ല.

ശംഖോ ലക്ഷ്മീപതേഃ പാഞ്ചജന്യശ്ചക്രം സുദർശനം
 കൌമോദകീ ഗദാ ഖഡ്ഗോ നന്ദകഃ കൌസ്തുഭോ മണിഃ
 പാഞ്ചജന്യഃ (ഐ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വിഷ്ണുവിന്റെ ശംഖിന്റെ പേർ. സുദർശനം (ഐ-ന-പ്ര-ഏ) വിഷ്ണുവിന്റെ ചക്രത്തിന്റെ പേർ. കൌമോദകീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വിഷ്ണുവിന്റെ ഗദയുടെ പേർ. നന്ദകഃ (ഐ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വിഷ്ണുവിന്റെ വാളിന്റെ പേർ. (നാദകഃ എന്നും പാഠമുണ്ട്) കൌസ്തുഭഃ (ഐ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വിഷ്ണുവിന്റെ കഴുത്തിൽ ധരിക്കുന്ന മണത്തിന്റെ പേർ.

ചാപശ്ശാർങ്ഗമുരസ്യശ്ച ശ്രീവത്സോ ലാഞ്ചനം മതം
 അശ്വാശ്ച ശൈഖ്യസുഗ്രീവമേഘപുഷ്പവലാഹകാഃ ഹന്തം
 സാരഥീർഭാതകോ മന്ത്രി ഹ്യുദ്ധവത്സാനജോ ഗദഃ
 ഗരുന്മാൻഗരുഡാസ്താർക്ഷ്യാവൈനതേയഃഖഗേശ്വരഃ
 നാഗാന്തകോ വിഷ്ണുമംഗസ്യപണ്ഠഃ പന്നഗാശനഃ
 ശംഭുരീശഃ പശുപതിശ്ചീവശ്ശ്രീ മഹേശ്വരഃ നമഃ

പു-പ്ര-ഏ) പ്രഥമാധിപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉഗ്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കപർദ്ദി (ന-പു-പ്ര-ഏ) ശ്രീകണ്ഠഃ, ശിതീകണ്ഠഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കപാലഭൂത (ത-പു-പ്ര-ഏ) വാമദേവഃ, മഹാദേവഃ, വിരൂപാക്ഷഃ, ത്രിലോചനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കൃശാന്നരേതാഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) സുവൃജ്ഞഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ധൂജജിഹ്വഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) നീലലോഹിതഃ, ഹരഃ, സ്മരഹരഃ, ഭഗ്നഃ, ത്വംബകഃ, ത്രിപുരാനന്ദഃ, ഗംഗാധരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അനന്തകമിപുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) (അന്ധകമിപു എന്നും പറയുമ്പോൾ) കൃത്യധ്വജം (ന-പു-പ്ര-ഏ) വൃഷഭപാദഃ, വ്യോമകേശഃ, ഭവഃ, ഭീമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സ്ഥാണഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) തദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉമാപതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) അഹിർബുദ്ധന്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അഷ്ടമുന്തിഃ, ഗജാമിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) മഹാനദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨൨-ം ശിവന്റെ പേർ.

കപർദ്ദോഽസ്യ ജടാജ്ജടഃ പിനാകോഽജഗവഃ ധനുഃ പ്രഥമാസ്തപഃ പാരിഷദാ ബ്രാഹ്മീത്യാഭ്യാസ്ത മാതരഃ. ൩൭ ബ്രാഹ്മീ മാഹേശ്വരീ ചൈവ കൈമാതീ വൈഷ്ണവീ തഥാ വാരാഹീ ച തഥേന്ദ്രാണീ ചാമുണ്ഡാ സപ്തമാതരഃ. ൩൮ കപർദ്ദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശിവന്റെ ജടയുടെ പേർ. പിനാകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അജഗവഃ (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ശിവന്റെ വില്ലിന്റെ പേർ. പ്രഥമാഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശിവപാരംശദന്മാരുടെ പേർ. പാരിഷദന്മാർ പരിഷത്തിൽ വസിക്കുന്നവർ. പരിഷത്തു് സഭാ എന്നർത്ഥമാകയാൽ പാരിഷദശബ്ദവും പ്രഥമശബ്ദവും തുല്യമാകുമല്ല. അതുകൊണ്ടു് മേല്പറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ ൨-൦ ശിവപാരിഷദന്മാരുടെ പേർ എന്നു ചിലർ വ്യാഖ്യാനിച്ചതിനെ ഉപേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു. മാതരഃ (ഔ-പു-പ്ര-ഏ) ബ്രാഹ്മീ മുതലായ ദേവിമാരുടെ പേർ. ബ്രാഹ്മീ മാഹേശ്വരീ ഇത്യാദി ട്ടോകം മൂലത്തിൽ അന്തർഭവിച്ചതല്ല. ഗ്രന്ഥാത്മതതികൽനിന്നു മേൽത്തു പറിക്കപ്പെട്ടുവരുന്നതാണ്. ബ്രാഹ്മീ, മാഹേശ്വരീ, കൈമാതീ, വൈഷ്ണവീ, വാരാഹീ, ഇന്ദ്രാണീ, ചാമുണ്ഡാ ഇവരേഴുപേർ മാതാക്കന്മാരാകുന്നു എന്നു് അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു.

വിഭൂതിർ ഭൂതിമൈശ്വര്യമണിമാദികമഷ്ടധാ
അണിമാ മഹിമാ ചൈവ ലാഹിമാ ഗമിമാ തഥാ
ഈശിതപം ച വശിതപം ച പ്രാച്ഛിഃ പ്രാകാര്യമേവ ച
ഉമാ കാത്യായനീ ഗൌരീ കാളീ ഹൈമവതീശ്വരീ.

ശിവാ ഭവാനീ തദാണീ ശർവാണീ സർവ്വമംഗലാ
അപണ്ണാ പാവുതീ ദുർഗ്ഗാ മൂലാണീ ചണ്ഡികാംബികാ. രാമ
അർച്ചാ ദാക്ഷായണീ ചൈവ ഗിരിജാ മേനാകാഞ്ജജാ
ചാമുണ്ഡാ കണ്ണമൗടീ ച ചർച്ചികാ ദൈതേവീ തമാ. രാമ

വിഭൂതിഃ, ഭൂതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഹ്ല) ഐശ്വര്യം (അ-ന-പ്ര-
ഹ്ല-) ഇവ ന-ഓ ഐശ്വര്യത്തിന്റെ പേർ. അണിമാദികളെപ്പോ-
ലാ എന്നതിന് ഐശ്വര്യം അണിമാവു മുതലായി എടുവിധമാ-
കുന്നു എന്നതും ഗ്രഹിക്കപ്പെടുകയും വേണം. അണിമാദികളെന്നു
ഇതു പദത്തിലെ ആദിപദംകൊണ്ടു വിവക്ഷിക്കപ്പെട്ട പദാത്മ-
ങ്ങൾ ഇന്നതാകുന്നു എന്നതിനെ സ്പഷ്ടമാക്കേണ്ടതിനായി അണി-
മാമഹിമാ ഇത്യാദി ശ്ലോകം അനുഗ്രന്ഥത്തിൽനിന്നു എടുത്തു
ചേർത്തു പഠിക്കപ്പെട്ടതാകുന്നു. അണിമാവും മഹിമാവും ലംഘിമാ-
വും ശരിമാവും ഈശിതപവും വശിതപവും പ്രാപ്തിയും പ്രാകാശ്യ-
വും അണിമാദിഗണത്തിൽ ചേർന്നതാകുന്നു എന്ന് അതിന്റെ അ-
ർത്ഥമാകുന്നു. അണിമാവു=ചെറുപ്പം. മഹിമാവു=വലുപ്പം. ലംഘിമാ-
വു=ലഘുത്വം. ശരിമാവു=ഗുരുത്വം. ഈശിതപം=ഈശിയാവു എ-
ന്നുള്ളതു്. ഈശി=സ്വാമി. വശിതപം=വശിയാവു എന്നുള്ളതു്.
വശി=എല്ലാവരേയും തനിക്കധീനമാരാക്കുന്നവൻ. പ്രാപ്തി=പ്രാ-
പ്തം. പ്രാകാശ്യം=പ്രകാശനാവു എന്നുള്ളതു്. പ്രകാശൻ=പ്രകാ-
ശിക്കുന്നവൻ. ഇതിന്റെ സാരം.—അണിമാവു എന്നതിന്
തനിക്കു എല്ലോൾ ഏറ്റവും ചെറുതാകുവാനായി തോന്നുന്നു
വോ അല്ലോൾ ചെറുതാക എന്നാകുന്നു. മഹിമാവു എന്നതി-
ന്നു എല്ലോൾ ഏറ്റവും വലുതാകുവാനായി തോന്നുന്നുവോ അ-
ല്ലോൾ വലുതാക എന്നതാകുന്നു. ലംഘിമാവു എന്നതിന്നു തനി-
ക്കു വേണമെന്നു തോന്നുന്ന സമയം പരത്തി മുതലായ പദാത്മ-
ത്തിന്റെ ലഘുത്വമെന്നപോലെ ശരീരത്തിന്നുണ്ടാകുന്ന ലഘുത്വ-
മെന്നാകുന്നു. ലഘുത്വം=കനത്തിന്റെ കുറവു്, ഗുരുത്വമെന്ന-
തിന്നു ലഘുത്വത്തിന്റെ വിപരീതമായി സാരം ഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടു-
ണ്ടതാകുന്നു. ഈശിതപമെന്നതിന്നു തന്റെ ആജ്ഞയ്ക്കു കരടത്തും
തടവില്ലായ്ക്കു എന്നഭിപ്രായമാകുന്നു. വശിതപമെന്നതിന്നു വശീക-
രണശക്തി എന്നാകുന്നു. പ്രാപ്തി എന്നതിന്നു ചരയാദിവസ്തുക്കളെ
കൈകൊണ്ടു പിടിക്കണമെന്നു തോന്നിയാൽ ആ വസ്തുക്കളെ അ-
പ്രകാരം പിടിപ്പാൻ തടവില്ലായ്ക്കെന്നാകുന്നു. പ്രാകാശ്യമെന്ന-
തിന്നു എവിടെ പ്രകാശിക്കണമെന്നു ഇച്ഛിക്കുന്നുവോ അവിടെ
അല്ലോൾതന്നെ പ്രകാശിപ്പാനുള്ള സാമർത്ഥ്യമെന്നാകുന്നു. പ്രാകാ

ശ്വമെന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു ചില ദേശങ്ങളിൽ പ്രാകാമ്യമെന്നും പാറമുണ്ടു്. ഇപ്പോഴു് ഒരേത്തരം തടവിലായു എന്ന് അതിന്റെ അത്ഥമാകുന്നു. മേൽപറഞ്ഞ അണിമാടി എട്ടുകൾക്കു അപ്പൊഴെപ്പൊഴുമെന്ന് അതാതു ശാസ്ത്രഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ പ്രസിദ്ധിയു മുണ്ടു്. ഉമാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) കാത്യായനീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) കാത്യായനീ എന്നുള്ള പാറവും കാത്യായനീ എന്നുള്ള പാറവും നിമ്നലമാകുന്നു. ഗൌരീ, കാളീ, ഹൈമവതീ, ഈശ്വരീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ശിവ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഭവാനീ, അഗ്നി, ശാസ്താണീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) സർവ്വമംഗലാ, അപർണ്ണാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പാർവ്വതീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഭർഗ്ഗാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) മൃഡാനീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ചണ്ഡികാ, അംബികാ, അർച്ചാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ദാക്ഷായണീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഗിരിജാ, മേനകാ, രാജാ, ചാമുണ്ഡാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) കണ്ണമൗടീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ചർച്ചികാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഭൈരവീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨൫-൦ പദ്യത്തിയുടെ പേർ. ചാമുണ്ഡാ കണ്ണമൗടീ ചർച്ചികാ ഭൈരവീത്ഥാ എന്ന മഹേശ്വരീകയിൽ ഇല്ല. ഈ പ്രദേശങ്ങളിലുള്ള പുസ്തകങ്ങളിൽ ആയതു കണ്ടു കാണപ്പെടുന്നു.

വിനായകോ വിഷ്ണുരാജ ദൈവമാതൃഗണാധിപാഃ

അപ്രകൃതരഹരംബ ലംബോദഗജാനനാഃ. ൨൩

വിനായകഃ, വിഷ്ണുരാജഃ, ദൈവമാതൃഃ, ഗണാധിപഃ, ഏകദന്തഃ, ഹാരംബഃ, ലംബോദരഃ, ഗജാനനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഗണപതിയുടെ പേർ.

കാർത്തികേയോ മഹാസേനഃ ശരജന്മാ ഷഡാനനഃ

പാർവ്വതീനന്ദനഃ സ്തന്ദ്രസേനാനീരഗ്നിഭൂർഗുഹഃ ൨൪

ബാഹുലേയസ്താരകജിദ്വിശാഖശ്ശിഖിവാഹനഃ

ഷാഞ്ചാതുരശ്ശക്തിധരഃ കുമാരഃ ക്രൗഞ്ചദാരണഃ. ൨൫

കാർത്തികേയഃ, മഹാസേനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശരജന്മാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഷഡാനനഃ, പാർവ്വതീനന്ദനഃ, സ്തന്ദ്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സേനാനീഃ (ഈ-പു-പ്ര-ഏ) അഗ്നിഭൂഃ (ഈ-പു-പ്ര-ഏ) ഗുഹഃ, ബാഹുലേയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) താരകജിത് (ന-പു-പ്ര-ഏ) വിശാഖഃ, ശിഖിവാഹനഃ, ഷാഞ്ചാതുരഃ, ശക്തിധരഃ, കുമാരഃ, ക്രൗഞ്ചദാരണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൭-൦ സുബ്രഹ്മണ്യന്റെ പേർ.

ശ്രംഗീ ഭംഗിമിടിസ്തണ്ഡീ നന്ദികോ നന്ദികശ്വരഃ

കർമ്മമൗടീ തു ചാമുണ്ഡാ ചർമ്മമുണ്ഡാ തു ചർച്ചികാ. ൨൯

ശ്രുതീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഭംഗിമിടി (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) തുണ്ഡീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഭംഗിമിടിയുടെ പേർ. നന്ദിക: നന്ദി കേശവ: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം നന്ദിയുടെ പേർ. ഭംഗിമിടിയും നന്ദിയും ശിവപതിചാരകന്മാരിൽ ഇരുപരാകുന്നു. കർമ്മശാലി (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചാമുണ്ഡാ, ചർമ്മുണ്ഡാ, ചർമ്മികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ചാമുണ്ഡാ എന്ന ദേവിയുടെ പേർ. ശ്രുതീ ഭംഗിമിടിമിത്യാദി ശ്ലോകം ഈ പ്രദേശങ്ങളിലെ പുസ്തകങ്ങളിലില്ല. എങ്കിലും മഹേശ്വരസീകയിൽ കാണുന്നിരിക്കുമായിട്ടു അതതുതന്റെ ചേർത്തുതിയിരിക്കുന്നു.

ഇത്രോ മരുതപാമ്പാചാ വിധൗജാ: പാകശാസന: വൃദ്ധശൗശ്രവാശ്ച നാസീര: പുരുഹൂത: പുരന്ദര: ൨൭

ജിജ്ഞാർല്ലേഖപ്തശ്ച ശതമസ്മർദ്ദിവസ്വതി: സുതാമാ ഗോത്രഭിദപജ്വരീ വാസവോ വൃത്രഹാ വൃഷാ.

വാസോഷ്വതിസ്സരപതിവ്യാമാതിശ്ശചീപതി: ജംഭജേദീ ഹരിഹര സ്സപാമാൺ നമുചിസുദന: ൨൯

സംക്രന്ദനോ ദുഷ്യവനസ്തരാഷാണമേവചാഹന: ആഖണ്ഡലസ്സഹസ്രാക്ഷ ജഭക്ഷാ സ്തസ്യ തു പ്രിയാ: ൩൦ പുലാമജാ ശചീദ്രാണി നഗരീ തപമരാവതീ.

ഹരയ ഉച്ചൈശൗശ്രവാ:സുതോ മാതചിന്ദനം വനം. ൩൧

ഇത്ര: (അ-പു-പ്ര-ഏ) മരുതപാൻ (ന-പു-പ്ര-ഏ) മഘവാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) വിധൗജാ: (സ-പു-പ്ര-ഏ) പാകശാസന: (അ-പു-പ്ര-ഏ) വൃദ്ധശ്രവാ: (സ-പു-പ്ര-ഏ) ശുനാസീര:, പുരുഹൂത:, പുരന്ദര: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജിജ്ഞാ: (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ലേഖപ്ത:, ശക്ത: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശതമസ്മ: (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ദിവസ്വതി: (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) സുതാമാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഗോത്രഭിൽ (ദ-പു-പ്ര-ഏ) വജ്വരീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) വാസവ: (അ-പു-പ്ര-ഏ) വൃത്രഹാ, വൃഷാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) വാസോഷ്വതി:, സരപതി:, വലാമാതി:, ശചീപതി: (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ജംഭജേദീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) - ഹരിഹരയ: (അ-പു-പ്ര-ഏ) സ്വപാമാൻ (ജ-പു-പ്ര-ഏ) നമുചിസുദന: (അ-പു-പ്ര-ഏ) സ്വപാമാണ്ണമുചിസുദന: എന്നു രണ്ടു ണകാരത്തോടുകൂടിയുള്ള പാഠം സാധുവല്ല. വ്യാകരണവിരോധമുണ്ടാകയാൽ ഉപേക്ഷിക്കപ്പെടേണ്ടതാകുന്നു. സംക്രന്ദന:, ദുഷ്യവന: (അ-പു-പ്ര-ഏ) തുരാഷാൻ (ഹ-പു-പ്ര-ഏ) മേഘവാഹന:, ആഖണ്ഡല:, സഹസ്രാക്ഷ: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജഭക്ഷാ: (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇ

വ നമഃ-ഓ ഇന്ദ്രന്റെ പേര്. പുലോമജാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ശചീ,
 ഇന്ദ്രാണീ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ഓ ഇന്ദ്രാണിയുടെ പേര്.
 ജാമരാചതീ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇന്ദ്രപുരത്തിന്റെ പേര്. ഉച്ചൈ
 ശ്ശ്രവാഃ (സ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇന്ദ്രന്റെ കുതിയുടെ പേര്. മാത
 ലിഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇന്ദ്രന്റെ തേര് തെളിക്കുന്നവന്റെ പേര്.
 നന്ദനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇന്ദ്രന്റെ പുകാവിന്റെ പേര്.

പ്രാസാദോ വൈജയന്തസ്ത്വജജയന്തഃ പാകശാസനിഃ
 ഐരാവതോഽഭ്രമാതംഗൈരാവണാഭ്യുവല്ലഭാഃ ൫൨

വൈജയന്തഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇന്ദ്രന്റെ മാളികയുടെ പേര്.
 ജയന്തഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) പാകശാസനിഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ
 ൨-ഓ ജയന്തന്റെ പേര്. ഐരാവതഃ, അഭ്രമാതംഗഃ, ഐരാവ
 ണഃ, അഭ്യുവല്ലഭഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ഓ ഐരാവതത്തി
 ന്റെ പേര്.

ഹ്രാദിനീ വജ്രമസ്മീ സ്വാൽ കലിശം ഭിദമം പവിഃ
 ശതകോടിസ്സപതശ്ശംബോ ദംഭോളിരശനിർഭവയോഃ ൫൩
 വ്യോമയാനം വിമാനോഽസ്മീ നാമദാദ്യാസ്സരച്ഛയഃ
 സ്വാൽ സുധമ്മാ ദേവസഭാ പീയൂഷമമൃതം സുധാ. ൫൪

ഹ്രാദിനീ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) വജ്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇത്
 പല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. കലിശം, ഭിദമം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പവിഃ
 (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ശതകോടിഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) സ്വതഃ (ഉ-പ്ര-പ്ര-
 ഏ) ശംബഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ദംഭോളിഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) അശനിഃ
 (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇതു സ്മീലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൧൦-ഓ വജ്രത്തി
 ന്റെ പേര്. വ്യോമയാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വിമാനഃ (അ-പ്ര-
 പ്ര-ഏ) ഇതു നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ഓ വിമാനത്തി
 ന്റെ പേര്. സരച്ഛയഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) നാമദാദി മഹച്ഛിമാരു
 ടെ പേര്. സുധമ്മാ, ദേവസഭാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ഓ
 ദേവസഭയുടെ പേര്. പീയൂഷം, അമൃതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സു
 ധാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ഓ അമൃതത്തിന്റെ പേര്. പേ
 യൂഷമമൃതംസുധാ എന്നുമാം.

വൃഷണസു ധനാദ്യൈരും താദൃഗ്വാ യസ്യ തത്ത്വിഷു
 മന്ദാകിനീ ഹിയദ്ഗംഗാ സ്വന്ദീ സുരദീർഘികാ. ൫൫

വൃഷണസു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) ഇന്ദ്രന്റെ ധനം മുതലായതി
 ന്റെ പേര് ഇതിന്നു ഇന്ദ്രന്റെ ധനംപോലെ ഇരിക്കുന്ന ധനത്തോ
 ടുകൂടിയവൻ എന്നും മേൽപ്രകാരമുള്ള ധനത്തോടുകൂടിയവൻ എ

നാം മേൽപ്രകാരമുള്ള ധനത്തോടുകൂടിയത് എന്നും അത്ഥമുണ്ട്. അപ്രകാരമാകുന്നേടത്തു ക്രമേണ പുല്ലിംഗമെന്നും സ്ത്രീലിംഗമെന്നും നപുംസകലിംഗമെന്നും അറിഞ്ഞുകൊണ്ടുകയംവേണം. മന്ദാകിനീ (ഈ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) വിയദ്ഗംഗാ (അ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) സ്വന്ദീ (ഈ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) സുരദീർഘികാ (അ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ആകാശഗംഗയുടെ പേർ.

മേരുസ്സുമേരുപേർമാളീ തന്തസാനസ്സമാലയഃ
പഞ്ചൈതേ ദേവതമവോ മന്ദാരഃ പാരിജാതകഃ. ൫൩

സന്താനഃ കല്പവൃക്ഷശ്ച പുംസി വാ ഹരിചന്ദനം
സനൽകമാരോ വൈധാത്രസ്സു. ചൈവ്യാവശപിനീസുതൌ.
നാസത്യാവശപിനൌ ദസ്രാവാശപിനേയൌ ച താവുഭൌ
സ്ത്രീയാം ബഹുഷപ്ലമസഃസ്വച്ഛ്യാ ഉച്ഛിമുഖാഃ. ൫൪

മേരുഃ, സുമേരുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഹേമാളീഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) തന്തസാനഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) സുമാലയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം മേരുവിന്റെ പേർ. മന്ദാരഃ, പാരിജാതകഃ, സന്താനഃ, കല്പവൃക്ഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഹരിചന്ദനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇത് പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൫-ം കല്പവൃക്ഷങ്ങളുടെ പേർ. സനൽകമാരഃ, വൈധാത്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧-ം സനൽകമാരമഹഷിയുടെ പേർ. സ്വച്ഛ്യാവശ്യം, അശപിനീസുതൌ, നാസത്യൌ (അ-പു-പ്ര-ദി) അശപിനൌ (ന-പു-പ്ര-ദി) ദസ്രൌ, അശപിനേയൌ (അ-പു-പ്ര-ദി) ഇവ ൩-ം അശപിനീദേവകളുടെ പേർ. അപ്ലമസഃ (സ-സ്ത്രീ-പ്ര-ബ) ഈ ശബ്ദം ഒരുത്തിയെ പറയുന്നതായാലും ബഹുവചനാന്തമായി പ്രയോഗിക്കപ്പെടുകയും വേണം. ഈ നിയമത്തെ 'സ്ത്രീയാംബഹുഷ' എന്നതുകൊണ്ട് ഇവിടെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഏകവചനാന്തമായിട്ടും പ്രയോഗം കാണുകയാൽ മേല്പറഞ്ഞ നിയമം പ്രായേണ ഉള്ളതാണു്, എന്നല്ലാതെ സർവ്വത ഉള്ളതാണെന്നു വിചാരിച്ചു കൂടുന്നതല്ല. സ്വച്ഛ്യാഃ (അ-സ്ത്രീ-പ്ര-ബ) ഇവ ൨-ം ഉച്ഛിതൂടങ്ങിയുള്ളവരുടെ പേർ.

ഹമാഹാ ഹുഹുശൈവമാദ്യാ ഗന്ധർവാസ്ത്രീദിവൈകന്തഃ
അഗ്നിശ്ചൈവശാപനരോ വഹ്നിർവ്വീതിഹോത്രോ ധനഞ്ജയഃ.
കൃപീടയോനിജ്ജപലനോ ജാതവേദാസ്തത്ര നപാൽ
ബഹ്വിശ്ശുഷ്ടാ കൃഷ്ണവർത്താ ശോചിഷ്ഠേശ ഉഷർബുധഃ.
ആശ്രയാശോ ബൃഹദ്ഭാനഃ കൃശാനഃ പാവകോടനലഃ
മോഹിതാശോ വായുസഖശ്ശിഖാവാനാശുശുക്ഷണിഃ

ഹിരണ്യമേതാ ഹതഭഗ്ഭരനോ ഹവ്യവാഹനഃ
സപ്താർച്ചിർദ്വയനഃ ശുക്രശിരശാൻവീഭാവസുഃ. ൩൧

ശുചിരപ്പിത്തമൈശ്വസു ബാധവോ ബധവാനലഃ
വഹ്നേർഭവയോജ്ജ്വാലകീലാവർച്ചിർ ഹേതിശ്ശിഖാസ്രിയാം.

ഗന്ധർവ്വഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ത്രിദിവൈകസഃ (സ-പു-പ്ര-ബ)

ഇവ ൨-൦ ഹാഹാ ഹുറു മുതലായവരുടെപേർ. അഗ്നിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) വൈശ്വാനരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വഹ്നിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) വീതിഹോതഃ, ധനുജയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കൃപീടയോനിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) കൃപീഡയോനിഃ എന്നു സകാരമദ്ധ്യമായി ചിലർ പറിക്കുന്നു. ആയതു സാധുവല്ലെന്നറിഞ്ഞുകൊണ്ടും വേണം. കൃപീടമരണൈജലേ എന്നു ശബ്ദാധാരംഗിണിയിൽ ഉണ്ടു്. ആയതു ടാന്തങ്ങളുടെ ഇടയിലാകയാൽ അവിടെ കൃപീഡ മെന്നല്ല എന്നുവ്യക്തമാകുന്നു. അരണിവാചകമായിരിക്കുന്ന കൃപീടപദംതന്നെ ഇവിടെയും ചേർന്നിരിക്കുന്നു. അരണിയാകുന്ന യോനിയോടു കൂടിയവനെ നമുക്കുമാകുന്നു. വൈതാനേഷുകൃപീട യോനിയുപദേശാശംഭവികൂർച്ചതേ എന്നുടകാരമായിട്ടുതന്നെ പ്രയോഗവും കാണപ്പെടുന്നു. ജപലനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജാതവേദഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) തരൂനപാൽ (ത-പു-പ്ര-ഏ) ബഹ്വിഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) ശുചീമാ, കൃഷ്ണവർമ്മാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ശോചിഷ്ഠശഃ ഉഷർബ്ബുധഃ, അശ്രയാശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ബൃഹദ്ഭാസഃ, കൃശാസഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) പാവകഃ, അനലഃ, മോഹിതാശഃ, വായുസഖഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശിഖാവാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) അശുശുക്ഷണിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഹിരണ്യമേതഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) ഹതഭക് (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഭരനഃ, ഹവ്യവാഹനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സപ്താർച്ചിഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) ദയനഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) ശുക്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചിത്രഭാസഃ, വിഭാവസുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ശുചിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) അപ്പിത്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩൦-൦ അഗ്നിയുടെ പേർ. ഔവ്വ, ബാധവഃ, ബധവാനലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ബധവാമുഖാഗ്നിയുടെ പേർ. ജപലഃ, കീലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ ആകാരാന്തമായും സ്രീലിംഗമായും വരും. എന്നാൽ ജപലാ കീലാ എന്ന രൂപമാകുന്നു. അർച്ചിഃ (സ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഹേതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശിഖാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ അഗ്നിജ്വാലയുടെ പേർ. അർച്ചി എന്നതു ഇകാരാന്തമായിട്ടുമാം. സകാരാന്തമെന്നുള്ള പക്ഷത്തിലും സ്രീലിംഗംതന്നെ എന്നു നിയമമില്ല. നപുംസകവുമാം ജപലാഭാസോൻപുംസ്യർച്ചിഃ എന്നു വചനാന്തമുണ്ടു്.

തൃഷ്ടം ഹിംഗ്വംഗംഗികണസ്തന്താപസ്തജപസ്തമേ
ഉൽകാ സ്യാന്നിഗ്തജപാലാ ഭൂരിർഭൂതിഭൂതി.
ക്ഷാരോ മക്ഷാ ച ദാവസ്ത ദവോ വനഹതാരനഃ
ധർമ്മാജഃ പിതൃപതിസ്തമവർത്തി പരമതരാർ.
കൃതാന്തോ യമുനാഭ്രാതാരമനോ യമരാധ്യമഃ
കാലോ ദണ്ഡധരശ്ശ്രാലഭദേവോ വൈവസ്വതോടന്തകഃ
മാക്ഷസഃ കൌണപഃ ക്രവ്യാദ് ക്രവ്യാദോടസൃക്. ആശമഃ
മാത്രീഞ്ചമോ മാത്രീപരഃ കർഷ്വരഃ കീകസാത്മജഃ.
യാതുധാനഃ പുണ്യജനോ നൈമുതോ യാതുരക്ഷസി
പ്രചേതാ വരണഃ പാശീ യാദസാംപതിരപ്പതിഃ.

സ്തലിംഗം (അ-പു-പ്ര-ഏ) സ്തലിംഗം എന്ന സ്തലിംഗം
മായിട്ടും സ്തലിംഗമെന്ന നപുംസകമായിട്ടുമാം. അഗ്നികണ്ഠഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തീർപ്പാക്കിയുടെ പേർ. സന്താപഃ, സ
ജപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചൂടിന്റെ പേർ. ഉൽകാ (അ-
സ്മി-പ്ര-ഏ) തീക്ഷ്ണജിയുടെ പേർ. ഭൂതിഃ (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ)
ഭൂതിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഭൂതി (ന-ന-പ്ര-ഏ) ക്ഷാരഃ (അ-പു-
പ്ര-ഏ) മക്ഷാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഭൂതിത്തിന്റെ പേർ.
ദാവഃ, ദവഃ, വനഹതാരനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം കാട്ടുതീ
യുടെ പേർ. ഉൽകാസ്യാന്നിഗ്തജപാലാ എന്ന തുടങ്ങി നാലു
പാദം ചില പുസ്തകങ്ങളില്ല. ധർമ്മാജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പിതൃ
പതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) സമവർത്തി (ന-പു-പ്ര-ഏ) പരമതരാർ
(ജ-പു-പ്ര-ഏ) കൃതാന്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) യമുനാഭ്രാതാ (ഈ-പു-
പ്ര-ഏ) ശമനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) യമരാർ (ജ-പു-പ്ര-ഏ) യമഃ,
കാലഃ, ദണ്ഡധരഃ, ശ്രാലഭദേവഃ, വൈവസ്വതഃ, അന്തകഃ (അ-
പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൦-ം യമന്റെ പേർ. മാക്ഷസഃ, കൌണപഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ക്രവ്യാൽ (ദ-പു-പ്ര-ഏ) ക്രവ്യാദഃ, അസൃഷ്ടഃ
ആശമഃ, മാത്രീഞ്ചമഃ, മാത്രീപരഃ, കർഷ്വരഃ, കീകസാത്മജഃ, യാതു
ധാനഃ പുണ്യജനഃ, നൈമുതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) യാതു (ഉ-ന-പ്ര-
ഏ) മക്ഷഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൦-ം മാക്ഷസന്റെ പേർ. മ
ഹേശ്വരമീകയിൽ കർഷ്വരമോനികഷാത്മജഃ എന്ന പാദം കാ
ണുന്നു. പ്രചേതാ (സ-പു-പ്ര-ഏ) വരണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
പാശീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) യാദസാംപതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) യാദ
സാം (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഇങ്ങിനെ പേരേതന്നെന്ന് ഒരു പക്ഷമു
ണ്ടു. ഏകപദമെന്നു പറയുന്നവർക്കു ഷഷ്ഠിക്കു് അദ്ധ്യായം കഥ

ഞ്ചിൽ സാധ്യമാകുന്നു. അപ്പതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം വ. ങ്ങന്റെ പേര്.

ശ്വേതസന്ധഃ സ്പർശനോ വായുർമാതരിശ്വാ സഭാഗതിഃ
പുഷ്പദശോ ഗന്ധവഹോ ഗന്ധവാഹാനിലാശുഗാഃ. സന്ധഃ
സമീക മാതത മജ്ജാഗൽപാണ സമീകണാഃ
നഭസ്വാപാതപവന പവമാനപ്രഭഞ്ജനാഃ.

൧൭

ശ്വേതസന്ധഃ, സ്പർശനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വായുഃ (ഉ-പു-പ്ര-
ഏ) മാതരിശ്വാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) സഭാഗതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) പു-
ഷ്പദശാഃ, ഗന്ധവഹഃ, ഗന്ധവാഹഃ, അന്തിലഃ, അശുഗാഃ, സമീക-
മാതതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മജ്ജാഗൽ (ത-പു-പ്ര-ഏ) പാണഃ, സ-
മീകണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നഭസ്വാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) വാതഃ, പ-
വനഃ, പവമാനഃ, പ്രഭഞ്ജനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨൦-ം വാ-
യുവിന്റെ പേര്.

പ്രകംപനോ മഹാവാരോ ത്വഞ്ജ്യാവാതസ്സവൃഷ്ടികഃ
പ്രാണോഽപാനസ്സമാനശ്ചോദാനവ്യാനൈഃ ച വായവഃ.

ശരീരചാലാ ഇമേ കംഹസ്തരസീ തു മയഃ സൃദഃ
ജവോഽഥ ശീഘ്രം തപരിതം ചഘ്ര ക്ഷിപ്രമരം ദൃതം.

സതപരം ചപലം തുണ്ണമവിളംബിതമാശു ച
സതതാനാമതാശ്രാന്തസന്തതാവിരതാനിശം

നിത്യാനചരതാജസ്രമപൃഥ്വാതിശയോ ഭരഃ
അതിവേഗശാസ്ത്രയുക്താതിമാത്രോഽഗാധനിർഭരം

൧൮

തീവ്രൈകാന്തനിതാന്താനി ഗാഢബാഹുഢധാനി ച
ക്ലീബേ ശീഘ്രാദ്യസരേപ സ്വാത്രിഷേപചാഃ സതപഗാമിയൽ.

പ്രകംപനഃ, മഹാവാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കൈ-
ടംകാറിന്റെ പേര്. ത്വഞ്ജ്യാവാതഃ, (അ-പു-പ്ര-ഏ) മഴ-
യോടു കൂടിയ കൊടുംകാറിന്റെ പേര്. പ്രാണഃ, അപാനഃ, സ-
മാനഃ, ഉദാനഃ, വ്യാനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം ശരീരചാലിക-
ളായ വായുക്കളുടെ പേര്. മയഃ, തഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) മയഃ,
സൃദഃ, ജവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം വേഗത്തിന്റെ പേര്. ശീ-
ഘ്രം, തപരിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചഘ്ര (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) ക്ഷിപ്രം,
മരം, ദൃതം, സതപരം, ചപലം, തുണ്ണം, അവിളംബിതം (അ-
ന-പ്ര-ഏ) അശു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൧-ം കാലതാമസംകൂടാ-
തെ ഏകത്തിന്റെ പേര്. സതതം, അനാമതം, അശ്രാന്തം, സ-
ന്തതം, അവിരതം, അനിശം, നിത്യം, അനചരതം, അജസ്രം

(അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന്-ം എല്ലായ്പ്പോഴുമെന്നതിന്റെ പേര്. അതിശയം, ഭരം (അ-പു-പ്ര-ഏ) അതിവേഗം, ഭ്രമം, അത്യന്തം, അതിമാത്രം, ഉദ്ഗാഢം, നിർഭയം, തീവ്രം, ഏകാന്തം, നിരാശം, ഗാഢം ബാഢം, ദൃഢം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ മ-ം അതിശയത്തിന്റെ പേര്. ശീഘ്രം തപരിതമെന്നു തുടങ്ങി ഗാഢബാഢഭ്രമാനി ച എന്നതുവരെയുള്ള ശബ്ദങ്ങളിൽ അതിശയഭാശബ്ദങ്ങളെ കുഴിച്ചു ശേഷമുള്ള നൂറു ശബ്ദങ്ങൾ ഭവ്യവിശേഷങ്ങളെല്ലാ ഏകിൽ നപുംസകലിംഗങ്ങൾ തന്നെ. ഉദാഹരണം—ശീഘ്രം കൃതവാൻ, ഭ്രമമുക്തം. ഭവ്യവിശേഷങ്ങളായാൽ വിശേഷ്യത്തിന്റെ ലിംഗംപോലെ ഇരിക്കുന്ന ലിംഗത്തോടുകൂടിയവയായിരിക്കയും ചെയ്യും. ഉദാഹരണം—ശീഘ്രാവൃഷഃ, ശീഘ്രായേനഃ, ശീഘ്രംഗമനഃ ഇപ്രകാരം തപരിതാദിശബ്ദങ്ങളുടെ രൂപഭേദങ്ങളെയും ഉപരിച്ചുകൊൾക.

കുഞ്ചരസ്രുപ്തംബകസഖോ യക്ഷമാഡ്. ഗുഹ്യകേശഭരഃ
 മനുഷ്യധർമ്മാ ധനഭോ രാജരാജോ ധനാധിപഃ. ഞെ
 കിന്നരേശോ വൈശ്രവണഃ പൗലസ്ത്യോ നരവാഹനഃ
 യക്ഷൈകപിംഗൈളിബിളിഃശ്രീഭഃപുണ്യജനേശ്വരഃ
 കുഞ്ചരഃ ത്വംബകസഖഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) യക്ഷമാഡ് (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഗുഹ്യകേശഭരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മനുഷ്യധർമ്മാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ധനഭഃ, രാജരാജഃ, ധനാധിപഃ, കിന്നരേശഃ, വൈശ്രവണഃ, പൗലസ്ത്യഃ, നരവാഹനഃ, യക്ഷഃ, ഏകപിംഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഏളിബിളിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ശ്രീഭഃ, പുണ്യജനേശ്വരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ മ-ം വൈശ്രവണന്റെ പേര്.

അസ്ത്യാദ്യാനം ചൈത്രമഥ പുത്രസ്ത നളകുഞ്ചരഃ
 കൈലാസഃസ്ഥാനമളകാ പൂർവ്വിമാനനു പുഷ്പകം. ചെ
 ചൈത്രമഥഃ (അ-ന-പ്ര-ഏ) വൈശ്രവണന്റെ ഉദ്യാനത്തിന്റെ പേര്. നളകുഞ്ചരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വൈശ്രവണന്റെ പുത്രന്റെ പേര്. കൈലാസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വൈശ്രവണന്റെ ഇരിപ്പിടമായ പർവ്വതത്തിന്റെ പേര്. അളകാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വൈശ്രവണന്റെ രാജധാനിയുടെ പേര്. പുഷ്പകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വൈശ്രവണന്റെ വിമാനത്തിന്റെ പേര്.

സ്ത്യാൽ കിന്നരഃ കിംപുരുഷസ്തരംഗവദനോ മയഃ
 നിധിനാ ശേവധിദേവശ്ശംഖപത്മദയോ നിധയഃ ഞെ
 മഹാപത്മശ്ച പത്മശ്ച ശംഖോ മകരകന്തുരവൗ
 മുക്കുന്ദകുന്ദനീമാശ്ച ചതുശ്ച നിധയോ നവ. ഹ

കിന്നരഃ, കിംപുഷ്പഃ, തുരംഗവദനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മയഃ
 (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം കിന്നരന്മാരുടെ പേർ. നിധിഃ, ശേ
 വധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം നിധിയുടെ പേർ. ശംഖപ
 ത്തമാദികൾ നിധികളുടെ വകഭേദങ്ങളാകുന്നു. മഹാപത്മഃ, പത്മഃ
 ശംഖഃ, മകരഃ, കച്ഛപഃ, മുക്തന്ദഃ, കന്ദഃ, നീലഃ, ചതുഃ (അ-പു-
 പ്ര-ഏ) ഇവ ന്-ം ഓരോരോ നിധികളുടെ പേർ. മഹാപത്മ
 ഭയോത്പാദിശ്ലോകം മൂലത്തിൽ ചേർന്നതല്ല എന്നു മഹേശ്വരഭട്ട
 യിൽ സ്പഷ്ടമാകുന്നു. ആയതിന്റെ ചതുർത്ഥപാദം വരഞ്ചനിശ
 യോനവ എന്നായിട്ടും ചിലർ പഠിക്കുന്നു.

ഇതി സ്വപദ്യവ്യാഖ്യാനം.

വ്യാഖ്യാനം പ്രാരംഭം

ഓദ്യോ ദിവ്യേ ഭവേ സ്മിതാവദം വ്യാഖ്യാനം പുഷ്പരമാഞ്ചരം
 നഭോദന്തരിക്ഷം ഗഗനമനന്തം സുരവർമ്മ ഖം. ൧
 വിയദപിണ്ഡപദം വാ തു പുംസ്യാകാശവിഹായസീ
 വിഹായസോടപി നാകോടപി ഭൂരപി സ്യാത്തഭവ്യത്വം. ൨
 ഭവ്യഃ (ഐ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഭവ്യഃ (വ-സ്മി-പ്ര-ഏ) അതും (അ-
 ന-പ്ര-ഏ) വ്യാഖ്യാനം (ന-ന-പ്ര-ഏ) പുഷ്പരം, അഞ്ചരം (അ-ന-പ്ര-
 ഏ) നഭഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) അന്തരിക്ഷം, ഗഗനം, അനന്തം (അ-
 ന-പ്ര-ഏ) സുരവർമ്മ (ന-ന-പ്ര-ഏ) ഖം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വി
 യൽ (ത-ന-പ്ര-ഏ) വിണ്ഡപദം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അകാശം (അ-
 ന-പ്ര-ഏ) പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. വിഹായഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) വി
 ഹായാഃ വിഹായസൗ വിഹായസഃ എന്നു പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം.
 വിഹായസഃ, നാകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഭൂഃ (അ) ഇവ ഹ-ം അകാ
 ശത്തിന്റെ പേർ.

ഇതി വ്യാഖ്യാനം.

ദിഗ്വർഗ്ഗപ്രാരംഭഃ.

ദിശസ്തു കക്ഷഭഃ കാഷ്ഠാ അശാശ്വ ഹരിതശ്വ താഃ.
പ്രാച്യവാംചീപ്രതീച്യസ്താഃ പൂർവ്വക്ഷിണപശ്ചിമാഃ.

ദിശഃ (ശ-സ്രീ-പ്ര-ബ) കക്ഷഭഃ (ഭ-സ്രീ-പ്ര-ബ) കാഷ്ഠാഃ,
അശാഃ (അ-സ്രീ-പ്ര-ബ) ഹരിതഃ (ത-സ്രീ-പ്ര-ബ) ഇവ ഭ-ഃ.
ദിക്ഷകളുടെ പേർ. പ്രാച്യ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കിഴക്കേ ദിക്കി
ന്റെ പേർ. അവാചീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തെക്കേ ദിക്കിന്റെ
പേർ. പ്രതീചീ, (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പടിഞ്ഞാറെ ദിക്കിന്റെ
പേർ.

ഉത്തരാദിമുദീചീ സ്യാദിശ്വാശ്ച ത്രിംശ ദിഗ്ഭേദവ
ഇത്രോ വഹ്നിഃ പിതൃപതിന്നിഹതിവൃതണോ മരുത്. ൨

കുരുംബ ഇശഃ പതന്ഃ പൂർവാദീനാം ദിശാം ക്രമാൽ
ഐരാവതഃ പുണ്യചീകോ വാമനഃ കുരുഭോടഞ്ജനഃ. ൩

പുഷ്പദന്തസ്സാവ്വഭേമസ്സപ്രതീകശ്ച ദിഗ്ജന്തഃ
കർഷ്ണാഭ്യോഽഭ്യഃ കപിലാ പിംഗലാൻവപമാ ക്രമാൽ. ൪

താമ്രകണ്ഠീ ശുഭദന്തീ ചാംഗനാ ചാഞ്ജനാവതീ
ക്ലീബാവ്യയന്തപ പദിശം ദിശോമ്മധ്യേ വിദിക്ഷ സ്രിയാം.

ഉദീചീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വടക്കേദിക്കിന്റെ പേർ. ദി
ശ്വാ (അ-ന-പ്ര-ഏ) ദിശ്വാ എന്നു സ്രീചിംഗമായിട്ടും ദിശ്വഃ എ
ന്നു പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ദിക്കിന്റെ ചില വസ്തുവിന്റെ പേർ.
ഇതഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വഹ്നിഃ, പിതൃപതിഃ, നിമുതിഃ (ഇ-പ്ര-
പ്ര-ഏ) വരണഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) മരുത് (ത-പ്ര-പ്ര-ഏ) കുരുംബ
മഃ, ഇശഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ വ-ഃ കിഴക്കേ മുതലായ ദിക്ഷകളു
ടെ മക്ഷിതാക്കന്മാരായവരുടെ പേർ. ഐരാവതഃ, പുണ്യചീ
കഃ, വാമനഃ, കുരുഭഃ, അഞ്ജനഃ, പുഷ്പദന്തഃ, സാവ്വഭേമഃ, സുപ്രതീ
കഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ വ-ഃ ദിഗ്ജന്തുകളുടെ പേർ. അഭ്യഃ (ഉ-
സ്രീ-പ്ര-ഏ) കപിലാ, പിംഗലാ, അൻവപമാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
താമ്രകണ്ഠീ, ശുഭദന്തീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അംഗനാ (അ-സ്രീ-പ്ര-
ഏ) അഞ്ജനാവതീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ വ-ഃ ദിക്കരണികളു
ടെ പേർ. അംഗനാ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു അഞ്ജനാ എ
ന്നും പാഠം കാണപ്പെടുന്നു. താമ്രകണ്ഠീ ശുഭദന്തീ എന്നു ചില പൂ
സ്തകങ്ങളിൽ കാണുന്നു. ആയതു് സാധുവല്ലെന്നു അറിഞ്ഞു

സംഹൃജ്ജമഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) വജ്ജ്ഞിനീർമ്മാഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഇടിയുടെ പേർ. മേഘജ്യോതിഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഇരമ്മദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഇടത്തീയ്ക്കിന്റെ പേർ. ഇരായുധം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശക്രധനഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മേഘങ്ങളിൽ പ്രതിഫലിച്ചു വില്ലിന്റെ ആകൃതിപോലെ കാണപ്പെടുന്ന സൂര്യതേജസിന്റെ പേർ. രോഹിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വളവോട്ടുകൂടാത്തതായ ഇരായുധത്തിന്റെ പേർ.

ഘൃഷ്ടീർവ്വഷം തദപിഘാതേടവഗ്രാഹാവഗ്രഹൌ സമൌ ധാരാസംപാത ആസാരശ്ശീകരോടംബുക്കണാഃസ്മതഃ. ൧൧

ഘൃഷ്ടീഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വഷം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മഴയുടെ പേർ. അവഗ്രാഹഃ, അവഗ്രഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വഷപ്രതിബന്ധത്തിന്റെ പേർ. ധാരാസംപാതഃ, ആസാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ധാരമുറിയാതെയുള്ള നീർവീഴ്ചയുടെ പേർ. ശീകരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നീർത്തുള്ളികളുടെ പേർ.

വഷോഃപലാസ്ത കരകാ മേഘച്ഛന്നേഹി ഭൂർദ്ദിനം അന്തർഃ പൃഥ്വയാ പുംസി തപന്തർലിമപവാമണം. ൧൨

അപിധാന തിരോധാന പിധാനംച്ഛാദനാനി ച ഹിമാംശുശ്ചന്ദ്രമാശ്ച ഇന്ദ്രഃ കുമുദബാധവഃ. ൧൩

വിധുസ്സധാംശുശ്ശീതാംശുരോഷധീരോ നിശാപതിഃ അബ്ജോ ജൈവാതുകസ്സോമോശ്ശൗർമൃഗാങ്കഃ കലാനിധിഃ.

ദപിജമാജ്ജശയരോ നക്ഷത്രേശഃ ക്ഷപാകരഃ കലാതു ഷോഡശോഭാഭോഗബിംബോസ്രീ മണ്ഡലം ത്രിഷു.

വഷോപലാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) കരകാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) സ്രീലിംഗമെന്നും ചിലരുടെ മതമുണ്ടു്. ഇവ ൨-൦ ആലിപ്പഴത്തിന്റെ പേർ. ഭൂർദ്ദിനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മഴക്കാറുകൊണ്ടു സൂര്യനെ കാണാത്ത ദിവസത്തിന്റെ പേർ. അന്തർഃ, പൃഥ്വയാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അന്തർലിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) അപവാമണം, അപിധാനം, തിരോധാനം, പിധാനം, അച്ഛാദനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ മറയ്ക്കു എന്ന ക്രിയയുടെ പേർ. ഹിമാംശുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ചന്ദ്രമാഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) ചന്ദ്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇന്ദ്രഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) കുമുദബാധവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിധുഃ, സുധാംശുഃ, ശീതാംശുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) റോഷധീരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നിശാപതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) അബ്ജഃ, ജൈവാതുകഃ, സോമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശ്ലൌഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മൃഗാങ്കഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കലാനിധിഃ

(ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ദ്വിജരാജഃ, ശശധരഃ നക്ഷത്രേശഃ, ക്ഷപാകരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം ചന്ദ്രന്റെ പേര്. ക്ഷാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ചന്ദ്രന്റെ പതിനാറിൽ ഒരു ഭാഗത്തിന്റെ പേര്. ബിംബഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകമായിട്ടുമാം. മണ്ഡലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മണ്ഡലഃ എന്നു പുല്ലിംഗമായിട്ടും മണ്ഡലീ എന്നു സ്ത്രീലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ാം ബിംബത്തിന്റെ പേര്.

ഭിത്തം ശകലഖണ്ഡ വാ പുംസ്യാലോലം സമേംശകേ ചന്ദ്രികാ കൌമുദീ ഭൃജാത്ംനാ പ്രസാദസ്ത പ്രസന്നതാ. ചന്ദ.

ഭിത്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശകലം, ഖണ്ഡം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശകല ഖണ്ഡഃ എന്നു പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം അലം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം ശകലത്തിന്റെ പേര്. അലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നേർ പക്ഷിയുടെ പേര്. ചന്ദ്രികാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) കൌമുദീ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഭൃജാത്ംനാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം നിലാവിന്റെ പേര്. പ്രസാദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രസന്നതാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം തെളിവിന്റെ പേര്.

കളകാംക്ഷൗ ലാഞ്ഛനം ച ചിഹ്നം ലക്ഷ്യ ച ലക്ഷണം സുഷമാ പരമാ ശോഭാഭിഖ്യാ കാന്തിർദ്വുതിശ്ചരവി. ചന്ദ.

കളകഃ, അങ്കഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ലാഞ്ഛനം ചിഹ്നം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ലക്ഷ്യ (ന-ന-പ്ര-ഏ) ലക്ഷണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം അടയാളത്തിന്റെ പേര്. സുഷമാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) അധികമായിരിക്കുന്ന ശോഭയുടെ പേര്. അഭിഖ്യാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) കാന്തിഃ, ദ്വുതിഃ, ചരവിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ാം സാമാശോഭയുടെ പേര്.

അവശ്യായസ്തു നീഹാരസ്തുഷാരസ്തുഹിനം ഹിമം പ്രാലേയം മിഹികാ ചാഥ ഹിമാനീ ഹിമസംഹതി. ചന്ദ.
അവശ്യായഃ, നീഹാരഃ, തുഷാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തുഹിനം, ഹിമം, പ്രാലേയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മിഹികാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧-ാം മഞ്ഞിന്റെ പേര്. ഹിമാനീ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഹിമസംഹതി (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം മഞ്ഞിൽകൂടത്തിന്റെ പേര്.

ശീതം ശുഭേ തപദന്മാഃസുഷിമഃ ശിശിരോ ജഡ തുഷാരശ്ശീതശ്ശീതോ ഹിമസ്സപ്താനുവിംഗകഃ. ചന്ദ.

ശീതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കളിമിന്റെ പേര്. സുഷിമ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സുഷിമഃ എന്നും പാഠമുണ്ടു്. ശിശിരഃ, ജഡഃ, തുഷാ

രഃ, ശീതളഃ, ശീതഃ, ഹിമഃ ഇവ ൨-൦ കുളുന്തിതിക്ഷണ വസ്തുവി
 ന്റെ പേർ. ആ വസ്തുവിനെ പറയുന്ന ശബ്ദം സ്രീലിംഗ
 മാണെങ്കിൽ മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ സ്രീലിംഗങ്ങളായിട്ടും ന
 പുംസകലിംഗമാണെങ്കിൽ നപുംസകലിംഗങ്ങളായിട്ടും പുല്ലിംഗ
 മാണെങ്കിൽ പുല്ലിംഗങ്ങളായിട്ടും വരും. അതുനിമിത്തമായിട്ടു ത
 നിക്കു സ്വാതന്ത്ര്യേണ ലിംഗമില്ല എന്നു വരുന്നു. അതിനെ അ
 നൃലിംഗകശബ്ദംകൊണ്ടും പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു,

ശുദ്ധ ഔത്താനപാദിസ്താദഗസ്താഃ കാണ്ഡസംഭവഃ

മൈത്രാവരുണിരസ്യേവ ലോപാമുദാ സധമ്മിണീ. ൧൦

ശുദ്ധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഔത്താനപാദിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ)
 ഇവ ൨-൦ ശുദ്ധന്റെ പേർ. അഗസ്താഃ, കാണ്ഡസംഭവഃ (അ-പു-
 പ്ര-ഏ) മൈത്രാവരുണിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ അഗസ്താ
 ന്റെ പേർ. ലോപാമുദാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അഗസ്താദാമുദാ
 യുടെ പേർ.

നക്ഷത്രമുഷം ഭാ താരം താരകാപുഡു വാ സ്രിയാം
 ഭാക്ഷായണ്യോടശിനീത്യാദിതാരാ അശ്വയുഗശിനീ.

നക്ഷത്രം, ജുഷം, ഭം, താരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) താരകാ (അ-
 സ്രീ-പ്ര-ഏ) താരകമെന്നു നപുംസകമായിട്ടുമാം. ഉഡു (ഉ-ന-
 പ്ര-ഏ) ഉഡു എന്നു സ്രീലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൩-൦ നക്ഷത്ര
 ങ്ങളുടെ പേർ. ഭാക്ഷായണ്യഃ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഐ) അശ്വതി മുത
 ലായ ൨൭ നക്ഷത്രങ്ങളുടെ പേർ. അശ്വയുക് (ജ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അ
 ശിനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അശ്വതിയുടെ പേർ.

മാധാ വിശാഖാ പുഷ്പേ തു സിദ്ധതിഷ്ഠൗ ശ്രവിഷ്ഠൗ
 സമാ ധനിഷ്ഠാസ്താഃ പ്രോഷ്ഠപദാ ഭാദ്രപദാഃ സ്രിയാഃ. ൧൧

മാധാ, വിശാഖാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വിശാഖ
 ത്തിന്റെ പേർ. പുഷ്പഃ, സിദ്ധഃ, തിഷ്ഠഃ, (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ
 ൩-൦ പുഷ്പത്തിന്റെ പേർ. ശ്രവിഷ്ഠാ, ധനിഷ്ഠാ (അ-സ്രീ-പ്ര-
 ഏ) ഇവ ൨-൦ അവിട്ടത്തിന്റെ പേർ. പ്രോഷ്ഠപദാഃ ഭാദ്രപ
 ദാഃ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഐ) ഇവ ൨-൦ പുഷ്പദാതീയുടേയും ഉതിട്ടാതി
 യുടേയും പേർ.

മൃഗശീഷം മൃഗശിരസ്സസ്തീഭവവാഗ്രഹായണീ

ഇലപലാസ്തച്ഛിരോദേശേ താരകാ നിവസന്തി യാഃ. ൧൩

മൃഗശീഷം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മൃഗശിരഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ആ
 ഗ്രഹായണീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ മകയിരത്തിന്റെ

ചേർ. ഇലപലാഃ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ബ) മകയിരത്തിന്റെ മീതെ വ
ട്ടത്തിൽ നില്ക്കുന്ന നക്ഷത്രങ്ങളുടെ ചേർ.

ബൃഹസ്പതിസ്സരാചാര്യോ ഗീഷ്വതിർധിഷ്ഠണാ ഗുരുഃ
ജീവ ആംഗിരസോ വാചസ്പതിശ്ചിത്രശിഖണ്ഡിജഃ. ഹര

ബൃഹസ്പതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) സരാചാര്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
ഗീഷ്വതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ധിഷ്ഠണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഗുരുഃ (ഉ-
പു-പ്ര-ഏ) ജീവാഃ, ആംഗിരസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വാചസ്പതിഃ
(ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ചിത്രശിഖണ്ഡിജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ഓ
വ്യാഴത്തിന്റെ ചേർ.

ശുക്രോ ദൈത്യഗുരുഃ കരോ ഉശനോ ഭാർഗവഃ കവിഃ
അംഗാരകഃ കരോ ദൈത്യോ ലോഹിതാംഗോ മഹീസുതഃ.

ശുക്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദൈത്യഗുരുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) കാവ്യഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉശനഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) ഭാർഗവഃ (അ-പു-പ്ര-
ഏ) കവിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ഓ ശുക്രന്റെ ചേർ. അംഗാ
രകഃ, കരഃ, ദൈത്യഃ ലോഹിതാംഗഃ, മഹീസുതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
ഇവ ഓ-ഓ ചൊവ്വയുടെ ചേർ.

മൗഹിഷ്ണയോ ബുധസൗമ്യസ്സമൗ സൗമിശ്ചൈതന്യമൗ
ശനിമന്ദോ പംഗുകാലൗ ഹായാപുത്രോഽസിതശ്ചസഃ. ഹര

മൗഹിഷ്ണയഃ, ബുധഃ. സൗമ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ
ന-ഓ ബുധന്റെ ചേർ. സൗമിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ശൈത്യമഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ശനിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) മന്ദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
പംഗുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) കാലഃ, ഹായാപുത്രഃ, അസിതഃ (അ-പു-
പ്ര-ഏ) ഇവ ഖ-ഓ ശനിയുടെ ചേർ. മഹേശ്വരദീകയിൽ ശ
നിമന്ദോ എന്നു തുടങ്ങി രണ്ടു പാദം കാണുന്നില്ല.

തമസ്ത രാഹസ്തപഭാനഃസൈംഹികേയോ വിധുനൂതഃ
സപ്തഷ്ഠോമരീചൃതിമുഖാശ്ചിത്രശിഖണ്ഡിനഃ. ഹര

തമഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) രാഹഃ, സ്വഭാനഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ)
സൈംഹികയഃ, വിധുനൂതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ഓ-ഓ രാഹവി
ന്റെ ചേർ. സപ്തഷ്ഠഃ (ഇ-പു-പ്ര-ബ) ചിത്രശിഖണ്ഡിനഃ
(ന-പു-പ്ര-ബ) ഇവ രണ്ടും മരീചി, അതി മുതലായ ഏഴു മഹി
ഷിമാരുടെ ചേർ.

രാശീനാമുദയോ ലഗ്നം തേ തു മേഖവ്യാഷാദയഃ
സൂരസൂര്യായുമാദിത്യപാദശാത്ഥദിവാകരഃ

ഭാസ്കരാഹസ്തമബ്രഹ്മണപ്രഭാകര വിഭാകതാഃ
ഭാസ്വദിവാസ്വതസ്സപ്താശ്വഹരിദശോഷ്ണരശ്മയഃ ൨൯
വികത്ത്നാക്മാത്ത്നാഞ്ചമിഹിമാരുണപുഷ്പണം
ഭൃമണിസ്തരണിമ്മിത്രശ്ചിത്രഭാനുച്ഛിരോചനഃ ൩൦
വിഭാവസുർഗ്രഹപതിസ്തപിഷാംപതിരഹച്ഛിതിഃ
ഭാനുർഹംസസ്തപ്രാശ്നാശ്ചിതാ തപനോ രവിഃ ൩൧
പത്മാക്ഷസ്തേജസാം മാശിശ്ഠാശ്ചാനാഥസ്തമിസ്രഹാ
കർമ്മസാക്ഷീജഗച്ചക്ഷുർല്ലോകബന്ധുസ്രുതീതനഃ ൩൨
പ്രഭോതനോ ദിനമണിഃ ഖഭോതോ ലോകബാധവഃ
ഇനോ ഭഗോ ധാമനിധിശ്ചാശ്ചമാൻ വൃഞ്ചിനീപതിഃ .

ലഗ്നം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മാശികളുടെ ഉദയത്തിന്റെ പേര്.
അതുദേവപുഷ്പാദയഃ എന്നതിന്നു മാശികൾ മേടം, ഇടവം മുതൽ
ചായവയാകുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. സൂര്യഃ സൂര്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
അർച്ചമാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) അഭിമുഖഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദ്വാദശാത്മാ
(ന-പു-പ്ര-ഏ) ദിവാകരഃ, ഭാസ്കരഃ, അഹസ്തരഃ, ബ്രഹ്മണഃ, പ്ര
ഭാകരഃ, വിഭാകരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഭാസ്വാൻ, വിവാസ്വാൻ (ത-
പു-പ്ര-ഏ) സപ്താശ്വഃ, ഹരിദശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉഷ്ണരശ്മിഃ
(ഇ-പു-പ്ര-ഏ) വികത്ത്നഃ, അക്ഷഃ, മാത്ത്നാഞ്ചഃ (മാത്ത്നാഞ്ചഃ
എന്നും പാരമ്യം) മിഹിമഃ, അരുണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പൂഷാ
(ന-പു-പ്ര-ഏ) ഭൃമണിഃ, തരണിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) മിത്രഃ (അ-
പു-പ്ര-ഏ) ചിത്രഭാനുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) വിരോചനഃ (അ-പു-
പ്ര-ഏ) വിഭാവസുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഗ്രഹപതിഃ, തപിഷാംപ
തിഃ, അഹച്ഛിതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഭാനുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഹം
സഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സഹസ്രാശ്ച (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) സവി
താ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) തപനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) രവിഃ (ഇ-പു-
പ്ര-ഏ) പത്മാക്ഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തേജസാംമാശിഃ (ഇ-പു-
പ്ര-ഏ) അശ്വാനാഥഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തമിസ്രഹാ, കർമ്മസാ
ക്ഷീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ജഗച്ചക്ഷുഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ലോകബന്ധുഃ
സ്രുതീതനഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രഭോതനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദിനമ
ണിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഖഭോതഃ, ലോകബാധവഃ (അ-പു-പ്ര-
ഏ) ഇനഃ, ഭഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ധാമനിധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) അ
ശ്ചമാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) വൃഞ്ചിനീപതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ
രവം സൂര്യന്റെ പേര്. ചില പുസ്തകങ്ങളിൽ പത്മാക്ഷസ്തേ
ജസാംമാശിഃ എന്നു തുടങ്ങി രണ്ടു ശ്ലോകം കാണുന്നില്ല. ചില
പുസ്തകങ്ങളിൽ സവിതാ തപനോരവിഃ (എന്നതിന്റെ ശേ

ഘം) കർമ്മസാക്ഷിജഗദ്യുക്തമംശുമാലീത്രയീതനഃ പ്രഭോതനോ
ദിനമണിഃ പദ്യോതോലോകബാധവഃ എന്നൊരു ശ്ലോകം
ഒന്നു അധികമായിട്ടും കാണുന്നു. മഹേശ്വരീകയിൽ കാണിക്ക
പ്പെട്ട പാഠത്തോടു സമാക്ഷി ഇവിടെ പാഠം കാണിച്ചിരിക്കുന്നു.
മഹേശ്വരീകയിലും പത്മാക്ഷി ഇത്യാദി രണ്ടു ശ്ലോകങ്ങൾ മൂല
ത്തിൽ ചേർന്നതായി കാണപ്പെടുന്നു. അതുകൾ വ്യാഖ്യാനിക്ക
പ്പെട്ടിട്ടുണ്ടില്ല.

മാഠഃ പിംഗലോ ദണ്ഡശൃംഗാശ്ച പാതിപാർശ്വകാഃ
സൂര്യസൂര്യോടനുനോടന്തഃ കാശ്ചപിതൃന്ധാഗ്രജഃ.

മാഠഃ, പിംഗലഃ, ദണ്ഡഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ആദിത്യന്റെ
പാർശ്വഭാഗങ്ങളിൽ നിൽക്കുന്നവരുടെ പേർ. സൂര്യസൂര്യഃ, അ
ന്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അന്തരഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) കാശ്ചപിഃ (ഇ-
പു-പ്ര-ഏ) ഗന്ധാഗ്രജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ രും അന്തര
ന്റെ പേർ.

പരിവേഷസ്തു പരിധിപസ്യുക്തമണ്ഡലേ
കിരണോസ്രമയുഖാംശുഗഭസ്തീഹ്വണിഹ്വഷ്ടയഃ. ൩൫

ഭാനഃ കരഃ മരീചിസ്തീപുംസയാദീധിതിഃ സ്രിയാം
സ്യഃ പ്രഭാ തഗ്രചിതപിഡ്ഭാഭാശ്ചരപിദ്യതിഭീഷ്ടയഃ.

രോമിശ്ശോചിതഭേ ക്ലീബേ പ്രകാശോ ഭോത ആത്മഃ
കോണ്ണം കവോണ്ണം മന്ദോണ്ണം കടുണ്ണം ത്രിഷു തലപതി
തിഗ്മം തീപ്രം ഖരം തലപന്മുഗതണ്ണം മരീചികാ. ൩൬

പരിവേഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പരിധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഉ
പസ്യുക്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മണ്ഡലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ രും
പരിവേഷത്തിന്റെ പേർ. കിരണഃ, ഉസ്രഃ, മയുഖഃ (അ-പു-പ്ര-
ഏ) അംശഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഗഭസ്തീഃ, ഹ്വണിഃ, ഹ്വഷ്ടീഃ (ഇ-പു-
പ്ര-ഏ) മഹേശ്വരീകയിൽ ഗഭസ്തീഹ്വണിരശ്വയഃ എന്നാകുന്നു.
ആ പക്ഷത്തിങ്കൽ ഹ്വഷ്ടി ശബ്ദത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു് രശ്മിശബ്ദ
മാകുന്നു എന്നുമാത്രം വിശേഷമെന്നറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.
ഭാനഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) കരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മരീചിഃ (ഇ-സ്രീ-
പ്ര-ഏ) പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ദീധിതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ
ച-ം രശ്മിയുടെ പേർ. പ്രഭാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തക് (ച-സ്രീ-
പ്ര-ഏ) തചിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തപിര (ഘ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഭാ
(അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)ഭാഃ (സ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മരവിഃ, ദ്യതിഃ. ദീപ്തിഃ
(ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) രോമിഃ, ശോമിഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ)
ഇവ ച-ം പ്രയുടെ പേർ. പ്രകാശഃ, ഭോതഃ, ആത്മഃ (അ-

പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം വെയിലിന്റെ പേർ. കോണ്ണം കവോണ്ണം, മന്ദോണ്ണം, കടുണ്ണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കുറഞ്ഞ ചൂടിന്റെ പേർ. കുറഞ്ഞ ചൂടോടുകൂടിയതിനെ പറയുമ്പോൾ മേൽപ്പറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾക്കു വിശേഷ്യാനുസാരേണ മൂന്നുലിംഗങ്ങളുമുണ്ട്. തിഗ്ഗം, തീപ്രം, വരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം പെരുത്തുടിന്റെ പേർ. പെരുത്തുടുത്തത് എന്നത്ഥമാകുമ്പോൾ മേൽപ്പറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾക്കു മൂന്നു ലിംഗങ്ങളുമുണ്ട്. മൂഗതൃണ്ണാ, മാമീചികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മൂഗതൃണ്ണയുടെ പേർ. മൂഗതൃണ്ണ എന്നത് മണൽപ്രദേശത്തിങ്കൽ വ്യാപിച്ച സൂര്യകിരണങ്ങളിൽ ഉച്ചനേരത്തു ചിലക്കുണ്ടാകുന്ന ജലഭ്രമമാകുന്നു. ഇതി ദിഗവർഗ്ഗം.

കാലവർഗ്ഗ പ്രാരംഭം:

കാലോ ദിഷ്ടോപ്യനേഹാപി സമയോപ്യഥ പക്ഷതിഃ
പ്രതിപദ്യേ ഇമേ സ്രീതേ തദാഭ്യസ്തിമയോർ ദാമോഃ.

കാലഃ ദിഷ്ടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അനേഹാ (സ-പു-പ്ര-ഏ) സമയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കാലത്തിന്റെ പേർ. പക്ഷതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പ്രതിപൽ (ദ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പ്രതിപത്തിന്റെ പേർ. തിമയഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) സ്രീലിംഗമായിട്ടുമാം. പ്രതിപദം മുതലായ പക്ഷങ്ങളുടെ പേർ.

ഘസ്രോ ദിനാഹനീ വാ തു ക്ലീഞ്ചേ ദിവസവാസരൗ
പ്രശ്വഷോടഹമുഖം കാലമുഷഃ പ്രശ്വഷസീ അപി. ൨
വ്യാഷ്ടം വിഭാതം ദേവ ക്ലീഞ്ചേ പുംസി ഗോസദ്യ ഇഷ്ടതേ
പ്രഭാതഞ്ച ദിനാന്തേ തു സായം സന്ധ്യാ പിതൃപ്രസൂഃ .൩

ഘസ്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദിനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അഹഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ദിവസഃ വാസരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദിവസവാസരൗ ശബ്ദങ്ങൾ നപുംസകലിംഗങ്ങളായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ം പക്ഷതിന്റെ പേർ. പ്രശ്വഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അഹമുഖം, കാലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഉഷഃ, പ്രശ്വഷഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) വ്യാഷ്ടം, വിഭാതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഗോസദ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രഭാതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം പ്രഭാതകാലത്തിന്റെ പേർ. വ്യാഷ്ടം വിഭാതമിത്യാദി രണ്ടുപാദം മഹേശ്വരസീകയിൽനിന്നു ചേർത്തതാകുന്നു. ദി

നാനാ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. സായം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സായമെന്നതു് അവ്യയമാണെന്നു ചിലർ ഭൂമിച്ചിരിക്കുന്നു. സായമെന്നുള്ള അവ്യയം അവ്യയവർഗ്ഗത്തിങ്കൽ പഠകപ്പെടും. സായസ്സന്ധ്യാപിതൃപ്രസൂഃ എന്നും പാഠമുണ്ടു്. അപക്ഷത്തിൽ അകാരാന്ത പുല്ലിംഗമാകുന്നു. പിതൃപ്രസൂഃ (ഊ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ദിനാവസാനസമയത്തിന്റെ പേർ.

പ്രാഹ്ണാപരാഹ്ണമദ്ധ്യാഹ്ണാസ്ത്രിസന്ധ്യമഥ ശർച്ചീ നിശാ നിശീമിനീ രാത്രിസ്രീയാമാ ക്ഷണദാ ക്ഷപാ. ൨

വിഭാവതീ തമസ്വിന്യേ രജനീ യാമിനീ തമീ തമിസ്രാ താമസീ രാത്രിർഋജ്യാസ്നീ ചന്ദ്രികയാനപിതാ.

ത്രിസന്ധ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പ്രാഹ്ണാപരാഹ്ണമദ്ധ്യാഹ്ണങ്ങളുടെ പേർ. പ്രഭാതസന്ധ്യയും അസ്തമയസന്ധ്യയും മദ്ധ്യാഹ്ണസന്ധ്യയുമെന്നർത്ഥം. ശർച്ചീ (ഊ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നിശാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നിശീമിനീ (ഊ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) രാത്രി (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ത്രിയാമാ, ക്ഷണദാ, ക്ഷപാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വിഭാവതീ, തമസ്വിനീ, രജനീ, യാമിനീ, തമീ (ഊ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൨-ം രാത്രിയുടെ പേർ. തമിസ്രാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇരുട്ടോടു കൂടിയ രാത്രിയുടെ പേർ. ഋജ്യാസ്നീ (ഊ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നിലാവുള്ള രാത്രിയുടെ പേർ.

അഗാമിവത്തമാനാഹത്യുക്തായാം നിശി പക്ഷിണീ ഗണരാത്രം നിശാബാഹവ്യഃ പ്രഭാഷോ രജനീമുഖം. ൩

പക്ഷിണീ (ഊ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഉദിച്ചാൽ പിറേറുന്നാർ അസ്തമയാവരെയുള്ള കാലത്തിന്റെ പേർ. ഗണരാത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) രാത്രിസമൂഹത്തിന്റെ പേർ. പ്രഭാഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) രജനീമുഖം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം രാത്രിപ്രാരംഭകാലത്തിന്റെ പേർ.

അല്പരാത്രനിശീമൌ ദൈവ ദൈവ യാമപ്രഹരൌ സമൌ സ പച്ഛസന്ധിഃ പ്രതിപൽ പഞ്ചദശ്യായുദന്തരഃ. ൪

അല്പരാത്രം, നിശീമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം രാത്രിയുടെ മധ്യകാലത്തിന്റെ പേർ. യാമഃ, പ്രഹരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഏഴുനാഴികനേരത്തിന്റെ പേർ. പച്ഛസന്ധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രതിപത്തിന്റെയും വാവിന്റെയും ഇടയിലുള്ള കാലത്തിന്റെ പേർ.

പക്ഷാത്തെ പഞ്ചദശ്യേ ദേവ പെഷ്ണമാസി തു പൂണ്ണിമാ
കലാഹീനേ സാനമതിഃ പൂഷ്ണ രാകാ നിശാകരേ. ൨

പക്ഷാന്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പഞ്ചദശീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൨-൦ വാവിന്റെ പേര്. പെഷ്ണമാസി (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
പൂണ്ണിമാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വെളുത്തവാവിന്റെ പേര്.
അനമതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഉദയാല്പരം പതിന്നാലോടുകൂടിയ
വെളുത്തവാവിന്റെ പേര്. രാകാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മുഴുത്ത വെ
ളുത്തവാവിന്റെ പേര്.

അമാവാस्या തപമാവസ്യാ ദർശസ്മുന്യേന്ദുസംഗമഃ
സാദഷ്ടേന്ദുസ്സിനീബാലീ സാ നഷ്ടേന്ദുക്ലാ കുന്ദുഃ. ൩

അമാവാस्या, അമാവस्या (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ദർശഃ സു
ന്യേന്ദുസംഗമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കറുത്ത വാവിന്റെ
പേര്. സിനീബാലീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഉദയാല്പരം പതിന്നാ
ലോടുകൂടിയ കറുത്തവാവിന്റെ പേര്. കുന്ദുഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
മുഴുത്ത കറുത്തവാവിന്റെ പേര്.

ഉപരാഗോ ഗ്രഹോ രാഹുഗ്രസ്തേ തപിന്ദു ച പൂണ്ണി ച
സോപപ്ലവോപരേന്തേ ദാവഗ്വൽപാത ഉപാഹിതഃ. ൪

ഉപരാഗഃ, ഗ്രഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഗ്രഹങ്ങളി
ന്റെ പേര്. സോപപ്ലവഃ, ഉപരേന്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൨-൦ രാഹുവിനാൽ ഗ്രഹിക്കപ്പെട്ട ചന്ദ്രാദിന്ദ്രന്മാരുടെ
പേര്. അഗ്വൽപാതഃ, ഉപാഹിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦
അഗ്വൽപാതത്തിന്റെ പേര്. അഗ്വൽപാതം ധൂമകേതുവിന്റെ
ഉദ്യം എന്നു ചിലരുടെ പക്ഷം. വാഹിയാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട അ
വത്തന്നു അന്യന്മാരുടെ പക്ഷം.

ഏകയോക്ത്വാ പുഷ്പവന്തേ ദിവാകര നിശാകരേ
ലംഘപക്ഷരോച്ഛാമമാത്രാ നിമേഷോ മാത്രയാ സമഃ. ൫
അഷ്ടാദശ നിമേഷാസ്ത കാഷ്ഠാ ത്രിംശത്തു താഃ കലാ
താസ്ത ത്രിംശൽ ക്ഷണസ്തേതു മുന്ദുഷന്താ ദോദശാസ്ത്രി
യാം. ൫

പുഷ്പവന്തേ (ത-പു-പ്ര-ഭി) സൂര്യചന്ദ്രന്മാരുടെ പേര്. പു
ഷ്പവന്തേ എന്നു ഇരുവരെയും ഒന്നിച്ചു പറയാമെന്നല്ലാതെ മേൽ
പറഞ്ഞ ശബ്ദം ഏകവചനമായി പ്രയോഗിച്ചാൽ സൂര്യനെന്നോ
ചന്ദ്രനെന്നോ അതിന്നു ചേർച്ചയുതക്കവണ്ണം അർത്ഥത്തെ കല്പിക്കാ
മെന്നു വിചാരിച്ചുപോകയുമാകൂ. നിമേഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)

മാത്രം (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മാത്രയുടെ പേർ. അ, ഇ, ഉ, ഇത്യാദി ഹ്രസ്വാക്ഷരങ്ങളെ ഉച്ചരിപ്പാൻ എത്രകാലം വേണ്ടിവരുമോ അതിന്നു നിമേഷമെന്നും മാത്രയെന്നും പേരുണ്ട് എന്നു അഭിപ്രായം. കഃഷ്ടം (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഹൃദയ മാത്ര കൂടിയാൽ ഉണ്ടാകുന്ന കാലത്തിന്റെ പേർ. കലാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) മുപ്പതു കഃഷ്ട കൂടിയതിന്റെ പേർ. ക്ഷണം (അ-പു-പ്ര-ഏ) മുപ്പതു കല കൂടിയതിന്റെ പേർ. മുഹൂർത്തം (അ-പു-പ്ര-ഏ) നൂറും സകലമായിട്ടുമാം പന്ത്രണ്ടു ക്ഷണം കൂടിയതിന്റെ പേർ.

തേ തു ത്രിംശദഹോരാത്രം പക്ഷിസേ ദശപഞ്ച ച പക്ഷൗ പൂർ്വാപരൗ ശുക്രകൃഷ്ണൗ മാസസ്മ താവുഭൗ.

അഹോരാത്രം (അ-പു-പ്ര-ഏ) മുപ്പതു മുഹൂർത്തം കൂടിയതിന്റെ പേർ. പക്ഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പതിനഞ്ചു അഹോരാത്രം കൂടിയതിന്റെ പേർ. പക്ഷൗപൂർ്വാപരൗശുക്രകൃഷ്ണൗ എന്നതിന്നു പക്ഷങ്ങൾ പൂർ്വാപരങ്ങളെന്നും ശുക്രകൃഷ്ണങ്ങളെന്നും ഇങ്ങിനെ രണ്ടുവിധങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. പൂർ്വാപരങ്ങൾ = പൂർ്വവും അപരവും. പൂർ്വം = ആദ്യത്തേതു്. അപരം = ഒടുക്കത്തേതു്. ശുക്രകൃഷ്ണങ്ങൾ = ശുക്രവും കൃഷ്ണവും. ശുക്രം = വെളുത്തതു്. കൃഷ്ണം = കറുത്തതു്. മാസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) രണ്ടുപക്ഷങ്ങൾ കൂടിയതിന്റെ പേർ.

ദൈവ ദൈവ മാമാദിമാസൗ സാദനുസ്തേയനം ത്രിദിഃ അയനേ ദേവ ഗതിരദഗ്ദക്ഷിണാക്ഷ്യ വത്സരഃ. ച

ഋതുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) മാമാദികളായ മാസങ്ങളിൽ ഈരണ്ടു മാസം കൂടിയാൽ വരുന്ന കാലത്തിന്റെ പേർ. മകംനക്ഷത്രത്തോടു കൂടിയ വെളുത്തവായു യാതൊരു മാസത്തിങ്കൽ വരുന്നുവോ അതിനെ മാലമാസമെന്നറിക. മേൽവിവരിച്ച പ്രകാരമുണ്ടാകുന്ന ഋതുക്കൾക്കു് ശിശിരം വത്സന്തം എന്നു തുടങ്ങിയ നാമങ്ങളുണ്ടു്. അയനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശിശിരാദി മുമ്മുന്ന ഋതുക്കൾകൂടിയ കാലത്തിന്റെ പേർ. വത്സരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ആദിത്യന്റെ ദക്ഷിണോത്തരഗമനങ്ങളോടു കൂടിയ രണ്ടയനങ്ങൾ കൂടിയാൽ ഉണ്ടാകുന്ന കാലത്തിന്റെ പേർ.

സമരാത്രിദിവ കാലേ വിഷുവദിഷുവഞ്ച തൽ ചുഷ്വയുക്താ പൌർണ്ണമാസീ പൌഷിമാസേ തു യത്ര സാ നാമ്നാ സ പൌഷോമാമാദ്യാശ്ചൈവമേകാദശാപരേ മാർഗ്ഗശീഷേ സഹാ മാർഗ്ഗ ആഗ്രഹായണികശ്ചസഃ. മ

വിഷ്ണുവൽ (ത-ന-പ്ര-ഏ) വിഷ്ണുവം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മാധുപകവും തുല്യമായ കാലത്തിന്റെ പേര് പെരുഷീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പുയത്തോടുകൂടിയ വെളുത്തവാവിന്റെ പേര്. പെരുഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മേൽപ്രകാരമുള്ള വെളുത്ത വാലോടുകൂടിയ മാസത്തിന്റെ പേര്. മാഘാദ്യാശ്വൈരവമേകാ ദശാപമേ എന്നതിന്നു മാഘാദ്യങ്ങളായ ശേഷമാസങ്ങൾ പതിനൊന്നും മേൽപറഞ്ഞപ്രകാരം ഉൾക്കൊള്ളുക എന്നർത്ഥമാകുന്നു. മകം നക്ഷത്രത്തോടുകൂടിയ വെളുത്ത വാവിന്നു മാഘി എന്ന പേര്. മാഘി യാതൊരുമാസത്തിങ്കൽ ഭവിക്കുന്നുവോ അതു മാഘം. ഇത്യാദി ക്രമേണ മാഘമാലംഗുനമെത്രവൈശാഖജ്യേഷ്ഠാഷാഢശ്രാവണ പ്രോഷ്ഠപദാശാപിനകാത്തികമാർഗ്ഗശീഷമാസങ്ങളുടെ വ്യത്യാസങ്ങളെ ഉൾക്കൊള്ളുന്നതാലും. മാർഗ്ഗശീഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സഹഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) മാർഗ്ഗഃ, ആശ്വാധായണികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മാർഗ്ഗശീർഷമാസത്തിന്റെ പേര്.

പെരുഷേ തൈഷസഹസ്യേ ചൈ തപാമാഹേമ ഫാലംഗുനേ സ്വാത്തപസ്യഃ ഫാൽഗുനികസ്സ ചൈത്രേ ചൈത്രികോ മധുഃ.

പെരുഷഃ, തൈഷഃ, സഹസ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ പെരുഷമാസത്തിന്റെ പേര്. തപഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) മാഘഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മാഘമാസത്തിന്റെ പേര്. ഫാലംഗുനഃ, തപസ്യഃ, ഫാലംഗുനികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ഫാൽഗുനമാസത്തിന്റെ പേര്. ചൈത്രഃ, ചൈത്രികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മധുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ചൈത്രമാസത്തിന്റെ പേര്.

വൈശാഖേ മാധവോ മാധോ ജ്യേഷ്ഠേ ശുക്രശ്ശുക്രിസ്തപതം ആഷാഢേ ശ്രാവണാസ്ത സ്വാന്നഭാശ്ശ്രാവണികശ്ച സഃ. മഖ

വൈശാഖഃ, മാധവഃ, മാധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ വൈശാഖമാസത്തിന്റെ പേര്. ജ്യേഷ്ഠഃ, ശുക്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ജ്യേഷ്ഠമാസത്തിന്റെ പേര്. ശുക്രിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ആഷാഢഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ആഷാഢമാസത്തിന്റെ പേര്. ശ്രാവണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നഭഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) ശ്രാവണികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ശ്രാവണമാസത്തിന്റെ പേര്.

സുന്ദസ്യഃ പ്രോഷ്ഠപദാദോദോദപദാസ്തമാഃ

സ്വാദാശാപിന ഇഷോപ്യാശാപയജോപി സ്വാത്തുകാത്തികേ. മൻ

ബാഹുലോജ്ജ്വല കാത്തികികൈ ഹേമന്തശ്ശിശിരോസ്രിയാം
വസന്തേ പുഷ്പസമയസ്സമഭിർ ഗ്രീഷ്മഋഷ്ടകഃ. ൨൦

നിദാമഃ ഉഷ്ണോപഗമ ഉഷ്ണ ഉഷ്യാഗമസ്തപഃ
സ്രിയാം പ്രാവൃൽസ്രിയാം ഭൂമ്നിവർഷാ അഥ ശമൽ സ്രിയാം.

നഭസ്യഃ, പ്രേഷയുപദഃ, ഭാദ്രഃ, ഭാദ്രവദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൨-൦ പ്രേഷയുപദമാസത്തിന്റെ പേര്. ആശ്വിനഃ, ഇഷ്ടഃ,
അശ്വയുജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ആശ്വിനമാസത്തി
ന്റെ പേര്. കാത്തികഃ, ബാഹുലഃ, ഉജ്ജ്വലഃ, കാത്തികികഃ (അ-
പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦ കാത്തികമാസത്തിന്റെ പേര്. ഹേമന്തഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ഹേമന്തഋതുവിന്റെ പേര്. ശിശിരഃ (അ-
പു-പ്ര-ഏ) നവംസകമായിട്ടുമാം. ശിശിരഋതുവിന്റെ പേര്.
വസന്തഃ, പുഷ്പസമയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സമഭിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൩-൦ വസന്തത്തിന്റെ പേര്. ഗ്രീഷ്മഃ, ഋഷ്ടകഃ നിദാമഃ,
ഉഷ്ണോപഗമഃ, ഉഷ്ണഃ, ഉഷ്യാഗമഃ, തപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦
ഗ്രീഷ്മ ഋതുവിന്റെ പേര്. പ്രാവൃ (ഷ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വർഷഃ
(അ-സ്രീ-പ്ര-ഐ) ഇവ ൨-൦ വർഷഋതുവിന്റെ പേര്. ശമൽ (ദ-
സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശമഋതുവിന്റെ പേര്.

ഷഡമീ ഋതവഃ പുംസി മാർഗ്ഗാദീനാം യുഗൈഃ ക്രമാൽ
സംവത്സരോ വത്സരോഽഞ്ചോ ഹായനോ ഽസ്രീശമത്സമാഃ

ഋതവഃ (ഉ-പു-പ്ര-ബ) ഹേമന്തം മുതലായ കാലങ്ങളുടെ
പേര്. മാർഗ്ഗാദീനായുഗൈഃ ക്രമാൽ എന്നതിന് ഹേമന്താദി ഋ
തുക്കൾ മാർഗ്ഗശീർഷം മുതൽ ഈശമന്ത മാസങ്ങൾ കൊണ്ടാകുന്നു
എന്നർത്ഥമാകുന്നു. സംവത്സരഃ വത്സരഃ അഞ്ചു ഹായനഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) സംവത്സരാദി ശബ്ദങ്ങൾ നവംസകവിംശ
ങ്ങളായിട്ടുമാം. ശമൽ (ദ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സമാഃ (അ-സ്രീ-പ്ര-ബ)
സമാഃ എന്ന് ബഹുവചനം പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടുകൊണ്ടു നിത്യ
ബഹുവചനാന്തമാകുന്നു, സമാശബ്ദമെന്നു പറയേണ്ടതാണ്. ഏ
ങ്കിലും ഏകവചനാന്തമായിട്ടും പ്രയോഗം കാണുന്നത് മേൽപ
റഞ്ഞ നിയമം പ്രായോഗികമാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾകയും
പേണം. ഇവ ൭-൦ സംവത്സരത്തിന്റെ പേര്.

മാസേന സ്വാദഹോമാത്രഃ പൈത്രോ വർഷേണ ദൈവതഃ
ദിവൈവർഷസഹസ്രൈർദാദശഭിർദ്വൈപതം യുഗം. ൨൩

മാസേന സ്വാദഹോമാത്രഃ ഇത്യാദിയുടെ അർത്ഥം, മനുഷ്യ
രുടെ ഒരുമാസം പിതൃക്കൾക്ക് ഒരു അഹോമാത്രമാകുന്നു. മനുഷ്യ

അടെ ഒരു കൊല്ലം ദേവകൾക്കു ഒരു അഹോരാത്രമാകുന്നു. പന്തി
 രായിരം ദിവ്യസംവത്സരം കൂടിയതു ദേവകളുടെ യുഗമാകുന്നു.
 ദൈവേ യുഗസഹസ്രേ ദേവ ബ്രാഹ്മ കുല്ല്യേ തു തൈ റു നദം
 മനപന്തമനു ദിവ്യാനാം യുഗാനാമേകസപ്തതിഃ. ൨൪

ദേവകളുടെ യുഗം രണ്ടായിരം കൂടിയതു ബ്രഹ്മാവിന്റെ
 അഹോരാത്രമാകുന്നു. ആയതു മനുഷ്യക്കു രണ്ടു കല്പങ്ങളാകുന്നു.
 ദേവകളുടെ ഒരു യുഗം കൂടിയതു ഒരു മനപന്തമാകുന്നു.

സംവത്സഃ പ്രളയഃ കല്പഃ ക്ഷയഃ കല്പാന്ത ഇത്യപി
 അസ്മി പംകം പുമാൻ പാപ്മാ പാപകീലീബിഷകല്പഃ. ൨൫
 കല്പഃ പ്രജിനൈനോഽവമംഹോ ദുരിതദുഷ്ടിതം
 സാധുജ്ഞമസ്മിയാം പുണ്യശ്രോതസീ സുതതം വൃഷഃ. ൨൫

സംവത്സഃ, പ്രളയഃ, കല്പഃ, ക്ഷയഃ, കല്പാന്തഃ (അ-പു-പ്ര-
 ഏ)ഇവ ൫-ം പ്രളയത്തിന്റെ പേർ. പംകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പു
 ല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. പാപ്മാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) പാപം, കീൽബി
 ഷം, കല്പഃ, കല്പഃ, പ്രജിനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പ്രജനമെന്നും
 പാപം കാണുന്നു. ഏനഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) അഹം (അ-ന-പ്ര-
 ഏ) അഹം (സ-ന-പ്ര-ഏ)ദുരിതം, ദുഷ്ടിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ)
 ഇവ പന്ത്രണ്ടു പാപത്തിന്റെ പേർ. ധർമ്മം (അ-ന-പ്ര-ഏ)
 പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. പുണ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശ്രോതഃ (സ-ന-
 പ്ര-ഏ) സുതതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വൃഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ
 ൫-ം പുണ്യത്തിന്റെ പേർ.

മുൽ പ്രീതിഃ പ്രമദോഃ ഹർഷഃ പ്രമാദാമോദേ സമ്മദഃ
 സ്വാദാനന്ദമുമാനന്ദശമ്സാതസുഖാനിച. ൨൬

മുൽ (ദ-സ്മി-പ്ര-ഏ) പ്രീതിഃ (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ) പ്രമദഃ
 ഹർഷഃ പ്രമോദഃ ആമോദഃ സമ്മദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അനന്ദഃ
 (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) അനന്ദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശമ് (ന-ന-പ്ര-ഏ)
 സാതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശാതമെന്നും പാമുണ്ടു്. സുഖം (അ-
 ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൨-ം സുഖത്തിന്റെ പേർ.

സ്വശ്രോതസം ശിവം ഭദ്രം കല്യാണം മംഗലം ശുഭം
 ഭാവുകം ഭവുകം ഭവ്യം കുശലം ക്ഷേമമസ്മിയാം. ൨൭
 ശസ്തഞ്ചാഥ ത്രിഷു ഭുവ്യ പാപം പുണ്യം സുഖാനി ച
 മതല്പികാ മചർച്ചികാ പ്രകാണ്ഡമുദ്ഘാതല്ലജ്ജ. ൨൮
 പ്രശസ്തപാപകാന്യമുന്യശശുഭാവഹോ വിധിഃ
 ദൈവ്വന്ദിഷ്ടം ഭാഗധേയം ഭാഗ്യം സ്മി നീയതിർവ്വിധിഃ.

സ്വപ്രശ്നസം ശിവം ഭദ്രം കല്യാണം മംഗലം ശുഭം ഭാവം
കും ഭവിക്കും ഭവ്യം കശലം ക്ഷേമം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ക്ഷേമം എ
ന്നു പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ശസ്ത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശസ്ത്രം എന്നു
പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൧൨-ം മംഗലത്തിന്റെ പേർ. ഭവ്യചി
രേഷണമായ പാപശബ്ദവും പുണ്യശബ്ദവും സുഖാദിശബ്ദങ്ങളും
ത്രിലിംഗങ്ങളാകുന്നു. ഉദാഹരണം പാപാശ്രീ, പാപപുമാൻ,
പാപം കുലമിത്യാദി. മതല്ലികാ, മചച്ചികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
പ്രകാണ്ഡം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഉദ്ഘാടനം രല്ലജഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൫-ം പ്രശസ്തമെന്നുള്ള അർത്ഥത്തെ പറയുന്നവയാകുന്നു. ഉദാ
ഹരണം ഗോമതല്ലികാ ഗോമചച്ചികാ ഗോപ്രകാണ്ഡം ഗവോ
ദ്ഘാതംഗോതല്ലജഃ മേൽപ്പറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾക്കു പ്രശസ്തയായിരി
ക്കുന്ന ഗോവെന്നർത്ഥമാകുന്നു. മതല്ലികാദിശബ്ദങ്ങൾ സമസ്തപ
ദത്തിൽ ചേർന്നുവന്നിട്ടില്ലാതെ പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടവയെന്നില്ല. അ
യഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) അനുക്രമഭാവത്തിന്റെ പേർ. ദൈവം,
ദിഷ്ടം, ഭാഗധേയം, ഭാഗ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നിയതിഃ (ഇ-സ്രീ-
പ്ര-ഏ) വിധിഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം പ്രാഗ്ജന്മകൃതമായ
കർമ്മത്തിന്റെ പേർ.

മേന്മന്നാ കാർണ്യംബീജം നിദാനന്തപാദികാരണം

ക്ഷേത്രജ്ഞ അത്മാ പുരുഷഃ പ്രധാനം പ്രകൃതിഃസ്രീയം.

മേന്മഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) കാർണ്യം, ബീജം (അ-ന-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൩-ം കാർണ്യത്തിന്റെ പേർ നിദാനം, ആദികാരണം
(അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഉപാദാനകാർണ്യത്തിന്റെ പേർ.
ക്ഷേത്രജ്ഞഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) അത്മാ (ന-പ്ര-പ്ര-ഏ) പുരുഷഃ (അ-
പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം അത്മാവിന്റെ പേർ. പ്രധാനം അ-ന-
പ്ര-ഏ പ്രകൃതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം സത്യാദി ഗുണ
സാമ്യോപസ്ഥയുടെ പേർ.

വിശേഷഃ കാലികോടവസ്ഥാ ഗുണാസ്സത്വം രജസ്സമഃ

ജനജനനജന്മാനീ ജനിരത്പത്തിരദ്ഭവഃ. ൩൨

അവസ്ഥാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കാലത്താലുണ്ടാകപ്പെടുന്ന
വിശേഷത്തിന്റെ പേർ. സത്വം (അ-ന-പ്ര-ഏ) രജഃ, തമഃ
(സ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഗുണങ്ങളുടെ പേർ എന്നു ചിലർ
വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു. സത്വം, രജസ്സ്, തമസ്സ് ഇവ ൩-ം ഗുണങ്ങ
ളാകുന്നു എന്നു വിവരിക്കേണ്ടതാണെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക
യും വേണം. ജനഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ജനനം (അ-ന-പ്ര-ഏ)
ജന്മ (ന-ന-പ്ര-ഏ) ജനിഃ, ഉത്പത്തിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഉ
ത്ഭവഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ജനനത്തിന്റെ പേർ.

പ്രാണീ തു ചേതനോ ജന്മീ ജന്തുജന്മശരീരിണഃ
 ജാതിജ്ജാതഞ്ചസാമാന്യം വൃക്കിസ്തു പൃഥഗാത്മതാ. ൩൪
 പ്രാണീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ചേതനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജന്മീ
 (ന-പു-പ്ര-ഏ) ജന്തുഃ ജന്മ്യഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ശരീരീ (ന-പു-
 പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ഃ പ്രാണികളുടെ പേര്. ജാതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-
 ഏ) ജാതം, സാമാന്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩ ാ ഘടനപാദി
 ജാതിയുടെ പേര്. വൃക്കിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പൃഥഗാത്മതാ (അ-
 സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ഓ ഘടാദി വൃക്കിയുടെ പേര്.

ഇതി കാലവർഗ്ഗം

ധീവർഗ്ഗ പ്രാരംഭഃ.

ചിത്തതു ചേതോ ഹൃദയം സ്വാന്തം ഹൃന്മാനസം മനഃ
 ബുദ്ധിർമനീഷാധിഷ്ഠണാ ധീഃ പ്രജ്ഞാ ശേമുഷീ മതിഃ. ൧
 പ്രക്ഷോപലബ്ധിശിശിത്സംവിൽ പ്രതിപദ്യന്തേപ്ലിചേതനാഃ
 ധീർമാണാവതീ മേധാ സജല്പഃ കർമ്മ മാനസം. ൨

ചിത്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചേതഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഹൃദയം,
 സ്വാന്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ).ഹൃത് (ദ-ന-പ്ര-ഏ) മാനസം (അ-
 ന-പ്ര-ഏ) മനഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ഓ മനസ്സിന്റെ പേര്.
 ബുദ്ധിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മനീഷാ, ധിഷ്ഠണാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
 ഗീഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പ്രജ്ഞാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശേമുഷീ
 (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പ്രേക്ഷാ (അ-സ്രീ-
 പ്ര-ഏ) ഉപലബ്ധിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചിൽ (ത-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
 സംവിൽ, പ്രതിപദ് (ദ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) യന്തേപ്ലിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-
 ഏ) ചേതനാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൨-ഓ ബുദ്ധിയുടെ പേര്.
 മേധാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗൃഹിച്ചതിനെ മറക്കാത്ത ബുദ്ധിയുടെ
 പേര്. സജല്പഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മനസ്സുകൊണ്ടുള്ള കർമ്മത്തിന്റെ
 പേര്.

അവധാനം സമാധാനം പ്രണിധാനം തത്ത്വമവ
 ചിത്താഭോഗോ മനസ്സാമഞ്ചിതാ സംഖ്യാ വിചാരണാ. ൩
 വിമർശാ ഭാവനാമൈവ വാസനാ ച നിഗമ്യതേ
 അദ്ധ്യാഹാരസ്തേ ഊഹോ വിചികിത്സാ തു സംശയഃ ൪

സന്ദേശപാപമൗ ചാഥ സമൗ നിണ്ണയനിശ്ചയൗ
മിഥ്യാഭാഷിർന്നാസ്തികതാ വ്യാപാദോ ഭോഹചിന്തനം. ൫

അവധാനം, സമാധാനം, പ്രണിധാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ സമാധാനത്തിന്റെ പേര്. ചിത്താഭോഗം മനസ്സാദേ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മനസ്സിന്റെ സുഖാദിതാല്പര്യത്തിന്റെ പേര്. മനസ്സിലുറപ്പിക്കുന്നതിന്റെ പേര് എന്നും ചിലർ വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു. ചച്ഛാ, സംഖ്യാ, വിചാരണ (ആ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ പ്രമാണംകൊണ്ടുള്ള അത്ഥപരീക്ഷയുടെ പേര്. വിമർശ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഭാവനാ, വാസനാ (ആ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ കഴിഞ്ഞതിനെക്കുറിച്ചുള്ള കാമ്യയുടെ പേര്. അദ്ധ്യാഹാരം, തത്ത്വം, ഉപദേശം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ഉപദേശത്തിന്റെ പേര്. വിചികിത്സാ (ആ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) സംശയം, സന്ദേഹം, ദ്വാപദം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ സംശയത്തിന്റെ പേര്. നിണ്ണയം, നിശ്ചയം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ നിശ്ചയത്തിന്റെ പേര്. മിഥ്യാഭാഷിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) നാസ്തികത (ആ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പരലോകമില്ല എന്നുള്ള ബുദ്ധിയുടെ പേര്. വ്യാപാദം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഭോഹചിന്തനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഭോഹചിന്തനത്തിന്റെ പേര്.

സമൗ സിദ്ധാന്തരാജാഞ്ചൈവ ഭ്രാന്തിർമ്മിഥ്യാ മതിർഭൂമഃ
സംകേതസ്തു സമയോമാപ്രതിപത്തിർവിഹസ്തതാ. ൬

സിദ്ധാന്തം, രാജാന്തം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ പേര്. ഭ്രാന്തിഃ, മിഥ്യാമതിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഭൂമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ അന്യമാജ്ഞാനത്തിന്റെ പേര്. സംകേതം, സമയം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ സിദ്ധാന്തഭേദത്തിന്റെ പേര്. അപ്രതിപത്തിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) വിഹസ്തതാ (ആ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഇന്നതാണു ചെയ്യുന്നത് എന്നുള്ള അറിവില്ലായ്മയുടെ പേര്. സംകേതസ്തുസമയ ഇത്യാദി രണ്ടുവാടും മഹേശ്വരീകയിൽ ഇല്ല.

സംവിദാഗ്രഃ പ്രതിജ്ഞാനം നിയമാശ്രവസംശ്രവാഃ
അംഗീകാരോദ്യുപഗമപ്രതിശ്രവസമാധയഃ. ൭

സംവിൽ (ദ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) അഗ്രഃ (ഉ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പ്രതിജ്ഞാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നിയമം, അശ്രവം, സംശ്രവം, അംഗീകാരം, അദ്യുപഗമം, പ്രതിശ്രവം (അ-പു-പ്ര-ഏ) സമാധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പ്രതിജ്ഞയുടെ പേര്.

മോക്ഷേ ധീർജ്ഞാനമന്യത്ര വിജ്ഞാനം ശില്പശാസ്ത്രയോഃ
 മുക്തിഃ കൈവല്യ നിർവാണശ്രേയോനിശ്രേയസാമൃതം. ൧
 മോക്ഷോപവർഗ്ഗോഽഥാജ്ഞാനമവിദ്യാഹംമതിഃശ്രീയാം
 രൂപം ശബ്ദോ ഗന്ധരസസ്पर्ശശാഖ വിഷയാ അമീ. ൨
 ഗോചര ഇന്ദ്രിയാത്മാശ്ച ഹൃഷീകം വിഷയിന്ദ്രിയം
 കർമ്മന്ദ്രിയത്തു പാപ്ലാഭിമനോനേത്രാഭി ധീന്ദ്രിയം. ൩

ജ്ഞാനം (അ-ന-പ്ര ഏ) മോക്ഷത്തിങ്കലുള്ള അറിവിന്റെ
 പേര് എന്നു പൂർവ്വന്മാർ വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു. അതിന്നു് മോക്ഷ
 ശാസ്ത്രത്തിന്റേയും മോക്ഷോപായമായി വിധിക്കപ്പെട്ട യോ
 ഗാഭ്യനുഷ്ഠാനത്തിന്റേയും അറിവിന്റെ പേര്. എന്നർത്ഥം ഗ്ര
 ഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം. വിജ്ഞാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മോ
 ക്ഷോപയോഗികളല്ലാത്ത ശാസ്ത്രോപായങ്ങളുടെ അറിവിന്റെ
 പേര്. മുക്തിഃ, (ഇ-ശ്രീ-പ്ര-ഏ) കൈവല്യം, നിർവാണം (അ-ന-
 പ്ര-ഏ) ശ്രേയഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) നിഃശ്രയസം, അമൃതം (അ-
 ന-പ്ര-ഏ) മോക്ഷഃ അപവർഗ്ഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം മോ
 ക്ഷത്തിന്റെ പേർ. അജ്ഞാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അവിദ്യാ (അ-
 ശ്രീ-പ്ര-ഏ) അഹംമതിഃ (ഇ-ശ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം അജ്ഞാ
 നത്തിന്റെ പേർ. വിഷയാഃ ഗോചരാഃ ഇന്ദ്രിയാത്മാഃ (അ-പു-
 പ്ര-ബ) ഇവ ൩-ം വിഷയങ്ങളുടെ പേർ. വിഷയങ്ങളെന്നതു
 രൂപവും ശബ്ദവും ഗന്ധവും രസവും സ്पर्ശവുമാകുന്നു. അതുകൾ
 ക്കു ഗോചരങ്ങൾ എന്നും ഇന്ദ്രിയാത്മങ്ങളെന്നുംകൂടെ വ്യവഹാ
 രമുണ്ടെന്നു് താല്പര്യം. ഹൃഷീകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വിഷയി (ന-
 ന-പ്ര-ഏ) ഇന്ദ്രിയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഇന്ദ്രിയങ്ങളുടെ
 പേർ. കർമ്മന്ദ്രിയം (അ-ന-പ്ര-ഏ)പായ മുതലായ ഇന്ദ്രിയങ്ങ
 ളുടെ പേർ. ധീന്ദ്രിയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മനസ്സു മുതലായ ഇന്ദ്രിയ
 ങ്ങളുടെ പേർ.

തുവരസ്തു കഷായഃ ടസ്മി. മധുമോ ലവണം കടുഃ
 തിക്തോമുശ്വ രസാഃ പുംസി തദപൽസുഷഡമീ ത്രിഷു. ൪
 തുവരഃ, കഷായഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകചിംഗമായിട്ടു
 മാം. ഇവ ൨-ം ചവല്ലിന്റെ പേർ. മധുരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)മ
 ധുരത്തിന്റെ പേർ. ലവണം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉപ്പുരസത്തിന്റെ
 പേർ. കടുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) എരുവിന്റെ പേർ. തിക്തഃ (അ-
 പു-പ്ര-ഏ) കയ്യിന്റെ പേർ. അമൃഃ (അ പു-പ്ര-ഏ) പുളിയുടെ
 പേർ. രസാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ചവല്ലി മുതലായതുകളുടെ പേർ.
 തദപൽസുഷഡമീത്രിഷു എന്നതിന്നു് മേല്പറഞ്ഞ ചവല്ലി മുതല

ന മസഞ്ചൈ പരയന്ന ശബ്ദങ്ങൾ അതാതു മസമുള്ള വസ്തുക്കളുടെ വിശേഷണങ്ങളാകുമ്പോൾ ത്രിവിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു.

വിമർദ്ദോത്ഥ പരിമർദ്ദോ ഗന്ധ ജനമനോഹരേ
അമോദസ്സോതിനിർമ്മാമി വാചുലിംഗതപമാഗുണാൽ.

പരിമർദ്ദം (അ-പു-പ്ര-ഏ) അനേകഗന്ധസംയോഗംകൊണ്ടുണ്ടായ മനോഹരമായ ഗന്ധത്തിന്റെ പേര്. അമോദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അതിദൂരവ്യാപിയായി മേൽപ്രകാരമുള്ളതായിരിക്കുന്ന ഗന്ധത്തിന്റെ പേര്. ഇനി ഗുണശുക്ലാദയഃപുംസി എന്നതു പരമപരവാൻ പോകുന്ന ശബ്ദങ്ങൾ ത്രിവിംഗങ്ങളാകുന്നു. ഇതു വാചുലിംഗതപമാഗുണാൽ എന്നതുകൊണ്ടു പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു..

സമാകർഷീ തു നിർമ്മാമീ സുരഭിർബ്രാണതർപ്പണഃ
ഇഷ്ടഗന്ധസ്സഗന്ധിസ്യാദാമോദീ മുഖവാസനഃ. ൧൩.

സമാകർഷീ, നിർമ്മാമീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ദൂരവ്യാപിയായ ഗന്ധത്തോടുകൂടിയ വസ്തുവിന്റെ പേര്. വാചുലിംഗതപമാഗുണാൽ എന്നുപറഞ്ഞിരിക്കുകൊണ്ടു മൂന്നുവിംഗവുമാം. ഉദാഹരണം:—സമാകർഷീ ചന്ദനവൃക്ഷഃ, സമാകർഷീ ചന്ദനശുഭ്രീഃ, സമാകർഷീ ചന്ദനമജഃ ഇത്യാദി. സുരഭിഃ(ഇ-പു-പ്ര-ഏ)ബ്രാണതർപ്പണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇഷ്ടഗന്ധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സുഗന്ധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ)ഇവ ൪-ം നല്ല ഗന്ധത്തോടുകൂടിയതിന്റെപേര്. അമോദീ(ന-പു-പ്ര-ഏ)മുഖവാസനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)ഇവ ൨-ം മുഖസൗമ്യത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നതായ കർപ്പൂരതാംബൂലാദിയുടെ പേര്.

പൃതിഗന്ധിസ്തു ദുർഗന്ധീ വിബ്രം സ്യാദാമഗന്ധിയൽ
ശുക്ലേ ശുഭ്രേചിശ്ചൈതവിശദശ്ശേതപാണ്ഡരഃ.
അവദാതസ്സീതോ ഗൌരോ വലർക്ഷോ ധവളോഽജ്ജനഃ
ഹരിണഃ പാണ്ഡരഃ പാണ്ഡരീഷൽപാണ്ഡസ്തു ഗുസരഃ.

പൃതിഗന്ധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ദുർഗന്ധീ (ന-പു-പ്ര-ഏ)ഇവ ൨-ം ദുർഗന്ധത്തോടുകൂടിയതിന്റെ പേര്. വിബ്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അപകപമാംസാദികളുടെ ഗന്ധത്തോടുകൂടിയതിന്റെ പേര്. ശുക്ലഃ ശുഭ്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശുചിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ശ്വേതഃ വിശദഃ ശ്വേതഃ, പാണ്ഡരഃ, അവദാതഃ, സിതഃ, ഗൌരഃ, വലർക്ഷഃ, ധവളഃ, അജ്ജനഃ, ഹരിണഃ, പാണ്ഡരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പാണ്ഡരഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൩-ം വെളുപ്പിന്റെ പേര്. ഈഷൽ

പാണ്ഡുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ധൂസരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മ
ഞ്ഞരംനിറത്തൊടുക്കിയ വെളുപ്പിന്റെ പേര്.

കൃഷ്ണ നീലാസിതശ്യാമകാളശ്യാമമേഘകാഃ

പീതോ ഗൌരോ ഹരിദ്രാഭഃ പാലാശോഹരിതോ ഹരിൽ.

കൃഷ്ണഃ, നീലഃ, അസിതഃ, ശ്യാമഃ, കാളഃ, ശ്യാമളഃ, മേഘകഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧-൦ കറുപ്പിന്റെ പേര്. പീതഃ ഗൌരഃ ഹ
രിദ്രാഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ മഞ്ഞരംനിറത്തിന്റെ പേര്.
പാലാശഃ, ഹരിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഹരിൽ (ത-പു-പ്ര-ഏ) ഇ
വ ൩-൦ പച്ചിലനിറത്തിന്റെ പേര്.

മോഹിതോ ലോഹിതോ മകുടശോണഃ കോകനമച്ഛവിഃ

ഐവ്യകരമാഗസ്തപരണശ്ലോപതകന്തസ്ത പാടലഃ.

മോഹിതഃ, ലോഹിതഃ, മകുടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦
ചുവപ്പുനിറത്തിന്റെ പേര്. ശോണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ), ചൈതാ
മച്ഛവിന്റെ ചുവപ്പാടു സമമായ ചുവപ്പിന്റെ പേര്. അഭ
ണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വൃക്കമല്ലാത്ത ചുവപ്പിന്റെ പേര്. പാടലഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) വെളുപ്പും ചുവപ്പുംകൂടിയ നിറത്തിന്റെ പേര്.

ശ്യാവസ്തയാൽ കപിരോ ധൂമധൂമളൗ കൃഷ്ണലോഹിതേ

കഡാരഃ കപിലഃ പിംഗപിശംഗൌ കടുപിംഗവൌ.

ശ്യാവഃ, കപിരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പാതിരിപ്പ
നിറത്തിന്റെ പേര്. ധൂമഃ, ധൂമളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦
കറുപ്പും ചുവപ്പും കൂടിയതിന്റെ പേര്. കഡാരഃ, കപിലഃ (അ-
പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കപിലവണ്ണത്തിന്റെ പേര്. കപിലവ
ണ്ണമെന്നതു ഒട്ടകത്തിന്റെ കഴുത്തിലുള്ള രോമങ്ങളുടെ നിറംപോ
ലെ ഉള്ള നിറമാകുന്നു. പിംഗവഃ, പിശംഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൨-൦ ഗോരോചനനിറത്തിന്റെ പേര്. കടുഃ (ഉ-പു-പ്ര-
ഏ) പിംഗവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ സ്വണ്ണനിറത്തിന്റെ
പേര്.

ചിത്രകിഞ്ചീരകന്മാഷശബ്ദൈതാശ്ച കർണ്ണമേ

ഗുണേ ശുക്ലാഭയഃ പുംസി ഗുണിലിംഗാസ്തു തദപതി.

ചിത്രഃ, കിഞ്ചീരഃ കന്മാഷഃ, ശബ്ദഃ, ഏതഃ, കർണ്ണമേ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ നാനാജാതി നിറത്തിന്റെ പേര്. ശുക്ലേ
ശുഭ്രേ എന്നെടത്തു ശുക്ലശബ്ദംതുടങ്ങി ശബ്ദൈതാശ്ചകർണ്ണമേ
എന്നെടത്തെ കർണ്ണശബ്ദംവരെ ഉള്ള ശബ്ദങ്ങൾ വെളുപ്പു മുത
ലായ നിറങ്ങളെ പറയുമ്പോൾ പൂല്പിംഗങ്ങൾതന്നെ; മേൽപറ

ഞാൻ നിറങ്ങുമാറുകയായിരുന്നെന്ന് പറയുമ്പോൾ ത്രിവിംശങ്ങളാകുന്നു. ഉദാഹരണം ശുക്ലഃപടഃ ശുക്ലാശാടി ശുക്ലംവസനം ഇत्याദി.

മോഹിണീ മോഹിതാ മകതാ ലോഹിനീ ലോഹിതാചസാ
ലോഹിനികാ ലോഹിതികാ മാഗാൽ കോപാദിനാപി വാ
ശോണീ ശോണാഥ ഹരിണീ പിശംഗീ പിംഗലാ തപിയം
ഹരിതൈനീ തപിയമേതാ ശ്വേനീ ശ്വേതാ സിതാ ച സാ
നീലൈവ വസ്ത്രോപാനാമ്നിനീലീപ്രാണിനീചൈഷയഃ.

മോഹിണീ (ഈ-സ്മി-പ്ര-ഏ) മോഹിതാ, മകതാ (ഐ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ലോഹിനീ (ഈ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ലോഹിതാ (ഐ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ചുവന്നിട്ടുള്ളവയുടെ പേർ. ലോഹിനികാ, ലോഹിതികാ (ഐ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മാഗം ഹേതുവായിട്ടോ കോപാദി നിമിത്തമായിട്ടോ ചുവന്നിട്ടുള്ളവയുടെ പേർ. ശോണീ (ഈ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ശോണാ (ഐ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ശോണവണ്ണയുടെ പേർ. പിശംഗീ, (ഈ-സ്മി-പ്ര-ഏ) പിംഗലാ (ഐ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പിംഗലവണ്ണയുടെ പേർ. ഹരിണീ (ഈ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഹരിതാ (ഐ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഹരിതവണ്ണയുടെ പേർ. ഏനീ (ഈ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഏതാ (ഐ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം നാനാവണ്ണയുടെ പേർ. ശ്വേനീ (ഈ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ശ്വേതാ, സിതാ (ഐ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം വെളുത്തവയുടെ പേർ. നീലാ (ഐ-സ്മി-പ്ര-ഏ) കറുത്തവസ്ത്രത്തിന്റെ പേർ. ഭൂതത്തിയുടെ പേരായ്ക്കുന്നു എങ്കിൽ നീലാ എന്നും നീലീ എന്നുമാം. പ്രാണിയേയും ഞയേയും പറയുന്നതായിരുന്നാൽ നീലീ എന്നുതന്നെ രൂപമെന്നത്ഥം. മഹേശ്വരമടികയിൽ മോഹിണീമോഹിതാമകതാ എന്നുതൂങ്ങി രണ്ടു ശ്ലോകം കാണുന്നില്ല. വല്ലഭര ചേർത്തു പഠിച്ചതാണെന്നു തോന്നുന്നു. അതിന്റെ അർത്ഥം പൂർവ്വവ്യാഖ്യാനത്തെ അനുസരിച്ചു കാണിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

ഇതി ധീവദ്യുഃ.

ശബ്ദാഭിവാക്യ പ്രാരംഭം.

ബ്രാഹ്മീ ത്വ ഭാരതീ ഭാഷാ ഗീർവാഗ്ഗാണീ സമസ്വതീ
 വ്യാഹാര ഉക്തിർല്ലപിതം ഭാഷിതം വചനം വചഃ.

ബ്രാഹ്മീ ഭാരതീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഭാഷാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
 ഗീഃ (മേഘ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വാക് (ച-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വാണീ, സ
 മസ്വതീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വ്യാഹാരഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഉക്തിഃ
 (ഇ-സ്രീ പ്ര-ഏ) ലപിതം, ഭാഷിതം, വചനം, (അ-ന-പ്ര-ഏ)
 വചഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ച-ഃ വാക്കിന്റെ പേർ.

അപഭ്രംശാടപശബ്ദസ്യാ ച്ഛാസ്രശബ്ദസ്ത്വ വാചകഃ
 തിങ്സുബന്തചയോ വാക്യം ക്രിയാ വാ. കാരകാനപിതാ.

അപഭ്രംശഃ, അപശബ്ദഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ച-ഃ അപ
 ശബ്ദത്തിന്റെ പേർ. വാചകഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) അത്ഥമബോധ
 കമായ ശബ്ദത്തിന്റെ പേർ. വാക്യം (അ-വാ-പ്ര-ഏ) തിങ്ന്ത
 മായും സുബന്തമായുമിരിക്കുന്ന പദങ്ങളുടെ സമുദായത്തിന്റെ
 പേർ. കുത്താവു മുതലായ കാരകങ്ങളോടു യഥോചിതമായ ചേ
 ര്യയോടുകൂടിയ ഒരു ക്രിയയെ പറയുന്ന ശബ്ദത്തിന്റെ പേർ എ
 ന്നും പറയാം.

ശ്രുതിസ്രീവേദഭര്മനായ സ്രുതീധർമ്മസ്തു തദ്വിധിഃ
 സ്രീയാമുക്ലാമയജ്ജപി ഇതി വേദാസ്രുതസ്രുതീ.

ശ്രുതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വേദഃ, ഭര്മനായഃ (അ-പ്ര-പ്ര-
 ഏ) ത്രയീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ച-ഃ വേദത്തിന്റെ പേർ. ധ
 ള്ഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വേദത്താൽ വിധിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേർ. ജപ
 (ച-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സാമ (ന-ന-പ്ര-ഏ) യജ്ഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ)
 ഇവ ച-ഃ വേദങ്ങളാകുന്നു. ത്രയീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മേൽപറ
 ഞ്ഞ വേദങ്ങൾ മൂന്നും കൂടിയതിന്റെ പേർ. ശ്രുതീധർമ്മസ്തു തദ്വി
 ധിഃ എന്നെടുത്ത ശ്രുതീധർമ്മ എന്ന സമസ്തപദമാകുന്നു എന്നും ഒ
 രു പക്ഷമുണ്ടു്.

ശിക്ഷേത്യാദി ശ്രുതേരംഗമോംകാരപ്രണവൌ സമൗ
 ജ്ജതിഹാസഃ പൂരവൃത്തമുദാത്താദ്യാസ്രുതസ്സപരഃ.

ശിക്ഷമുതൽ ന-ഃ വേദാംഗങ്ങളാകുന്നു. ശിക്ഷാ കല്പം വ്യാ
 കരണം നിരൂപണം ജ്യോതിഷം മരണോവിചിതി ഇവ ശിക്ഷാദി
 കൾ. ഓംകാരഃ, പ്രണവഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ച-ഃ പ്രണവത്തി

ന്റെ പേർ. ഇതിഥാസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പൂരാവൃത്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മുഖിൽ കഴിഞ്ഞ വൃത്താന്തത്തിന്റെ പേർ. സ്വരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉദാത്താനുദാത്തസ്വരീകൃതങ്ങളുടെ പേർ.

അനപീക്ഷികീ ദണ്ഡനീതിസ്തക്വിദ്യാത്മശാസ്ത്രഃ

അഖ്യാതിഃ കാപലബ്ധാത്മാ പുമാണം പഞ്ചലക്ഷണം ൫

അനപീക്ഷികീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തക്വിദ്യയുടെ പേർ. ദണ്ഡനീതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അത്മശാസ്ത്രത്തിന്റെ പേർ. അഖ്യാതിഃ, കാപലബ്ധാത്മാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അനുവിക്ഷപ്പെട്ട അത്മത്തെ പ്രദിപാദിക്കുന്നതായ വാക്കിന്റെ പേർ. പുമാണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അഞ്ചു ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയ ഭാഗവതാദികളുടെ പേർ. സ്വരഃ പ്രതിസ്വരഃ വംശം മനപന്തരം വംശാനുചരിതം ഇവ അഞ്ചു പുമാണലക്ഷണങ്ങളാകുന്നു.

പ്രബന്ധകല്പനാ കഥാ പ്രവല്ഹികാ പ്രദമളികാ

സ്തൂതിസ്ത ധർമ്മസംഹിതാ സമാഹൃതിസ്ത സംഗ്രഹഃ. ൩

കഥാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പ്രബന്ധമലനയുടെ പേർ. പ്രവല്ഹികാ, പ്രദമളികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വ്യാമോഹനശ്ലോകത്തിന്റെ പേർ. സ്തൂതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ധർമ്മസംഹിതാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ധർമ്മശാസ്ത്രത്തിന്റെ പേർ. സമാഹൃതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സംഗ്രഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചുരുക്കത്തിന്റെ പേർ.

സമസ്യാ തു സമാസാർത്ഥാ കിംവദന്തീ ജനശ്രുതിഃ

വാർത്താ പ്രവൃത്തിർ വൃത്താന്ത ഉദന്തസ്യാദഥാഹചയഃ. ൪

അഖ്യാതോപ അഭിധാനഞ്ച നാമധേയഞ്ച നാമ ച

ഹൃതിമാകാമണാഹാദേൻ സംഹൃതിർജ്ജ്വലഭിഃ കൃതാ. ൫

സമസ്യാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഒരു ഭാഗമുണ്ടാക്കിയാൽ ശേഷം ഉണ്ടാക്കുവാനായിക്കൊണ്ടു് ശക്തി-ഉണ്ടോ എന്നു പരീക്ഷിച്ചു നായി ഉണ്ടാക്കി പ്രയോഗിക്കപ്പെടുന്ന വാക്യകുടേശത്തിന്റെ പേർ. ഉദാഹരണം. പിപീലികാ ദന്തിവരം പ്രസൂതേ ഇത്യാദി. മേല്പറഞ്ഞ വാക്യകുടേശത്തിലെ പദങ്ങൾ പിപീലികാ, ദന്തിവരം, പ്രസൂതേ ഇങ്ങിനെ മൂന്നാകുന്നു. അതുകളെക്കൊണ്ടു യഥാശ്രുതമായി ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്ന അർത്ഥം ഉറപ്പു് അനയെ പ്രസവിക്കുന്നു എന്നാകുന്നു. ഇതു് ചേർച്ചയില്ലാത്ത അർത്ഥമാകയാൽ ഈ അർത്ഥത്തെ പറയുന്ന ഈ പാദത്തോടുകൂടി മൂന്നു പാദത്തെ ചേർത്തു് മേല്പറഞ്ഞ അർത്ഥത്തെ പറയുന്നതായാലും അ പദങ്ങളെ

ടെ യഥാശ്രുതമായ മേല്പറഞ്ഞ അർത്ഥത്തിന്നു് വല്ലവിധത്തിലും ഉപപത്തിയെ പറവാനോ അനവധേദക്ഷപ്തനാദികളെക്കൊണ്ടു തമ്മിൽ ചേർക്കുവാനോ ശക്തി ഉണ്ടോ എന്നറിവാൻവേണ്ടി ഒരു കവിയാൽ ഉണ്ടാക്കി വേറെ ഒരു കവിയെ കേൾപ്പിക്കപ്പെട്ടതാകുന്നു മേൽവിവരിച്ച വാക്യകളോടനുസരണം പ്രസിദ്ധമാകുന്നു. പൂർണ്ണം—കാലാദന്തേ ഭൂമിഗതാനന്തരേഷ്യാൻ കംഹന്തിസിംഹഃപ്രകടപ്രഭാവഃ കരോതി കിംവാ പരിപൂർണ്ണഗർഭാ പിപീലികാദന്തി വരംപ്രസൂതേ എന്നാകുന്നു അർത്ഥം.—കാലാദന്തേ ഭൂമിഗതാനന്തരേഷ്യാൻ=ഭൂമിയിലുള്ള മനുഷ്യരെ ആരു കടിക്കുന്നു. കംഹന്തിസിംഹഃ പ്രകടപ്രഭാവഃ=ഉൽകൃഷ്ടപരാക്രമത്തോടു കൂടിയ സിംഹം ആരെ കൊല്ലുന്നു. കരോതി കിംവാ പരിപൂർണ്ണ ഗർഭാ=തികഞ്ഞ ഗർഭത്തോടുകൂടിയവർ എന്നതിന്നേ ചെയ്യുന്നു ഇങ്ങിനെ മൂന്നു പ്രശ്നങ്ങൾ. അതുകൾക്കു പിപീലികാ എന്നും ദന്തിവരമെന്നും പ്രസൂതേ എന്നും ക്രമേണ ഉത്തരമാകുന്നു. പിപീലികാ=ഉറുമ്പ്. ദന്തിവരൻ=ഗജശ്രോഷ്ടൻ. പിതീയാന്തമാകയാൽ ഗജശ്രോഷ്ടനെ എന്നർത്ഥം. പ്രസൂതേ എന്നതിന്നു് പ്രസവിക്കുന്നു എന്നു് അർത്ഥമാകുന്നു. ഇങ്ങിനെ ചേർക്കപ്പെടുന്നതൊക്കെയും സമസ്താ എന്ന പേരോടു കൂടിയതാകുന്നു. കിംവദന്തി (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ജനശ്രുതിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ലോകവാദത്തിന്റെ പേർ. വാത്താ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പ്രവൃത്തിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) വൃത്താന്തഃ, ഉദന്തഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വൃത്താന്തത്തിന്റെ പേർ. ആഹവയഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ആഖ്യാ, ആഹവാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) അഭിധാനം നാമധേയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നാമ (ന-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം നാമത്തിന്റെ പേർ. ഹൃതിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ആകാരണം, ആഹവാൻ (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വിളിക്കു എന്ന ക്രിയയുടെ പേർ. സംഹൃതിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പലതുംകൂടെ വിളിക്കു എന്നതിന്റെ പേർ.

വിവാദോ വ്യവഹാരസ്ത്യാ ദൃഷ്ട്യാസസ്ത വാങ്മുഖം ഉപോദ്ഘാത ഉദാഹാര ശ്ലോകം ശബ്ദഃപുമാൻ. ന്

വിവാദഃ, വ്യവഹാരഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തമ്മിൽ വഴക്കായി പറയുന്നതിന്റെ പേർ. ഉപന്യാസഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വാങ്മുഖം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വചനാരംഭത്തിന്റെ പേർ. ഉപോദ്ഘാതഃ, ഉദാഹാരഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പ്രകൃതസിദ്ധ്യർത്ഥമായ വിചാരത്തിന്റെ പേർ. ശബ്ദം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശബ്ദഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ശബ്ദത്തിന്റെ പേർ.

പ്രശ്നോടനുയോഗം പുച്ഛാ ച പ്രതിവാക്യോത്തരേ സമേ
മിത്യാഭിയോഗോടഭിപ്രായാനുസരണമിത്യാഭിശംസനം. ൧൦

അഭിശാപഃ പ്രണാദസ്ത ശബ്ദസ്സുപാദനമാഗജഃ
യശഃ കീർത്തിസ്തമജ്ഞാ ച സ്തവഃ സ്തോത്രം സ്തുതിർനൃതിഃ ൧൧

പ്രശ്നം, അനുയോഗം (അ-പു-പ്ര-ഏ) പുച്ഛാ (അ-സ്മി-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ചോദ്യത്തിന്റെ പേര്. പ്രതിവാക്യം, ഉത്ത
രം, (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഉത്തരത്തിന്റെ പേര്. മിത്യാ
ഭിയോഗം (അ-പു-പ്ര-ഏ) അഭിപ്രായം (അ-ന-പ്ര-ഏ). ഇവ
൨-ം അസത്യാക്ഷേപത്തിന്റെ പേര്. മിത്യാഭിശംസനം (അ-
ന-പ്ര-ഏ) അഭിശാപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഇല്ലാത്ത
ദോഷത്തെ ആരോപിച്ചു പറയുന്നതിന്റെ പേര്. പ്രണാദഃ (അ-
പു-പ്ര-ഏ) സ്തോത്രംകൊണ്ടു ഇടമിട്ടുതട്ടി പറയുന്നതിന്റെ പേര്.
യശഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) കീർത്തിഃ (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ) സമജ്ഞാ (അ-
സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം യശസ്സിന്റെ പേര്. സ്തവഃ (അ-പു-
പ്ര-ഏ) സ്തോത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സ്തുതിഃ, നൃതിഃ (ഇ-സ്മി-പ്ര-
ഏ) ഇവ ൩-ം സ്തോത്രത്തിന്റെ പേര്.

അമൃതേഡിതം ദൃഷ്ടിശക്തമുച്ചൈർലുഷ്ടമു മോഷണാ
കാകഃസ്മിയാം ചികാരോയശ്ശോകഭീത്യാഭിഭീഷ്വപനേഃ. ൧൨

അമൃതേഡിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) രണ്ടുമൂന്നുപ്രാവശ്യം പറക
പ്പെട്ടതിന്റെ പേര്. ഉച്ചൈർലുഷ്ടം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മോഷണ
ം (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഉറക്കെ ശബ്ദിക്കു എന്നതി
ന്റെ പേര്. കാകഃ (ഉ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഭുഖം, ഭയം ഇത്യാദികൾ
ഹേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന സാമചികാരത്തിന്റെ പേര്.

അവസ്താഃക്ഷപ നിവ്വാദ പരിവാദാപവാദവൽ
ഉപക്രോശോ ജഗച്ഛാ ച കത്സാ നിദാ ച ഗർഹണേ.

അവസ്താഃ, അക്ഷേപഃ, നിവ്വാദഃ പരിവാദഃ, അപവാദഃ, ഉ
പക്രോശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജഗച്ഛാ, കത്സാ, നിദാ (അ-സ്മി-
പ്ര-ഏ) ഗർഹണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൦-ം നിന്ദയുടെപേര്.

പാതഷ്വമതിവാദസ്സുപാദസേനന്തപകാരഗീഃ
യസ്സനിദ ഉപാലംഭേസ്തത്ര സ്വാൽ പരിഭാഷണം. ൧൩

പാതഷ്വം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അതിവാദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൨-ം നിഷ്കർഷയുടെപേര്. ഭേസനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അ
പകാരഗീഃ (മേഘ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അപകാരവാക്കിന്റെ
പേര്. നീ കള്ളനാകുന്നു നിന്നെ ഞാൻ കൊല്ലും ഇത്യാദി. ച

ലർ ഭസനന്തപവവാദഗീഃ എന്നുപഠിക്കുന്നു. പരിഭാഷണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സനിന്ദോപാലംഭത്തിന്റെ പേര്. ഉപാലംഭമെന്നതിന്നു് ചെയ്യുപോയ കർമ്മത്തിന്റെ ചേർച്ചകേടിനെ പറക എന്നർത്ഥമാകുന്നു. ആയതു് ഗുണോക്തിപൂർവ്വകമായിട്ടും ദോഷോക്തിപൂർവ്വകമായിട്ടുമാം. എത്രയും വലുതായ കുലത്തിങ്കൽ ജനിച്ച നീ അസത്യം പറഞ്ഞതു് ഉചിതമോ എന്നുള്ള ഉപാലംഭം ഗുണോക്തിപൂർവ്വകമാകുന്നു. ആരും അറിയാതെ മദ്യപാനം ചെയ്യുന്നതിന്നഭിജ്ഞാത്വമുള്ളവരിൽപ്പെട്ടു് എന്നെല്ലോലെ ആരാകുന്നു എന്നു നടിക്കുന്നതു് യുക്തംതന്നെയോ എന്നുള്ള ഉപാലംഭം ദോഷോക്തിപൂർവ്വകമാകുന്നു. അതിനെ സനിന്ദോപാലംഭമെന്നും പറയും. ഇങ്ങിനെ സനിന്ദോപാലംഭത്തിന്റെ സ്വരൂപത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയുംവേണം.

തത്ര തപാക്ഷാമണാ യസ്ത്യാദാക്രോശോ മൈമുനം പ്രതി
സ്യാദാഭാഷണമാലാപഃ പ്രലാപോഽനർത്ഥകം ചചഃ. ൧൫

അക്ഷാമണാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) മൈമുനത്തെക്കുറിച്ചുള്ളനിന്ദയുടെ പേര്. ആഭാഷണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ആലാപഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം സംബോധനപൂർവ്വകമായി ഒരുത്തനോടു പറയുന്നതിന്റെ പേര്. പ്രലാപഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) അർത്ഥത്തോടുകൂടാത്ത വാക്കിന്റെ പേര്.

അനുലാപോ മുഹൂർഭാഷാ വിലാപഃ പരിഭവനം
വിപ്രലാപോ വിരോധോക്തിസ്തല്യാപോഭാഷണം മിഥഃ.

അനുലാപഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) മുഹൂർഭാഷാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കൂടിക്കൂടെ പറയുന്നതിന്റെ പേര്. വിലാപഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) പരിഭവനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കരച്ചിലോടുകൂടി പറയുന്നതിന്റെ പേര്. വിപ്രലാപഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വിരോധോക്തിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വിരുദ്ധമായി പറയുന്നവാക്കിന്റെ പേര്. സ്തല്യാപഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) അന്യോന്യം പറയുന്ന വാക്കിന്റെ പേര്.

സുപ്രലാപസ്സുവചനമപലാപസ്തു നിഹമ്പഃ
അസ്മീ ചാടുശ്ചടുല്ലാഘാ പ്രേമ്ണാ മിത്യാഭികത്ഥനം. ൧൫

സുപ്രലാപഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) സുവചനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം നല്ലവാക്കിന്റെ പേര്. അപലാപഃ, നിഹമ്പഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മറച്ചുപറയുന്നതിന്റെ പേര്. ചാടുഃ, ചടുഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ നപുംസകലിംഗങ്ങളാ

യിട്ടുമാം. ശ്ലാഘാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പ്രേമം ഭേദതു വായിട്ടു വെറുതേ ശ്ലാഘിച്ചുപറയുന്ന വാക്കിന്റെ പേർ.

സന്ദേശവാഗ്ദാഹികം സ്വാഭാഗ്ഭേദാസ്തു ത്രിഷ്ടുത്തമേ
തശതീവാഗകല്യണീ സ്വാൽ കല്യാ തു ശുഭാന്തികാ. ൧൪

സന്ദേശവാക് (ച-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വാചികം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ദൂതമുഖേന അന്യനെ ഗ്രഹിപ്പിക്കപ്പെടുവാൻ വേണ്ടി പറയുന്ന വാക്കിന്റെ പേർ. വാഗ്ഭേദാസ്തുതമേ എന്നതിന്നു വാക്കുകളുടെ വകഭേദത്തെ പറയുന്നവയായി ഇനി പറവാൻപോകുന്ന ശബ്ദങ്ങൾ ത്രിലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. തശതീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തശൽ എന്നു പുല്ലിംഗമായിട്ടും തശത് എന്നു നപുംസ്കമായിട്ടുമാം. അമംഗലവാക്കിന്റെ പേർ. കല്യാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മംഗലവാക്കിന്റെ പേർ. •

അത്യർത്ഥമധ്യമേ സാന്തപം സംഗതേ ഹൃദയംഗമം
നിഷ്ഠമേ പരദം ഗ്രാമ്യേ തപശ്ശീലം സുനൃതം പ്രിയേ.

സത്യേടമ് സംകലക്ലിഷ്ടേ പരസ്പരപരാഹരത
ലുപ്ലവണ്ണപദം ഗ്രസ്തം നിമസ്തം തപരിതോദിതം. ൨൦

സാന്തപം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അതിമാധുര്യത്തോടുകൂടിയ വാക്കിന്റെ പേർ. സംഗതം, ഹൃദയംഗമം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചേർച്ചയോടുകൂടിയ വാക്കിന്റെ പേർ. നിഷ്ഠമേ, പരദം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കർക്കശവാക്കിന്റെ പേർ. ഗ്രാമ്യം, അശ്ശീലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സഭായോഗ്യതയില്ലാത്ത വാക്കിന്റെ പേർ. സുനൃതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പ്രിയമായും സത്യമായുമിരിക്കുന്ന വാക്കിന്റെ പേർ. സംകലം, ക്ലിഷ്ടം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അന്യോന്യവിരുദ്ധാർത്ഥവാചികളായ പദങ്ങളോടുകൂടിയ വാക്കിന്റെ പേർ. ഉദാഹരണം:—മാതാമേവന്ധ്യാ ഇത്യാദി. ലുപ്ലവണ്ണപദം ഗ്രസ്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ലോപിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന അക്ഷരത്തോടും പദത്തോടുംകൂടിയ വാക്കിന്റെ പേർ. നിമസ്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ബലപ്പെട്ടു പറയപ്പെട്ട വാക്കിന്റെ പേർ.

അഞ്ചു കൃതം സനിഷ്ഠീവമഞ്ചലം സ്വാദനർത്ഥകം

അനക്ഷരമവാച്യം സാദാഹരതന്തു മൃഷാർത്ഥകം. ൨൧

അഞ്ചു കൃതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചായിലെ വെള്ളം തെറിപ്പാൻ തക്കവണ്ണം പറയുന്ന വാക്കിന്റെ പേർ. അഞ്ചലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അർത്ഥശൂന്യമായ വചനത്തിന്റെ പേർ. അനക്ഷരം, അവാച്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പറയാൻ യോഗ്യമല്ലാ

അവാക്കിന്റെ പേര്. ആഹാരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അത്യന്താസംഭവമായ അത്മത്തെ പറയുന്ന വാക്കിന്റെ പേര്.

അമളിഷ്ടമവിസ്തൃഷ്ടം വിതഥം തപനതം വചഃ
സത്യം തഥാ മൃതം സമുഗ്മനി ത്രിഷു തദപതി. ൨൨

മൃഷ്ടം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കൊഞ്ഞലോടുകൂടിയ വാക്കിന്റെ പേര്. വിതഥം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അസത്യവാക്കിന്റെ പേര്. സത്യം, തഥാ, മൃതം, (അ-ന-പ്ര-ഏ) സമുക് (ച-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം സത്യവാക്കിന്റെ പേര്. അമുനിത്രിഷുതദപതി എന്നതിന്നു സത്യമെന്നു തുടങ്ങി സമുക് എന്നതുവരെ ഉള്ള ശബ്ദങ്ങൾ സത്യാദികളുള്ളവനെ പറയുമ്പോൾ ത്രിവിംശങ്ങളാണെന്നർത്ഥമാകുന്നു.

ശബ്ദം നിനാദ നിനദ ധ്വനി ധ്വാന മവ സ്വനാഃ.
സ്വാന നിർഘോഷ നിർഗ്വാദ നാദ നിസ്വാന നിസ്വനാഃ.

ആരവാരവ സംഭാവ വിരാവാ അഥ മർമ്മഃ
സ്വനിതേ വസ്രുപണ്ണാനാം ഭൂഷണാനാന്ത ശിജിതം. ൨൩

ശബ്ദഃ, നിനാദഃ, നിനദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ധ്വനിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ധ്വാനഃ, മവഃ, സ്വനഃ, സ്വാനഃ, നിർഘോഷഃ, നിർഗ്വാദഃ, നാദഃ, നിസ്വാനഃ, നിസ്വനഃ, ആരവഃ, ആരാവഃ, സംഭാവഃ വിരാവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം ശബ്ദത്തിന്റെ പേര്. മർമ്മഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വസ്രുങ്ങളുടെയും ഇലകളുടെയും ശബ്ദത്തിന്റെ പേര്. ശിജിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ആഭരണങ്ങളുടെ ശബ്ദത്തിന്റെ പേര്.

സോല്പണ്ണനന്ത സോൽപ്രാശം മണിതം മതികുജിതം
നികപാണോ നികപന്ദഃ കപാണ്ടഃ കപന്ദഃ കപന്നനമിത്യപി- ൨൪

സോല്പണ്ണനം, സോൽപ്രാശം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പരിഹാസ വാക്കിന്റെ പേര്. മണിതം, മതികുജിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം മതികാലത്തിങ്കൽ മാഗ്ദതിശയം ഹേതുവായിട്ടു കപോതശബ്ദത്തോടു സദൃശമായി പുറപ്പെടുന്ന കുണ്ഡലനിയുടെ പേര്. മഹേശ്വരമടികയിൽ അഹതന്തുശ്ചാത്മകമെന്നതിന്റെരശേഷം സോല്പണ്ണനന്തസോൽപ്രാശംമണിതം മതികുജിതമെന്നും, അതിന്റെരശേഷം ശ്രാവ്യം ഹൃദ്യം മനോഹാമി വിസ്തൃഷ്ടം പ്രകടോദിതം എന്നും, അതിന്റെരശേഷം അമളിഷ്ടമിത്യാദിയുമാകയാൽ പാഠഭേദമുണ്ടെന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. ശ്രാവ്യം, ഹൃദ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മനോഹാമി (ഇ-ന-പ്ര-ഏ) വിസ്തൃഷ്ടം, പ്ര

കടോദിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം സ്പഷ്ടമായി പറയപ്പെട്ട വാക്കിന്റെ പേർ. ഇതു മഹേശ്വരീകൃതിൽ അധികമുള്ള രണ്ടു പാദത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. നികപാണം, നികപണം, കപാണം, കപണം (അ-പു-പ്ര-ഏ) കപണനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം വീണാദിശബ്ദത്തിന്റെ പേർ.

വീണായാഃ കപണിതേ പ്രാദേഃ പ്രകപാണപ്രകപണാദയഃ
കോലാഹലഃ കളകളസ്തീരശ്ചാം വാശിതം തതം.

സ്മി പ്രതിശ്രുത പ്രതിധ്വാനേ ശീതം ഗാനമിമേ സമേ.

പ്രകപാണം, പ്രകപണം, (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧-ം വീണയുടെ ശബ്ദത്തിന്റെ പേർ. പ്രകപണാദയഃ എന്നുള്ളതെ അഭിപ്രായംകൊണ്ടു് ഉപകപാണ ഇത്യാദിശബ്ദങ്ങളും വീണാധ്വാനിയെ പറയുന്നവയാകുന്നു എന്നു സംഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. കോലാഹലഃ, കളകളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കോലാഹലത്തിന്റെ പേർ. വാശിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പശുപക്ഷ്യാദിശബ്ദത്തിന്റെ പേർ. പ്രതിശ്രുത (ത-സ്മി-പ്ര-ഏ) പ്രതിധ്വാനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧-ം പ്രതിധ്വാനിയുടെ പേർ. ശീതം, ഗാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പാട്ടിന്റെ പേർ.

ഇതി ശബ്ദാഭിവാർത്ഥഃ.

നാട്യവർഗ്ഗപ്രാരംഭഃ.

നിഷാദപിംഗഗോന്ധാമ ഷഡ്ജമധ്യമധൈവതാഃ

പഞ്ചമശ്ചത്വരീ സപ്തതന്ത്രികണ്ഠാത്ഥിതാസ്സഥാഃ.

സ്വരാഃ (അ-പു-പ്ര-ഐ) വീണയുടെ കമ്പികളിൽനിന്നും കണ്ഠത്തിങ്കൽനിന്നും പുറപ്പെടുന്നവയായ നിഷാദാദികളുടെ പേർ. ഇതിന്റെ ശേഷമായിട്ടു് “ഷഡ്ജം മയൂരാബ്രവതേ” ഇത്യാദി ശ്ലോകങ്ങൾ കാണപ്പെടുന്നു. അതുകൾ അഥമകോശത്തിങ്കൽ ചേർന്നുകളല്ലായ്കയാൽ ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അഥമകോശത്തിങ്കൽ ചേർന്നുകളല്ലെന്നു മഹേശ്വരീകൃതിൽ സ്പഷ്ടമാക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

കാകളീ. തു കളേ സുഷക്ഷു ധ്വനൌ തു മധുരാസംഹൃദേ
കളോ മദ്രസ്തു ഗംഭീരേ താരോത്പച്ചൈസ്രയസ്മിന്വ,

കാകളീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മധുരമായും നേർത്തതായുമിരിക്കുന്ന ശബ്ദത്തിന്റെ പേര്. കളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അവ്യക്തമധുരമാ ശബ്ദത്തിന്റെ പേര്. മന്ദ്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മൃദുക്കും ഉള്ള ശബ്ദത്തിന്റെ പേര്, താരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഏറ്റവും ഉച്ചമായ ശബ്ദത്തിന്റെ പേര്. ത്രയസ്രീഷു എന്നതിന്നു കളമന്ദ്രതാരശബ്ദങ്ങൾ ത്രിവിംശങ്ങളാകുന്നു എന്നഭിപ്രായമാകുന്നു.

സമനപിതലയസ്സോപകരാളോ വീണാ തു വല്ലകീ
വിപഞ്ചീ സാ തു തന്ത്രീദിസ്സപ്തഭിഃ പരിവാദിനീ. ൩

സമനപിതലയഃ, ഏകതാളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഒറ്റത്താളത്തിന്റെ പേര്. വീണാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വല്ലകീ, വിപഞ്ചീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം വീണയുടെ പേര്. പരിവാദിനീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഏഴുകമ്പികളോടുകൂടിയ വീണയുടെ പേര്.

തതം വീണാദികം വാദ്യമാനലം മുരജാദികം
വംശാദികംതു സുഷിരം കാംസ്യം താളാദികം ഘനം. ൪

തതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വീണാദിവാദ്യത്തിന്റെ പേര്. അനലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മിഴാവു മുതലായ വാദ്യത്തിന്റെ പേര്. സുഷിരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഓടക്കുഴൽ മുതലായ വാദ്യത്തിന്റെ പേര്. ഘനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഓടുകൊണ്ടു ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതാകൂട്ടു മുതലായ വാദ്യത്തിന്റെ പേര്.

ചതുർവിധമിദം വാദ്യം വാദിത്രാതോദ്യനാമകം
മൃദംഗാ മുരജാ ഭദ്രാസ്തംഭംകുചിംശ്യാലംകാസ്മരഃ. ൫

വാദ്യം, വാദിത്രം, അതോദ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം തങ്ങളായ വീണാദികളുടേയും ആനലങ്ങളായ മുരജാദികളുടേയും സുഷിരങ്ങളായ വംശാദികളുടേയും ഘനങ്ങളായ താളാദികളുടേയും കൂടിയുള്ള പേര്. മൃദംഗാഃ, മുരജാഃ (അ-പു-പ്ര-ഐ) ഇവ രണ്ടും മിഴാവിന്റെ പേര്. മൃദംഗ മുരജശബ്ദങ്ങൾ ഇവിടെ ബഹുവചനാന്തങ്ങളായിരുന്നാലും ബഹുത്വത്തിന്നു വിവക്ഷയില്ലായ്കയാൽ ഏകവചനാന്തങ്ങളായിട്ടും ദ്വിവചനാന്തങ്ങളായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം. അംക്യാഃ ആലിംശ്യാഃ, ഉഷ്ഠപകാഃ (അ-പു-പ്ര-ഐ) ഇവ ന-ം വാദ്യവിശേഷങ്ങളുടെ പേര്. മടിയിൽവെച്ചുകൊടുന്നവ അംക്യങ്ങൾ എന്നും, തഴുകിക്കൊടുന്നവ ആലിംശ്യാങ്ങൾ എന്നും, ഉയർത്തുവെച്ചുകൊടുന്നവ ഉഷ്ഠപകങ്ങൾ എന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക.

സ്വാദ്യശഃപടഹോ ഡക്കാ ഭേരീ സ്രീ ഭുന്ദുഭിഃ പൂമാൻ
 ആനകഃ പടഹോടസ്രീ സ്മാൽകോണോ വീണാദിവാദനം. സ

യശഃപടഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഡക്കാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
 ഇവ ൨-൦ നിഷാണവാദ്യത്തിന്റെ പേര്. യശഃ, പടഹഃ, ഡ
 കാ ഇങ്ങിനെ മൂന്നു പടമാകുന്നു എന്നു ചിലർ ഭ്രമിച്ചിരിക്കുന്നു.
 യശസ്സിനായിക്കൊണ്ടുകൊടുത്ത പടഹമെന്നർത്ഥമാകയാൽ യശഃ
 പടഹഃ എന്നു സമസ്തപദംതന്നെ ആകുന്നത്. ഭേരീ (ഇ-
 സ്രീ-പ്ര ഏ) ഭുന്ദുഭിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പെരുമ്പറയുടെ
 പേര്. ആനകഃ, പടഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പടഹവാ
 ദ്യത്തിന്റെ പേര്. കോണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വായനക്കോലി
 ന്റെ പേര്.

വീണാദണ്ഡഃ പ്രവാളസ്മാൽ കകുസ്മു പ്രസേവകഃ
 കോളംബകസ്മു കായോടസ്മാ ഉപനാഹോ നിബന്ധനം.

വീണാദണ്ഡഃ, പ്രവാളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വീണ
 യുടെ തണ്ടിന്റെ പേര്. കകുഭഃ, പ്രസേവകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇ
 വ ൨-൦ വീണയ്ക്കുവെച്ച ചുരങ്ങയുടെ പേര്. എന്നുചിലർ വിവരി
 ച്ചിരിക്കുന്നു. വീണയുടെ വളവോടുകൂടിയ ഭാഗവിശേഷമെന്നു
 വേറെ ചിലർ വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു. വീണയുടെ കുടത്തിന്റെപേര്
 എന്നും ചിലർ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇതിൽ ഒട്ടക്കത്തെ പക്ഷംത
 ന്നെ നല്ലതെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. കോളംബകഃ (അ-പു-പ്ര-
 ഏ) വീണയുടെ കമ്പികൂടാത്ത ഉടലിന്റെ പേര് ഉപനാഹഃ (അ
 പു-പ്ര-ഏ) നിബന്ധനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വീണയുടെ
 കമ്പികൾകെട്ടി മുറുക്കുവാനുള്ള പ്രദശത്തിന്റെ പേര്.

വാദ്യപ്രഭോഃ ഡമര മഡ്ഡു ഡിണ്ഡിമ ഝർത്താരഃ
 മർദ്ദുളഃ പുണഃപോടന്യേ ച നന്തകീലാസികേ സമേ. ഖ

വാദ്യപ്രഭോഃ (അ-പു-പ്ര-ഐ) ഇനി പറയാൻ പോകുന്ന
 വ ഒക്കെയും വാദ്യഭേദങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥം. ഡമരഃ (ഉ-പു-പ്ര-
 ഏ) കടുതൂടിയുടെ പേര്. മഡ്ഡുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) നെടുതൂടിയു
 ടെപേര്. ഡിണ്ഡിമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പറയുടെപേര്. ഝർത്താരഃ
 (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചല്ലരിപ്പറയുടെ പേര്. മർദ്ദുളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
 മറ്റുള്ളത്തിന്റെപേര്. മർദ്ദമെന്നതിന്നു മർദ്ദനമെന്നർത്ഥമാകുന്നു.
 ലാ ധാതുവിന്നു സ്വീകാർത്ഥമെന്നർത്ഥമാകുന്നു. മർദ്ദത്തെ സ്വീകരി
 ക്കുന്നതാകുകൊണ്ടു മർദ്ദമെന്നു പറയപ്പെടുന്നു. ലകാമ ഉകാത
 ണ്ടിരിക്കുവെച്ചുകൂടാകുകൊണ്ടു ലാ എന്ന ധാതുവായിരുന്നുലും

മർദ്ദമെന്നു ഉക്തമസഹിതമായി ഉച്ചരിപ്പാൻ വിരോധവുമില്ല. മേല്പറഞ്ഞ പദത്തിന്റെ രേഖാംശം വിട്ടു മലയാളികൾ മദ്ദമെന്നു പറയുന്നു. ആയതു സംസ്കൃതശബ്ദമായിരിക്കുമെന്നു ഭ്രമിച്ചിട്ടു ചിലർ മദ്ദഃപണവോടന്വേച എന്നു രേഖത്തോടുകൂടാതെ നന്നെ പഠിച്ചുവരുന്നു. മരോപശ്ചരീകയിൽ മദ്ദഃ പണവോന്വേചമെന്നുതന്നെ പാഠം കാണുന്നു. പ്രകൃത പഠത്തിട്ടില്ല. ഭാൺജി ഭട്ടീയത്തിൽ പ്രകൃതവും സ്പഷ്ടമാക്കിയിരിക്കുന്നു. സംസ്കൃതശബ്ദമെന്നു മദ്ദഃ എന്നാകുന്നു എന്നു നിശ്ചയമുണ്ടെങ്കിൽ പുഷ്പാദരാദികളിൽ ചേർന്നതാണു എന്നു കല്പിക്കുകയും പണവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നടമിഴാവിന്റെ പേർ. അന്വേച എന്നതിന്നു മേൽപറഞ്ഞതുകൂടാതെയുള്ള ഗോമുഖാദികളും വാദ്യഭേദങ്ങളാകുന്നു എന്നുതന്നെ കാണുന്നു. നന്തകീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ലാസിക (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അടുത്തവളുടെ പേർ.

വിളംബിതം ഭൂതം മധ്യം തത്പരോഽപനം ക്രമാൽ
താളഃ കാലക്രിയാമാനം ലയസ്സാമ്യമമാസ്മിയാം. ൯

താണ്ഡവം നടനം നാട്യം ലാസ്യം നൃത്തഞ്ച നന്തരേണ
തെയ്യത്രികം നൃത്തഗീതവാദ്യം നാട്യമിദം ത്രയം. ൧൦

വിളംബിതം ഭൂതം മധ്യം തത്പരോഽപനം ക്രമാൽ എന്നുള്ള ശ്ലോകത്തിൽ ക്രമാൽ എന്നുള്ള പദപ്രയോഗം ഹേതുവായിട്ടു വിളംബിതം, ഭൂതം, മധ്യം ഈ മൂന്നു ശബ്ദങ്ങൾക്കും തത്പരം കാലഃ പനം ഈ ശബ്ദങ്ങൾക്കും സംബന്ധം നിർദ്ദേശകമെന്നു അനുസരിച്ചു കല്പിക്കപ്പെടേണ്ടതാണു എന്നു സ്പഷ്ടമായിരിക്കുന്നു. അപ്രകാരമിരിക്കുമ്പോൾ വിളംബിതാദികൾ അറും പശുയശബ്ദങ്ങളാകുന്നു എന്നു ചിലർ ഭ്രമിച്ചതു അതൃതമാകുന്നു. തത്പരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കാലമണാദികൾ കൊണ്ടുള്ള പ്രയോഗങ്ങൾക്കു കാലതാമസത്തോടുകൂടി പ്രയോഗിക്കപ്പെടുന്ന നൃത്താദിയുടെ പേർ. മേല്പറഞ്ഞ അർത്ഥത്തെ വിളംബിതശബ്ദംകൊണ്ടു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. കാലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കലമണാദികൾകൊണ്ടുള്ള പ്രയോഗത്തിന്നു കാലതാമസമില്ലാത്ത നൃത്താദിയുടെ പേർ. മേല്പറഞ്ഞ അർത്ഥത്തെ ഭൂതശബ്ദംകൊണ്ടു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. പനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കലമണാദികൾകൊണ്ടുള്ള പ്രയോഗത്തിന്നു അധികമായ താമസത്തോടും അതിവേഗത്തോടും കൂടാത്ത നൃത്താദിയുടെ പേർ. മേല്പറഞ്ഞ അർത്ഥത്തെ മധ്യശബ്ദംകൊണ്ടു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. താളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നൃത്തഗീതാദികളുടെ മാത്രാനിയ

മത്തിന്റെ പേര്. ലയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഗീതചാല്യാദികളുടെ കാലക്രിയകൾക്കുള്ള സാമ്യത്തിന്റെ പേര്. താഡ്യവം (അ-ന-പ്ര ഏ) പല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. നടനം, നാട്യം, ലാസ്യം, നൃത്തം, നത്തനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം നൃത്തത്തിന്റെ പേര്. തെയ്യത്രികം, നാട്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ റ-ം നൃത്തഗീതചാല്യാദി മൂന്നും കൂടിയതിന്റെ പേര്.

ഭൂകംസശ്ച ഭൂകംസശ്ച ഭൂകംസശ്ചേതി നത്തകഃ
സ്രീവേഷധാമീ പുരുഷോ നാട്യോക്തേ ഗണികാജ്ജകാ.

ഭൂകംസഃ, ഭൂകംസഃ, ഭൂകംസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം സ്രീവേഷം ധരിച്ചു ആടുന്ന പുരുഷന്റെ പേര്. അജ്ജകാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വേഷയുടെ പേര്. നാട്യോക്തേ എന്നതുകൊണ്ടു നാട്യത്തിങ്കലല്ലാതെ പറയുമ്പോൾ അജ്ജക എന്ന വാക്ക് ഉപയോഗിക്കപ്പെടുകയുമരുത്. നാടകാദികളിൽ മാത്രം പ്രയാഗിക്കാമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

ഭഗീനീ പതിമാവുത്തോ ഭാവോ വിദപാനമാവുകഃ

ജനകോ യുവരാജസ്തു കുമാരോ ഭർത്തുദാതകഃ. ൧൨

ആവൃത്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സോദമിയുടെ ഭർത്താവിന്റെ പേര്. ഭാവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിദപാന്റെ പേര്. ആവുകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അച്ഛന്റെ പേര് കുമാരഃ, ഭർത്തുദാതകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ റ-ം യുവരാജന്റെ പേര്.

രാജാ ഭട്ടാരകോ ദേവസ്തൽസുതാ ഭർത്തുദാതകീ

ദേവീകൃതാഭിഷേകായാമിതരാസു തു ഭട്ടിനീ ൧൩

ഭട്ടാരകഃ, ദേവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ റ-ം രാജാവിന്റെ പേര്. ഭർത്തുദാതകീ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) രാജപുത്രിയുടെ പേര്. ദേവീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) രാജാവിനോടുകൂടെ സിംഹാസനത്തിങ്കൽ ഇരുത്തി അഭിഷേകം ചെയ്തപ്പട്ട രാജസ്രീയുടെ പേര്. ഭട്ടിനീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മേല്പറഞ്ഞപ്രകാരമല്ലാത്ത രാജഭാര്യയുടെ പേര്.

അബ്രഹ്മണ്യമചധ്യോക്തേ രാജന്തസ്സു ചാലസ്തു രാഷ്ട്രിയഃ

അഞ്ചോ മാതാഥ ബാലാ സ്വാഭാസുരാത്യസ്തു മാരിഷഃ. ൧൪

അബ്രഹ്മണ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ബ്രാഹ്മണാദികളാൽ ചെയ്യപ്പെടുന്ന ദോഷാക്തിയുടെ പേര്. രാഷ്ട്രിയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) രാജാവിന്റെ അഭിമുഖത്തിന്റെ പേര്. അഞ്ചോ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അമ്മ

യുടെ പേർ. ബാലാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) വാസുഃ (ഉ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ഓ കുമാരിയുടെ പേർ. ആയുഃ, മാരിഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ഓ ആയുർണ്ഠപേർ. കണ്ഠവൃത്തേ പ്രവർത്തിക്കുകയും അകന്ഠ വൃത്തളിൽനിന്നു നീചർത്തിക്കുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നവൻ ആയു നാകുന്നു.

അത്തികാ ഭഗിനീ ജ്യേഷ്ഠാ നിഷ്ഠാ നിവൃഹാണ സമേ ഹണ്ഡേ ഹഞ്ജേ ഹളാ ഹപാനേ നീചാംചേടിംസഖീംപ്രതി.

അത്തികാ (ആ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ജ്യേഷ്ഠത്തിയുടെ പേർ. നിഷ്ഠാ (ആ-സ്മി-പ്ര-ഏ) നിവൃഹണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ഓ നാടകാംഗമായ സന്ധിവിശേഷത്തിന്റെ പേർ. കഥാസമാപ്തിയുടെ പേർ എന്നും ചിലർ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഹണ്ഡേ, ഹ.ഞ്ജേ, ഹളാ ഈ മൂന്നു ശബ്ദങ്ങൾ നീചയായിരിക്കുന്നവരേയും ചേടിയേയും സഖിയേയും വിളിക്കുമ്പോൾ പ്രയോഗിക്കപ്പെടുന്നവയാകുന്നു. ഉദാഹരണം. ഹണ്ഡേ കളകണ്ഠി, ഹഞ്ജേവേത്രവതി, ഹളാശകന്തളേത്യാദി. മേൽപറഞ്ഞ ഉദാഹരണങ്ങളിൽ ഹണ്ഡേ ഇത്യാദി ശബ്ദമുണ്ടാകകൊണ്ടു കളകണ്ഠി ഇത്യാദി സംബോധനശബ്ദങ്ങൾ നീചയായിരിക്കുന്നവളെ കുറിച്ചും ചേടിയെ കുറിച്ചും സഖിയെ കുറിച്ചുമുള്ളവയാകുന്നു എന്നു സ്പഷ്ടമാകുന്നു. നീച, ചേടി, സഖി എന്നുള്ള അർത്ഥവിശേഷങ്ങളും അവിടവിടെ തോന്നുന്നു. അർത്ഥവിശേഷങ്ങളെ തോന്നിപ്പിക്കണമെന്നു താല്പര്യമില്ല എങ്കിലും നീചാദികളെ വിളിക്കുമ്പോൾ മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾക്കു പ്രയോഗിക്കുന്നത് നാടകമര്യാദയാകുന്നു. ഹണ്ഡേ, ഹഞ്ജേ ഇവ ൨-ഓ ഏകാന്തമായ അപ്യയവും ഹളാ എന്നു ആകാന്തമായ അപ്യയവുമാകുന്നു.

അംഗഹാരോടംഗവിക്ഷേപോ വൃഞ്ജകാഭിനയൌ സമൌ നിവൃത്തേ തപംഗസതപാഭ്യാം ദേവത്രിഷപാംഗികസാതപികേ.

അംഗഹാരഃ, അംഗവിക്ഷേപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ഓ ആട്ടുമ്പോൾ കരചരണാദികൾകൊണ്ടു പ്രവർത്തിക്കപ്പെടുന്ന അടക്കിന്റെ പേർ. വൃഞ്ജകഃ, അഭിനയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ഓ ഹസ്താഭിസംജ്ഞയുടെ പേർ. ആംഗികം (അ-പു-പ്ര-ഏ) അംഗംകൊണ്ടു നിവൃത്തമായതിന്റെ പേർ. സാതപികം (അ-പു-പ്ര-ഏ) സതപംകൊണ്ടു നിവൃത്തമായതിന്റെ പേർ.

ശൃംഗാര വീര കരുണാത്മക ഹാസ്യ ഭയാനകാഃ

ഖീഭേദഃ മൌഢ്യേ ച മന്ദാശൃംഗാരഃ ശുചിത്തജ്ജവലഃ കര

ശ്രംഗാരം, വീരം, കരുണം, അതുതം, ഹാസ്യം, യോനകം, ബീഭത്സം, ശൈലം (അ-പു-പ്ര-ഏ) മന്ദം (അ-പു-പ്ര-ബ) ശ്രംഗാരവും വീരവും കരുണയും അതുതവും ഹാസ്യവും യോനകവും ബീഭത്സവും ശൈലവും മനസ്സിലാക്കുന്നു എന്നർത്ഥം. മന്ദം എന്ന് ശ്രംഗാരാദി എട്ടിന്റെ പേരൊക്കെ എന്നു അതിന്റെ ഭാവമാകുന്നു. ശ്രംഗാരം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശുചി (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഉജ്ജ്വലം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം ശ്രംഗാരമന്ദത്തിന്റെ പേർ.

ഉത്സാഹവൽനോ വീരം കരുണയും കരുണാ ഘ്വനാ കൃപാ ദയാനുകമ്പാ സ്വാദനകോശോപ്യഥോ ഹസം. ച ഹാസോ ഹാസ്യഞ്ച ബീഭത്സം വികൃതം ത്രിഷ്വിദംഭയം വിസ്മയോടതുതമാശ്ചും ചിത്രമപ്യഥ ഭൈരവം. ഹാദാരുണം ഭീഷണം ഭീഷും രോമാരം ഭീമം യോനകം യേകരം പ്രതിഭയം ശൈലം ഇഗ്രമമീ ത്രിഷു. ചതുർദ്ദശഭാസ്ത്രാസോ ഭീതിർഭീ സാധപസം ഭയം വികാരോ മാനസോഭാഭവാടനുഭാവോ ഭാവഞ്ചോധകഃ.

ഉത്സാഹവൽനം, വീരം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം വീരമന്ദത്തിന്റെ പേർ. കരുണയും (അ-ന-പ്ര-ഏ) കരുണാ ഘ്വനാ, കൃപാ, ദയാ, അനുകമ്പാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) അനുകോശം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ റ്റ-ം കരുണമന്ദത്തിന്റെ പേർ. ഹസം, ഹാസ്യം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഹാസ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം ഹാസ്യമന്ദത്തിന്റെ പേർ. ബീഭത്സം, വികൃതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ബീഭത്സവികൃതശബ്ദങ്ങൾ ര-ം ത്രിവിംശങ്ങളാകുന്നു എന്നതിനെ ത്രിഷ്വിദംഭയമെന്നതുകൊണ്ടു പറയപ്പെട്ടിരിക്കയാൽ മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ മന്ദത്തെ പറയുമ്പോൾ പുല്ലിംഗങ്ങളായിട്ടും മന്ദത്തോടു കൂടിയവയെ പറയുമ്പോൾ വിശേഷ്യത്തെ അനുസരിച്ചു പുല്ലിംഗങ്ങളായിട്ടും സ്ത്രീവിംശങ്ങളായിട്ടും നപുംസകവിംശങ്ങളായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക. വിസ്മയം (അ-പു-പ്ര-ഏ) അതുതം, അശ്ചര്യം, ചിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം അതുതമന്ദത്തിന്റെ പേർ. ഭൈരവം, ദാരുണം, ഭീഷണം, ഭീഷും, രോമാരം, ഭീമം, യോനകം, യേകരം, പ്രതിഭയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന്റ-ം യോനകമന്ദത്തിന്റെ പേർ. ശൈലം, ഉഗ്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശൈലമന്ദത്തിന്റെ പേർ. അമീത്രിഷു ചതുർദ്ദശ എന്നതിന്നു ഉഗ്രപശുനങ്ങളായ പതിനാലു ശബ്ദങ്ങൾ ത്രിവിംശങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥമാകയാൽ വിസ്മയോടതുതമാശ്ചുംമെന്നെട

ത്തെ അതുതരമുണ്ടു മുതൽ പതിനാലു ശബ്ദങ്ങൾ മസ
ത്തെ പറയുമ്പോൾ പല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നും മസത്തോടുകൂടി
യവനെ പറയുമ്പോൾ ത്രിവിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നും അറിഞ്ഞു
കൊൾക. ദമഃ, ത്രാസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഭീതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-
ഏ) ഭീഃ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സാധ്വസം, ഭയം (അ-ന-പ്ര-
ഏ) ഇവ ന-ം ഭയത്തിന്റെ പേർ. ഭാവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മനോ
വികാരത്തിന്റെ പേർ. അനുഭാവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മനോവി
കാരത്തെ അറിയിപ്പിക്കുന്ന ചേഷ്ടയുടെ പേർ.

ഗദ്യോടഭിമാനോടഹംകാരോ മാനശ്ചിത്തസമുന്നതിഃ

ദൃഢാവലേപോടവഷ്ടംഭേരിത്തോഭുകഃ സൂയോ മദഃ ൨൨

അനാദമഃ പരിഭവഃ പരീഭാവസ്തിരസക്രിയാ

രീഡാവമാനനാവജ്ഞാവഹേളനമസൂക്ഷണം. ൨൩

ഗദ്യഃ, അഭിമാനഃ, അഹംകാരഃ, മാനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചി
ത്ത സമുന്നതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം ഗദ്യത്തിന്റെ പേർ.
ദൃഢഃ, അവലേപഃ, അവഷ്ടംഭഃ, ചിത്തോഭുകഃ, സൂയഃ, മദഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം മദത്തിന്റെ പേർ. അനാദമഃ പരി
ഭവഃ, പരീഭാവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തിരസ്ക്രിയാ, രീഡാ, അവമാന
നാ അവജ്ഞാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അവഹേളനം, അസൂക്ഷണം
(അ-ന-പ്ര-ഏ) അസൂക്ഷണമെന്നും പാഠമുണ്ടു്. ഇവ ൯-ം അനാ
ദമത്തിന്റെ പേർ.

മന്ദാക്ഷം ശ്രീ സ്രുപാ വ്രീളാ ലജ്ജാ സാപത്രപാന്യതഃ

ക്ഷാന്തി സ്തിതിക്ഷാഭിധ്യാ തു പരസ്വവിഷയേ സ്ഫുഹാ. ൨൪

മന്ദാക്ഷം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശ്രീഃ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) രൂപാ
വ്രീളാ, ലജ്ജാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം ലജ്ജയുടെ പേർ. അ
പത്രപാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അന്യജ്ഞാപിന്നാകുന്ന ലജ്ജയുടെ
പേർ. ക്ഷാന്തിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തിതിക്ഷാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൨-ം ക്ഷമയുടെ പേർ. അഭിധ്യാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അന്യ
ഭവ്യേച്ഛയുടെ പേർ.

അക്ഷാന്തിചീർഷ്യാസൂയാ തു ദോഷാരോപോ ഗുണേഷ്വപി
വൈരം വിരോധോ വിഭേദോ മനുശോക്ഷ തു ശുക്ലസ്രിയാം.

അക്ഷാന്തിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഹൃഷ്ട്യാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൨-ം ഹൃഷ്ട്യയുടെ പേർ. അസൂയാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗുണ
ങ്ങളിൽ ദോഷങ്ങളെ അരോപിക്കുന്നതിന്റെ പേർ. വൈരം
(അ-ന-പ്ര-ഏ) വിരോധഃ വിഭേദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ

ന-ം വൈകുണ്ഠത്തിന്റെ പേര്, മന്യുഃ (ഉ-പു-പു-ഏ) ശോകഃ (അ-പു-പു-ഏ) ശുക് (ച-സ്രീ-പു-ഏ) ഇവ ന-ം ശോകത്തിന്റെ പേര്.

പശ്ചാത്താപോടന്താപശ്ച വിപ്രതീസാര ഇത്യപി
കോപക്രോധാമഷരോഷപ്രതിഘോരട്ക്രയേ ശ്രിയേ ച ന

പശ്ചാത്താപഃ, അന്താപഃ, വിപ്രതീസാരഃ, അ-പു-പു-ഏ) ഇവ ന-ം കഴിഞ്ഞതിനെക്കുറിച്ചുള്ള ദുഃഖത്തിന്റെ പേര്. കോപഃ, ക്രോധഃ, അമാഷഃ, രോഷഃ, പ്രതിഘഃ (അ-പു-പു-ഏ) ട്ക്ര (ഷ-സ്രീ-പു-ഏ) കൃൽ (ധ-സ്രീ-പു-ഏ) ഇവ ഐ-ം കോപത്തിന്റെ പേര്.

ശുദ്ധൈ ഇ ചരിതേ ശീലമുന്മാദശിതവിദ്യഃ

പ്രേമാ നാ പ്രിയതാ ഹാർദ്ദം പ്രേമ സ്നേഹോമ ഭോഹളഃ.

ഇച്ഛാ കാങ്ക്ഷാ സ്ഽപ്തഹേമാ തുഡപാഞ്ചരാ ലിപ്താ മനോരമഃ
കാമോടലിവാഷസ്തപശ്ച സ മഹാൻ ലാലസാ ദപയോഃ. രപ

ശീലം (അ-ന-പു-ഏ) നല്ല ചരിതത്തിന്റെ പേര്. ഉന്മാദഃ, ചിത്തവിദ്യഃ (അ-പു-പു-ഏ) ഇവ ര-ം ഭ്രാന്തിന്റെ പേര്. പ്രേമാ (ന-പു-പു-ഏ) പ്രിയതാ (ആ-സ്രീ-പു-ഏ) ഹാർദ്ദം (അ-ന-പു-ഏ) പ്രേമ (ന-ന-പു-ഏ) സ്നേഹഃ (അ-പു-പു-ഏ) ഇവ ഐ-ം സ്നേഹത്തിന്റെ പേര്. ഭോഹളഃ (അ-പു-പു-ഏ) ഭോഹളം എന്നു നചുംസകമായിട്ടും പാഠം കാണുന്നു. ഇച്ഛാ, കാങ്ക്ഷാ, സ്ഽപ്തഹാ, ഹേമാ (ആ-സ്രീ-പു-ഏ) തുൾ (ഷ-സ്രീ-പു-ഏ)വാഞ്ചരാ, ലിപ്താ (ആ-സ്രീ-പു-ഏ) മനോരമഃ (അ-പു-പു-ഏ) കാമഃ, അഭിലാഷഃ, തപഃ (അ-പു-പു-ഏ) ഇവ ഐ-ം ഇച്ഛയുടെ പേര്. ലാലസാ (ആ-സ്രീ-പു-ഏ) ആകാശാൻ പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. അധികമായ ഇച്ഛയുടെ പേര്.

ഉപാധിന്നാ ധർമ്മവിന്താ പുണ്യാധിർമാനസീ വൃഥാ

സ്യാച്ചിന്താ സ്മൃതിമാധ്യാന മുൽകണ്ഠാൽകലികേസരേ.

ഉപാധിഃ (ഇ-പു-പു-ഏ) ധർമ്മവിന്താവിന്റെ പേര്. ആധിഃ (ഇ-പു-പു-ഏ) മനസ്സിലുണ്ടാകുന്ന വൃഥയുടെ പേര്. ചിന്താ (ആ-സ്രീ-പു-ഏ) സ്മൃതിഃ (ഇ-സ്രീ-പു-ഏ) ആധ്യാനം (അ-ന-പു-ഏ) ഇവ ന-ം ചിന്തയുടെ പേര്. ഉൽകണ്ഠാ, ഉൽകലികാ (അ-സ്രീ-പു-ഏ) ഇവ ര-ം ഉൽകണ്ഠയുടെ പേര്.

ഉത്സാഹോ വ്യവസായസ്സുഗാൽ സവീര്യമതിശക്തിഭാക

കപടോടസ്രീ ച്ചാജദംഭോപധയച്ഛത്ത കൈതവേ. നരേ

ഉത്സാഹഃ, വ്യവസായഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഉത്സാഹത്തിന്റെ പേര്. വീര്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അതിശക്തിയോടുകൂടിയ ഉത്സാഹത്തിന്റെ പേര്. കപടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കപടം എന്നു നപുംസകമായിട്ടുമാം. വ്യാജഃ, ദംഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉപധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) മന്ത്ര (ന-ന-പ്ര-ഏ) കൈതവം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം വ്യാജത്തിന്റെ പേര്.

കൃത്യനിർവ്വൃത്തിശ്ചാപ്യം പ്രമാദോഽനവധാനതാ
 കൌതുഹലംകൌതുകഞ്ച കുതുകഞ്ച കുതുഹലം. ൩൧

കൃതിഃ, നിത്യതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശാപ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ശാപ്യത്തിന്റെ പേര്. കപടാദിശബ്ദങ്ങൾ ഒരുപതും സമാനാത്മങ്ങളാകുന്നു എന്നു ചിലരുടെപക്ഷം. കപടാദിശബ്ദങ്ങൾ പ്രയോഗിക്കപ്പെടുന്നതിന്നു പകരമായിട്ട് കൃത്യശാപ്യങ്ങൾ ഒരുമത്തും പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടു കാണുന്നതുമില്ല. അപ്രകാരം പ്രയോഗമുണ്ടായിരുന്നാൽ നിർവ്വൃത്തിസ്തന്നാമാവാം കാന്താ ദുഷ്പാതകൈതവാൽ എന്നുള്ള പ്രയോഗംപോലെ കാന്താ ദുഷ്പാതശാപ്യേന നിർവ്വൃത്തിസ്തന്നസായകാഃ എന്നുമാവാമെന്നുവരാം, രണ്ടുവിധത്തിലായാലും അത്സാമ്യമുണ്ട് എന്നു അനുഭവമില്ല. അതുപോലെത്തന്നെയും വ്യാജവും ശാപ്യവും വേറേതന്നെ എന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. നേർവഴിക്കു നടക്കായ്ക്ക അത്രെ ശാപ്യമാകുന്നത്. പ്രമാദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അനവധാനതാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അവധാനമില്ലായ്മയുടെ പേര്. ഈ അത്മത്തത്തന്നെ സാവധാനമില്ലാത്തതിന്റെ പേര് എന്നു വാക്കുകൊണ്ടു ചിലർ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. കൌതുഹലം, കൌതുകം, കുതുകം, കുതുഹലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം കൌതുകത്തിന്റെ പേര്.

സ്രീണാം വിലാസബിംബോകവിഭ്രമാ ലളിതം തഥാ
 ഹേലാ ലീലേത്യമീ ഹാവാരഃ ക്രിയാശ്ശൃംഗാരഭാവജാഃ.

വിലാസഃ, ബിംബോകഃ, വിഭ്രമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ലളിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഹേലാ, ലീലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഹാവാരഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) വിലാസാദികൾ ൩-ം ഹാവങ്ങളാകുന്നു എന്നാൽ. ഹാവമെന്നത് വിലാസാദികളുടെ പേരാകുന്നു എന്ന് അതിന്റെ ഭാവമാകുന്നു. ക്രിയാശ്ശൃംഗാരഭാവജാഃ എന്നതുകൊണ്ടു വിലാസാദികളുടെ സാമാന്യരൂപത്തെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. സ്രീകളുടെ ശൃംഗാരരസസംഭൂതകളായിരിക്കുന്ന ചേഷ്ടകളത്രേ വിലാസാദികൾ എന്നാൽ. അതുകളിൽ വെച്ച് വിലാസമെന്നത് മുഖം, കണ്ണുകൾ, പുരികങ്ങൾ ഇവകൾക്ക് ശൃംഗാരരസം നിമി

അതായിട്ടു യൌവനത്തിൽ ഉണ്ടായിരിക്കാണല്ലോ വിശേഷമാകുന്നു. ബിംബോകമെന്നത് ഗർഭം നിമിത്തമായി ഇഷ്ടപ്രാപ്തിയിങ്കൽ കൂടെ ഉണ്ടാകുന്ന അനാദരമാകുന്നു. ചിത്തവൃത്തിയുടെ അനവസ്ഥാനമത്ര വിദ്രമമാകുന്നത്. ലളിതമെന്നത് ആചാര്യോപദേശംകൂടാതെ മതികാലത്തിങ്കൽ താനേതോന്നുകയാൽ പ്രവർത്തിക്കപ്പെടുന്ന ചേഷ്ടാവിശേഷമാകുന്നു. സ്മരണയിൽ ഉള്ള അത്യാഗ്രഹമത്രോ മോലയാകുന്നത്. ലീലാ എന്നത് വിശേഷമേഷ്ടകർകൊണ്ടു ഭർത്താവിനെ അനുകരിക്കുന്നതാകുന്നു. മേൽപറഞ്ഞ ലീലാസാദികൾ അറിഞ്ഞും ധാവചദംകൊണ്ടു സാമാന്യേന ഗ്രഹിക്കാമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

ഭവകേളിപരീഹാസാഃ ക്രീഡാ ലീലാ ച നർമ്മ ച
വ്യാജോപദേശോ ലക്ഷഞ്ച ക്രീഡാ വേലാ ച കർട്ടനം.

ഭവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കേളിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പരീഹാസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ക്രീഡാ, ലീലാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) നർമ്മ (ന-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ഓ ക്രീഡയുടെ പേർ. വ്യാജഃ, അപദേശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ലക്ഷം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ഓ സ്വരൂപാച്ഛാദനത്തിന്റെ പേർ. ലക്ഷോസ്മീ എന്നുള്ള പാഠം തെറ്റാതെന്നു. ക്രീഡാ, വേലാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) കർട്ടനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ഓ ബാലക്രീഡയുടെ പേർ.

ഘർമ്മോ നിദാഘഃ സ്തപസ്സാൽ പ്രളയോ നഷ്ടമേഷ്ടതാ
അവഹിതമാകാമഗൃച്ഛിസ്സമേ സംവേഗസംഭ്രമേ. നമഃ
ഘർമ്മഃ, നിദാഘഃ, സ്തപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ഓ വിയപ്പിന്റെ പേർ. പ്രളയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നഷ്ടമേഷ്ടതാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ഹ-ഓ മുർച്ഛാരോതവായിട്ടു ഇളക്കുകയാതെ ഉള്ള കിടപ്പിന്റെ പേർ. അവഹിതം, (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) അകാമഗൃച്ഛിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ഹ-ഓ മനസ്സിലുള്ള വികാരത്തെ മറയ്ക്കുന്നതിന്റെ പേർ. സംവേഗഃ, സംഭ്രമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ഹ-ഓ സംഭ്രമത്തിന്റെ പേർ.

സ്വാഭാചാതുരിതകം ഹാസസ്സോൽപാശസ്സമനാക സ്മിതം
മധ്യമസ്വാഭാപിഹസിതം രോമാഞ്ചോ രോമഹർഷണം നമഃ

അചാതുരിതകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പൊട്ടിച്ചിരിക്കുന്നതിന്റെ പേർ. സ്മിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അല്പമായുള്ള ചിരിയുടെ പേർ. വിഹസിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) തൈവണ്ണം ചിരിക്കുന്നതിന്റെ പേർ. രോമാഞ്ചഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) രോമഹർഷണം. (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ഹ-ഓ കോര്മയിർകൊള്ളുന്നതിന്റെ പേർ.

കുന്ദിതം തദിതം കൃഷ്ണം ജംഭേസു തൃപ്തം ജംഭേസം

വിപ്രലംഭോ വിസംവാദോ മിംഖണം സ്പലനം സമമ.

കുന്ദിതം, തദിതം, കൃഷ്ണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം കരയുന്നതിന്റെ പേര്. ജംഭേ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജംഭോ എന്നു സ്ത്രീലിംഗമായിട്ടും ജംഭേണെന്നു നപുംസകമായിട്ടുമാം. ജംഭേണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മുതി നിവരുന്നതിന്റെ പേര്. ജംഭേണശബ്ദത്തോടുകൂടുന്ന ക്രിഷ്ണ എന്നതിന്റെ സംഖ്യയുടനീളം വിചാരിച്ചിട്ടു ചിലർ. ജംഭേണം (ന-സ്ത്രീ-ക്ലി) എന്നു കാണിച്ചിരിക്കുന്നു. ആയതു സിദ്ധാന്തവിരുദ്ധമാകയാൽ സ്വീകരിച്ചുകൂടുന്നതുമല്ല. വിപ്രലംഭോ, വിസംവാദോ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചതിവാക്കിന്റെ പേര്. മഹേശ്വരമടികയിൽ വഞ്ചനായുക്ത ഭാഷണസ്യ എന്നാകുന്നു. വഞ്ചനയോടുകൂടിയതായ വാക്കിന്റെ പേര്. എന്നു അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. അതു ശബ്ദമായിട്ടു തുടങ്ങിയതിന്റെ അനുമാത്മത്തിന്റെ പേര് എന്നുള്ള ഒരു നിസ്സാരമാകുന്നു. മിംഖണം, സ്പലനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം സ്വധർമ്മാദിയുടെ ചലനത്തിന്റെ പേര്.

സ്യാന്നിദ്രാ സ്വപനം സ്വാപ സ്തപ്തം സ്തവേശ ഇത്യപി

തന്ദ്രീ പ്രമീളാ ഭൂകുടിർ ഭൂകുടിർ ഭൂകുടിഃ സ്ത്രിയാം. നമ

നിദ്രാ (അ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) സ്വപനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സ്വാപഃ, സ്തപ്തഃ, സ്തവേശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഉറക്കത്തിന്റെ പേര്. തന്ദ്രീ (ഇ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) പ്രമീളാ (അ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മടിയുടെ പേര്. ഭൂകുടിഃ, ഭൂകുടിഃ, ഭൂകുടിഃ (ഇ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം കോട്ടാത്തരവിന്റെ പേര്.

അദൃഷ്ടിസ്താ ദാദസൗമ്യേഷ്ണി സംസിദ്ധിപ്രകൃതീ തപിമേ

സ്വരൂപഞ്ച സ്വഭാവശ്ച നിസർഗ്ഗശ്ചാഥ വേചമുഃ

കുപോഥ ക്ഷണ ഉലർഷോ മഹ ഉലവ ഉത്സവഃ. നമ

അദൃഷ്ടിഃ (ഇ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) ക്രമമായ നോക്കിന്റെ പേര്. സംസിദ്ധിഃ, പ്രകൃതിഃ (ഇ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) സ്വരൂപം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സ്വഭാവഃ, നിസർഗ്ഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം സ്വഭാവത്തിന്റെ പേര്. വേചമുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) കുപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വിറയുന്നതിന്റെ പേര്. ക്ഷണഃ, ഉലർഷഃ, മഹഃ, ഉലവഃ, ഉത്സവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം ഉത്സവത്തിന്റെ പേര്.

ഇതി നാട്ടുവഴുതം.

പാതകഭാഗി വഴി: പ്രാദേശിക

[illegible]

അധോഭവനം, പാതാളം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ബലിസത്ത (ന-പ്ര-ഏ) മന്ദോതലം (അ ന-പ്ര-ഏ) നാഗലോകം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം പാതാളത്തിന്റെ പേർ. കുലം, സുഷിരം, വിവരം, വിലം, മരിദം, നിർവൃണനം, മോകം, മന്ധം, ശാഭ്രം (അ ന-പ്ര-ഏ) വപാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സുഷിര (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം സാമാന്യമായ പൊത്തിന്റെ പേർ. മേല്പറഞ്ഞ, ശബ്ദങ്ങളിൽ മോകമെന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു് മോകം എന്നു സകാമാന്തനപുംസകവുമാം. സുഷിര എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു ശുഷിര എന്നുമാം. ഗർത്തം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഗർത്താ എന്നു അകാമാന്തമായിട്ടുമാം. അവടം (അ-പു-പ്ര-ഏ) അവടീ എന്നു ഇകാമാന്തമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ം ഭൂമിയിലുള്ള പൊത്തിന്റെ പേർ. ഭുവശ്ചക്ര എന്നും ഭുവിശ്ചക്രേ എന്നും പറയുമുണ്ടു്. സുഷിരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇതിന്നു പൊത്തോടുകൂടിയതു് എന്നും അർത്ഥമുണ്ടു്. അപ്രകാരമായാൽ ത്രിവിംശമാകയും ചെയ്യും.

അന്യകാമോടസ്മിനാം ധ്യാനം തമിസ്രം തിമിരം തമഃ
ധ്യാനേ ഗാഢവേദനമസം ക്ഷീണവേദനമസം തമഃ. ൩
വിഷ്വകുസന്തമസം നാഗാഃ കാഠ്യേയാസ്തദീശ്വരഃ
ശേഷോടനന്തോ ചാസ്മകിസ്തു സപ്തരാജോടഥ ഗോനസേ
തിലിത്സഃ സ്വാദഗമേ ശയ്യോഘസ ഇത്യഞ്ചൈ
അജഗർഭോ ജലവ്യാളസ്തഞ്ചൈ രാജില ഡുണ്ഡുഞ്ചൈ. ൫

അന്ധകാരം (അ-പു-പ്ര-ഏ) അന്ധകാരം എന്നു നപുംസ കമായിട്ടുമാം. ധ്വജം, തമിസ്രം, തിമിരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) തമഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം ഇരുട്ടിന്റെ പേർ, അന്ധതമസം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കൂരിരുട്ടിന്റെ പേർ. അവതമസം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ക്ഷീണമായ ഇരുട്ടിന്റെ പേർ. സതമസം (അ-ന-പ്ര-ഏ) എല്ലാ ദവും പരന്ന ഇരുട്ടിന്റെ പേർ. നാഗാഃ, കാഠുചയഃ (അ-പു-പ്ര-ഐ) ഇവ ൨-ം നാഗങ്ങളുടെ പേർ. ശേഷാഃ, അനന്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അനന്തന്റെ പേർ. തദീശപഃ എന്നതു

കൊണ്ടു നാഗേശപരഃ, കാളവേയേശപരഃ, എന്നുള്ള രണ്ടുപയ്യായങ്ങളെക്കൂടെ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. വാസുകീഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) സപ്തരാജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വാസുകിയുടെ പേർ. ഗോനസഃ, തിലിത്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മണ്ഡലിയുടെപേർ. അജഗരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശയഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) വാഹസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം പെരുമ്പാമ്പിന്റെ പേർ. അജഗർഭഃ, ജലവ്യാളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം നീക്കോലിയുടെ പേർ. രാജിലഃ ഡുണ്ഡുഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചേരയുടെ പേർ. ദുണ്ഡുഭഃ എന്നുമുണ്ടു്.

മാലുധാനോ, മാതുലാഹി നിർമ്മുക്കേതാ മുക്തകഞ്ചുകഃ
സപ്തഃപുടാകർഭജഗോളജംഭഗോടഹിർഭജംഗമഃ. ന

അശീവിഷോ വിഷധരശക്രീ വ്യാളസ്തരീസ്രപഃ
കണ്ഡലീ ഗ്രാസപാശ്ചക്ഷുശ്രവാഃ കാകോദരഃ ഫണീ. ഐ

ദർവ്വീകരോ ദീർഘപുഷ്പോദന്ദശൂകോ വിലേശയഃ
ഉരഗഃ പന്നഗോ ഭോഗീ ജിഹഗഃ പവനാശനഃ. വ

മാലുധാനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മാതുലാഹിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മദനമണ്ഡലിയുടെ പേർ. ചിലർ മാതുധാനോ മാതുലാഹി എന്നു പറിക്കുന്നു. മഹേശ്വരടീകാദികളിൽ മാലുധാനോ മാതുലാഹിഃ എന്നാകുന്നു. നിർമ്മുക്തഃ, മുക്തകഞ്ചുകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വള അഴിച്ച പാമ്പിന്റെ പേർ. സപ്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പുടാകഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഭജഗഃ, ഭജംഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അഹിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഭജംഗമഃ, അശീവിഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അശീവ്വിഷഃ എന്നുമാം. വിഷധരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചക്രീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) വ്യാളഃ, സരീസ്രപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കണ്ഡലീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഗ്രാസപാൽ (ദ-പു-പ്ര-ഏ) തകാരാത്തമാകുന്നു എന്നു ചിലർ ഭൂമിച്ചിരിക്കുന്നു. ചക്ഷുഃശ്രവാഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) കാകോദരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഫണീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ദർവ്വീകരഃ, ദീർഘപുഷ്പഃ, ദന്ദശൂകഃ, വിലേശയഃ, ഉരഗഃ, പന്നഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഭോഗീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ജിഹഗഃ, പവനാശനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨൫-ം പാമ്പിന്റെ പേർ.

ലേലിഹാനോ ദിരസനോ ഗോകണ്ഠഃ കഞ്ചുകീ തഥാ
കംഭീനസഃ ഫണ്ഡരോ ഹരിർഭോഗധരസ്തഥാ. ന്

ലേലിഹാനഃ, ദിരസനഃ, ഗോകണ്ഠഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കഞ്ചുകീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) തഥാ എന്നതുകൊണ്ടു കഞ്ചുകീശബ്ദം

ത്തോടു സദൃശങ്ങളായ കഞ്ചുകവാൻ നിമ്മാകീ ഇത്യാദി പച്ചാ യാന്തരങ്ങൾകൂടെ ഉപയുണ്ടാകുന്നു. കുന്ദീനസഃ, ഫണധരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഹരിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഭോഗധരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പാമ്പിന്റെ പേർതന്നെ. ഈ ശ്ലോകം ഈ പ്രദേശങ്ങളിൽ പ്രസിദ്ധമല്ല. മഹേശ്വരസീകയിൽ നിന്നു ചേർക്കപ്പെട്ടതാകുന്നു. ഒടുക്കത്തെ തഥാശബ്ദംകൊണ്ടു ഭോഗധരഃ ഭോഗ ഭൂതൽ ഇത്യാദിശബ്ദങ്ങൾ ഉപയുണ്ടാകുന്നു.

അഥേശ്ശരീരം ഭോഗസ്ത്വപാദാശീരപൃഥ്വിഭംഷ്ടികാ

ത്രിഷ്വാഥേയം വിഷ്വാസ്ത്വാദി സ്ഫടായാനുഫണാഭയോഃ ഭോഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പാമ്പിന്റെ ശരീരത്തിന്റെ പേര്. അശീഃ (സ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അഥിഭംഷ്ടികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പാമ്പിന്റെ ഭംഷ്ടയുടെ പേര്. അഥേശ്ശരീരമിത്യാദി രണ്ടു പാദം മഹേശ്വരസീകയിൽ കാണപ്പെടുന്നപ്രകാരം ചേർക്കപ്പെട്ടതാകുന്നു. അഥേയം ഈ ശബ്ദം ത്രിവിംഗമാകുന്നു. ഉദാഹരണം അഥേയഃ, പുഷ്പഃ, അഥേയീഫണാ, അഥേയംവിഷം പാമ്പിനെ സംബന്ധിച്ചിരിക്കുന്നത് എന്നർത്ഥം. പാമ്പിന്റെ വിഷത്തിന്റെയും അസ്ഥി മുതലായതിന്റെയും പേര്. സ്ഫടാ ഫണാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഫണഃ എന്നു പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-൦ പാമ്പിന്റെ പടത്തിന്റെപേര്. ഫടയാനുഫണാഭയോഃ എന്നുമാം. ആ പക്ഷത്തിങ്കൽ സ്ഫടാശബ്ദത്തിന്റെ സകാരത്തിന്നു ലോപമുണ്ടു്. സ്ഫടായാനു ഫണാഭയോഃ എന്നും ചിലർ പറിക്കുന്നു. ശബ്ദവ്യുഹതരംഗണിയിൽ സ്ഫടാ സ്ഫടാ ഫടാ ച സ്രീ പൂമാൻഭോഗഃ ഫണാഭയോഃ എന്നു മേൽപറഞ്ഞ പക്ഷങ്ങൾ ൩-൦ സമ്മതിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

സമേഃ കഞ്ചുകനിമ്മാകൌ ക്ഷേപളസ്തു ഗമളം വിഷം
പുംസി ക്ലീബേ ച കാകോള കാളകൂട ഹലാഹലാഃ. ച
സൗരാഷ്ട്രിക ശ്ലൌകീകേയോ ബ്രഹ്മപുത്രഃ പ്രദീപനഃ
ഭാരഭോ വസനാഭയവിഷഭോ അമീ നവ
വിഷവൈദ്യോ ജാംഗുലികോവ്യാളഗ്രാഹ്യാഹിതൃണ്ഡികഃ.

കഞ്ചുകഃ, നിമ്മാകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പാമ്പിൻ വളയുടെ പേര്. ക്ഷേപളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഗമളം, വിഷം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വിഷശബ്ദം പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. പുംസിക്ലീബേച എന്നതു മധ്യമണിന്വായേന വിഷശബ്ദത്തോടും കാകോളാദിശബ്ദങ്ങളോടും സംബന്ധിക്കുമെന്നു ചിലർ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. വിഷശബ്ദം കേവലം നപുംസകമെന്നതന്നെ ശബ്ദവ്യുഹതരംഗി

ണിയിൽ കാണപ്പെടുന്നു. അതുകളിൽ വെച്ചു നപുംസകാംശത്തിൽ രണ്ടു് ആചാര്യന്മാക്കും സമ്മതി ഉണ്ടാകയാൽ പ്രയോഗിക്കുന്നവർ നപുംസകമായിത്തന്നെ പ്രയോഗിക്കുന്നതു യുക്തമാകുന്നു. മേൽപറഞ്ഞശബ്ദങ്ങൾ ൩-ം വിഷത്തിന്റെപേർ. കാരകാളി, കാളകൂട, ഫലാഫലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം നപുംസകമായിട്ടുമാം. പുംസിക്ലീബേ ച എന്നുണ്ടല്ലോ. ഫലാഫലഃ എന്നതുപോലെ ഫാലാഫലഃ എന്നും ഫാലഫലഃ എന്നുമാം. സൗമാഷ്ടികഃ ശൈക്ലീകയഃ, ബ്രഹ്മപുത്രഃ, പ്രദീപനഃ, ദാമദഃ, വത്സനാഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം സ്ഥാവരവിഷഭേദങ്ങളുടെ പേർ. വൃക്ഷലതാദികളിലുള്ള വിഷത്തെ സ്ഥാവരവിഷമെന്നു പറയുന്നു. മേല്പറഞ്ഞ കാരകാളാദികളിൽവെച്ചു കാരകാളത്തെ കാരകമേചകമെന്നു പറയുന്നു. കാളകൂടമെന്നതു പ്രസിദ്ധമാകുന്നു. ഫാലാഫലമെന്നതു താലപത്രാകൃതിയാകുന്നു. ഫാലാഫലശബ്ദത്തോടു സമാനാത്മമായ ഫലാഫലശബ്ദത്തിന്നു കാളകൂടമെന്നും അത്ഭുതമുണ്ടാകയാൽ അതു നാനാത്മമാകുന്നു എന്നും ഗ്രഹിക്കേണ്ടതാകുന്നു. സൗമാഷ്ടികമെന്നതു് സുസൗമാഷ്ടഭേദശാത്തികൽ ഉണ്ടാകുന്നതാകുന്നു. ശൈക്ലീകേയമെന്നതു ശുക്ലികയിൽ ഉണ്ടാകുന്നതാകുന്നു. ഈ പ്രഭേദശാത്തികൽ ശൈക്ലീകയഃ എന്നു അതിന്റെ വാചകമായ പദത്തെ പഠിക്കുന്നു. മഹേശ്വരമടികയിൽ ശൈക്ലീകേയ എന്നുപാഠവും ശുക്ലികായാംഭവഃ എന്നു പ്രക്രിയേയും സോമലു് എന്നഭാഷയും കാണപ്പെടുന്നു. ബ്രഹ്മപുത്രമെന്നതു ബ്രഹ്മാവിങ്കൽനിന്നു ഉത്ഭവിച്ചതാകുന്നു. പ്രദീപനമെന്നതു അകത്തുചെന്നാൽ ഉദമത്തെ പ്രദീപിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു. ദാമദമെന്നതു ദമത്തെ പേരോടുകൂടിയ ഭേദശാത്തികൽ ഉണ്ടാകുന്നതാകുന്നു. നാമഭോവത്സനാഭഃ എന്നു ചിലർ പറിക്കുന്നതു തെറ്റാകുന്നു. വത്സനാഭമെന്നതു വത്സനാഭിയത്രെ ആകുന്നു. വിഷവൈദ്യഃ ജാംഗുലികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വിഷവൈദ്യന്റെപേർ. വ്യാളഗ്രാഹീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) അഹിതുണ്ഡികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പാമ്പിനെ പിടിക്കുന്നവന്റെ പേർ. ചില പുസ്തകങ്ങളിൽ വിഷവൈദ്യോജാംഗുലികഃ എന്നും പാാം കാണപ്പെടുന്നു. മഹേശ്വരമടികയിൽ ജാംഗുലികഃ എന്നുതന്നെ ആകുന്നു.

ഇതി പാതാളഭോഗിവർഗ്ഗം.

നരകവർഗ്ഗപ്രാരംഭം.

സ്വാന്നാമകസ്തു നരകോ നിമയോ ഭൂതതിഃ സ്ത്രീ-
 തദ്ഭേദോസ്തപനാവീചി മഹാമൈവ മൈവവാഃ
 സംഹാരഃ കാലസ്മൃതഞ്ചൈത്യാദ്യസ്തപാസ്തു നാരകാഃ
 പ്രേതാ വൈതമണീ സിന്ധുസ്സുവാലക്ഷ്മീസ്തു നൈമുതീ.

നാരകഃ, നരകഃ, നിമയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഭൂതതിഃ (ഇ-
 സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം നരകത്തിന്റെ പേർ. തപനഃ (അ-പു-
 പ്ര-ഏ) അവിചിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) മഹാമൈവഃ, മൈവഃ,
 സംഹാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സംഹാരഃ എന്നതിന്റെ സ്ഥാന-
 ത്ത സംഹാരഃ എന്നാമാം. മഹേശ്വരസീകയിൽ സംഹാരഃ എ-
 ന്നാകുന്നു. കാലസ്മൃതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം നാരകഭേദങ്ങ-
 ലാകുന്നു. ഇത്യാദ്യ എന്നുള്ളിടത്തെ അഭ്യശബ്ദംകൊണ്ടു താമി-
 സ്രകുംഭീപാകാദി നരകങ്ങളെ സംഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു. പ്രേതാഃ
 (അ-പു-പ്ര-ബ) നരകത്തിലുള്ള ജന്തുക്കളുടെ പേർ. നാരകഃ
 സ്വതപാഃ പ്രേതാഃ എന്നു അനപയവും, നാരകങ്ങളായിരിക്കുന്ന
 സ്വതപങ്ങൾ പ്രേതങ്ങളെന്നു പറയപ്പെടുന്നു എന്നു അ-
 നപയാത്ഥവും, നാരകങ്ങൾ നരകത്തിങ്കൽ ഭവിച്ചവ സ്വ-
 തപങ്ങൾ ജന്തുക്കൾ എന്നു പരിഭാഷയുമാകുന്നു. മഹേ-
 ശ്വരസീകയിൽ നാരകാഃ നരകഭേദാഃ സ്വതപാഃ പ്രാണിനഃ
 പ്രേതാ ഇത്യാച്യന്തേ എന്നുള്ള സംസ്കൃതവാക്യംകൊണ്ടു-
 മേൽവിവരിച്ചപ്രകാരമുള്ള അർത്ഥത്തെ സ്പഷ്ടമാക്കിയിരിക്കുന്നു.
 അതുകൊണ്ടു സ്വതപാഃ, നാരകാഃ, പ്രേതാഃ ഇവ മൂന്നുമെന്നുള്ള മ-
 താ സ്വപീകാരയോഗ്യമല്ലെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.
 വൈതമണീ (ഇ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) നരകത്തിങ്കലുള്ള നദിയുടെ
 പേർ. അലക്ഷ്മീഃ (ഇ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) നൈമുതീ (ഇ-സ്ത്രീ-പ്ര-
 ഏ) ഇവ ര-ം നരകഭേദവരയുടെ പേർ. നിമുതിശബ്ദത്തിനു പ്ര-
 തിയോടുകൂടാത്തവർ എന്നും ജ്വതിശബ്ദത്തിനു കരുണയെന്നും
 അർത്ഥമാകുന്നു. നിമുതിശബ്ദത്തെ സ്വാത്ഥകമായ അർത്ഥം
 പ്രത്യയംകൊണ്ടും മറ്റുമുള്ള വൃദ്ധാദികാര്യങ്ങൾകൊണ്ടും നൈ-
 മുതി എന്നായിട്ടുംതീരും. അതുകൊണ്ടു നിമുതിഃ എന്നു മേൽപ്പറ-
 ഞ്ഞ ഭേദവരയുടെ പേരായിട്ടു് ഗ്രഹിക്കപ്പെടുകയുമാം. അലക്ഷ്മീ-
 സ്തനിമുതിഃ എന്നു ചിലർ പറിക്കുന്നതു വൃത്തഭംഗഭോഷഗ്രസ്തമാ-
 കയാൽ അതിനെ ഉപേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു.

വിഷ്ണിരാജ്: കാരണാതു യാതനാ തീവ്രവേദനാ
 പീഡാ ബാധാ വ്യഥാ ഭുഖ മാമനസ്യം പ്രസൂതിജം
 സ്വാൽകഷ്ടംകൃഷ്ണരമാഭിലം ത്രിഷേപഷാം ഭേദഗാമിയൽ
 വിഷ്ണി: (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അജ്ഞ: (ഉ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ
 ൨-ം ബലാല്പ്ലാമേണ നരകത്തിലിടുക എന്ന ക്രിയയുടെ പേർ.
 മേൽപ്രകാരം നരകത്തിലിടപ്പെടുന്ന പ്രാണിയുടെ പേർ എന്നു
 ചിലരുടെപക്ഷം. കാരണാ, യാതനാ, തീവ്രവേദനാ (അ-സ്രീ-
 പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം നരകപീഡയുടെ പേർ. പീഡാ, ബാധാ (അ
 ബാധാ എന്നുമാം) വ്യഥാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഭുഖം, അമന
 സ്യം, പ്രസൂതിജം, കഷ്ടം, കൃഷ്ണം, ആഭിലം(അ-ന-പ്ര-ഏ)
 ഇവ ൯-ം ഭുഖത്തിന്റെ പേർ. പീഡാ, ബാധാ, വ്യഥാ, ഭുഖം
 ഇവ ൪-ം മനഃപീഡയുടെ പേർ. അമനസ്യം പ്രസൂതിജം ഇവ
 ൨-ം വൈമനസ്യത്തിന്റെ പേർ. കഷ്ടം, കൃഷ്ണം, ആഭിലം ഇ
 വ ൩-ം ശരീരപീഡയുടെ പേർ. ഇങ്ങിനെ ഒരു വിശേഷാൽകൃത
 ഇവിടെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം. കഷ്ടം കൃഷ്ണം ആഭി
 ലം ഇതുകൾ ഭുഖത്തോടുകൂടിയതു എന്നു അർത്ഥമാകുമ്പോൾ
 ത്രിലിംഗങ്ങളാകയും ചെയ്യും.

ഇതി നരകവർഗ്ഗ:

വാരിവട്ട് പ്രാരംഭം.

സമുദ്രോടഞ്ചിമകുചാര: പാതാവാമസ്സരിൽപതി:
 ഉദനാന്നഭധിസ്സിന്ധു സ്തമസ്താൻ സാഗരോടണ്ണവ:
 മന്താകരോ ജലനീധിതാദ: പതിമപാംപതി:
 തസ്യ പ്രഭോദ: ക്ഷീരോദോ ലവണോദ സ്തമാപമേ. ൨
 സമുദ്ര: (അ-പു-പ്ര-ഏ) അഞ്ചി: (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) അകു
 ചാര:, പാതാവാമ:(അ-പു-പ്ര-ഏ) സരിൽപതി: (ഇ-പു-പ്ര-ഏ)
 ഉദനാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) ഉഭധി: (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) സിന്ധു: (ഉ-
 പു-പ്ര-ഏ) സമസ്താൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) സാഗര:, അണ്ണവ:, മ
 താകര: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജലനീധി:, യാദ:പതി:, അപാംപതി:
 (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൦-ം കടലിന്റെ പേർ. ക്ഷീരോദ:, ലവ
 ണോദ: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പലപ്രകാരമുള്ള കടലുക
 ളിൽ കാരോന്നിന്റെ പേർ. തമാപമേ എന്നതുകൊണ്ട് ദധുഭ:

ഏതോടേ, സുതോടേ, ഇക്ഷുടേ, സപാദുടേ ഇവ അഞ്ചിനേയും സം
ഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു. ലവണോദമെന്നത് ലവണരസത്തോടുകൂടിയ
ചെള്ളത്തോടുകൂടി ജനങ്ങളാൽ കാണപ്പെട്ടുവരുന്ന കടലിന്റെ
പേരുകുന്നു. ഇപ്രകാരം ക്ഷീരോദാദികൾക്കുള്ള വിശേഷത്തെ
ക്കൂടെ ഉപരിച്ചുകൊൾക. ക്ഷീരം=പാല്. ദധി=മൈദ. ഏ
തം=നെയ്യ്. സുതം=മദ്യം. ഇക്ഷു=കരിമ്പിൻനീര്. ക്ഷീരോദാദി
രഞ്ജനങ്ങളിലെ ഉദാരഞ്ജനത്തിന്നു ജലമെന്നർത്ഥമാകുന്നു. സപാ
ദമെന്നത് ശുദ്ധജലത്തോടുകൂടിയ കടലിന്റെ പേരുകുന്നു.

അപഃ സ്രീ ഭൂമ്നി വാച്യമി സലിലം കമലം ജലം
പയഃ കീലാലമൃതം ജീവനംഭവനം വനം.

കമ്പസ്യമുദകം പാഥഃ പുഷ്പരാം സർപ്പതോമുഖം
അംഭോണ്ണസ്പോധപാനീയ നീമക്ഷീരാംബു ശംഖമം. ഓ
മേഘപുഷ്പം ഫനരസസ്രീഷു ദേവ അപൃഥ്വയം
ഭംഗസ്തരംഗോ വീചിഃ സ്രീ ദേവോരുമ്മിമമോമ്മിഷു. ഓ
മഹൽസുല്ലോല കല്ലോലൈസ്ത്യാദാവത്തോടഭസാം ഭൂമഃ
പുഷ്പന്തി ബിന്ദു പുഷ്പിതഃ പുമാംസൗ വിപ്രുഷഃ സ്രീയഃ.

അപഃ(പ-സ്രീ-പ്ര-ബ) ഭൂമ്നി എന്നുണ്ടാകയാൽ ബഹുവ
ചനാന്തമായിട്ടല്ലാതെ പ്രയോഗിക്കരുത് എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾ
ക. വാഃ (രേ-ന-പ്ര-ഏ) വാരി (ഇ-ന-പ്ര-ഏ) സലിലം സരി
ലമെന്നമാം സലിലം, സരിലം, ജലം എന്നു വാചസ്പതിവാക്യമു
ണ്ടു്. കമലം, ജലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പയഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ)
കീലാലം, അമൃതം, ജീവനം, ഭവനം, വനം, കമ്പസ്യം, കമസ്യ
മെന്നുമാമെന്നു മഹേശ്വരീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഉദകം
(അ-ന-പ്ര-ഏ) ഉദകമെന്നതിന്റെ ഉകാരത്തിന്നു ലോപമുണ്ടാ
യാലും അത്ഭുതമില്ല. അതുകൊണ്ടു ദകമെന്നമാം. പ്രോക്തം
പ്രാജ്ഞൈർഭവനമൃതംജീവനീയം ദകഞ്ച എന്നു ഹലായുധവാ
ക്യവും കന്ദകം ജലമെന്നു് ത്രികാണ്ഡശേഷവാക്യവുമുണ്ടു്, ദക
മെന്ന പദംചേർത്തു പറിക്കണമെന്നിൽ കമ്പസ്യഞ്ചദകംപദ
ഃ എന്നാക്കിക്കൊൾക. പാഥഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) പുഷ്പരം, സ
ർപ്പതോമുഖം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അംഭഃ, അണ്ണഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ)
തായം, പാനീയം, നീരം, നാരമെന്നമാം, ക്ഷീരം (അ-ന-പ്ര-
ഏ) അംബു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) ശംഖമം, മേഘപുഷ്പം (അ-ന-പ്ര-
ഏ) ഫനരസഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഫനരസമെന്നു നപുंसകമാ
യിട്ടുമാം. ഇവ രണ്ടും ജലത്തിന്റെ പേർ. ആപ്യം, അ
പൃഥ്വയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പുല്ലിംഗമാകുമ്പോൾ ആപുഃ പു

അം സ്രീലിംഗമാകുമ്പോൾ ആപ്താ എന്നും ആപ്താശബ്ദത്തിന്റെ രൂപമാകുന്നു. അമ്മയശബ്ദത്തിന്നു അമ്മയഃ, അമ്മയീ ഇങ്ങിനെ പുല്ലിംഗമായാലും സ്രീലിംഗമായാലും ക്രമേണ രൂപമാകുന്നു. മേല്പറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ ൨-ം ത്രിംലിംഗങ്ങളാകുന്നു. ജലവികാരത്തിന്റെ പേർ ഭാഗഃ, തരംഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വീചിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഉഷ്മിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ം തിരയുടെ പേർ. ഭംഗഃ, തരംഗഃ ഇവ ൨-ം ഓളത്തിന്റെപേർ. എന്നും വീചിഃ, ഉഷ്മിഃ ഇവ ൨-ം തിരയുടെ പേർ എന്നും ചിലരുടെ പക്ഷമുണ്ടു്. മഹേശ്വരമടികയിലെ പാഠം ഭംഗസ്തരംഗ ഉഷർമ്മിച്ഛാസ്രിയാം വീചിരഭോർമ്മിഷ എന്നാകുന്നു. വാസ്രിയാമെന്നതു് കാകാക്ഷിസ്തായേന ഉഷ്മിശബ്ദത്തോടും വീചിശബ്ദത്തോടും ചേരുന്നതാകയാൽ ഉഷർമ്മിശബ്ദവും വീചിശബ്ദവും പുല്ലിംഗമായിട്ടും സ്രീലിംഗമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാമെന്നു സിദ്ധമാക്കിയിരിക്കുന്നു. വീചിശബ്ദം ചിലരുടെ മതത്തിങ്കൽ സ്രീലിംഗംതന്നെ എന്നും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഉല്ലോലഃ, കല്ലോലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വലിയ തിരയുടെ പേർ. ആവർത്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വെള്ളത്തിലെ ചുഴിയുടെ പേർ. പൃഷ്ഠി (അ-ന-പ്ര-ഏ) ബിന്ദുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) പൃഷ്ഠിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിപ്ര.ഷഃ (ഘ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം നീന്തുജ്ജിയുടെ പേർ.

ചക്രാണി പുടഭേദാഃ സ്വർ ഭൂമാശ്ച ജലനിർഗ്ഗമാഃ

കൂലം മോധശ്ച തീരം ച പ്രതീരം ച തടം ത്രിഷു.

ചക്രാണി (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചക്രാണി എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു് വക്രാണി എന്നുമാം. വക്ത്രശ്ചൈനശ്ചമേപുംസിപുടഭേദേന പുംസകമെന്നു അഭിധാനാന്തമുണ്ടു്. ഇതു് മഹേശ്വരമടികയിൽ സ്പഷ്ടമാകുന്നു. പുടഭേദാഃ, ഭൂമാഃ ജലനിർഗ്ഗമാഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഓലിന്റെ പേർ എന്നു ചിലർ വ്യാഖ്യാനിച്ചിരിക്കുന്നു. ചക്രാകാരമേണ ജലത്തിന്റെ കീഴ്ച്ചപ്പോട്ടുള്ള പോക്കിന്റെ പേർ എന്നു മതാന്തമുണ്ടു്. കൂലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മോധഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) തീരം, പ്രതീരം, തടം (അ-ന-പ്ര-ഏ) തടശബ്ദം പുല്ലിംഗമായിട്ടും സ്രീലിംഗമായിട്ടും കൂടെ പ്രയോഗിക്കത്തക്കതാകുന്നു. തടഃ പുല്ലിംഗമായാൽ ഉണ്ടാകുന്ന രൂപം. തടീ- സ്രീലിംഗമായാലുള്ള രൂപം. ഇവ ൨-ം തീരത്തിന്റെ പേർ.

പാമാവാമേ പരാവ്യാചീ തീരേപാത്രം തദന്തരം

ദപീപോടസ്രിയാമന്തരീപം യദന്തർവാചിണസ്തടം.

പാതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മറുകയുടെ ചേർ. അവാതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) യാതൊരു കരയിൽനിന്നും മറുകയെ നിശ്ചയിക്കുന്നുവോ ആ കരയുടെ ചേർ. പാതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മേൽപറഞ്ഞ കരകളുടെ മദ്ധ്യത്തിന്റെ ചേർ. ദപീപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപ്പം സങ്കലിംഗമായിട്ടുമാം. അന്തരീപം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ദപീപത്തിന്റെ ചേർ.

തോയോത്ഥിതം തൽ പുളിനം സൈകതം സിക്താമയം
നിഷ്പാസ്യ ജഞ്ചാളഃ പാങ്കോസ്രീ ശാടകർദ്ദമൈ

പുളിനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വെള്ളം താഴ്വോൾ കാണുന്ന പ്രദേശത്തിന്റെ ചേർ. സൈകതം, സിക്താമയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മണൽത്തിട്ടയുടെ ചേർ. നിഷ്പാടഃ, ജഞ്ചാളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പങ്കു (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപ്പം സങ്കലിംഗമായിട്ടുമാം. ശാടഃ, കർദ്ദമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-൦ ചളിയുടെ ചേർ.

ജലോച്ഛ്വാസാഃ പരീവാഹാഃ കൂപകാസ്യ വിദാമകാഃ
നാപ്യം ത്രിവിംഗം നൈതാഭ്യസ്രീയാന്നൈസ്മരണീസ്തമിഃ.

ജലോച്ഛ്വാസാഃ, പരീവാഹാഃ (അ-പു-പ്ര-ഐ) ഇവ ൨-൦ വെള്ളം ഒലിക്കുന്ന ചാലിന്റെ ചേർ. കൂപകാഃ, വിദാമകാഃ, (അ-പു-പ്ര-ഐ) ഇവ ൨-൦ വെള്ളം വറ്റിയ പുഴയിൽ വെള്ളത്തിനായിക്കൊണ്ടു കഴിക്കുന്ന കുഴികളുടെ ചേർ. പ്രവാഹഭേദത്തെ ചെല്ലുന്ന കല്ലു മുതലായതിന്റെ ചേർ എന്നും പക്ഷമുണ്ട്. നാപ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നാപ്യഃ എന്നു പല്ലിംഗമായിട്ടും നാപ്യാ എന്നു സ്ത്രീലിംഗമായിട്ടുമാം. തോണികൊണ്ടു കടക്കപ്പെടുവാൻ യോഗ്യമായ പ്രദേശത്തിന്റെ ചേർ. നൈഃ (ഐ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തമണിഃ, തമിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തമീ എന്നും പാറമുണ്ട്. അപ്രകാരമായാൽ ഈ കാരാന്തമാണെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ ൩-൦ തോണിയുടെ ചേർ.

ഉഡുപന്തുപ്ലവഃ കോലസ്ത്രോതോ/ഞ്ചുസരണം സ്വതഃ
ആതരസ്തമപണ്യം സ്വാദോണീ കാഷ്ഠാംബുവാഹിനീ, ച

ഉഡുപം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പ്ലവഃ, കോലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ പൊങ്ങുതടിയുടെ ചേർ. സ്ത്രോതഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ജലപ്രവാഹത്തിന്റെ ചേർ. ആതരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തമപണ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ തോണിക്കുളിയുടെ ചേർ. ദോണീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തൊട്ടിയുടെ ചേർ.

സാംയാത്രികഃ പോതവണിക്കണ്ഠധാരസ്ത നാവികഃ

നിയാമകാഃ പോതവാഹാഃ കൂപകോ ഗുണവൃക്ഷകഃ. ചര.

സാംയാത്രികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പോതവാണിക് (ജ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കല്പൽകച്ചോടക്കാമന്റെ പേർ. കണ്ഠധാരഃ, നാവികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചുക്കാൻ പിടിക്കുന്നവന്റെ പേർ. നിയാമകാഃ, പോതവാഹാഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തുഴയുന്നവരുടെ പേർ. കൂപകഃ, ഗുണവൃക്ഷകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പായുമത്തിന്റെ പേർ.

നൌകാദണ്ഡഃ ക്ഷേപണീ സ്യാദമിതം കേനിപാതകഃ

അഭിഃ സ്രീ കാഘുകുടാലസ്സേകപാതം തു സേചനം. ചര.

നൌകാദണ്ഡഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ക്ഷേപണീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തോണികത്തുന്ന കഴക്കോലിന്റെ പേർ. അമിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കേനിപാതകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചുക്കാന്റെ പേർ. അഭിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അഭി എന്നും പറയുമുണ്ട്. അപ്രകാരം പാഠമായാൽ ഈകാമാന്തമാണെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. കാഘുകുടാലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തോണികെട്ടുന്ന കുറിയുടെ പേർ. സേചനം, സേചനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വെള്ളം മുക്കിക്കളവാനുള്ള പാത്രത്തിന്റെ പേർ.

യാനപാത്രതു പോതോടഞ്ചിഭവേ ത്രിഷു സമുദ്രിയം

സാമുദ്രികോ മനുഷ്യാടഞ്ചിജാതസ്സാമുദ്രികാ തു നൌക. ചര.

യാനപാത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പോതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കല്പലിന്റെ പേർ. സമുദ്രിയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സമുദ്രിയഃ എന്നു പല്ലിംഗമായിട്ടും സമുദ്രിയാ എന്നു സ്രീലിംഗമായിട്ടുമാം. സമുദ്രത്തിൽ വെച്ചതിന്റെ പേർ. സാമുദ്രികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നീർമനുഷ്യന്റെ പേർ. സാമുദ്രികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കടൽ തോണിയുടെ പേർ.

ക്ലീബേടല്നാവം നാവോടലേതീതനൌകേടതിനു ത്രിഷു

ത്രിഷപഗാധാൽ പ്രസന്നോച്ഛഃ കലുഷോടനച്ഛ ആവിലഃ. ചര.

അലുനാവം (അ-ന-പ്ര-ഏ) തോണിയുടെ നേർപകുതിയുടെ പേർ. മുറിഞ്ഞ തോണിയുടെ പേരെന്നു ചിലർ വ്യാഖ്യാനിച്ചിരിക്കുന്നു. ആയത് സ്വീകാര്യയോഗ്യമല്ല. നിത്യനപുംസകമായ അലുശബ്ദത്തിനാണു് പാണിനിയാൽ അലം നപുംസകം എന്ന സൂത്രംകൊണ്ടു സമാസം വിധിക്കപ്പെട്ടതു്. സമാംശവാചിയായ അലുശബ്ദമത്രേ നിത്യനപുംസകമായിട്ടുള്ളതു്. തോ

ണി മുറിഞ്ഞാൽ ഉണ്ടാകുന്ന മുറികളെ മുറിഞ്ഞ തോണി എന്ന വാക്കുകൊണ്ടു ഗ്രഹിച്ചാലും മുറികൾ സമയങ്ങളായിട്ടുതന്നെ ഇരിക്കുമെന്നു നിയമമില്ലായ്മയാൽ മുറിഞ്ഞ തോണികൾക്കു സാമാന്യേന മേല്പറഞ്ഞ പേരുണ്ടെന്നു പറഞ്ഞുകൂടാത്തതാകുന്നു. അത്രയുംല്ല തോണിയുടെ നേർപകുതി ഭാഗമെന്നതു മുറിയാതെയും കല്പിക്കപ്പെടുവാൻ കഴിയുന്നതാകുന്നു. അതിനെ അർത്ഥാവപദം കൊണ്ടു വ്യവഹരിക്കുന്നതു ഇഷ്ടമാകുന്നു. പുരോഹിതഭൂഃ പൃഥ്വീർഷ്വരക്ഷിദ്യശാൽനാവം പ്രകല്പ്യവയുഃപരമഗിഞ്ചാസ്ഥാപയതി എന്നു പ്രയോഗവുമുണ്ടു്. അതിന്നുമുമ്പിൽ നടക്കുന്ന അകമ്പടിക്കാക്കും പിന്നിൽ നടന്നു മക്കിച്ചുപോരുന്നവർക്കുമായി തോണിയുടെ പകുതിഭാഗം വിട്ടുകൊടുത്തു ശേച്ചിച്ചെടുത്തു വയുപരാഗികളെ സ്ഥിതിചെയ്യിപ്പിക്കുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. അതു് ഫേതുവായിട്ടു മേൽ വിവരിച്ചപ്രകാരംതന്നെ അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം. അതിന്നു (൧-ന-പ്ര-ഏ) ഇതു ത്രിലിംഗമാകുന്നു എന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. തോണിയെ അതിക്രമിച്ചു വർത്തിക്കുന്നതിന്റെ പേർ. ഇനി അഗാധമതലസ്തർശമെന്നതുവരെ പറവാൻപോകുന്ന ശബ്ദങ്ങൾക്കെയും ത്രിലിംഗങ്ങളാകുന്നു. ത്രിഷ്വപാധാൽ എന്നതിന്നുമേൽ പറഞ്ഞതുതന്നെ അർത്ഥമാകുന്നു. പ്രസന്നഃ അച്ഛഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തെളിഞ്ഞതിന്റെ പേർ. കലുഷഃ, അനച്ഛഃ, അവിഖഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം കലങ്ങിയതിന്റെ പേർ.

നിമ്നം ഗഭീരം ഗംഭീരമുത്താനം തദപിചർയേ

അഗാധമതലസ്തർശം കൈവർത്തേ ദാശ ധീവരൌ. ൧൩

നിമ്നം, ഗഭീരം ഗംഭീരം, (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം അഴമുള്ള പ്രദേശത്തിന്റെ പേർ. ഉത്താനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ആഴമില്ലാത്ത പ്രദേശത്തിന്റെ പേർ. അഗാധം, അതലസ്തർശം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നിലയില്ലാത്ത പ്രദേശത്തിന്റെ പേർ. കൈവർത്തേ, ദാശഃ, ധീവരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം മുക്കുവന്റെ പേർ.

ആനായഃ പുംസി ജാലംസ്യാ ക്ലുണസൂതം പവിത്രകം

മത്സ്യാധാനീ കുവേണീസ്യാൽ ബളിശംമത്സ്യവേധനം. ൧൪

ആനായഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജാലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വലയുടെ പേർ. ശുണസൂതം, പവിത്രകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ശുണസൂതംകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ വലയുടെ പേർ. ശുണപാത്രമെന്നും പാറം കാണുന്നു. മത്സ്യാധാനീ, കുവേണീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മത്സ്യബന്ധനയന്ത്രവിശേഷത്തിന്റെ പേർ. കുരത്തി

എന്നു ഉപദേശം. ബളിശം, മത്സ്യവേധനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചൂണ്ടലിന്റെ പേര്.

പുരുരോമാ ഝഷാ മത്സ്യോ മീനോ വൈസാഭിണോടണ്ഡഃ വിസാരശ്ശുകലീ ചാഥ ഗഡകശ്ശുകലാർദകഃ. ചു

പുരുരോമാ(ന-പു പ്ര-ഏ) ഝഷഃ, മത്സ്യഃ, മീനഃ, വൈസാഭിണഃ, അണ്ഡഃ, വിസാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശങ്കലി (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦ മത്സ്യത്തിന്റെ പേര്. ഗഡകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചിലർ ഗഡുകഃ എന്നു പറിക്കുന്നു. മറ്റു ചിലർ ഗണ്ഡകഃ എന്നു പറിക്കുന്നു. ശങ്കലാർദകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മത്സ്യത്തിന്റെ കുട്ടിയുടെ പേര്.

സഹസ്രദന്ത്യഃ പാറീന ഉദ്ധുപീ ശിശുക്കസ്സമൌ നളമീനശ്ചിളിചിമഃ പ്രോവുഗീ തു ശഫരീ ദപയോഃ. ചൻ

സഹസ്രദന്ത്യഃ, പാറീനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ആയിരം പല്ലുള്ള മത്സ്യത്തിന്റെ പേര്. ഉദ്ധുപീ(ന-പു-പ്ര-ഏ) ശിശുകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കൊഴുമീനിന്റെ പേര്. നളമീനഃ ചിളിചിമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചിളിചിമിഃ എന്നു ഇകാരാന്തമായിട്ടുമാം. 'നളശ്ചിളിചിമശ്ചിളി ചിമശ്ചിളി ചിമസ്തഥാ ചിളിചീമശ്ചസത്യേ മീനളമീനഉദാഹൃതാഃ' എന്നു ധാരാനാഥവചനമുണ്ടു്. മേൽ പറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ ൨-൦ ചെമ്മീനിന്റെ പേര്. പ്രോവുഗീ, ശഫരീ (ഇഴ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പ്രോവുഃ, ശഫരഃ എന്ന പുള്ളിശ്ശോയിട്ടുമാം ഇവ ൨-൦ കരുമത്സ്യത്തിന്റെ പേര്.

ക്ഷുദ്രാഞ്ധോ മത്സ്യസംഖാതഃ പോതാധാനമഖോത്സഹഃ മോഹിതശ്ശുകഖശ്ശാഖാ താജീപോ മദ്ഗുരസ്തീമിഃ ൨൦ തിമിംഗലാദയശ്ചാഥ താദാംസി ഇലജന്തവഃ തദ്ദേദോ ശിംശുമാരോദ ശങ്കപോ മകരാദയഃ. ൨൧

ക്ഷുദ്രാഞ്ചഃ, മത്സ്യസംഖാതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പോതാധാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ മീൻകുട്ടികളുടെ കുട്ടത്തിന്റെ പേര് എന്നു ചിലരുടെ പക്ഷമാകുന്നു. മഹേശ്വരീകയിൽ ക്ഷുദ്രാഞ്ചമത്സ്യസംഖാതഃ എന്ന പാഠവും ക്ഷുദ്രങ്ങളായിരിക്കുന്ന അഞ്ചുമത്സ്യങ്ങളുടെ സംഖാതമെന്നു അതിന്റെ വിവരണവും കാണപ്പെടുന്നു. അഥോത്സഹഃ എന്നതിന്നു ഇനി മത്സ്യവിശേഷങ്ങളെ പറയുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. മോഹിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മോഹിതമത്സ്യത്തിന്റെ പേര്. ശങ്കലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പ

കലിന്റെ പേര്. ശാലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സാലഃ എന്നുമാം. ച
 ക്രമസ്വത്തിന്റെ പേര്. രാജീവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) രാജീമസ്വ
 ത്തിന്റെ പേര്. രാജീവോരാജീമസ്വനാപുണ്യകീകേതുനസ്രീ
 യാം എന്നുധാരാനാഥവാക്യമുണ്ടു്. മേൽപ്പറഞ്ഞ മസ്വത്തി
 നു ദേശാന്തരത്തിങ്കൽ മാഥാ എന്നു വ്യവഹാരമുണ്ടെന്നും കാണ
 പ്പെടുന്നു. മലയാളത്തിൽ ഭരതിനെ വരിമസ്വമെന്നു ചിലേടത്തു
 പറഞ്ഞുവരുന്നു. തിമിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) പെരുന്തലമസ്വത്തി
 ന്റെ പേര്. തിമിംഗിലാദയശ്ച എന്നതുകൊണ്ടു തിമിംഗിലാ
 ദികളും മസ്വവിശേഷങ്ങളാകുന്നു എന്നു പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.
 യാദാംസി (സ-ന-പ്ര-ബ) ജലജന്തവഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ഇവ ൨-൦
 ജലജന്തുക്കളുടെ പേര്. തദ്ദേവാഃ ശിംശുമാദോദരജപോ മ
 കരാദയഃ എന്നതിന്നു് ശിംശുമാദോദരജകളും മകരാദികളും
 ജലജന്തുവിശേഷങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. ശിംശുമാമെന്ന
 ത്തു് നക്രാകൃതിയായ ഒരു ജലജന്തുവിശേഷമാകുന്നു. ശിശുമാദോ
 രയാദസ്സകശ്ചിനക്രാകൃതിർയഃ, എന്നു ധാരാനാഥവചനമുണ്ടു്.
 ഉദമെന്നതു നിർന്നായാകുന്നു. ശംക എന്നതു നീർപന്നിയാകുന്നു.
 മകരമെന്നതു ചിറാകാകുന്നു. അദിശബ്ദം കൊണ്ടു നീരാന മുത
 ലായതിനെ സംഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു.

സ്വാൽ കുളീരഃ കർക്കടകഃ കൂർമ്മഃ കമാ കച്ഛപഃ
 ഗ്രാഹോഽവഹാരോ നക്രസ്തു കുന്ദീരോഥ മഹീലതാ. ൨൨
 ഗണ്ഡുപദഃ കിഞ്ചുളകാ നിഹാകാഗോധികേ സമേ
 മതപാ തു ജളകായാം സ്രീയാം ഭൂമ്നി ജളൈകസഃ. ൨൩

കുളീരഃ, കർക്കടകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഞ്ഞിന്റെ
 പേര്. കൂർമ്മഃ, കമാ, കച്ഛപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ആയു
 ടെ പേര്. ഗ്രാഹഃ, അവഹാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അവമാഹഃ എ
 ന്നും പാറമുണ്ടു്. ഇവ ൨-൦ കോർമുതലയുടെ പേര്. നക്രഃ, കുന്ദീരഃ
 (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മുതലയുടെ പേര്. മഹീലതാ (അ-സ്രീ
 പ്ര-ഏ) ഗണ്ഡുപദഃ, കിഞ്ചുളകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കിഞ്ചുളകഃ എ
 ന്നും പാറം കാണുന്നു. ഇവ ൩-൦ ഞ്ഞിന്റെ പേര്. നി
 ഹാകാ, ഗോധികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ നീരുടുവി
 ന്റെ പേര്. മതപാ, ജളകാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ജളൈകസഃ
 (സ-സ്രീ-പ്ര-ബ) ഇതു് ബഹുവചനാന്തമായിട്ടല്ലാതെ പ്രയോ
 ഗിക്കരുതു്. ഇവ ൩-൦ ഭൂമിയുടെ പേര്.

മുക്താസ്മഹാഃ സ്രീയാം ശുക്തിഃ ശംഖഃ സ്വാൽകുഞ്ചരസ്രീയാം
 ക്ഷുദ്രശംഖാശ്ശംഖനഖാശ്ശംഖുകാ ജലശുക്തയഃ.

മുക്താസംഹാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശുക്തിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ മുത്തുച്ചിപ്പിയുടെ പേർ. ശംഖഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കുഞ്ച (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകമായിട്ടുമാം. ഇവ രണ്ടും ശംഖിന്റെ പേർ. ക്ഷുദ്രശംഖഃ ശംഖനഖഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ഇവ ര-ം പിരിശംഖിന്റെ പേർ. ശംഖുകഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ജലശുക്തയഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ബ) ഇവ ര-ം ഞെവിഞ്ഞിന്റെ പേർ.

ഭേകേ മണ്ഡുകവർഷാഭൂ ശാലൂരപ്ലവദർഭമാഃ

ശിലീ ഗണ്ഡുപദീ ഭേകീ വർഷാഭീ കമരീ ഭുജിഃ.

൨൫

ഭേകഃ, മണ്ഡുകഃ (അ-പു പ്ര-ഏ) വർഷാഭൂഃ (ഉ-പു-പ്ര ഏ) ശാലൂരഃ, പ്ലവഃ, ദർഭമാഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ സ-ം തവളയുടെ പേർ. ശിലീ, ഗണ്ഡുപദീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര ഏ) ഇവ ര-ം ഞെഞ്ഞുലിന്റെ സ്രീയുടെ പേർ. ഭേകീ, വർഷാഭീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ രണ്ടും തവളയുടെ സ്രീയുടെ പേർ. കമരീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഭുജിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം ആമയുടെ സ്രീയുടെ പേർ.

മദ്ഗുരസ്യ പിയാ ശൃംഗീ ദുർന്നാമാ ദീർഘകോശികാ

ജലാശയോ ജലാധാരസ്തത്രാശാധജലേ ഹ്രദഃ.

൨൬

ശൃംഗീ(ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മദ്ഗുരമെന്ന മത്സ്യത്തിന്റെ സ്രീയുടെ പേർ. ദുർന്നാമാ, ദീർഘകോശികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം അട്ടയുടെ ആകൃതിപോലെയുള്ള ആകൃതിയോടുകൂടിയ ജലജന്തുവിശേഷത്തിന്റെ പേർ. വെഞ്ഞിപോലെയുള്ള അട്ടയുടെ പേരെന്നും ചിലർ വ്യാഖ്യാനിച്ചിരിക്കുന്നു. മഹേശ്വരസീകയിൽ ആദിയിൽ പറഞ്ഞപ്രകാരംതന്നെ വ്യാഖ്യാനിച്ചിരിക്കുന്നു. ജലാശയഃ, ജലാധാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം വെള്ളം നില്ക്കുന്ന പ്രദേശത്തിന്റെ പേർ. ഹ്രദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കയത്തിന്റെ പേർ.

അഹാവസ്തു നിചാനം സ്വാഭുപകൂപജലാശയേ

പുംസ്യേവാസ്യഃ പ്രഹിഃ കൂപ ഉദപാനം തു പുസി വാ.

൨൭

അഹാവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നിചാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം കിണറുകളെ പശുക്കൾക്കു വെള്ളംകുടിപ്പാനായി ഉണ്ടാക്കപ്പെടുന്ന തൊട്ടിയുടെ പേർ. അസ്യഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രഹിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) കൂപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉദപാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം ഇവ ര-ം കിണറിന്റെ പേർ.

നേമിസ്രികാസ്യ പീനാരോ മുഖബന്ധനമസ്യ യൽ

പുഷ്പിണ്യാനു ലാതം സ്വാദഖാതം ദേവഖാതകം.

൨൮

തികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നെല്ലിപ്പലകയുടെ പേർ എന്നു ചിലർ വ്യാഖ്യാനിച്ചിരിക്കുന്നു. മഹേശ്വരസീകയിൽ കയറിട്ടുവാനാ

യി മരംകൊണ്ടു ഉണ്ടാക്കുന്നതായ യന്ത്രാചിശേഷത്തിന്റെ പേർ.
 എന്നാകുന്നു. ഹാതമാ ഹാട എന്നു അതിന്റെ ഭാഷയും എഴുത
 പ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. പീനാമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വായുലിന്റെ പേർ.
 പുഷ്പമിണി (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഖാതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം
 കൊക്കുമണിയുടെ പേർ. അഖാതം, ദേവഖാതകം (അ-ന-പ്ര-
 ഏ) ഇവ ര-ം പുണ്യതീർത്ഥത്തിന്റെ പേർ.

പത്മാകരസ്തോകോടസ്മി കാസാമ സ്മരസീ സമഃ
 വേശാന്തഃ പലപലഞ്ചാലസരോ വാപി തു ദീർഘികാ. രൻ

പത്മാകരഃ, തടാകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തടാകമെന്നു നപുംസ
 കമായിട്ടുമാം. കാസാമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സമസീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-
 ഏ) സമഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം താമരക്കുളത്തിന്റെ പേർ.
 വേശാന്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പലപലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അലസമഃ
 (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം ചിറക്കുഴിയുടെ പേർ. വാപി (ഈ-
 സ്മീ-പ്ര-ഏ) ദീർഘികാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം നെടുംകേ
 ണിയുടെ പേർ.

വേയംതു പരിവധാമസ്തോദസാം യത്ര ധാരണം
 സ്യാദാലവാല മാവാല മാവാപോഥ നദീ സമിച് രൻ
 തരംഗിണീ ശൈലിനീ തടിനീ ഹ്രദിനീ ധൂനീ
 ശ്യാതസ്വിനീ ദ്വീപവതീ സ്രവന്തീ നിമ്നഗാപതാ.

വേയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പരിവാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ
 ര-ം കിടങ്ങിന്റെ പേർ. ആധാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഏരിയുടെ
 പേർ. ആലവാലം, ആവാലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ആവാപഃ (അ-
 പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം തടത്തിന്റെ പേർ. നദീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-
 ഏ) സമിച് (ത-സ്മീ-പ്ര-ഏ) തരംഗിണീ ശൈലിനീ തടിനീ
 ഹ്രദിനീ ഹ്രദിനീ എന്നുമാം. ധൂനീ ശ്യാതസ്വിനീ, ദ്വീപവതീ
 സ്രവന്തീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) നിമ്നഗാ, അപഗാ (അ-സ്മീ-പ്ര-
 ഏ) ഇവ ര-ം നദിയുടെ പേർ.

കുലംകഷാ നിർദ്ധമിണീ രോധോവക്രാ സമസ്വതീ
 ഗംഗാ വിജ്ഞാപദീ ജഹന്തതനയാ സുമനിമ്നഗാ. രൻ
 ഭാഗീരഥീ ത്രിപഥഗാ ത്രിശ്യാതാ ഭീഷ്മസുമവി
 കാളിന്ദീ സുശ്ചുതനയാ യമുനാ ശമനസ്വതാ. രൻ

കുലംകഷാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) നിർദ്ധമിണീ (ഈ-സ്മീ-
 പ്ര-ഏ) 'രോധോവക്രാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) സമസ്വതീ (ഈ-സ്മീ-
 പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം മഹേശ്വരദീകയിലെ പാറപ്രകാരം അധിക

ങ്ങളായ നദീനാമങ്ങളാകുന്നു. ഗംഗാ(അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വിജ്ഞാപദീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ജഹ്നുതനയാ, സുമനീമനയാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ദാഗ്ദിമഥീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ത്രിപഥഗാ(അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ത്രിശ്യാതാഃ (സ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഭീഷ്മസുഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവച-ം ഗംഗയുടെ പേര്. കാളിന്ദീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സൂര്യതനയാ, യമുനാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശമനസ്വസാ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ച-ം കാളിന്ദീയുടെ പേര്

മേവാ തു നമ്മദാ സോമോദ്യോ മേഖലകന്യകാ
കരതോയാ സദാനീരാ ബാഹുദാ സൈതവാഹിനീ. നമഃ

മേവാ, നമ്മദാ, സോമോദ്യോ, മേഖലകന്യകാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ച-ം നമ്മദയുടെ പേര്. കരതോയാ, സദാനീരാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ച-ം ഗൌരീപിവാഹസമയത്തിങ്കൽ കന്യാദാനത്തിനായിക്കൊണ്ടു ഏകുന്ത ജലത്തിങ്കൽ നിന്നുണ്ടായ നദിയുടെ പേര് ബാഹുദാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സൈതവാഹിനീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ച-ം കാഞ്ചീപുരത്തുനിന്നു അവതരിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായ ഒരു നദിയുടെ പേര്. ഇങ്ങനെ മഹേശ്വരസീകയിൽ വ്യാഖ്യാനിച്ചിരിക്കുന്നു.

ശതദൃശു ശുതുദിസ്ത്യാദിപാശാ തു വിപാദം സ്രിയാം
ശോണോ ഹിമണ്യവാഹസ്ത്യാൽ കല്യാളാ കൃതിമാസരിൽ.

ശതദൃഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശുതുദിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ച-ം സമയപിൻറെ പേര് എന്നു ചിലർ വ്യാഖ്യാനിച്ചിരിക്കുന്നു. മഹേശ്വരസീകയിൽ ശതദൃഗാ എന്ന ദേശഭാഷയോടുകൂടിയ നദിയുടെ പേര് എന്നാകുന്നു. ശുതുദി എന്നതിൻറെ സ്ഥാനത്തു ശിതദൃ എന്നു ചിലർ പഠിക്കുന്നു. ബാഹുസമ്മതമായ പാദം ശുതുദി എന്നാകുന്നു. വിപാശാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വിപാദം (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ച-ം പാശമോചിനി എന്ന നദിയുടെ പേര്. ശോണഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഹിമണ്യവാഹഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ച-ം ശോണനദത്തിൻറെ പേര്. കല്യാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കൈത്തോടിൻറെ പേര്.

ശമാവതീ വേതവതീ ചന്ദ്രഭാഗാ സമസ്വതീ
കാഃവതീ സകിതോന്യാശു സംഭേദസ്സിന്ധുസംഗമഃ. നമഃ
ശമാവതീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വേതവതീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചന്ദ്രഭാഗാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചാന്ദ്രഭാഗാ എന്നും ചാന്ദ്രഭാഗി എന്നും ചന്ദ്രഭാഗീ എന്നുമാം. ചന്ദ്രഭാഗാ ചാന്ദ്രഭാഗാ ചാ

ഭൂഭാഗീ ച സാ മതാ ചഭൂഭാഗീ ച സൈവോക്താ എന്നു ദ്വിതൃ
പദകോശവാക്യമുണ്ടു്. സമസ്വതീ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) കാവേരീ
(ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ നദീവിശേഷങ്ങളുടെ പേർ. സമി
തോന്യാശ്ച എന്നതിന്നു മേല്പറഞ്ഞതുകൾക്കു പുറമേയും നദികൾ
ഭവിക്കുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. സംഭേദഃ, സിന്ധു സംഗമഃ (അ-പു-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ സമുദ്രവും നദിയും കൂട്ടുന്ന പ്രദേശത്തിന്റെ
പേർ.

ദപയോഃ പ്രണാളീ പയസഃ പദവ്യാം ത്രിഷുതുത്തമൗ
ദേവികായാം സമയപാഞ്ച ദേവ ദാവികസാരവൌ. ന.൯

പ്രണാളീ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പ്രണാളഃ എന്നുമാം. ഓവി
ന്റെ പേർ. ത്രിഷുതുത്തമൗ എന്നതിന്നു ഇനി പറയാൻപോകു
ന്ന ദാവികസാരപശബ്ദങ്ങൾ ത്രിലിംഗങ്ങളാണെന്നു അർത്ഥമാകു
ന്നു. ദാവികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദേവികാനദിയിങ്കൽ ഭവിച്ചു
തിന്റെ പേർ. സാരവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സായുനദിയിങ്കൽ
ഭവിച്ചതിന്റെ പേർ.

സൌഗന്ധികംതു കല്പഹാരം ഫല്പകം മക്തസന്ധ്യകം
സ്യുദ്ദൽപലം കവലയം നീലാംബുജന്മ ച. ന.൧൦

ഇന്ദീവരഞ്ച നീലേടസ്മിൻ സിതേ കുമുദകൈരപേ
ശാലുകമേഷാം കന്ദസ്സോദാരിപണ്ണീ തു കുംഭികാ. ന.൧൧

സൌഗന്ധികം, കല്പഹാരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦
സൌഗന്ധികകസുമത്തിന്റെ പേർ. ഫല്പകം, മക്തസന്ധ്യകം
(അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചുവന്ന സൌഗന്ധികത്തിന്റെ പേർ.
ഉൽപലം, കവലയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചെങ്ങടിനീർപൂ
വിന്റെ പേർ. നീലാംബുജന്മ (ന-ന-പ്ര-ഏ) ഇന്ദീവരം (അ-
ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കരിങ്കുളുപ്പവിന്റെ പേർ. കുമുദം,
കൈരവം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അമ്പൽപ്പൂവിന്റെ പേർ.
ശാലുകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചെങ്ങടിനീർ മുതലായതുകളുടെ കിഴ
ങ്ങിന്റെ പേർ. വാരിപണ്ണീ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) കുംഭികാ (അ-
സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ നീർചീരയുടെ പേർ.

ജലനീലീ തു ശേവാലം ശൈവലോമ കുമുദപത്രി

കുമുദിന്യാം നളിന്യാശ്ച വിസിനീ പത്മിനീമുഖാഃ. ന.൧൨

ജലനീലീ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ശേവാലം (അ-ന-പ്ര-ഏ)
ശൈവാലമെന്നുമാം. ശൈവലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ക
മിന്ധായലിന്റെ പേർ എന്നു പൂർവ്വാർ വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു. ക

കിന്വായലെന്നതു കറുത്ത ചണ്ടിയാകുന്നു. കുമുദപതീ, കുമുദിനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ആത്മൽപ്പൊയ്ക്കയുടെ പേർ. നളിനീ, വിസിനീ, പത്മിനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം താമരപ്പൊയ്ക്കയുടെ പേർ. പത്മിനീമുഖാഃ എന്ന് മുഖശബ്ദംകൊണ്ടു സരോജിനീ പങ്കജിനീ ഇത്യാദി പശ്ചാത്തങ്ങളെ സംഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു.

വാ പുംസി പത്മം നളിനമരവിന്ദം മഹോൽപലം
സഹസ്രപത്രം കമലം ശതപത്രം കുശശയം. ൨൦
പങ്കേതലം താമരസം സാരസംസരസീതലം
വിസപ്രസൂനരാജീവപുഷ്പരാജഭാരവാണി ച. ൨൧

പത്മം (ഈ-ന-പ്ര-ഏ) പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. നളിനം, അരവിന്ദം, മഹോൽപലം, സഹസ്രപത്രം, കമലം, ശതപത്രം, കുശശയം, പങ്കേതലം, താമരസം, സാരസം, സരസീതലം, വിസപ്രസൂനം, രാജീവം, പുഷ്പം, അംഭഭാരലം (ഈ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൯-ം താമരപ്പൂവിന്റെ പേർ.

പുണ്യരീകം സിതാംഭോജമമ രക്തസരോതലം
മകേതാൽപലം കോകനദം നാളോനാളമമാസ്രിയാം. ൨൨
മുണാളം വിസമഞ്ജാദികദംഭവ ഷണ്ഡമസ്രിയാം
കരഹാടശ്ശിഹാകന്ദഃ കിഞ്ചല്യഃ കേസരോടസ്രിയാം
സംപത്തികാ നവദളം ബീജകോശോ വരാടകഃ. ൨൩

പുണ്യരീകം, സിതാംഭോജം (ഈ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വെളുത്ത താമരപ്പൂവിന്റെ പേർ. രക്തസരോതലം, മകേതാൽപലം, കോകനദം (ഈ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ചെന്താമരപ്പൂവിന്റെ പേർ. നാളം (ഈ-പ്ര-പ്ര-ഏ) നാളം (ഈ-ന-പ്ര-ഏ) നാളാ എന്നു ആകാരാന്തമായിട്ടും നാളീ എന്നു ഈകാരാന്തമായിട്ടുമാം. നാളാ, നാളീ ഇവ ൨-ം സ്രീലിംഗങ്ങളാകുന്നു. ഇവ ൨-ം താമരയുടെ തണ്ടിന്റെ പേർ. മുണാളം, വിസം (ഈ-ന-പ്ര-ഏ) വിശമെന്നുമാം. മുണാളതുവിശംവിസമെന്നു ദ്വിരൂപകോശവചനമുണ്ട്. വിസഃ എന്നുമാം. പുണ്യപുണ്യകയോർവിസഃ എന്നു വിശ്വപ്രകാശമുണ്ട്. ഇവ ൨-ം താമരവളയത്തിന്റെ പേർ. ഷണ്ഡം (ഈ-ന-പ്ര-ഏ) പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. താമര മുതലായതുകളുടെ സമൂഹത്തിന്റെ പേർ. കരഹാടഃ (ഈ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ശിഹാകന്ദഃ (ഈ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം താമരക്കിഴങ്ങിന്റെ പേർ. കരഹാടഃ, ശിഹാ, കന്ദഃ ഇവ ൩-ം താമരക്കിഴങ്ങിന്റെ പേർ എന്നും ഒരു പക്ഷമുണ്ട്. കിഞ്ചല്യഃ കേസരഃ (ഈ-പ്ര-പ്ര-ഏ) കേ

സമശബ്ദം നപുംസകമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ാം അല്ലിയുടെ പേർ. സംവർത്തിക (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നവദളം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം താമര മുതലായതിന്റെ പുതിയ ദളത്തിന്റെ പേർ. ബീജകോശം, വരാടകം (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം താമരപ്പൂവിന്റെ അകത്തുള്ള കണ്ണികയുടെ പേർ. ബീജകോശം എന്നതിന്നു ബീജങ്ങളെ ഉള്ളിൽ ഭരിക്കുന്നതായ കൂടെന്നർത്ഥമാകുന്നു.

ഇതി വാരിവർഗ്ഗം

ഉക്തം സ്വർവ്യാമദിക്കാലധീശബ്ദാദി സനാദ്യകം
പാതാളഭോഗിനരകം വാരിചൈഷാഞ്ച സംഗതം.

സ്വർവ്യാമദിക്കാലധീശബ്ദാദിസനാദ്യകം പാതാളഭോഗിനരകം വാരി ഏഷാം സംഗതം ച ഉക്തം എന്നു ഇതിന്റെ അന്വയവും സ്വർവ്യാമദിക്കാലധീശബ്ദാദിയും സനാദ്യകമായിരിക്കുന്ന പാതാളഭോഗിനരകവും വാരിയും ഇതുകളുടെ സംഗതവും വചിക്കപ്പെട്ടു എന്നു അന്വയർത്ഥവും സ്വർവ്യാമദിക്കാലധീശബ്ദാദി=സ്വരം വ്യാമവും ദിക്കും കാലവും ധീയും ശബ്ദാദിയും. സ്വരം=സ്വർഗ്ഗം. വ്യാമം=അകാരം. ധീ=ബുദ്ധി. ശബ്ദാദി=ശബ്ദം മുതലായതു്. സനാദ്യകം=നാദ്യത്തോടുകൂടിയതു്. പാതാളഭോഗിനരകം=പാതാളവും ഭോഗിയും നരകവും. ഭോഗി=സപ്തം. വാരി=ജലം. ഇതുകൾ സ്വരാദികൾ. (മേല്പറഞ്ഞ സ്വർഗ്ഗം മുതലായ പദാർത്ഥങ്ങൾ) സംഗതം=സംബന്ധി പദാർത്ഥം വചിക്കു=പറയുക എന്നു പരിഭാഷയുമാകുന്നു. ഇതിന്റെ സാരം സ്വർഗ്ഗവർഗ്ഗത്തിൽ സ്വർഗ്ഗവാചകശബ്ദങ്ങളും സ്വർഗ്ഗസംബന്ധികളായ ദേവാദികളെ പറയുന്ന ശബ്ദങ്ങളും വ്യാമവർഗ്ഗത്തിൽ അകാരവാചക ശബ്ദങ്ങളും ദിഗവർഗ്ഗത്തിൽ ദിഗവാചകശബ്ദങ്ങളും പ്രാച്യാദി ദിഗവാചകശബ്ദാദികളും കാലവർഗ്ഗത്തിൽ കാലവാചകശബ്ദങ്ങളും പ്രതിപദാദിവാചകശബ്ദങ്ങളും ധീവർഗ്ഗത്തിൽ ബുദ്ധിവാചകശബ്ദങ്ങളും, ബുദ്ധിവിശേഷവാചകശബ്ദാദികളും ശബ്ദാദിവർഗ്ഗത്തിൽ ശബ്ദം മുതലായതിനെ പറയുന്ന ശബ്ദങ്ങളും വാഗാദിവാചകശബ്ദങ്ങളും നാദ്യവർഗ്ഗത്തിൽ നിഷാദാദി വാചകശബ്ദവും നാദ്യവാചകശബ്ദങ്ങളും പാതാളഭോഗിവർഗ്ഗത്തിൽ പാതാളത്തേയും സപ്തങ്ങളേയും ഇരുട്ടു മുതലായതുകളേയും പറയുന്ന ശബ്ദങ്ങളും നരകവർഗ്ഗത്തിൽ നരകസാമാന്യവാചകശബ്ദങ്ങളും നരകവിശേഷാദിവാചകശബ്ദങ്ങളും വാരിവർഗ്ഗത്തിൽ ജലം

വാചകശബ്ദങ്ങളും സമുദാദിവാചകശബ്ദങ്ങളും പറയപ്പെട്ടു എന്നാകുന്നു.

ഇത്യമരസിംഹകൃതൗ നാമലിംഗാനുശാസനേ
സ്വമാദികാണ്ഡഃ പ്രഥമസ്സാംഗോപാംഗസ്സമത്ഥിതഃ.

അമരസിംഹകൃതൗ നാമലിംഗാനുശാസനേ ഇതി പ്രഥമഃ

സ്വമാദികാണ്ഡഃ സാംഗോപാംഗഃ സമത്ഥിതഃ എന്നു് ഇതിന്റെ അന്വയമാകുന്നു. സാരം—അമരസിംഹനെന്ന പേരോടുകൂടിയ കവിയാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതായി നാമലിംഗാനുശാസനമെന്ന പേരോടുകൂടിയ ഈ നിഘണ്ടുവിൽ ഇപ്രകാരം ഒന്നാമത്തായിട്ടു സ്വമാദികാണ്ഡം തന്റെ തന്റെ അംഗോപാംഗങ്ങളോടുകൂടിയതായി സമാപിക്കപ്പെട്ടു എന്നാകുന്നു.

ഇതി വാഗ്ദാസോപനാമകമാമാനന്ദനാഥപണ്ഡിത

പാദശവേദഗുരുതാവമരകോശവ്യാഖ്യാതാം

ബാലപ്രിയായ്യാതാം പ്രഥമകാണ്ഡഃ.

അ മ ര കേ ളാ ശ ര .

ദിതീയകാണ്ഡം.

ഭൂവൽപ്രാരംഭഃ.

വർഗ്ഗാഃ പൃഥ്വീപുരക്ഷാഭൂമിനൈഷധി മൃഗാദിഭിഃ
 നൃശ്ച ഫക്ഷത്രവിരൂപ്തൂദൈസ്സാംഗോപാംഗൈരിഹാദിതാഃ

ഇഹ സാംഗോപാംഗൈഃ പൃഥ്വീപുരക്ഷാഭൂമിനൈഷധി
 മൃഗാദിഭിഃ നൃശ്ച ഫക്ഷത്രവിരൂപ്തൂദൈഃ വർഗ്ഗാഃ ഉദിതാഃ ച
 നപയമാകുന്നു. സാരം—ഇവിടെ ഇനി പറയാൻപോകുന്ന ദി
 തീയകാണ്ഡത്തിൽ ഭൂമി, ഭവനം, പർവതം, വനം, ഞാഷധി, മൃ
 ഗാദി, മനുഷ്യൻ, ബ്രാഹ്മണൻ, ക്ഷത്രിയൻ, വൈശ്യൻ, ശൂദ്രൻ
 ഇവരെ പറയുന്ന ശബ്ദങ്ങൾകൊണ്ടും മേൽപറഞ്ഞ ഭൂമി മുതലാ
 യതുകളുടെ അംഗങ്ങളായ മണ്ണു മുതലായതുകളെ പറയുന്ന ശബ്ദ
 ങ്ങൾകൊണ്ടും ഉപാംഗങ്ങളായ വഴി മുതലായതുകളെ പറയുന്ന
 ശബ്ദങ്ങൾകൊണ്ടും വർഗ്ഗങ്ങൾ പറയപ്പെടുന്നവയാകുന്നു ചി
 ന്നാകുന്നു.

ഭൂർഭൂമിഃപലാനന്താ മസാ വിശപാദമാ സ്ഥിമാ
 ധരാ ധരിതീ ധരണീ ക്ഷോണീ ജ്വാ കാശ്യാപീ ക്ഷിതിഃ. ൧
 സഖംസഹാ വസുമതീ വസുധാപീ വസുന്ധമാ
 ഗോത്രാ ക്ഷഃ പൃഥിവീ പൃഥ്വീ ക്ഷാപനിർമ്മദിനീ മഹീ. ൨
 വിപുലാ ഗഹപതീ ധാതീ ഗൌമിളാ കന്ദിനീ ക്ഷമാ
 ജഗതീ മന്തഗഭാ സാ ഭൂതധാതുബ്ധിമേഖലാ. ൩

ഭൂഃ (ഊ-സ്മീ-പ്ര ഏ) ഭൂമിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഭൂമീ ചിന്ത
 ഇകാരാന്തമായിട്ടുമാം. ഭൂമലാ, അനന്താ, മസാ, വിശപാദമാ,
 സ്ഥിമാ, ധരാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ധരിതീ, ധരണീ (ഊ-സ്മീ-പ്ര-
 ഏ) ധരണിഃ ചിന്ത ഇകാരാന്തമായിട്ടുമാം. ക്ഷോണീ (ഊ-സ്മീ-
 പ്ര-ഏ) ക്ഷോണിഃ ചിന്ത ഇകാരാന്തമായിട്ടുമാം. ജ്വാ (അ-
 സ്മീ-പ്ര-ഏ) കാശ്യാപീ (ഊ-സ്മീ-പ്ര ഏ) ക്ഷിതിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-
 ഏ) സഖംസഹാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) വസുമതീ (ഊ-സ്മീ-പ്ര-
 ഏ) വസുധാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഉപീ (ഊ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) വസു
 ണ്ധമാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഗോത്രാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ക്ഷഃ (ഉ-

സ്രീ-പ-ഏ) ചുമിവീ, പൃഥ്വി (ഈ-സ്രീ-പ-ഏ) ക്ഷാ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) അവനിഃ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) അവനീ എന്നു് ഈകാരാന്തമായിട്ടുമാം. മേടിനീ (ഈ-സ്രീ-പ-ഏ) മഹീ (ഈ-സ്രീ-പ-ഏ) മഹിഃ എന്നു് ഇകാരാന്തമായിട്ടുമാം. വിപുലാ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) ഗഹപരീ, ധാതീ (ഈ-സ്രീ-പ-ഏ) ഗൌഃ (ഔ-സ്രീ-പ-ഏ) ഇളാ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) ക്ഷമീനീ (ഈ-സ്രീ-പ-ഏ) ക്ഷമാ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) ജഗതീ (ഈ-സ്രീ-പ-ഏ) മതഗർഭാ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) ഭൂതധാതീ (ഈ-സ്രീ-പ-ഏ) അബ്ധിമേഖലാ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) ഇവ നവ-ഽഭൂമിയുടെ പേർ. മഹേശ്വരീകയിൽ ജഗതീമതഗർഭാസാ ഇത്യാദി രണ്ടു പാദങ്ങളുടെ സ്ഥാനത്തു ഭൂതധാതീമതഗർഭാ ജഗതീ സാഗരാഞ്ചരാ എന്നു പാദം കാണുന്നു. അപ്രകാരമായാലും ദോഷമില്ല.

മൃത്യുന്തികാ പ്രശസ്താ തു മൃതാ മൃതംനാ ച മൃത്തികാ
 ഉവമാ സർവസ്യസ്യാസ്യാ സ്യാഭൂഷഃ ക്ഷാരമൃത്തികാ. 3

മൃൽ (ഐ-സ്രീ-പ-ഏ) മൃത്തികാ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) ഇവ ൨-ഽം മണ്ണിന്റെ പേർ. മൃതാ, മൃതംനാ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) ഇവ ൨-ഽം നല്ലമണ്ണിന്റെ പേർ. ഉവമാ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) എല്ലാ സസ്യങ്ങളുമുള്ള ഭൂമിയുടെ പേർ. ഉഷഃ (അ-പ-പ-ഏ) ക്ഷാരമൃത്തികാ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) ഇവ ൨-ഽം കാർമണ്ണിന്റെ പേർ.

ഉഷഃവാതരൂപരോ ദാവപ്യന്യലിംഗൈഃ സ്ഥലം സ്ഥലീ
 സമാനൈഃ മരുധനപാനൈഃ ദോഷിലാപ്രഹതേ സമേ. ൩

ത്രിഷപദമാ ജഗതീ ലോകോ വിഷ്ണുപം ഭൂവനം ജഗൽ
 ലോകോടയം ഭാരതം വഷം ശമാവത്യാസ്തു യോവധേഃ. ൧
 ദേശഃ പ്രാഗ്ദക്ഷിണഃ പ്രാഗ്വ ഉദീച്യഃ പശ്ചിമോത്തരഃ
 പ്രത്യന്തോ മേച്ഛദേശസ്ത്വാനന്യദേശസ്തു മധ്യമഃ

ഉഷഃവാൻ (അ-പ-പ-ഏ) ഉഷഃപതീ എന്നു സ്രീലിംഗമായിട്ടും ഉഷഃവൽ എന്നു നപുസംകമായിട്ടുമാം. ഉഷഃ (അ-പ-പ-ഏ) ഉഷഃരാ എന്നു സ്രീലിംഗമായിട്ടും ഉഷഃമെന്നു നപുസകമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ഽം കാർനിലത്തിന്റെ പേർ. സ്ഥലം (അ-ന-പ-ഏ) പ്രദേശസാമാന്യത്തിന്റെ പേർ. സ്ഥലീ (ഈ-സ്രീ-പ-ഏ) നന്നാക്കാതെ ഉള്ള പ്രദേശത്തിന്റെ പേർ. മരുഃ (ഉ-പ-പ-ഏ) ധനപാ (ന-പ-പ-ഏ) ഇവ ൨-ഽം നിജ്ജലഭൂമിയുടെ പേർ. ഖിലം, അപ്രഹതം (അ-ന-പ-ഏ) ഒരുനാളും വാഴാത്ത ഭൂമിയുടെ പേർ. ഖിലാപ്രഹതശബ്ദങ്ങൾ ത്രിലിംഗ

ങ്ങളാകുന്നു. ജഗതി (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ലോകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിഷ്വപം, ഭൂവനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ജഗൽ (ത-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം ലോകത്തിന്റെ പേർ. ലോകോയം ഭാരതം വർഷമെന്നതിന്നു് ഈ ലോകം ഭാരതമാകുന്ന വർഷമാകുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. ഹിമവാകൽനിന്നു തെക്കുള്ള പ്രദേശത്തിന്നു ഭാരതവർഷമെന്നു പേരുണ്ടെന്നു് അതിന്റെ സാരമാകുന്നു. ഭാരതം, വർഷം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഭാരതോവർഷഃ എന്നു പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. പുംനപുംസകയോവർഷമെന്നു കോശാന്തരവചനമുണ്ടു്. ഭാരതം വർഷം ഈ രണ്ടു ശബ്ദങ്ങൾക്കൂടി ഒരു പേരായി ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം. പ്രാച്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശരാവതിയാകുന്ന നദിയുടെ കിഴക്കും തെക്കുമുള്ള ദേശത്തിന്റെ പേർ. ഉദീച്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശരാവതിയാകുന്ന നദിയുടെ പടിഞ്ഞാറും വടക്കുമുള്ള ദേശത്തിന്റെ പേർ. പ്രത്യന്തഃ, മേച്ഛദേശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മേച്ഛദേശത്തിന്റെ പേർ. കാമരൂപാദികൾക്കെയും മേച്ഛദേശങ്ങളാകുന്നു. മേച്ഛദേശലക്ഷണം—ചാതുർവ്വണ്ണവ്യവസ്ഥാനം യസ്മിന്ദേശേനവിദ്യതേ തംമേച്ഛവിഷയം പ്രാഹ്ലാഭാത്യാവർത്തമതഃ പരം എന്നതുകൊണ്ടു് അറിയേണ്ടതാകുന്നു. ഇതിന്റെ അർത്ഥം ബ്രാഹ്മണൻ, ക്ഷത്രിയൻ, വൈശ്യൻ, ശൂദ്രൻ ഇങ്ങിനെയുള്ള ജാതിനിയമത്തോടു കൂടാത്തതുകൂടായ ദേശങ്ങളെ മേച്ഛദേശങ്ങൾ എന്നു പറയുന്നു. മേച്ഛദേശങ്ങളിൽ ചേരാത്തതായ ദേശത്തെ ആത്യാവർത്തമെന്നു പറയുന്നു എന്നാകുന്നു. മധ്യദേശഃ, മധ്യമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മധ്യദേശത്തിന്റെ പേർ. ഹിമവാകൽനിന്നു തെക്കോട്ടു വിന്ധ്യപർവ്വതം വരെയും കുരുക്ഷേത്രത്തിങ്കൽനിന്നു കിഴക്കോട്ടു പ്രയാഗവരെയുമുള്ള പ്രദേശത്തെ മധ്യദേശമെന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. ഹിമവദിവിന്ധ്യഃ യാർമ്മധ്യം യൽപ്രാഗപി നശനാദപി പ്രത്യഗേചപ്രയാഗാച്ച മധ്യദേശഃ പ്രകീർത്തിതഃ എന്നുള്ള വചനം മേൽപറഞ്ഞതിന്റെ മൂലമാകുന്നു. മേൽപറഞ്ഞ വചനത്തിൽ വിനശനശബ്ദത്തിന്നു കുരുക്ഷേത്രമെന്നർത്ഥമാകുന്നു. ശേഷങ്ങളായ ശബ്ദങ്ങളുടെ അർത്ഥം സ്സംഗ്രഹമാകുന്നു.

ആത്യാവർത്തഃ പുണ്യഭൂമിർമ്മധ്യം വിന്ധ്യഹിമാലയോഃ നീവൃജ്ജനപദൈ ദേശവിഷയൗ രൂപവർത്തനം. ന്

ആത്യാവർത്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പുണ്യഭൂമിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഹിമവാന്റെയും വിന്ധ്യപർവ്വതത്തിന്റെയും മധ്യത്തിന്റെ പേർ. നീവൃജ് (ത-പു-പ്ര-ഏ) ജനപദഃ (അ-പു-പ്ര-

എ) ഇവ ൨-ാം രാജ്യത്തിന്റെ പേര്. ദേശം, വിഷയം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉപവർത്തനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം ദേശത്തിന്റെ പേര്.

ത്രിഷപാദഗോഷ്ഠാനഡപ്രായേ നഡപാനഡപല ഇത്യപി കുമുദപാൻ കുമുദപ്രായേ വേതസപാൻ ബഹുവേതസേ.

ത്രിഷപാദഗോഷ്ഠം എന്നതിന്നു ഗോഷ്ഠം ഗോസ്ഥാനകമെന്നതിന്റെ മുമ്പേ പറയപ്പെടുന്ന ശബ്ദങ്ങൾ ത്രിലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. നഡപാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) വേഴപ്പു വളരെ ഉള്ള പ്രദേശത്തിന്റെ പേര്. വേഴപ്പു വളരെ ഉള്ള ഭൂമി എന്നി പ്രകാരം വിദേശ്യത്തെ സ്ത്രീലിംഗമാക്കുമ്പോൾ നഡപതീ എന്നു സ്ത്രീലിംഗമാകയും വിദേശ്യത്തെ നപുംസകലിംഗമാക്കിയാൽ നഡപത് എന്നു നപുംസകലിംഗമാകയും ചെയ്യും. ഈ വിദേശ്യം ഗോഷ്ഠം ഗോസ്ഥാനകമെന്നതിന്നു മുമ്പേ പറയപ്പെടുന്ന ശബ്ദങ്ങൾക്കു് ക്ഷെയം ഉപരിച്ചുകൊൾകയും വേണം. കുമുദപാൻ (ത-പു പ്ര-ഏ) ആമ്പലധികമായുള്ള പ്രദേശത്തിന്റെ പേര്. വേതസപാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) ആറുവഞ്ഞി അധികമായുള്ള പ്രദേശത്തിന്റെ പേര്.

ശാലപലശ്ശാദഹമിതേ സ ജംബാഭേ തു പങ്കിലഃ

ജലപ്രായമന്ത്രപം സ്വാൽ പുംസി കച്ഛസ്തമാവിധഃ. ൧൧

ശാലപലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വൻപുല്ലു് അധികമായുള്ള പ്രാദേശത്തിന്റെ പേര്. പങ്കിലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചേറുള്ള പ്രദേശത്തിന്റെ പേര്. ജലപ്രായം, അന്ത്രപം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം വളരെ ജലപ്രക്ഷാദികളോടുകൂടിയ പ്രദേശത്തിന്റെ പേര്. കച്ഛഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പുംസി എന്നു വിദേശ്യിച്ചു പറകയാൽ ത്രിഷപാദഗോഷ്ഠാൽ എന്നുള്ള വിധി കച്ഛശബ്ദത്തിന്നു സംബന്ധിക്കില്ലെന്നറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. അന്ത്രപദേശത്തോടു സദൃശമായ പുഴയുടെ വക്കു മുതലായതിന്റെ പേര്. കച്ഛമെന്നതും അന്ത്രപത്തോടു തുല്യാർത്ഥമാകുന്നു എന്നു ചിലർ പറയുന്നു.

സ്രീ ശക്താശക്തിലശ്ശാക്തമശ്ശാക്താവതീ

ദേശം ധാദിമാവേവമുനേയാസ്സികതാവതി. ൧൨

ശക്താ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സ്രീ എന്നു വിദേശ്യിച്ചു പറകയാൽ ത്രിഷപാദഗോഷ്ഠാൽ എന്ന വിധി ശക്താശബ്ദത്തിന്നു സംബന്ധിക്കയില്ലെന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. ശക്തിലഃ ശാക്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മേല്പറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങളിൽ ആദ്യങ്ങളായ ശക്താ, ശക്തില

ഈ രണ്ടു ശബ്ദങ്ങൾ ചുക്കാൻകല്പകളോടുകൂടിയ ദേശത്തിന്റെ പേരുകളും. ശാക്തമെന്നത് ചുക്കാൻകല്പകളോടുകൂടിയ ദേശം മുതലായതിന്റെ പേര്. ഏകമുണയോസ്സികതാവതി എന്നതിന്നു മണലോടുകൂടിയതിനെ പറയുന്നശബ്ദങ്ങൾ മേൽപറഞ്ഞപ്രകാരം ഉപയോഗപ്പെടണമെന്നർത്ഥമാകുന്നു. അതുകൊണ്ടു സിക്താ സിക്തിലശബ്ദങ്ങൾ മണലോടുകൂടിയ ദേശത്തിന്റെ പേരുകളും എന്നും സൈകതമെന്നതു മണലോടുകൂടിയ ദേശം മുതലായതിന്റെ പേരുകളും എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

ദേശാ നദ്യംബുവു ധ്വംബു സംപന്നവ്രീ മിപാലിതഃ

സ്യാന്നദീമാതൃകോ ദേവമാതൃകശ്ച യഥാക്രമം.

൧൩

നദീമാതൃകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ആററവെള്ളംകൊണ്ടു ഉണ്ടാകുന്ന സസ്യങ്ങൾകൊണ്ടുപജീവനത്തോടുകൂടിയ ദേശത്തിന്റെ പേര്. ദേവമാതൃകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മഴവെള്ളംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന സസ്യങ്ങൾകൊണ്ടുപജീവനത്തോടുകൂടിയ ദേശത്തിന്റെ പേര്.

സുരാജ്ഞിദേശേ രാജനപാൻ സ്വാത്തതോടന്യത്ര രാജവാൻ ഗോഷും ഗോസ്ഥാനകം തത്തു ഗൈഷ്ഠീനം ഭൂതപൂർവ്വകം,

രാജനപാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) നല്ല രാജാവുള്ള ദേശത്തിന്റെ പേര്. രാജവാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) മേൽപറഞ്ഞ പ്രകാരമല്ലാത്ത ദേശത്തിന്റെ പേര്. രാജാവിനോടുകൂടിയത് എന്നു പദാർത്ഥമാകുന്നു. ഗോഷും, ഗോസ്ഥാനകം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പശുക്കൾപാക്കുന്ന സ്ഥലത്തിന്റെ പേര്. ഗൈഷ്ഠീനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മുന്പേ അതിൽ ചണ്ണമായിരുന്ന സ്ഥലത്തിന്റെ പേര്.

പശ്ചന്തഭൂഃ പരിസരസ്സേതുമാളു സ്രീയാം പുമാൻ

വാമലൃതശ്ച നാകശ്ച വല്പീകം പുനപുംസകം.

൧൪

പശ്ചന്തഭൂഃ (ഉ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പരിസരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം നദീപദ്മതാദിസമീപഭൂമിയുടെ പേര്. സേതുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ആളിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചിറയുടെ പേര്. വാമലൃതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ). നാകഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) വല്പീകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൩-ം പുററിന്റെ പേര്.

അയനം വർത്തമാർഗാധപന്മാനഃ പദവീ സൃതിഃ

സരണിഃ പലതിഃ പദ്യാ വർത്തന്യേകപദീതി മ.

൧൫

അയനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വർത്ത (ന-ന-പ്ര-ഏ) മാർഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അധ്വപാ, പന്മാനഃ (ന-പു-പ്ര-ഏ) പദവീ (ഈ സ്രീ-പ്ര-ഏ) സൃതിഃ, സരണിഃ, പലതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പദ്യാ

(അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വർത്തി, ഏകപദീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ
൧൨-ം വഴിയുടെ പേർ.

അതിപന്മാസ്സപന്മാശ്ച സൽപഥശ്ചാർജ്ജിതേടലപനി
വ്യധോ ദുരധോ വിപഥഃ കദധാ കാപഥസ്സമാഃ. ൧൭
അതിപന്മാഃ, സുപന്മാഃ (ന-പു-പ്ര-ഏ) സൽപഥഃ (അ-
പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം നല്ല വഴിയുടെ പേർ. വ്യധഃ, ദുരധഃ,
വിപഥഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കദധാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) കാപഥഃ (അ-
പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം ദുർമ്മാർഗ്ഗത്തിന്റെ പേർ.

അപാമാസ്തപഥം തുഭ്യ ശൃംഗാടക ചതുഷ്ഠമേ
പ്രാന്തരം ദൂരശ്ചന്യോധാ കാന്തരം വർത്തമർഗ്ഗമം. ൧൮
അപന്മാഃ (ന-പു-പ്ര-ഏ) അപഥം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇ
വ ൨-ം പിഴവഴിയുടെ പേർ. ശൃംഗാടകം, ചതുഷ്ഠമം (അ-ന-
പ്ര-ഏ) നാലു പെരുവഴി കൂടുന്ന സ്ഥലത്തിന്റെ പേർ. പ്രാന്ത-
രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ദൂരമായും വൃക്ഷമരായ ജലം ഇത്യാദിയോടുകൂ-
ടാത്തതായുമിരിക്കുന്ന വഴിയുടെ പേർ. കാന്തരം (അ-ന-പ്ര-ഏ)
നടപ്പാൻ നിവാഹമില്ലാത്ത വഴിയുടെ പേർ.

ഗവ്യതിഃ സ്രീ ക്രോശയഗം നലപഃ കിഷ്ക ചതുശ്ശതം
ഘണ്ടാപഥസ്സംസരണം തൽപുരസ്പോപനിഷ്ഠതം. ൧൯
ഗവ്യതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അരക്കാതവഴിയുടെ പേർ. ന-
ലപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നാനൂറുകാൽ നീളമുള്ള സ്ഥലത്തിന്റെ
പേർ. ഘണ്ടാപഥഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സംസരണം (അ-ന-പ്ര-
ഏ) ഇവ ൨-ം പതുവിൽപാട് വിസ്താരമുള്ളരാജമാർഗ്ഗത്തിന്റെ
പേർ. ഉപനിഷ്ഠതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) രാജഗൃഹത്തിനടുത്തുള്ള
രാജമാർഗ്ഗത്തിന്റെ പേർ.

ദ്വാവാപുഥിവ്യൗ രോദസ്യൗ ദ്വാവാഭൂമീ ച രോദസീ
ദിവസ്പഥിവ്യൗ ഗുജാ തു തമാ സ്വാല്പവണാകരഃ. ൨൦
ദ്വാവാപുഥിവ്യൗ രോദസ്യൗ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ദി) ദ്വാവാ-
ഭൂമീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ദി) രോദസീ (സ-ന-പ്ര-ദി) ദിവസ്പഥി-
വ്യൗ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ദി) ഇവ ൪-ം അകാശഭൂമികളുടെ പേർ. ഗു-
ജാ, തമാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഉച്ഛിപടനയുടെ പേർ.

പൂർവ്വകപ്രാരംഭഃ.

പു: സ്രീ പുരി നഗരേഷു ചാ-പത്തനം പുടഭേദനം
സ്ഥാനീയം നിഗമോന്യത്തു യന്മുഖനഗരാൽ പൂരം. ൧

തച്ഛാഖാ നഗരം വേശോ ചേശ്വാജനസമാശ്രയഃ
അപണ്ണ നിഷക്യായാം വിപണിഃ പണ്യവീഥികാ. ൨

മഥ്യാ പ്രതോളീ വിശിഖാ സ്യാച്ചയോ വിപ്രമസ്രീയാം
പ്രകാശോവമണ്ണാലഃ പ്രാചീനം പ്രാന്തതോ വൃതിഃ. ൩

പു: (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പുരി, നഗരീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പു
രം നഗരം എന്നു നപുംസകമായിട്ടുമാം. പത്തനം, പുടഭേദനം,
സ്ഥാനീയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നിഗമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧-ം
രാജധാനിയുടെ പേർ. ശാഖാനഗരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മുഖന
ഗരമല്ലാത്ത നഗരത്തിന്റെ പേർ. വേശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വേ
ശ്വാജനസമാശ്രയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തേവിടിശ്ശിത്തെ
രുവിന്റെ പേർ. അപണ്ണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നിഷക്യാ (അ-സ്രീ-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വില്ലാനായി നിമത്തപ്പെട്ട നാനാവസ്തുക്കളോ
ടുകൂടിയ ശാലയുടെ പേർ. വിപണിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വിപ
ണീ എന്നു ഈകാരാന്തമായിട്ടുമാം. പണ്യവീഥികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-
ഏ) ഇവ ൨-ം അങ്ങാടിത്തെരുവിന്റെ പേർ. തഥ്യാ (അ-സ്രീ-
പ്ര-ഏ) പ്രതോളീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വിശിഖാ (അ-സ്രീ-പ്ര-
ഏ) ഇവ ൩-ം ഗ്രാമങ്ങളുടെ നടുവിൽ കൂടെയുള്ള വഴിയുടെ
പേർ. ചയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വപ്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വപ്രഃ എ
ന്നു പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ം മതിലടിയുടെ പേർ. പ്രാകാ
രഃ, വരണ്ണഃ, സാലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം മതിലിന്റെ പേർ
പ്രാചീനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പുറമതിലിന്റെ പേർ എന്നു ചിലർ
വ്യാഖ്യാനിച്ചിരിക്കുന്നു. മഹേശ്വരദീകയിൽ നഗരാദിയുടെ ചു
റ്റും മുളമുളള മുതലായതുകൊണ്ടു കെട്ടപ്പെടുന്നതിനു് പ്രാചീന
മെന്നുപേർ എന്നാകുന്നു. അ അഭിപ്രായത്തിനു് അനുരൂപമായ
മലയാളവാക്കു വേലിയുടെ പേർ എന്നാകുന്നു. എന്നു ഞാൻ വി
ചാരിക്കുന്നു.

ഭിത്തിഃ സ്രീ കഡുമേഡൂകം യദന്തന്യസ്തകീകസം
ഗൃഹശേഷോദവസിതവേശു സത്ഥ നികേതനം. ൪

നിശാന്തവസ്തുസദന ഭവനാഗാരമന്ദിരം

ഗൃഹാഃ പുംസി ച ഭൂമ്നേവ നികായുനിലയാലയഃ ൫

ധിഷ്ഠ്യമോകോ നിവസനം സ്ഥാനം വാസ്തുനിവേശനം
 ശരണം ധാമ സംസ്കൃതായോ നിവസാവസഥ ക്ഷയം. സ
 വാസഃ ക്ഷോഭോഽയാശ്ശാലാ സഭാ സഞ്ചയനം തപിതം
 ചതുശ്ശാലം മൂനീനാം തു പണ്ണശോഭോഽജാടസ്രിയാം. ൭

ദിന്ധിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)കുഡും (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ രു-
 ചുമരിന്റെപേര്. ഏലൂകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഉറപ്പിനുപേണ്ടി
 അകത്തു കഠിനാസ്തകൾ വച്ചുണ്ടാക്കിയ ചുമരിന്റെപേര്. ഗു
 ഹരം, ഗേഹം, ഉദയസിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വേഴു, സത്ഥ(ന-ന-
 പ്ര-ഏ) നികേതനം, നിശാന്തം, വസ്തു സഭനം, വേനം, അ
 ഗാമം ആഗാമമെന്നാൽ. വിദ്യാദഗാമമാഗാമപഗാമാപഗാമ
 പി എന്നു ദിവിരൂപകോശവചനമുണ്ട്. മന്ദിരം (അ-ന-പ്ര-ഏ)
 ഗുഹാഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഞ്ച) ഗുഹശബ്ദം പൂല്പിംഗമായി പ്രയോഗിക്കു
 മ്പോൾ ബഹുവചനാന്തമായിട്ടല്ലാതെ പ്രയോഗിക്കരുത്. നി
 കായുഃ, നിലയുഃ, ആലയുഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ധിഷ്ഠ്യം (അ-ന-പ്ര-
 ഏ) ഓകഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) നിവസനം, സ്ഥാനം (അ-ന-പ്ര-
 ഏ) വാസ്തു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) നിവേശനം, ശരണം (അ-ന-പ്ര-
 ഏ) ധാമ (ന-ന-പ്ര-ഏ) സംസ്കൃതായുഃ, നിവാസഃ, അവാസഥഃ,
 ക്ഷയഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വാസഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ക്ഷഭഃ (അ-പ്ര-
 പ്ര-ഏ) ക്ഷീ എന്നു സ്രീവിംഗമായിട്ടുമാം. വാസഃ ക്ഷോഭായോ
 ശ്ശാലാ എന്നു ചിലർ പറിക്കുന്നു. അയതു ശരിയല്ല എന്നു ഞാൻ
 വിചാരിക്കുന്നു. ക്ഷോഭാസ്രീനിശ്ചലവ്യാജഗുഹാപയവദായു ഗു
 ഹായോഽവനസീമാംഗമാശ്ശാലാശിഖരേഷു എന്നു കോശാന്തര
 ത്തിങ്കൽ കൂടശബ്ദം ഗുഹത്തിന്റെ പേരായി പറയപ്പെട്ടതുത
 നെ എങ്കിലും മൽപറഞ്ഞ വചനത്തിൽ അസ്രീ എന്നുണ്ടാക
 യാൽ ഇവിടെ ക്ഷോഭായോഃ എന്നെടുത്തു ദപയോ എന്ന ശ
 ബ്ദംകൊണ്ടു ഗുഹവാചിയായിരിക്കുന്ന കൂടശബ്ദത്തിനു സ്രീതപം
 വിധിക്കപ്പെട്ടതു വിരുദ്ധമായി വരുന്നതാകുന്നു. മഹേശ്വരദീക
 യിൽ വാസഃ ക്ഷോഭായോഃ എന്നുതന്നെ എഴുതിയിരിക്കുന്നു. ക്ഷ
 ഭഃ കോഭഃപുമാനസ്രീ ഷോഭാസ്രീപുംസയോർഗുഹേ എന്നു മേദി
 നീകോശവുമുണ്ട്. അതുകൊണ്ടു വാസഃക്ഷോഭായോശ്ശാലാ എ
 ന്നതന്നെ പഠിച്ചുകൊൾകയുംവേണം. ശാലാ, സഭാ (അ-സ്രീ-
 പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ര-ം ഗുഹത്തിന്റെ പേര്. മഹേശ്വരദീകയിൽ
 ധിഷ്ഠ്യമോകോനിവാസനമിത്യാദി ശ്ലോകമില്ല, എങ്കിലും ഈ
 പ്രദേശത്തിങ്കൽ ചിലരുടെ പാഠം അതോടുകൂടിട്ടാകയാൽ അതും
 മെൽപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. സഞ്ചയനം. (അ-ന-പ്ര-ഏ) തെക്കിനി

മുതലായ നാലുശാഖകളോടുകൂടിയ ഗൃഹത്തിന്റെ പേര്. പണ്ണശാഖ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഉടമ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ം പ്രഷികളുടെ ഗൃഹത്തിന്റെ പേര്.

ചൈത്രമാന്യതനം തുല്യ വാജിശാഖാ തു മന്ദോ
അവേശനം ശിഖിശാഖാ പ്രവാ പാനീയശാഖികാ. ൮

ചൈത്രം, ആയതനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ദേവാലയത്തിന്റെ പേര് എന്നു ചിലർ വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു. മഹേശ്വരീകയിൽ യജ്ഞായതനദേവ്യ എന്നാകുന്നു. യാഗത്തിനായിക്കൊണ്ടുള്ള സ്ഥാനവിശേഷത്തിന്റെ പേര് എന്നു അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. വാജിശാഖാ, മന്ദോ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കുതിരപ്പുറത്തിയുടെ പേര്. അവേശനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശിഖിശാഖാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ആശാരി മുതലായവരുടെ പണിപ്പുരയുടെ പേര്. പ്രവാ, പാനീയശാഖികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തണ്ണീർപ്പുറത്തിന്റെ പേര്.

മൗശ്മരാത്രാദിനിലയ സ്തത്രശാഖാപ്രതിശ്രയഃ

ബലാലാന്നാശു വിഹാരോടസ്രീഗഞ്ജാതു മദിമാഗൃഹം. ൯

മാഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശിഷ്യൻ മുതലായവരുടെ ഗൃഹത്തിന്റെ പേര്. സ്തത്രശാഖാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പ്രതിശ്രയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം യാഗശാഖയുടെ പേര്. വിഹാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പള്ളിയുടെ പേര്. വിഹാരം എന്നു നപുംസകമായിട്ടുമാം. ഗഞ്ജാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മദിമാഗൃഹം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മദ്യഗൃഹത്തിന്റെ പേര്. മഹേശ്വരീകയിൽ മൗശ്മരാത്രാദിനിലയോഗഞ്ജാതു മദിമാഗൃഹമെന്നു പാഠം കാണുന്നു.

ഗർഭാഗാതം വാസഗൃഹമഭിഷ്ടംസൂതികാഗൃഹം

കുട്ടിമോടസ്രീ നിബലാഭു ചന്ദ്രശാഖാ ശിരോഗൃഹം: ൧൦

ഗർഭാഗാതം, വാസഗൃഹം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഉള്ളറയുടെ പേര്. അഭിഷ്ടം, സൂതികാഗൃഹം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഇഹരില്ലത്തിന്റെ പേര്. കുട്ടിമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കുൽത്തറയുടെ പേര്. കുട്ടിമം എന്നു നപുംസകമായിട്ടുമാം. ചന്ദ്രശാഖാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശിരോഗൃഹം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഒരു ഗൃഹത്തിന്റെ മുകളിലുണ്ടാക്കപ്പെട്ട മറ്റൊരു ഗൃഹത്തിന്റെ പേര്. മിനുസമുള്ള വീട്ടിന്റെ പേര് എന്നു ചിലർ വ്യാഖ്യാനിച്ചതു നിമ്നമുഖമാകുന്നു. ശിരോഗൃഹമെന്നതിന്നു ശിരസ്സിലുള്ള ഗൃഹമെന്നു അർത്ഥമാകുന്നു. എന്നാൽ ഒരു ഗൃഹത്തിന്റെ ഉ

പരിഭാഗത്തിങ്കലുണ്ടാക്കപ്പെട്ട ഗുഹാം എന്നല്ലാതെ മിനുസമുള്ള ഗുഹമെന്നു ആയതുകൊണ്ടു കിട്ടുവാൻ വഴിയില്ല.

വാരായനം ഗവാക്ഷസ്സു പാണ്ഡ്യപോടസ്രീ ജനാശ്രയഃ
ഹർഷാദിർഗിനിനാംവാസഃ പ്രാസാദോ ദേവഭൂമിജാം. ൧൧

വാരായനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഗവാക്ഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കിളിവാതലിന്റെ പേർ. മണ്ഡപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. ജനാശ്രയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മണ്ഡപത്തിന്റെ പേർ. ഹർഷാദിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഹർഷാദിഃഗിനിനാം വാസഃ എന്നനാഥം. ഹർഷം മുതലായ ശബ്ദങ്ങൾ ധനികന്മാരുടെ ഗുഹമെന്നർത്ഥത്തോടു കൂടിയവയാകുന്നു എന്നു അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ഹർഷം, സ്വസ്തികം, അഭയാലകം ഇത്യാദികൾ ധനികഗുഹത്തിന്റെ പേരുകളെന്നു എന്നു താല്പര്യം. പ്രാസാദഃ (അ-പു പ്ര-ഏ) ദേവാലയത്തിന്റെയും രാജഗുഹത്തിന്റെയും പേർ.

സൌധോടസ്രീ രാജസദനമുപകാരോപകാരികാ
സ്വസ്തികസ്തർവ്വതോഭേദോ നന്യാവർത്തായോപി ച. ൧൨
വിച്ഛിന്ദുകഃ പ്രാദേദോ ഹി ഭവന്തീശ്ചരവേശ്വനാം
സ്രുഗുഹാരംഭഭൂമിജാമന്തഃപുരം സ്വാദവരോധനം. ൧൩

ശുദ്ധാന്തശ്ച വരോധശ്ച സ്വാദട്ടഃ ക്ഷേമ മസ്രിയാം
പ്രമാണപ്രമാണാളിന്ദാ ബഹിർഭാഗപ്രകോവുകേ. ൧൪

സൌധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. രാജസദനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ രാജഗുഹത്തിന്റെ പേർ. ഉപകാര്യം, ഉപകാരികാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ രാജയോഗ്യമായ കൂടാരത്തിന്റെ പേർ. സൌധാദികൾ നാലും രാജഗുഹത്തിന്റെ പേർ. എന്നു മഹേശ്വരീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

സ്വസ്തികഃ, സർവ്വതോഭേദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നന്യാവർത്തായഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഐ) ച (അ) വിച്ഛിന്ദുകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രാദേദഃ (അ-പു-പ്ര-ഐ) ഹി (അ) ഭവന്തി (ഈ-പ്ര-ഏ) ഇശ്വരവേശ്വനാം പ്രാദേദഃ ഭവന്തി ഹി എന്നു മേൽപറഞ്ഞ പദങ്ങളുടെ അനന്വയമാകുന്നു. സ്വസ്തികവും സർവ്വതോഭേദവും വിച്ഛിന്ദുകവും നന്യാവർത്താദികളും ഇശ്വരവേശ്വരങ്ങളുടെ പ്രാദേദങ്ങളാകുന്നു എന്നു അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. അതിൽവെച്ചു സ്വസ്തികമെന്നതു നാലുശ്വരപുരങ്ങളോടുകൂടിയ രാജഗുഹത്തിന്റെ പേരാകുന്നു. സർവ്വതോഭേദമെന്നതു വളരെ നിലകളോടുകൂടിയ മാളി

കയുടെ പേരാകുന്നു. വിച്ഛിന്നകമെന്നതു വളരെ വിസ്താരത്തോടും ഭംഗിയോടും കൂടിയ ഗൃഹത്തിന്റെ പേരാകുന്നു. നന്ദാവർത്തമെന്നതു വൃത്താകാരമായ ഗൃഹത്തിന്റെ പേരാകുന്നു. ആദിരാജ്യാംകൊണ്ടു് രചകവർമ്മാനാദികളെ സംഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു. വിച്ഛിന്നകം പ്രദോഷം എന്നു ചിലർ പറിക്കുന്നതും വിച്ഛിന്നകം പൂർണ്ണത്തിന്റെഭേദം എന്നർത്ഥം പറയുന്നതും ഏതൊരു മൂലത്തെ അവലംബിച്ചിട്ടാകുന്നു എന്നു ഞാൻ അറിയുന്നില്ല. ഈശ്വരവേശ്വരൻ എന്നു മുൻപറഞ്ഞതിനെ രാജഗൃഹങ്ങൾ എന്നും പ്രദോഷങ്ങൾ എന്നതിന്നു വിശേഷങ്ങൾ എന്നും അർത്ഥം ഗ്രഹിക്കപ്പെടുകയും വേണം. അന്തഃപുരം, അവരോധനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശുദ്ധാന്തഃ, അവരോധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം രാജസ്രീകൾ പാക്കുന്ന ഗൃഹത്തിന്റെ പേർ. അട്ടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ക്ഷേത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ം കൊത്തളത്തിന്റെ പേർ. പ്രഥമാണഃ, പ്രഥമണഃ, അളിനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ചുറ്റത്തിണ്ണയുടെ പേർ.

ഗൃഹാവഗൃഹണീ ദേഹജ്യേഷ്ഠണം ചതപരാജിതേ
അധസ്താദ്രാണി ശിലാ നാസാ ദാത്രപരിസ്ഥിതം. ൧൭

ഗൃഹാവഗൃഹണീ, ദേഹജീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചേറുപടിയുടെ പേർ. അഷ്ഠണം അഷ്ഠനമെന്നും ചിലർ പറിക്കുന്നു. അഷ്ഠനംപ്രാംഗണേയാനേ കാമിന്യാമഷ്ഠനാമതാ എന്നു വിശ്വവാക്യമുണ്ടു്. ചതപരം, അജിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം മുറ്റത്തിന്റെ പേർ. ശിലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) താഴത്തെ പടിയുടെ പേർ. നാസാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മേലേ പടിയുടെ പേർ.

പ്രച്ഛന്നമന്തർദ്വാരം സൃൽ പക്ഷ്വദാമന്തു പക്ഷ്വകഃ
വലീകനീവ്രേ പടലപ്രാന്തേടഥ പടലഞ്ചരദി. ൧൮

പ്രച്ഛന്നം, അന്തർദ്വാരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അകത്തെ വാതിലിന്റെ പേർ. പക്ഷ്വദാമം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പക്ഷ്വകഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) മഹേശ്വരസീകയിലെ പാറം പക്ഷ്വകമെന്നാകുന്നു. ഇവ ൨-ം ഇരുഭാഗങ്ങളിലുള്ള വാതിലിന്റെപേർ. വലീകം, നീവ്രം, പടലപ്രാന്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം വാമസ്തംഭമെ വെക്കുന്ന ഇറപ്പലകയുടെ പേർ. പടലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പടലഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മേവാനുള്ളതിന്റെപേർ.

ശോപാനസീ തു വളഭീ ചൂടനേ വക്രഭാജി
കപോതപാളികായാന്തു വിടകം പുനപുംസകം. ൧൯

ഗോപാനസീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-എ) വളർ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-എ) ഇവ രണ്ടും മറചിനായിക്കൊണ്ടുവെയ്യുന്ന വളത്തെ മരത്തിന്റെ പേര് എന്നു മഹേശ്വരീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ചേറെ ഉള്ള പുസ്തകങ്ങളിൽ കൊടുങ്ങുന്നിത്തുന്നതായ വളത്തെ ഒരു മരമായ മുഖപ്പലകയുടെ പേര് എന്നു ഭാഷിക്കാണു. കപോതപാളികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-എ) വിടംകം (അ-ന-പ്ര-എ) പൂലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ം പ്രാവിൻപലകയുടെ പേര്.

സ്രീദാർ ദാമം പ്രതീഹാരസ്സാദിതർദ്ദിസ്തവേദികാ
തോരണോസ്രീ ബഹിർദാമം പൂരദാമം ഗോപുരം. പവ

കൂടം പൂർദ്ദാമി യജസ്സിനഖസ്തസ്സിനധസ്രീഷ
കവാടമരമന്തുലേ തദപ്തംഭേഗ്ഗളം നന്നാ.

ദാമം (അ-സ്രീ-പ്ര-എ) ദാമം (അ-ന-പ്ര-എ) പ്രതീഹാരം (അ-പ്ര-പ്ര-എ) ഇവ ൩-ം വാതിലിന്റെ പേര്. വിതർദ്ദിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-എ) വേദികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-എ) ഇവ ൨-ം തിണ്ണയുടെ പേര്. തോരണം (അ-പ്ര-പ്ര-എ) തോരണമെന്നു നപുംസകവിംഗമായിട്ടുമാം. ബഹിർദാമം (അ-ന-പ്ര-എ) ഇവ ൨-ം ദാമബഹിർഭാഗത്തിന്റെ പേര്. എന്നു മഹേശ്വരീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. പുറത്തു രണ്ടു തൂണു നാട്ടിക്കെട്ടി, അലംകാരവും മംഗലവുമായിട്ടുള്ള മാല കെട്ടുവാനുള്ളതിന്റെ പേര് എന്നു വേദേ ചിലർ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ബഹിർദാമമെന്ന ശബ്ദത്തിന്റെ അവയവത്തിന്നു് അനുരൂപമായ വ്യാഖ്യാനം മഹേശ്വരീകയിൽ പറഞ്ഞതുതന്നെ എന്നറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. പൂരദാമം, ഗോപുരം (അ-ന-പ്ര-എ) ഇവ ൨-ം ഗോപുരത്തിന്റെ പേര്. കൂടം (അ-ന-പ്ര-എ) ഹസ്തിനഖഃ (അ-പ്ര-പ്ര-എ) ഇവ ൨-ം ആനക്കല്ലയുടെ പേര്. കവാടം (അ-ന-പ്ര-എ) കവാടം എന്നു പൂലിംഗമായിട്ടും കവാടീ എന്നു സ്രീവിംഗമായിട്ടുമാം. അരമം (അ-ന-പ്ര-എ) ഇതിന്നും മേല്പറഞ്ഞതുപോലെ സ്രീവിംഗപൂലിംഗങ്ങളിലെ രൂപഭേദത്തെ ഉപരിച്ചുകൊള്ളുക. ഇവ ൨-ം വാതിലിന്റെ പേര്. ഇതിന്നു മുമ്പിൽ വാതിലിന്റെ പേര് എന്നു കാണിക്കപ്പെട്ട വാക്കിന്നു കട്ടിളപ്പഴുതിന്റെ പേര് എന്നും ഇവിടെ കാണിച്ചതിന്നു കട്ടിളപ്പഴുതു് അടയ്ക്കുവാനുള്ള പലക എന്നും അതിന്നു മേലത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം. കവാടമരമന്തുലേ എന്നും പാറമുണ്ടു്. കവാടശ്ചകവാടശ്ച ത്രിഷുസ്യാദരമനന്നാ എന്നു വാചസ്പതിവാക്യമുണ്ടു്. ആ വാക്യത്തിൽ അരമശബ്ദം പൂലിംഗമായിട്ടല്ല എന്നും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അഗ്നം (അ-ന-പ്ര-

ഏ) അർജ്ജുന എന്നു സ്ത്രീലിംഗമായിട്ടുമാം. തഴുതിന്റെ പേര്.

ആമോഹണംസ്യാൽസോപാനംനിശ്രോണീസ്തപധിരോഹിണീ
സമ്മാജ്ജനീ ശോധനീസ്യാൽ സംകരോട ചകരസ്തയമു
ക്ഷിപ്തമുഖം നിസ്സരണം സന്നിവേശോ നിക്ഷണം
സമൗ സംവസഥഗ്രാമൗ വേശ്വര്യോസ്തസ്മരസ്രിയാം. ൨൦

ആമോഹണം, സോപാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കല്പ
ടയുടെപേര്. നിശ്രോണിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നിശ്രോണീ എന്നു
കാമാന്തമായിട്ടുമാം. അധിരോഹിണീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ
൨-൦ കോണിയുടെപേര്. സമ്മാജ്ജനീ, ശോധനീ (ഈ-സ്രീ-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചുലിന്റെ പേര്. സംകരഃ അചകരഃ
(അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അടിച്ചുകുളകപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്.
മുഖം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നിസ്സരണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പുര
യുടെ മുഖത്തിന്റെ പേര്. സന്നിവേശഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) നി
ക്ഷണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ നന്നായിട്ടുള്ള വാസസ്ഥാ
നത്തിന്റെ പേര്. ഏണ മഹേശ്വരീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്ക
ുന്നു. ക്രീഡാപ്രദേശത്തിന്റെ പേര് എന്നും മതമുണ്ടു്. സംവ
സഥഃ, ഗ്രാമഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഗ്രാമത്തിന്റെ പേര്.
വേശ്വര്യഃ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വാസ്തഃ (ഈ-പ്ര-പ്ര-ഏ) നപുംസകമാ
യിട്ടുമാം. ഇവ ൨-൦ ഗൃഹഭൂമിയുടെപേര്.

ഗ്രാമാന്ത ഉപശല്യം സ്യാൽ സീമസീമേ സ്രിയാമുദേ
ഘോഷ ആഭിമപല്ലീ സ്യാൽ പക്കണ്ണശ്ശബ്ദാലയഃ. ൨൧

ഗ്രാമാന്തഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഉപശല്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇ
വ ൨-൦ ഗ്രാമസമീപപ്രദേശത്തിന്റെ പേര്. സീമ (ന-സ്രീ-
പ്ര-ഏ) സീമാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഗ്രാമാദികളുടെ അ
തിമിന്റെ പേര്. ഗ്രാമാന്താദി നാലും ഗ്രാമാദികളുടെ അതിമി
ന്റെ പേര് എന്നും മതമുണ്ടു്. ഘോഷഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ആ
ഭിമപല്ലീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഇടയരുടെ കുട്ടികളുടെ
പേര്. പക്കണ്ണഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ശബ്ദാലയഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൨-൦ കാട്ടാളപ്പുരയുടെ പേര്.

ഇതി പൂരവർഗ്ഗം.

ശൈലവത്സ്യപ്രാരംഭഃ.

മഹീശ്രീശിഖരിഷ്ടാഭാമോയുധരചർച്ചതഃ
അഭിഗോത്രഗിമിഗ്രാവാ ചലശൈലശിലോച്ചയഃ. ൧

മഹീശ്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശിഖരി (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഷ്ടാ
ഭാമ (ത-പു-പ്ര-ഏ) അമായുഃ, ധരഃ, ചർച്ചതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അ
ഭിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഗോത്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഗിമിഃ (ഇ-പു-പ്ര-
ഏ) ഗ്രാവാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) അചലഃ, ശൈലഃ, ശിലോച്ചയഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൩-൦ പദ്യതത്തിന്റെ പേർ.

ലോകാലോകശക്തവാള സ്രിക്തസ്രീകകൽസമേ
അസ്തസ്ത ചരമക്ഷാഭഭയഃ പൂർവ്വപർവ്വതഃ. ൨

ലോകാലോകഃ, ചക്തവാളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ലോ
കാലോകപദ്യതത്തിന്റെ പേർ. ത്രിക്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ത്രിക്
കൽ (3-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ത്രിക്തപദ്യതത്തിന്റെ പേർ. അ
സ്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചരമക്ഷാഭഭയഃ (ത-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦
അസ്തമയപദ്യതത്തിന്റെ പേർ. ഭയഃ, പൂർവ്വപർവ്വതഃ (അ-പു-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഉദയപദ്യതത്തിന്റെ പേർ.

ഹിമവാൻ നിഷധോ വിന്ധ്യോ മാലുവാൻ പാരിയാത്രകഃ
ഗന്ധമാദനമന്യേ ച ഹേമകൂടാഭയോ നഗാഃ. ൩

ഹിമവാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) നിഷധഃ, വിന്ധ്യഃ (അ-പു-പ്ര-
ഏ) മാലുവാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) പാരിയാത്രകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
ഗന്ധമാദനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ന്യാൽ ഗ
ന്ധമാദനോഭഃ ഗന്ധഭേദവാദനമാനതേ സ്രീസുമായാംനഗേ
നസ്രീ എന്നു മേടിനീകോശവചനമുണ്ടു്. അതിൽ നപുംസക
മായിട്ടും പല്ലിംഗമായിട്ടുമാമെന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ഇവിടെ
നപുംസകനിർദ്ദേശംകൊണ്ടു ലിംഗാന്തമനിഷേധതാല്പര്യത്തെ
കല്പിക്കുന്നില്ല. മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ ന-൦ പ്രധാനമായ ഓ
രോരോ പദ്യതങ്ങളുടെ പേർ. അന്യചരമകൂടാഭയോനഗാഃ
എന്നതിന്നു മേൽപറഞ്ഞ ഹിമവാൻ മുതലായ പദ്യതങ്ങളിൽ
നിന്നു അന്യങ്ങളായിരിക്കുന്ന ഹേമകൂടം മുതലായതുകളും പദ്യത
ങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു.

പാഷാണഃ പ്രസ്തമഗ്രാവോപലാശ്ശാനശ്ശിലാ ഭൂഷൽ
കൂടോടസ്രീ ശിഖരം ശൃംഗം പ്രപാതസ്ത തടോ ഭൂമഃ. ൪

പാഷാണം, പ്രസ്തം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഗ്രാവാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഉപലം (അ-പു-പ്ര-ഏ) അശ്വാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ശിലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഭൂഷൽ (ഭ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧-൦ കല്ലിന്റെ പേര്. കൂടം (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. അസ്രീ എന്നതു മധ്യമണിന്റായെന്നു മണ്ടിനോടും സംബന്ധമുള്ളതാകയാൽ ശിലമെന്നതും മേൽപ്രകാരമാകുന്നു. ശൃംഗം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ കൊടുമുടിയുടെ പേര്. പ്രപാതം, തടം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഭീമം (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ മലച്ചരവിന്റെ പേര്.

കടകോടസ്രീ നിതംബോദ്രേഃ സ്നഃ പ്രസ്ഥസ്താനമസ്രിയാം ഉസഃ പ്രസ്രവണം വാമിപ്രവാഹോ നിർത്വരോദ്ധരഃ. ൫

കടകം (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. പർവ്വത മധ്യഭാഗത്തിന്റെ പേര്. സ്നഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രസ്ഥഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സാനഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൩-൦ താഴ്വരയുടെ പേര്. ഉസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രസ്രവണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഉറവു പുറപ്പെടുന്നിടത്തിന്റെ പേര്. വാമി പ്രവാഹഃ, നിർത്വരഃ, ധരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ അരുവിയാറിന്റെ പേര്.

ദമീ തു കന്ദരോ വാസ്രീ ദേവഖാതവിലേ ഗുഹാ ഗഹപരം ഗണ്യശൈലാസ്ത ചൂതാഃ സ്ഥൂലോപലാ ഗിരഃ.

ദമീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കന്ദരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കന്ദരോ എന്നു സ്രീലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-൦ പർവ്വതങ്ങളിൽ മനുഷ്യരാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട മടയുടെ പേര്. ഗുഹാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗഹപരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ദേവനിർമ്മിതമായ മടയുടെ പേര്. ദമീ, കന്ദരഃ, ഗുഹാ, ഗഹപരം ഇവ ൩-൦ ദേവനിർമ്മിതമായ മടയുടെ പേര് എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. ഗണ്യശൈലാഃ (അ-പു-പ്ര-ഐ) മലയിൽനിന്നു വീണു വലിയ കല്ലുകളുടെ പേര്.

ഖനിഃ സ്രീയാമാകരസ്ത്യാൽ പാദാഃ പർവ്വന്തപർവ്വതാഃ ഉപത്യകാദ്രോസന്നാ ഭൂമിരൂർധ്വമധിത്യകാ. ൭

ഖനിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ആകരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ തൊടികൾ വിളയുന്ന സ്ഥലത്തിന്റെ പേര്. പാദാഃ, പർവ്വന്തപർവ്വതാഃ (അ-പു-പ്ര-ഐ) ഇവ ൨-൦ പ്രധാനപർവ്വതങ്ങളുടെ ചുറ്റുമുള്ള ചെറിയ പർവ്വതങ്ങളുടെ പേര്. ഉപത്യകാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മലയ്ക്കടുത്ത പ്രദേശത്തിന്റെ പേര്. അധിത്യകാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മുകൾപെരുപ്പിന്റെ പേര്.

ധാതുർമ്മനശ്ശിലാഭ്യദൃക് ഗൈരികംതു വിശേഷതഃ
നികഞ്ജകഞ്ജോ വാ ക്ലീബേലതാദിപിഹിതോദമേ. ൧

ധാതുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) പദ്യത്തിലുള്ള മനയോല. ഹരി
താലം, സ്വപ്നം, വെള്ളി മുതലായതിന്റെ പേര്. ഗൈരികം
(അ-ന-പ്ര-ഏ) ഗൈരികം വിശേഷതഃ ധാതുഃ എന്നുനപയമാ
കുന്നു. ഗൈരികം വിശേഷിച്ചും ധാതു എന്നും പറയപ്പെടുന്നു
എന്നർത്ഥമാകുന്നു. ഗൈരികമെന്നത് കാവിമണ്ണാകുന്നു. നികഞ്ജം,
കഞ്ജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വള്ളിപടൺപിടിച്ചു ഉള്ളിൽ
വിസ്താരത്തോടുകൂടിയ സ്ഥലത്തിന്റെ പേര്. മേൽപറഞ്ഞ ശ
ബ്ദങ്ങൾ നപുംസകലിംഗങ്ങളായിട്ടുമാം.

ഇതി ശൈലവർഗ്ഗഃ.

—*—

വനവശ്ശപ്രാരംഭഃ

അടവുമണ്യം വിപിനം ഗഹനം കാനനം വനം
മഹാരണ്യമരണ്യാനീ ഗൃഹാരാമസ്തു നിഷ്കുടഃ. ൧

അടവീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അടവിഃ എന്നും ഇകാരാന്തവു
മാം. അരണ്യം, വിപിനം, ഗഹനം, കാനനം, വനം (അ-ന-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം കാടിന്റെ പേര്. മഹാരണ്യം (അ-ന-പ്ര-
ഏ) അരണ്യാനീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വലിയ കാ
ടിന്റെ പേര്. ഗൃഹാരാമഃ, നിഷ്കുടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ
൨-ം അടക്കുപ്പുകാവിന്റെ പേര്.

അരാമസ്ത്യാഭ്യുപവനം കൃത്ത്വിമം വനമേവ യൽ
അരാത്യഗണികാരേഹോപവനേ വൃക്ഷവാടികാ. ൨

അരാമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉപവനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ
൨-ം നട്ടുനന്നുണ്ടാക്കിയതായ വനത്തിന്റെ പേര്. വൃക്ഷവാടികാ
(അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അരാത്യന്റെയും തേചടിശ്ശിയുടെയും ഗൃ
ഹത്തിന്റെ സമീപത്തിങ്കൽ മേൽപ്രകാരം ഉണ്ടാക്കിയ വനത്തി
ന്റെ പേര്.

പുമാനാക്രിഡ ഉദ്യാനം രാജന്യസ്യാധാരണം വനം
സ്വാദേതദേവ പ്രമദവന മന്തഃപുരോചിതം. ൩

ആക്രീഡഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉദ്യാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ
 ൨-൦ കാജാവിന്റെ സാധാരണമായ വനത്തിന്റെ പേര്. പ്രമദ-
 വനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) രാജസ്രീകൾക്കു മാത്രമായ പൂങ്കാവിന്റെ
 പേര്. പ്രമദാവനമെന്നുള്ള പാഠം തെറ്റാകുന്നു. പ്രമദമാരുടെ
 വനമെന്നു അതിന്നു അർത്ഥമുണ്ട്. അയ്യത് അനുകൂലംതന്നെ എ-
 ജിലും ഒന്നിന്റെ പേരുകയാൽ പ്രമദാ എന്നുള്ള അകാര-
 ത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു് അകാരമാവുമെന്നു ശബ്ദശാസ്ത്രത്താൽ വി-
 ധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കയാൽ പ്രമദവനമെന്നുതന്നെ പറിക്കുന്നതു യുക്ത-
 മാകുന്നു.

വീഥ്യളികാവലിഃ പഞ്ചതിഃ ശ്രേണീ രേഖാസു രാജയഃ
 വന്യാവനസമൃദ്ധേ സ്വാഭാസമാഭിനയോദ്ഭീതി. ൧.

വീഥീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വീഥിഃ എന്നു ഇകാരാന്തമായിട്ടു-
 മാം. ആളിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ആളീ എന്നു ഇകാരാന്തമായിട്ടു-
 മാം. ആവലിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ആവലീ എന്നു ഇകാരാന്തമാ-
 യിട്ടുമാം. ശ്രേണീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശ്രേണിഃ എന്നു ഇകാരാന്ത-
 മായിട്ടുമാം. ഇവ ൫-൦ മരക്കൂട്ടത്തിന്റെ പേര്. രേഖാഃ (അ-
 സ്രീ-പ്ര-ബ) രാജയഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ബ) ഇവ ൨-൦ നിരന്തരമാ-
 യി നില്ക്കുന്ന മരക്കൂട്ടത്തിന്റെ പേര്. വന്യാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
 വനസമൃദ്ധത്തിന്റെ പേര്. അങ്കരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അങ്കരഃ
 എന്നുമാം. ബീജത്തിൽനിന്നും ഉണ്ടാകുന്ന മുള്ളയുടെ പേര്.

വൃക്ഷോ മഹീതഹശ്ശാഖീ വിടപി പാദപസ്തരഃ
 അനൈകഹഃ ക്ഷജസ്താലഃ പലാശീ ഭൂഭൂമാഗമാഃ. ൫.

വൃക്ഷഃ, മഹീതഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശാഖീ, വിടപീ (ന-
 പു-പ്ര-ഏ) ൦ ൧൩൪൪ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തതഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) അ-
 നൈകഹഃ ക്ഷജഃ കാഃ എന്നു പാഠാന്തമുണ്ട്. സ്താലഃ (അ-പു-
 പ്ര-ഏ) ശാലഃ എന്നും പാഠമുണ്ട്. പലാശീ (ന-പു-പ്ര-ഏ)
 ഭൂഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഭൂമഃ, അഗമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൩-൦ വൃ-
 ക്ഷത്തിന്റെ പേര്.

വാനസ്തത്യഃ ഫലൈഃ പൂഷ്പാത്തൈരപൂഷ്പാഭനസ്തതിഃ
 ഓഷധ്യഃ ഫലപാകാന്താസ്സ പാദവന്ധ്യഃ ഫലേഗ്രഹിഃ. ൧൩

വാനസ്തത്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പൂത്തുകായ്ക്കുന്ന മരത്തിന്റെ
 പേര്. വനസ്തതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) പൂക്കാതെ കായ്ക്കുന്ന മരത്തി-
 ന്റെ പേര്. ഓഷധ്യഃ (അ-സ്രീ-പ്ര-ബ) കായ്മൂത്താൽ നശി-
 ക്കുന്നവയുടെ പേര്. അവന്ധ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഫലേഗ്രഹിഃ
 (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) കായ്ക്കുന്ന മരത്തിന്റെ പേര്.

വദന്യോഽഥലോചകേശീ ച ഫലവാൻ ഫലിനഃ ഫലീ
 പ്രഥമഃപ്രാജ്ഞഃപ്രസംഹിതഃപ്രവാചകോശവികചസ്തഥഃഃ
 ഫലപ്രദൈതേ വികസിതേ സ്മരവന്യോദയസ്മിഷ്ട
 സ്ഥാണമസ്മിപ്രാജ്ഞാകർമ്മസപരോചാ ശിരഃ ക്ഷിപഃ. ച

വന്യഃ, അഥലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അവകേശീ (ന-പു-പ്ര-
 ഏ) ഇവ ൩-ം കാജ്ഞാത മരത്തിന്റെ പേര്. ഫലവാൻ (ത-
 പു-പ്ര-ഏ) ഫലിനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഫലീ (ന-പു-പ്ര-ഏ)
 ഇവ ൩-ം കായുള്ളതിന്റെ പേര്. പ്രഥമഃ, ഉൽഫലഃ, സംഫ-
 ലഃ, വ്യാകോശഃ, വികചഃ, സ്തഥഃ, ഫലഃ, വികസിതഃ (അ-
 പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം വിശിഷ്ടത്തിന്റെ പേര്. സ്മരവന്യോദ-
 യസ്മിഷ്ട എന്നതിന്നു അവന്യോദിശബ്ദങ്ങൾ ത്രിവിംശങ്ങളാകു-
 ന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. അതു മേൽപ്രകാരമായിട്ട് മുൻപറയപ്പെട്ട അവ-
 ന്യഃ ഫലപ്രദാദിഃ ഇത്യാദി ശബ്ദങ്ങൾ വിശേഷ്യവാചകശബ്ദ-
 ത്തിന്റെ സ്മൃതപുണ്ഡാടികൾക്കു തക്കവണ്ണം സ്മിതികളാ-
 യിട്ടും പുല്ലിംഗങ്ങളായിട്ടും നപുംസകലിംഗങ്ങളായിട്ടും പ്രയോ-
 ഗിക്കാമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയുംവേണം. സ്ഥാണഃ (ഉ-പു-പ്ര-
 ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. ശ്ലവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശംഭഃ
 (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം കുറിയുടെ പേര്. പ്രസപരോചാശി-
 രഃ, ക്ഷിപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചെടിയുടെപേര്.

അപ്രകാണ്ഡേ സ്തംബഗുളൈഃ വല്ലീ തു വ്രതതിർ ലതാ
 ലതാ പ്രതാനിനീ വീരട്ഗുളീനൂലപചിത്യപി. ൯

സ്തംബഃ, ഗുളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കുറുത്തവലിന്റെ
 പേര്. പ്രകാണ്ഡമെന്നതു മുട്ടികൽനിന്നു തുടങ്ങി കൊമ്പുവരെയു-
 ള്ള തടിമരമാകുന്നു. അതിനോടു കൂടാത്തതായ വള്ളിമുതലായതി-
 നു കുറുത്തവലെന്നു ഭാഷയാകുന്നു. വല്ലീ (ഈ-സ്മി-പ്ര-ഏ) വ-
 ല്ലീഃ എന്നു ഇകാരാന്തമായിട്ടുമാം. വ്രതതിഃ (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ)
 പ്രതതിഃ എന്നുമാം. വ്രതതീ പ്രതതീ ഇങ്ങനെ ഇകാരാന്തമായി-
 ട്ടുമാം. ലതാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം വള്ളിയുടെ പേര്. വീ-
 രട് (ധ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഗുളീനീ (ഈ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഉലപം (അ-
 ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം പടന്നു പിടിച്ച വള്ളിയുടെ പേര്.

നഗാദ്യാരോഹ ഉച്ഛ്രായ ഉത്സേധശ്ചോച്ഛ്രായശ്ചസഃ
 അസ്മിപ്രകാണ്ഡസ്തന്ധഃസ്വാമുഖാച്ഛാഖാവധേസ്തമോഃ ൧൦

ഉച്ഛ്രായഃ, ഉത്സേധഃ, ഉച്ഛ്രായഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ
 ൩-ം വൃക്ഷാദികളുടെ ഉയരത്തിന്റെ പേര്. പ്രകാണ്ഡഃ (അ-പു-

പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. സ്തന്ധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മുദ്രികൽനിന്നു തുടങ്ങി കൊമ്പോളമുള്ള തടിമരത്തിന്റെ ചേർ.

സമേ ശാഖാലതേ സ്തന്ധശാഖാശാഖേ ശിഫാജടേ ശാഖാശിഫാവരോഹസ്ത്യാ നൂലാച്ചാഗ്രംഗതാ ലതാ. ൧൧

ശാഖാ, ലതാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കൊമ്പിന്റെ ചേർ. സ്തന്ധശാഖാ, ശാഖാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പ്രധാനമായ കൊമ്പിന്റെ ചേർ. ശിഫാ, ജടാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചേരിന്റെ ചേർ. ശാഖാശിഫാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അവരോഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചേടിന്റെ ചേർ. മൂലാച്ചാഗ്രംഗതാലതാ എന്നതിന്നു പൂക്കുമൂലത്തിങ്കൽ നിന്നുതുടങ്ങിവൃക്ഷാഗ്രംവരെ പോയതായ വള്ളിയും അവരോഹമെന്ന പേരോടുകൂടിയതാകുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു.

ശിരോടഗ്രം ശിഖരം വാ നാ മൂലംബുദ്ധ്നോടംബ്രിനാമകഃ സാരേ മജ്ജാ നരിതപക്വ സ്രീ വല്ലം വല്ലലമസ്രിയാം. ൧൨

ശിരഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) അഗ്രം, ശിഖരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ം മരത്തിന്റെ തലയുടെചേർ. ശിരോഗ്രം, ശിഖരം ഇവ ൨-ം മേൽപറഞ്ഞതിന്റെചേർ എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. മൂലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ബുദ്ധ്നഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അംബ്രിനാമകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ മൂന്നും മുദ്രിന്റെ ചേർ. അംബ്രിനാമകഃ എന്നശബ്ദത്തിന്നു് അംബ്രിയുടെ നാമങ്ങൾപോലെ ഇരിക്കുന്ന നാമത്തോടുകൂടിയതു് എന്നർത്ഥമാകയാൽ അംബ്രിപാദഃ ഇത്യാദി ശബ്ദങ്ങളും മേൽപറഞ്ഞതിന്റെ പേരുകളാകുന്നു എന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. സാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മജ്ജാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കാതലിന്റെചേർ. സാരോ മജ്ജാനരി എന്നേടത്തു നരി എന്നതു് ഋകാരാന്തവും സപുഷ്പകവചനാന്തവും പുംസി എന്നതിടനാടു് സമാനാർത്ഥവുമാകുന്നു. ആയതു് മജ്ജശബ്ദത്തിന്റെ ലിംഗനിർണ്ണയത്തിനായിക്കൊണ്ടു പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടതുമാകുന്നു. സാരോമജ്ജാസമേ എന്നും പറയുമുണ്ടു്. തപക്വ (ച-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വല്ലം, വല്ലലം, (അ-ന-പ്ര-ഏ) മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ ൨-ം പല്ലിംഗങ്ങളായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ം തോലിന്റെ ചേർ.

കാഷ്ഠദാർദ്ദ്രിന്ധനന്തേപധ ഇലമമേധസ്സമിത് സ്രിയാം നിഷ്ഠുരഃ കോടരം വാ നാ വല്ലരീ മഞ്ജരീ സ്രിയൌ. ൧൩

കായും (അ-ന-പ്ര-ഏ) ദാരു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) ദാരുഃ എന്നു പൂല്പിംഗമായിട്ടുമാമെന്നു മതാന്തരം ഉണ്ടു്. ഇവ ൨-ം മരത്തിന്റെ പേർ. ഇന്ധനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഏധഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഇദ്ധ്വം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഏധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സമിൽ (ധ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഉണങ്ങിയ പല്ലു മരം മുതലായതിന്റെ പേർ. വിറകിന്റെ പേർ എന്നു സാരം. ഇന്ധനം, ഏധഃ ഇവ ൨-ം വിറകിന്റെ പേർ. ഇദ്ധ്വം, ഏധഃ, സമിൽ ഇവ ൩-ം ചമതയുടെ പേർ. ഇങ്ങിനെയും ഒരു മതമുണ്ടു്. നിഷ്കാഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കോടരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പൂല്പിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ം പൊത്തിന്റെ പേർ. വല്ലഭീ, മഞ്ജരീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വല്ലഭിഃ മഞ്ജരിഃ എന്നു ഇകാരാന്തമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ം തളിർക്കലയുടെ പേർ.

പത്രം പലാശഞ്ചരദനം ദളം പണ്ണഞ്ചരദഃ പൂമാൻ
പല്ലവോടസ്രീ കിസലയം വിസ്താരോ വിടപോടസ്രീ യാം.

പത്രം, പലാശം, ചരദനം, ദളം, പണ്ണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മരദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം ഇലയുടെ പേർ. പല്ലവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. കിസലയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തളിരിന്റെ പേർ. വിടവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. വൃക്ഷങ്ങളുടെ പടർച്ചയുടെ പേർ.

വൃക്ഷാദീനാം ഫലം സസ്യം വൃതം പ്രസവഞ്ചസനം
അമേഹ്വേല ശലാടുസ്സാചശ്ശുഷ്ണേ വാനമുദേതിഷു. മരി

സസ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വൃക്ഷാദികളുടെ കായുടെ പേർ. വൃതം, പ്രസവഞ്ചസനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഞെട്ടിയുടെ പേർ. ശലാടുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) പച്ചക്കായുടെ പേർ. വാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഉണങ്ങിയ കായുടെ പേർ. ഉദേതിഷു എന്നതിന്നു ശലാടുവാനശബ്ദങ്ങൾ ഉപിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു.

ക്ഷാരകോ ജാലകം ക്ലീഞ്ചേ കലികാ കോരകോടസ്രീയാം
സ്വാൽ ഗുച്ഛകസ്ത സ്മയകഃ കഡ്മളോ മുക്തോടസ്രീയാം.

ക്ഷാരകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജാലകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പുതിയ മൊട്ടിന്റെ പേർ. കലികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കോരകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അസ്രീയാമെന്നു പറകയാൽ നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക. ഇവ ൨-ം മൊട്ടിന്റെ പേർ. ക്ഷാരകാദി ൨-ം മൊട്ടിന്റെ പേർ എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. കലികാകോരകഃ പൂമാനെന്നു പാരാന്തരം കാണുന്നു. ഗുച്ഛകഃ സ്ത

ബകു (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പൂക്കളുടെ പേർ. കഡ്മളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മുക്കളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടു മാം. ഇവ ൨-൦ വിടന്തളങ്ങിയ മൊട്ടിന്റെ പേർ. മഹേശ്വരീ കയിൽ കട്മളോമളോട് സ്രീയാമെന്നു പാഠം കാണുന്നു. എങ്കിലും ഈ പ്രദേശങ്ങളിൽ വളരെ പുസ്തകങ്ങളിൽ കഡ്മളഃ എന്നു കാണുകയാൽ അപ്രകാരംതന്നെ ചേർത്തിരിക്കുന്നു.

സ്രീയസ്തമനസഃ പുഷ്പം പ്രസൂനം കസുമം സുമം

മകരന്ദഃ പുഷ്പമസഃ പരാഗസ്തമനോമജഃ

ദിഹീനം പ്രസവേ സർവ്വം ഹരീതകൃഷ്ണഃ സ്രീയാം. ൧൭

സുമനസഃ (സ-സ്രീ-പ്ര-ബ) പുഷ്പം, പ്രസൂനം, കസുമം, സുമം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-൦ പൂക്കളുടെ പേർ. സുമനശ്ശബ്ദം പുഷ്പത്തെക്കുറിച്ചു പ്രയോഗിക്കുമ്പോൾ ബഹുവചനമായിട്ടല്ലാതെ പ്രയോഗിക്കരുത്. മകരന്ദഃ, പുഷ്പമസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പൂക്കളിന്റെ പേർ. പരാഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സുമനോമജഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പൂമ്പൊടിയുടെ പേർ. ദിഹീനം പ്രസവേ സർവ്വമെന്നതിന്റെ അർത്ഥം ഇനി പറയാൻ പോകുന്ന വൃക്ഷലതാദിവാചകശബ്ദങ്ങൾ അതാതിന്റെ പൂവ് കായ് മുതലായതിനെപ്പറയുമ്പോൾ നപുംസകലിംഗങ്ങളായി പ്രയോഗിക്കണമെന്നാകുന്നു. ഹരീതകൃഷ്ണശബ്ദങ്ങൾ മേൽപ്രകാരമായാലും സ്രീലിംഗങ്ങളായിത്തന്നെ ഇരിക്കയും ചെയ്യും എന്നു ഹരീതകൃഷ്ണഃ സ്രീയാമെന്നതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു.

ഇതി വനവദ്യഃ

കാഷായിവദ്യ പ്രാരംഭഃ.

അശ്വതഥവൈണവപ്ലാക്ഷനൈയഗ്രോഡൈംഗുലംഹലേ
ബാർഹതഞ്ച ഹലേജംബാജംബൂഃ സ്രീജംബുജാംബവം. ൧

അശ്വതഥം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അമയാലിൻകായുടെ പേർ. വൈണവം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മുളനെല്ലിന്റെ പേർ. പ്ലാക്ഷം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അത്തിക്കായുടെ പേർ. നൈയഗ്രോഡം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചേരാലിൻ കായുടെ പേർ. ഐംഗുലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കാടയ്ക്കായുടെ പേർ. ബാർഹതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വഴുതിനങ്ങളുടെ

പേർ. ജംബൂഃ (ഉ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ജംബു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) ജാംബവഃ (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഞാവൽകായുടെ പേർ.

പുഷ്പേ ജാതിപ്രഭതയസ്സുപലിംഗാ പ്രീഹയഃ ഫലേ
വിദായ്യാദ്യാസ്തു മൂലേപി പുഷ്പേ ക്ലീഷ്ണേടപി പാടലാ. ൨

പുഷ്പേ (അ-ന-സ-ഏ) ജാതിപ്രഭതയഃ (ഇ-പു-പ്ര-ബ) സപലിംഗാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ജാതിപ്രഭതയഃ പുഷ്പേ സപലിംഗാഃ എന്നു മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങളുടെ അനവധിമാകുന്നു. അതിന്റെ അർത്ഥം ജാതി, യൂഥികാ, മല്ലികാ ഇത്യാദി ശബ്ദങ്ങൾ പുഷ്പവാചകങ്ങളായാലും അതാതിന്നു പറഞ്ഞ ലിംഗത്തോടുകൂടിയതുകൾ യഥാർത്ഥമായിരിക്കുമെന്നാകുന്നു. പ്രീഹയഃ ഫലേ എന്നതിന്നു പ്രീഹിശബ്ദം ഫലത്തെ പറയുന്നതായാലും പുല്ലിംഗമായിരിക്കുമെന്നാകുന്നു. വിദായ്യാദ്യാസ്തു മൂലേപി എന്നതിന്നു വിദാതീ ബൃഹതീ അംശമതീ ഇത്യാദി ശബ്ദങ്ങൾ അതാതിന്റെ പേരിനെ പറയുന്നതായാലും അതാതിന്നു പറഞ്ഞ ലിംഗത്തോടുകൂടിയിരിക്കും. പുഷ്പവാചികളായാലും മേൽപ്രകാരമതന്നെ എന്നർത്ഥമാകുന്നു. പുഷ്പേ ക്ലീഷ്ണേടപി പാടലാ എന്നതിന്നു പാടലാശബ്ദം പുഷ്പവാചിയായാൽ നപുംസകലിംഗമായിട്ടും സ്ത്രീലിംഗമായിട്ടും ഇരിക്കുമെന്നർത്ഥമാകുന്നു.

ബോധിഭൂമശ്ചലദലഃ പിപ്ലവഃ കഞ്ജമാശനഃ
അശ്വപത്മേടമ കപിതേമ സ്മുർദ്ദധിത്ഥഗ്രാഹിമന്മഥാഃ ന
തസ്മിന്ദധിഫലഃ പുഷ്പഫലദന്തശരാവപി
ഉദുംബരോ ജന്തുഫലോ യജ്ഞാംഗോ ഹേമദുഗ്ദ്ധകഃ. ൩

ബോധിഭൂമഃ, ചലദലഃ, പിപ്ലവഃ, കഞ്ജമാശനഃ, അശ്വപത്മഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം അരയാലിന്റെ പേർ. കപിത്ഥഃ, ദധിത്ഥഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഗ്രാഹി (ന-പു-പ്ര-ഏ) മന്മഥഃ, ദധിഫലഃ, പുഷ്പഫലഃ, ദന്തശരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം വൃക്ഷാലിന്റെ പേർ. ഉദുംബരഃ, ജന്തുഫലഃ, യജ്ഞാംഗഃ, ഹേമദുഗ്ദ്ധകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം അത്തിയുടെ പേർ.

കോവിദാരോ ചമരികഃ കുദാലോ യുഗപത്രകഃ
സപ്തപണ്ണി വിശാലതപക് ക്ലാമദീ വിഷമച്ഛദഃ. ൪

കോവിദാരഃ, ചമരികഃ, കുദാലഃ, കന്ദാലഃ, എന്നും പാറമുണ്ടു്. യുഗപത്രകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം കൊങ്ങ എന്നു മലയാളികളാലും മലയകന്തി എന്നു തമിഴാലും പറയപ്പെടുന്നതിന്റെ പേർ. സപ്തപണ്ണി (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിശാലതപക് (ച-

പു-പ്ര-ഏ) ശാരദീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശാരദഃ എന്നും പാഠമുണ്ടു്. വിഷമച്ഛദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം ഏഴിലമ്പാലയുടെ പേർ.

അമഗപധേ രാജവൃക്ഷശമ്യാകചതുരംഗലഃ
അമേവതവ്യാധിംഖാതകൃതമാലസുവണ്ണകഃ.

അമഗപധഃ, രാജവൃക്ഷഃ, ശമ്യാകഃ, ചതുരംഗലഃ, അമേവതഃ, വ്യാധിംഖാതഃ, കൃതമാലഃ, സുവണ്ണകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ പ-ം കൊന്നയുടെ പേർ. ശമ്യാക എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു് സംപാക എന്നും സംപാക എന്നും ചില ഭേദങ്ങളിൽ പാഠമുണ്ടു്. സുവണ്ണകഃ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു് സുപണ്ണകഃ എന്നും പാഠമുണ്ടു്.

സ്യജ്ജംബീരേ ദന്തശാജംഭജംഭീരജംഭളഃ
വരണേവരണസ്സേതുസ്തീക്തശാകഃ കമാരകഃ.

ജംബീരഃ, ദന്തശാഃ, ജംഭഃ, ജംഭീരഃ, ജംഭളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം നാമകത്തിന്റെ പേർ. വരണഃ, വരണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സേതുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) തീക്തശാകഃ, കമാരകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം നീർമാതളത്തിന്റെ പേർ.

പുനാഗേ പുരുഷസ്തംഗഃ കേസരോ ദേവവല്ലഭഃ
പാമിഭദ്രേ നിംബതരു മന്ദാരഃ പാമിജാതകഃ.

പുനാഗഃ, പുരുഷഃ, തംഗഃ, കേസരഃ, ദേവവല്ലഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം പുനയുടെ പേർ. പാമിഭദ്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നിംബതരുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) മന്ദാരഃ, പാമിജാതകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം മുൾമുരുക്കിന്റെ പേർ.

തിനിശേ സ്യന്ദനോ നേമീ മഥമതിമുക്തകഃ
വഞ്ചുളശ്ചിത്രകൃച്ഛാമ ദൈവ പീതനകപീതനൈ.

അത്രാതകേ മധുകേ തു ഗുഡപുഷ്പമധുഭമൈ
വാനസ്സത്വമധുഷീഖൈ ഗിരിജേടുത മധുലകഃ.

തിനിശഃ, തിമിശഃ എന്നും പാഠമുണ്ടു്. സ്യന്ദനഃ, ചിലർ സ്യന്ദനഃ എന്നു പറിക്കുന്നു. ര-ം (അ-പു-പ്ര-ഏ) നേമീഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) മഥമഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) അതിമുക്തകഃ, വഞ്ചുളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചിത്രകൃൽ (ത-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം തൊട്ടകായുടെ പേർ. പീതനഃ, കപീതനഃ, അത്രാതകഃ (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം അമ്പഴത്തിന്റെ പേർ. മധുകഃ, ഗുഡപുഷ്പഃ, മധുഭമഃ, വാനസ്സത്വഃ, മധുഷീലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം ഇരിപ്പയുടെ

പേർ. മധുരകം (അ-പു-പ്ര-ഏ) മലയിരിപ്പയുടെ പേർ. ജല ജേത്രമധുരകം എന്നും പാറം ഉണ്ടു്. ആ പക്ഷത്തിൽ നീരിരിപ്പയുടെ പേർ എന്നു ഗ്രഹിക്കയും വേണം

പീലൈ ഗുഡഫലസ്രംഗീ തസ്തിംസ്ത ഗിമിസംഭവേ അക്ഷോടകന്ദമാളൈ ദ്വാപംകോലേ ഇ നികോചകുഃ. ൧൧

പീലുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഗുഡഫലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സ്രംഗീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഉകമരത്തിന്റെ പേർ. അക്ഷോടഃ, കന്ദമാളഃ, കച്ഛമാളഃ എന്നും പാറമുണ്ടു്. (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മലയുകമരത്തിന്റെ പേർ. അക്ഷോലഃ, അങ്കോരഃ എന്നും പാറമുണ്ടു്. നികോചകുഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അഴിഞ്ഞിരിപ്പിന്റെ പേർ.

പലാശേ കിംശുകഃ പണ്ണാ വാതപോമോടമ വേതസേ മമാദ്രപുഷ്പ ചിദളശീതചാനീരവഞ്ചുളാഃ. ൧൨

പലാശഃ, കിംശുകഃ, പണ്ണഃ, വാതപോമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം പ്ലാശിന്റെ പേർ. വേതസഃ, മമഃ, അദ്രപുഷ്പഃ, ചിദളഃ, ശീതഃ, ചാനീരഃ, വഞ്ചുളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൭-ം വഞ്ചിയുടെ പേർ.

ദൈവ പരിവ്യാധചിദളൈ നാദേയീ ചാഞ്ചുവേതസേ സൗജ്ജനേ ശിശ്രുതീക്ഷ്ണഗന്ധകാക്ഷീബമോചകാഃ.

പരിവ്യാധഃ, ചിദളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നാദേയീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചാഞ്ചുവേതസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം ആറുവഞ്ചിയുടെ പേർ. സൗജ്ജനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശിശ്രു (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) തീക്ഷ്ണഗന്ധകഃ, അക്ഷീബഃ, മോചകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം മുതിങ്ങയുടെ പേർ.

മകേതാടസൗ മധുശിശ്രു സ്വാദമിഷ്ടഃ ഫേനിലസ്സമൗ വിലേപ ശാണധിലുശൈലുഷൗ മാലൂരശ്രീഫലാവചി.

മധുശിശ്രുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ചൈമ്മൂരിങ്ങയുടെ പേർ. അമിഷ്ടഃ, ഫേനിലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ശീതഫേനമെന്നു മലയാളികളാലും പുച്ചത്തി എന്നു തമിഴാലും പറയപ്പെടുന്ന മരത്തിന്റെ പേർ. വിലപഃ, ശാണധിലുഃ ശൈലുഷഃ, മാലൂരഃ, ശ്രീഫലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം കൂവളത്തിന്റെ പേർ.

പ്ലക്ഷോ ജടീ പക്ടീ സ്വാന്നുഗ്രോധോ ബഹുപാദാഃ ഗാലവശ്ശാബരോ ലോധുസ്തീമീടസ്തീല്ലമാജ്ജനൗ. ൧൩

പുഷ്പം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജീ, പക്കീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ചിറാലിന്റെ പേർ. നൃഗ്രാധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ബഹു പാൽ (ദ-പു-പ്ര-ഏ) വടഃ (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ പേരാലിന്റെ പേർ. മാലവഃ, ശാഖരഃ, ലോഗ്രഃ, തിരീടഃ, തിലപഃ, മാജനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ പാശ്ചാറ്റിയുടെ പേർ.

അതുശ്ചാപുതാ മസാലോസൗ സഹകാരോടതിസൗരഃ കന്ദോലുഖലകം ക്ലിഞ്ചൈ ക്ഷൗശികോ ഗുഗുലുഃ പുരഃ. ൧൩

അതു, ചതുര, മസാലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ മാവിന്റെ പേർ. സഹകാരഃ. ഛതിസൗരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ തേന്മാവിന്റെ പേർ. കന്ദം, ഉലുഖലകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ക്ഷൗശികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഗുഗുലുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) പുരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ഗുലുഗുലുവിന്റെ പേർ.

ശേഖഃ ശ്ലേഷ്യാതകശ്ലീത ഉദാലോ ബഹുവാമകഃ

മാജാദനഃ പ്രിയാളസ്ത്യാൽ സന്നക്ഷുൽനൃപ്പടഃ. ൧൪

ശേഖഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ശ്ലേഷ്യാതകഃ, ശീതഃ, ഉദാലഃ, ബഹുവാമകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ നറുവരിയുടെ പേർ. മാജാദനഃ മാജാതനഃ എന്നും മാജാദനമെന്നും ചില ഭേദങ്ങളിലെ പരമാകുന്നു. പ്രിയാളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സന്നക്ഷുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ധനുഷ്ടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മഹേശ്വരീകയിലെ പാറം ധനുഷ്ടഃ എന്നാകുന്നു. ഇവ ൪-൦ മുരുംമരത്തിന്റെ പേർ. ധനുഷ്ടഃ എന്നു മണ്ടു പദമാക്കിയാലും വിരോധമില്ല. ആ പക്ഷത്തിൽ അഞ്ചു ശബ്ദങ്ങൾ ഉണ്ടാകയും ചെയ്യും. ധനുഷ്ടപ്രിയാളേനാനാ സ്ത്രീമാശി ഭേദേശ്വരസനേ എന്നു മേടിനിയിലും പടപ്രിയാളച്ചക്ഷേണാസുചലേ പുനപുസകമൺ മേസകോശത്തിലുമുണ്ടാകയാൽ രണ്ടു പദമാക്കി മുറിക്കാമെന്നറിഞ്ഞുകൊണ്ടുകയും വേണം. എന്നാൽ മണ്ടായിട്ടുതന്നെ മുറിക്കയും ഇവ ൩-൦ മുരുംമരത്തിന്റെ പേർ എന്നുതന്നെ വ്യാഖ്യാനിക്കയും വേണ്ടതാകുന്നു എന്നു വിചാരിക്കരുത്. ധനുഷ്ടഃ എന്നു സമസ്തപദമായാലും വിരോധമില്ല. മാജാദനോട് സ്ത്രീമാജാക്ഷഃ പ്രിയാളച്ചപ്രിയാനകഃ മാജാതനഃ പ്രിയാളച്ചസന്നക്ഷുൽനൃപ്പടഃ പടോധനുഷ്ടസദ്യേമീ സമാനാത്മാഃ പ്രകീർത്തിതാഃ എന്നു ശബ്ദചൂഢതരംഗിണിയിൽ കാണുന്നുണ്ട്.

ഗംഭാരി സർവ്വതോഭദ്രാ കാഷ്മി മധുപണ്ണികാ

ശ്രീപണ്ണി ഭദ്രപണ്ണി ച കാഷ്ഠശ്ചാപ്യഥാപയോഃ. ൧൫

കർണ്ണമൂർച്ഛദമീകോലീ മോലാണ്ടാ കുവലമേനിലേ
 സൗവീരം ബദരം കോലമഥ സ്വരൽ സ്വാദുകണ്ടകഃ. ൧൯
 വികംകരസ്സുവാവൃക്ഷോ ഗ്രന്ഥിലോ വ്യാഘ്രപാദവി
 ഐരാവതോ നാഗരംഗോ നാദേയീ ഭൂമിജംബുകാ. ൨൦
 ഗംഭാമീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സർവ്വതോദ്രോ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
 കാഷ്ഠമീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മഗ്ധപണ്ണികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശ്രീ
 പണ്ണി, ഭദ്രപണ്ണി (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കാഷ്ഠയുഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ)
 ഇവ ൨-൦ പൈതൃകമിഴിന്റെ പേർ. ടെഡിലെ മൂന്നു ശബ്ദങ്ങൾ
 ചെറുകമിഴിന്റെ പേർ എന്നു ചിലർ പറയുന്നു. കർണ്ണഃ (ഇ-
 സ്രീ-പ്ര-ഏ) പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ബദമീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
 കോലീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ മൂന്നും ലന്തയുടെ പേർ. മോലാ
 ണ്ദാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കുവലം, മേനിലം, സൗവീരം, ബ
 ദരം, കോലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ലന്തക്കുരുവിന്റെ പേർ.
 സ്വാദുകണ്ടകഃ, വികംകരഃ, സുവാവൃക്ഷഃ ചിലരുടെ പാഠം
 യുവാവൃക്ഷഃ എന്നാകുന്നു. രണ്ടുപ്രകാരമായാലും വിമോധമില്ല.
 സുവാ എന്നതു മോമപാത്രങ്ങളിൽ ഒന്നാകുന്നു. അതിന്റെ വൃ
 ക്ഷമെന്നർത്ഥമാകുന്നു. സുവാ എന്നു പറയപ്പെടുന്ന മോമപാത്ര
 ത്തിന് യുവാ എന്നും പേരുണ്ട്. സുവാ യുവാസുവോയുക് ച
 യുവഃസുക്ചയുവസുവാ എന്നു കോശാന്തരത്തിങ്കൽ കാണാൻ
 ണ്ടു്. ഗ്രന്ഥിലഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വ്യാഘ്രപാൽ (ദ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇ
 വ ൩-൦ വൈയങ്കത്യുടെ പേർ ഐരാവതഃ നാഗരംഗഃ (അ-പ്ര-
 പ്ര-ഏ) നാദേയീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഭൂമിജംബുകാ (അ-സ്രീ-
 പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦ നിലത്താവലിന്റെ പേർ.

തിന്ദുകഃ സ്ഫുജ്ജകഃ കാളസ്തന്ധശിതിസാരകേ
 കാകേന്ദുഃ ക്ഷുകഃ കാകപീലുകഃ കാകതിന്ദുകേ. ൨൧

തിന്ദുകഃ, സ്ഫുജ്ജകഃ, കാളസ്തന്ധഃ, ശിതിസാരകഃ (അ-
 പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦ പനച്ചിയുടെ പേർ. കാകേന്ദുഃ (ഇ-പ്ര-
 പ്ര-ഏ) ക്ഷുകഃ, കാകപീലുകഃ, കാകതിന്ദുകഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇ
 വ ൪-൦ കാക്കപ്പനച്ചിയുടെ പേർ.

ഗോലീശ്വര സ്വാടലോ ഘണ്ടാ പാടലിമോക്ഷമുഷ്ടകൌ
 തിലകഃ ക്ഷുരകഃ ശ്രീമാൻ സമൌ പിമുളശ്യാവുകൌ.

ഗോലീശ്വര സ്വാടലഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഘണ്ടാപാടലിഃ (ഇ-
 പ്ര-പ്ര-ഏ) ഘണ്ടാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പാടലിഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ)
 ഇങ്ങിനെ രണ്ടുപദമായിട്ടുമാം. മോക്ഷഃ, മുഷ്ടകഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ)

ഇവ ൭-൦ വെണ്ണാതിരിയുടെ പേർ. ഫലഭാ, പാടലി, എന്നതു രണ്ടായി മുറിക്കുന്നപക്ഷം ഇവ ൩-൦ എന്നു ധരിച്ചുകൊൾകയും വേണം. തിലകു, കുമ്പകു (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശ്രീമാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ മൈലെള്ളിന്റെ പേർ, വിമുളു, ത്യാവുകു (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കാഞ്ചിമരത്തിന്റെ പേർ. കാഞ്ചിമര മെന്നതു് മൈലെള്ളിന്റെ മരായത്തോടുകൂടിയതായ ഒരു മരമാകുന്നു. അതു മൈലെള്ളിജാതിയിൽ ചേരുന്നതുകൊണ്ടു.

ശ്രീപർണ്ണികാ കുമ്പികാ കുണ്ടീ കൈഡയ്യകർമ്മലൈ

കുമ്പകു പട്ടികാപു: സുഗൽ പട്ടീ ലാക്ഷാപ്രസാദന: ൨൩

ശ്രീപർണ്ണികാ, കുമ്പികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കുണ്ടീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കൈഡയ്യു, കർമ്മലൈ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൭-൦ കുന്ദിളിന്റെ പേർ. കുമ്പകു (അ-പു-പ്ര-ഏ) പട്ടികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പട്ടികാപു: എന്ന ശബ്ദത്തിന്നു പട്ടികാ എന്ന പേരുമാടുകയ്ക്കിട്ടു് എന്നർത്ഥമാകയാൽ പട്ടികാ എന്നതന്നെ പ്രയോഗിക്കാം. പട്ടികാപു: എന്നുമാം. പട്ടികാപു: (അ-പു-പ്ര-ഏ) പട്ടീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ലാക്ഷാപ്രസാദന: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മുവന്നപാളോറി യുടെ പേർ. മലങ്കുഴിന്റെ പേർ എന്നു ചിലർ വ്യാഖ്യാനി ക്കയും അതിന്റെ ശേഷം തേക്കു് എന്നു തമിഴിൽ കാണുന്നു എ ന്നപറകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. മഹേശ്വരപ്പീഠത്തിൽ ലോഹിതലോ ഗ്രത്തിന്റെ പേർ എന്നാകുന്നു. ലോഹിതലോലം മുവന്ന പാളോറിയാകുന്നു എന്നതിന്നു സംശയവുമില്ല. പട്ടീ എന്ന തു നകാരാന്തമായി ഇവിടെ കാണിച്ചു. ഇതുകാരാന്തമായിട്ടുമാം. എന്നാൽ സ്രീലിംഗമാകുമെന്നും ധരിച്ചുകൊൾക.

രദസു പൂഗ: കുമ്പകോ ബ്രഹ്മണ്യോ ബ്രഹ്മദാത ച

തുലം ച നീപപ്രിയക കടംബാസ്ത ഹരിപ്രിയേ. ൨൪

രദു, പൂഗ:, കുമ്പകു, ബ്രഹ്മണ്യ: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ബ്രഹ്മദാ ത (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) ബ്രഹ്മദാത ച എന്നെടത്തു് ചകാരംകൊണ്ടു് ബ്രഹ്മദാത: എന്ന പൂല്ല്യംഗമായിട്ടുമാമെന്നു സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ശബ്ദപ്രകാരംഗിണിയിൽ ബ്രഹ്മദാതർഭയോസ്തുലമെന്നാക യാൽ മേല്പറഞ്ഞ അർത്ഥം സ്പഷ്ടമാകുന്നു. തുലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പൂല്ല്യംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൩-൦ അരയാലിനോടു സമശമായ ഒരു വൃക്ഷത്തിന്റെ പേരുകൊണ്ടു എന്നു മഹേശ്വരപ്പീഠത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. കുമ്പകിന്റെ പേർ എന്നു ചിലർ വ്യാഖ്യാനിച്ച തു് പൂർവാപരവിരോധംകൊണ്ടുതന്നെ തെറ്റാണെന്നു് അറി വാൻ കഴിയുന്നതാകുന്നു. അപ്രകാരം പൂഗ: കുമ്പകു, എന്നതി

ന്റെ വ്യാഖ്യാനാവസരത്തിൽ ഭാവാഭാ, പൂഗ, ക്രമകു: ഇവാ
കു, പപുര: ഇവ ൫-ം കഴുങ്ങിന്റെ പേർ എന്നു അവർതന്നെ
വ്യാഖ്യാനിച്ചിരിക്കുന്നു. ഒരു വസ്തുവിന്റെ വാചകശബ്ദങ്ങൾ
രണ്ടുഭാഗങ്ങളിൽ പറയുന്നതിന്നു സംഗതിയില്ല എന്നു അവർ വി
ചാരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. അയതു ചെയ്തു എങ്കിൽ കഴുങ്ങിന്റെ പേ
രെന്നു രണ്ടെത്തു കാണിക്കുകയില്ല. എന്നതന്നെ അല്ല പൂഗ,
ക്രമകു: എന്നതു രണ്ടെത്തും വരികയാൽ പുനരക്തിഭോഷത്തി
ന്റെ അപാദനത്തിന്നു നല്ലൊരുവഴി വെളിവിലായിരിക്കുന്നു.
അതു ഫേതുവായിട്ടു് ഒരു മതത്തെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നതു യുക്തമാക
ുന്നു. നീചു, പ്രിയകു, കുടുംബു, ഹരിപ്രിയ: (അ-പു-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൪-ം കടമ്പിന്റെ പേർ.

വീരവൃക്ഷോഽരുഹ്ണരോഽഗ്നിമുഖീ ഭല്ലാതകീ ത്രിപ്പ
ഗദ്ഭാഭ്യോ കന്ദരാളകപീതനസുപാർശപകാ: ൨൫

പുഷ്പശ്വ തിന്ത്രിണീ ചിഞ്ചാളികാമോ പീതസാരകേ
സജ്ജകാസനബന്ധുകുപുഷ്പപ്രിയകജീവകാ: ൨൯

വീരവൃക്ഷ: അരുഹ്ണര: (അ-പു-പ്ര-ഏ) അഗ്നിമുഖീ (ഇ-
സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഭല്ലാതകീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഭല്ലാതക: എന്നു പ
ല്ലിംഗമായിട്ടും ഭല്ലാതകമെന്നു നപുംസകവിംഗമായിട്ടുമാം. ഇ
വ ൪-ം ചേരിന്റെ പേർ. ഗദ്ഭാഭ്യ: കന്ദരാള: കപീതന:,
സുപാർശക: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം കല്ലാലിന്റെ പേർ എ
ന്നു ചിലർ വ്യാഖ്യാനിക്കയും ഉത്തരശ്ലോകത്തിന്റെ ആദ്യപദമാ
യ പ്ലക്ഷ: എന്നതു പുളിയുടെ പേരുകളിൽ ചേർത്തു പറകയും ചെ
യിരിക്കുന്നു. മഹേശ്വരസീകയിൽ പ്ലക്ഷ: എന്നതിനോടുകൂടി അ
ഞ്ചു ശബ്ദങ്ങൾ ഒന്നിന്റെ പേരുകളായിട്ടു പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.
സമുച്ചയാത്മകവകാശസംബന്ധമുണ്ടാകയാൽ മഹേശ്വരസീകയി
ലെ വിവരണമത്രേ സാധുവായിട്ടുള്ളതു്. അതുകൊണ്ടു്, പ്ലക്ഷ:
എന്നതിനോടുകൂടെ അഞ്ചു ശബ്ദങ്ങൾ കല്ലാലിന്റെ പേരുകളാ
കുന്നു എന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. പ്ലക്ഷ: എന്നതു്
അകാമാന്തം പല്ലിംഗംപ്രഥമൈകവചനം എന്നുംധരിച്ചുകൊൾ
ക. തന്ത്രിണീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചിഞ്ചാ, അമ്ലികാ (അ-സ്രീ-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം പുളിയുടെ പേർ. പീതസാരക:, സജ്ജക:,
അസന:, ബന്ധുകുപുഷ്പ:, പ്രിയക:, ജീവക: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇ
വ ൪-ം വേങ്ങയുടെ പേർ.

സാലേ തു സർജ്ജകാശ്യാശ്ചകണ്ണകാ: സസ്യസമ്പദാ:
നദീസജ്ജാ വീരതന്ദ്രീന്ദ്രാ: കകുഭോഽജ്ജനാ: ൨൭

സാഖഃ, സർജ്ജഃ, കാശ്ഃ, അശ്വകണ്ഠഃ, സസ്യസംവരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശസ്യസംവരഃ എന്നു പാഠാന്തരം. ഇവ ൫-൦ മുളപ്പുരയിൽനിന്നു വേർ. നദീസർജ്ജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വീരതഃ, ഇന്ദ്രഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) കകഭഃ, അജ്ജനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-൦ പുല്ലുരയിൽനിന്നു വേർ.

രാജാഭനഃ ഫലാധ്യക്ഷഃ ക്ഷീരികായാമലാഭായഃ

ഇംഗുദീ താപസതർഭുജോഽചഞ്ചീമുദൃതപഞ്ച. ൨൮

രാജാഭനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. രാജാഭനംക്ഷീരികായാം പ്രിയാഭേ കിംഗുകേപി ച എന്നു മേടിനിയിൽ ഉണ്ടു്. ഫലാധ്യക്ഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ക്ഷീരികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ പശുമുൺപാലയുടെ വേർ. ഇംഗുദീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇംഗുദഃ എന്നുമാം. താപസതഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഓടൽമരത്തിൽനിന്നു വേർ. ഭുജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചഞ്ചീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) മുദൃതപഃ (ച-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ഭുജപുഷ്പത്തിൽനിന്നു വേർ.

പിച്ഛിലാ പൂരണീ മോചാ സ്ഥിരായുശ്ശലുലിർഭായഃ

പിച്ഛാതു ശല്യലീവേഷു മോചനഃ കൂടശല്യലിഃ. ൨൯

പിച്ഛിലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പൂരണീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മോചാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സ്ഥിരായുഃ (സ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചിരായുഃ എന്നും പാഠമുണ്ടു്. ശല്യലിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സ്രീലിംഗപക്ഷത്തിൽതന്നെ ശല്യലീ എന്നു് ഈകാരാന്തമായിട്ടും ഇകാരാന്തപക്ഷത്തിൽ പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-൦ ഇലവിൻനിന്നു വേർ. പിച്ഛാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശല്യലീവേഷുഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഇലവിൻപശയുടെ വേർ. മോചനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കൂടശല്യലിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കണ്ടിലവിൻനിന്നു വേർ.

ചിരിവിലോ നക്തമാലഃ കരജശ്ച കരജകേ

പ്രകീർ്തഃ പൂതികരജഃ പൂതികഃ കലിമാരകഃ ൩൦

ചിരിവിലാ, ചിരവിലാ എന്നുമാം. നക്തമാലഃ, നക്തമാലഃ എന്നുമാം. കരജഃ, കരജകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഉണ്ടിൻനിന്നു വേർ. പ്രകീർ്തഃ പൂതികരജഃ പൂതികഃ, പൂതികഃ എന്നുമാം. പ്രകീർ്തപൂതികഃ പൂതികരജഃ കലിമാരകഃ പൂതികരജപൂതികൈരത്ഥാപൂതികരജകഃ എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിൽ ഉണ്ടു്. കലിമാരകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അവിലിൻനിന്നു വേർ. കലിമാരകഃ എന്നതിൻനിന്നു സ്ഥാനത്തു് കലികാരകഃ എന്നു ചിലർ പറിക്കുന്നു.

കരഞ്ജഭേദോഷ്ഠിശിരഗ്രന്ഥോ മക്ടുംഗാരവല്ലരീ
രോഹി രോഹിതകഃ പ്ലീഹശതൂർദ്ദാഡിമപുഷ്പകഃ. ൩൧

കരഞ്ജഭേദഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ഷിരഗ്രന്ഥഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മക്ടീ, അംഗാരവല്ലരീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഷിരഗ്രന്ഥഃ മക്ടീ അംഗാരവല്ലരീ കരഞ്ജഭേദഃ എന്നനപയമാകുന്നു. ഷിരഗ്രന്ഥം മക്ടീ അംഗാരവല്ലരീ ഇവ ൩-ം ഉണ്ടുകളിൽതന്നെ ചേരുന്നവയായ മൂന്നുജാതി മരങ്ങളുടെ പേരുകളാകുന്നു. അതിന്റെ ഭാവമാകുന്നു. രോഹി (ന-പു-പ്ര-ഏ) രോഹിതകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പ്ലീഹശതൂഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ദാഡിമപുഷ്പകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചില പുസ്തകങ്ങളിൽ ഡാഡിമപുഷ്പകഃ എന്നുമുണ്ടു്. ദാഹിമപുഷ്പകഃ എന്നു ചിലർ പറഞ്ഞ കാണിച്ചിരിക്കുന്നു. അതിന്റെ മൂലമെന്തെന്നു ഞാൻ അറിയുന്നില്ല. മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ ൩-ം ചെമ്പരത്തിന്റെ പേർ.

ഗായത്രി ബാലതനയഃ ഖദിരോ ദന്തധാവനഃ
അതിമേദോ വിരൂഖദിരേ കദരഃ ഖദിരേ സിന്ധേ. ൩൨

സോമവല്ലോപ്യഥ വ്യാഘ്രപുച്ഛഗന്ധവ്ജഹസ്തകൌ
ഏരണ്യഊരുവൃകശ്ച തപകശ്ചിത്രകശ്ച സഃ. ൩൩

ചഞ്ചുഃ പഞ്ചാംഗുലോ മണ്ഡവൽമാനവ്യഡംബകാഃ
അല്ലാ ശമീ ശമീരസ്സാച്ഛമീ സക്തുമലാ ശിവാ. ൩൪

ഗായത്രി (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നകാരാന്തമായിട്ടുമാം. എന്നാൽ പുല്ലിംഗമാണെന്നു ധരിച്ചുകൊൾകയും വേണം. നകാരാന്തമായിട്ടുമാണെന്നു പറഞ്ഞതു ഗായത്രിണിതുഗായത്രി ഖദിരോ ദിജധാവനഃ എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിൽ ഉണ്ടാകനിമിത്തമായിട്ടാകുന്നു. ബാലതനയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പണ്ടുള്ള ചന്ദ്രന്റെ പാദം ബാലപത്രശ്ച എന്നാകുന്നു. അയതുകൊണ്ടു് ആ പക്ഷത്തിൽ ബാലതനയഃ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു ബാലപത്രഃ എന്നതിനെച്ചേർത്തു ധരിച്ചുകൊൾകയും വേണം. മഹേശ്വരീകയിൽ ബാലപത്രശ്ച എന്ന പാദത്തെ പ്രധാനമാക്കി നിർദ്ദേശിച്ചു് അതിന്നു സഹായമാക്കി വേറേ ഒരു വചനത്തെ കാണിച്ചിരിക്കുന്നു. ഖദിരോരക്തസാരശ്ച ഗായത്രി ദന്തധാവനഃ കണ്ടകീബാലപത്രശ്ച ജിഹ്വശല്യഃ ക്ഷതിക്ഷയഃ ഇതു് മേല്പറഞ്ഞ വചനമാകുന്നു. ബാലതനയഃ എന്നുള്ള പാദവും നിർദ്ദേശമത്രെ ആകുന്നതു്. സംസ്കൃതബാലതനയോബാലപത്രശ്ച കഥ്യതേ എന്നു് ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിൽ കാണാനുണ്ടു്. ഖദിരഃ, ദന്തധാവനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം കരിങ്ങാലിയുടെ പേർ. അതിമേദഃ,

വിരംഭദിരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഭൂതന്യത്തോടുകൂടിയതായ കരിങ്ങാലിയുടെ പേര്. പീനാറായിരിക്കുമെന്നു ചിലർ അഭിപ്രായത്തെ കാണിച്ചിരിക്കുന്നു. കുടമഃ, സോമവല്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചെങ്കരിങ്ങാലിയുടെ പേര്. വ്യാഖ്യപുച്ഛഃ ഗന്ധവൃഹസ്തഃ, ഏരണ്യഃ, ഉരുവുകഃ, ഉരുവുകഃ എന്നുമാം. ശബ്ദവൃഹതരംഗിണിയിൽ ഉരുവുകഃ ഉരുവുകഃ ഉരുവുകഃ, ഉരുവുകഃ ഉരുവുകഃ ഇവ കൈയ്യൊന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. 'ഗന്ധവൃഹസ്തഃ ഏരണ്യ ഉരുവുകോപ്രധംബകഃ ഉരുവുകോരുവുകോരുവുക ഉരുവുകോരുവു ഉരുവുകശുഭകോപമംഗനശുഭമംഗന ചഞ്ചുപഞ്ചാംഗലോമണ്യ ആമണ്യോ വ്യാഖ്യപുച്ഛഃ ഇതു മേൽ പറഞ്ഞതിന്നു അവലംബമായ ശബ്ദവൃഹതരംഗിണിയിലെ വചനമാകുന്നു. ബകാരവകാരങ്ങൾക്കു ചെറുകുളങ്ങരകയാൽ മുൻപറഞ്ഞതു ഈ വചനംകൊണ്ടു സ്ഥിരപ്പെടുത്തപ്പെട്ടു എന്നറിയുംവേണം. രഥകഃ, ചിത്രകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചഞ്ചുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) പഞ്ചാംഗലഃ ആമണ്യഃ ആമണ്യഃ എന്നുമാം. മഹേശ്വരീകയിൽ ചഞ്ചുഃ പഞ്ചാംഗലോമണ്യ ഇത്യാദി പാഠവും മണ്യഃ, ആമണ്യഃ ഇങ്ങിനെ രണ്ടുപ്രകാരമെന്നു പദച്ഛേദവും കാണിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. മണ്യഃ എന്നതിന്നു അലങ്കരിക്കുന്നതു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. മധി എന്നധാതുവിങ്കൽനിന്നു മണ്യഃ എന്നശബ്ദം സിദ്ധിക്കുന്നു. അപ്രകാരത്തെ ആ എന്ന ഉപസർഗ്ഗത്തോടു ചേർന്നു മധിധാതുവായിരുന്നാൽ ആമണ്യ എന്ന ശബ്ദവും സിദ്ധിക്കുന്നതാകുന്നു. മുൻപറഞ്ഞ ശബ്ദവൃഹതരംഗിണിയിലും ആമണ്യഃ എന്ന പദത്തെ ചേർത്തിരിക്കുന്നു. അതു ഹേതുവായിട്ടു ആമണ്യ എന്നുമാമെന്നു പറഞ്ഞതു് സ്ഥിരപ്പെട്ടു ചൂന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയുംവേണം. വല്മാനഃ, വൃധംബകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വൃധംബനഃ എന്നുമാമെന്നു മഹേശ്വരീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇവ ൧൧-൦ ആവണക്കിന്റെ പേര്. ശമീരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചെറുവണിയുടെ പേര്. ശമീ (ഈ-സ്മി-പ്ര-ഏ) സങ്കുതഫലാ (ആ-സ്മി-പ്ര-ഏ) സങ്കുതഫലീ എന്നുമാം. ശിവാ (ആ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ വണിയുടെ പേര്.

പിണ്ഡീതകോ മരുചകുശ്ലാസനഃ കരഹാടകഃ

ശലശ്ച മദനഃ ശക്രപാദപഃ പാരിഭദ്രകഃ.

൩൫

ഭദ്രാരു ദൃക്ഷിമം ചീതദാരച ദാരച

പുതികാഷ്ഠഞ്ചസപ്തസ്മർദ്ദേവദാരണ്യമദപയോഃ.

൩൯

പാടലിഃ പാടലാ മോഹാ കാചസ്ഥാലീ ഫലേരുഹാ

കൃഷ്ണവൃന്താ കഞ്ചേരാക്ഷീ ശ്യാമാ തു മഹിളാഹപയാ. ൩൭

ലതാ ഗോവന്ദിനീ ഇന്ദ്രാ പ്രിയംഗുഃ ഫലിനീ ഫലീ
വിഷപക്വേനാ ഗന്ധപാലീ കാമംഭാ പ്രിയകഞ്ച സാ. വച

പിണ്ഡീതകുഃ, മരുവകുഃ, ശപസനഃ, കുമാരാടകുഃ, ശല്യഃ, മദനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ സ-ം മലങ്കാരയുടെ പേര്. ശക്ര പാദപഃ പാതിഭദ്രകുഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഭദ്രദാരു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) ഭുക്തമിമം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മഹേശ്വരസീകയിൽ ഭുക്തമിമെന്നാകുന്നു. പീതദാരു, ദാരു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) പൂതികാപ്പം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ഹ-ം ദേവതാരത്തിന്റെ പേര്. ദേവതാരത്തിന് ദേവദാരുവെന്നും പേരുണ്ട് എന്ന് ഈ വചനംകൊണ്ടുതന്നെ സിദ്ധമാകുന്നു. അഥ ദപയോഃ ഈ രണ്ടുപദങ്ങൾ ഉത്തരശ്ലോകത്തോടു സംബന്ധിക്കുന്നവയാകുന്നു. പാടലിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇതു പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. സ്രീലിംഗപക്ഷത്തിൽ പാടലീ എന്നുമാം. പാടലാ, മോഘാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അമോഘാ എന്നുമാം. മോഘാഫലേതഥാകൃഷ്ണാ വൃന്താചധനദേക്ഷണാ എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിലും അളിപ്രിയാവിശാലാഗ്രാവുമോഘാപാടലിർദപയോഃ എന്നു വാചസ്പതികോശത്തിലുമുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് രണ്ടുപ്രകാരത്തിലുമാമെന്ന് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. കാമസ്ഥാലീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കാളാസ്ഥാലീ എന്നും പാഠമുണ്ട്. ആ പക്ഷത്തിൽ കാളാസ്ഥാലീ എന്നു വിഭാഗവും കാളാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സ്ഥാലീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) എന്നു അനുലിംഗവിഭക്തികളും വെച്ചേറെ ചേർത്തുകൊൾകയും വേണം. കാളാതുക്ലുഷ്ണ വൃന്താപ്യാമഞ്ജിഷ്ടാ നീലികാസുച എന്നും സ്ഥാലീസ്യാൽപാടലോപയോഃ എന്നും മേടിനിയിൽ ഉണ്ട്. കാളസ്ഥാലീ എന്നു ചിലർ പാഠത്തെ കാണിച്ചത് നിർമൂലമത്രേ ആകുന്നത്. ഫലേതഥാ, കൃഷ്ണവൃന്താ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കുഞ്ചേമാക്ഷീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ഹ-ം പാതിമിയുടെ പേര്. കൃഷ്ണവൃന്താ കുഞ്ചേമാക്ഷീ ഇവ ഹ-ം കൊടിക്കുഴലിന്റെ പേര് എന്നു ചിലർ വ്യാഖ്യാനിച്ചിരിക്കുന്നു. മുൻവിവരിച്ച വചനങ്ങൾകൊണ്ടും മഹേശ്വരസീകയുടെ അഭിപ്രായംകൊണ്ടും പാടലാദി ഏഴു ശബ്ദങ്ങളും സമാനാർത്ഥങ്ങളാകുന്നു എന്നതു വ്യക്തമാകുന്നു. ആ അവസ്ഥയ്ക്ക് പാതിമിയുടെ പേര് ൫ എന്നും, ശേഷം ൨ കൊടിക്കുഴലിന്റെ പേര് എന്നും വിഭാഗത്തെ കല്പിച്ചത് യുക്തമായില്ല എന്നു എല്ലാവരും ഗ്രഹിക്കുമെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. ശ്യാമാ, മഹിളാഫലാ, ലതാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗോവന്ദിനീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇന്ദ്രാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പ്രിയംഗുഃ (ഉ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഫലിനീ ഫ

ലീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വിഷപകസേനാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗ
ഡഫലീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കാരംഭാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പ്രിയ
കഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ഫ-ഓ ഞഃശലിന്റെ പേർ. മഹിളാ
ഹവയാ എന്നതിന്ന് സ്രീകളുടെ പേർപോലെ ഇരിക്കുന്ന പേ
രോടുകൂടിയത് എന്നർത്ഥമാകയാൽ സ്രീപാചകശബ്ദങ്ങൾ കൈ
യും ഞാഴലിന്റെ പേരുകളും ചെയ്യുമെന്നു ധരിച്ചുകൊൾകയും
വേണം.

മണ്ഡൂകപണ്ണപത്രോണ്ണ നടകടപംഗ ഡുണ്ഡുകാഃ
സ്യോനാകശൂകനാസർക്ഷ ജീംഗ്വന്ത കടന്നടാഃ. ൨൨൯
ശോണകശ്ചാരളോ തിഷ്യാഫലാ തപാമലകീ ത്രിഷു
അമൃതാ ച വയസ്സമാ ച ത്രിവിംഗസു വിഭീതകഃ. ൨൩൦
അക്ഷസ്തൃഷഃ കർഷഫലാ ഭൂതാവാസഃ കലിഭുമഃ
അഭയാ തപവുമാ പാശ്വാ കായസ്സമാ പൂതനാടമൃതാ. ൨൩൧
ഹരീതകീ ഹൈമവതീ ചേതകീ ശ്രോതസീ ശിവാ
പീതദുസ്സരളഃ പൂതികാഷുഞ്ചാഥ ഭൂമോൽപലഃ. ൨൩൨
കണ്ണികാരഃ പതിവ്യാധോ ലക്ഷ്മോ ലികച്ഛോ ഡഹ്നുഃ
പനസഃ കണ്ടകിഫലോ നിചുളോ ഹിജ്ജുളോംബുജഃ.

മണ്ഡൂകപണ്ണ, പത്രോണ്ണ, നട, കടപംഗ, ഡുണ്ഡുക,
സ്യോനാക, ശ്യാനാക എന്നു പാഠമുണ്ടാകയാൽ ശ്യാനാകഃ
എന്നുമാം. ശൂകനാസഃ, ജക്ഷഃ, ജീംഗ്വന്തഃ, കടന്നടഃ, ശോണ
കഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) അമൃതഃ (ഉ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ഫ-ഓ പലക
പ്രയുക്തിയുടെ പേർ. ശോണക എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു ചി
ലർ ശോനക എന്നും മറുചിലർ ശോനക എന്നും ചേർത്തു പഠി
ക്കുന്നു. മണ്ഡൂകപണ്ണകടപംഗനടശോനകശൈനകാഃ സ്യോ
നാകോ ജീംഗ്വന്തശ്ചശ്യാനാകശ്ശോണകഃകടഃ എന്നു ശബ്ദവ്യ
ഹതരംഗിണിയിൽ കാണുന്നുണ്ട്. അതു ഹേതുവായിട്ട് മുൻ
വിചരിച്ചു പാഠങ്ങളിലൊന്നിന്നും ചേർച്ചകേടിലു എന്നറിഞ്ഞു
കൊൾകയും വേണം. തിഷ്യാഫലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അമല
കീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ത്രിഷു എന്നുണ്ടാകയാൽ അമലകഃ എന്നു
പുല്ലിംഗമായിട്ടും അമലകം എന്നു നപുംസകമായിട്ടുംകൂടെ അ
വാമെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം. അമൃതാ വയസ്സമാ
(അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ഡ-ഓ നെല്ലിയുടെ പേർ. വിഭീതകഃ
(അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ത്രിവിംഗമാകുന്നു എന്നു പറകയാൽ വിഭീതകീ
എന്നു സ്രീവിംഗമായിട്ടും, വിഭീതകർമ്മനു നപുംസകവിംഗമായി
ട്ടുംകൂടെ പ്രയോഗിക്കാമെന്നറിക. അക്ഷഃ, തൃഷഃ, കർഷഫലഃ,

ഭൂതാവാസഃ, കലിദൂമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ സ-ം താനിയുടെ
 പേർ. അഭയാ, അച്യുതാ, പത്മ്യാ, കായസ്ഥാ, വയസ്ഥാ എന്നു
 മാം. പൂതനാ, അമൃതാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഹരീതകീ, ഹൈമ
 വതീ, ചേതകീ, രേചകീ എന്നും പാഠമുണ്ടാകയാൽ രേചകീ എ
 ന്നാമാമെന്നറിക. ശ്രേയസീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശിവ (അ-സ്രീ-
 പ്ര-ഏ) ഇവ ഫ-ം കടക്കരുടെ പേർ. പീതഭൂഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ)
 സമഭൂഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പൂതികാപും (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം
 ചരമത്തിന്റെ പേർ. ദ്രുമോൽപലഃ, കണ്ണികാരഃ, പരിവ്യാധഃ
 (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം കണ്ണികാരവൃക്ഷത്തിന്റെ പേർ. കൊ
 ണ്ണമരത്തിന്റെ പേർ ചൂണാ ചിലർ വിചരിച്ചതു യുക്തമായില്ല
 എന്നു തോന്നുന്നു. കോവിദാരേചമതികഃ എന്നെടുത്തു കോവി
 ദാരാദി ശബ്ദങ്ങൾ കൊണ്ണമരത്തിന്റെ പേരുകളാകുന്നു എന്നു
 അവർതന്നെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. കണ്ണികാരാദി ശബ്ദങ്ങളും അ
 തിന്റെ പേരായിരുന്നാൽ കൊണ്ണമരത്തെക്കുറിച്ചു പ്രയോഗിച്ചാ
 നല്ലതെ രണ്ടുഭാഗങ്ങളിലാക്കുവാൻ കാരണമില്ല. അതുകൊണ്ട്
 രണ്ടുഭാഗവുംകൂടെ സാധുവായിരിപ്പാൻ വഴിയില്ല എന്നു നിശ്ചയ
 മത്രേ അറിയുന്നു. ലക്ഷഃ, ലികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഡഹഃ
 (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം അയിനിയുടെ പേർ. പനസഃ, കണ്ട
 കീഫഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ഡ-ം പ്ലലാവിന്റെ പേർ. ഫല
 സഃ കണ്ടകീഫഃ എന്നും, കണ്ടകീഫഃ എന്നതിന്റെ സ്ഥാന
 ത്താ കണ്ടകഫഃ എന്നതിനെ ചേർത്തിട്ട് പാഠമുണ്ട്. നിമുളഃ,
 ഹിഞ്ജുളഃ, അഞ്ജുളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം ആറുവർണി
 യുടെ മരായയോടുകൂടിയതായി വെള്ളത്തിൽ ഉണ്ടാകുന്ന ഒരു മര
 ത്തിന്റെ പേർ എന്നു മഹേശ്വരപരാദിപ്രായമാകുന്നു. മറ്റു ചിലർ
 നീക്കടമ്പിന്റെ പേർ എന്നു വിചരിച്ചിരിക്കുന്നു. നിമുളോഹി
 ഞ്ജുളോഹിഞ്ജുളഃ എന്നും നിമുളോഹിജ്ജുളോഹിഞ്ജുളഃ എന്നും
 പാഠാന്തമുണ്ട്. ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിൽ ഹിഞ്ജുളോ
 ഹിജ്ജുളോഹിജ്ജുൾഹിജ്ജലോഹിജ്ജലസ്തഥാ ഹിജ്ജശ്വനിച
 ഭൂവാതിരഹാഞ്ജുളജാഅപി എന്നുണ്ടാകയാൽ എല്ലാവിധ
 ും അഭിയുക്തസമ്മതമാകുന്നു എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും
 വേണം.

കാകോദംബരികാ ഫലഗുർവയുജാപനേഫലാ
 അരിഷ്ടസ്സവ്തോഭേഹിംഗുനിശ്വാസമാലകാഃ. ൧൧൧
 ചിമുന്ദശ്ച നിംബോടഥ പിച്ഛിലാഗതശിംശപാഃ
 കപിലാ ഭസ്മഗഭാ സാ ശിരീഷസ്ത കപീതനഃ. ൧൧൨

തണ്ഡിലോപ്യഥ ചാപേയശ്ചപകോ മേഘപുഷ്പകഃ
ഏതസ്യ കലികാ ഗന്ധഫലീ സ്യാദഥ കേസരേ. ഖന
ബകളോവഞ്ചുളോടരോകേ സമമൗ കരകദാഡിമൌ
ചാപേയഃ കേസരോ നാഗകേസരഃ കാഞ്ചനാഹപഃ.

കാകോദ്ബന്ധികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഫൽഗുഃ (ഉ-സ്രീ-
പ്ര-ഏ) മലയുഃ (ഉ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ജാലദനഫലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-
ഏ) ഇവ ൨-ം പേരത്തിയുടെ പേർ. മലപൂജ്ജാലദനഫലാ
എന്നും പാഠമുണ്ടു്. അരിഷ്ടം, സർവ്വദന്താദിഃ, ഹിംഗുനിർവാ
സഃ, മാലകഃ, പിച്ഛമന്ദഃ, നിംബഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം
വേപ്പിന്റെ പേർ. പിച്ഛിലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അഗരുഃ (ഉ-
സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശിംശപാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കപിലാ, സ്മഗ്ദ്ധാ
(അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഇരുമുളളിന്റെ പേർ. മേഘശാല
ദീകയിൽ പിച്ഛിലാഗരുശിംശപാ എന്നു പാഠവും പിച്ഛിലാ, അ
ഗരുശിംശപാ എന്നു പട്ടേച്ചുളയും കാണിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. പി
ച്ഛിലാ, അഗരു, ശിംശപാ എന്നു ൩ പദമായിട്ടുമാം എന്നുമു
ണ്ടു്. ആ മരത്തിങ്കലും അഗരു ശബ്ദത്തിന്നു സ്രീതപം ദർപ്പദമാ
കുന്നു എങ്കിലും, ശബ്ദവ്യവതരംഗിണിയിൽ പിച്ഛിലാശിംശപാ
സ്മഗ്ദ്ധാചാഗരുമിത്യപ ചപിലാഖരമജ്ജാച സൈവചാഗരു
ശിംശപഃ എന്നാകയാൽ അഗരുഃ എന്നു സ്രീലിംഗമായിട്ടുമാം
എന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. ശിരീഷഃ, കപീതനഃ,
തണ്ഡിലഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം നെന്മേനിവാകയുടെ
പേർ. തണ്ഡിലോപ്യഥചാപേയഃ എന്നുള്ള പാഠവും തണ്ഡി
ലഃ (നാ അ) എന്ന ചിലവാൽ കാണിക്കപ്പെട്ട പദവിഭാഗം മുത
ലായതും തെറ്റാകുന്നു. ചാപേയഃ, ചന്ദ്രകഃ, മേഘപുഷ്പകഃ
(അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ചന്ദ്രകത്തിന്റെ പേർ. ഗന്ധഫലീ
(ജ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചന്ദ്രകമാട്ടിന്റെ പേർ കേസരഃ, ബകളഃ
(അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഇലഞ്ഞിയുടെ പേർ. വഞ്ചുളഃ അരോ
കഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അരോകത്തിന്റെ പേർ. കേസരാദി
നാലും അരോകത്തിന്റെ പേർ എന്നു ചിലവാൽ വ്യാഖ്യാനിക്ക
പ്പെട്ടതു തെറ്റാകുന്നു. കരകഃ, ദാഡിമഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ
൨-ം താളിമാതളത്തിന്റെ പേർ. ദക്ഷിണദേശങ്ങളിൽ അനേ
ക പുസ്തകങ്ങളിൽ കരകദാഡിമൌ എന്നു പാഠവും ഡാഡിമ എന്ന
ഡകാരാദിയായ ശബ്ദത്തിന്റെ പ്രയോഗവും കാണുകയാൽ
കരകദാഡിമൌ എന്നു് ഇവിടെ പാഠാന്തമായിരിക്കുമെന്നു് വി
ചാരിക്കുന്നു. ചാപേയഃ, കേസരഃ, നാഗകേസരഃ കാഞ്ചനാഹപ

യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം നാഗമരത്തിന്റെ പേർ. കാഞ്ചനാഹപയഃ എന്ന ശബ്ദത്തിന് സപണ്ണത്തിന്റെ പേരുകൾപോലെ ഇരിക്കുന്നപേരോടുകൂടിയത് എന്നർത്ഥമാകയാൽ സപണ്ണവാചകശബ്ദങ്ങളൊക്കെയും നാഗമരത്തിന്റെ നാമങ്ങളാകുന്നു. എന്നറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. കാഞ്ചനാഹപയഃ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു ചിലർ കേശരാഹപയഃ എന്ന പാഠത്തെ കാണിച്ചതും അതുപ്രകാരം അർത്ഥത്തെ വിവരിച്ചതും തെറ്റാകുന്നു. കേശമരത്തിന്റെ പേർ കൈയും നാഗവാചകമാകുന്നു എന്നു താല്പര്യമുണ്ടു് എന്നിൽ കേശരാഹപയഃ എന്നതന്നെ പാഠത്താൽ കേശശബ്ദം നാഗവാചകമാകുന്നു എന്നു വരുന്നതാകയാൽ കേശരാഹപ്രയോഗം നിരർത്ഥകമായി വരുന്നതുമാകുന്നു.

ജയാ ജയന്തീ തക്കാമീ നാഭേയീ വൈജയന്തികാ
ശ്രീപണ്ണമഗ്നിമന്ദഃ സ്രാൽ കണികാ ഗണികാരികാ. ര-വ
ജയോടഥ കടജശ്ശക്രോവത്സകോ ഗിരിമല്ലികാ
ഏകസ്യൈവ കലിംഗേന്ദ്രയവം ഭദ്രയവം ഫലേ. രാൻ

ജയാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ജയന്തീ, തക്കാമീ, നാഭേയീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വൈജയന്തികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം പുഷ്പമുത്തയുടെ പേർ. സ്രാഗ്നിമന്ദഃ ശ്രീപണ്ണം കണികാഗണികാരികാ നാഭേയേന്ദ്രനാഭേയീ ജയന്തീ വൈജയന്തികാ തക്കാമീ ചജയാജയാ വിജയാഭോഗവത്സവി എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിൽ കാണുന്നുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു പുഷ്പമുത്തയുടെ പേർ എൻപറഞ്ഞതു് രമിഷ്കത്തു മുതലായവിനെ അനുസരിക്കാത്തതായലും സമൂലമായിരിക്കയാൽ ഗ്രാഹ്യമാകുന്നു എന്നു് എല്ലാവരും അറിഞ്ഞു കൊൾകയും വേണം. ശ്രീപണ്ണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അഗ്നിമന്ദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കണികാ, ഗണികാരികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ജയാ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം മുത്തയുടെ പേർ. ജയാ എന്നു തുടങ്ങി പറകപ്പെട്ട ശബ്ദങ്ങൾ പത്തു മുത്തയുടെ പേർ എന്നും ചിലർ വ്യാഖ്യാനിച്ചിരിക്കുന്നു. അതിന്നു മൂലമെന്നെന്താൻ ഒരറിയുന്നില്ല. കടജഃ, കടമഃ എന്നുമാം. കടമഃകടജശ്ശക്രോവത്സകോഗിരിമല്ലികാ എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിൽ ഉണ്ടു്. ശക്രഃ, വത്സകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഗിരിമല്ലികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം കടകല്ലാലയുടെ പേർ. കലിംഗം, ഇന്ദ്രയവം, ഭദ്രയവം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം കടകല്ലാലയതിയുടെ പേർ. കലിംഗേന്ദ്രയവപുമാൻ എന്നു അമരമാലയിൽ ഉണ്ടാകകൊണ്ടു് കലിംഗേന്ദ്രയവശബ്ദങ്ങൾ പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു.

ളായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം. ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിൽ കലിംഗ ശബ്ദം കടകല്ലാലയുടേയും കടകല്ലാലയരിയുടേയും ചേർ എന്നും ഇന്ദ്രയവ ഭദ്രയവ ഈ രണ്ടു ശബ്ദങ്ങൾ കടകല്ലാലയരിയുടെചേർ എന്നും കലിംഗാദികൾ മൂന്നും ചുല്ലിംഗങ്ങളായിട്ടും നപുംസക ലിംഗങ്ങളായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാമെന്നും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ശബ്ദ വ്യുഹതരംഗിണിയിലെ വചനം പുമാൻ കലിംഗസ്തൃതഃ സ്യാത്തൽ ഫലേപുനപുംസകം തത്രൈവേന്ദ്രയവസ്തദപഥാഭദ്രയവോപി ച എന്നാകുന്നു.

കൃഷ്ണപാകഫലാ വിഗ്രസുഭഷണാഃ കരമർദ്ദക
കാളസ്തന്ധസ്തമാലസ്താത്താപിഞ്ചേന്ദോടപ്യഥ സിന്ദുകേ.
സിന്ദുവാമേന്ദ്രസുരസൗ നിർഗ്ഗണ്ഡീന്ദ്രാണികത്യപി
വേണീഗമാഗതീദേവതാളോ ജീമൂത ഇത്യപി. ൫൧

കൃഷ്ണപാകഫലഃ, അവിഗ്രഃ, ആവിഗ്ര എന്നുമാം. സുഭഷണാഃ, കരമർദ്ദകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പെരുങ്കോവിന്റെ ചേർ. കാളസ്തന്ധഃ, തമാലഃ, താപിഞ്ചരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം പച്ചിലമരത്തിന്റെ ചേർ. സിന്ദുകഃ സിന്ദുവാമഃ, ഇന്ദ്രസുരസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നിർഗ്ഗണ്ഡീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇന്ദ്രാണികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം നൊച്ചിയുടെചേർ വേണീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗമാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അഗതീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗമാഗതീ എന്നു സമസ്തപാദമായിട്ടുമാം. വേണീഖമാഗതീ എന്നും പാമുണ്ടു്. ആ പക്ഷത്തിങ്കലും ഖമാ അഗതീഖമാഗതീ ഇങ്ങനെമൂന്നു പ്രകാരേണ പദങ്ങളും മുൻവിവരിച്ചതുപോലെ അന്തലിംഗവിഭക്തികളും ഗ്രാഹ്യങ്ങളാകുന്നു. ഖമാഗതീഗമാഗതീൗഖമാചാപഗതീഗതീ വേണീച ദേവതാളശ്ച ദേവവേണീചതാളികാ എന്നുശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിലുണ്ടാകയാൽ പദവിഭാഗത്തിങ്കൽ മുൻ പറഞ്ഞ വിശേഷങ്ങൾ കൈക്കയും സപ്രമാണങ്ങളാകുന്നു എന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും ചേണം. ദേവതാളഃ, ജീമൂതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം ദേവതാളിയുടെ ചേർ. ഗമാഗതീ എന്നു സമസ്തപാദമായാൽ ആകെ നാലെന്നു ധരിച്ചുകൊൾകയും ചേണം.

ശ്രീഹസ്തിനീ തു ഭൂതണ്ഡീ തുണശൂന്യശ്ച മല്ലികാ
ഭൂപദീ ശീതഭീരുശ്ച സൈവാസഫോടാ വനോദ്യോ.

ശ്രീഹസ്തിനീ, ഭൂതണ്ഡീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ആനച്ചെവിപോലെ ഇരിക്കുന്ന ഇലയോടുകൂടിയതായ ശാകവിശേഷത്തിന്റെ ചേർ എന്നു മഹേശ്വരീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മറുമുഖിലർ വേലിപ്പരത്തിയുടെ ചേർ എന്നും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

തൃണശൂന്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) തൃണശൂന്യം എന്നും തൃണശൂലയുക്തം എന്നും തൃണശൂലാ എന്നും പാഠാന്തരമുണ്ടെന്നു ചിലർ പറയുന്നു. മല്ലികാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഭൂപദീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ശീതഭീരു: (ഉ-സ്മീ-ഇ-ഏ) ഇവ ര-ം മുല്ലയുടെ പേർ. ആസംഹോദാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) കാട്ടുമുല്ലയുടെ പേർ. ഭൂപദീശതഭീരുശ്ച എന്നു മാം. 'മല്ലികാശതഭീരുശ്ച നവാക്ഷീഭൂമല്ലികാ ശീതഭീരുമ്മദായ നീ ഭൂപദീതൃണശൂന്യകാ, എന്നു വാചസ്പതിചമ്പനമുണ്ടു്, സൈവാസംഹോതാ എന്നുമാം. ആസംഹോതാഗിതികണ്ഠാഞ്ച വനമല്ലാം ച യോഷിതി എന്നു മേദിനിയിൽ ഉണ്ടു്.

ശേഫാലികാ തു സുവഹാ നിർഗ്ഗണ്ഡീ നീലികാ ച സാ സിതാശൈ ശ്വേതസുരസാ ഭൂതവേശ്വര മാഗധീ. ൫൩. ഗണികാ യൂഥികാംബഷ്ടാ സാ പീതാ ഹേമപുഷ്പികാ അതിമുക്തഃ പുണ്ഡ്രകണ്ഠാ ചാസന്തീ മാധവീചതാ. ൫൪.

ശേഫാലികാ, ശിഫാലികാ എന്നുമാം. സുവഹാ, സുമസാ എന്നുമാം. (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) നിർഗ്ഗണ്ഡീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) നിർഗ്ഗണ്ജീ എന്നുമാം. നീലികാ (ആ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം ചേമന്തിയുടെ പേർ. സുമസ. സുവഹാശിഫാലികാ ശേഫാലികാശ്ച മാ നിർഗ്ഗണ്ഡീനീലികാചസ്യാനിർഗ്ഗണ്ജീ ഗുഞ്ജമീതിച എന്നു ശബ്ദവൃദ്ധതരംഗിണിയിൽ ഉണ്ടാകയാൽ മുൻപറഞ്ഞ പാഠഭേദങ്ങൾ ഒക്കെയും പ്രമാണാഹൃതമീതങ്ങളാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. ശ്വേതസുരസാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഭൂതവേശ്വരീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം വെള്ളച്ചേര നീയുടെ പേർ. സാ സിതാശ്വേതസുരസാ ഭൂതവേശീ ച ഭൂമതീ ഭൂതകേശീതിച. ജേന്താ ഭൂതിദാ സമജേതിച എന്നു ശബ്ദവൃദ്ധതരംഗിണിയിലുണ്ടാകയാൽ ചിലപുസ്തകങ്ങളിൽ ഭൂതകേശ്വരമാഗധീ എന്നു കാണപ്പെടുന്നതും യുക്തമത്രേ ആകുന്നതു്. മാഗധീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഗണികാ, യൂഥികാ അംബഷ്ടാ (ആ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം കുറുമൊഴിയുടെ പേർ. ഹേമപുഷ്പികാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ചെങ്കുറുമൊഴിയുടെ പേർ. അതിമുക്തഃ, പുണ്ഡ്രകഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വാസന്തീ, മാധവീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ചതാ (ആ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം കുരുക്കത്തിമുല്ലയുടെ ജാതിയിൽ ചേരുന്നതായി കസ്തൂരിയുടെ ഗന്ധംപോലെ ഇരിക്കുന്ന ഗന്ധത്തോടുകൂടിയതായിരിക്കുന്ന ഒരു ചതയുടെ പേർ. മാംബുരംകന്ദംതദേവാഹുഃ കസ്തൂരിതുല്യഗന്ധീചേൽ വാസന്തീമാധവീത്യേത ദതിമുക്തശ്ച പുണ്ഡ്രകഃ എന്നു ശബ്ദവൃദ്ധതരംഗിണിയിൽ ഉണ്ടാകയാൽ മുൻപറഞ്ഞ വി

വേണം പ്രമാണാനുഗ്രഹീതമാകുന്നു എന്ന് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

സുമനാ മാലതീ ജാതിസ്സപ്തലാ നവമാലികാ

മാഷ്പം കുന്ദം രതകസ്തു ബന്ധുകോ ബന്ധുജീവകഃ. ൫൫

സുമനഃ(സ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സുമനാശാശ്വചത്രേണ എന്നു സൂത്രഗ്രന്ഥത്തിൽ ഉണ്ടാകകൊണ്ട് സുമനാ എന്നു അകാരാന്തമായിട്ടുമാം. മാലതീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ); ജാതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ജാതിഫലേചമാലത്യാമെന്നു മലിനീയിൽ ഉണ്ടാകകൊണ്ടു് ഈകാരാന്തമായിട്ടുമാം. ഇവ ൩-ം പിച്ഛകത്തിന്റെ പേർ. സപ്തലാ, നവമാലികാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നവമല്ലികാ എന്നുമാം. ഇവ ൨-ം ചെറുപിച്ഛകത്തിന്റെ പേർ. മാഷ്പം, കുന്ദം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കുന്ദോമുകുന്ദാമാഷ്പം ച കുന്ദനാമ്നിചശേവധൗ എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിൽ ഉണ്ടാകയാൽ കുന്ദഃ എന്നു പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ം കുരുക്കുത്തിമുല്ലയുടെ പേർ. രതകഃ ബന്ധുകഃ, ബന്ധുജീവകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഉച്ചമലിനിയുടെ പേർ.

സഹാ കുമാരീ തരണിമദ്വാനസ്തു മഹാസഹാ

തത്ര ശോഭേ കുരവകസ്തത്രപീതേ കുരണ്ഡകഃ. ൫൬

സഹാ (ആ-സ്രീ പ്ര-ഏ) കുമാരീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തരണിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കുമാരീശബ്ദസാഹചര്യം ഫേതുവായിട്ടു തരണിശബ്ദം സ്രീലിംഗമാകുന്നു എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. പൂമണ്ണെ തരണിഃ പുംസി കുമാരീനൈകയോഃ സ്രീയാമെന്നു കോശാന്തരവചനമുണ്ടു്. ഇവ ൩-ം കുറിഞ്ഞിയുടെ പേർ. അമ്ലാനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മഹാസഹാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വാടാക്കുറിഞ്ഞിയുടെ പേർ. കുരവകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചെങ്കുറിഞ്ഞിയുടെ പേർ. കുരണ്ഡകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പൊൻ കുറിഞ്ഞിയുടെ പേർ. നീലാ ഡിണ്ടീ ദപയോർജ്ജാണാ ദാസീ ചാത്തഗളശ്ച സാസൈരേതേകസ്തു ഡിണ്ടീ സ്യാത്തസ്തിൻ കുരവകോടരണേ. ൫൭

നീലാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നീലീ എന്നു ഈകാരാന്തമായിട്ടുമാം. ഡിണ്ടീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ബാണാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ദപയോഃ എന്നുണ്ടാകയാൽ ബാണഃ എന്നു പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ദാസീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അത്തഗളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അന്തഗളഃ എന്നുമാം. ഇവ ൫-ം നീലക്കുറിഞ്ഞിയുടെ പേർ എന്നു തമിഴ് കുത്തിൽ കാണുന്നു. മഹേശ്വരസീകയിൽ നീലചണ്ഡയായിരിക്കു

ന്ന ഡിണ്ടി യാതൊന്നോ അതിന്നു ബാണാ, ദാസീ, ആത്മഗതഃ
ഇങ്ങിനെ മൂന്നു പേരുണ്ട് എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. കഴിഞ്ഞ ഭാ
ഗങ്ങളിൽ ഡിണ്ടി എന്നു മേടത്തു പറഞ്ഞിട്ടില്ലായ്താൽ ഇ
വിടെ ഡിണ്ടി എന്നു ഇന്നതിന്റെ പേർ എന്നു പറയാതെ
ബാണാദികൾ നീലവണ്ണയായിരിക്കുന്ന ഡിണ്ടിയുടെ പേർ എ
ന്നു പറഞ്ഞാൽ ഡിണ്ടി എന്നതു ഏതൊന്നു എന്നുള്ള അർത്ഥം
കുറയ്ക്കു ശമനമില്ലായ്താൽ മേൽപറഞ്ഞ വിവരണം ക്ലിഷ്ടമാ
ണെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. ദ്രവ്യോമാത്മഗതോനീലീ നീലാ
ചഗളനീലികാ ദാസീബാണാച ബാണശ്ചഡിണ്ടീനീലസഹാമ
താ എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിപ്പോക്കുകൊണ്ട് നീലാദി അ
ഞ്ചു ശബ്ദങ്ങൾ നീലക്കുറിഞ്ഞിയുടെ പേർ എന്നു ആദിയിൽ പ
റഞ്ഞപക്ഷത്തന്നെ ഉത്തമമെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. മേൽ
പറഞ്ഞ ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയെ അനുസരിക്കുന്നവർക്കു ആത്മ
ഗതശബ്ദം കേവലം പുല്ലിംഗമാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞുകൂടായ്താൽ
സ്രീലിംഗമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാമെന്നു ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെട്ടി
രിക്കുന്നു. ചില പുസ്തകങ്ങളിൽ ദാസീമാത്മഗതാചസാ എന്നു
തന്നെ കാണാനുണ്ട്. അന്തഗതഃ എന്നുമാമെന്നു പറഞ്ഞതു
മഹേശ്വരീകയെ അനുസരിച്ചിട്ടാകുന്നു. സൈമേയകഃ (അ-പു-
പ്ര-ഏ) ഡിണ്ടീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ രണ്ടും ചെറുകുറിഞ്ഞിയു
ടെ പേർ. സൈമീയകഃ എന്നുമാമെന്നു മഹേശ്വരീകയിൽ പ
റഞ്ഞിരിക്കുന്നു. കുരവകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചെറുചെങ്കുറിഞ്ഞിയു
ടെ പേർ.

പീതേ കുരണ്ഡകോ ഡിണ്ടീ തസ്മിൻ സഹചരീദ്രവ്യോഃ

രൂപുഷ്പം ജപാ വജ്രപുഷ്പം പുഷ്പം തിലസ്യ തത്. ചെ

പീതാകുരണ്ഡകോഡിണ്ടീ എന്നുള്ള പാഠം പ്രകൃമവിരുദ്ധ
മാകുന്നു. പ്രകൃമത്തിങ്കൽ അരുണേതസ്സിൽ എന്നാകുന്നു. അതു
മേൽവായിട്ട് ഈ ശ്ലോകത്തിങ്കൽ പീതേതസ്സിൽ എന്നുതന്നെ
അന്വയിക്കുന്നതു യുക്തമാകയാൽ പീതേകുരണ്ഡകഃ എന്നുള്ള
പാഠത്തെത്തന്നെ ഇവിടെ സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നു. മേൽപറഞ്ഞ
പാഠവും ചില പുസ്തകങ്ങളിൽ കാണപ്പെട്ടുവരുന്നതാകുന്നു.

കുരണ്ഡകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കുരണ്ഡകഃ എന്നുമാം. പീതേ
സൈമേയകേ ഡിണ്ടീ കുരണ്ഡകുരണ്ഡകഃ സഹചര്യപി ന ക്ലീ
ബേതസ്സിൽ കുരവകോടരുണേ എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയി
ലുണ്ട്. കുരണ്ഡശബ്ദത്തിങ്കൽനിന്നു സ്വാതന്ദ്രികമായകപ്രത്യയത്തെ
പരമായി ചേർത്താൽ കുരണ്ഡകഃ എന്നു രൂപമുണ്ടാകയും ചെയ്യും.

ത്വിണ്ടീ, സഹചരീ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) ദപയോഃ എന്നുണ്ടാകയാൽ സഹചര എന്ന പൂല്ല്വിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൩-ാ ചെറുപൊൻകുറുഞ്ഞിയുടെ പേർ. മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങളിൽപെട്ടു ത്വിണ്ടീ എന്നതു നീലക്കുറുഞ്ഞിയുടേയും ചെറുചെങ്കുറുഞ്ഞിയുടേയും ചെറുപൊൻകുറുഞ്ഞിയുടേയും പേരുകളായാൽ നാനാത്വമാകുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിൽ ത്വിണ്ടീ സൈമേയകേയോണേസഹചര്യമാപിഷ്യതേ എന്ന വചനംകൊണ്ടും സിദ്ധമാക്കിയിരിക്കുന്നു. കരചകശബ്ദം ചെങ്കുറുഞ്ഞിയുടേയും ചെറുചെങ്കുറുഞ്ഞിയുടേയും പേരുകളായാൽ നാനാത്വമാകുന്നു. ശോണകരചകോദ്ധാന സൈരീഃയപിചതാദശീ എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിലുണ്ടു്. കണ്ഡകശബ്ദം പൊൻകുറുഞ്ഞിയുടേയും ചെറുപൊൻകുറുഞ്ഞിയുടേയും പേരുകളായാൽ നാനാത്വമാകുന്നു. ചീതകണ്ഡകോദ്ധാനേപിതസൈരീയകേപിച എന്നും ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിലുണ്ടു്. ഈ വിശേഷത്തെക്കൂടെ ഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ടും വേണം. തദപുഷ്പം(അ-ന-പ്ര ഏ) ചില പുസ്തകങ്ങളിൽ ഭദ്രപുഷ്പമെന്നും കാണുന്നുണ്ടു്. ജപാ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) ഇവ ൨-ം ചെമ്പരത്തിയുടെ പേർ. ജപാസ്രീ ഭദ്രപുഷ്പം തു ന പമാൻ പിച്ഛീലോദപയോഃ എന്നും തദപുഷ്പം ജപാനന്തകസുമാനശ്ശരശ്ച എന്നും ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിൽ ഉണ്ടാകയാൽ മേൽപറഞ്ഞ പാഠങ്ങൾ ൨-ം സ്വീകാരയോഗ്യങ്ങളാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊണ്ടും വേണം. ഭദ്രപുഷ്പമെന്നുള്ള പക്ഷത്തിങ്കൽ നപുംസകമായി നിർദ്ദേശമിതന്നാലും മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിലെ ശ്ലോകത്തിങ്കൽ ഭദ്രപുഷ്പം തു ന പമാൻ എന്നാകയാൽ സ്രീലിംഗമായിട്ടും ആ ശബ്ദത്തെ പ്രയോഗിക്കാമെന്നതു സിദ്ധമാകുന്നു. വജ്ജപുഷ്പം (അ-ന-പ്ര-ഏ) എള്ളിൻപൂവിന്റെ പേർ.

പ്രതിഹാസശതപ്രാസചണ്ഡാതഹയമാരകാഃ

കരവീര കരീരേ തു ക്രകരഗ്രന്ഥിലാവുഭയ.

൭൪

പ്രതിഹാസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രതീഹാസഃ എന്നുമാം. ശതപ്രാസഃ ചണ്ഡാതഃ, ഹയമാരകഃ, കരവീരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൭-ം കണവീരത്തിന്റെ പേർ. കരീരഃ, ക്രകരഃ, ഗ്രന്ഥിലഃ(അ-പു-പ്ര ഏ) ഇവ ൩-ം തുതുവളയുടെ പേർ.

ഉന്മത്തഃ കിതവോധൂഷന്താ ധൂർദ്ധൂരഃ കനകാഹവയഃ

മാതൃലോമദനശ്ചാസ്യ ഫലേ മാതൃലപുത്രകഃ.

൩൦

൯

ഉന്മത്തഃ കിതവഃ ധൂർത്തഃ ധൂർലൂഠഃ ഈ പ്രദേശങ്ങളിൽ അനേകപുസ്തകങ്ങളിൽ ധൂർലൂഠഃ എന്ന പാഠം കാണുന്നു. ചിലതിൽ ധൂർത്തഃ എന്നും ധത്തഃ എന്നും കാണുന്നു. മഹേശ്വരസീമയിൽ ധർത്തഃ എന്നും ധുസ്തഃ എന്നും ധുസ്തഃ എന്നും ധുത്തഃ എന്നും പാഠം കാണുന്നു. കനകാഹ്വയം, മാതൃലം, മദനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൭-ാം ഉന്മത്തിന്റെ പേര്. മാതൃലപുത്രകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉന്മത്തിൻകായുടെ പേര്.

ഫലപൂരോ ബീജപൂരോ തപകോ മാതൃളംഗകോ സമീരണോ മതവകഃ പ്രസ്ഥപുഷ്പഃ ഫണിജ്ജകഃ. നപ ജംബീരോഽപ്യഥ പണ്ണാസേ കുറിഞ്ജരകുരാരകൌ സിന്തേജ്ജകോഽത്ര പാഠീ തു ചിത്രകോ വഹ്നിസഞ്ജനകഃ.

ഫലപൂരഃ, ബീജപൂരഃ, തപകഃ, മാതൃളംഗകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൭-ാം മാതളനാരകത്തിന്റെ പേര്. സമീരണഃ, മതവകഃ, പ്രസ്ഥപുഷ്പഃ, ഫണിജ്ജകഃ, ജംബീരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ാം മണിക്കഞ്ചത്തിന്റെ പേര്. പർണ്ണാസഃ, കുറിഞ്ജരഃ, കുരാരകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം കഞ്ചകത്തിന്റെ പേര്. അജ്ജകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചെങ്കഞ്ചകത്തിന്റെ പേര്. ചില പുസ്തകങ്ങളിൽ സ്തിതേബ്ജകഃ എന്ന പാഠം കാണുന്നു. മഹേശ്വരസീമയിലും മറ്റു പല പുസ്തകങ്ങളിലും സിന്തേജ്ജകഃ എന്നാകുന്നു. പാഠീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ചിത്രകഃ, വഹ്നിസഞ്ജനകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം കൊടുവേലിയുടെ പേര്. വഹ്നിസഞ്ജനകഃ എന്നതിന് തീയ്യിന്റെ പേര് പാലേ ഇരിക്കുന്ന പേരോടുകൂടിയത് എന്നതുകൊണ്ട് അഗ്നിഃ വൈശ്വാനരഃ വഹ്നിഃ ഇത്യാദി ശബ്ദങ്ങൾക്കെയും കൊടുവേലിയുടെ പേരാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

അക്രാഹപവസുകാസംഘോഽഗ്നരൂപവികീരണഃ മന്ദാരശ്യാക്പർണ്ണോത്ര ശുക്ലേജ്ജപ്രതാപസൗ.

അക്രാഹപഃ, വസുകഃ, ആസംഘോഽഃ, ആസ്സോതഃ എന്നുമാംഗണരൂപഃ, വികീരണഃ, മന്ദാരഃ, അക്പർണ്ണഃ, (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൭-ാം ഏതക്കിന്റെ പേര്. ശബ്ദവ്യഥതരംഗിണിയിൽ സ്വാദക്പർണ്ണാസംഘോഽ ആസംഘോതോ വസുകസ്തഥാവസുകോഗ്നരൂപശ്ചമന്ദാരശ്ചവികീരണഃ തഥാവികീരണശ്ചായമക്വാചകനാമകഃ എന്നുണ്ടാകയാൽ മുൻപറഞ്ഞ പാഠഭേദം പ്രമാണസിദ്ധമാകുന്നു എന്നും അപ്രകാരമെന്ന വസുകഃ എന്നും വികീരണഃ എന്നുംകൂടെ പ്രയോഗിക്കാമെന്നു മേൽപറഞ്ഞ വചനംകൊണ്ടു

തന്നെ സിദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക. അളക്കും പ്ര
താപസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വെള്ളതക്കിന്റെ പേർ.

ശിവമല്ലിപാശുപത ഏകാഷ്ടീലോ ബുക്കോ വസുഃ
വന്ദാ വൃക്ഷാദനീ വൃക്ഷതഥാ ജീവന്തികേത്യപി. ൩൩

ശിവമല്ലി(ഈ-സ്രീ-പ്ര ഏ)ശിവമല്ലിഃ എന്നുതന്നെയാണു
യിട്ടുമാം. പാശുപതഃ, ഏകാഷ്ടീലഃ, ബുക്കഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)ബുക്കഃ
എന്നും അംബകഃ എന്നും അംബുക്കഃ എന്നുമാം. ആപകുഷ്ഠത്തിൽ
പുറകാഷ്ടീലോബഃകാവസുഃ എന്നും ഏകാഷ്ടീലോബഃകോവസുഃ
എന്നും, പുറകാഷ്ടീലോബഃകോവസുഃ എന്നുമാക്കി പരിച്ഛേദിക്കുകയും
വേണം. വസുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ). ഇവ ൩-൦ തദ്ദമന്ദാമന്തി
ന്റെ പേർ. അളക്കും, പ്രതാപസഃ ഇവ ൨-൦ ശിവമല്ലാദികൾ.
൩-൦ കൂടി ഏകശബ്ദങ്ങൾ വെള്ളതക്കിന്റെ പേർ എന്നു ചിലർ
വ്യാഖ്യാനിച്ചിട്ടു നിമ്ബലമാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾകയും
വേണം.

ശബ്ദപൃഥ്വതരംഗിണിയിൽ സൂര്യമീതദന്ദാദേ ശിവമല്ലി
കോബകഃ അംബകശ്ചാംബുക്കോരൈഃ പുറകാഷ്ടീലോവസുശ്ചാസഃ
എന്നാകയാൽ മേൽപറഞ്ഞ പാദങ്ങളിൽ ഏതും പ്രമാണസി
ദ്ധങ്ങളാകുന്നു എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. വന്ദാ (അ-
സ്രീ-പ്ര-ഏ) വൃക്ഷാദനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വൃക്ഷതഥാ, ജീവ
ന്തികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦ ഇതിക്കണ്ണിയുടെ പേർ.

വത്സാദനീ മരിന്നതഥാ ഗുളുചീ തന്ത്രികാടമതാ
ജീവന്തികാ സോമവല്ലീ വിശല്യാ മധുപർണ്യപി. ൩൪

വത്സാദനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മരിന്നതഥാ (അ-സ്രീ-പ്ര-
ഏ) ഗുളുചീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)ഗുളുചീ എന്നുമാം. അമൃതാ സോ
മവല്ലീ ച ഗുളുചീ ഗുളുചീചസാ എന്നു ശബ്ദപൃഥ്വതരംഗിണി
ലുണ്ടു്. തന്ത്രികാ, അമൃതാ, ജീവന്തികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)സോമ
വല്ലീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വിശല്യാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മധുപർണ്യ
(ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦ ചിററമുതിന്റെ പേർ.

മുളാ ദേവീ മധുരസാ മോമോ തേജനീ സ്രവാ
മധുലികാ മധുശ്രേണീ ഗോകണ്ഠീ പീലുപണ്ണപി. ൩൫

മുളാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ദേവീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മധുര
സാ, മോമോ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തേജനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)സ്ര
വാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മധുലികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മധുശ്രേണീ

ഗോകണ്ഠീ, പീലുപണ്ഠീ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) ഇവ ൧൦-൦ പെരുങ്കുരുമ്പയുടെ പേർ. മൂപ്പി എന്നും സ്രുവാ എന്നുംകൂടെ ആവാമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. മൂച്ചാമൂച്ചീമഗോകണ്ഠീ മോടൊചമധുലികാ തേജനീചമധുശ്രുണീ പീലുപണ്ഠീസ്രുവാസ്രുവാശ്ലുവാമധുസാദേവീമാധപീമധുമതീചസാ എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിലുണ്ടാകയാൽ മേൽപറഞ്ഞ പാഠഭേദങ്ങൾ ഒക്കെയും പ്രമാണസിലുണ്ടാകുന്നു. മയൂരികാമധുശ്രുണീ എന്നു ചിലർ പറിക്കുന്നു. അതിന്റെ മൂലം അന്വേഷിച്ചു അറിയേണ്ടതാകുന്നു.

പാഠാഞ്ചഷ്ഠാ ചിലകണ്ഠീ സ്ഥാപനീ ശ്രേയസീ മസാ

ഏകാഷ്ഠീലാ പാപചലീ പ്രാചീനാ വനതിക്കികാ. നവ

പാഠാ, അഞ്ചഷ്ഠാ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) ചിലകണ്ഠീ അചിശ്വകണ്ഠീ എന്നാകുന്നു പദമെന്നു ചിലരുടെ മതമുണ്ടു്. സ്ഥാപനീ, ശ്രേയസീ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) മസാ, ഏകാഷ്ഠീലാ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) പാപചലീ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) പ്രാചീനാ, വനതിക്കികാ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) ഇവ ൧൦-൦ പാടയുടെ പേർ.

കടു കടംഭോരോകരോഹിണീ കടുരോഹിണീ

മത്സ്യപിത്താ കൃഷ്ണദേവീ ചക്രാംഗീ ശകലാദനീ. നവ

കടു (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) കടപീ എന്നുമാം. അപ്രകാരമായാൽ ഈകാരാന്തമാകയും ചെയ്യും. കടംഭോ കടംബോ എന്നുമാം (അ-സ്രീ-പ-ഏ) അഭോകരോഹിണീ, കടുരോഹിണീ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) അഭോകാരോഹിണീ എന്നും പാഠമുണ്ടു്. ആ പക്ഷത്തിങ്കൽ അഭോകാ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) രോഹിണീ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) ഇങ്ങനെ ധരിച്ചുകൊൾക. കടുരോഹിണീ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) മത്സ്യപിത്താ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) കൃഷ്ണദേവീ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) കൃഷ്ണദേവ എന്നു അകാരാന്തമായിട്ടുമാം. ചക്രാംഗീ, ശകലാദനീ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) ഇവ ൪-൦ കടുകരോഹിണിയുടെ പേർ. കടു കടുഭോ എന്നു ചിലർ പറിക്കുന്നു. ചക്രാംഗീശകലാദനീ ഏനും പറിക്കുന്നു അതിന്റെ മൂലമെന്നെന്തു് അറിഞ്ഞില്ല. ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിൽ (കടു:കടപീകനിഷ്ഠാചക്ഷുടകീചകടംഭോ കടംബോചരോഹിണിയാ മരോകാകടുരോഹിണീ അഭോകരോഹിണീ സൈവ ചക്രാംഗീശകലാദനീ കേദാരകുടകീമത്സ്യപിത്താചകടുകാചസാ) എന്നാകയാൽ ശിഷ്ടങ്ങളായ പാഠഭേദങ്ങൾ ഒക്കെയും പ്രമാണസിലുണ്ടാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

അത്ഥഗുപ്താജഹാവുണ്ഡാ കണ്ഡൂരാ പ്രാവൃഷായണീ

ജഗ്രപ്രോക്താ ശുക്രശിംഖിഃ കപികച്ഛശ്രുശ്ചമർക്കീ. നൻ

അമ്മഗുപ്താ, അജഹാ (ജഹാ എന്നുമാം) അധുണ്ഡാ, കണ്ഡമാ (അ സ്രീ-പ്ര-ഏ) കണ്ഡുമാ എന്നുമാം. പ്രാവുഷായണീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ജ്യേഷ്ഠപ്രാക്താ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശുക്രശിംബിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശുക്രശിംബാ എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. കപികച്ഛു് ശുഃ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കപികചര്ശുഃ എന്നു ഉകാരാന്തമായിട്ടു മാം. മക്ടീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ന്-ം നായു മണയുടെ പേർ. ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിൽ അമ്മഗുപ്താ സ്വയംഗുപ്താ സ്വഗുപ്താ ച ജഹാജഹാ എന്നുണ്ടാകയാലും കപികചര്ശുശുകണ്ഡുമാ എന്നു ഇന്ദുവചനമുണ്ടാകയാലും മക്ടീശുക്രശിംബാച എന്നു വാചസ്പതി പചനമുണ്ടാകയാലും സ്വഗുപ്താകപികച്ഛു് ശുശുകപികച്ഛു് ശുശുചക്ടീ എന്നു ഫലജവാക്യമുണ്ടാകയാലും മുൻപറഞ്ഞ പാദഭേദങ്ങൾ കൈയും പ്രമാണാനുഗ്രഹീതങ്ങളാകുന്നു എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

ചിത്രോപചിത്രാ നൃഗ്രോധീ ദ്രവന്തീ ശഞ്ചരീ വൃഷാ
പ്രത്യക്ഷച്ശ്രോണീസുതശ്രോണീരണ്ഡാമുഷികപണ്ണീചി.

ചിത്രാ, ഉപചിത്രാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നൃഗ്രോധീ, ദ്രവന്തീ ശഞ്ചരീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വൃഷാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പ്രത്യക്ഷച്ശ്രോണീ, സുതശ്രോണീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) രണ്ഡാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചണ്ഡാ എന്നും ചാരമുണ്ടെന്നു് മഹേശ്വരസീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മുഷികപണ്ണീ (ഈ സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ണ്-ം എലിച്ചെലിയുടെ പേർ

അപാമാർഗ്ഗഃ ശൈഖരികോ ധാമാർഗ്ഗവ മയൂരകൌ
പ്രത്യക്ഷപണ്ണീ കീശപണ്ണീ കിണിഫീ ഖരമഞ്ജരീ.

അപാമാർഗ്ഗഃ, ശൈഖരികഃ, ധാമാർഗ്ഗവഃ, മയൂരകഃ (അ-പ്ര-ഏ) പ്രത്യക്ഷപണ്ണീ, കീശപണ്ണീ, കിണിഫീ, ഖരമഞ്ജരീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ണ്-ം കടലാടിയുടെ പേർ. ധാമാർഗ്ഗവഃ എന്നും അധാമാർഗ്ഗവഃ എന്നും പദമാക്കാമെന്നു മഹേശ്വരസീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

ഭഞ്ജികാ ബ്രാഹ്മണീ പത്മാ ഭാർങ്ഗീ ബ്രാഹ്മണയഷ്ടികാ
അംഗാരപല്ലീ, ബാലേയശാകബർജ്ജപവൃകാഃ

ഭഞ്ജികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഫഞ്ജികാ എന്നും ഫഞ്ജികാ എന്നും ചില ഭേദങ്ങളിൽ പറയുമുണ്ടു്. ഭഞ്ജികാഫഞ്ജികാ പത്മാഫഞ്ജികാപിചസാമതാ എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിലുമുണ്ടു്. ബ്രാഹ്മണീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പത്മാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)

ഭാർങ്ഗീ(ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)ബ്രാഹ്മണയഷ്ടികാ(ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അംഗാമവല്ലീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ബാലേയഃ, ശാകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ബാലേയശാകഃ എന്നും ചേർത്തൊന്നും. ബർബരഃ (ശാകബർബരഃ എന്നുമാം) പർവ്വകഃ(അ-പു-പ്ര-ഏ) അംഗാമവല്ലീബാലേയശാകബർബരവന്ദകഃ എന്നും പാഠമുണ്ടു്. ആ പക്ഷത്തിൽ പർവ്വകഃ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു വന്ദകഃ എന്നാകുന്നു എന്നു ധരിച്ചുകൊൾക. ഇവ ൧൦-൦ ചെറുതേക്കിന്റെ വേർ. ഭാർങ്ഗീഭൂതപ്രധാനന്താ ബ്രാഹ്മീയബ്രാഹ്മണയഷ്ടികാ ശാരദാംഗാമവല്ലീയബാലേയശാസ്രിയാമപി ശാകോബാലേയശാകശ്ച ബർബരഃശാകബർബരഃ പർവ്വകോവന്ദകഃകൃഷ്ണജാലകോപി.യസാമതാ എന്നുള്ള ശബ്ദാധാരതരംഗിണിയിൽ മേല്പറഞ്ഞ പാഠങ്ങൾ ഒക്കെയും സ്പഷ്ടങ്ങളാകുന്നു.

മഞ്ജിഷ്ഠാ വികസാജിംഗീ സമംഗാ കാളമേഷികാ
മണ്ഡൂകപണ്ണീ ഭണ്ഡീതീ ഭണ്ഡീ യോജനവല്യപി. ൩൨

മഞ്ജിഷ്ഠാ വികസാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വികഷാ എന്നുമാം. ജിംഗീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സമംഗാ, കാളമേഷികാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കാളമശികാ എന്നുമാം. മണ്ഡൂകപണ്ണീ, ഭണ്ഡീതീ, ഭണ്ഡീ, യോജനവല്ലീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൯-൦ മഞ്ചട്ടിയുടെ വേർ. മഞ്ജിഷ്ഠാവികസാസൈവവികഷാമഞ്ജനീതഥാ സമംഗാ ഭണ്ഡീതീ കാളമശികാകാളമേഷികാ ഭണ്ഡീയോജനവല്ലീയഭണ്ഡീതീവപല്ലഭാ മണ്ഡൂകപർണ്ണീജിംഗീയ മഞ്ജുച്ഛിഡാപകഥ്യതേ എന്നുള്ള ശബ്ദാധാരതരംഗിണിയിൽ മുൻപറഞ്ഞ പാഠങ്ങൾ ഒക്കെയും സ്പഷ്ടങ്ങളാകുന്നു. അത്രയുംല്ലാഭണ്ഡീതീ എന്നുമാമെന്നും അതുകൊണ്ടു് സാധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. മകതാഭണ്ഡീതീകാപ എന്നു ഇദ്ദേവാകുവുമുണ്ടു്. ഈ പ്രദേശങ്ങളിലെ പാഠം ഭാണ്ഡീയോജനവല്യപി എന്നത്രേ ആകുന്നതു്.

യാഷോ യവാഷോ ഭുസ്സർശോ ധനപയാഷഃ കുനാശകഃ
മോദനീ കച്ശുരാനന്താ സമുദാന്താ ഭമാലഭാ. ൩൩

യാഷഃ, യവാഷഃ, ഭുസ്സർശഃ, ധനപയാഷഃ, (ധനുത്യാഷഃ എന്നുമാം.) കുനാശകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) (കുനാശകഃ എന്നുപാഠമുണ്ടു്) മോദനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) (മോദനീ എന്നുമാം) കച്ശുരാ, അനന്താ, സമുദാന്താ, ഭമാലഭാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൦-൦ കൊടിത്തൂവയുടെ വേർ. യാഷാദിശബ്ദങ്ങളിലെ ശകാമത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു സകാമമായിട്ടും പാഠമുണ്ടു്. യാഷോയാസോയവാഷഞ്ച യവാസശ്ചകുനാശകഃ കുനാശകശ്ചഭുസ്സർശാസ്തീ

ക്ഷിണശൂകഃ കവേധകഃ ധനുർയാഷോധനുർയാസോ ധനപയാഷ
സ്തഥാപരഃ രോദനീമോദനീഭീഷു പത്രനന്താച കച്ശൂരാ ഭൂമാ
ലഭാസമുദാന്താ ഭർഗ്രഹാചസമാത്മകാഃ എന്നു ശബ്ദവൃഹതരം
ഗണിയിൽ ഉണ്ടു്. മഹേശ്വരദീകയിൽ യാസ ഇത്യാദി സകാരസ
ഹിതങ്ങളായ ശബ്ദങ്ങൾതന്നെ പഠിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഈ പ്രദേ
ശങ്ങളിൽ യാഷ ഇത്യാദി ഷകാരസഹിതങ്ങളായ ശബ്ദങ്ങൾ
പഠിക്കപ്പെടുന്നു.

ഏശ്നിപണ്ണി പൃഥക്പണ്ണി ചിത്രപണ്ണി അംഗിപണ്ണികാ
കോഷ്ഠവിന്നാ സിംഹപുച്ഛീ കലശീ ധാവനീ ഗുഹാ.

ഏശ്നിപണ്ണി, പൃഥക്പണ്ണി, ചിത്രപണ്ണി, (ഈ-സ്രീ-പ്ര-
ഏ) അംഗിപണ്ണികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അംഗിപല്ലികാ എന്നു
ചിലർ പഠിക്കുന്നു. കോഷ്ഠവിന്നാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സിംഹ
പുച്ഛീ, കലശീ, ധാവനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗുഹാ (അ-സ്രീ-പ്ര-
ഏ) ഇവ ൩-ം മുഖിലയുടെ പേർ. ഓരിലയുടെ പേരെന്ന് ചിലർ
വ്യാഖ്യാനിച്ചതു തെറ്റാകുന്നു.

നിദിഗ്ദ്ധികാ സ്പൃശീ പ്യാളീ ബൃഹതീ കണ്ടകാരികാ
പ്രമോദനീ കലീ ക്ഷുദ്രാ ഭസ്മർശാ രാഷ്ട്രീകേതുപി. ഞ

നിദിഗ്ദ്ധികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സ്പൃശീ, പ്യാളീ, ബൃഹ
തീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കണ്ടകാരികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പ്രമോദ
നീ, കലീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ക്ഷുദ്രാ, ഭസ്മർശാ, രാഷ്ട്രീകാ (അ-
സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൦-ം കണ്ടകാരിച്ചുണ്ടയുടെ പേർ.

നീലികാളാ ക്ലീതകികാ ഗ്രാമീണാ മധുപണ്ണികാ

ജ്ഞനീ ശ്രീഫലീ തുത്ഥാ ദോണീ ദോളാ ച നീലിനി. ഞ

നീലീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കാളാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കാളീ
എന്നും പറയുമുണ്ടു്. അവ പക്ഷത്തിൽ ഈകാരാന്തമെന്നു ധരിച്ചു
കൊൾകയും വേണം. കാളീഃ എന്നു ഇകാരാന്തമായിട്ടുമാം. ക്ലീത
കികാ, ഗ്രാമീണാ, മധുപണ്ണികാ (അ-സ്രീ പ്ര-ഏ) ജ്ഞനീ, ശ്രീ
ഫലീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തുത്ഥാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ദോണീ (ഈ
സ്രീ-പ്ര-ഏ) തുണീ എന്നുമാം. ദോളാ, മേളാ, എന്നുമാം.
(അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നീലിനി (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൧-ം അമ
രിയുടെ പേർ. നീലികാളാചതാളീശ്വനീലിനി മധുപണ്ണികാ
എന്നു ശബ്ദവൃഹതരംഗിണിയിലും തുണീനീല്യാംനിഷംഗേച
എന്നു മേദിനിയിലും തുല്യാശ്രീഫലീകാമേളാസാരചാഹീചരജ്ഞ
നീ എന്നു വൈദ്യനിഷ്ഠപിലുമുണ്ടാകയാൽ മുൻപറഞ്ഞതു പാഠ

ങ്ങളൊക്കെയും പ്രമാണസിദ്ധങ്ങളാകുന്നു എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

അവൽഗുജസ്സോമരാജിസ്സവല്ലിസ്സോമവല്ലികാ
കാളമേഷീ കൃഷ്ണഫലാ വാകചീ പൂതിഫലുപി. പെ

അവൽഗുജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അവൽഗുജാ എന്നു ആകാരാ
ന്തമായിട്ടുമാം. സോമരാജിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സോമരാജീ ഏ
ന്നു ഈകാരാന്തമായിട്ടും അതുതന്നെ നകാരാന്തമായിട്ടുമാം. സുവ
ല്ലിഃ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സുവല്ലി എന്നു ഇകാരാന്തമായിട്ടുമാം.
സോമവല്ലികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കാളമേഷീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
കാളമേശീ എന്നുമാം. കൃഷ്ണഫലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വാകചീ,
വാഗുചീ എന്നുമാം. പൂതിഫലീ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ച-ം കാർ
കോകിചീരാൻ പേർ. അവൽഗുജോമേഷയോഃ കൃഷ്ണഫലാപൂതിഫ
ലീ ചസാവാകചീവാഗുചീ സോമരാജിസ്സോമലതാപിച സോമ
വല്ലീസുവല്ലീച കാളമേഷീചമേഷികാകാളമേശീന്ദുമേലാച
സോമരാജീചനഃപുസൈ എന്നു ശബ്ദാവ്യവതരംഗിണിയിൽ
ഉണ്ടാകയാൽ മുൻപറഞ്ഞ പാഠഭേദങ്ങൾ ഒക്കെയും സാധുക്കളാ
കുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

കൃഷ്ണാപകല്യാ വൈദേഹീ മാഗധീ ചപലാ കണാ
ഉഷണാ പിപ്ലവീ ശൈന്ധവീ കോളാമ കുരിപിപ്ലവീ. റൻ
കപിവല്ലീ കോലവല്ലീ ശ്രൗതസീ വസിരഃ പുമാൻ
ചവ്യശു ചവികാ കാകചിഞ്ചാ ഗുഞ്ജേ തു കൃഷ്ണലാ. ഖര

കൃഷ്ണാ, ചപകല്യാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വൈദേഹീ, മാഗധ
(ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചപലാ, കണാ, ഉഷണാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
പിപ്ലവീ, ശൈന്ധവീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കോളാ (അ-സ്രീ-പ്ര-
ഏ) ഇവ ച-ം തിപ്പലിയുടെ പേർ. കണാ എന്നു ഇവിടെ സ്രീ
ലിംഗമായിട്ടു പറകപ്പെട്ടു എങ്കിലും പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാമെന്നും ഉഷ
ണാ എന്നു ഈകാരാദിയായിട്ടു പറയപ്പെട്ടിരിക്കിലും ഈകാരാദി
യായിട്ടുമാണെന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക. മാഗധീചപലാകൃഷ്ണാ
വൈദേഹീചകണാദപയോഃ ഉഷണാചോഷണാസീതാ കോളാ
ശൈന്ധവീചപിപ്ലവ എന്നു ശബ്ദാവ്യവതരംഗിണിയിൽ. ഉണ്ടു്.
തായന്തിമുസ്സാ ഭൂനിഞ്ചാ കലിംഗകണചന്ദനൈഃ എന്നു് അ
ഷ്ടാംഗഹൃദയത്തിലും ഉഷണാമൂലേനവക്ഷോഭാദസി എന്നു സിദ്ധ
യോഗസമുച്ചയത്തിങ്കലുമുണ്ടു്. കുരിപിപ്ലവീ, കപിവല്ലീ, കോ
ലവല്ലീ, ശ്രൗതസീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വസിരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)

വശിരഃ എന്നുമാം. ഇവ ൫-ം അതിത്തിപ്പലിയുടെ പേർ. വ-
 സിരോവശിരഃ കോലവല്ലീ ചഗജപിപ്പലീ ശ്രേയസീ കപിവ-
 ല്ലീചകപിലാകംഭികാചസാ എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിലു-
 ണ്ടാകയാൽ വശിരഃ എന്നുമാമെന്നു പറഞ്ഞതു സമുഖമാകുന്നുവെ-
 ന്നറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. ചവ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചവ്യാ
 കോലാചവികാ എന്നു ദേവമഹാബ്രഹ്മണമുണ്ടാകയാൽ ആകാമാ-
 ന്തമായിട്ടുമാം. എന്നാൽ സ്രീലിംഗമാകയും ചെയ്യും. ചവികാ
 (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചവികശ്ചവികാചവ്യമെന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരം-
 ഗിണിയിലുണ്ടാകയാൽ അകാമാന്തമായിട്ടുമാം. എന്നാൽ പ-
 ല്ലിംഗമാകയും ചെയ്യും. ഇവ ൮-ം കാട്ടുമുളകിന്റെ പേർ.
 കാകചിഞ്ചാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കാകചിഞ്ചീ എന്നു പാഠാന്ത-
 മം. ആ പക്ഷത്തിൽ ഈകാമാന്തമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും
 വേണം. കാകചിഞ്ചിഃ എന്നും പ്രയോഗിക്കാം. കാകചിഞ്ചി
 സ്രീയാം കാകചിഞ്ചാഗുഞ്ചാ ചുണ്ണലാ എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരം-
 ഗിണിയിലുണ്ടു്. കാകചിഞ്ചിശബ്ദംതന്നെ കൃതികാരാദക്കി-
 നഃ എന്നുള്ള വചനംകൊണ്ടു കാകചിഞ്ചി എന്നുമായി-
 ത്തിരുന്നു. ഗുഞ്ചാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കാകചിഞ്ചാഗുഞ്ചാതു
 കൃണ്ണലാ എന്നുള്ള പാഠവും അതിനെ ഭരണസമീച്ചിട്ടുള്ള വ്യാ-
 പ്യാനവും തെറ്റാകുന്നു. തപന്താമാദിനപൂർവാക് എന്നു പരി-
 ഭാഷയിൽ ഉണ്ടു്. തു എന്നു അന്തത്തികലോ അഥ എന്നു ആദി-
 യിലോ ഉണ്ടെങ്കിൽ ആ പദങ്ങൾ പൂർവ്വപദങ്ങളോടു ചേരുന്നത-
 ല്ലെന്നു അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. അതു മേന്മയായിട്ടു കാകചി-
 ഞ്ചാ ഗുഞ്ചാതു കൃണ്ണലാ എന്നു പഠിച്ചാൽ ഗുഞ്ചാശബ്ദം തപന്തമാ-
 യി വരികയാൽ അതു കാകചിഞ്ചാ എന്നതിനോടു ചേരുകയില്ല
 എന്നുവരും. എന്നാൽ കാകചിഞ്ചാ എന്നതു കാട്ടുമുളകിന്റെ
 പേരുകളിൽ ചേർന്നുപോകയും ചെയ്യും. സിലാന്തം അങ്ങനെയ-
 ല്ല. ഗുഞ്ചാതുകാകചിഞ്ചായാ എന്നു മേദിനിയിലുമുണ്ടു്. കാക-
 ചിഞ്ചാ ഗുഞ്ചേതുകൃണ്ണലാ എന്നു പഠിച്ചാൽ കാകചിഞ്ചാഗുഞ്ചേ
 എന്നു സമസ്തപദമാകയാൽ ആയതു മുൻപറഞ്ഞ പരിഭാഷകൊ-
 ണ്ടു് ചവ്യചവികശബ്ദങ്ങളോടു ചേരാത്തതാകയാൽ കൃണ്ണലാബ്ധു-
 ന്തോടു ചേരുകയും ചെയ്യും. മേൽപറഞ്ഞ സമസ്തപദത്തിങ്കൽ
 കാകചിഞ്ചാ എന്നതു് അവാന്തരപദമാകയാൽ കാകചിഞ്ചാ ഗു-
 ണ്ചാ, കൃണ്ണലാ ഇങ്ങിനെ മൂന്നുപദങ്ങൾ ഏകാത്മങ്ങളാണെന്നു
 പറയേണ്ടതിന്നു വിരോധവുമില്ല. അതുകൊണ്ടു് കാകചിഞ്ചാ-
 ഗുഞ്ചേതു എന്നുതന്നെ പഠിച്ചുകൊൾകയും വേണം. കൃണ്ണലാ
 (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൨-ം കന്നിയുടെ പേർ.

ദിനീയകാണാം ഓഷധിവർഗ്ഗം

പലംകഷാ തപിക്ഷുഗന്ധാ ശ്വേദംഷ്ട്രാ സ്വാദുക്കളുകൾ
 ഗോകളുകോ ഗോക്ഷുരവോ വനശൃംഗാട ഇത്യപി. ചമ
 പലംകഷാ, ഇക്ഷുഗന്ധാ, ശ്വേദംഷ്ട്രാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
 സ്വാദുക്കളുകൾ, ഗോകളുകൾ, ഗോക്ഷുരകൾ, വനശൃംഗാട (അ-
 പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ തൈരിഞ്ഞിലിന്റെ പേര്..

വിശ്വാ വിഷാ പ്രതിവിഷാതിവിഷോപവിഷാരുണാ
 ശൃംഗീ മഹേഷധഞ്ചാമ ക്ഷീരാവീ ഭൃശികാ സമേ. ചമ
 വിശ്വാ, വിഷാ, അവിഷാ എന്നും അവിഷാ എന്നും വി
 ശ്വവിഷാ എന്നു സമസ്തമായിട്ടുമാം. പ്രതിവിഷാ, അതിവി
 ഷാ, ഉപവിഷാ, അരുണാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശൃംഗീ (ഈ-സ്രീ-
 പ്ര-ഏ) നകരാന്തമായിട്ടുമാം. മഹേഷധം (അ-ന-പ്ര-ഏ)
 ഇവ ൨-൦ അതിവിടയത്തിന്റെ പേര്. വിഷാപ്രതിവിഷാചാതി
 വിഷാചോപവിഷാരുണാ വിശ്വാവിശ്വാവിഷാശൃംഗീണ്യാവി
 ഷാപുവിഷാനഞ്ചാ ശൃംഗീവേശ്വാചവിശ്വേഷശൃംഗീപുംസിമ
 ഹേഷധം എന്നു ശബ്ദാപ്തമാതരംഗിണിയിലുണ്ടാകയാൽ മേൽ
 പറഞ്ഞ പക്ഷങ്ങൾക്കു ക്ഷായം സാധുക്കൾതന്നെ എന്നു അറി
 ഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. ക്ഷീരാവീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഭൃശി
 കാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കിണികിണിപ്പാലയുടെ പേര്.

ശതമൂലീ ഖണ്ഡസുതാഭീരുഭീവരീ ചരീ
 ഋശുപ്രോക്താഭീരുപതീ നാരായണ്യശൃതാവരീ. ചമ
 അരേരുതരപീതഭൃകാലേയകഹരിദവഃ
 ദാർദ്ദ്രീ പചംപചാ ദാരുഹരിദ്രാ പജ്ജനീത്യപി. ചമ

ശതമൂലീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഖണ്ഡസുതാ(അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
 അഭീരു (ഉ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇരീവരീ, വരീ (ഈ സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഋ
 ശുപ്രോക്താ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അഭീരുപതീ, നാരായണീ, ശതാ
 വരീ, (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അരേരുതരഃ (ഉ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൦-൦
 ശതാവരിയുടെ പേര്. പീതഭൃഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) കാലേയകഃ (അ
 പു-പ്ര-ഏ) ഹരിദഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ദാർദ്ദ്രീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പ
 ചം പചാ, ദാരുഹരിദ്രാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പജ്ജനീ (ഈ സ്രീ-
 പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മരമഞ്ഞളിന്റെ പേര്. കാലേയകഃ എന്നതി
 ന്റെ സ്ഥാനത്തു കാലീയകഃ എന്നും പചംപചാ എന്നതിന്റെ
 സ്ഥാനത്തു പചംവചാ എന്നുമാമെന്നു മഹേശ്വരീടിയിൽ
 പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

വചോഗ്രഗന്ധാ ഷഡ്ഗ്രന്ഥാ ഗോലോമീ ശതപദ്യീകാ
ശുക്ലാ ഹൈമവതീ വൈദ്യമാതുസിംഹവൃൗ തു വാശികാ.
വൃഷോഽട്രുഷസ്സിംഹാസ്യോ വാസകോ വാജിദന്തകഃ
ആസ്മോഽംഗിമികണ്ഠീസ്യാദിഷ്ടക്രാന്താപരാജിതാ.

വചാ, ഉഗ്രഗന്ധാ, ഷഡ്ഗ്രന്ഥാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗോ
ലോമീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശതപദ്യീകാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ
൫-൦ വയമ്പിന്റെ പേർ. ഹൈമവതീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വെൺ
വയമ്പിന്റെ പേർ. വൈദ്യമാതാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സിംഹീ
(ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വാശികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വാശികാവാ
സികാ ചസ്രീ എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിലുണ്ടാകകൊണ്ടു
വാസികാ എന്നു സകാരമദ്ധ്യമായിട്ടുമാം. വൃഷഃ, അട്രുഷഃ, വൃ
ഷാട്രുഷൗ എന്നുമാം. അപ്രകാരമായാൽ വൃഷ അട്രുഷഃ എ
ന്നും, അട്രുഷ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തുതന്നെ അട്രുഷഃ എ
ന്നും പദമാക്കാം. അട്രുഷോട്രുഷശ്ചതഥാട്രുഷഇത്യപി എന്നു
ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിൽ ഉണ്ടാകകൊണ്ടു മേൽപറഞ്ഞ പദവി
ശേഷങ്ങൾക്കെയും പ്രമാണസിലുണ്ടാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊ
ൾകയുംചേണം. സിംഹാസ്യഃ, വാസകഃ വാസകോവാശകഃപു
മാൻ എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിലുണ്ടാകകൊണ്ടു വാശകഃ
എന്നു സകാരമദ്ധ്യമായിട്ടുമാം. വാജിദന്തകഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇ
വ ൪-൦ അടലോടകത്തിന്റെ പേർ. ആസ്മോഽംഗി(അ-സ്രീ-
പ്ര-ഏ) ആസ്മോതാ എന്നുമാമെന്നു മേദിനീപ്രതോഗംകൊ
ണ്ടു സിലുമാകുന്നു. ഗിമികണ്ഠീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വിഷ്ടക്രാന്താ,
അപരാജിതാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦ വിഷ്ടക്രാന്തിയുടെ
പേർ.

ഇക്ഷുഗന്ധാ തു കാഞ്ചേക്ഷുകോകിലാക്ഷേക്ഷുരക്ഷുമാഃ
ശാലേയസ്ത്യാപ്ലീതശിവശ്ചതാ മധുരീകാ മിസിഃ. പൂർ
മിശ്രോയാപ്യഥസിംഹോഽണ്ഡാ വജ്ജ്വരസ്മാസ്മാഹി-

(ഇന്ദ്രാ

സമന്തദുഗ്ദ്ധാമോ വേല്ലമമോഽഥാ ചിത്രതണ്ഡുലാ. പപ
തണ്ഡുലശ്ച കൃമിപ്ലശ്ച വിളംഗം പുനപുംസകം
ബലാവാര്യോലകാ ഘണ്ടാരവാ തു ശണപുഷ്പികാ. പൂർ

ഇക്ഷുഗന്ധാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കാഞ്ചേക്ഷുഃ (ഉ-പ്ര-പ്ര-
ഏ) കോകിലാക്ഷഃ, ഇക്ഷുരഃ, ക്ഷുമാഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-൦
വയൽച്ചുള്ളിയുടെ പേർ. ശാലേയഃ, ശീതശിവഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ)
മരതാ, മധുരീകാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മിസിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)

മിസീ എന്നു ഈകാരാന്തമായിട്ടുമാം. മേല്പറഞ്ഞ രണ്ടു ശബ്ദങ്ങളുടെയും സകാരത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു് ശകാരമായിട്ടുമാം. ശാലേയശ്ശിവശീതശ്ച പംസിശീതശാഭോദപായാഃ കമിഗ്രഥശ്ചഗോധാസ്രീ ശിവച്ഛതാമിസിഞ്ചിസീ മിശിഞ്ചിശീച സുച്ഛതാ ചുതാ മധുതികാപി ച എന്നു ശബ്ദാപ്തമതരംഗിണിയിലുണ്ടാകയാൽ മേൽപറഞ്ഞ പക്ഷങ്ങൾക്കെയും സാധുക്കളാകുന്നു എന്നു അറിഞ്ഞുകൊള്ളുകയും വേണം. മിശ്രോയാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവനം-ം കണ്ടിവെണ്ണയുടെ പേർ. നിശ്രോയാ എന്നു ചിലർ പഠിക്കുന്നതിന്റെ മൂലമെന്നെന്ന് അറിഞ്ഞില്ല. സിംഹണ്ഡഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വജ്രം (ഉ-പ്ര-പ്ര-ഏ) സ്നേഹം (ഓ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പുല്ലിംഗമാകുന്നു എന്നു ചിലർ ഭ്രമിച്ചിരിക്കുന്നു. വജ്രസ്നേഹസ്രീസ്നേഹീഗുഡാ എന്നതന്നെ മഹേശ്വരദീക്ഷാദികളിൽ പഠിച്ചിരിക്കുന്നു. സ്നേഹീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സ്നേഹിഃ എന്നു ഇകാരാന്തമായിട്ടുമാം, സ്നേഹാ എന്നുമാം. സ്നേഹസ്നേഹിശ്ചസ്നേഹാ എന്നു ശബ്ദാപ്തമതരംഗിണിയിൽ ഉണ്ടു്. അപ്രകാരമെന്ന അമതദത്താദികളും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഗുഡാ, സമന്തദുഗ്ദ്ധാ, (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ നം-ം ചതുരക്കള്ളിയുടെ പേർ വേല്പം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അഷ്ടമാം, ചിത്രതണ്ഡുലാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തണ്ഡുലഃ തന്ദുലഃ എന്നും തന്തുലഃ എന്നുംകൂടെ പ്രയോഗിക്കാം. തണ്ഡുലസ്തന്ദുലസ്തന്തുലശ്ചചിതുംഗഃക എന്നു ശബ്ദാപ്തമതരംഗിണിയിൽ ഉണ്ടു്. കുമിഷ്ടഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വിളംഗം (അ ന-പ്ര-ഏ) പുനപുനസകമെന്നുണ്ടാകയാൽ പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ നം-ം വിശാലിന്റെ പേർ. ബലാ, വാദ്യോലകാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വാദ്യോലകഃ എന്നു അകാരാന്തമായിട്ടുമാം. എന്നാൽ പുല്ലിംഗമാം. ഇവ റ-ം കുറുത്തോട്ടിയുടെ പേർ.

പ്രയോദ്യോലകോബലാ എന്നു ശബ്ദാപ്തമതരംഗിണിയിലുണ്ടാകകൊണ്ടു് മേൽപറഞ്ഞ ലിംഗഭേദം പ്രമാണാനുഗതമാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. ഖണ്ടാരവാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഖണ്ടാരവഃ എന്നുള്ള പാദം തെറ്റാകുന്നു. കിശോരഖണ്ടാ ശ്രീഖണ്ടാവചാലഹലികാസ്രിയഃ ഖണ്ടാവായാം സുസ്സൈവവിജ്ഞയാശ്ണപുഷ്പികാ എന്നുള്ള ശബ്ദാപ്തമതരംഗിണിയിൽ സ്രീതപന്തന്നെ വ്യക്തമായിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു് ഖണ്ടാരവസ്തു എന്നുള്ള പാദത്തെ ഉപേക്ഷിച്ചുകൊൾകയും വേണം. ശ്ണപുഷ്പികാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ റ-ം കലിക്കാപ്പട്ടിന്റെ പേർ.

മുദഗികാ ഗോസ്തനീ ദ്രാക്ഷാ സ്വാദപീ മധുരസേതി ച
 സർച്ചാനഭൂതിസ്തരളാ ത്രിപുടാ ത്രിപുതാ ത്രിപുൽ. നാ
 ത്രിഭണ്ഡീ മേഘനീ ശ്യാമാ പാലിന്യേ തു സുഷേണികാ
 കാളാ മസുരവിദലാ ചന്ദ്രാ കാളമേഘികാ. നാ

മുദഗികാ, അ-സ്രീ-പ-ഏ) ഗോസ്തനീ (ഈ-സ്രീ-പ-ഏ)
 ദ്രാക്ഷാ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) സ്വാദപീ (ഈ-സ്രീ-പ-ഏ) മധുരസാ
 (അ-സ്രീ-പ-ഏ) ഇവ ൩-ം മുതിരിയുടെ പേർ. ഗോസ്തനീശ
 ബൃത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു് ഗോസ്തനാ എന്നുമാം. ഗോസ്തനീഗോ
 സ്തനാ ച സാ എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിൽ ഉണ്ടു്. സർച്ചാന
 ഭൂതിഃ (ഈ-സ്രീ-പ-ഏ) സരളാ, ത്രിപുടാ, ത്രിപുതാ (അ-സ്രീ-പ-
 ഏ) ത്രിപുൽ (ഈ-സ്രീ-പ-ഏ) ത്രിഭണ്ഡീ, മേഘനീ (ഈ-സ്രീ-
 പ-ഏ) ഇവ ൪-ം ത്രികോലക്കൊന്നയുടെ പേർ. ശ്യാമാ (അ-സ്രീ-
 പ-ഏ) പാലിനീ (ഈ-സ്രീ-പ-ഏ) പാലിനീ പാലിനീചസാ
 എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിൽ ഉണ്ടാകകൊണ്ടു് ശ്യാമാപാ
 ലിന്യേ എന്നുമാം. സുഷേണികാ, കാളാ, മസുരവിദലാ, അർച
 ചന്ദ്രാ, കാളമേഘികാ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) ഇവ ൪-ം നാലേക്കോല
 കൊന്നയുടെ പേർ.

മധുകം ക്ലീതകം യഷ്ടിമധുകം മധുയഷ്ടികാ
 വിദാമീ ക്ഷീരശുക്ലാദി കന്ധാ ക്രോഷ്ടീ ച യാസിതാ.

മധുകം, ക്ലീതകം ക്ലീതകഃ ക്ലീതകഞ്ചതൽ എന്നു ശബ്ദവ്യുഹ
 തരംഗിണിയിൽ ഉണ്ടാകയാൽ ക്ലീതകമെന്നുമാം. മഹേശ്വരദീ
 കാനസാമികളായവർ ക്ലീതകമെന്നുതന്നെ പറിക്കുന്നു. യഷ്ടിമ
 ധുകം (അ-ന-പ-ഏ) മധുയഷ്ടികാ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) ഇവ ൨-ം
 ഇരട്ടിമധുരത്തിന്റെ പേർ. വിദാമീ (ഈ-സ്രീ-പ-ഏ) വിദാമിഃ
 എന്നുമാം. സ്രീവിദാമീവിദാമീ ച വിദമാവൈദമീതി ച എന്നു
 ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിൽ ഉണ്ടു്. വിദാമിപഞ്ചാംഗുലവൃശ്ചികാ
 ലിഃ എന്നു അഷ്ടാംഗാഹുതത്തിൽ ഇകാമാന്തമായിട്ടു പ്രയോഗി
 ച്ചിട്ടുണ്ടു്. ക്ഷീരശുക്ലാ, ഇക്ഷുഗന്ധാ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) ക്രോ
 ഷ്ടീ (ഈ-സ്രീ-പ-ഏ) യാ വിദാമീ അസിതാസാ എന്നു് അന്ധ
 യമാകയാൽ ക്ഷീരശുക്ലാദികൾ മൂന്നും കരുമുതക്കിന്റെ പേർ.
 എന്നു പരിശുദ്ധാത്മമാകുന്നു. തമിഴ്ജ്ഞത്തിൽ വിദാമീ, ക്ഷീരശു
 ക്ലാ, ഇക്ഷുഗന്ധാ ഇവ ൩-ം മുതക്കിന്റെ പേർ എന്നും, ക്രോ
 ഷ്ടീ എന്നതു് കരുമുതക്കിന്റെ പേർ എന്നും ക്ഷീരവിദാമീ ഇ
 ത്യാദികൾ പാൽമുതക്കിന്റെ പേർ എന്നും വിചാരിച്ചിരിക്കുന്നു.
 അയതു മേഘമേണമെങ്കിൽ മുതക്കു് എന്നും കരുമുതക്കു് എന്നും

പാൽമുതൽക്കു് എന്നും മുതക്കിൽ നു ജാതികൾ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നു. അസിതാ എന്ന പദത്തിനു് കുറുത്തതു് എന്നർത്ഥമാകയാൽ അന്യാശബ്ദംകൊണ്ടു് കുറുത്തതല്ലാത്തതു് എന്നുള്ള അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിക്കുമ്പോൾ പിന്നെ ഏതൊരു നിറമായാലും ആ മുതക്കു് അന്യാശബ്ദാർത്ഥമാകുകൊണ്ടു് അതിനെ ക്ഷീരവിഭാജ്യാദിശബ്ദങ്ങൾകൊണ്ടുതന്നെ പറയണമെന്നു് അന്യാക്ഷീരവിഭാമീസ്യാൽ എന്നുള്ള ഉത്തരവാക്യംകൊണ്ടു് സിദ്ധിക്കുന്ന അവസ്ഥയെ ആലോചിക്കുമ്പോൾ മുതക്കിൽ മേൽപറഞ്ഞ പ്രകാരം നു ജാതികളുണ്ടായാലും വിഭാമീക്ഷീരശുക്ലേത്യാദിപദങ്ങൾക്കു വിഷയം ദുർല്ലഭമായി വരുന്നതാകയാൽ പിന്നെയും മൂലവിരോധഭേദതുവായിത്തീരുന്നതാകുകൊണ്ടു് ദുർലഭമായി തീരുകയും ചെയ്യും. അന്യാ എന്നതിന്നു വെളുത്തതു് എന്നർത്ഥമായാൽ മേല്പറഞ്ഞ പക്ഷത്തിൽ കുറുപ്പും വെളുപ്പുമല്ലാത്ത നിറത്തിൽ ഒരു മുതക്കു ഉണ്ടായിരിക്കണം, അപ്രകാരം ഒരു മുതക്കു കാണുന്നതു് മില്ല. ഈ വ്യാഖ്യാതാവിന്റെ കണ്ണിന്റെ കാഴ്ചയിലകപ്പെട്ടിട്ടില്ല എന്നുതന്നെ അല്ല ദേധാവിഭാമീകൃഷ്ണാച ശുക്ലാചേതിനിർദ്ദേശിതാ പ്രഥമംക്ഷീരശുക്ലാസ്യാദിക്ഷുഗന്ധാചകഥ്യതേ വിഭാമീശ്ചവിഭാമീച വിഭരാ വൈദമീതിച അന്യാക്ഷീരവിഭാമീസ്യാചേ്ശപതാസൈവമഹാമതാസ്യാദക്ഷുഗന്ധികാഖ്യാച ക്ഷീരേണസഹിതാമതാ വിതനോതിവിതലതപാ ദിപിതൃതിംകായചേതസോഃ സദ്യശ്ചീരണവാതസ്യാത് സക്ഷീമാം താം വിവർജ്ജയൽ അന്യാതുക്ഷീരസംയുക്താഹ്ണോൽക്കർഷം പ്രപദ്യതേ എന്നു ധനപന്തമിവചനമുണ്ടാകയാൽ കുറുത്തതും വെളുത്തതുമെന്നല്ലാതെ മൂന്നാമത്തതായിട്ടു ഒരുത്തരുടെ കാഴ്ചയിലുണ്ടായിട്ടില്ലെന്നു പറയാതെ നിർവ്വാഹമില്ല. അതു ഹേതുവായിട്ടു മേൽപറഞ്ഞ മതത്തെ ഉപേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു. മഹേശ്വരഭട്ടികയിൽ ശ്രോഷ്ടീതു യാസിതാ എന്ന പരാത്തെ കാണിക്കയും വിഭാമീ-ക്ഷീരശുക്ലാ ഇക്ഷുഗന്ധാ-ശ്രോഷ്ടീ -ചതപാമീ ഇത്യാദിവാക്യംകൊണ്ടു് വിഭാജ്യാദി ശബ്ദങ്ങൾ നാലും ഏകാത്മങ്ങളാകുന്നു എന്നു ആദ്യകല്പത്തിൽ പറയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. അതിന്നും വിരോധമുണ്ടു്. 'തപന്താമാദിനപൂവ്ഭാക്' എന്ന പരിഭാഷയുണ്ടാകുകൊണ്ടു് അപ്രകാരം വ്യാഖ്യാനിപ്പാൻ വഴിയില്ലെന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾകയുംവേണം. ദിനീയകല്പത്തിൽ വിഭാമീ, ക്ഷീരശുക്ലാ, ഇക്ഷുഗന്ധാ, ശ്രോഷ്ടീ ഇവ ര-ം ഏകാത്മങ്ങളാകുന്നു എന്നും ക്ഷീരവിഭാമീ ഇത്യാദി മൂന്നുശബ്ദങ്ങൾ ഏകാത്മങ്ങളാകുന്നു എന്നും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ആ പക്ഷത്തിൽ പ്രകൃഷ്ണാ

കാ എന്നതു ഏതിന്റെപേർ എന്നു നിശ്ചയിപ്പാൻ വഴിയില്ല. മുൻപറഞ്ഞ പരിഭാഷാവിരോധം ഈ പക്ഷത്തിങ്കലുമുണ്ട്. അതു ഫേതുവായിട്ടു ക്രോഷ്ഠീചയാസിതാ എന്നു പഠിക്കയും യാസിതാ എന്ന സ്ഥലത്തിങ്കൽ യാ അസിതാ എന്ന പദവിഭാഗത്തെ കല്പിക്കയും മേൽപറഞ്ഞപ്രകാരം അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം. അത്രയുമല്ല മേൽകാണിക്കപ്പെട്ട ധനപന്തമിവചനത്തിന്നു ദേധാവിദാതീ കൃഷ്ണാചശുക്ലാച എന്നു വിദാതീശബ്ദത്തിന്നു സാമാന്യവാചിതമുണ്ടെന്നു മനസ്സിൽവെച്ചു പറയായാൽ വിദാതീശബ്ദംകൊണ്ടു എല്ലാ മുതക്കുകളെയും പറയാമെന്നു സിദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നു. അയതുകൊണ്ടു കരുത്തു എന്നും വെളുത്തു എന്നും ഉള്ള വിശേഷത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൂടാ എന്നില്ല. വിദാതീശവിദാതീച എന്ന വചനശേഷംകൊണ്ടു കരുത്തതിനെ തന്നെ മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദംകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കാമെന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ വിദാതീശബ്ദവും കരുതുകക്കിന്റെ പേരായെന്നു എന്നു പറയണമെങ്കിൽ പറയാമെന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക. സാമാന്യവാചിതപക്ഷമുണ്ടാകകൊണ്ടു വിദായാദികളായതിന്റെ മരുന്നുകളെ വൈദ്യന്മാർ പറയുമ്പോൾ പാൽമുതക്കിൻകിഴങ്ങ് എന്നു തുടങ്ങി മുളു അനാദിയായ വ്യവഹാരത്തിന്നും വിരോധമില്ല. ധാനപന്തമതൈലത്തിന്റെ മരുന്നുകളിൽ പാൽമുതക്കിൻകിഴങ്ങ് ചേർക്കപ്പെടുന്നതു യുക്തമല്ല. അശ്വഗന്ധാവരീ ക്ഷീരശുക്ലായഷ്ടീവരാരസൈ എന്നുള്ള പ്രമാണത്താൽ ക്ഷീരശുക്ലാ എന്ന പദത്തെ ചേർത്തിരിക്കുകൊണ്ടു കരുതുകക്കിൻകിഴങ്ങത്രേ ചേർച്ചയുള്ളതെന്നും അറിയേണ്ടതാകുന്നു ധാനപന്തമതൈലത്തിന്റെ മരുന്നുകളിലും പാൽമുതക്കിൻകിഴങ്ങുതന്നെ ചേരണമെങ്കിൽ യാസിതാ എന്നു പദച്ചേർത്ത ചെയ്ത് യാവിദാതീസിതാ എന്നുപയിച്ചു ക്ഷീരശുക്ലാദി മൂന്നു ശബ്ദങ്ങൾ വെളുത്ത മുതക്കിന്റെപേർ എന്നു വ്യാഖ്യാനിക്കയും വെളുത്തമുതക്കിനെത്തന്നെപാൽമുതക്കു എന്നു വ്യവഹരിക്കുന്നു എന്നും പാൽമുതക്കു എന്നുള്ള വ്യവഹാരം ക്ഷീരവിദാതീ എന്ന ശബ്ദത്തിന്റെ അവയവാർത്ഥത്തെ അനുസരിച്ചു കല്പിക്കപ്പെട്ടതല്ലെന്നും ക്ഷീരശുക്ലാ എന്ന ശബ്ദം കരുതുകക്കിനെ പറയുന്നതാകുന്നു എന്നുള്ള മതക്കാർ പാൽപോലെ വെളുത്തതു എന്നുള്ള അതിന്റെ അവയവാർത്ഥത്തിന്നു ബാധകമുള്ളതു യാതൊരുപ്രകാരമോ അപ്രകാരമെന്ന ഈ മതത്തിങ്കൽ കരുതുകക്കിന്റെ വാചകമായ ക്ഷീരവിദാതീശബ്ദത്തിന്റെ അവയവാർത്ഥത്തിന്നും ബാധകമിതന്നോടെ എന്നുപറഞ്ഞുനിലകയും ചെയ്താൽ അതിന്നു നിവാഹം

മുണ്ടു്. 'ക്രൗഞ്ചീ'സ്പൃഗാലികാകൃഷ്ണാ വിദാരിലാം ഗലീഷുച
എന്നു മേടിനീ വചനത്തിന്റെയും മുൻപറഞ്ഞ ധനപന്തമീവച
നത്തിന്റെയും വിരോധമുള്ളതു്, അപ്രകാരമായാലും ഭാരമായി
ട്ടുതന്നെ തീരുകയും ചെയ്യും. അതു ഭേദമുതലായിട്ടു് ക്ഷീരശുക്ലാ
എന്നു പറഞ്ഞിട്ടുള്ള യോഗങ്ങളിലൊക്കെ കരുതുക തന്നെ
ചേരേണ്ടതാകുന്നു. സക്ഷീരാംതാംവിചളജയേൽ എന്നുള്ള നി
ഷേധം മുതക്കിൻകിഴങ്ങുതന്നെയോ തുക്കത്തിന്റെ അധിക്യം
കൊണ്ടു പ്രധാനമായിട്ടോ ചേരുന്ന സ്ഥലങ്ങളിലല്ലാതെ പ്രവ
ർത്തിക്കയില്ല എന്നു മുൻപറഞ്ഞ വചനത്തിന്റെ അപസാനഭാഗ
ത്തിങ്കൽ സ്പഷ്ടമാകുന്നു ചൂന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക.

അന്യാ ക്ഷീരവിദാരിസ്പ്രാമ്പമാശ്വേതർക്ഷഗന്ധികാ
ലാംഗലീ ശാരദീ തോയചിപ്പലീ ശകലാദനീ. ന്ന

ക്ഷീരവിദാരി (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മഹാ, ശ്വേതാ, ഭ്രക്ഷഗ
ന്ധികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം വെൺമുതക്കിന്റെ പേർ.
ലാംഗലീ, ശാരദീ, തോയചിപ്പലീ, ശകലാദനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-
ഏ) ഇവ ൪-ം നീർതിപ്പലിയുടെ പേർ.

ഖരാശ്വാ കാമവീ ദീപ്യോ മയൂരോ ലോചമസ്തകഃ
ഗോപീ ശ്യാമാ ശാമിബാ സ്വാദനന്തോൽപലശാമിബാ.

ഖരാശ്വാ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഖരാഹ്വാസ്രീഖരാശ്വാച
എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിൽ ഉണ്ടാകകൊണ്ടു ഖരാഹ്വാ
എന്നുമാം. കാമവീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ദീപ്യഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ)
മയൂരഃ ലോചമസ്തകഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ലോചമസ്തകഃ എന്നുമാമെ
ന്നു മഹേശ്വരദീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇവ ൩-ം മയൂരശി
ഖയുടെ പേർ എന്നു മഹേശ്വരദീകയിലും, കരിംജീരകത്തിന്റെ
പേർ എന്നു തമിഴ്ക്കത്തിലും കാണുന്നു. ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണി
യിൽ ഖരാഹ്വാസ്രീഖരാശ്വാച കാമവീചോപകുഞ്ചികാ
ദീപ്യശ്യാമീരകേകൃഷ്ണ എന്ന വാക്യംകൊണ്ടു് ഖരാശ്വാകാമവീ
ദീപ്യഃ ഈ മൂന്നു ശബ്ദങ്ങൾ കരിംജീരകത്തിന്റെ പേർ എന്നും
വേറെ ഒരു ഭാഗത്തിങ്കൽ മയൂരോലോചകോലോചമസ്തകഃ കേ
കിച്ഛളികാ എന്ന വാക്യംകൊണ്ടു മയൂരഃ ലോചമസ്തകഃ ഈ
രണ്ടു ശബ്ദങ്ങൾ മയൂരശിഖയുടെ പേർ എന്നും പറഞ്ഞിരിക്കു
ന്നു. ഗോപീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശ്യാമാ, ശാമിബാ, അനന്താ,
ഉൽപലശാമിബാ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം നന്നാരിയുടെ
പേർ. ചന്ദനോൽപലശാമിബാ എന്നും പറയുമുണ്ടു്. ആ പ

ക്ഷത്തിൽ അനന്താ, എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു ചന്ദനം (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇങ്ങിനെ ധരിച്ചുകൊൾകയും വേണം.

യോഗ്യമൃഗ്ഗിസ്സിലിലക്ഷ്യം വൃദ്ധേരപ്യാഹവയാ ഇമേ കദളി വാരണബുസാ രംഭാ മോചാശ്ശമൽഫലാ.

കാഷ്ഠീലാ മുദംഗപണ്ണീതു കാകമുദംഗാ സഹേത്യപി വാത്താകീ ഹിംഗുവീ സിംഹീ ഭണ്ഡകീ ദുഷ്പ്രധർഷിണീ.

യോഗ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഋദ്ധിഃ, സിദ്ധിഃ, (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ലക്ഷ്മീഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ രം-ം കാട്ടുന്നിന്റെ പേർ എന്ന് തമിഴ് ക്ഷത്തിൽ കാണുന്നു. മഹേശ്വരപ്പീഠത്തിൽ ഋദ്ധി എന്ന പേരോടുകൂടിയ ഒരു ഓഷധിയുടെ പേർ എന്ന് സംസ്കൃത വാക്യംകൊണ്ടു പറകയും ഭക്തവണി എന്ന ഭാഷ കാണിക്കയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. കാട്ടുമുതിരയുടെ പേരുകുന്നു എന്നു ധരിച്ചുകൊൾകയും വേണം. വൃദ്ധേരപ്യാഹവയാഇമേ എന്നതിന്നു ഇതുകൾ വൃദ്ധി എന്ന പേരോടുകൂടിയ ഓഷധിയുടെ പേരുകളാകുന്നു എന്നും ഇതുകൾ എന്നതുകൊണ്ടു മുൻപറഞ്ഞ യോഗ്യാദിശബ്ദങ്ങളെ ഗ്രഹിക്കേണമെന്നും മഹേശ്വരപ്പീഠത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അപ്രകാരമായാൽ അപിശബ്ദം നിരത്നമായി വരുന്നതാകയാൽ വൃദ്ധേഃ, ആഹവയാഃരപിഇമേസ്യഃ എന്നു അന്വയിക്കയും സമൃദ്ധിയുടെ പേരുകൾ ഒക്കെയും മേല്പറഞ്ഞതിന്റെ പേരുകളാകുന്നു എന്ന് അതിന്റെ അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിക്കയും വേണ്ടതാകുന്നു. കദളി (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കദളാ എന്നു ആകാമാന്തമായിട്ടും കദളഃ എന്നു അകാമാന്തമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം. കദളീ കദളാചസാ എന്നും കദളശ്ചകദള്യസൗ എന്നും കോശാന്തരങ്ങളിലുണ്ടാകുകൊണ്ടു മേല്പറഞ്ഞ പക്ഷഭേദങ്ങൾ ഒക്കെയും ഗ്രാഹ്യങ്ങളാകുന്നു. വാരണബുസാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വാരണബുഷാ എന്നുമാമെന്നു മഹേശ്വരപ്പീഠത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. വാരണപുഷാ എന്നു ഓഷ്ഠ്യചതുർത്ഥമായിട്ടു തമിഴ് ക്ഷത്തിൽ കാണുന്നു. അപ്രകാരം ഒരു പക്ഷമുണ്ടായിരിക്കുമെന്നു വിചാരിക്കുന്നു. രംഭാ, മോചാ, അംശമൽഫലാ, കാഷ്ഠീലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം വാഴയുടെ പേർ. മുദംഗപണ്ണീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കാകമുദംഗാ, സഹാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)ഇവ ന-ം ചെറുവിടക്കോലിന്റെ പേർ എന്നു തമിഴ് ക്ഷത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മഹേശ്വരപ്പീഠത്തിൽ കാകമുദംഗായഃ എന്നു സംസ്കൃതവും കാകമുഗ ഇത്യാദി ഭാഷയും കാണുന്നു. കാക്കച്ചെറുപയറെന്നു ധരിച്ചുകൊൾകയും വേണം. വാത്താകീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വാത്താക

എന്നും വാത്സാഗ്നം എന്നുമാം. എന്നാൽ അകാമാന്തമാകയും പു
 ല്ലിംഗമാകയും ചെയ്യും. വാത്സാഗ്നം എന്നു ഉകാമാന്തമായിട്ടുമാം.
 ആ പക്ഷത്തിൽ സ്രീലിംഗംതന്നെ എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും
 വേണം. വാതിംഗണസുവാത്സാഗ്നംവാത്സാഗ്നാകവില്പകം എ
 ന്നു മദേസകോശത്തിങ്കലും, വാത്സാഗ്നമേഷാ ഗുണസംപ്രയുക്താ
 എന്നു വൈദ്യശാസ്ത്രത്തിങ്കലുമുണ്ടെന്നു മഹേശ്വരദീകയിൽ പറ
 ഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഹിംഗുലീ, സിംഹവീ, ഭണ്ഡാകീ, ദുഷ്പ്രധഷ്ണീ
 (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം ചെറുവഴുതിനയുടെ പേർ.

നാകലീ സുമന്ദാ രാസ്താ സുഗന്ധാ ഗന്ധനാകലീ
 നകലേഷാഭജംഗാക്ഷീ ചരത്രാകീ സുവഹാചസാ

നാകലീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സുമന്ദാ, രാസ്താ, സുഗന്ധാ
 (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗന്ധനാകലീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നകലേഷാ
 (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)ഭജംഗാക്ഷീ, ചരത്രാകീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സു
 വഹാ(അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൯-ം അമന്തയുടെ പേർ. നാകലീ
 സുമന്ദാഗന്ധസുഗന്ധാ എന്നും പറയുമുണ്ടു്. ആ പക്ഷത്തിൽ രാസ്താ,
 സുഗന്ധാ എന്നീ രണ്ടുപദങ്ങളുടെ സ്ഥാനത്തു് നാഗസുഗന്ധാ
 എന്നു ഒരു പദമാക്കി ചേർത്തുകൊൾകയും വേണം.

വിദാമീഗന്ധാംശുമതീ സാലപണ്ണീ സ്ഥിരാ യുവാ
 തുണ്ഡികേരീ സമുദാന്താ കാല്പാസീ ബദരേതീച. ൯൪

വിദാമീഗന്ധാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അംശുമതീ, സാലപണ്ണീ
 (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സ്ഥിരാ, യുവാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം
 ദീർഘലി എന്നും ചെമ്മല്ലി എന്നും പറയുന്നതിന്റെ പേർ ഏ
 ന്നു തമിഴ്കുത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മഹേശ്വരദീകയിൽ സാ
 ലപണ്ണിയാ എന്ന സംസ്കൃതവും ഡാവാ, ഡവലാ ഇത്യാദി ഭാഷ
 യും കാണിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഓരിലയുടെ പേരുകുന്നു എന്നു ധരി
 ക്കുകൊൾകയും വേണം. തുണ്ഡികേരീ, (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തു
 ണ്ടികേരീ എന്നു രണ്ടുപദമാക്കിയതിന്നു തമിഴ്കുത്തുകാരൻ എ
 ന്നു പ്രമാണമാണു് കണ്ടിരിക്കുന്നതു് എന്നു ഞാൻ അറിയുന്നില്ല.
 മഹേശ്വരദീകയിൽ തുണ്ഡികേരീ എന്നതന്നെ കാണിക്കപ്പെട്ടിരി
 ക്കുന്നു. സമുദാന്താ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കാല്പാസീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-
 ഏ) ബദരാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൯-ം പരുത്തിയുടെ പേർ.

ഭാരതപാലീ തു സാ വന്യാ ശൃംഗീ തു വൃഷഭോ വൃഷഃ
 ഗാംഭേരകീ നാഗബലാ ഡയ്യാ ഹൃസ്വഗവേമുകാ.

ഭാരതപാലീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കാട്ടുപരുത്തിയുടെ പേര്. ശ്രീ-
ഗീ (ന-പ്ര-പ്ര-ഏ) വൃഷഭഃ ഗൃഹഭഃ എന്നാമം. മഹേശ്വരീക
യിലെ പാറം ശ്രീഗീതു ഗൃഹഭഃ വൃഷഭഃ എന്നാകുന്നു. വൃഷഭഃ (അ-
പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഇടവകത്തിന്റെ പേര്. നാഗരേതകീ
(ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നാഗബലാ, ധ്യാനാ ഹൃദയപരമപദകാ (അ-
സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഹൃദയപരമപദകാ എന്നും പാറമുണ്ടു്. ഇവ നാലും
സംസ്കൃതത്തിൽ നാഗബലാ എന്നും തമിഴിൽ പീമ എന്നും പ
റയുന്നതിന്റെപേർ എന്നു തമിഴ് ക്ഷത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. കുറു
ത്തോട്ടി പലജാതിയായിട്ടുണ്ടു്. അതിലൊന്നിനെ നാഗബലാ
എന്നും പറയുന്നു. അനക്കുറുത്തോട്ടി എന്നു അതിന്റെ പേരാ
കുന്നു. നാഗബലാ എന്നതു്, ഉരകമാകുന്നു എന്നും ഒരു പക്ഷ
മുണ്ടു്.

ധാമാഗ്ഗുപാ രാമാഷകസ്സുവാമഹാജാലീ സപീതകഃ
ജ്യോത്സ്നീ പടോലികാ ജാലീ നാദേയീ ഭൂമിജംബുകാ.
ധാമാഗ്ഗുപാ, രാമാഷകഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧-ം പീമ
യുടെ പേര്. മഹാജാലീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മഞ്ഞപ്പീരയുടെ പേര്.
മഹാജാലീ എന്നതു പുല്ലിംഗമാകുന്നു എന്നും നകാമാന്തമാകുന്നു
എന്നും തമിഴ് ക്ഷത്തിൽ കാണുന്നു. മഹേശ്വരീകയിൽ സ്രീലിം
ഗമെന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ജ്യോത്സ്നീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പ
ടോലികാ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ജാലീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം
പടോലത്തിന്റെ പേർ. ചെറുപീരയുടെ പേർ എന്നു തമിഴ് ക്ഷ
ത്തിൽ കാണുന്നു. ഏതൊരു ദേശത്തിലേങ്കിലും പടോലത്തിന്നു
ചെറുപീര എന്നു വ്യവഹാരമുണ്ടെങ്കിൽ ആയതു സാധുവായിരി
ക്കും. പടോലത്തെ ചെറുപീര എന്നും, പറയുന്നതു അനുഭവഗോ
ചരമായിട്ടില്ല. നാദേയീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഭൂമിജംബുകാ (അ-
സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം നിലത്താവലിന്റെ പേർ. ഐരാവതോ
നാഗരംഗോ നാദേയീ ഭൂമിജംബുകാ എന്ന സ്ഥലത്തിങ്കൽ ഐ
രാവതഃ, നാഗരംഗഃ, നാദേയീ, ഭൂമിജംബുകാ ഇവ ൪-ം നില
ത്താവലിന്റെപേർ എന്നു പറഞ്ഞവർ പുനരുക്തിഭാഷത്തെ വി
ചാരിക്കാതെ ഇവിടെയും നാദേയീ ഭൂമിജംബുകാ ഇവ ൨-ം നില
ത്താവലിന്റെ പേർ എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ആയതു് അവരുടെ
ഓർമ്മക്കടുക്കൊണ്ടു വന്നതാണെന്നു് സ്പഷ്ടമാകുന്നു. ഐരാവതഃ
നാഗരംഗഃ ഇവ ൨-ം നാഗരംഗത്തിന്റെ പേർ എന്നും നാദേയീ
ഭൂമിജംബുകാ ഇവ ൨-ം നിലത്താവലിന്റെ പേർ എന്നും വ്യാഖ്യാ
നിച്ചവർക്കും മേൽപറഞ്ഞ ഭാഷം തുല്യമാകുന്നു. സിദ്ധാന്തത്തി
ന്റെ സ്ഥിതി മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ ൪-ം നാഗരംഗത്തിന്റെ

പേർ എന്നായാൽ ഇവിടെ നിലത്താവലിന്റെ പേർ എന്നു വിവരിക്കുന്നതു വിരുദ്ധമല്ല എന്നാകുന്നു.

സ്വാല്ലാംഗലികൃഗ്നിശിഖാ കാകാംഗീ കാകനാസികാ ഗോധാപദീ തു സുവഹാ മുസലീ താലമൂലികാ. ൧൦൧

ലാംഗലികീ (ഇ-സ്രീ-പു ഏ) അഗ്നിശിഖാ (അ-സ്രീ-പു-ഏ) ഇവ ൨-൦ മേത്താനിയുടെ പേർ. കാകാംഗീ (ഇ-സ്രീ-പു-ഏ) കാകനാസികാ (അ-സ്രീ-പു-ഏ) ഇവ ൨-൦ കരകുജംബാ എന്ന വേറെ ഒരു പേരോടുകൂടിയ ഒരു ഓഷധിയുടെ പേർ എന്നു മഹേശ്വരസീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മേൽപറഞ്ഞ ലാംഗലികീ അഗ്നിശിഖാ ഇവയും കാകാംഗീ കാകനാസികാ ഇവയും മേത്താനിയുടെ പേർ എന്നു തമിഴ്ക്കുത്തിലും കാണുന്നു. സ്വാല്ലാംഗലികൃഗ്നിശിഖാ കാകാംഗീ കാകനാസികാ എന്നതു കഴിഞ്ഞിട്ടു ഗോധാപദീതുസുവഹാ എന്നതിന്റെ മുമ്പിൽ ചെറുമാവതോനംഗരംഗോ നാഭേയീ ഭൂമിജംബു കാ എന്നു രണ്ടുപാദങ്ങളെ മൂലത്തിൽ ചേർത്തും ഉഴിഞ്ഞയുടെ പേർ എന്നു തുടങ്ങി അതുകൊണ്ടുവിവരിച്ചതും തമിഴ്ക്കുത്തിനൊരു കേടായി വന്നിരിക്കുന്നു എന്ന് അറിഞ്ഞുകൊണ്ടും വേണം. ഗോധാപദീ (ഇ-സ്രീ-പു-ഏ) സുവഹാ (അ-സ്രീ-പു-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഹംസപാദികാ എന്ന വേറെ ഒരു പേരോടുകൂടിയ ഒരു മരുന്നിന്റെ പേർ എന്നു മഹേശ്വരസീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. തമിഴ്ക്കുത്തിൽ ഉഴിഞ്ഞയുടെ പേർ എന്നു തുടങ്ങിയതായ മേൽപറഞ്ഞ വിവരണത്തിൽ ചേരുംവിധത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മുസലീ (ഇ-സ്രീ-പു-ഏ) താലമൂലികാ (അ-സ്രീ-പു-ഏ) ഇവ ൨-൦ നിലപ്പനയുടെ പേർ.

അജശ്രംഗീ വിഷാണീ സ്വാദ്ഗോജിഹ്വാദാർവ്വീകേ സമേ താംബൂലവല്ലീ താംബൂലീ നാഗവല്ലുപ്യഥ ദപിജാ. ൧൦൨

ഹമേണ മേണകാ കൌന്തീ കപിലാ സ്മഗന്ധിനീ ഏലാവാലുകമൈലേയം സുഗന്ധി ഹരിവാലുകം. ൧൦൩

വാലുകഞ്ചാഥ പാലക്യാം മുക്കന്ദഃ കുന്ദ കുന്ദതു ബാലം ശ്രീബേരബർഹിഷ്യാദീചും കേശാംബുനാഥവ. ൧൦൪

അജശ്രംഗീ, വിഷാണീ (ഇ-സ്രീ-പു-ഏ) ഇവ ൨-൦ ആട്ടിൻകൊല്ലാലയുടെ പേർ എന്നു തമിഴ്ക്കുത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ആട്ടുകൊട്ടല്ലാല എന്നതു വൈദ്യഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ കാണുന്നതു്. എങ്കിലും ഭാഷാഭേദമെന്നല്ലാതെ അർത്ഥഭേദമില്ല എന്നു

തോന്നുന്നു. ഗോജീഹവാ ദാർപ്പിക (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ദർപ്പിക എന്നുമാം. ഗോജീഹവാ ദർപ്പികാദാരുനിശാഗോമസനാസുച എന്നും, ദർപ്പികാതേമനാദസ്സാൽ പാത്രാദുദ്ധതിസാധനേ ദാർപ്പികയാഞ്ചപജ്ജന്യാം എന്നും ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിൽ നാനാത്വപ്രകരണത്തിങ്കൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മേല്പറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ ൨-ം തോമുഞ്ചിയുടെപേർ എന്നു തമിഴ്കുത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മഹേശ്വരീകയിൽ ദവലീ എന്നും പാഥമി എന്നും പ്രസിദ്ധമായിരിക്കുന്ന ശാകഭേദത്തിന്റെ പേർ എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു താമ്രവല്ലിതാമ്രലി നാഗവല്ലി (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വെററിലക്കൊടിയുടെപേർ. ദിജാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഹരേണഃ (ഉ-സ്രീ പ്ര-ഏ) രേണകാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കൌന്തീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കപിലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഭൂഗന്ധിനീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൯-ം അരേണകത്തിന്റെ പേർ. ഏലാവാലുക, ചെറുചെലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സുഗന്ധി (ന-ന-പ്ര-ഏ) സുഗന്ധി (ക്ലീ-അ) എന്നു തമിഴ്കുത്തിൽ കാണുന്നതു പിഴയാകുന്നു. ഹരിവാലുക, വാലുക (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൦-ം ഏലാവാലുകത്തിന്റെ പേർ. പാലകീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പാലംകീ എന്നു പാറാന്തമുണ്ടു്. മഹേശ്വരീകയിൽ പാലകീ എന്നു തന്നെ കാണുന്നു. എങ്കിലും പാലംകീ പാലകീമസാ എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിലുണ്ടാകകൊണ്ടു പാലകീ എന്നുള്ള പാറവും സാധുവത്രേ ആകുന്നതു്. മുക്കന്ദഃ, കുന്ദഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) കുന്ദന്ദഃ (ഉ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൧-ം കുന്ദരൂക്ഷത്തിന്റെ പേർ എന്നു തമിഴ്കുത്തിൽ കാണുന്നു. (കന്ദോമുകന്ദഃ കന്ദശ്ച കുന്ദന്ദഃ കന്ദരോപി ച കന്ദഃ കന്ദളികാ കല്യാ പാലംകീ പാലകീമസഃ) എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിൽ ഉണ്ടാകകൊണ്ടു മുക്കന്ദഃ കുന്ദകന്ദന്ദഃ എന്നുമാമെന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. ബാലം (അ-ന പ്ര-ഏ) ബാലോനാകന്തളോശാസ്യ ഗജസ്യാപി ച ബാലയൗ വാചുലിരോടർഭേകേ മുർബ്ബേ ശ്രീബേദമ പുനപുനസക) എന്നു മേദനിയിലുണ്ടാകയാൽ ബാലഃ എന്നുമാം. ആ പക്ഷത്തിൽ ബാലോശ്രീബേദബർഹിയോ ദീപ്യം എന്നു പഠിക്കയും വേണം. ശ്രീബേദം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ബാലോശ്രീബോളബർഹിഷ്ഠപാളകാനി ച വാളികാശ്രീബേദം ച ഹരിവീബേദം ഹരിതബേദകം കേശാംബുനാമചോദീചേ എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിലുണ്ടാകയാൽ ഹരിബേദമെന്നുമാം. ബർഹിഷ്ഠം ഉദീപ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൨-ം ഇരുവേലിയുടെ പേർ. കേശാംബുനാമ ച എന്നതിന്നു് തലമുടിയുടേയും വെള്ളത്തിന്റെ

യം പേരുകൾപോലെ ഇരിക്കുന്ന പേരോടുകൂടിയതു് എന്നർത്ഥമാകയാൽ തലമുടിയെ പറയുന്ന ശബ്ദങ്ങൾ കൈയുംപെള്ളത്തെയുപറയുന്ന ശബ്ദങ്ങൾ കൈയും ഇരുവേലിയുടെ പേരോകുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

കാളാനസായുവൃദ്ധാശുപുഷ്പശീതശിവാനി തു
ശൈലേയം താലചണ്ണീ തു ദൈത്യാഗന്ധകടീ മൃദാ. ൧൦൩
ഗന്ധിനീ ഗജഭക്ഷാ തുസുപഥാ സുമഭീ മസാ
മഹേന്ദ്രണാ കുന്ദുകീ സല്ലകീ ഹ്രാദിനീതി ച.

കാളാനസായുവും, വൃദ്ധം, അശുപുഷ്പം, ശീതശിവാം, ശൈലേയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ചേലേയത്തിന്റെ പേർ. ചേലേയയുടെ പേർ എന്നു ചില പുസ്തകങ്ങളിൽ കാണുന്നു. വൈദ്യഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ ചേലേയമെന്നത്രേ ഭാഷ കാണപ്പെടുന്നത്. ഈ പ്രദേശങ്ങളിലുള്ള വൈദ്യന്മാരുടെ വ്യവഹാരവും ചേലേയമെന്നതെന്നു അർക്കുന്നു താലചണ്ണീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-എ) ദൈത്യാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗന്ധകടീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മൃദാ. (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗന്ധിനീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ചിററീത്തലിന്റെ പേർ. ഗജഭക്ഷാ, സുപഥാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സുമഭീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മസാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മഹേന്ദ്രണാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കുന്ദുകീ സല്ലകീ, ഹ്രാദിനീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം ഇന്തിന്റെ പേർ. ഗജഭക്ഷാ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു ഗജഭക്ഷാ എന്നുമാം സുമഭീമസാ എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ സുമഭീ എന്നു ഇകാരാന്തമായിട്ടും പദമാക്കാം. സല്ലകീ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു ശല്ലകീ എന്നു ശകാഭാദിയായിട്ടും സില്ലകീ എന്നുമാം ഹ്രാദിനീ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു ഹ്ലാദിനീ എന്നും ഹ്ലാദനീ എന്നുമാം. മേല്പറഞ്ഞ പക്ഷങ്ങൾ കൈയും, സുപഥാഗജഭക്ഷാസ്വാഭാ ഗജഭക്ഷാച സാ മതാ ശല്ലകീസല്ലകീ ച സ്വാൽ സില്ലകീ ച മഹേന്ദ്രണാ ഹ്രാദിനീഹ്ലാദിനീസൈപ സുമഭീസ്സുമഭീമസാ ഹ്ലാദനീശ്ലക ശാപ്താച ജ്ഞയാകുന്ദുകീതിച എന്ന വാക്യംകൊണ്ടു ശബ്ദവൃഹതരംഗിണിയിൽ പഠമപ്പെട്ടവയാകുന്നു. പ്രായേണ മഹേന്ദ്രേണീകയിലുമുണ്ടു്.

അഗ്നിജപാലാ സുദിക്ഷേ തു ധാതകീ ധാതുപുഷ്പികാ
പൃത്ഥവീകാ ചന്ദ്രബാലൈലാ നിഷ്കുടിർ ബഹുലാഥ സാ.

സുക്ഷോപകഞ്ചികാ തുത്ഥാ കോരംഗീ ത്രിപുടാ തുടീഃ
വ്യാധിഃ കഷ്ടം പാരിഭാവ്യം വാപ്യം പാകലമുൽപലം. ൧൦൪

അഗ്നിജപാലാ, സുഭിക്ഷാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ധാതകീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ധാതുപുഷ്പികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧-ാം താതിരിയുടെ പേർ. ധാതുപുഷ്പികാ എന്നുമാമെന്നു മഹേശ്വരസീകതിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. പുത്ഥപീകാ, ചന്ദ്രബാലാ, ഏലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നിഷ്കുടിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ബഹുലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം ഏലത്തിന്റെ പേർ. ഉപകുഞ്ചികാ, തുത്ഥാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കോരംഗീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ത്രിപുടാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തുടിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ാം ചിരേറലത്തിന്റെ പേർ. ചുറാധിഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) കുഷ്മുഃ, പാരിഭാവ്യം, വാപ്യം, പാകലം, ഉൽപലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൯-ാം കൊട്ടത്തിന്റെ പേർ.

ശംഖിനീ ചോരപുഷ്പീ സ്വാൽ കേശിന്ദ്രം വിതുന്നതഃ
 ഡസാമലാഡസാ താളീ ശിവാ താമലകീതി ച.

ശംഖിനീ, ചോരപുഷ്പീ, കേശിനീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം ചണ്ണയുടെ പേർ. വിതുന്നകഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഡസാ, അമലാ, ഡസാമലാ എന്നു സമസ്ത പദമായിട്ടുമാം. അഡസാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) താളീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശിവാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) താമലകീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ാം കിഴുക്കാണെല്ലിയുടെ പേർ. ഡസാമലാശിവാതാളീ താമലകൃമലാഡസാ അഡസാരാജിയാതീ ചസ്രിയാം പുംസി വിതുന്നകഃ എന്നു ശബ്ദാധ്വഹതരംഗിണിയിലുണ്ടാകയാൽ പദവിഭാഗത്തിൽ പറഞ്ഞ പക്ഷഭേദങ്ങൾ സമൂലങ്ങളാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

പ്രപഞ്ചണ്ഡരീകം പെഞ്ചണ്ഡതും തുന്നഃ കുഞ്ചരകഃ
 പണ്ണിഃ കച്ഛഃ കാകുളകോ നന്ദീവൃക്ഷാട്മ രാക്ഷസി. മരൻ
 ചണ്ഡാ ധനഹരീ ക്ഷേമദാഹ് പുത്രഗണഹാസകാഃ
 വ്യാളായുധം വ്യാഘ്രനഖം കരജം ചക്രകാരകം. ൧൧൦

പ്രപഞ്ചണ്ഡരീകം, പെഞ്ചണ്ഡതും (പുണ്ഡതുമെന്നുമാം.) (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം വീരപുണ്ഡരിയുടെ പേർ. ശബ്ദാധ്വഹതരംഗിണിയിൽ (പ്രപഞ്ചണ്ഡരീകംപെഞ്ചണ്ഡതും പെഞ്ചണ്ഡരീകഞ്ചപുണ്ഡകം പുണ്ഡരീകഞ്ചപുണ്ഡതും പുണ്ഡരീവീരപുണ്ഡരീ എന്നുണ്ടാകയാൽ പദവിഭാഗത്തിൽ കാണിച്ച മതഭേദം സമൂലമാകുന്നു എന്ന് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. തുന്നഃ കുഞ്ചരകഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) പണ്ണിഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) തുന്നിഃ എന്നുമാം. കച്ഛഃ കാകുളകഃ, (കാരുളകഃ എന്നും ചിലർ പറിക്കുന്നു. മറ്റു ചിലർ കാന്തലകഃ എന്നു പറിക്കുന്നു. കാകുകരഃ എന്നും ചിലർ പറിക്കുന്നുണ്ട്.) നന്ദീവൃക്ഷഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) നന്ദീവൃക്ഷഃ എന്നു

ബ്രഹ്മചര്യമിതി. ഇവ ന-ഓ പട്ടകർണയുടെ പേര്. പട്ടകർണ എന്നു തമിഴ്വാക്കാകുന്നു. മരത്തിന്റെ ആകൃതികളാൽ അരയാലോ എന്നു സംശയമുണ്ടാകയും ചെയ്യും. തുണിസ്തന്നു കൂണി കൂട്ടും കാകു കാകുളകോപി ച കാന്തഃ കാന്തലകോനനിപാദപോനന്ദിപാ ദപഃ കാന്തഃകാതളകശ്വാസൈര ജ്ഞേയഃ കാകുകരശ്വസഃ എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിലുണ്ടാകയാൽ മുൻപറഞ്ഞ മതഭേദങ്ങളൊക്കെയും പ്രമാണസിദ്ധങ്ങളാകുന്നു എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. രാക്ഷസീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചണ്ഡാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ധനഹരീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ക്ഷേമഃ, ദുഷ്പുത്രഃ, ഗണഹാസകഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ഓ അടവിക്കച്ചോലത്തിന്റെ പേര്. വ്യാളായുധം, വ്യാഘ്രനഖം, കരജം, ചക്രകാരകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ഭ-ഓ പുലിച്ചുവടിന്റെ പേര് എന്നു തമിഴ്കുത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മഹേശ്വരമടികയിൽ വ്യാഘ്രനഖമെന്നു പേരോടുകൂടിയ ഒരു ഗന്ധദ്രവ്യത്തിന്റെ പേര് എന്നാകുന്നു.

സുഷിര വിഭുരലതാ കപോതാംബ്രിനീ നളീ
 മന്യജനകേശീ ച ഹന്തർഹട്ടവിലാസിനീ, ൧൧൧

സുഷിര, വിഭുരലതാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കപോതാംബ്രിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നളീ, നളീ, ധനഹരീ, അഞ്ജനകേശീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ഓ-ഓ നളിനാമലകത്തിന്റെ പേര്. നളിനാമലകമെന്നതു് ഒരു ഗന്ധദ്രവ്യമാകുന്നു എന്നും ഉത്തരഭേദത്തിലല്ലാത്ത ആയതിന്റെ പ്രസിദ്ധിയില്ല എന്നും മഹേശ്വരമടികയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. തമിഴ്കുത്തിൽ മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ ഓ-ഓ ഹന്തഃ, ഹട്ടവിലാസിനീ എന്നു രണ്ടു ശബ്ദങ്ങളും ഇങ്ങനെ ഒരു പതു ശബ്ദങ്ങൾ പവിഴക്കൊടിയുടെ പേര് എന്നാകുന്നു. ഹന്തഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഹട്ടവിലാസിനീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ഓ-ഓ ഉത്തരാനാമലകങ്ങളാകുന്നു എന്നു മഹേശ്വരമതമാകുന്നു. മഹേശ്വരമതത്തിങ്കൽ മേല്പറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ രണ്ടും ഇന്നതിന്റെ പേര് എന്നു അനന്തരശ്ലോകത്തിന്റെ വ്യാഖ്യാനത്തിങ്കൽ പറകയും ചെയ്യും.

ശുകിശ്ശഖഃ ഖരഃ കോലദലം നഖമന്ദാലകീ
 കാക്ഷീ മുൽസ്താ തുവതികാ മുത്താളകസുരാഷ്ട്രജേ, ൧൧൨

ശുകിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശംഖഃ, ഖരഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) കോലദലം, നഖം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ഭ-ഓ ഹന്തഃ ഹട്ടവിലാസിനീ ഇവയും നഖമെന്ന പേരോടുകൂടിയതായിരിക്കുന്ന ഒരു ഗ

ഡവ്യത്തിന്റെ പേർ എന്നു മഹേശ്വരമതമാകുന്നു. മലയാളികൾ അതിനെ നാഗ്ഗണമെന്നു പറയുന്നു. മഹേശ്വരീകയിൽ അതിന്നു നഖല എന്നു സ്വദേശഭാഷയെ കാണിച്ചിരിക്കുന്നു. തമിഴ്‌ക്കുത്തിൽ ശുക്ത്യാദികളായ അഞ്ചു ശബ്ദങ്ങൾ മുളളിന്റെ പേർ എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. രാജാദനഃപ്രിയായസ്സുഗാൽ ഇത്യാദി ശ്ലോകത്തിന്റെ വ്യാഖ്യാനത്തിൽ രാജാദനഃ ഇത്യാദി ശബ്ദങ്ങൾ മുളളിന്റെ പേർ എന്നു തമിഴ്‌ക്കുത്തിലുമുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് ഇവിടെയും അപ്രകാരം പറഞ്ഞതു യുക്തമായിട്ടുണ്ടു്. അപകീ, കാക്ഷീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കാകീ എന്നും പറയുമുണ്ട്. കാകീകാകാംഗനാശക്യോ എന്നു ശബ്ദപ്രഹതരംഗിണിയിലുണ്ടാകയാലത്രേ മേല്പറഞ്ഞ പാരദേശം സിദ്ധമായതെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക. മുത്സനാ, തുവരികാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മുത്താളകം സുമാഷ്ടജം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ തുവരയുടെ പേർ. മുത്താളകമെന്നതെന്ന അല്ല മുതാളകമെന്നുമാമെന്നു മഹേശ്വരീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

കുടന്നടം ദാശപുരം വാനേയം പരിപേലവം

പ്ലവശപുരഗോനർദ്ദകൈവർത്തിമുസ്സുകാനി ച. ൧൧൩

കുടന്നടം, ദാശപുരം, വാനേയം, പരിപേലവം, പ്ലവം, ഗോപുരം, ഗോനർദ്ദം, കൈവർത്തിമുസ്സുകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ പ-ം കഴിമുത്തയുടെ പേർ. ചില പുസ്തകങ്ങളിൽ ദാശപുരമെന്നു പാഠം കാണപ്പെടുന്നു. ക്ഷുദ്രമുസ്സാംബുമുസ്സാസ്യാ ദ്രശപുരം ച ഗോപുരം പ്ലവശപുരംദാശപുരം ദാശപുരം ച സാ വാനേയസ്പാനഗോനർദ്ദഗോപുരപ്പവനാനി ച എന്നു ശബ്ദപ്രഹതരംഗിണിയിലുണ്ടാകയാൽ ആയതും സാധുവത്രേ ആകുന്നത്. അത്രയുമല്ല ഗോപുരശബ്ദത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു ചിലർ ശോപുരശബ്ദത്തെ പഠിക്കുന്നതും യുക്തമാകുന്നു എന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

ഗ്രന്ഥിപണ്ണം ശുക്രം ബർഹപുഷ്പം ഡെമനേയകുക്കരേ

മരുന്മാലാ തു പിശുനാ സ്‌പ്ലക്കാ ദേവീ ലതാ ലഘുഃ

സമുദാന്താവധുഃ കോടിവഷാ ലംകോപികേത്യപി

തപസവീനീ ജടാമാംസീ ജടിലാ ലോമശാ മിശീ. ൧൧൫

ഗ്രന്ഥിപണ്ണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഗ്രന്ഥിപണ്ണം എന്നു് പൂല്പിംഗമായിട്ടുമാം. ഗ്രന്ഥിപണ്ണാസ്രീയാമിത്യാദി ശബ്ദപ്രഹതരംഗിണിയിൽ അസ്രീയാമെന്നതുകൊണ്ടു സ്രീലിംഗത്തെ നിഷേധിക്കയാൽ ലിംഗശേഷത്തെ അനുവദിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു് അറി

ആകാശകര്യം വേണം. ശുക്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശുക്രാവ്യാസ
സുതേകീരേ രാവണസ്യ ച മന്ത്രിണി ശിരീഷപാദപേ പുംസി
ഗ്രന്ഥിപണ്ണേ നപുംസകമെന്നു കോശാന്തമവുമുണ്ട്. ബഹുപുഷ്പം
ഗ്രന്ഥിപണ്ണം ശുക്രം ബഹു പുഷ്പമെന്നും പറയുമുണ്ട്. ആ പക്ഷ
ത്തിൽ ബഹുപുഷ്പം എന്നു വ്യസ്തമായി ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേ
ണം. ബഹുപുഷ്പമെന്നും ചിലർ പറിക്കുന്നു. മറ്റുചിലർ ബഹുഃ
പുഷ്പമെന്നു പറിക്കുന്നു. ആ പക്ഷത്തിൽ ബഹുഃ പുഷ്പമെന്നു വ്യ
സ്തമായിട്ടും ബഹുഃ പുഷ്പമെന്നു സമസ്തമായിട്ടുമാം. സ്ഥാ
നേയം, ക്ഷുരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ 3-ം തൂണിയാങ്കത്തിന്റെ
പേർ. ഗ്രന്ഥിപണ്ണാസ്ത്രിയാം പുഷ്പം ബഹുപുഷ്പഞ്ച ക്ഷുരം
ബഹുശബഹുഃപുഷ്പഞ്ച ബഹുപുഷ്പഞ്ച ബഹുവൽ സ്ഥാനേ
യേശുകവാചാല മുഖമൈലപുരാണി ച എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരം
ഗിണിയിൽ ഉണ്ടാകയാൽ മേല്പറഞ്ഞ പക്ഷങ്ങൾ കൈയും ഗ്രാ
ഹ്യങ്ങളാകുന്നു എന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. മരുന്മാലാ
(അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മരുൽ മാലാ ഇങ്ങിനെ രണ്ടുപദമാക്കുകയുംമാം.
ആ പക്ഷത്തിൽ മരുൽ (ത-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മാലാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-
ഏ) ഇങ്ങിനെ ധരിച്ചുകൊൾകയും മരുന്മാലാ ച എന്ന പാ
ത്തെ സ്വീകരിക്കുകയും വേണം. മഹേശ്വരസീകയിൽ മരുന്മാലാ
എന്ന സമസ്തമായിട്ടും വ്യസ്തമായിട്ടുമാമെന്നു പറഞ്ഞിട്ടു അതി
നെ ദൃഢമാക്കുവാനായിക്കൊണ്ട് സ്പഷ്ടാ തു ബ്രാഹ്മിണീദേവീ
മരുന്മാലാ ലതാ ചമുഃ സമുദാന്താ വധൂഃകോടിവർഷാലംകോപി
കാമരുൽ മുനീർചാലുവതീമാലാ മോഹനാക്ഷിലാ ലതാ എ
ന്നു വാചസ്പതിവചനത്തെ കാണിച്ചിരിക്കുന്നു. തു എന്നതിന്റെ
സ്ഥാനത്തു ച എന്നാക്കി പറിക്കണമെന്നു പറഞ്ഞിട്ടുമില്ല. എ
ങ്കിലും തപന്താമാദിനപൂർവ്വാക്ഷ എന്ന പരിഭാഷാവിരോധത്തെ
പരിഹരിപ്പാനായിക്കൊണ്ട് മുൻപറഞ്ഞപ്രകാരം പാഠഭേദത്തെ
ചെയ്തുകൊള്ളണമെന്നും അഭിപ്രായമുണ്ട് എന്നു ഉപരിച്ചുകൊൾ
കയും വേണം. പിശുനാ, സ്പഷ്ടാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പൂക്കാ എ
ന്നും പറയുമുണ്ടാകയാൽ ആ പക്ഷത്തെ അനുസരിക്കുന്നവർ സ്പഷ
്ടാ എന്ന പദത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു പൂക്കാ എന്നതിനെ ഗ്രഹി
ച്ചുകൊൾകയും വേണം. ഇപ്പറഞ്ഞതു മഹേശ്വരസീകയിൽ സ്പ
ഷ്ടമാകുന്നു. ദേവീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ലതാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
ലംഘഃ (ഉ-പ്ര-പ്ര-ഏ) സമുദാന്താ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വധൂഃ (ഉ-
സ്രീ-പ്ര-ഏ) കോടിവർഷാ, ലംകോപികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
ഈ പ്രദേശങ്ങളിൽ പ്രായേണ പരിച്ചുവരുന്നത് ലംകോപികാ
എന്നാകുന്നു. തമിഴ്‌ക്കത്തിൽ ലംകാസികാ എന്നു പാഠാന്തം

മെന്നും കാണുന്നു. എങ്കിലും മഹേശ്വരീകയിലും വാചസ്പതി
കോശത്തിങ്കലും കോപികാ എന്നാകയാൽ അപ്രകാരത്തെ
വേണമെന്ന് ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. ഇവ ൧൦-൦ ചോനകപ്പല്ലി
ന്റെ പേർ. തപസ്വിനീ (ഇ-സ്മീ-പ്ര ഏ) ജടാ (അ-സ്മീ-
പ്ര-ഏ) മാംസീ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ജടിലാ—ലാമശാ (അ-
സ്മീ-പ്ര-ഏ) മീശി (ഇ-സ്മീ പ്ര ഏ) മീശിഃ എന്നും മിഷിഃ എ
ന്നും മിഷീ എന്നും മിസിഃ എന്നും മിസീ എന്നും പാഠാന്തമുണ്ടു
ണ്ട്. ഇവ ൩-൦ മാഞ്ചിയുടെ പേർ. ജടാമാംസീ എന്നു സമ
സ്തമായിട്ടുമാം. മാംസീജടാജടാമാംസീ ജടിലാചതപസ്വിനീ
മീശിക്ഷീശീചക്രജ്ഞാച നളഭാ ച മിഷിക്ഷീഷീ ഹിംസ്രാമിസിക്ഷീ
സീചസ്യാൽ ക്രുവ്യാദീലോമശാപിച എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗി
ണിയിൽ ഉണ്ടാകകൊണ്ട് മേൽപറഞ്ഞ പക്ഷങ്ങൾക്കെങ്കിലും
പ്രമാണാനുഗ്രഹിതങ്ങളാകുന്നു എന്ന് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേ
ണം. മേൽപറഞ്ഞ പക്ഷങ്ങളെക്കൂടിയും മഹേശ്വരീകയിലും കാ
ണിക്കപ്പെട്ടതുകൊണ്ടു. തമിഴ് ഭാഷയിൽ ജടിലാലോമശാമിഷീ
എന്ന പാഠത്തെ കാണിച്ച് പദവിഭാഗത്തിങ്കൽ ആമിഷീ എ
ന്ന പദത്തെ കാണിച്ചിരിക്കുന്നു. ആമിഷീ എന്നാണെങ്കിൽ
മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിവചനത്തിങ്കലോ മഹേശ്വ
രീകയിലോ അതുളള ഉണ്ടാവാനായിക്കൊണ്ട് സംഗതി ഉള്ള
താകുന്നു. ആയതു കാണായ്കയാൽ ആമിഷീ എന്നുള്ള പക്ഷത്തെ
വിശ്വാസയോഗ്യമെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നില്ല.

തപസ്വതൃതൃകടം ഭംഗം തപചം ചോനം വാരംഗകം

കച്ഛ്ശൂരകോ ദ്രാവിഡകഃ കാലുകോ വേധമുഖകഃ. ൧൧൩

തപസ് (ച-സ്മീ-പ്ര-ഏ) വതം, ഉൽകടം, ഭംഗം, തപചം
ചോചം, വാരംഗകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൭-൦ ഇലവംഗത്തി
ന്റെ പേർ. കച്ഛ്ശൂരകഃ, ദ്രാവിഡകഃ കാലുകഃ, വേധമുഖകഃ
(അ-പ്ര-പ്ര ഏ) ഇവ ൧൦-൦ കച്ഛ്ശൂരത്തിന്റെ പേർ. കച്ഛ്ശൂരക
ശബ്ദം സ്വാതന്ത്രികമായി പ്രത്യയത്തോടുകൂടി പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ട
താകയാൽ അതുകൊണ്ട് കച്ഛ്ശൂരശബ്ദത്തെക്കൂടെ ഗ്രഹിക്കുകയു
മാം. ദ്രാവിഡകാദികളും മേൽപറഞ്ഞ പ്രകാരമാകയാൽ ദ്രാവി
ഡഃ കാലുകഃ വേധമുഖഃ എന്നീ ൩ ശബ്ദങ്ങളെക്കൂടെ ഗ്രഹിക്കുക
യുമാം. കച്ഛ്ശൂരകശബ്ദത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു ചിലർ കർമ്മരക
ശബ്ദത്തെ പഠിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് കർമ്മരശബ്ദത്തെക്കൂടെ ഗ്ര
ഹിക്കുകയുമാം. ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിൽ കച്ഛ്ശൂരാദ്രാവിഡഃ
കാലോവേഗമുഖകർമ്മരഃ കർമ്മരചോരകചോരവേഷിഃസ്മീ

ശഡിമിത്വപി എന്നാകയാൽ മേൽപറഞ്ഞതു സിദ്ധമായിരിക്കുന്നു.

ഔഷധ്യോ ജാതിമാത്രേ സ്യുജാതൈഃ സർവ്വമൗഷധം ശാകാഖ്യം പത്രപുഷ്പാദി തണ്ഡുലീയോടല്ലമാമിഷഃ, ൧൧൭

ഓഷധ്യഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഐ) ജാതിമാത്രേ (അ-ന-സ-ഐ) സ്യഃ (മിങ്-പ്ര-പ്ര-ഐ) അജാതൈ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഐ) സർവ്വം മൗഷധം (അ-ന-പ്ര-ഐ) ഓഷധ്യഃ ജാതിമാത്രേസ്യഃ അജാതൈസർവ്വമൗഷധം സ്വാൽ എന്നു മേൽപറഞ്ഞ പദങ്ങളുടെ അനവധിമാകുന്നു. അർത്ഥം ഫലങ്ങൾ മുത്താൽ നശിക്കുന്നവയായ ശാഖ്യാദികളെ ഓഷധിശബ്ദംകൊണ്ടു പറയുന്നു. ആയതുകൊണ്ടു ജാതികളുടെ തോന്നുകയും ചെയ്യും. ജാതിപ്രതീതി വേണമെന്നില്ലാ എങ്കിൽ എല്ലാറ്റിനേയും ഔഷധമെന്നു പറയുകയുംമാം എന്നാകുന്നു. ഇതുകൊണ്ടു ഔഷധിശബ്ദത്തെ പ്രയോഗിച്ചാൽ ഓഷധിത്വമെന്നുള്ളൊരു ജാതി യാവചില വസ്തുക്കളിലുണ്ടാകത്തക്കതന്നെ അതിന്റെ അർത്ഥമായിരിക്കുമെന്നും, ഔഷധമെന്നു പ്രയോഗിച്ചാൽ രോഗഹരങ്ങളായ സർവ്വവസ്തുക്കളും അതിന്റെ അർത്ഥമായിരിക്കുമെന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക. ഓഷധിത്വമെന്നുള്ള ജാതിഫലങ്ങൾമുത്താൽ നശിക്കുന്നവയായ വസ്തുക്കളിൽ കല്പിക്കപ്പെട്ടതുമാകുന്നു. ശാകാഖ്യം (അ-ന-പ്ര-ഐ) പത്രപുഷ്പാദി (ഇ-ന-പ്ര-ഐ) കുറിവെപ്പാൻ യോഗ്യതയുള്ള ഇല, പൂവു മുതലായതു ശാകമെന്നു പേരോടുകൂടിയതാകുന്നു എന്നു മേല്പറഞ്ഞ പദങ്ങൾ കൊണ്ടു സിദ്ധമായ അർത്ഥമാകുന്നു. തണ്ഡുലീയഃ, അല്ലമാമിഷഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഐ) ഇവ ൨-ം മെറുമീരയുടെ പേർ.

വിശല്യാഗ്നിശിലാനന്താ ഹലിനീ ശക്രപുഷ്പികാ
സ്വാദുക്ഷഗന്ധാ പ്ലുഗണ്ഡ്യാവേഗീ വൃദ്ധദാരകഃ. ൧൧൮
ജംഗോ ബ്രാഹ്മീ തു മത്സ്യാക്ഷീ വയസ്സാ സോമാല്ലരീ
പടുവണ്ണീ ഹൈമവരീ സ്വപ്നക്ഷീമീ ഹിമാവതീ. ൧൧൯

വിശല്യാ, അഗ്നിശിലാ, അനന്താ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഐ) ഹലിനീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഐ) ശക്രപുഷ്പികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഐ) ഇവ ൩-ം കുപ്പുത്തളിന്റെ പേർ. ഹലിനീശക്രപുഷ്പാദി എന്നും പറയുമുണ്ടു്. ജക്ഷഗന്ധാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഐ) മരഗലാഞ്ചീ, അവേഗീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഐ) വൃദ്ധദാരകഃ, ജംഗഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഐ) ഇവ ൩-ം മറിക്കുന്നിയുടെ പേർ. ജക്ഷഗന്ധാ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു് ജക്ഷഗന്ധാ എന്ന പദത്തെ ചേർത്തിട്ടും ചിലർ പറിക്കുന്നു. മെറുമീലർ ജക്ഷഗന്ധ എന്ന പദത്തെ ചേർത്തു്

പഠിക്കുന്നു. മരഗലാഞ്ചീ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു് മരഗലാ
 ത്തീ എന്ന പദത്തെയും മരഗലാഞ്ചീ എന്ന പദത്തെയും ചേ
 ത്തു് പഠിക്കുന്നവരുണ്ടു്. മരഗലാഞ്ചീ എന്നുള്ള പക്ഷത്തിൽ
 മരഗലാ, ആഞ്ചീ എന്നു വ്യസ്തമായിട്ടുമാം. ശബ്ദവ്യുഹതമാ
 ഗിണിയിൽ ജ്യോതസ്യാപതം ഗീത്യാദഞ്ച്യഗന്ധായശസിനീ
 ജ്വലഗന്ധാപസാജ്ഞയാ മരഗലാമരഗലാഞ്ചൂപി ആഞ്ചീ
 ചമരഗലാഞ്ചീ ചമരഗലാത്രിചകസ്യചിൽ എന്നാകയാൽ
 മേൽപറഞ്ഞ പക്ഷങ്ങൾക്കെയും ഗ്രാഹ്യങ്ങളുമാകുന്നു. ബ്രാ
 ഹ്മി, മത്സ്യാക്ഷീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വയസ്ഥാ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
 സോമവല്ലഭീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം സോമലതയുടെ
 പേർ എന്നു മഹേശ്വരീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. സോമ
 ലതാ എന്നതു യാഗത്തിന്നു ചേർന്നു ഒരു വള്ളിയാകുന്നു. അ
 തിന്റെ ഇലകൾ ശുക്ലപക്ഷത്തിങ്കൽ അവിടവിടെ ഉണ്ടായിട്ടു
 ക്രമേണ എല്ലാപ്രദേശങ്ങളിലും നിറകയും കൃഷ്ണപക്ഷത്തിങ്കൽ
 ക്രമേണകൊഴിഞ്ഞു ഒടുവിൽ ഒന്നുമില്ലാത്ത ആകയും ചെയ്യും. ബ്രാ
 ഹ്മി ഇത്യാദി നാലുശബ്ദങ്ങൾ മീനങ്ങാണിയുടെ പേർ എന്നു
 തമിഴ്കളിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മത്സ്യാക്ഷീ എന്നതിന്നു മീന
 ങ്ങാണി എന്നു വൈദ്യഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ ഭാഷ എഴുതിക്കാണാമു
 ന്നു്. ബ്രാഹ്മീശബ്ദവും അതിനോടു ചേരുന്നതാകയാൽ ബ്രാഹ്മി,
 മത്സ്യാക്ഷീ ഇവ ര-ം മീനങ്ങാണിയുടെ പേരെന്നും വയസ്ഥാ,
 സോമവല്ലഭീ ഇവ ര-ം സോമലതയുടെ പേരെന്നും വ്യാഖ്യാനി
 ക്കേണ്ടതാകുന്നു എന്നു തോന്നുന്നു. പടുപണ്ണി, ഹൈമവതീ,
 സ്വർണ്ണക്ഷീതീ, ഹിമാവതീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം മല
 യെരുമയുടെ പേർ. ഏതമത്താളി എന്നും പറയും.

ഹയപുഷ്പീ തു കാഞ്ചോജീ മാഷപർണ്ണീ മഹാസഹാ
 തുണ്ഡികേരീ രക്തഫലാ ബിംബികാ പീലുപണ്ണാപി.

ഹയപുഷ്പീ, കാഞ്ചോജീ, മാഷപർണ്ണീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
 മഹാസഹാ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം പെരുകാണത്തിന്റെ
 പേർ. തുണ്ഡികേരീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) രക്തഫലാ, ബിംബികാ
 (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പീലുപണ്ണീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം
 കോവയുടെ പേർ. തുണ്ഡികേരീ രക്തഫലാ എന്നും പാറുമുണ്ടു്.
 വീമാബിംബീ ഖലംബാ ച ബിംബികാമദനാശിനീ തുണ്ഡികേ
 രീ കിശോരീ ച തുണ്ഡികേരീ ച കേരീനീ എന്നുശബ്ദവ്യുഹ
 തരംഗിണിയിൽ ഉണ്ടാകയാൽ മേല്പറഞ്ഞ രണ്ടു പാഠങ്ങളും സ
 മ്മതിക്കപ്പെടേണ്ടതുമാകുന്നു.

ബർബര കബരീ തുംഗീ ഖമപുഷ്പാചഗന്ധികാ
ഏലാപണ്ണീ തു സുവഹാ രാസ്താ യുക്തമസാ ച സാ. ൧൨൧

ബർബര (ആ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) കബരീ, തുംഗീ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഖമപുഷ്പാ, അജഗന്ധികാ (ആ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-൦ നായർവെണ്ണയുടെ പേർ. ബർബരീകബരതുംഗീ എന്നും ബർബരകബരതുംഗാ എന്നും പരാന്തമുള്ളൂണ്ട്. (ബർബരബർബരീതുംഗാ തുംഗീചക്ബരാവര കബരീചാജഗന്ധാച ഖമപുഷ്പാചമാലിനീ) എന്ന് ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിലുണ്ടാകയാൽ മേല്പറഞ്ഞ പാഠങ്ങളൊക്കെയും സാധുക്കളാകുന്നു എന്ന് അറിഞ്ഞു കൊൾകയും വേണം. ഏലാപണ്ണീ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) സുവഹാ, രാസ്താ, യുക്തമസാ (ആ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦ ചിഹ്നത്തെയുടെ പേർ.

ചാർണ്ണീഗരീ മുക്രികാ ദന്തശരാംബാജാലോണികാ
സഹസ്രവേധീ ചുക്രാട്ടവേതസശ്ശതവേധുചി. ൧൨൨

ചാർണ്ണരീ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) മുക്രികാ, ദന്തശരാ, അംബാജാ, അജലോണികാ (ആ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-൦ പുളിയാരലിന്റെ പേർ. സഹസ്രവേധീ (ന-പ്ര-പ്ര-ഏ) മുക്രി അജവേതസഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ശതവേധീ (ന-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦ തൈരിത്താംപുളിയുടെ പേർ. ചാർണ്ണയ്യാദി ൯-൦ പുളിയാരലിന്റെ പേർ എന്നും ഒരു മതമുണ്ട്.

നമസ്താമീ ഗന്ധകാളീ സമംഗാ ഖദിരേത്യപി
ജീവന്തീ ജീവനീ ജീവാ ജീവനീയാ മധുസ്രവാ. ൧൨൩

നമസ്താമീ, ഗന്ധകാളീ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) സമംഗാ; ഖദിരാ (ആ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦ കറിച്ചുണ്ടയുടെ പേർ. ജീവന്തീ, ജീവനീ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ജീവാ, ജീവനീയാ, മധുസ്രവാ (ആ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-൦ അടപൊതിയന്റെ പേർ.

കൂർച്ചശീഷോ മധുകരശ്ശംഗഗ്രസപാംഗജീവകാഃ
കിരാതതിക്ഷോ ഭൂനിംബോടനാതുതിക്ഷോടഥ സപ്കലാ.

വിമലാ സാതലാ ഭൂമിഫേനാ ചങ്കരേഷത്യപി
വായസോളീ സ്വാഭാമസാ കായസ്ഥാഥ മകുലകഃ. ൧൨൪

നികംഭോ ദന്തികാ പ്രത്യക്ഷചന്ദ്രോണ്യദഞ്ചരപണ്ണുചി
അജമോദാ തുഗ്രഗന്ധാ ബ്രഹ്മദർഭോ യവാണികാ. ൧൨൫

കൂർച്ചശീഷഃ, മധുകരഃ, ശംഗഃ, ഗ്രസപാംഗഃ, ജീവകഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-൦ ജീവകത്തിന്റെ പേർ. തിഷ്ണത്തിൽ

തിരുനാമപ്പാലയുടെ പേര് എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. എങ്കിലും മഹേശ്വരസീകയിൽ മേൽവിവരിച്ചപ്രകാരമാകയാൽ അതിനെ ഉപേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു. കൂർച്ചശീർഷാമധുരകഃ എന്നു മഹേശ്വരസീകയിൽ കാണുന്നു എങ്കിലും ജീവകഃകൂർച്ചശീർഷശ്ച ശൃംഗോമധുരകഃശാമധു ശൃംഗോമധുരകോഹ്വരസപശൃംഗോഹ്വരസപാംഗഹൃത്യപി എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിൽ ഉണ്ടാകയാൽ മധുരകഃ എന്നുമാണെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. കിരാതതികതഃ ഭൂനിംബഃ, അനായുതികതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം പുത്തരിച്ചുണ്ടായ്പേര്. കിരാതതികതോഭൂനിംബശ്ചിരതികതോഽഥ സപ്തലാ എന്നും ചിലഭേദങ്ങളിൽ പാറമുണ്ടു്. ഭൂനിംബോഹിമകസ്തികശ്ചിരതികതശ്ചകണ്ടകീ കിരാതതികതകോഽനായുതികതശ്ച ഭേസമാത്മകഃ* എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിലുണ്ടാകയാൽ ആയതു സംഗ്രഹത്തോളം ആകുന്നത്. സപ്തലാ, വിമലാ, സാതലാ, ഭൂമിഫേനാ, ചർമ്മകഷാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം ചർമ്മവന്ധയുടെ പേര്. വിമലാ ശാതലാ എന്നും പാറമുണ്ടു്. മഹേശ്വരസീകയിൽ ശാതലാ എന്നാകുന്നു. കോശാന്തരത്തിങ്കൽ സാതലാ എന്നുമുണ്ടു്. വായസാളീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സപാദമസാ, കായസ്ഥാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം കാക്കോളിയുടെ പേര്. മകുലകഃ, നികംഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദന്തികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പ്രത്യുഷച്ഛ്രോണീ, ഉദംബരപണ്ണീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം നാഗദന്തിയുടെ പേര്. തമിഴ്ക്കുത്തിൽ മതുലകഃ എന്നു പാറം കാണുന്നു. എങ്കിലും മഹേശ്വരസീകയിലും മറ്റും പല പുസ്തകങ്ങളിലും മകുലകഃ എന്നാകയാൽ അപ്രകാരംതന്നെ ചേർത്തിരിക്കുന്നു. അജമോദാ, ഉഗ്രഗന്ധാ, ബ്രഹ്മദർഭാ, യവാനികാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം അയമോദകത്തിന്റെ പേര്. അജമോജാതുഗ്രഗന്ധാ എന്നും പാറമുണ്ടു്. അജമോജാജമോദാചരീ പുഷ്പകോമോദകോപി ച എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിൽ ഉണ്ടാകകൊണ്ടു് രണ്ടും സംഗ്രഹിക്കുന്ന എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

മൂലേ പുഷ്പകോശ്ചീരപത്മപത്രാണി പൈശ്വരേ
അവ്യമാതിചരാ പത്മാ ചാരടീ പത്മ ചാരിണീ. മഹ
പുഷ്പരം, കാശ്ചീരം, പത്മപത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം പുഷ്പമൂലത്തിന്റെ പേര്. അവ്യമാ, അതിചരാ, പത്മാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചാരടീ, പത്മചാരിണീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം നിലത്താമരയുടെ പേര് എന്നു് മഹേശ്വരസീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. നിലത്താമര എന്നതു് വെള്ളമില്ലാത്ത പ്രഭേ

ശബ്ദമുണ്ടാകുന്ന താമരയാപനം. തമിഴ്ക്കുത്തിൽ കാതിലത്താ
മരയുടെ പേര് എന്നാകുന്നു.

കാമ്പിലുഃ കർക്കശഃ ശ്ലാ മകതാംഗോ രേചനീത്യപി
പ്രപുന്നാദേസ്പാളകജോഃ ദ്രുമ്യശ്ചക്രമർദ്ദകഃ. ചപ
പത്മാഃ ഉരണാപ്യശ്ച പലണ്ഡസു സുകന്ദകഃ
ലതാഷ്ടദ്രുമൈര തത്ര ഹരിതേന മഹേഷധം. ചപ
ലശൂനം ഗുഞ്ജനാമിന്ദ്രമഹാകന്ദമസോനകാഃ
പുനന്വാ തു ദരോഹം ഹ്വീ വിതുന്നം സുനിഷ്ണകം. ചപ
സ്യാലാതകശ്ശിതജ്വലമാജിതാ ശത പണ്ണപി
പാശാചതാംബ്രികേടഭീപുണ്യാജ്ജാതിഷ്ഠതീ ലതാ. ചപ

കാമ്പിലുഃ, കർക്കശഃ, ചപ്രഃ, മകതാംഗഃ (അ-പു-പ്ര ഏ) രേചനീ (ഇ-സ്പീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ കമ്പിലായുടെ പേര്. കാമ്പിലുഃ എന്നും കാഞ്ചിലുഃ എന്നും കാഞ്ചിലുഃ എന്നും പാശാ ണ്ടർ കാണപ്പെടുന്നു. രേചനീ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു രോ ചനീ എന്നുമുണ്ട്. ശബ്ദവ്യവതരംഗിണിയിൽ രേചനീരോച നീഗൈരവാകീചലമദൃശികാ ചന്ദ്രകാമ്പിലുകാമ്പിലുകാഞ്ചി ല്ലാശ്ചതപചികുന്ദഃ കാഞ്ചിലുഃ കർക്കശഃ ശ്ലാമഹേഷാമകതാംഗശ്ച ത്യപി എന്നുണ്ടാകയാൽ മേല്പറഞ്ഞ പാശാഷ്ടർക്കെയും സാധു ഷളാകുന്നു. പ്രപുന്നാദഃ ഏളകജഃ, ദ്രുമ്യഃ, ചക്രമർദ്ദകഃ, പ ത്മാഃ, ഉരണാപ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ തകരയുടെ പേര്. ഉരണാപ്യഃ എന്നതിന്നു ആടിന്റെ പേർപോലെ ഇരിക്കുന്ന പേരോടുകൂടിയതു് എന്നത്മാകയാൽ ആടിന്റെ പേരുകൾക്കെയും തകരയുടെ പേരായിവരുമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. പ്രപുന്നാഡഃ എന്നു ചിലർ പഠിക്കുന്നു. ഏളകജഃ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു് ഏളഗജം എന്നും ഏളജകം എന്നു മുണ്ട്. ദ്രുമ്യഃ എന്നതുപോലെ ദ്രുമ്യഃ ദർദ്രുമ്യഃ ദർദ്രുമ്യഃ എന്നുമുണ്ട്. ഉരണാപ്യഃ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു ഉരണാക്ഷഃ എന്നും കാണുന്നു. ശബ്ദവ്യവതരംഗിണിയിൽ പ്രപുന്നാദേസ്പാ രാപീഡകടപത്രനിപീഡകാഃ പ്രപുന്നാഡശ്ച ദ്രുമ്യശ്ച ദ്രുമ്യ ശ്ചക്രമർദ്ദകഃ ദർദ്രുമ്യോപീചദർദ്രുമ്യഃ പത്മാഃ ഉരണാഹപയഃ ഉരണാക്ഷശ്ചൈളകജസ്മൈമളകമിത്യപി എന്നു ഉണ്ടാകു യാൽ മേൽപറഞ്ഞ പാശാഷ്ടർക്കെയും സാധുഷളാകുന്നു. പ ലണ്ഡഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) സുകന്ദകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചു വന്ന ഉള്ളിയുടെ പേര്. മഹേശ്വരീകയിൽ പലാണ്ഡഃ എന്നാ കുന്നു എങ്കിലും ഈ പ്രദേശത്തിങ്കൽ അനേകപുസ്തകങ്ങളിലും കാ

വൃശ്ശാകാദികളിലും പലണ്ഡു എന്നു ദീപം കൂടാതെതന്നെ കാ
 ണ്കകൊണ്ടും ആമാശ്ശോപഭേദം പലണ്ഡു എന്നുതന്നെ ആകു
 കൊണ്ടും അപ്രകാരം ചേർത്തിരിക്കുന്നു. ലതാക്ഷ, ഭൂമുദ (അ-പു
 പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം പച്ചുനിറമായുള്ളിരുടെ പേർ. ലതാക്ഷഭൂ
 മൗ എന്നു ചില പുസ്തകങ്ങളിൽ കാണുന്നു. ആയതും സാധുവ.
 ത്രേ ആകുന്നത്. ലതാക്ഷോഹരിതേതരദുഃഖമാദുഃഖോപി ച എ
 ന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിൽ ഉണ്ടു്. മഹേഷധം, ലശുനം
 (അ-ന-പ്ര-ഏ) മൂങ്ങ, അരിഷ്ടം, മഹാകന്ദം, മന്ദസാനകം (അ
 പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ആറും ചെളുത്തുള്ളിയുടെ പേർ. ലശുനമെ
 ന്നാമാം. ലശുനം ലശുനംചാത്രശുക്ലേഷ്ടശുശ്രൂഷണഃ എന്നു ശ
 ബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിലുണ്ടു്. പുനർവാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശോ
 ഫംബ്ബി (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം തമിഴാമരുടെ പേർ. വിതു
 ന്നം സുനിഷ്ണകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം നീരാമലിന്റെ
 പേർ. സുനിഷ്ണകമെന്നതു പുല്ലിംഗമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം. ക്ലീ
 ണേ വിതുനന്തത്രസ്യാദസ്രിയാം സുനിഷ്ണകമെന്നു ശബ്ദവ്യുഹ
 തരംഗിണിയിലുണ്ടു്. കപ്രശ്വയം സ്വാത്മികമായി ചേർന്നതാക
 യാൽ സുനിഷ്ണകം എന്നാമാം. സുനിഷ്ണകാന്നിക്രമപുഷ്പഃ എന്നു
 പ്രയോഗവുമുണ്ടു്. ധാതകം, ശീതളം (അ-പു-പ്ര-ഏ) അപമാജി
 താ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശൈവണ്ണി (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം
 ശൈവണ്ണിയുടെ പേർഎന്നു മഹേശ്വരദീക്ഷയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കു
 ന്നു. തമിഴ്ക്കുരുതിൽ വിതുനം സുനിഷ്ണകം ഇവ ൨-ാം ധാത
 കാദി ൨-ാം നീരാമലിന്റെ പേരായിട്ടുതന്നെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.
 സ്വാദാതകം എന്നു ശൈവണ്ണി എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു് ശൈ
 വണ്ണി എന്നും സനപണ്ണി എന്നും പാണ്ടർ കാണപ്പെടുന്നു. സ
 നപണ്ണി എന്നുള്ള പക്ഷത്തിൽ സനപണ്ണി എന്നും അസനപ
 ണ്ണി എന്നും പദമാക്കുകയുമാം. (ധാതകശീതളോവാതുല്യാതാവാ
 ഏവാസനപണ്ണി ച ശൈവണ്ണി ശതമൂലാ ശതമംഗലികാശിത
 വാതികാ ചശതമൂലാ എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിലുണ്ടാക
 യാൽ മേല്പറഞ്ഞ പക്ഷങ്ങളൊക്കെയും പ്രമാണാനുഗതിതങ്ങളാ
 കുന്നു എന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.) പാമാവതാംബ്രിഃ
 (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കടഭി (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പുണ്യാ (അ-സ്രീ-പ്ര
 ഏ) ജ്യോതിഷുതീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ലതാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇ
 വ ൭-ാം വാല്യവർത്തിന്റെ പേർ. എന്നു ഭാഷ കാണപ്പെടുന്നു.
 വാല്യവമെന്നതു് ഈ പ്രദേശത്തിങ്കൽ പ്രസിദ്ധിയുള്ളതല്ല.

വാഷികം ത്രായമാണാസ്യാത്രായന്തി ബലഭദ്രികാ
വിഷപക്ഷേനപ്രിയാ ഗൃഷ്ണീച്ചാമാഹീ ബദരേത്യപി. ൧൩൨

വാഷികം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ത്രായമാണാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
ത്രായന്തി ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ബലഭദ്രികാ (അ-സ്രീ പ്ര-ഏ) ഇവ
൪-൦ ബ്രഹ്മിയുടെ പേർ. വിഷപക്ഷേനപ്രിയാ (അ-സ്രീ പ്ര-ഏ)
ഗൃഷ്ണീഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഘൃഷ്ണീഃ എന്നു കാണപ്പെടുന്നതു തെറ്റാ
കുന്നു. വാമാഹീ (ഈ-സ്രീ പ്ര-ഏ) ബദരാ (അ-സ്രീ, പ്ര-ഏ)
ഇവ ൪-൦ നിലപ്പനയുടെ പേർ. തമിഴ്ക്കുത്തിൽ വാഷികാദി
൪-൦ ബ്രഹ്മിയുടെ പേർ, എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അയതു് ടീ
കാവിരുലമാകയാൽ ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

മാക്വോ ഭംഗരാജസ്സാൽ കാകമാചിതു വായസീ
ശതപുഷ്പാ സിതച്ഛത്രാതിച്ഛത്രാ മധുമാ മിസിഃ. ൧൩൩
അവാക്വപുഷ്പീ കാമവീ ച സാരണീ തു പ്രസാരണീ
തസ്യദം കടരോ രാജബലാ ഭദ്രബലേതി ച, ൧൩൪

മാക്വഃ, ഭംഗരാജഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കുഞ്ഞുണ്ണീ
യുടെ പേർ. കാകമാചീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വായസീ (ഈ-സ്രീ-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കരുമുത്തളിന്റെ പേർ. കരിന്താളിയുടെ പേർ
എന്നും ഒരു പക്ഷമുണ്ട്. ശതപുഷ്പാ, സിതച്ഛത്രാ, അതിച്ഛ
ത്രാ, മധുമാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മിസിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അവാ
ക്വപുഷ്പീ, കാമവീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦ ശതകുപ്പയുടെ
പേർ. സാരണീ, പ്രസാരണീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കടരോ, രാജ
ബല, ഭദ്രബലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-൦ പ്രസാരണിയുടെ
പേർ. പ്രസാരണിയെത്തന്നെ തലനീളി എന്നും പറയുന്നു.

ജനീ ജതുകാ ജനനീ ജതുകൃച്ഛവത്തിനീ
സംസ്തർശാഥ ശടീഗന്ധമൂലീ ഷഡ്ഗ്രന്ഥികേത്യപി.
കച്ഛൂരോടപി പലാശോട പി കാമവേല്ലഃ കരില്ലകഃ
സുഷവി ചാഥകളകഃ പടോലസ്തികതകഃ പട്ടഃ. ൧൩൯

ജനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ജതുകാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ജനനീ
(ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ജതുകൽ (ത-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചക്രവത്തിനീ (ഈ
സ്രീ-പ്ര-ഏ) സംസ്തർശാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ വെങ്കളോ
ലത്തിന്റെ പേർ. ശടീ, ഗന്ധമൂലീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഷഡ്ഗ്രന്ഥി
കാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കച്ഛൂരഃ, പലാശഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ
൫-൦ ചെറുകുളോലത്തിന്റെ പേർ. തമിഴ്ക്കുത്തിൽ (ജനീജതുകാ
ജനനീജതുകൃച്ഛവത്തിനീ) എന്നാകുന്നു. എങ്കിലും മഹേശ്വര

[illegible]

ശബ്ദവ്യഹതരംഗിണി മേൽപറഞ്ഞ പാഠഭേദങ്ങൾക്കു് അപലം ബലമാകുന്നു. അതിന്റെ പദാന്തനിഷ്ഠർഷത്തിങ്കൽ കർക്കി എന്നുള്ള പദം കണ്യാകൗമല്ലേങ്കിലും അതിങ്കൽനിന്നു ലഭിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യും. അപ്രകാരമെന്നെ ഇവ്യാരുഃ, ഇവ്യാരുഃ, ഇവ്യാലുഃ, ഇവ്യാലുഃ, ഉവ്യാരുഃ, ഉവ്യാലുഃ, ഉവ്യാലുഃ ഇവയും ഉവ്യാരുവതാ ഉവ്യാരുവല്ലീ ഇത്യാദികളും ലഭിക്കപ്പെടുന്നതാകയാൽ അതുകളും വെള്ളമിയുടെ പേരുകളാകുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ഇക്ഷ്വാകുഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കുടുംബീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പേജുമയുടെ പേർ. തുംബീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അലാബുഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചുരയുടെ പേർ. തുംബാലാ ബൃതദേസമേ എന്നും തുംബാലാബൃതദേസമേ എന്നും തുംബുലാബൃതദേസമേ എന്നുമാം. തുംബീ സ്തുംബീ ചതുംബാസ്യാദലംബുർല്ലാബുരിത്യപി അലാബൃതമാലാബൃസ്തുംബാലാബൃതസാമതാ എന്നു ശബ്ദവ്യഹതരംഗിണിയിൽ ഉണ്ടു്.

ചിത്രാ ഗവാക്ഷീ ഗോതുംബാ വിശാലാ തപിരൂവാതണീ
അരോഘ്വഃ സൂരണഃ കന്ദോ ഗണ്ഡീരസ്ത സമഷ്ടിലാ. ൧൩൪

ചിത്രാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗവാക്ഷീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗോതുംബാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ചെറുക്കുമ്മിയുടെ പേർ. ചിത്രാ ഗവാക്ഷീഗോലുംബാ എന്നു മഹേശ്വരസീകയിൽ കാണുന്നു. പാഠഭേദത്തെക്കുറിച്ച് ഒന്നും പറഞ്ഞിട്ടില്ല. എങ്കിലും ചിത്രാഗവാക്ഷീഗോതുംബാ ഗോലുംബേതി ച സാ മതാ എന്നു ശബ്ദവ്യഹതരംഗിണിയിലുണ്ടാകയാൽ ഗോതുംബാ എന്നുള്ള പാഠവും പ്രാമാണികമാകുന്നു എന്നു വിചാരിച്ച് അപ്രകാരമെന്നു ചേർത്തിരിക്കുന്നു. വിശാലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇരൂവതണീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കാട്ടുവെള്ളമിയുടെ പേർ. അരോഘ്വഃ, സൂരണഃ, കന്ദഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം കാട്ടുചേനയുടെ പേർ. ഗണ്ഡീരഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) സമഷ്ടിലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വാതക്കൊടിയുടെ പേർ.

കുളംബുപോദകാസ്രീതു മൂലകം ഹിലമോചികാ
വാസ്തുകം ശാകഭോസ്സുർ ഭൂവാ തു ശതപാദികാ. ൧൩൫
സഹസ്രവീർവാഭാർഗ്ഗവ്യൗ തഹാനന്താഥ സാ സിതാ
ഗോലോമി ശതവീർവാ ച ഗണ്ഡാലീ ശകലാക്ഷകഃ. ൧൩൬
കുളംബീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഉപോദകാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വശളച്ചീയുടെ പേർ. കുളംബുപോദകാ എന്നുള്ള പാ

റവു, അപോടകാ സ്രീ അ എന്നുള്ള വിചരണവും തെറ്റാകുന്നു. മൂലകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പുല്ലിംഗമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം. ഫിലമോചികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കാനകവാഴയുടെ പേർ എന്നു തമിഴ്‌ജ്ഞത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മഹേശ്വരസീകയിൽ രണ്ടു വസ്തുക്കളുടെ പേരായിട്ടും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മൂലകത്തിന്നു മൂലാ എന്നും ഫിലമോചികയ്ക്കു ഫലഹഞ്ചി എന്നും ഭാഷ കാണിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്. അഷ്ടാംഗഹൃദയത്തിന്റെ വ്യാഖ്യാനങ്ങളിൽ മൂലകത്തിന്നു മൂലേരിക്കിഴങ്ങു് എന്നു ഭാഷ വ്യാഖ്യാനിക്കുന്നു. ഫിലമോചികാ എന്നതിന്നു ഭാഷ കണ്ടിട്ടുമില്ല. വാസ്തുകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വാസ്തജീരയുടെ പേർ. ശാകഭേദാസ്തപ്ത എന്നതിന്നു് തണ്ഡുലീയം മുതൽ വാസ്തുകംവരെ പറഞ്ഞതെല്ലാം ശാകഭേദങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. ഭൂച്ചാ, ശതപദ്വീകാ, സഹസ്രവീച്ചാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഭാർഗവീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തഥാ, അനന്താ (അ-സ്രീ പ്ര ഏ) ഇവ ൩-ം കറുകയുടെ പേർ. ഗോലോമീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശതവീച്ചാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗണ്ഡാലീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശകലാക്ഷക (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം പെണ്ണുകയുടെ പേർ. ഗണ്ഡാലീ ശകലാക്ഷക ഇവ ൨-ം അമ്മാമൻമുത്തങ്ങളുടെ പേർ. എന്നുള്ള മതം സീകാവിരുദ്ധമാകുന്നു.

കുരുവിന്ദോ മോഹനാമാ മുസ്താ മുസ്തകമസ്രീയാം

സ്വാദ്ഭേദമുസ്തകോ ഗുരോ ചുഡാലാ ചക്രലോച്ചടാ. കരക

കുരുവിന്ദഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) മോഹനാമാ (ന-പ്ര-പ്ര-ഏ) മുസ്താ (അ-സ്രീ പ്ര-ഏ) മുസ്തകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അസ്രീയാം മെന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ മുസ്തകഃ എന്നും പ്രയോഗിക്കാമെന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. ഇവ ൪-ം മുത്തങ്ങളുടെ പേർ. മോഹനാമാ എന്നതിന്നു മോഹത്തിന്റെ പേർപോലെ ഇരിക്കുന്ന പേരോടുകൂടിയതു് എന്നർത്ഥമാകയാൽ മോഹത്തിന്റെ പേരുകളൊക്കെയും മുത്തങ്ങളുടെ പേരുകളാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. ഭേദമുസ്തകഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഗുരോ, ചുഡാലാ, ചക്രലാ, ഉച്ചടാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം പെരുങ്കോമപ്പല്ലിന്റെ പേർ എന്നു തമിഴ്‌ജ്ഞത്തിൽ കാണപ്പെടുന്നു. മഹേശ്വരസീകയിൽ ഭേദമുസ്തകഃ ഗുരോ ഇവ ൨-ം ഭേദമുസ്തയുടെ പേർ എന്നു വ്യാഖ്യാനിക്കയും മുത്തങ്ങളു മുഹം എന്നും ഭേദമുസ്താ എന്നതിന്നു നാഗമോഹാ എന്നും പേരെ ഭാഷ കാണിക്കയും ചുഡാലാ, ചക്രലാ, ഉച്ചടാ ഇവ ൩-ം ഉച്ചടാമൂലത്തിന്റെ പേർ എന്നു പറഞ്ഞിട്ടു് അനന്തരം ഉച്ചടാമൂലമെന്നതു് കരഡി എന്നു കൊങ്കണഭാഷ

മുഖ

ചിതീയകാണാം ഓഷധിവർഗ്ഗം

ത്തിങ്കൽ പ്രസിദ്ധമാകുന്നു. മുത്തങ്ങളുടെ വകയിൽ ചേരുന്നതുമായ
കുന്നു എന്നു പറകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു.

വംശം തപസ്സാരകർമ്മാതപചിന്താമൃതലാപജാഃ

ശതപത്ത്യാ യവഫലം വേണമസ്തമതേജനാഃ. ചരമ

വംശം, തപസ്സാരം, കർമ്മാതം തപചിന്താമൃതം, തൃണലാപജാഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ശതപത്ത്യാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) യവഫലം (അ പു-
പ്ര-ഏ) വേണം (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) മസ്തം, തേജനം (അ-പു-പ്ര-
ഏ) ഇവ ൧൦-ം മുളയുടെ പേര്.

വേണവഃ കീചകാസ്തേ സൂര്യേ സ്വനന്ത്യനിലോലതഃ

ഗുഹ്മിർന്നാ പദ്യപരഷീ ഗുരൂസ്തജനകശ്ശരഃ. ചരന

കീചകാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) തുന്വിത്തുള്ളകളുടെ ഉള്ളിൽ കാ
റുന്നിറയുക ഫേതുവായിട്ട് ശബ്ദിച്ചിരിക്കുന്ന മുളയുടെ പേര്.
മേൽപ്രകാരമുള്ള മുള ഒന്നേയുള്ളൂ എങ്കിൽ ഏകവചനാന്തമായി
ട്ടും രണ്ടുണ്ടെങ്കിൽ ദ്വിവചനാന്തമായിട്ടും പ്രയോഗിച്ചുകൊൾക.
ഗുഹ്മിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) പദ്യ (ന-ന-പ്ര-ഏ) പരഃ (സ-ന-പ്ര-
ഏ) പര, ക്ലീ, ന എന്നു തമിഴ്കുത്തിൽ കാണുന്നതു പിഴയാകു
ന്നു. ഇവ ൩-ം കമ്പിന്റെ പേര്. ഗുരൂഃ, തേജനകഃ, ശരഃ (അ-
പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം അമയുടെ പേര്. ഇന്ദ്രസ്തേജനകശ്ശരഃ
എന്നുമാമെന്നു മഹേശ്വരസീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

നഡസ്തു ധമനഃ പോടഗളോമോ കാശമസ്രിയാം

ഇക്ഷുഗന്ധാ പോടഗളഃ പുംഭൂമനിതു ബലബ്ബജാഃ. ചരച

നഡഃ, ധമനഃ, പോടഗളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം വേ
ഴലിന്റെ പേര്. നളസ്തുധമനഃ എന്നും പാറമുണ്ടു്. കാശം
(അ-ന-പ്ര-ഏ) അസ്രിയാമെന്നു പറകയാൽ കാശഃ എന്നും പ്ര
യോഗിക്കാം. ഇക്ഷുഗന്ധാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പോടഗളഃ (അ-
പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ആറുദർഭയുടെ പേര്. ബലബ്ബജാഃ
(അ-പു-പ്ര-ബ) ബലവചനാന്തമായിട്ടുതന്നെ പ്രയോഗിക്കണ
മെന്നുള്ള നിയമത്തെ ഭൂമനി എന്നതുകൊണ്ടു് പറകപെട്ടു. എ
ങ്കിലും ആ വചനം പ്രായികമാകുന്നു എന്തു് ഏകാഖ്യബ്ബജാഃ
എന്നുള്ള ഭാഷ്യപ്രായോഗബലേന കല്പിക്കപ്പെട്ടുകയും വേണം.
ബലബ്ബജാഃ എന്നതു് ഒരു പുല്ലിന്റെ പേരുകുന്നു. തമിഴ്കു
ത്തിൽ ആറുവഞ്ഞിയുടെപേരുകളിൽ ചേർത്തു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.
ആയതു സാധുവാകയുമില്ല. മഹേശ്വരസീകയിൽ വേറെ ഒന്നി
ന്റെ പേരായിട്ടുതന്നെ പറകയും അതിന്നു മൂന്നു ഭാഷകൾ കാ

ണിക്കയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. അതിന്നു വിരുദ്ധമാകയാൽ ആ മതത്തെ സ്വീകരിക്കുന്നതു യുക്തമല്ല എന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

മസാളുങ്കുസ്തദുദ്ദേഹഃ പുണ്യകാന്താമകാദയഃ
സ്വാദീമണം വീരതരം മൃദലസ്യോശീരമസ്മിയാം. ൧൫൭
അഭയം നളദം സേവ്യമമുണാളം ജലാശയം
ലാമജ്ജകം ലഘുലയമവദാഹോഷ്ടകാപഥേ. ൧൫൮

മസാളഃ (അ-പു-പു-ഏ) ഇക്ഷുഃ (ഉ-പു-പു-ഏ) ഇവ ൨-൦ കരിമ്പിന്റെ പേര്. തദുദ്ദേഹഃ പുണ്യകാന്താമകാദയഃ എന്നതിന്നു പുണ്യകാന്താമകാദികൾ ഒരോതരമായ കരിമ്പിന്റെ പേരാകുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. പുണ്യം=നല്ലതിമ്പ്. കാന്താമകം=ഇഴക്കരിമ്പ്. ആദിശബ്ദംകൊണ്ടു ഭക്തരിമ്പു മുതലായതിനെ പറയുന്ന ദർഭക്ഷു ഇത്യാദി ശബ്ദങ്ങളെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. പുണ്യകാന്താമകാദി ശബ്ദങ്ങൾ കൈയും പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു മഹോശാദീകയിൽ സ്പഷ്ടമാണു്. പുണ്യം, ക്ലീ, കാന്താമകം, ക്ലീ എന്നു തമിഴ്കുത്തിൽ കാണുന്നത് തെറ്റുതന്നെ എന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. വീരണം, വീരതരം (അ-ന-പു-ഏ) ഇവ ൨-൦ രാമച്ചത്തിന്റെ പേര്. സ്വാദീമണം വീരതരണമെന്നും പാമുണ്ടു്. ശബ്ദപ്പുഹതരംഗിണിയിൽ വീരതരണമെന്നും വീരതരമെന്നും കാണുന്നുണ്ടു്. ഉശീരം (അ-ന-പു-ഏ) അസ്മിയാമെന്നു പറകയാൽ ഉശീരഃ എന്നും പ്രയോഗിക്കാം. അഭയം, നളദം, സേവ്യം, അമുണാളം, ജലാശയം, ലാമജ്ജകം, ലഘുലയം, അവദാഹം, ഇഷ്ടകാപഥം (അ-ന-പു-ഏ) ഇവ ൧൦-൦ രാമച്ചത്തിന്റെ പേരിന്റെ പേര്. ലാമജ്ജകഞ്ച ലാമജ്ജം എന്നു ശബ്ദപ്പുഹതരംഗിണിയിൽ ഉണ്ടാകയാൽ ലാമജ്ജമെന്നും പ്രയോഗിക്കാം. അവദാഹമെന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു അവദാഹമെന്നും പാമുണ്ടു്. അഭയം നളദംസേവ്യമവദാഹംജലാശയം അവദാഹമുശീരഞ്ചാപുമുണാളേഷ്ടകാപഥേ എന്നു ശബ്ദപ്പുഹതരംഗിണിയാൽ ആയതു് അംഗീകരിക്കപ്പെട്ടതുമാകുന്നു.

നഡാദയസ്തുനം ശമുച്ഛിയാമാകപ്രമുഖാ അപി
അസ്മീ കുശം കുശോ ദദഃ പവിത്രമഥ കത്തുനം. ൧൫൯
പെരുമസൗഗന്ധികധ്യാമ ദേവജഗ്ദ്ധകരൈഹിഷം
ഹരതാതിച്ഛത്രപാലമേലു മാലാതൃണകഭൂസ്തുനം. ൧൬൦

നഡാദയഃ (ഇ-പു-പ്ര-ബ) തുണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഗമ്യ
 പ്ലാമാകപ്രമുഖാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) അപി (അ) നഡാദയഃതു
 ണം എന്നു് അന്വയമാകുന്നു. നഡം മുതലായി മേല്പറഞ്ഞ പദാ
 ത്വങ്ങളെ തുണമെന്നു പറയുമെന്നു് അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു.
 നളാദയഃ എന്നും പാഠമുണ്ടു്. ഗമ്യപ്ലാമാകപ്രമുഖാഃ അപി
 എന്നു് അന്വയമാകുന്നു. ഗമ്യത്തു് ശ്യാമാകം ഇത്യാദികളെയും
 തുണമെന്നു പറയുമെന്നു് അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ഗമ്യത്തു്=
 അമച്ഛിപ്ലപ്ല. ശ്യാമാകം=ചാമ. ഗമ്യൽ (ത-പു-പ്ര-ഏ) ശ്യാ
 മാകഃ (അ-പു പ്ര-ഏ) ക്ലീ-ത-ഏ. നതും ഗമ്യൽ എന്ന പാഠവും
 തെറ്റാകുന്നു. പ്രമുഖശബ്ദംകൊണ്ടു് വധിനെല്ലു മുതലായതുകളെ
 സംഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു. കുശം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അസ്രീ എന്നു
 പറകയാൽ കുശഃ എന്നു പുല്ലിംഗമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാമെന്നു്
 അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. കുശഃ, ദർഭഃ (അ പു-പ്ര-ഏ) പ
 വിത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവനാലും കുശയുടെ പേർ. ദർഭയുടെ
 പേർ എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. കുന്തുണം, പെശരം, സൗഗന്ധി
 കം, ധ്യാമം, ദേവജഗ്ദ്ധകം, മൗഢിഷം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ
 നം മഹേശ്വരസീകയിൽ ഗണിക്കുന്ന എന്നു് പേരോടുകൂടിയ ഒരു
 പുല്ലിന്റെ പേർ എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. തമിഴ്ക്കുത്തിൽ അഥ
 കുന്തുണമെന്നതിന്നു് ഇനി കുന്തുണമെന്നുപേരായവയെ പറയു
 ന്നു എന്നർത്ഥത്തെ കാണിച്ചതിന്റെശേഷം പെശരമെന്നതു് ചു
 ണ്ടപ്പുല്ലിന്റെ പേർ എന്നും, സൗഗന്ധികമെന്നതു കാവട്ടപ്പു
 ള്ളിന്റെ പേർ എന്നും, ധ്യാമമെന്നതു നാമ്പുകപ്പുല്ലിന്റെ പേർ
 എന്നും, ദേവജഗ്ദ്ധകമെന്നതു് കാട്ടിക്കണ്ടയുടെ പേർ എന്നും,
 മൗഢിഷമെന്നതു ദേവപ്പിറയുടെ പേരെന്നും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.
 ചരത്രാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അതിച്ഛതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പാലമ്ലഃ
 (അ-പു-പ്ര-ഏ) മാലാതൃണകം, ഭൂസ്തുണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇ
 വ രം വയമ്പിന്റെ അകൃതിപോലെ ഇരിക്കുന്ന അകൃതിയോടുകൂ
 ടി വെള്ളത്തിൽ ഉണ്ടാകുന്ന ഒരു പുല്ലിന്റെ പേർ എന്നു് മ
 ഹേശ്വരസീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. തമിഴ്ക്കുത്തിൽ ചരത്രാതി
 ച്ഛതൃണാലമ്ലഃ ഇത്യാദി പാഠവും ചരത്രാ എന്നതു കുന്തുണമേ
 മെന്നു സ്വാമിമതമെന്നും അതിച്ഛതഃ ബാലമ്ലഃ ഇവ രം കുടപ്പു
 ള്ളിന്റെ പേർ എന്നും മാലാതൃണകം ഭൂസ്തുണം ഇവ രം ചു
 തണക്കപ്പുല്ലിന്റെ പേർ എന്നും കാണപ്പെടുന്നു.

ശബ്ദം ബാലതൃണം ഫാസോ യവസം തുണമജ്ജനം
 തുണാനാം സംഹതിസ്തുണ്വാ നഡ്യാ തു നഡസംഹതിഃ.

ശബ്ദം ബാലതൃണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഇളയപുല്ലിന്റെ പേര്. ഫാസം (അ-പു-പ്ര-ഏ) യവസം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പശുമൃഗലായതിന്നു ഭക്ഷിപ്പാൻ യോഗ്യമായ പുല്ലിന്റെ പേര്. ശബ്ദംബാലതൃണംഫാസോയവസമെന്നുള്ള ഭാഗത്തിന്നു് ഈ പുസ്തകത്തിൽ പറഞ്ഞപ്രകാരമല്ലാതെ തമിഴ്ക്കുത്തിൽ ചിലതു കാണപ്പെടുന്നു. അതു വിശ്വാസയോഗ്യമല്ല എന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. തൃണം അർജ്ജുനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തൃണസാമാന്യത്തിന്റെ പേര്. തൃണ്ഡു (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തൃണസമൃദ്ധത്തിന്റെ പേര്. നാഡ്യ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നാഡസമൃദ്ധത്തിന്റെ പേര്.

തൃണമാജാഹപയസ്താലോ നാളികേരസ്തു ലാംഗലീ
രോമാണ്ടാ തു പൂനഃ ക്രമുകോ ഗുവാകഃ ഖപുരോടസ്യ തു.

ഫലമുദേപനമേതേ ച ഹിന്താലസഹിതാസ്രയഃ
ഖർജ്ജുനഃ കേതകീ താളീ ഖർജ്ജുനീ ച തൃണമുമാ. ൧൩൧

തൃണമാജാഹപയഃ, താലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കരിമ്പനയുടെ പേര്. തൃണമാജാഹപയഃ എന്ന പദത്തിലെ ആഹപയശബ്ദത്തോടുകൂടാതെ തൃണമാജഃ എന്നുതന്നെയും പ്രയോഗിക്കാം. ആഹപയശബ്ദത്തിന്റെ പ്രയോജനം തൃണശബ്ദത്തിങ്കൽ നിന്നും പരമായി രാജവാചകശബ്ദം ഏതെങ്കിലും ചേർന്നാൽ ആയതു കരിമ്പനയുടെ പേരാകുമെന്നറിയിക്കയത്രേ ആകുന്നതു്. നാളികേരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ലാംഗലീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇങ്ങിനെയും ഒരു പക്ഷമുണ്ടു്. ഇവ ൨-ം തെങ്ങിന്റെ പേര്. സ്വാല്പാംഗലീനിലാംഗലോ നാളികേരഃ കുഞ്ചേകഃ നാരികേരശ്ച കേരോനാകേരീകേളകളുത്പി നാരികേളശ്ചനാളീകോനാരികേളീശ്ചനാളകഃ നാരികേളീശ്ചകേരീസ്രീലാംഗലീനാളുത്പി എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിലുണ്ടാകയാൽ ഇവിടെ നാളികേരഃ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു നാരികേരഃ എന്നും നാരികേളഃ എന്നും നാരികേളീഃ എന്നും നാരികേളീഃ എന്നുമാം. ഇതിന്നുപുറമേ നാഡികേരഃ എന്നും നാരികേളീ എന്നുംകൂടെ ആമെന്നു മഹേശ്വരസീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. രോമാണ്ടാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പൂനഃ, ക്രമുകഃ, ഗുവാകഃ, ഖപുരഃ, (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം കഴുങ്ങിന്റെ പേര്. ഗുവാകോപി ച ഗുവാകഃ എന്നു് താരാപാലവചനമുണ്ടാകയാൽ ഗുവാകഃ എന്നാമെന്നു മഹേശ്വരസീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഉദേപനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അടയ്ക്കയുടെ പേര്. ഏതേചഹിന്താലസഹിതാസ്രയഃ ഇത്യാദി

ക്ഷം ഹിന്താലത്തോടുകൂടിയ ഇവ രം (ഖർജ്ജ്ജരവും കേതകിയും താളിയും ഖർജ്ജ്ജരീയും) തൃണഭൂമങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. ഹിന്താലമെന്നത് ഈന്തപ്പനയാകുന്നു. ഖർജ്ജ്ജരമെന്നതിന്നു പേരിച്ചമെന്നു തമിഴ്‌ക്കുത്തിൽ ഭാഷകാണുന്നു. കേതകി എന്നതു കൈതയാകുന്നു. താളി എന്നതിന്നു താളിപ്പന എന്നു തമിഴ്‌ക്കുത്തിൽ ഭാഷ കാണുന്നു. ഖർജ്ജ്ജരീ എന്നതു ചിററീത്തലാകുന്നു. കരിമ്പന, തെങ്ങു, കുമ്പുക് ഇതുകൾക്കെയും തൃണഭൂമമെന്ന പേരോടുകൂടിയവയാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾക.

ഇതി കാഷധിവർഗ്ഗം.

മൃഗവർഗ്ഗപ്രാരംഭം.

സിംഹോ മൃഗേന്ദ്രഃ പഞ്ചാസ്യോ ഹയുക്ഷഃ കേസരീ ഹരിഃ
കണ്ഠീരവോ മൃഗമിപുർമൃഗദൃഷ്ടീർമൃഗാദനഃ.

പുണ്ഡരീകഃ പഞ്ചനഖചിത്രകായമൃഗദപിഷഃ
ശാർദ്ദൂലദപീപിന്തേ വ്യാഘ്രേ തമക്ഷസ്ത മൃഗാദനഃ.

സിംഹഃ, മൃഗേന്ദ്രഃ, പഞ്ചാസ്യഃ, ഹയുക്ഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കേസരീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഹരിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) കണ്ഠീരവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മൃഗമിപുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) മൃഗദൃഷ്ടീഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) മൃഗാദനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പുണ്ഡരീകഃ, പഞ്ചനഖഃ, ചിത്രകായഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മൃഗദപിരും (ഈ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ രം-ം സിംഹത്തിന്റെ പേർ. ഈ പ്രദേശത്തിങ്കൽ ഉള്ള പുസ്തകങ്ങളിൽ കേസരീഹരിഃ എന്നതിന്റെ ശേഷം ശാർദ്ദൂലദപീപിന്തേവ്യാഘ്രേ എന്നു തുടങ്ങിയുള്ളതുമത്രം കാണുന്നതല്ലാതെ കണ്ഠീരവോ മൃഗമിപുഃ എന്നു തുടങ്ങി നാലുപാദങ്ങൾ കാണുന്നില്ല. മഹേശ്വരമീകയിൽ മേലെഴുതിയപ്രകാരം പാഠത്തെ കാണിക്കയും സിംഹഃ മൃഗേന്ദ്രഃ പഞ്ചാസ്യഃ ഹയുക്ഷഃ കേസരീ ഹരിഃ ഇവ ന-ം സിംഹത്തിന്റെ പേർ എന്നു വ്യാഖ്യാനിക്കയും പിന്നെ കണ്ഠീരവഃ ഇത്യാദികളും സിംഹത്തിന്റെ പേരുകൾ തന്നെയെന്നു പറയും അനന്തരം ശാർദ്ദൂലദപീപിന്തേ ഇത്യാദി പാദപയത്തെ വ്യാഖ്യാനിക്കയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. തമിഴ്‌ക്കുത്തിൽ കണ്ഠീരവോ മൃഗമിപുഃ പിംഗദൃഷ്ടീർമൃഗാദനഃ എന്നുമാത്രം കാണുന്നു. എന്നിങ്ങുതോന്നുന്നത് കണ്ഠീരവ ഇത്യാദികൾ ഈ മൂലത്തിൽ ചേർന്നുകൂടല്ല

എന്നതന്നെ അർക്കം. ശാർദ്ദൂലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദീപി
 (ന-പു-പ്ര-ഏ) വ്യാഘ്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം പുലി
 യുടെ പേർ. തരകുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) മൃഗാദനഃ (അ-പു-പ്ര-
 ഏ) ഇവ ൨-ം ചെറുപുലിയുടെ പേർ എന്നു തമിഴ്ക്കു
 ണ്ണിപ്പും ശാപിന്റെ അകൃതിപോലെ ഇരിക്കുന്ന അകൃതി
 യോടു കൂടിയതായി കറുത്തരേഖകളോടു കൂടിയതായിരിക്കു
 ന്ന ഒരു മൃഗവിശേഷത്തിന്റെ പേർ എന്നു മഹേശ്വരസീകയിലും
 പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

വരാഹസംസ്കൃതമോഷ്ടപ്പിഃ ഭോലഃ പോതീ കിമിഃ കിടിഃ
 ടംബീ ഫോണീ സ്തബ്ധമോമാ ക്രോഡോഭ്രാമഇത്യപി.

വരാഹഃ, സുകരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഷ്ടപ്പിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ)
 ഭോലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പോതീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) കിമിഃ. കിടിഃ
 (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ടംബീ, ഫോണീ, സ്തബ്ധമോമാ (ന-പു-പ്ര-ഏ)
 ക്രോഡഃ, ഭ്രാമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൨-ം പന്നിയുടെ പേർ
 ഷ്ടപ്പിഃ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു ഗ്രഷ്ടിഃ എന്നും കിമിഃ എന്നതി
 ന്റെ സ്ഥാനത്തു കിമഃ എന്നുമാമെന്നു മഹേശ്വരസീകയിൽ സ്പ
 ഷ്ടമാകുന്നു.

കപിപ്ലവംവഗപ്ലവഗശാഖാമൃഗവലീമുഖഃ

മർക്കടോ വാനരഃ കീശോ വനൌ അഥ ഭല്ലുകേ. ൨

ജക്ഷാച്ഛല്ലേല്ലേകാ ഗണ്ഡകേ ഖഡ്ഗഖഡ്ഗിനൌ

മുഖായോ മഹിഷോ വാഹദപിഷൽകാസരസൈരിഭാഃ. ൩

കപിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) പ്ലവംഗഃ പ്ലവഗഃ ശാഖാമൃഗഃ വലീമു
 ഖഃ മർക്കടഃ വാനരഃ കീശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വനൌകാഃ (സ-പു-
 പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം കരങ്ങിന്റെ പേർ. ജക്ഷഃ അച്ഛല്ലേ ഭല്ലേകഃ
 (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം കരമിക്കരങ്ങിന്റെ പേർ. ഭല്ലേകഃ എ
 ന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു ഭാല്ലേകഃ എന്നും ഭല്ലേകഃ എന്നുമാമെന്നു
 മഹേശ്വരസീകയിൽ സ്പഷ്ടമാകുന്നു. അച്ഛല്ലേ ഇങ്ങനെ ൨ പദ
 മായിട്ടുമാമെന്നു മഹേശ്വരസീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഗണ്ഡകഃ
 ഖഡ്ഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഖഡ്ഗീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം
 വാൾപുലിയുടെ പേർ. മുഖായഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തമിഴ്ക്കുണിൽ
 മുഖാവഃ എന്നു പറഞ്ഞു കാണിക്കയും മുഖായഃ എന്നു പാഠാന്തര
 മെന്നു പറയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. മഹേശ്വരസീകയിൽ മുഖായഃ എ
 ന്നാകുന്നു. ഈ പ്രദേശത്തിങ്കലുള്ള പുസ്തകങ്ങളിലും മുഖായഃ എ
 ന്നാകുന്നു. മഹിഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വാഹദപിഷൽ (ദ-പു-പ്ര-
 ഏ) കാസരഃ, സൈരിഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം പോത്തിന്റെ

പേർ. മഹേശ്വരീകയിൽ ലുലാപഃ എന്നും ഓഷ്ഠ്യാന്തമാമെന്നു മുണ്ടു്.

സ്രീയാം ശിവാ ഭൂമിമായഗോമായഗധുന്തകഃ

സുഗാലവഞ്ചുകക്രോഷ്ട ഫേരു ഫേരവജംബുകഃ. ന

ശിവാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഭൂമിമായ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തമി
ഷ്ഠിയിൽ ഭൂമിമായു എന്നാകുന്നു. ഈ പ്രദേശത്തിങ്കൽ അനേ
കപുസ്തകങ്ങളിലുമുപകാരംതന്നെയാകുന്നു, എങ്കിലും മഹേശ്വരീ
കയെ അനുസരിച്ചു് ഭൂമിമായു എന്നാക്കിയിരിക്കുന്നു. ഗോമായുഃ
(ഉ-പു-പ്ര-ഏ) മൃഗധുന്തകഃ സുഗാലഃ വഞ്ചുകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
ക്രോഷ്ടഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ക്രോഷ്ടാ ക്രോഷ്ടായൈ ക്രോഷ്ടായഃ എ
ന്നു രൂപമായാലും ഉകാരാന്തംതന്നെ എന്നും തുജ്ജാദോവമുണ്ടാക
യാൽ ചില വിഭക്തികളിൽ പ്രകാരാന്തസാദൃശ്യമുണ്ടായതാണെന്നും
ധരിച്ചുകൊൾക. ഫേരുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഫേരവഃ ജംബുകഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൦-ം കുറുന്നതിയുടെ പേർ. കുറുന്നതി എന്ന
തു കുറുക്കുന്നാകുന്നു. സുഗാലഃ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു ശുഗാലഃ
എന്നും വഞ്ചുകഃ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു വഞ്ചകഃ എന്നുമാമെ
ന്നു മഹേശ്വരീകയിൽ സ്പഷ്ടമാകുന്നു.

ഓതുർബ്ബിഡാലോ മാജ്ജാതോ വൃഷദംശക ആഖുഭൂഷ

ത്രയോ ഗൌരധമഗൌരധാമഗൌരധേയാ ഗോധികാത്മജേ. ഐ

ഓരുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ)ബിഡാലഃ മാജ്ജാതഃ വൃഷദംശകഃ(അ
പു-പ്ര-ഏ) ആഖുഭൂഷ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൦-ം പൂച്ചയുടെപേർ.
ഐതുർബിഡാലഃ എന്നുപാഠമുണ്ടു്. ഗൌരധേയഃ ഗൌധാമഃ ഗൌ
രധേയഃ ഗോധികാത്മജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഉടുമ്പിൻ കു
ട്ടിയുടെ പേർ.

ശ്വാവിത്തു ശ്വേസുല്ലോമ്നി ശലലീ ശലലം ശലം

വാതപ്രമീച്ചാതമഗഃ കോകസ്തപീഹാമുഗോ വൃകഃ. വ

ശ്വാവിൽ (ധ-പു-പ്ര-ഏ).ശ്വേ(അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം
മുളളന്റെ പേർ. ശലലീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശലലം ശലം (അ-
ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം അതിന്റെ മുളളിന്റെ പേർ. വാതപ്രമീഃ
(ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വാതമഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പെരു
മാനിന്റെ പേർ. കോകഃ ഊഹാമഗഃ വൃകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൩-ം ചെന്നായുടെ പേർ.

മൃഗേ കരംഗവാതായഹരിണാജിനയോനയഃ

ഐണേയമേണ്യാശ്വമാദ്യമേണസൈണമുദേത്രീഷു. ന്

മൃഗഃ കരംഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വാതായുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഹരി-
 ഹിണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അജിനയോനീഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ മം
 മാനിന്റെ പേര്. ഐണേയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മാൻപിടയെ
 സഞ്ചയിച്ച തോൽ മുതലായതിന്റെ പേര്. ഐണം (അ-ന-പ്ര-
 ഏ) അമ്മാനിന്റെ തോൽ മുതലായതിന്റെ പേര്. ഉദേതിഷ്യ
 എന്നു പറകയാൽ മേൽപറഞ്ഞ മണ്ടു ശബ്ദങ്ങളും ത്രിവിംഗങ്ങളും
 ഉൾക്കൊള്ളുന്നതിനാൽ അർത്ഥം വേണം.

കുടളീ കന്ദളീ ചിനശ്ചമൃതപ്രിയകാവചി-

സമൃതഃ ശബ്ദം ഹരിണാ അമീ അജിനയോനയഃ. ൧൦

കുടളീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കന്ദളീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ
 ൨-ം നകാരാന്തങ്ങളാകുന്നു എന്നും പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നും
 ഒരു മതമുണ്ട്. ചീനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചമൃതഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രി-
 യകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സമൃതഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം ഹരി-
 ണങ്ങളാകുന്നു. ഓരോരോ വിധമായിരുന്നാലും ഹരിണങ്ങളെ
 അറിഞ്ഞും പറയാമെന്നഭിപ്രായം. കുടളാദികളുടെ സ്വരൂപ-
 ണങ്ങൾ മംഗലശാലകയിൽ ഇല്ല. തമിഴ് കേരളത്തിൽ കുടളി എന്നതു
 പുളളിയും പുറത്തു വരെയുള്ളതായും ഗുഹയിൽ കിടക്കുന്നതായും
 മിരിക്കുന്ന മാനിന്റെ പേരെന്നും, കന്ദളി എന്നതു വലിയ വയ-
 റും കുറുത്ത മുൻകാലമുള്ള മാനിന്റെ പേരെന്നും ചീനമെന്ന-
 തു മാടപ്രാവിന്റെ നിറമായി മുപ്പതംഗുലം ഉയർച്ചയോടുകൂടിയ
 തായിരിക്കുന്ന മാനിന്റെ പേരെന്നും, ചമൃത എന്നതു വാലില്ലാ-
 ന്ത മൃഗത്തിന്റെ പേരെന്നും, പ്രിയകമെന്നതു ചുവപ്പും കറുപ്പും
 നിറമായ മോമമുള്ള മൃഗത്തിന്റെ പേരെന്നും, സമൃത എന്നതു
 വെളുത്തതായും തടിച്ച കഴുത്തോടുകൂടിയതായും മിരിക്കുന്ന മാനി-
 ന്റെ പേരെന്നും കാണുന്നു. അമീ അജിനയോനയഃ എന്നതിൽ
 ഇനി പറയാൻപോകുന്ന കൃഷ്ണസാരാദികളുടെ തോൽകൊണ്ട് ഉ-
 പയോഗമുണ്ടാകയാൽ അതുകളെ അജിനയോനികളെന്നു പാ-
 യുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു.

കൃഷ്ണസാരമരുന്ധം കരംകശംബമരോഹിഷാഃ

ഗോകണ്ഠപുഷ്പതൈർശൃമോഹിതാശ്ചമരോ മൃഗാഃ ൧൧

കൃഷ്ണസാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അരുന്ധഃ (ഈ-പു-പ്ര-
 ഏ) ശംബമഃ മോഹിഷഃ ഗോകണ്ഠഃ പുഷ്പതഃ ഏണഃ ഔശ്യഃ
 മോഹിതഃ ചമരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മൃഗാഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
 കൃഷ്ണസാരാദികൾക്കെയും മൃഗങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥം. കൃഷ്ണസാ-
 രമെന്നതു കരിമാനിന്റെ പേരെന്നും അതെങ്ങനെയോ വർണ്ണമാ

നിന്റെ പേരെന്നും നൃംക എന്നതു കടമാനിന്റെ പേരെന്നും രംക എന്നതു് വെളുത്തതോമമുള്ള മാനിന്റെ പേരെന്നും ശംഖമെന്നതു് കുറുമാനിന്റെ പേരെന്നും തോഹിഷമെന്നതു വരിമാനിന്റെ പേരെന്നും ഗോകണ്ഠമെന്നതു പെരുച്ചെവിമാനിന്റെ പേരെന്നും പൂഷതമെന്നതു് ഉഴൽമാനിന്റെ പേരെന്നും ഏണമെന്നതു കൃഷ്ണമൃഗത്തിന്റെ പേരെന്നും ഋശ്യമെന്നതു മരമാനിന്റെ പേരെന്നും തോഹിഷമെന്നതു പുള്ളിക്കുഴമാനിന്റെ പേരെന്നും ചമരമെന്നതു ചമരിമാനിന്റെ പേരെന്നും തമിഴ്കുത്തിൽ വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു. അതുപ്രകാരമെന്ന കൃഷ്ണസാരാദികളുടെ രൂപഭേദത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം. മഹേശ്വരസീകയിലെ ഭാഷ മലയാളികൾക്കു ഉപയോഗമില്ലാത്തതായാൽ ഇവിടെ എഴുതുന്നില്ല.

ഗന്ധർവ്വശ്വരഭോ രാമഃ സുമരോ ഗവയശ്ശരഃ

ഇത്യാദയോ മൃഗേന്ദ്രാദ്യാ ഗവാദ്യാഃ പശുജാതയഃ. ൧൧

ഗന്ധർവ്വഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പെരുത്ത വയറും നീണ്ട വാലുമുള്ള മൃഗത്തിന്റെ പേർ. ശരഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) എട്ടടിമാനിന്റെ പേർ. രാമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പെരുചമരിമാനിന്റെ പേർ. സുമരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വക്കളുമാനിന്റെ പേർ. ഗവയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അയ്യുമാനിന്റെ പേർ. ശരഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മുതലിന്റെ പേർ. ഇത്യാദയോ മൃഗേന്ദ്രാദ്യാഗവാദ്യാഃ പശുജാതയഃ എന്നതിന്നു ഗന്ധർവ്വാദികളും സിംഹം മുതൽ ചമരവരെ ഉള്ളവയും വർഗ്ഗാന്തരത്തിങ്കൽ പറയപ്പെടുന്ന ഗോഹസ്താദികളും പശുജാതികളാകുന്നു എന്ന് അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

ഉന്മുഖേഷികാച്ചാഖ്യഗ്നിശികാ ബാലമുഷികാ

സരഭഃ കൃകലാദസാടമ മുസലീ നൃഹഗോധികാ. ൧൧൨

ഉന്മുഖഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) മുഷികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അഖ്യഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം എലിയുടെ പേർ. മഹേശ്വരസീകയിലെ പാഠം മുഷികഃ എന്നാകുന്നു. മുഷികഃ എന്നുമാമെന്നു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. മുഷിക എന്ന പാഠത്തെ സ്വീകരിച്ചിട്ടില്ല എങ്കിലും മുഷധാതുവിൽനിന്നു ഭാവത്തിങ്കൽ വിധിക്കപ്പെട്ട ഷഷ്പ്രത്യയത്തെ വരുത്തിയാൽ മുഷഃ എന്ന രൂപമുണ്ടാകയും അതു് മതപരിമീയമായ രംക പ്രത്യയത്തോടു ചേരുമ്പോൾ മുഷികഃ എന്നാകയും ചെയ്യുന്നതാകയാലും വളരെ പുസ്തകങ്ങളിൽ മുഷികഃ എന്നുതന്നെ കാണുകയാലും മുഷികെന്നു പണ്ഡിതപരമസാധാരണമായ വ്യവഹാരമുള്ളതാകയാലും (വൃകത്തുവര

ധോഗത്താ ഖനകഃ ഖനകപ്രിയഃ മൃഷകോ മൃഷികോ മൃഷീമൃഷ
 കഃ പടവൽനഃ ദാരുലേഖക ഇക്ഷ്വാകുരുന്ദുരുന്ദുരുന്ദുരഃ) എ
 ന്ന ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിലുണ്ടാകയാലും മൃഷിക എന്നത്
 ഒന്നു ചേർത്തിരിക്കുന്നു. മൃഷകഃ എന്നാക്കണമെങ്കിൽ അത്യാതി
 ന്ന സമ്മതിയുണ്ടു്. ഗിരികാ ബാലമൃഷികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-
 ഏ) ഇവ ൨-൦ ചുണ്ടെലിയുടെ പേർ. തമിഴ്ക്കുത്തൽ
 ചുചുന്ദരീഗന്ധമൃഷീ ഭീഷ്മദേവിതുമൃഷികാ എന്നുമുണ്ടു്. അതി
 ന്റെ വ്യാഖ്യാനം ചുചുന്ദരീ ഗന്ധമൃഷീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
 ഇവ ൨-൦ നല്ലെലിയുടെ പേരും, ഭീഷ്മദേവി (ഇ-സ്രീ-പ്ര-
 ഏ) മൃഷികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പെരുച്ചാഴിയുടെ
 പേരുകളാകുന്നു. മേൽപറഞ്ഞ പാദങ്ങൾ ൨-൦ മഹേശ്വരീക
 യിലില്ല. ഈ പ്രദേശങ്ങളിലും പ്രായേണ പാദം അതുകൾക്കു
 കൂടാതെയാകുന്നു. അതു മേൽപറഞ്ഞവയിട്ടു കോശാന്തരത്തിങ്കൽ നി
 ന്നചേർത്തു പഠിക്കപ്പെടുന്നതായിരിക്കുമെന്നു വിചാരിച്ചു ഉപേക്ഷി
 ച്ചിരിക്കുന്നു. സരടഃ കൃകലാസഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കര
 ന്തിന്റെ പേർ. മുസലീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗൃഹഗോധികാ
 (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പല്ലിയുടെ പേർ.

പൂതാ സ്രീ തത്തുപായോണ്ണാഭിമക്ടകാസ്സമഃ

നീലംഗുസ്ത കൃമി: കണ്ണുകളെ രക്ഷാശ്ശുദ്ധമാക്കും.

100

പൂതാ (ആ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) തതുവാന്ദഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഉഷ്ണനാഭിഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) മക്ഷകഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ രാപിലന്തിയുടേ പേർ. മഹേശ്വരമടികയിലെ പാറം ഉഷ്ണനാഭഃ എന്നാകുന്നു എങ്കിലും പൂതായാമുഷ്ണനാഭീസ്യാദുഷ്ണനാഭോജാലകൃൽ തതുവാന്ദോമക്ഷകസ്തത്രപായശ്ചതതുസുഃ എന്നു ശബ്ദപുരതരംഗിണിയിലുണ്ടാകയാൽ ഈപ്രദേശത്തിൽ അനേകപുസ്തകങ്ങളിൽ കാണുന്നപ്രകാരംതന്നെ ഇരിക്കട്ടെ എന്നു വിചാരിച്ചു. ഉഷ്ണനാഭിഃ എന്നുതന്നെ ചേർത്തിരിക്കുന്നു. ഗുരുപദേശവും ഉഷ്ണനാഭീ എന്നുതന്നെ ആകുന്നത്. നീലംഗഃ (ഉ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ക്രിമിഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ രാപിലന്തിയുടേ പേർ. നീലംഗസ്തക്രിമിഃ എന്നും പാറമുണ്ടു്. ആ പക്ഷത്തിൽ ക്രിമിഃ എന്നീതിന്റെ സ്ഥാനത്തു ക്രിമിഃ എന്നു ചേർത്തു ധരിച്ചുകൊൾക. നീലംഗരൂപിനീലംഗഃ എന്നു ദ്വിത്രുപദകോശമുണ്ടാകയാൽ നീലംഗ എന്നുമാമെന്നു് മഹേശ്വരമടികയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇതിന്റെ ചുറമേ നീലംഗഃ എന്നും പാറമുണ്ടെന്നും ക്രിമിക്രിമിശ്ചനീലംഗോ നീലംഗനീലഗുഹസഃ എന്നു ശബ്ദപുരതരംഗിണിയി

മുണ്ടാകയാൽ ആയത്സം സാധുതന്നെ എന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക. നീലാംശഃ എന്നതിന്നു നീലമായിരിക്കുന്ന അവയവത്തോടുകൂടിയതു് എന്നു് അർത്ഥമാകുന്നു. ശകന്ധപാദീ ആകൃതിഗണമാകയാൽ സപ്തസ്തീർഗ്ഘത്തെ ബാധിച്ചു് പരമരൂപം വരുമെന്നു കല്പിക്കുകയും. കണ്ണജ്ജൈകാഃ (സ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശതപദീ (ഈ സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഉദേ എന്നതിന്നു് മണ്ടും ഒന്നിന്റെ പേരുകുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. ഈ അർത്ഥം ഉദേ എന്നതു ഇല്ലാതെയും തോന്നുകയും ചെയ്യും. ഏകീചം നീലാംശഃ കൃമിഃ ഇവയും കണ്ണജ്ജൈകാഃ ശതപദീ ഇവയും ഏകാർത്ഥങ്ങളായിരിക്കുമെന്നുള്ള ഭ്രമനിവൃത്തിക്കുട അന്യോപദേശംകൂടാതെ സിദ്ധിക്കുമെന്നതും പ്രയോജനമാകയാൽ നിരർത്ഥകമായുമില്ല എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ ൨-ം തേമട്ടയുടെ പേരുകുന്നു. പഴുതാമയ്ക്കും കാട്ടെരുമയ്ക്കും പറയുമെന്നു മതാന്തമവുമുണ്ടു്.

വൃശ്ചികശ്ശുക്ലകീടസ്സാദിളിഭ്യുണ്ണേ തു വൃശ്ചികേ പാമാവാതഃ കളമവഃ കപോതോടഥ ശശാദനഃ. ൧൫

പത്രിശ്ശ്വേന ഉലൂകസ്തു വായസാമാതിവേ ചകൌ. വ്യാഖ്യാസസ്തു ഭേദപാജഃ ഖണ്ഡമീടസ്തു ഖണ്ഡനഃ. ൧൯

വൃശ്ചികഃ ശുക്ലകീടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വായുഴുവിന്റെ പേർ. അളിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഭൂണഃ വൃശ്ചികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം തേളിന്റെ പേർ. വൃശ്ചികശ്ശുക്ലകീടസ്സാദിളിഭ്യുണ്ണേ എന്നാമെന്നും ഭൂണശബ്ദത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു ഭ്രാണശബ്ദത്തെച്ചേർത്തു പഠിക്കാമെന്നും മഹേശ്വരീകയിൽ സ്പഷ്ടമാകുന്നു. പാമാവാതഃ കളമവഃ കപോതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം മാടപ്രാവിന്റെ പേർ. ശശാദനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പത്രി (ന-പു-പ്ര-ഏ) ശ്വേനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം പരുന്തിന്റെ പേർ. ഉലൂകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വായസാമാതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) വേചകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) . ഇവ ൩-ം ഉരുന്റെ പേർ. ഇതിന്റെ പുറമേ ദിവാന്ധഃ കൌശികഃ ഛേദകോ ദിവാഭീതാനിശാദനഃ എന്നു മണ്ടു പാദങ്ങൾ മഹേശ്വരീകയിൽ അധികമുണ്ടാകയാൽ ദിവാന്ധഃ കൌശികഃ ഛേദകഃ ദിവാഭീതഃ നിശാദനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം ഉരുന്റെ പേരുകുന്നു എന്നും ധരിച്ചുകൊൾക. മേൽപറഞ്ഞ പാദങ്ങൾ ൨-ം സാമാന്യപാഠത്തിങ്കൽനിന്നു് ബഹിർഭൂതങ്ങളാക്കി തമിഴ്കുത്തിൽ ചേർത്തുകാണപ്പെടുന്നു. ഈ പ്രദേശത്തിങ്കൽ കണ്ട പുസ്തകങ്ങളിലൊന്നിലുമില്ല. പഠിച്ചുവരുമാറുമില്ല. വ്യാഖ്യാനഃ ഭേദപാജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ

൨-൦ ചെമ്പോത്തിന്റെ പേര്. ചഞ്ചരീടഃ ചഞ്ചനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കർക്കിയിലിന്റെ പേര്.

ലോഹപ്യാസു കംകസ്സാ ദഥ ചാഷഃ കികീടിവിഃ
കലിംഗദംഗധൂമ്വാടാ അഥ സ്യച്ഛതപത്രകഃ. ൧൭

ദാർവ്വാഘോടം സാരംഗസ്തോകകശ്വാതകസ്സമാഃ
കൃകവാകസ്താമൃഗഃ ക്കട്ഠശ്ചരണായുധഃ. ൧൮

ലോഹപ്യാസു, കംകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പരംപര
ത്തിന്റെ പേര്. ചാഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കികീടിവിഃ (ഇ-പു-പ്ര-
ഏ) ചാസഃ കികീടിവിഃ എന്നു പറിക്കുന്ന പക്ഷത്തിൽ ചാഷഃ
എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു് ചാസഃ എന്നു ധരിച്ചുകൊൾകയും
കികീടിവഃ എന്നു പറിക്കുന്ന പക്ഷത്തിൽ കികീടിവിഃ എന്നതി
ന്റെസ്ഥാനത്തു കികീടിവഃ എന്നു അകാരാന്തമായി ധരിച്ചു
കൊൾകയും വേണം. കികീടിവിഃ എന്നുള്ള പക്ഷത്തിൽ കി
കീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ടിവിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇങ്ങിനെയും കികീടി
വഃ എന്നുള്ള പക്ഷത്തിൽ കികീ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ടിവഃ (അ-പു-
പ്ര-ഏ) ഇങ്ങിനെയുമാം. മേല്പറഞ്ഞശബ്ദങ്ങൾ കാട്ടുകക്കയ്യ
ടെ പേരുകളാകുന്നു. ആറുപ്രകാരമുമാഷസ്സാൽ കികീടിവിഃ
കികീടിവിഃ കികീടിവിർദ്ദിവശ്വാസൗ കികീഃകികീടിവിശ്വസഃ
തഥാകികീടിവശ്വസാ ദാനകാകാഹപയോപിച എന്നു ശബ്ദ
വ്യവതരംഗിണിയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ മേൽപറഞ്ഞ പക്ഷ
ങ്ങൾക്കെയും സാധുക്കളാകുന്നു എന്നു സമാധാനത്തെ ആശ്ര
യിച്ചുകൊൾകയും വേണം. മഹേശ്വരീകയിൽ മേൽപറഞ്ഞ
തുകൾക്കു് മൂലമായിട്ടു വ്യാധിവാക്യത്തെ ഉപന്യസിച്ചിട്ടുണ്ടു്.
കലിംഗഃ ദംഗഃ ധൂമ്വാടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ചെറുകർ
ലിന്റെ പേര്. ശതപത്രകഃ, ദാർവ്വാഘോടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ
൨-൦ മരംകൊത്തിയുടെ പേര്. സാരംഗഃ തോകകഃ ചാതകഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ പേശാവലിന്റെ പേര്. തമിഴ്
ക്കത്തിൽ സ്തോകകഃ എന്നു കാണുന്നതു പിഴയാകുന്നു. കൃകവാ
കഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) താമ്രമൃഗഃ ക്കട്ഠഃ ചരണായുധഃ (അ-പു-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦ കോഴിയുടെ പേര്.

ചടകഃ കളപിംകസ്സാത്തസ്യ സ്രീ ചടകാ തയോഃ
പുമപത്യേ ചാടകൈരസ്രുപത്യേ ചടകൈവ ഹി. ൧൯

ചടകഃ കളപിംകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഉൽക്കമീലി
ന്റെ പേര്. ചടകഃ കളപിംഗസ്സാൽ എന്നുമാം. ചടകാ
൧൦

(ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഉഷ്ണീലിന്റെ പിടയുടെ പേര്. ചാടകൈരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അവരുടെ പുത്രന്റെ പേര്. ചടകാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അവരുടെ പുത്രിയുടെ പേര്. പൃഥ്വീവ്യോധാടകൈഃ എന്നുള്ള പാഠം സ്വീകാർത്ഥമേയ്യെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

കർക്കരേട്ടഃ കരേട്ടസ്സ പാൽ കൃകണകൃകരൈഃ സമൈഃ
വനപ്രിയഃ പരഭൃതഃ കോകിലഃ പാക ഇത്യപി. ൨൦

കർക്കരേട്ടഃ കരേട്ടഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വരണ്ടയുടെ പേര്. കടുക്കരേട്ടസ്സ പാൽ കരേട്ടശ്വരാകയാടകഃ കരേട്ടഃ കർക്കരേട്ടശ്വ കർക്കരേട്ടശ്വകർക്കഃ എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിലുണ്ടാകയാൽ കർക്കരേട്ടഃ കരേട്ടസ്സ പാൽ എന്നും കർക്കരേട്ടഃ കരേട്ടസ്സ പാൽ എന്നും കർക്കരേട്ടഃ കരേട്ടസ്സ പാൽ എന്നുമാമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. കൃകണഃ കൃകരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഇരുവാൽചാത്തന്റെ പേര്. വനപ്രിയഃ പരഭൃതഃ കോകിലഃ വികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കുയിലിന്റെ പേര്.

കാകേ തു കരടാരിഷ്ടബലിപുഷ്പസകൽപ്രജാഃ
ധ്യാൻ ക്ഷാത്മരോഷപരഭൃതഃ ബലിഭൃഗവായസാ അപി.
സ ഏവ ച ചിരഞ്ജീവീ മൈകളിഷ്ടിശ്ച മൈകലിഃ
ദ്രോണകാകസ്തുകാകോഭോ ദാത്യുരഃ കാളകണ്ഠകഃ. ൨൧

കാകഃ കരടഃ അരിഷ്ടഃ ബലിപുഷ്പഃ സകൽപ്രജഃ. ധ്യാൻ ക്ഷഃ ആത്മരോഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പരഭൃതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ബലിഭൃതഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) വായസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦ കാക്കയുടെ പേര്. ചിരഞ്ജീവീ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഏകളിഷ്ടിഃ മൈകലിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവയും കാക്കയുടെ പേരുകൾതന്നെ. സ ഏവ ച ചിരഞ്ജീവീ ഇത്യാദി പാദഭേദം തമിഴ് ക്ഷത്തിലും ഈ പ്രഭേദങ്ങളിൽ കണ്ടെത്തേണ്ടും പുസ്തകങ്ങളിലുമില്ല. മഹേശ്വരമടീകയിൽ കാണുകയാൽ ഇതിൽ ചേർത്താകുന്നു. ദ്രോണകാകഃ കാകോഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കാവതിക്കാക്കയുടെ പേര്. ദാത്യുരഃ കാളകണ്ഠകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ നന്തിന്റെ പേര്. ബലിശ്ചൈവമതമായ പാഠം ദാത്യുരഃ കാളകണ്ഠകഃ എന്നാകുന്നു.

ആതാപിചിലൈഃ ദാക്ഷ്യായുഗലൈഃ കീരശ്ശകൈഃ സമൈഃ
കൃഷ്ണൈഃ ക്രൗഞ്ചൈഃ മൈകലിഃ കരപഃ പുഷ്പരാഹപസ്ത സാരസഃ.

ആതാപി (ന-പു-പ്ര-ഏ) ചിലു (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മലങ്കരീലിന്റെ പേര്. ആതാപിയില്ലെ എന്നും പറയുന്നു. ആ പക്ഷത്തിൽ ആതാപി എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു് ആതാപി എന്നാക്കിക്കൊൾക. മലങ്കരയ്ക്കു് ഗുപ്ത (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കഴുവിന്റെ പേര്. കീര (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ തത്തയുടെ പേര്. കൂട (ച-പു-പ്ര-ഏ) ക്രൈസ്തവ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അസിൽ പക്ഷിയുടെ പേര്. വെക്ക കഥാ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കൊക്ക് എന്ന പക്ഷിയുടെ പേര്. പുഷ്പാഥാ സാമന്ത (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വണ്ടാരം കേഴിയുടെ പേര്. പുഷ്പാഥാ എന്നതിന്നു് താമരപ്പൂവിന്റെ പേർപോലെ ഇരിക്കുന്ന പേരോടു കൂടിയതു് എന്നർത്ഥമാകുന്നു.

കോകശ്ചത്രശ്ചത്രവാകോ മഹാംഗാഥാപയനാമകഃ

കാദംബഃ കളഹംസസ്സാദൃശഃ ക്രാശകരൈശ്ച സമൈഃ. ൨.൭

കോകഃ, ചക്ര, ചക്രവാക (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ചക്രവാകപക്ഷിയുടെ പേര്. മഹാംഗാഥാപയനാമകഃ എന്നതിന്നു് മഹാംഗത്തിന്റെ പേരുകൾകൊണ്ടു് പേരുകൾകൂടിയതു് എന്നർത്ഥമാകയാൽ മഹാംഗം ഇത്യാദികളും ചക്രവാകത്തിന്റെ പേരുകളാകുന്നു എന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. കാദംബഃ കളഹംസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കാരണത്തിന്റെ പേര്. ഉൽക്രോശഃ, കരമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അഴുകലെന്ന പക്ഷിയുടെ പേര്. കാദംബഃ കളഹംസഃ എന്നതിന്നു് മഹേശ്വരതീർത്ഥത്തിൽ കാണുന്നതു് മധുരവാക്കായിരിക്കുന്ന ഹംസത്തിന്റെ പേര് എന്നാകുന്നു. കാരണത്തിന്റെ പേര് എന്നു പറഞ്ഞതു് തമിഴ് ക്ഷത്തിൽ പറഞ്ഞതാകുന്നു എന്നും ധരിച്ചുകൊൾക.

ഹംസാസ്തു ശ്ലോകഗതശ്ചക്രാംഗാ മാനസൈകസഃ

രാജഹംസാസ്തു ചഞ്ചലമണ്ഡലോദ്ധിതൈസ്സിതഃ

ഹംസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശ്ലോകഗതഃ (ത-പു-പ്ര-ഏ) ചക്രാംഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മാനസൈകസഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ അഞ്ചുവണ്ണത്തിന്റെ പേര്. ഹംസങ്ങൾ ബഹുക്കളല്ലെങ്കിൽ ബഹുവചനം പ്രയോഗിക്കയും വേണ്ട. രാജഹംസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കൊക്കും കാലും ചുറ്റും ശരീരം വെളുത്തുള്ള ഹംസത്തിന്റെ പേര്.

മലിനൈർലീകാക്ഷാസ്തു ധാർമ്മാസ്തീതൈരൈഃ

ശമാമിമാടിമാഡിശ്ച വലാകാ വിസകണ്ഠികാ.

മല്ലികാർജ്ജുന (അ-പു-പ്ര-ബ) അല്പമായ പെരുപ്പോടുകൂടിയ കൊക്കോട്ടം കാലാട്ടം കൂടിയതായും വെളുത്തതായുമിരിക്കുന്ന ഹംസത്തിന്റെ പേര്. ധാന്തമാപ്പ്റാ (അ-പു-പ്ര-ബ) കൊക്കം കാലം കറുത്തും ശരീരം വെളുത്തുമുള്ള ഹംസത്തിന്റെ പേര്. ശരാമി: ആടി: അഡി: (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ താരാവിന്റെ പേര്. ശരാമി: നാ ഇ എന്നതു തമിഴ്ക്കുത്തി എന്നൊരു പുഴുക്കുത്താകുന്നു എന്നു ധരിച്ചുകൊൾകയും വേണം. ശരാമി:സ്രീശരാമീച ശരാലാമപിസാമതാ ശരാലീച ശരാടിശ്ച ശരാടിതി ച കഥ്യതേ ശരാഡിശ്ചശരാഡീച ശരാതിശ്ചശരാതി കാ സ്യാഭാമിരാലിരാടിശ്ച തഥാഡിതിതിചോച്യതേ എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിൽ മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ ഒക്കെയും സ്രീലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നുള്ള അഭിപ്രായം തോന്നുവാൻ തക്കതായ പ്രയോഗത്തെ ചെയ്തിരിക്കുന്നതിനുംപുറമേ ശരാമി:സ്രീ എന്നതുകൊണ്ടു ശരാമിശബ്ദം സ്രീലിംഗമാകുന്നു എന്നുള്ള അർത്ഥത്തെ ഏറ്റവും സ്ഫുടമാക്കിയിരിക്കുന്നു എന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക. മേല്പറഞ്ഞ വചനത്തിന്റെ പ്രാമാണ്യംകൊണ്ടു ശരാമിശബ്ദത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു ശരാലി എന്നും ശരാടി എന്നും ശരാഡി എന്നും ശരാതി എന്നും ചേർത്തു പറിക്കാമെന്നും ആടി ശബ്ദത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു ആമിശബ്ദവും ആലിശബ്ദവും ആഡിതിതിചോച്യതേ എന്ന ഭാഗത്തിങ്കലെ ച ശബ്ദംകൊണ്ടു സമുച്ചിതമായ ആതിശബ്ദവുമാമെന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം. വലാകാ വിസകണ്ഠികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വെള്ളിപ്പക്ഷിയുടെ പേര്.

ഹംസസ്യ യോഷിദപ്രദാ സാരസസ്യ തു ലക്ഷണം
ജതുകാജിനപത്രാ സ്യാൽ പരോഷ്ണീ തൈലപായികാ.

വരദാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അരയന്നപ്പിടയുടെ പേര്. ലക്ഷണം (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വണ്ടാരംകോഴിപ്പിടയുടെ പേര്. ജതുകാ, അജിനപത്രാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വാവലിന്റെ പേര്. എന്നു തമിഴ്ക്കുത്തിൽ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. വാവൽ എന്നു ഭാഷാഭേദമായിരിക്കും. അവലിന്റെ പേര് എന്നു ധരിച്ചുകൊൾക. പരോഷ്ണീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തൈലപായികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ നരിച്ചിരിന്റെ പേര്. ജതുകാജിനപത്രാസ്യാൽ പരോഷ്ണീതൈലപായികാ എന്നും പറയുമുണ്ട്. ജതുകാടി നാലും അവലിന്റെ പേരെന്നും ഒരു മതമുണ്ട്.

പർവ്വണാ മക്ഷികാ നീലാ സമംചാ മധുമക്ഷികാ
പതംഗികാ പുത്തികാ സ്യാദുംശസ്തു വനമക്ഷികാ.

പർവ്വണാ മക്ഷികാ നീലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ചെറുതേനീച്ചയുടെ പേർ. ബർബുണാ എന്നുമാമെന്നു മഹേശ്വരസീകയിലുണ്ടു്. തമിഴ്ക്കുത്തിൽ കാണുന്നത് പർവ്വണാ എന്താകുന്നു. ആയതു് വകാരത്തെ പകാരമാണെന്നു ഭൂമിച്ചിട്ടു ചേർത്തായിരിക്കുമെന്നു തോന്നുന്നു. സമംചാ മധുമക്ഷികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചിററീച്ചയുടെ പേർ. ദംശഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വനമക്ഷികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കാട്ടിച്ചയുടെ പേർ.

ദംശീ തജ്ജാതിമല്ലാ സ്യാൽ ഗന്ധോജീ വരോ ദപയോഃ
ഭംഗാമീ ചീരകാ ചീമീ ത്യില്ലികാ ച സമാ ഇമാഃ. ൨൯

ദംശീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കുർച്ചിച്ചയുടെ പേർ. ഗന്ധോജീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വരോ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ദപയോഃ എന്നുണ്ടാകയാൽ വരോ എന്നു പുല്ലിംഗമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാമെന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. ഇവ ൨-ം കടന്നലിന്റെ പേർ. ഭംഗാമീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചീരകാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചീമീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ത്യില്ലികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം ചീവീടിന്റെ പേർ. മഹേശ്വരസീകയിലെ പാഠം ത്യിരകാ ത്യിമീ എന്നാകുന്നു. ത്യിരകാ എന്നും ത്യിരകാ എന്നും ത്യിരകാ എന്നുമാമെന്നു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. ത്യില്ലികാ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു് ത്യിലികാ എന്നും ചീലികാ എന്നും ചിലുകാ എന്നുമാമെന്നുണ്ടു്. തമിഴ്ക്കുത്തിലും മറ്റും അനേക പുസ്തകങ്ങളിലും കാണുന്നത് ചീരകാചീമീ എന്നാകുന്നു. ശബ്ദപൃഥ്വതരംഗിണിയിൽ ഭംഗാമീ ചീരകാചീമീ ത്യിരകാത്ഥീരകാ ച സാ ത്യിമീചത്ഥീരകാ ച സ്യാൽ ത്യിരകാത്ഥീലുകാപി ച ചീലികാ ചിലുകാ ത്യില്ലീ ത്യിലികാ ചീലികേതി ച എന്ന വചനംകൊണ്ടു് മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദഭേദങ്ങളൊക്കെയും സംഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

സമൗ പതംഗശലഭൗ ചദ്യോതോ ജ്യോതിരിംഗണഃ
മധുവ്രതോ മധുകരോ മധുലിബധുപാളിനഃ. ൩൦

ദിനേഹപുഷ്പലിഡ്ഭംഗാശരപദഭൂമരാജയഃ
മയൂരോ ബർഹിണോ ബർഹീ നീലകണ്ഠോ ഭൂമംഗഭൂഷഃ.

ശിഖാവളശ്ശീഖീകേകീ മേഘനാദാനുലാസ്യപി
കേകാ വാണീ മയൂരസ്യ സമൗ ചന്ദ്രകമേചകൌ ൩൧

പതംഗഃ, ശലഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പാററയുടെ പേർ. ഖജോതഃ ജ്യോതിരിംഗണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മിന്നാമിനങ്ങളുടെ പേർ. ഖജോതഃ ജ്യോതിഃ ഇംഗണഃ ഇങ്ങിനെ മൂന്നെന്നുള്ളതു് ചിലരുടെ ഭൂമാകുന്നു. മധുവ്രതഃ, മധുകരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മധുചിട് (ഹ-പു-പ്ര-ഏ) മധുപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അളീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ദിരേമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പുഷ്പചിട് (ഹ-പു-പ്ര-ഏ) ഭംഗഃ ഷർപഭഃ, ഭൂമരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അളിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪൪-൦ വണ്ടിന്റെ പേർ. മയൂരഃ ബർഹിണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ബർഹീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) നീലകണ്ഠഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഭുജംഗഭുജ (ജ-പു-പ്ര-ഏ) ശിഖാവളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശിഖീ കേകീ മേഘനാഭാൻലാസീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൯-൦ മയിലിന്റെ പേർ. ബർഹീ, നാ, ഈ എന്നു തമിഴ്കുത്തിൽ കാണുന്നതു വിശ്വാസയോഗ്യമല്ലെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. കേകാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മയിലിന്റെ ശബ്ദത്തിന്റെ പേർ. ചന്ദ്രകഃ, മേഘകഃ, (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പീലിക്കണ്ണിന്റെ പേർ.

ശിഖാ ചൂഡാ ശിഖണ്ഡസ്മ പിഞ്ചരബർഹേ ന പുംസകേഖഗേ വിഹംഗവിഹഗവിഹംഗമവിഹായസഃ. നന്ദശകുന്തിപക്ഷിശകുന്തിശകുന്തശകുന്തദിജാഃ പതശ്ശ്രീപത്രിപതഗപതൽപത്രമമാണ്ഡജാഃ. നന്ദനഗൌകോവാജിവികിരവിപിഷ്ഠിപതത്രയഃ നീഡോദ്യോ ഗരുന്മാന്തഃ പിസന്തോ നസംഗമാഃ. നന്ദ

ശിഖാ ചൂഡാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മയിൽകുട്ടമയുടെ പേർ. ശിഖണ്ഡഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പിഞ്ചര ബർഹം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ പീലിയുടെ പേർ. പിഞ്ചരഃ നാ അ ബർഹഃ നാ അ ഇങ്ങിനെ തമിഴ്കുത്തിൽ പറഞ്ഞതു മൂലവിരുദ്ധമാകുന്നു. പിഞ്ചരബർഹേ നപുംസകേചിന്ന് മൂലത്തിനു പിഞ്ചരബർഹശബ്ദങ്ങൾ നപുംസകങ്ങളാകുന്നു എന്നല്ലാത്തതാകുന്നത്. അയതു വിചാരിക്കാതെ മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ പുല്ലിംഗങ്ങളെന്നു പറഞ്ഞതത്രേ ഇവിടെ മൂലവിരുദ്ധമാകുന്നതെന്ന് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. ഖഗഃ വിഹംഗഃ വിഹംഗരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിഹായാഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) ശകുന്തിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) പക്ഷീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ശകുന്തിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ശകുന്തഃ ശകുനഃ ദിജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ). പതശ്ശ്രീ പത്രി (ന-പു-പ്ര-ഏ) പതഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പതൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) പത്രമഃ അണ്ഡജഃ (അ-

പു-പ്ര-ഏ) നഗ്നാകാഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) വാജീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) വികിരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) വിഷ്ണിരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പത്നിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) നീഡോദ്ഭവാഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഗതന്തഃ പിസ്തന്തഃ (ത-പു-പ്ര-ഏ) നദസംഗമാഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ബഹുതപമുണ്ടെങ്കിലല്ലാതെ ബഹുവചനപ്രയാഗംവേണ്ട അതുകൊണ്ട് നീഡോദ്ഭവാഃ ഇത്യാദികളുടെ ഏകവചനങ്ങളെ കാണിക്കാം. നീഡോദ്ഭവാഃ ഗതന്താൻ പിസ്തൻ നദസംഗമാഃ അന്താർമുഖപരഞ്ചൈവ എന്നു വിശേഷിച്ചു പറയേണ്ടതു മില്ല. മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ ൨-൭-൦ പക്ഷിയുടെ പേരുകളാണ്. പദവിഭാഗത്തിങ്കൽ സമീപിക്കുന്നതിൽ വിഹായസഃ എന്നു കാണിക്കപ്പെട്ടതു് അബദ്ധമാകുന്നു.

തേഷാം വിശേഷാ ഹാമീതോമല്ഗുഃ കാമണ്ഡവഃ പ്ലവഃ തിത്തിരിഃ കക്ഷോലാഭവാ ജീവജീവശ്ചകോരകഃ. നന്ത

തേഷാംവിശേഷാ എന്നതിനുപക്ഷികളുടെ വിശേഷങ്ങൾ പറയപ്പെടുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. ഹാമീതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചൂളപു വിന്റെ പേര്. മല്ഗുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) നീർകാക്കയുടെ പേര്. കാമണ്ഡവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കുളക്കോഴിയുടെ പേര്. പ്ലവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മരക്കലാനാവെന്ന പക്ഷിയുടെ പേര്. തിത്തിരി (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ചിട്ടിരിപക്ഷിയുടെ പേര്. കക്ഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചെറുകുരിശിന്റെ പേര്. ലാഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മീവൽപക്ഷിയുടെ പേര്. ജീവജീവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പട്ടച്ചാവലിന്റെ പേര്. ചകോരകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചകോരപ്പക്ഷിയുടെ പേര്. തിമസ്തിരി സ്തഃ പുംസി തുരശ്ച തുരശിത്വപി തിമിശ്ചതിത്തിമശ്ച സ്യാത്തിത്തിരി. സ്തൈത്തിരിയകു എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതമംഗിണിയിലുണ്ടാകയാൽ തിത്തിരിഃ കക്ഷോലാഭഃ എന്നുമാം. മയൂരപത്രശ്ചിത്രാം ഗോജീവജീവശ്ചജീവകഃ ജവാജീവസ്സഹ്വചസ്യാജീവജീവക ഇത്യാദി എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതമംഗിണിയിലുണ്ടാകയാൽ ജീവാജീവശ്ചകോരകഃ എന്നും ജീവജീവശ്ചകോരകഃ എന്നുമാം. മഥേ ശ്വരീകയിൽ കക്ഷഃ എന്നു പാഠം കാണപ്പെടുന്നു. ഉപദേശം കക്ഷഃ എന്നാകുന്നു.

കോയഷ്ടികഷ്ടിട്ടിഭകോ വന്തകോ വന്തികാഭയഃ

ഗതൽ പക്ഷഃ ചൂഃ പത്രം പത്രശ്ച തന്തരമം. നന്ത

കോയഷ്ടികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കുളൻകാണിയുടെ പേര്. ടിട്ടിഭകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കൂതികലിക്കിപക്ഷിയുടെ പേര്. കോയഷ്ടികഷ്ടിഭകഃ എന്നുമാം. ടിട്ടിഭഷ്ടിഭശ്ചസഃ എന്നു ശബ്ദ

വൃഹതരംഗിണിയിലുണ്ടു്. വർഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കാടല്ല
 ക്ഷിയിയുടെ പേർ. വർഷികാദയഃ എന്നതിന്നു വർഷിക മുതലായ
 തുകളും പക്ഷിവിശേഷങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. വർഷിക
 (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) കാടയടിയാളിന്റെ പേർ. ആദിശബ്ദംകൊ
 ണ്ടു കവിഞ്ജലം മുതലായവയെ സംഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു. ഗതൽ
 (ത-പു-പ്ര-ഏ) പക്ഷഃ ചരഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പതം പതന്തം
 തരതരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ സ-ം ചിറകിന്റെ പേർ.

സ്മി പക്ഷതിഃ പക്ഷമൂലം ചഞ്ചുസ്ത്രോടിതഭേ സ്മിയ
 പ്രഡീനോസ്സീനസണ്ഡീനാനേന്യതഃ ചഗഗതിക്രിയാഃ.

പക്ഷതിഃ (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ) പക്ഷമൂലം (അ-ന-പ്ര-ഏ)
 ഇവ ര-ം ചിറകിന്റെ കടയുടെ പേർ ചഞ്ചുഃ (ഉ-സ്മി-പ്ര-ഏ)
 ത്രോടിഃ (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം കൊക്കിന്റെ പേർ. പ്ര
 ഡീനം ഉസ്സീനം സണ്ഡീനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം പക്ഷി
 കളുടെ ഗതിവിശേഷങ്ങളുടെ പേർ. പ്രഡീനമെന്നതു് വിച
 ങ്ങത്തിൽ പറക്കുന്നതിന്റെയും ഉസ്സീനമെന്നതു മേൽപ്പോട്ടു പറ
 കുന്നതിന്റെയും സണ്ഡീനമെന്നതു കൂട്ടത്തോടുകൂടെ പറക്കുന്ന
 തിന്റെയും പേരാകുന്നു എന്നു ഗതിച്ചുകൊറുകയും വേണം.

പേശീ കോശോ ദിഹീനേണ്ഡം കുലായോ നീഡമസ്മിയാം
 പോതഃ പാകോർഭേകാ ഡിംഭഃ പൃഥുകശ്ശാഞ്ചകശ്ശീകൂഃ,

പേശീ (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ) കോശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അ
 ണ്ടം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം മുട്ടയുടെ പേർ. കുലായഃ
 (അ-പു-പ്ര-ഏ) നഡം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അസ്മിയാമെന്നു പറക
 യാൽ നീഡഃ എന്നും പ്രയോഗിക്കാമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊറുക.
 ഇവ ര-ം കൂടിന്റെ പേർ. പോതഃ പാകഃ അർഭകഃ ഡിംഭഃ പൃ
 ഥുകഃ ശാഞ്ചകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശീകൂഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ
 ര-ം കുട്ടിയുടെ പേർ.

സ്മിപുംസൗ മിമുനം ദന്ദനം യുഗന്തു യുഗളം യുഗം
 സമൃഹനിവഹവൃഹസന്ദോഹവിസമവ്രജാഃ. ൧൧
 സ്മോമൗഘനികമപ്രാത വാരസംഘാതസഞ്ചയാഃ
 സമുദായസ്സമുദയസ്സമവായശ്ചായോ ഗണഃ. ൧൨
 സ്മിയാന്തു സംഹതിർച്ചന്ദം നികരംബം കദംബകം
 പൃന്ദഭോസ്സമൈവ്യാസ്സംഘസാത്മൗ തു ജന്തുഭിഃ ൧൩
 സജാതീയൈഃ കുലം യുഗം തിമശ്ചാം പുനപുംസകം
 പശൂനാം സമജോന്യേഷാം സമാജോടമ സധമ്മിണാം

സ്യാന്നികായഃ പുഞ്ജമാശീ തുൽകരഃ കൂടമസ്ത്രിയാം
കാചപാതശൈകമായുതൈത്തിമാദീനി തദ്ഗണേ
ഗൃഹാസകരാഃ പക്ഷിമൃഗാച്ഛ്ലോകാസ്തേ ഗൃഹ്യകാശ്ച തേ.

(സ്രീപുംസൗ (അ-പു-പ്ര-ദപി) മിമുനം ചന്ദ്രപം (അ-ന-പ്ര-
-ഏ) ഇവ ന-ം ഒന്നു സ്രീയും ഒന്നു പുരുഷനുമായ ഇരട്ടയുടെ
പേർ യുഗം യുഗളം യുഗം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം ഇരട്ടയു
ടെ പേർ. സ്രീപുംസൗ മിമുനം ചന്ദ്രപം യുഗ്മേതുയുഗളം യു
ഗമെന്നു പഠിച്ചിട്ട് ചിലർ ചന്ദ്രപം യുഗ്മം യുഗളം യുഗം ഇവ
൪-ം ഇരട്ടയുടെ പേർ എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അപക്ഷ്—കാ
ച്ഛ്ലോകത്ത്സ്മഹാസാന്ന വില്യം ചന്ദ്രപാനിഭാവം ക്രിയയാ വിവ
പ്രഃ ഇത്യാദി പ്രയോഗങ്ങളിലെ ചന്ദ്രപശബ്ദത്തിന്നു മിമുനവാ
ചിത്വം ഭർദ്വമോകയും ചെയ്യും. നമോവാകം ബ്രഹ്മാനായനമമ
ബീയായപദയോസ്തവാസ്തേചന്ദ്രപായ ഇത്യാദി സ്ഥലങ്ങളിൽ
ചന്ദ്രപശബ്ദത്തിന്നു യുഗ്മവാചിത്വം സ്വമതത്തിങ്കലും ഭർദ്വമോ
കത്ര എന്നുള്ള ആക്ഷേപം വരുമ്പോൾ സ്രീപുംസ്തപ
ങ്ങളുടെ ആദരാപാത്രംകൊണ്ടു മിമുനവാചിത്വംതന്നെ ഇഷ്ട
മാകുന്നു എന്നു പറയുകയുമാം. ഈ വിഷയത്തിങ്കൽ ഇനി
യുക്തികളെ പരയേണ്ടതുണ്ടായിരുന്നു. വിസ്തരഭയം ഹേതുവായിട്ടു
ചുരുക്കുന്നു. സമുദായഃ നിവഹഃ പൂഹഃ സന്ദോഹഃ വിസരഃ പ്രജഃ
സ്തോമഃ ഓഹഃ നീകരഃ പ്രാതഃ വാരഃ സംഘാതഃ സഞ്ചയഃ സമു
ദായഃ സമുദയഃ സമവായഃ ചയഃ ഗണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സംഘ
തിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വൃന്ദം നീകരഞ്ചം കദഞ്ചകം (അ-ന-പ്ര-
ഏ) ഇവ ൨൨ ഹസ്തസമൂഹത്തിന്റെ പേർ. വൃന്ദഭോഗഃ എന്നതിന്നു
സമൂഹവിശേഷങ്ങൾ പറയപ്പെടുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. വർഗ്ഗഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) സമസ്തങ്ങളുടെ സമൂഹത്തിന്റെ പേർ. സംഘഃ
സാത്ഥം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജന്തുസമൂഹത്തിന്റെ പേർ. കുലം (അ-
ന-പ്ര-ഏ) തുല്യജാതികളായ ജന്തുക്കളുടെ സമൂഹത്തിന്റെ പേർ.
യൂഗം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പക്ഷിയാദി സമൂഹത്തിന്റെ പേർ. പുന്ന
പുംസകമെന്നു പറകയാൽ യൂഗഃ എന്നു പുല്ലിംഗമായിട്ടും പ്രയോഗി
ക്കാം. സമജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പശുസമൂഹത്തിന്റെ പേർ.
സമാജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അന്യസമൂഹത്തിന്റെ പേർ. നീകായഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) സദാനമായ ധർമ്മത്തോടുകൂടിയവരുടെ സമൂഹ
ത്തിന്റെ പേർ. പുഞ്ജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മാശീ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ)
ഉൽകരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കൂടം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അസ്ത്രിയാമെന്നു
പറകയാൽ കൂടഃ എന്നു പുല്ലിംഗമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം. ഇവ
൪-ം ധാന്യാദിസമൂഹത്തിന്റെ പേർ. കാചപാതം (അ-ന-പ്ര-

ഏ) മാടപ്രാവുകളുടെ സമൂഹത്തിന്റെ പേര്. ശങ്കരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) തത്തുകളുടെ സമൂഹത്തിന്റെ പേര്. മായൂരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മയിലുകളുടെ സമൂഹത്തിന്റെ പേര്. തൈത്തിരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചിച്ചിരികളുടെ സമൂഹത്തിന്റെ പേര്. ആടിശബ്ദം കൊണ്ടു ബാകം മുതലായവയെ സംഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു. ചേരകൾ: ഗുഹുകൾ (അ-പു-പ്ര-ബ) ഇവ ൨-ം കുടിയിൽപോരുന്ന പക്ഷികളുടേയും മൃഗങ്ങളുടേയും പേര്. ഇതിന്നുതാഴെ മാജ്ജാരികാ ഗന്ധമുഖ്യാമാതാ തു സ്രാൽപിപീലികാ എന്ന അജ്ഞാതവും മാജ്ജാരികാ (സ്രീ-അ) ഗന്ധമുഖ്യാ (സ്രീ-അ) ൨-ം കസ്തുരിമൃഗം. മാതാ(സ്രീ-അ) പിപീലികാ (സ്രീ-അ) ൨-ം എറുമ്പ. ഏൻ അതിന്റെ വിവരണവും തമിഴ് ക്ഷേത്രത്തിൽ കാണുന്നു. മഹേശ്വരീകയിൽ കാണുന്നതുമില്ല. വേറെ ചില പുസ്തകങ്ങളിലും പരിഭാഷയിച്ചു. അതുകൂടിയില്ല. അതു വേറൊരുതരമായിട്ടു ആയതു ചേർത്തിട്ടുമില്ല.

ഇതി മൃഗവർഗ്ഗം.

മനുഷ്യവർഗ്ഗപ്രാരംഭം

മനുഷ്യാ മനുഷാ മത്ത്യാ മനുജാ മാനവാ നമാഃ

സ്യുഃ പുമാംസഃ പഞ്ചജനാഃ പുരുഷാഃ പുരുഷാഃ നരഃ. ൧

മനുഷ്യാഃ, മനുഷാഃ, മത്ത്യാഃ, മനുജാഃ, മാനവാഃ, നമാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ). പുമാംസഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) പഞ്ചജനാഃ പുരുഷാഃ പുരുഷാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) നരഃ (ഈ-പു-പ്ര-ബ) ഇവ ൧൧-ം മനുഷ്യരുടെ പേര്. പുമാംസഃ ഇത്യാദികളായ അഞ്ചിന്നും പുറപ്പെട്ടിരുന്നതായി പ്രായേണ പ്രയോഗമുണ്ടെന്നു മഹേശ്വരീകയിൽ സ്പഷ്ടമാകുന്നു.

സ്രീ യോഷിദബലാ യോഷാ നാമീ സീമന്തിനീ വധുഃ

പ്രതീപദർശിനീ വാമാ വനിതാ മഹിളാ തഥാ. ൨

സ്രീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) യോഷിൽ (ത-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അബലാ യോഷാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നാമീ സീമന്തിനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വധുഃ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പ്രതീപദർശിനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വാമാ വനിതാ മഹിളാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൧-ം സ്രീയുടെ പേര്. തഥാശബ്ദംകൊണ്ടു മഹിളാശബ്ദസാദൃശ്യമുള്ള മഹ

ഈശ്വരന്റെയും മഹേശ്വരന്റെയും സംഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു. മഹിമാമഹാമഹാമഹാ എന്നും സ്ഥായാദിപാസ്തമ്യമഹിതോദാമഹേശ്വരമഹേശ്വര എന്നും പ്രായോഗ്യമുണ്ട്. സ്രീവശുഷേജാഷിതാജോഷി ജ്യോഷിതായോഷിദിത്യപി എന്നു ശബ്ദാധാരണമംഗിണിയിലുണ്ടാകയാൽ സ്രീജോഷിദബലം എന്നുമാം. ജോഷായോഷാബലാനാമി എന്നുമുണ്ടാകയാൽ യോഷാശബ്ദത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു ജോഷാ എന്നുമാം.

വിശേഷാസ്തപംഗനാ ഭീരു കാമിനീ വാമലോചനാ
പ്രമദാ മാനിനീ കാന്താ ലലനാ ച നിതംബിനീ. ൩

വിശേഷം എന്നതിന്നു സ്രീവിശേഷങ്ങൾ പറയപ്പെടുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. അംഗനാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നല്ല ശരീരത്തോടു കൂടിയവളുടെ പേര്. ഭീരു (ഉ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) യേമുള്ളവളുടെ പേര്. കാമിനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കാമമുള്ളവളുടെ പേര്. വാമലോചനാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മനോഹരമായ കണ്ണോടുകൂടിയവളുടെ പേര്. പ്രമദാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പ്രബലമായ കാമവേഗത്തോടുകൂടിയവളുടെ പേര്. മാനിനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പ്രണയകോപമുള്ളവളുടെ പേര്. കാന്താ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മനോഹരയായിരിക്കുന്നവളുടെ പേര്. ലലനാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ലലനത്തോടുകൂടിയവളുടെ പേര്. ലാളിക്കപ്പെട്ടവളുടെ പേരെന്നു താല്പര്യം. നിതംബിനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നല്ല നിരംബത്തോടുകൂടിയവളുടെ പേര്.

സുന്ദരീ രമണീ രാമാ കോപനാസൈവ ഭാമിനീ
വരാഹോഹാ മത്തകാശിനൃത്തമാ വചസ്സിനീ. ൪

സുന്ദരീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശോഭനങ്ങളായിരിക്കുന്ന അവയവങ്ങളോടുകൂടിയവളുടെ പേര്. രമണീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) രതിയെ ഉണ്ടാക്കുന്നവളുടെ പേര്. രാമാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) രമിക്കുന്നവളുടെ പേര്. കോപനാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഭാമിനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം കോപിക്കശീലമായുള്ളവളുടെ പേര്. വരാഹോഹാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മത്തകാശിനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഉത്തമാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വചസ്സിനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം ഉത്തമസ്രീയുടെ പേര്. സ്രീയോഷിദബലേത്യാദി ശ്ലോകത്രയത്തെപ്രാചീനപാഠത്തെ അനുസരിച്ചു കാണിക്കയും പ്രാചീനവിവരണത്തെ അനുസരിച്ചു മേൽപ്രകാരം വിവരിക്കുകയും ചെയ്തു. പാഠവും വിവരണവും മേൽപ്രകാരമായാൽ അനുചിതകർമ്മാർക്കു സ്തംഭവിരോധോ ബലിയസാ സ്പലം പ്രമദാജനവിശ്വാസോ

നാശഭയാമാണീചതപാതി ഇത്യാദി പ്രയോഗങ്ങൾ വിരുദ്ധങ്ങളാകയും ചെയ്യും. മേൽപറഞ്ഞ ശ്ലോകത്തിൽ പ്രമോജനവിശ്വാസം എന്ന പദത്തിന് വിവക്ഷിതമായിരിക്കുന്ന അർത്ഥം സ്രീജനവിശ്വാസമെന്നാകുന്നു. ആയത് തോന്നണമെങ്കിൽ പ്രമോശബ്ദത്തിന്നു സ്രീ എന്നുതന്നെ അർത്ഥമായിരിക്കണം. പ്രബലമായിരിക്കുന്ന കാമവേഗത്തോടുകൂടിയ സ്രീ എന്നർത്ഥമായാൽ അപ്രകാരമല്ലാത്തവളെ വിശ്വസിക്കാമെന്നു വരും. ആയത് സിദ്ധാന്തവിരുദ്ധമാകുന്നു. അത്രയുംല്ല; സന്ദർഭാധാരപല്ലവാസചകിതം ഹസ്താഗ്രമാധൂനപതി മാമാമുഖ്യശരേതികോപചചനൈരാനന്തിതഭൂലതാ സീതകാമാഞ്ചിതലോചനാ സപുളകംയൈശ്വര്യം ബിതാഹാനിനി പ്രാപ്തംതൈരമൃതം ശ്രമായമധീതോമുഡൈസ്തമൈസ്താഗമഃ ഇത്യാദി പ്രയോഗങ്ങളും അപ്രകാരമെന്നു എന്നു വരും. മേൽപറഞ്ഞ ശ്ലോകത്തിങ്കലെ മാനിനീശബ്ദത്തിന് വേമഭൂപാലൻ മമണ്ണി എന്നർത്ഥത്തെ കാണിക്കയും ഇഷ്ടാകൃതകോപമുള്ളവർ എന്നുള്ള അർത്ഥത്തെ വിവക്ഷിച്ചിട്ടില്ലെന്നു പറയുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. അതിനോടടുത്ത ഭാഗത്തിൽ മാനിനീശബ്ദം സ്രീ സംജ്ഞാമാത്രജ്ഞാപകമാകുന്നു എന്നുമുണ്ട്. ഇല്ലാത്തതൊന്നും മാനിനീശബ്ദത്തിന്നു മേൽപിവരിച്ചപ്രകാരമല്ലാതെ അർത്ഥമില്ല എങ്കിൽ ചേരുന്നതായി വരികയുമില്ല. ഇതുകൾ കൂടാതെ മരയാസംശ്രയതേതലം വിടപീനാം ശ്രാന്തേവപാഞ്ചൈസ്തമം മൃവഞ്ചാതിസരോജവസ്യജഡതാഗ്ലാനവമീനൈസ്തമം അർചാമത്വഹിമാശ്ശഭീധിതിരപിസ്തപ്തവലോകൈസ്തമം നിദ്രാഗർഭേഹംസമപ്രവിശതിക്ലാന്തേവകാന്താജനൈഃ, ഇത്യാദി പ്രയോഗവിരോധവുമുണ്ട്. മേൽപറഞ്ഞ ശ്ലോകത്തിങ്കലെ കാന്താജനൈഃ എന്ന പദത്തിന്നു സ്രീജനൈഃ എന്നർത്ഥമാകുന്നു. കാന്താശബ്ദത്തിന്നു മനോഹരയായുസ്രീ എന്നുതന്നെ അർത്ഥമായാൽ ആയതു സിദ്ധിക്കുകയുമില്ല, എന്നുമാത്രമല്ല അമോഹനാഹരകളായിരിക്കുന്ന സ്രീകൾ ഗർഭേഹത്തെ പ്രാപിച്ചില്ല എന്നു തോന്നുകയും ചെയ്യും. ആയതു മദ്ധ്യാഹ്നസപഭാവസമഗ്രീ പ്രത്യായനവിരോധിയാകയാൽ സഹജസമ്മതമാകുകയുമില്ല. മേൽപറഞ്ഞ വിരോധങ്ങളുണ്ടെന്നുതന്നെ അല്ല, വേറെയും ദോഷമുണ്ട്. അംഗനാ എന്നതിന്നു പ്രശസ്തമായ അംഗമുള്ളവർ എന്നു അർത്ഥമാകുന്നു. സുന്ദരീശബ്ദത്തിന്റെ അർത്ഥവും അതിനോടുസമാനമായാൽ രണ്ടും പര്യായങ്ങളാകുന്നു എന്നു പറയാതെ നിർവാഹമില്ല. ആയവസ്ഥയ്ക്ക് വിശേഷാസ്തപംഗനാഭീരുഃ കാമിനീവാമലോചനാ സുന്ദരീമമണീരമാ ഇങ്ങിനെ രണ്ടു ഭാ

ഗങ്ങളിൽ പറയാതെ കോപനാസൈവഭാമിനീ എന്നു പറഞ്ഞു
 തുപോലെ ഒരേമത്തുതന്നെ പറയേണ്ടതായിരുന്നു ആയതു ചെയ്താ
 ത്തതിനാൽ ഗുണമന്തിനു ശുദ്ധിയില്ലെന്നും വരും. ആയതു കൊ
 ണ്ടു വനിതാമഹിളാതഥാ എന്നതിന്റെ ശേഷം പ്രമദാമാനിനീ
 കാന്താലലനാചനിതംബിനീ സുന്ദരീമേണീതാമാ കോപനാ
 സൈവഭാമിനീ എന്നു പഠിച്ചുകൊൾകയും വിശേഷാസ്തപംഗ
 നാഭിഭൂ കാമിനീവാമലോചനാ എന്നുള്ളതു് അനേകപുസ്തക
 ങ്ങളിലുണ്ടായിരുന്നാലും അമവിദമശോകഞ്ചെത്യാദി ശ്ലോകമെ
 നപോലെ ചേർത്തു പഠിക്കപ്പെട്ടുവരുന്നതാകുന്നു എന്നു വിചാരി
 ച്ചുകൊൾകയും വേണം. ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിലും സ്രീ വ
 ധുജ്ജ്യാഷിതാ ജ്യാഷിദ്യോഷിതായോഷിദിത്യപി ജ്യാഷായോ
 ഷാഞ്ചലാനാമീ മഹേളാമഹിളേതിച പ്രതീപദർശിനീ വാമാ
 കാന്താ സീമന്തിനീതഥാ പ്രമദാമാനിനീ ച സ്യാദപനിതാ ലല
 നാ ചന്ദാ എന്നുള്ള വചനംകൊണ്ടു കാന്താപ്രമദാ മാനിനീ ല
 ലനാ എന്ന ഇതനാലുശബ്ദങ്ങളും സ്രീമാനുവാചകങ്ങളായി പറ
 യപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു എന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക. നിതംബിനീ സു
 ന്ദരീ മേണീ താമാ ഇവ ങ്ങ-ം സൗന്ദര്യമുള്ളവളുടെ പേരാകുന്നു.
 കോപനാസൈവഭാമിനീ എന്നതിന്നു യാകോപനാസാ ഏവ
 ഭാമിനീ എന്നു യജ്ഞുണ്ണെ അധ്യാഹരിച്ചു് അനപയിച്ചു്, യാ
 വളൊരുത്തി കോപനയാകുന്നുവോ അവർത്തനെ ഭാമിനിയാ
 കുന്നതു എന്നർത്ഥമാകുന്നു എന്നു ധരിച്ചുകൊൾകയും വേ
 ണം. മാനിനീശബ്ദത്തിന്നു് വേമഭൂപാലൻ മേണി എന്നു വ്യം
 ഖ്യാനിച്ചതു് ഇപ്രകാരമായാലും ചേർന്നില്ലല്ലോ എന്നു വിചാരി
 ക്കുന്നു എങ്കിൽ അപ്രകാരമുള്ള വ്യാഖ്യാനത്തിന്റെ സംഗതി പറ
 യാം. സംയോഗോ വിപ്രയോഗശ്ച സാഹചര്യം വിമോധിതാ
 അത്ഥഃപ്രകരണം ഭിംഗം ശബ്ദസ്യാനുസൃസന്നിധിഃ സാമന്ത
 മൗചിതീഭേദഃ കാലോ വ്യക്തിസ്തഥാഭയഃ ശബ്ദാത്മസ്യാനവ
 ഭേദഭേദ വിശേഷസ്തുതിമേതവഃ എന്നു ഭർത്താഹരിവാക്യമുണ്ടു്.
 ഇതിന്റെ അത്ഥം ഒരു ശബ്ദത്തിന്റെ അത്ഥങ്ങൾ അനേകങ്ങ
 ളായാൽ അവിശേഷേണ അതുകൾ എല്ലാം തോന്നുമെന്നല്ലാതെ.
 വിശേഷോപസ്ഥിതി ഉണ്ടാകയുമില്ല. അപ്രകാരം വരുന്നെത്തു്
 സംയോഗാദികൾ വിശേഷോപസ്ഥിതിമേതുകൂളായി ഭവിക്ക
 മെന്നാകുന്നു. സംയോഗമെന്നതു് ഒരു ശബ്ദത്താൽ പറയപ്പെട്ട
 ന അനേകാത്ഥങ്ങളിൽവെച്ചു് ഒന്നിൽ ഇരിക്കുന്ന അത്ഥാന്തര
 സംബന്ധമാകുന്നു. അതിന്നു വിശേഷഭവോധത്തെക്കുറിച്ചു മേ
 തുതപമുണ്ടു്. ഉദാഹരണം ശംഖചക്രധരോഹരിഃ എന്നാകുന്നു.

ഹരിശ്ചന്ദ്രം വിഷ്ണുവിനെ എന്നപോലെ യമനിവാദികളെയും പറയുന്നതാകയാൽ ഹരിഃ എന്നു പ്രയോഗിച്ചാൽ വിഷ്ണുയമാദികളുടെ ബോധമുണ്ടാകുമെന്നല്ലാതെ വിഷ്ണു എന്നുതന്നെ അതിങ്കൽ നിന്നു ബോധം സിദ്ധിച്ചാൽ വഴിയില്ല. അപ്രകാരമിരിക്കുമ്പോൾ ഹരിശ്ചന്ദ്രന്താൽ പറയപ്പെടുന്ന അർത്ഥങ്ങളിൽവെച്ചു് ഒന്നായ വിഷ്ണുവിങ്കൽ തന്നെ ഇരിക്കുന്ന അർത്ഥാന്തരമായ ശംഖചക്രസംബന്ധത്തെ ശംഖചക്രധരഃ എന്ന ശബ്ദംകൊണ്ടു് പറകയാൽ വിഷ്ണു എന്നുള്ള വിശേഷംതന്നെ തോന്നുന്നു. ഇപ്രകാരം സ്ഥലാന്തരങ്ങളിലും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. വിപ്രയോഗമെന്നതു സംയോഗാഭാവമാകുന്നു. സംയോഗത്തിന്നു് യാതൊരു പ്രകാരമോ അപ്രകാരംതന്നെ സംയോഗാഭാവരൂപമായിരിക്കുന്ന വിപ്രയോഗത്തിന്നും വിശേഷബോധത്തെക്കുറിച്ചു് ഫേതുതമുണ്ടു്. ഉദാഹരണം—അശംഖചക്രോസിഹരിഃ എന്നാകുന്നു. ഇതു് ഒരു ഛായാവിനെക്കുറിച്ചു് ഒരുത്തന്റെ സ്തുതിവാക്കാകുന്നു. അങ്ങു് ശംഖചക്രങ്ങളോടുകൂടാതെ ഇരിക്കുന്ന ഹരിയാകുന്നു എന്നു് അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ഇവിടെ ഹരിശ്ചന്ദ്രത്തിങ്കൽ നിന്നു വിഷ്ണു എന്നുള്ള അർത്ഥംതന്നെ തോന്നുന്നു. അതിന്നു് ശംഖചക്രസംയോഗാഭാവം ഫേതുവാകുന്നു. ഇപ്രകാരം സ്ഥലാന്തരത്തിങ്കലും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. സാഹചര്യമെന്നതു് ഒരു ശബ്ദത്താൽ പറയപ്പെടുന്ന അനേകാർത്ഥങ്ങളിൽവെച്ചു് ഒന്നിനോടുകൂടെ മറ്റൊന്നിനുള്ള ഒരുമിച്ചുനടപ്പാകുന്നു. അതിന്നും വിശേഷബോധത്തെക്കുറിച്ചു് ഫേതുതമുണ്ടു്. ഉദാഹരണം—രാമചക്ഷുഃശ്ച എന്നാകുന്നു. രാമശബ്ദം ദശരഥന്റെ ജ്യേഷ്ഠപുത്രനെയും ബലഭദ്രനെയും പറയുന്നതാകയാൽ വിവക്ഷിതാർത്ഥം ഏതെന്നറിവാൻ കേവലമാർത്തിന്റെ പ്രയോഗത്തിങ്കൽ ഉപായമില്ല. മേൽപറഞ്ഞ ഉദാഹരണത്തിങ്കലെ രാമശബ്ദം ദശരഥന്റെ ജ്യേഷ്ഠപുത്രനെ പറയുന്നതാകുന്നു എന്നു തോന്നുന്നതുമുണ്ടു്. അതിന്നു് ലക്ഷണസാഹചര്യം ഫേതുവാകുന്നു. സ്ഥലാന്തരത്തിങ്കലും ഇപ്രകാരം ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. വിരോധിതാ എന്നതു് ഒരു ശബ്ദത്താൽ പറയപ്പെടുന്ന അനേകാർത്ഥങ്ങളിൽ ഒന്നിനോടുകൂടി വേറെ ഒന്നു് ഇരിക്കാത്തതും തമ്മിലുള്ള ശത്രുതവുമാകുന്നു. അതുകൾക്കും വിശേഷബോധഫേതുതമുണ്ടു്. ഉദാഹരണം—തമഹാനിശയാചാഹൻ താമോയുദ്ധ്യന്ദശാനനം എന്നാകുന്നു. നിശാശബ്ദത്തിന്നു രാത്രി എന്നും മഞ്ഞളെന്നും അർത്ഥം ഉണ്ടു്. മേൽപറഞ്ഞ ഉദാഹരണത്തിലെ നിശാശബ്ദത്തിന്റെ അർത്ഥം രാത്രി എന്നുതന്നെ തോന്നുകയും ചെയ്യുന്നു. അതിനെക്കുറിച്ചു്, രാത്രി രൂപമായ നിശാശ

ബ്രാഹ്മണത്തിന്നു് ഭാഹ്യശബ്ദത്തിന്റെ അർത്ഥമായ പകലോട്ടുകൂടിയ
 മിക്കായ്ക്കു എന്നുള്ള വിശോധിതം ഭേദമുപാകുന്നു. രാമപദംകൊ
 ണ് ദശരഥന്റെ ശ്വേഷപുത്രനെ തോന്നുന്നതിനെക്കുറിച്ച് രാമ
 ണശതപത്രപരമായ വിശോധിതം ഭേദമുപാകുന്നു. സ്ഥലാന്ത
 രങ്ങളിലും മേൽപ്രകാരം ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. അർത്ഥമെന്നതുപ്ര
 യോജനമാകുന്നു. അതും വിശേഷബോധം പ്രതിഭേദമുപാകുന്നു.
 ഉദാഹരണം—പ്രണമത്വപവർത്താ സ്ഥാണംകയ്യിദിജാഗ്രണീഃ
 പുന്നാകുന്നു. സ്ഥാണശബ്ദം കൊമ്പുകളോടു കൂടാതെ നിലു
 ന്നമരത്തെയും പരമേശ്വരനെയും പറയുന്നതാകുന്നു. മേല്പറഞ്ഞ
 ഉദാഹരണത്തിങ്കലെ സ്ഥാണശബ്ദം പരമേശ്വരനെത്തന്നെ പറ
 കയും ചെയ്യുന്നു. അതിനെക്കുറിച്ച് മോക്ഷരൂപമായ പ്രയോജ
 നം ഭേദമുപാകുന്നു. മോക്ഷവാചകമായ അപവർഗ്ഗപദംകൂടെ ഇ
 ല്ല പുനീൽ മരത്തിന്റെ കുറിയെ നമസ്കരിക്കുന്നു എന്നായിരിക്ക
 മോ എന്നും സംശയിക്കും. സ്ഥലാന്തരങ്ങളിലും ഇപ്രകാരംതന്നെ
 ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. പ്രകാശമെന്നതു് പറയുന്നവന്റെയും കേൾ
 കുന്നവന്റെയും ബുദ്ധിയോടുള്ള സംബന്ധമാകുന്നു. അ
 തും വിശേഷബോധം പ്രതിഭേദമുപാകുന്നു. ഉദാഹര
 ണം—രാമോസൈതപനേഷു വിക്രമഗുണൈഃ പ്രാപ്തഃ പ്ര
 സിദ്ധിപരോ മസുദ്ഭാഗ്യവിപത്നയാദ്യദിപരം ദേവാനാ
 മാനാതിതം വദീ വൈഷയശാസി ഗായതി മരുദ്യസ്യ
 കഞ്ചാണാഹതി ശ്രേണീഭൂതവിവിശാലസാലവിവരോദ് ഗ്നി
 ഷെണ്ണസപരൈ സ്സപ്തഭിഃ എന്ന ശ്ലോകമാകുന്നു. മേൽപ
 റഞ്ഞ ശ്ലോകം രാവണഭൃത്യന്റെ വാക്കുകയാൽ അവന്റെ ബു
 ധിയോടുള്ള സംബന്ധം ദേവശബ്ദത്തിങ്കൽനിന്നു രാമന്റെ എ
 ന്നുള്ള അർത്ഥബോധത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. ഉദാഹരണാന്തരങ്ങളി
 ലും ഇങ്ങിനെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ലിംഗം എന്നതു് ഒരു ശബ്ദ
 ത്താൽ പറയപ്പെടുന്ന അനേകാർത്ഥങ്ങളിൽവെച്ച് ഒന്നിങ്കൽ
 അന്യാർത്ഥങ്ങളിൽ ഇരിക്കാതെ ഉള്ള ധർമ്മത്തിന്റെ സംബന്ധ
 മാകുന്നു. അതും വിശേഷബോധം പ്രതിഭേദമുപാകുന്നു. ഉദാ
 ഹരണം—പ്രാപ്തപ്രഹർത്തുമാത്മാനം മദനം ദഹതിസുയഃ സ
 ദേവസ്സർവ്വദാ തുഭ്യവൈമാഗ്യായ പ്രസീദതാൽ എന്നുള്ള ശ്ലോ
 കമാകുന്നു. മദനശബ്ദത്തിന്നു് കാമദേവനെനും മലങ്കാരമരമെ
 ന്നും അർത്ഥമുണ്ടാകയാൽ മദനം ദഹതിസു എന്നു പറഞ്ഞാൽ
 കാമദേവനെ ഭസ്മമാക്കി എന്നും മലങ്കാരമരത്തെ ഭസ്മമാക്കി എ
 ന്നും അതിന്റെ അർത്ഥമായി ഗ്രഹിക്കാം. മേല്പറഞ്ഞ ശ്ലോക
 ത്തിങ്കൽ അപ്രകാരമല്ല. കാമദേവനെ എന്നുതന്നെ ഗ്രഹിക്കു

നും അതിനെക്കുറിച്ച് മലങ്കാരമരത്തിലിരിക്കാത്തതായ ധർമ്മ സംബന്ധം ഫേതുവാകുന്നു. ഒരുത്തനെ പ്രഹരിപ്പാനായിക്കൊണ്ടു് അടുത്തുചെല്ലുക എന്നതു് മലങ്കാരമരത്തിങ്കൽ ഇരിക്കാത്തതാകുന്നു. ആയതിനെ മദനവിശേഷണമാക്കിപ്പറയുകയൊണ്ടു് മലങ്കാര എന്നുള്ള അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൂടാ എന്നുവന്നു. സ്ഥലാന്തരങ്ങളിലും ഇപ്രകാരം വിചാരിച്ചുകൊൾക. അന്യശബ്ദത്തിന്റെ സന്നിധി എന്നതു് നിയമേന ഗ്രഹിക്കപ്പെട്ട അർത്ഥത്തോടുകൂടിയ ശബ്ദത്തിന്റെ അടുപ്പമാകുന്നു. അതും വിശേഷബോധത്തെക്കുറിച്ച് ഫേതുവാകുന്നു. ഉദാഹരണം—ദേവോ മുതലായ പാത്ര എന്നാകുന്നു. അതിങ്കലുള്ള ദേവശബ്ദം മുതലാകുന്നു അസ്മദനെക്കൊന്നവൻ എന്നു നിയമേന ഗ്രഹിക്കപ്പെട്ട അർത്ഥത്തോടുകൂടിയ മുതലായശബ്ദത്തിന്റെ അടുപ്പം ഫേതുവായിട്ടു് ബ്രഹ്മാദികളെപ്പറയാതെ വിഷ്ണുവിനെത്തന്നെ പറയുന്നു. ഉദാഹരണാന്തരങ്ങളിലും ഇപ്രകാരം ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. സാമത്വം എന്നതു് ഫേതുതപമാകുന്നു. അതും വിശേഷബോധം പ്രതിഫേതുവാകുന്നു. ഉദാഹരണം—മധുനാ കോകിലാമതഃ എന്നാകുന്നു. അതിങ്കലുള്ള മധുശബ്ദം കോകിലമദഫേതുവായ ചൈത്രമാസത്തെപ്പറയുന്നു. കോകിലമദഫേതുവല്ലാത്തതായ പൂന്തേൻ മുതലായതിനെ പറയുമില്ല. പൂന്തേൻ മുതലായതിനു് കോകിലമദസാമർത്ഥ്യമില്ല എന്നും ചൈത്രമാസത്തിനു് ആയതു ഉണ്ടു് എന്നും പ്രസിദ്ധമാകുന്നു. സ്ഥലാന്തരങ്ങളിലും ഇപ്രകാരം ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ഔചിതീ എന്നതു് കൂടെപ്പറയപ്പെട്ട ശബ്ദത്തിങ്കൽനിന്നു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്ന അർത്ഥത്തിന്റെ അനവധൗൗഗുതയാകുന്നു. അതും വിശേഷബോധം പ്രതിഫേതുവാകുന്നു. ഉദാഹരണം—പ്രജഹർഷയുവാകശ്ചി ദ്വീക്ഷ്യകസ്യാശ്ചിദാനനം എന്നാകുന്നു. അതിങ്കലുള്ള ആനനശബ്ദം കേവലാനനശബ്ദമെന്നതുപോലെ കണ്ണിനു നേരേയുള്ള മുഖത്തെയും കണ്ണിനു നേരേ ഉള്ളതല്ലാത്ത മുഖത്തെയും സാമാന്യേന പറയാതെ നേരേ ഉള്ള മുഖത്തെ മാത്രം പറയുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള ബോധത്തെക്കുറിച്ച് അതിനോടുകൂടെ പറയപ്പെട്ട ശബ്ദത്തിങ്കൽനിന്നു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതായ വീക്ഷണമെന്ന അർത്ഥത്തിന്റെ അനവധൗൗഗുതപം ഫേതുവാകുന്നു. ഉദാഹരണാന്തരങ്ങളിലും ഇപ്രകാരം ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ദേശമെന്നതു് നഗരാദിപ്രദേശമാകുന്നു. അതിന്നും വിശേഷബോധം പ്രതിഫേതുതമുണ്ടു്. ഉദാഹരണം—ഈശ്വരോ നഗരേ ഭാതി എന്നാകുന്നു. ഈശ്വരശബ്ദം പരമേശ്വരനെയും രാജാവിനെയും സാമാന്യേന പറയുന്നതാ

യാലും മേല്പറഞ്ഞ ഉദാഹരണത്തിങ്കലെ ഈശ്വരശബ്ദത്തിങ്കൽ നിന്നും മാജാദാനുള്ള അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു. അപ്രകാരം ഉള്ള വിശേഷബോധത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നത് നഗരരൂപഭേദസംബന്ധം ഹേതുവായിട്ടാകുന്നു. സ്ഥലാന്തരങ്ങളിലും ഇങ്ങിനെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. കാലം എന്നത് രാവു പകൽ മുതലായതാകുന്നു. അതിനും വിശേഷബോധം പ്രതിഫലിതമാകുന്നു. ഉദാഹരണം--രാത്രയാഭാതിവിഭാചസ്യ എന്നാകുന്നു. അതിങ്കലെ വിഭാചസ്യ ശബ്ദത്തിങ്കൽനിന്നു അഗ്നി എന്നുള്ള അർത്ഥം നിന്യമേനഭ്യോസം. വിഭാചസ്യ ശബ്ദത്തിന്നു അഗ്നി എന്നും സൂര്യൻ എന്നും അർത്ഥമുണ്ട്. അപ്രകാരമിരിക്കുമ്പോൾ അഗ്നി എന്നുള്ള വിശേഷബോധത്തെക്കുറിച്ചു മാത്രം രൂപകാലസംബന്ധം കാണാമെന്നാകുന്നു. ഉദാഹരണാന്തരങ്ങളിലും ഇപ്രകാരം ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. പൂക്കു എന്നത് പുഷ്പാദിയാകുന്നു. അതിനും വിശേഷബോധം പ്രതിഫലിതമാകുന്നു. ഉദാഹരണം--മിത്രോഭാതി എന്നും മിത്രാഭാതി എന്നും മിത്രംഭാതി എന്നുമാകുന്നു. മൂന്നു ഉദാഹരണങ്ങളിലും മിത്രശബ്ദംതന്നെ ചേർന്നിരിക്കുന്നു. അതു കേവലം ആദിദിനാൽ ആദിത്യനേയും മൈത്രേയനെന്ന മൂന്നിയുടെ മാതാവിനേയും സൂഹൃത്തിനേയും സാമാന്യേന പറയേണ്ടതിന്നു ശക്തി ഉള്ളതുമാകുന്നു. എങ്കിലും മേൽപറഞ്ഞ ഉദാഹരണങ്ങളിൽ ഒന്നാമത്തേതിലുള്ളതു് ആദിത്യനെത്തന്നെയും രണ്ടാമത്തേതിലുള്ളതു് മിത്രാ എന്നു പേരുമാറ്റുകയിവളായും മേൽപറയപ്പെട്ടപട്ടുമായ ഒരുത്തിയെത്തന്നെയും മൂന്നാമത്തേതിലുള്ളതു് സൂഹൃത്തിനെത്തന്നെയും ബോധിപ്പിക്കുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള ബോധത്തെക്കുറിച്ചു പുഷ്പവും സ്രീതവും നപുംസകൃതവും ഹേതുവാകുന്നു. ഉദാഹരണാന്തരങ്ങളിലും ഇപ്രകാരം ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. സ്വരമെന്നതു ഉദാത്താദിയാകുന്നു. അതിനും വിശേഷബോധം പ്രതിഫലിതമാകുന്നു. ഉദാഹരണം--ഇന്ദ്രശതഃ ഇത്യാദിയാകുന്നു. ഇന്ദ്രനാകുന്ന ശതവാട്ടുകുടിയവൻ എന്നും അർത്ഥമുണ്ട്. ഇപ്പറഞ്ഞതു സ്വരാംശത്തിങ്കൽ ഉദാസിനമായ ഉച്ചാരണത്തിങ്കലാകുന്നു. അതുതന്നെ ഷഷ്ഠീതൽപുരുഷസമാസത്തിന്റെ സ്വരത്തോടുകൂടി ഉച്ചരിച്ചാൽ അതിങ്കൽനിന്നു ഇന്ദ്രന്റെ ശത എന്നുതന്നെയും ബഹുവിഹിസ്വരത്തോടുകൂടി ഉച്ചരിച്ചാൽ ഇന്ദ്രനാകുന്ന ശതവിനോടുകൂടിയവൻ എന്നുതന്നെയും ബോധമുണ്ടാകുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള വിശേഷബോധത്തെക്കുറിച്ചു അതതുസ്വരംതന്നെ ഹേതുവാകുന്നു. ഉദാഹരണാന്തരങ്ങളിലുമിപ്രകാരംതന്നെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. സ്വരാദൗ എന്നു

ഇതു പദത്തിങ്കലെ അഭിപ്രായംകൊണ്ട് അഭിനയാദികളെ സംഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇങ്ങനെ ഭർത്താവിനെ വാക്യത്തിൽ കേൾക്കപ്പെടുന്ന സംയോഗാദികളുടെ ലക്ഷണവും അന്താതിന്റെ പ്രവൃത്തിക്കുള്ള വിഷയവും പറയപ്പെട്ടു. മേൽ വിവരിക്കപ്പെട്ട സംയോഗാദികളിൽ വെച്ചു സന്ദർഭസ്വാഭാവികമായും മേൽപറഞ്ഞ ഭർത്താവിന്റെ സന്ദർഭാധാരപരമായും എന്ന പദൈകദേശത്താൽ ബോധിപ്പിക്കപ്പെടുന്നതായ അധരത്തിന്റെ പല്ലവസാദശ്യമാകുന്ന ലിംഗത്താലും പ്രാപ്തത്തെക്കുറിച്ചുതന്നെ പദങ്ങളാൽ ബോധിപ്പിക്കപ്പെടുന്നതായ ചുംബനകർത്താക്കൾക്കുള്ള അമൃതപ്രാപ്തിരൂപമായ ഫലത്താലും സ്രീമാതൃവാചകമായ മാനിനീശബ്ദത്തിന്റെ ശക്തി സൗന്ദര്യവതിയായ സ്രീയിൽ നിയമിക്കപ്പെടുന്നതാകുന്നു എന്നു മേൽപറഞ്ഞ ഭർത്താവിവാക്യത്തിന്റെ പ്രാമാണ്യം ഹേതുവായിട്ടു സിദ്ധമായ അലോചനാഹേതുവായിട്ടു വേദമൂലപാലനാൽ മമനി എന്നു വ്യാഖ്യാനിക്കപ്പെട്ടതാകുന്നു. മേൽപ്രകാരമുള്ള മാനിനീശബ്ദാർത്ഥവ്യാഖ്യാനത്തിന്റെ സംഗതി ഈ വിധമാകയാൽ മാനിനീശബ്ദം സ്രീസംജ്ഞാമാത്രജ്ഞാപകമാകുന്നു എന്നുള്ള സ്വചലനവിമോചനശക്തിയും ഇനി അവസരമില്ലായ്മകൊണ്ട് മേൽപ്രകാരം പഠിച്ചാൽ പ്രമദാദി ശബ്ദങ്ങൾക്കും സ്രീമാതൃവാചകത്വത്തെ സാധിക്കാമെന്നുള്ളതു സ്ഥിരപ്പെട്ടു എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. ഇനി പ്രകൃതത്തെ അനുസരിക്കുകതന്നെ.

കൃതാഭിഷേകാ മഹിഷീ ഭോഗിന്യോന്യാ നൃപസ്രീയഃ
പത്നീ പാണിഗൃഹീതീ ച ദിനീയാ സഹധർമ്മിണീ. ത
ഭാര്യാ ജായാഥ പുരൂഷന്ദി ദാമാസ്സുപാത്തു കടുംബിനീ
പുരസ്സി സുചരിത്രാ തു സതീ സാധിപതിവൃതാ. ന

കൃതാഭിഷേകാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മഹിഷീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കൃതാഭിഷേകാ നൃപസ്രീ മഹിഷീ എന്നു നപയമാകുന്നു. അനപയാത്മം—കൃതാഭിഷേകയായിരിക്കുന്ന നൃപസ്രീ മഹിഷീ എന്നു പറയപ്പെടുന്നു. പരിഭാഷ—കൃതാഭിഷേകാ = കൃതമായിരിക്കുന്ന അഭിഷേകത്തോടുകൂടിയവൾ. കൃതം=ചെയ്യപ്പെട്ടത്. നൃപസ്രീ=രാജസ്രീ. സാരം—മഹിഷീ എന്നതു രാജസ്രീകളിൽ പട്ടംകെട്ടിയവളുടെ പേരാകുന്നു. എന്നിപ്രകാരമാകയാൽ കൃതാഭിഷേകാ മഹിഷീ ഇവ ൨-ം രാജസ്രീകളിൽ പട്ടംകെട്ടിയവളുടെ പേർ എന്നു തമിഴ്കൃതിയിൽ കാണുന്നതിനെ വിശ്വസിക്കാതെ മഹിഷീ എന്നതു മാത്രം മേൽപ്രകാരമാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം. ഭോഗിന്യഃ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഐ) പട്ടംകെ

ദാത്ത രാജസ്രീകളുടെ പേർ. മേൽപ്രകാരമുള്ള രാജസ്രീ ഒരു മാത്രമായാൽ ഏകവചനാന്തമായിട്ടും ഇരുവർ ഉണ്ടെങ്കിൽ ദ്വിവചനാന്തമായിട്ടും പ്രയോഗിച്ചുകൊൾക. പത്നീ പാണിത ഹീതീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ദ്വിതീയാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സഹ ധർമ്മിണീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഭാര്യ ജായാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഭാര്യ (അ-പ്ര-പ്ര-ബ) ബഹുവചനാന്തമായിട്ടല്ലാതെ പ്രയോഗിക്കരുത്. ഇവ ൭-ം ഭാര്യയുടെ പേർ. കുടുംബിനീ പുരസ്കാരി (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പുരസ്കാരി: എന്നു ഇകാന്തമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ം പുത്രത്വാദിവർത്തോടുകൂടിയവളുടെ പേർ. കുടുംബിനീ എന്നു മണ്ടാഞ്ഞെ അക്ഷരം ടകാരമാക്കി പാിച്ചുകൊൾകയും വേണം. സുഖമിതാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സതീ സാധവീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പതിവ്രതാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം പാതിവ്രതമുള്ളവളുടെ പേർ.

കൃതസാപത്വകാശ്വപ്രാധിവിന്നാഥ സ്വയംവരാ

പതിംവരാ ച വർച്ചാ ച കലസ്രീ കലപാലികാ.

കൃതസാപത്വകാ അശ്വപ്രാ അധിവിന്നാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം മുന്പേ വേർക്കപ്പെട്ട സ്രീകളുടേ അവളുടെ അറവു പിന്നെ ഒരുത്തിയെ വേട്ടാൽ ഉണ്ടാക്കുന്ന പേരുകളാണ്. സ്വയംവരാ പതിംവരാ വർച്ചാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം പതിയെ വരിക്കുന്നവളുടെ പേർ. കലസ്രീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കലപാലികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കലത്തെ രക്ഷിക്കുന്നവളുടെ പേർ.

കന്യാ കുമാരീ ഗൌരീ തു നഗ്നികാനാഗതാന്തവാ

സ്യാന്മധുമാ ദുഷ്ടമജാസ്കന്തീ യുപതിസ്തമേ.

കന്യാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കുമാരീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കന്യകയുടെ പേർ. ഗൌരീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നഗ്നികാ അനാഗതാന്തവാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം തിമളാത്തവളുടെ പേർ. മധുമാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ദുഷ്ടമജാ (സ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തിമളവളുടെ പേർ. തന്തീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) യുപതി: (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം യുവനത്തോടുകൂടിയവളുടെ പേർ.

സമാ സ്തന്യോ ജനീ വധപത്മിരണ്ടിതു സുവാസിനീ

ഇച്ഛാവതീ കാമകാ സ്വാഭാപ്രസുന്തീ തു കാമകീ.

സ്തന്യോ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ജനീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വധു: (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം പുത്രഭാര്യയുടെ പേർ. ചിരണ്ടി

സുവാസിനീ (ഇ-സ്രീ-പ-എ) ഇവ ൨-ം പ്രാഞ്ചീയയെവന യായിരിക്കുന്നവരുടെ പേർ. ഇച്ഛാവതീ (ഇ-സ്രീ-പ-എ) കാമുകാ (അ-സ്രീ-പ-എ) ഇവ ൨-ം ആഗ്രഹമുള്ളവരുടെ പേർ. വൃഷസ്യന്തീ കാമുകീ (ഇ-സ്രീ-പ-എ) ഇവ ൨-ം സംഭോഗേച്ഛുചയാടുക്കിയവരുടെ പേർ.

കാന്താർത്ഥിനീ തു യാ യാതി സംഭേകതം സാഭിസാരികാ പുഞ്ചലീ ധർമ്മിണീ ബന്ധകൃസതീ കുലഭേതപരീ. ൧൦

സൈപരണീ പാംസുലാ ച സ്യാദശിശവീ ശിശുനാ വിനാ അവിമാ നിഷ്ഠതിസുതാ വിശ്വസ്താവിധചവ സമേ. ൧൧

അഭിസാരികാ (അ-സ്രീ-പ-എ) പുരുഷനെ കാമിച്ചു കുറിസ്ഥലത്തേക്കു പോകുന്നവരുടെ പേർ. പുഞ്ചലീ ധർമ്മിണീ ബന്ധകീ അസതീ (ഇ-സ്രീ-പ-എ) കുലദാ (അ-സ്രീ-പ-എ) ഇതപരീ സൈപരണീ (ഇ-സ്രീ-പ-എ) പാംസുലാ (അ-സ്രീ-പ-എ) ഇവ ൪-ം വൃദിച്ചാരിണിയാത സ്ത്രീയുടെ പേർ. അശിശവീ (ഇ-സ്രീ-പ-എ) കിടാവില്ലാത്തവരുടെ പേർ. അവിമാ (അ-സ്രീ-പ-എ) ഭർത്താവും കിടാവുമില്ലാത്തവരുടെ പേർ. വിശ്വസ്താവിധവാ (അ-സ്രീ-പ-എ) ഇവ ൨-ം വിധവയുടെ പേർ.

അഭിസ്സുഖീ വയസ്യാ ച പതിവതീ സർവ്വകാ വൃദ്ധാ വലിക്നീ പ്രാജ്ഞീ തു പ്രജ്ഞാ പ്രാജ്ഞാ ച ധീമതീ.

അഭിഃ (ഇ-സ്രീ-പ-എ) സഖീ (ഇ-സ്രീ-പ-എ) വയസ്യാ (അ-സ്രീ-പ-എ) ഇവ ൩-ം സഖിയുടെ പേർ. പതിവതീ (ഇ-സ്രീ-പ-എ) സർവ്വകാ (അ-സ്രീ-പ-എ) ഇവ ൨-ം ജീവിച്ചിരിക്കുന്ന ഭർത്താവിനോടു കൂടിയവരുടെ പേർ. തമിഴ്ക്കുത്തിൽ സുമംഗലിയുടെ പേർ എന്നാകുന്നു. സുമംഗലീശബ്ദം ലൗകികമായി പ്രയോഗിച്ചുകൂടാത്തതാകയാൽ അയതു തെറ്റാകുന്നു. വൃദ്ധാ (അ-സ്രീ-പ-എ) വലിക്നീ (ഇ-സ്രീ-പ-എ) ഇവ ൨-ം വൃദ്ധയുടെ പേർ. പ്രാജ്ഞീ (ഇ-സ്രീ-പ-എ) പ്രജ്ഞാ പ്രാജ്ഞാ (അ-സ്രീ-പ-എ) ധീമതീ (ഇ-സ്രീ-പ-എ) ഇവ ൪-ം ബുദ്ധിമതിയുടെ പേർ.

ശുഭീ ശുഭസ്യ ഭായ്വാ സ്യാച്ശുഭാ തജ്ജാതിമംഗനാ ആഭീതീ തു മഹാശുഭീ ജാതിപുഞ്ചോഗയോസ്സമാ. ൧൩

ശുഭീ (ഇ-സ്രീ-പ-എ) ശുഭഭായ്യയുടെ പേർ. ശുഭാ (അ-സ്രീ-പ-എ) ശുഭജാതിസ്ത്രീയുടെ പേർ. ആഭീതീ മഹാശുഭീ (ഇ-സ്രീ-പ-എ) ഇവ ൨-ം ഇടയജാതി സ്ത്രീയുടേയും ഇടയന്റെ ഭാ

യ്യുടേയും പേർ. ജാതിപുരോഹിതാസ്സമേ എന്നുള്ള പാഠം തെറ്റാകുന്നു.

അർച്ചാണീ സ്വയമർച്ചാ സ്വാൽ ക്ഷത്രിയാ ക്ഷത്രിയാണുപി.
ഉപാധ്യായാപുപാധ്യാനീ സ്വാദാ ചാർച്ചാപി ച സ്വതഃ
ആചാർച്ചാനീ തു പുരോഹിതേ സ്വാദർച്ചീ ക്ഷത്രിയീ തഥാ
ഉപാധ്യായാപുപാധ്യാനീ പോടാ സ്രീപുണ്ഡരീകാ.

അർച്ചാണീ (ഈ-സ്രീ-പു-ഏ) അർച്ചാ(അ-സ്രീ-പു-ഏ)ഇവ ൨-ം വൈശ്വജാതിയിൽ ജനിച്ച സ്രീയുടെ പേർ. ക്ഷത്രിയാ (അ-സ്രീ-പു-ഏ) ക്ഷത്രിയാണീ (ഈ-സ്രീ-പു-ഏ) ഇവ ൨-ം ക്ഷത്രിയ ജാതിയിൽ ജനിച്ച സ്രീയുടെ പേർ. ഉപാധ്യായാ (അ-സ്രീ-പു-ഏ) ഉപാധ്യാനീ (ഈ-സ്രീ-പു-ഏ) ഇവ ൨-ം വിദ്യപഠിപ്പിക്കുന്ന സ്രീയുടെ പേർ. ആചാർച്ചാ(അ-സ്രീ-പു-ഏ) മനുഷ്യാവ്യനത്തെ ചെയ്യുന്നവളുടെ പേർ. ഈ വിഷയത്തിൽ പരാശരസ്മൃതിയുടെ വിവൃതിയിൽ മാധവാചാർച്ചാൽ കാണിക്കപ്പെട്ട യമവാക്യം റിരോധശംകാപരിഹാരത്തിനായിക്കൊണ്ടു ധരിച്ചുകൊൾകയും വേണം. യമവാക്യം—പുരാകല്പേഷനാമീണാം മൌഞ്ജീബന്ധനമിഷ്ടതേ അധ്യാപനഞ്ച വേദാനാം സാവിത്രി വചനം തഥാ എന്നത്രേ ആകുന്നതു്. ആചാർച്ചാനീ (ഈ-സ്രീ-പു-ഏ) ആചാർച്ചന്റെ ഭാര്യയുടെ പേർ. തമിഴ്ക്കത്തിൽ ആചാർച്ചാണീ എന്നു പാഠാന്തമായി അനുവദിക്കപ്പെട്ടതു തെറ്റാകുന്നു. നകാരത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തെ അകാരമാദേശത്തിന്നു നിഷേധമുണ്ടാകയാൽ ആചാർച്ചാണീ എന്ന ശബ്ദത്തിന്നു ശാസ്രസമ്മതിയില്ലെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം. അർച്ചീ (ഈ-സ്രീ-പു-ഏ) വൈശ്വന്റെ ഭാര്യയുടെ പേർ. ക്ഷത്രിയീ (ഈ-സ്രീ-പു-ഏ) ക്ഷത്രിയന്റെ ഭാര്യയുടെ പേർ. ഉപാധ്യായാനീ ഉപാധ്യാനീ (ഈ-സ്രീ-പു-ഏ) ഇവ ൨-ം അധ്യാപനം ചെയ്തിപ്പിക്കുന്നവന്റെ ഭാര്യയുടെ പേർ. പോടാ (അ-സ്രീ-പു-ഏ) സ്രീയുടേയും പുരുഷന്റെയും ചിഹ്നങ്ങളോടുകൂടിയവളുടെ പേർ. മുഖരോമാദി പുരുഷചിഹ്നങ്ങളോടുകൂടിയ സ്രീയുടെ പേർ എന്നു സാരം.

വീരപത്നീ വീരഭാർച്ചാ വീരമാതാ തു വീരന്യഃ

ജാതാപത്നാ പ്രജാതാ ച പ്രസുതാ ച പ്രസുതികാ. ഹ

വീരപത്നീ (ഈ-സ്രീ-പു-ഏ) വീരഭാർച്ചാ (അ-സ്രീ-പു-ഏ) ഇവ ൨-ം വിക്രമിയായവന്റെ ഭാര്യയുടെ പേർ. വീരമാതാ (ഈ-സ്രീ-പു-ഏ) വീരന്യഃ (ഈ-സ്രീ-പു-ഏ) ഇവ ൨-ം വിക്രമി

യായവന്റെ അമ്മയുടെ പേര്. ജാതാപത്യാ. പ്രജാതാ പ്രസൂതാ പ്രസൂതികാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ാം പ്രസവിച്ചവളുടെ പേര്. തമിഴ്‌ജ്ഞത്തിൽ അപ്പോൾ പ്രസവിച്ചവളുടെ പേര്. എന്നു കാണുന്നു. അതിൽ അപ്പോൾ എന്നുള്ള അംശം ടീകാദികളിൽ കാണുന്നില്ല.

സ്മീ നഗ്നികാ കോട്ടവീ സ്വാഭൂതീ സഞ്ചാരികേ സമേ കാത്യായനൃല്പുലായാ കാഷായവസനാടധവാ. ൧൭

നഗ്നികാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) കോട്ടവീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧-ാം ഉടുക്കാത്ത സ്മിയുടെ പേര്. ഭൂതീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) സഞ്ചാരികാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം ഭൂതിയുടെ പേര് കാത്യായനീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പകുതിവുലയായി കാഷായവസ്രം ധരിച്ചവളായിരിക്കുന്ന വിധവയുടെ പേര്. തമിഴ്‌ജ്ഞത്തിൽ അല്പവുലയായി വൈധവ്യം വന്നവളുടെയും കാഷായവസ്രം ധരിച്ചവളുടെയും പേരെന്ന് പറഞ്ഞത് കാർത്യായിനി എന്ന മേഘത്തോടും ഇകാരത്തോടും കൂടിയ പാഠത്തെ കാണിച്ചതിനനുസരിച്ചു വരുന്നതെന്തെന്നു,

സൈമന്ധ്വരീ പരവേശ്വരോ സ്വപശാ ശില്പകാരികാ അസികന്ദീ സ്വാഭവുലായാ പ്രേഷ്യാന്തഃപുരചാരിണീ.

സൈമന്ധ്വരീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പരഗൃഹത്തിങ്കൽ സ്വാതന്ത്ര്യം വഹിക്കുന്നവളായും കുറിയിടീക്ക മുതലായ പ്രവൃത്തികളോടുകൂടിയവളായിരിക്കുന്നവളുടെ പേര്. സൈമന്ധ്വരീ എന്നു ഇകാരത്തായ പാഠമത്രേ മരസസമ്മതമായിട്ടുള്ളത്. അസികന്ദീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) വാല്കുംഭരായനെയും രാജസ്മികളുടെ ദാസ്യമെടുത്തും അവരുടെ ഗൃഹത്തിൽ പാക്കുന്നവളുടെ പേര്.

വാമസ്മീ ഗണികാ വേശ്യാ രൂപാജീവാമ സാ ജനൈഃ സൽതതാ വാമമുഖ്യാ സ്വാൽ കട്ടനീശംഭേദീസമേ. ൧൯

വാമസ്മീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഗണികാ വേശ്യാ രൂപാജീവാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ാം വേശ്യയുടെ പേര്. വാമമുഖ്യാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ജനങ്ങളാൽ സൽക്കരിക്കപ്പെട്ട വേശ്യയുടെ പേര്. കട്ടനീ ശംഭേദീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം അനുഗൃഹത്തിങ്കൽ പണിചെയ്തു പാക്കുന്ന വേശ്യയുടെ പേര്.

വിപ്രശ്നികാ തദീക്ഷണികാ ദൈവജ്ഞാമ മജസപലാ സ്മീധമ്മിണ്ണവിരാത്രേയീ മലിനീ പുഷ്പവത്യപി. ൨൦

ഋതുചുടുകയാടി സ്വാഭാപുഷ്പമാർത്തവം
ശുദ്ധാലർഭോഹദവതീ നിഷ്കളാ വിഗതാർത്തവാ. ൨൧

വിപ്രശ്നികാ ഈക്ഷണികാ ദൈവജ്ഞാ (അ-സ്രീ-പ്ര-
ഹ്) ഇവ ൩-൦ ലക്ഷണം പറയുന്നവളുടെ പേര്. രജസ്വലാ(അ-
സ്രീ-പ്ര-ഹ്) സ്രീധമ്മിണീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഹ്) അവിഃ (ഇ-സ്രീ-
പ്ര-ഹ്) അവി എന്നും പ്രയോഗിക്കാം എങ്കിലും സ്രീധമ്മിണ്യവി
പാരത്രയീ എന്നു തമിഴ് കേരളത്തിൽ കാണിക്കപ്പെട്ട പ്രകാരമായാൽ
വൃത്തഭംഗമുണ്ടെന്നു വരുമെന്നറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. സ്രീ
ധമ്മിണ്യവിപാരത്രയീ എന്നും പാറുമുണ്ട്. ആ പക്ഷത്തിൽ അ
വിഃ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു് അവിഃ എന്നാക്കിക്കൊൾകയും
വേണം. ഇപ്പറഞ്ഞതൊക്കെയും മഹേശ്വരസീമാദികളെ അനുസ
രിച്ചിട്ടാകുന്നു. ഈ പ്രദേശത്തിങ്കൽ പരിശോധിച്ചെടുത്തോളം പു
സ്തകങ്ങളിൽ കാണപ്പെട്ടതും പഠിക്കപ്പെട്ടവയെന്നതും സ്രീധമ്മി
ണ്യവിപാരത്രയീ എന്നാകുന്നു. അത്രയീ മലിനി പുഷ്പവതീ ഋതു
മതീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഹ്) ഉടക്യാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഹ്) ഇവ ൪-൦ ര
ജസ്വലയുടെ പേര്. രജഃ (സ-ന-പ്ര-ഹ്) പുഷ്പം ആർത്തവം (അ-
ന-പ്ര-ഹ്) ഇവ ൩-൦ രജസ്സിന്റെ പേര്. ശുദ്ധാലഃ (ഉ-സ്രീ-
പ്ര-ഹ്) ദോഹദവതീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഹ്) ഇവ ൨-൦ ഗർഭം നി
മിത്തമായിട്ട് അതാതു വസ്തുക്കളിൽ ഉണ്ടാകുന്ന അഭിലാഷ
ത്തോടുകൂടിയവൾ. ദോഹദവതീ എന്ന ദകാരോത്തരം ഓകാര
സഹിതമായ പാഠം തെറ്റാകുന്നു. നിഷ്കളാ വിഗതാർത്തവാ (അ-
സ്രീ-പ്ര-ഹ്) ഇവ ൨-൦ തീണ്ടാരിമാറിയവളുടെ പേര്.

അപന്നസതപാ സ്വാദ്ഗർഭിണ്യന്തർവൃത്തി ച ഗർഭിണീ
ഗണികാദേസ്ത ഗാണികും ഗാർഭിണം യൌവതം ഗണേ.

അപന്നസതപാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഹ്) ഗുപിണീ അന്തർവൃത്തി
ഗർഭിണീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഹ്) ഇവ ൪-൦ ഗർഭിണിയുടെ പേര്. ഗാ
ണികും (അ-ന-പ്ര-ഹ്) വേദ്യോസമൃദ്ധത്തിന്റെ പേര്. ഗാർഭി
ണം (അ-ന-പ്ര-ഹ്) ഗർഭിണീസമൃദ്ധത്തിന്റെ പേര്. യൌവ
തം (അ-ന-പ്ര-ഹ്) യുവതിസമൃദ്ധത്തിന്റെ പേര്.

പുനർഭൂതിധിഷ്ഠിതാഭിസ്തസ്യാ ദിധിഷ്ടഃ പതിഃ
സ തു ദിജോഗ്രേദിധിഷ്ഠസ്തേവ യസ്യ കുടുംബിനീ.

പുനർഭൂതിധിഷ്ഠഃ (ഉ-സ്രീ-പ്ര-ഹ്) ഇവ ൨-൦ രണ്ടുപ്രാവ
ശ്ചം വേർക്കപ്പെട്ടവളുടെ പേര്. ദിധിഷ്ടഃ (ഉ-പ്ര-പ്ര-ഹ്) രണ്ടുപ്രാവ
വശ്ചം വേർക്കപ്പെട്ടവളുടെ ഭർത്താവിന്റെ പേര്. അഗ്രേദിധി

ഷഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) മണ്ടുപാവശ്യം വേർക്കപ്പെട്ടവളെ തന്റെ ഭാര്യയാക്കിവെച്ചു ബ്രാഹ്മണന്റെ പേർ.

കാനീനഃ കന്യകാജാതസ്സതോടഥ സുഭാഗാസുതഃ
സൗഭാഗീനേയസ്സാൽ പാമസൈരേനേയസ്സ പമസ്ത്രിയാഃ

കാനീനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കന്യാപുത്രന്റെ പേർ. സൗഭാഗീനേയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സുഭാഗാപുത്രന്റെ പേർ. പാമസൈരേനേയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പമസ്ത്രിപുത്രന്റെ പേർ.

പൈതൃഷപസേയസ്സാൽ പൈതൃഷപസ്ത്രിയശ്ച പിതൃഷപസുഃ
സുതോ മാതൃഷപസുശ്ചൈവം വൈമാത്രേയോ വിമാതൃജഃ.

പൈതൃഷപസേയഃ പൈതൃഷപസ്ത്രിയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അച്ഛൻപെങ്ങളുടെ മക്കളുടെ പേർ. സുതോമാതൃഷപസുശ്ചൈവമെന്നതിന്നു മാതൃസഹോദരീപുത്രനും ഇപ്രകാരംതന്നെ എന്നർത്ഥമാകുന്നു. അതുകൊണ്ട് അവന്റെ പേർ, മാതൃഷപസേയഃ എന്നും മാതൃഷപസ്ത്രിയഃ എന്നുമാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. വൈമാത്രേയഃ വിമാതൃജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മാതാവിന്റെ സപന്തിയുടെ പുത്രന്റെ പേർ.

അഥ ബാന്ധകീനേയസ്സാൽ ബന്ധുവശ്വാസതീസുതഃ
കൌലഭടോഃ കൌലഭടേയോ ഭിക്ഷുകീ തു സതീ യദി. ഹനു
തദാ കൌലദീനേയസ്സാൽ കൌലഭടേയോചിമാത്മജഃ
ആത്മജസ്തനയസ്സനസ്സതഃ പുത്രസ്ത്രിയാന്തപമീ. ൨൭
ആഹർദ്ദഹിതം സവേപത്യം തോകം തയോസ്സമേ
സ്വപജാതേ തൈശമസൈശമസ്യൈ താദസ്മജനകഃ പിതാ.

ബാന്ധകീനേയഃ ബന്ധുവഃ അസതീസുതഃ കൌലഭടോഃ കൌലഭടേയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം കുലദാപുത്രന്റെ പേർ. കൌലദീനേയഃ കൌലഭടേയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഭിക്ഷുജ്ഞാതൃക്കൊണ്ടു കുലങ്ങളെ അടന്നുചെയ്യുന്ന സതീയുടെ പുത്രന്റെ പേർ. ജാതസംഗമത്തിനായിക്കൊണ്ടു നടക്കുന്ന കുലങ്ങളുടെ പുത്രനും കൌലഭടോഃ എന്നും ഭിക്ഷുജ്ഞാതൃക്കൊണ്ടു കുലങ്ങളെ അടന്നുചെയ്തു നിമിത്തമായിട്ടു കുലദാശബ്ദവാച്യമായ സതീയുടെ പുത്രൻ കൌലദീനേയഃ എന്നും പേരുണ്ട്. ഇരുപേരുടെ പുത്രന്മാർക്കും കൌലഭടേയഃ എന്ന പേർ തുല്യമാകുന്നു എന്നു സാരം. ആത്മജഃ തനയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സുതഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) സുതഃ പുത്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം പുത്രന്റെ പേർ. സ്ത്രിയാന്തപമീ ആഹർദ്ദഹിതം സവേ എന്നതിന്നു ആത്മജാദിശബ്ദങ്ങൾ സ്ത്രീ

ലിംഗങ്ങളായാൽ പുതിയ പാച്ചുണ്ടു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. അതു കൊണ്ട് അമ്മയോ തനയാ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) സുന്ദര (ഉ-സ്രീ-പ-ഏ) സുതാ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) പുത്രി (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) ഇവ ൨-൦ പുതിയുടെ പേർ എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ഭൂമിതാ (ഈ-സ്രീ-പ-ഏ) ഇതും പുതിയുടെ പേരാണ്. അപത്യം തോകം (അ-ന-പ-ഏ) ഇവ ൨-൦ പുത്രന്റെയും പുതിയുടെ പേർ. ഔമസഃ ഔമസ്യഃ (അ-പ-പ-ഏ) ഇവ ൨-൦ തകൽനിന്നു ജനിച്ച പുത്രന്റെ പേർ. താതഃ ജനകഃ (അ-പ-പ-ഏ) പിതാ (ഈ-പ-പ-ഏ) ഇവ ൩-൦ അച്ഛന്റെ പേർ.

ജനയിതീ പ്രസൂയായ ജനനീ മേനിനീ സ്വസാ
നനാദാ തുസപസാ പത്വർനപത്രി പെരതീസുതാമ്മജാ.

ജനയിതീ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) പ്രസൂഃ (ഉ-സ്രീ-പ-ഏ) മാതാ (ഈ-സ്രീ-പ-ഏ) ജനനീ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) ഇവ ൩-൦ മാതാവിന്റെ പേർ. മേനിനീ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) സ്വസാ (ഈ-സ്രീ-പ-ഏ) ഇവ ൨-൦ സോദമിയുടെ പേർ. നനാദാ (ഈ-സ്രീ-പ-ഏ) നനാദാ എന്നു മദ്ധ്യക്ഷമത്തിന്നു ദീർഘമഹിതമായിട്ടും പാറുമുണ്ട്. അതാവിന്റെ സോദമിയുടെ പേർ. നപത്രി പെരതീ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) സുതാമ്മജാ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) ഇവ ൩-൦ മകന്റെ മകളുടെ പേർ. മകളുടെ മകൾക്കുമാം.

ഭായ്യാസ്തു ഭ്രാതൃവർഗ്ഗസ്യ യാതമസ്സപ്തഃ പരസ്തമം
പ്രജാവതീ ഭ്രാതൃജായാ മാതൃലാനീ തു മാതൃലീ. ൩൦

ഭായ്യാഃ (അ-സ്രീ-പ-ഐ) തു (അ) ഭ്രാതൃവർഗ്ഗസ്യ (അ-പ-ഐ) യാതമഃ (ഈ-സ്രീ-പ-ഐ) സപ്തഃ (ലിങ്-പ-പ-പ-ഐ) പരസ്തമം (അ) ഭ്രാതൃവർഗ്ഗസ്യ ഭായ്യാഃ തു പരസ്തമം യാതമഃ സപ്തഃ എന്നനാലും ഭ്രാതൃവർഗ്ഗത്തിന്റെ ഭായ്യാർ അന്യോന്യം യാതാക്കന്മാരായി ഭവിക്കുമെന്നു അനാധാർത്ഥ്യമാകുന്നു. ജ്യേഷ്ഠാൻ ജന്മാരുടെ ഭായ്യാമകിൽ ഒരത്തി മറ്റൊരാളത്തിനെ പറയുമ്പോൾ അവർക്കു യാതാ എന്ന പദം പേരാക്കുമെന്നു സാരത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. പ്രജാവതീ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) ഭ്രാതൃജായാ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഭ്രാതൃഭായ്യുടെ പേർ. ജ്യേഷ്ഠൻ അനുജന്റെ ഭായ്യയെക്കുറിച്ചും അനുജൻ ജ്യേഷ്ഠന്റെ ഭായ്യയെക്കുറിച്ചും പ്രജാവതീശബ്ദത്തെ പ്രയോഗിക്കാമെന്നു താല്പര്യം. മാതൃലാനീ മാതൃലീ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) അമ്മാവന്റെ ഭായ്യയുടെ പേർ.

പതിപത്തോഃ പ്രസ്തുതപ്രശ്നപ്രശ്നേ പിതാ തതോഃ
പിതൃഭാതാ പിതൃപുസ്സുപാനാതുഭാതാ തു മാതൃലഃ.

ശപതഃ (ഉ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഭർത്താവിന്റെയും ഭാര്യയുടേയും
അമ്മയുടെ പേര്. ശപതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഭർത്താവിന്റെയും
ഭാര്യയുടേയും അച്ഛന്റെ പേര്. പിതൃപുഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അ
ച്ഛന്റെ ജ്യേഷ്ഠാനുജന്മാരുടെ പേര്. മാതൃലഃ (അ-പു-പ്ര ഏ)
അമ്മയുടെ ഭ്രാതാവിന്റെ പേര്.

സ്വാല സ്സുപ്തഭാതഃ പത്യാസ്സപാമിനോ ദേവദേവതൈ
സ്വസ്രിയോ ഭാഗിനേയസ്സ പാജ്ജാമാതാ ഭിഹിതഃപതിഃ

സ്വാലഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ഭാര്യയുടെ ഭ്രാതാവിന്റെ പേര്.
ബഹുവചനനിർദ്ദേശം നിയമാത്മകമല്ല. ബഹുവചനമുള്ളതു
ബഹുവചനാന്തമായി പ്രയോഗിച്ചുകൊൾക. ശ്വാലാസ്സുപ്തഭാ
തഃ എന്നുതാലപുശകാമാദിയായിട്ടുമാം. ദേവാ (ഈ-പു-പ്ര-ഏ)
ദേവതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഭർത്താവിന്റെ അനുജന്റെ
പേര്. സപാമിനഃ പത്നർഭാതരികനിഷേദേവദേവതൈ എന്നു മ
ഹേശ്വരദീകയിൽ പറഞ്ഞതിനെ അനുസരിച്ചിട്ടാകുന്നു മേൽ
പ്രകാരം വിവരിക്കപ്പെട്ടതെന്നു വിചാരിച്ചുകൊൾകയും വേണം.
സ്വസ്രിയഃ ഭാഗിനേയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മരുമകന്റെ
പേര്. പാജ്ജാമാതാ (ഈ-പു-പ്ര-ഏ) പുത്രിയുടെ ഭർത്താവിന്റെപേര്.

പിതാമഹഃ പിതൃപിതാ തൽപിതാ പ്രാപിതാമഹഃ
മാതൃമാതാമഹാദ്വേവം സപിണ്ഡാസ്ത സനാഭയഃ. നന്

പിതാമഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മുത്തച്ഛന്റെ പേര്. പ്രാപിതാ
മഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മുത്തച്ഛന്റെ അച്ഛന്റെ പേര്, മാതൃമാ
താമഹാദ്വേവമെന്നതിന്നു മേൽപറഞ്ഞപ്രകാരം അമ്മയുടെ അ
ച്ഛൻ മുതലായവർ മാതാമഹഃ ഇത്യാദി നാമധേയമാകുന്നു എ
ന്നർത്ഥമാകയാൽ മാതാമഹഃ എന്നതു അമ്മയുടെ അച്ഛന്റെ
പേരാകുന്നു എന്നും പ്രമാതാമഹഃ എന്നതു അമ്മയുടെ മുത്തച്ഛ
ന്റെ പേരാകുന്നു എന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക. സപിണ്ഡാഃ (അ
പു-പ്ര-ബ) സനാഭയഃ (ഇ-പു-പ്ര-ബ) ഇവ ൨-ം മേലുംകീഴും
ഏഴാംപുരുഷാന്തമന്തോളമുള്ളവരുടെ പേര്.

സമാനോദത്യുസോദത്യുസഗർഭ്യസഹജാസ്സമാഃ.

സഹോത്രബാന്ധവജ്ഞാതി ബന്ധുസ്വസ്വജനാസ്സമാഃ.

സമാനോദത്യഃ സോദത്യഃ സഗർഭ്യഃ സഹജഃ (അ-പു-പ്ര-
ഏ) ഇവ ൪-ം ഏകോദമത്തിൽ നിന്നു ജനിച്ചജ്യേഷ്ഠാനുജന്മാ

ജടപേർ. സമോതഃ ബാസ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജ്ഞാതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ബന്ധുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) സ്വഃ സ്വജനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ നം തുല്യഗാത്രക്കാരുടെ പേർ,

ജ്ഞാതേയം ബന്ധുതാ തേഷാം ക്രമാദ്ഭാവസമൂഹയോഃ ധവഃ പ്രിയഃ പതിർഭന്താ ജാമസ്മതുപപതിസ്സമൌ. നമു

ജ്ഞാതേയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ബന്ധുതപത്തിന്റെ പേർ. ബന്ധുതാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ബന്ധുസമൂഹത്തിന്റെ പേർ. ധവഃ, പ്രിയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഭന്താ (ഈ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ഭ-ഃ ഭന്താവിന്റെ പേർ. ജാമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉപപതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ഉ-ഃ ജാമന്റെ പേർ.

അമൃതേ ജാമജഃ ക്ഷണ്ഡാ മൃതേ ഭന്തമി ഗോളകഃ
ദ്രാഗ്രീയോദ്രാതൃജോ ദ്രാതൃഗേന്യോ ദ്രാതമാവുഭൌ. നന്ദ

ക്ഷണ്ഡഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഭന്താവു ജീവിച്ചിരിക്കെ ജാമനുണ്ടായ പുത്രന്റെ പേർ. ഗോളകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഭന്താവു മരിച്ചാറെ ജാമനുണ്ടായ പുത്രന്റെ പേർ. ദ്രാഗ്രീയഃ ദ്രാതൃജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദ്രാതാവിന്റെ പുത്രന്റെ പേർ. ദ്രാതാജെ (ഈ-പു-പ്ര-ഏ) ദ്രാതാവിന്നും ഭഗിനിക്കും കൂടിയപേർ. ഇരുവരെ പറയുന്നതുകൊണ്ട് ദിവ്യചന്ദനമായിട്ടല്ലാതെ പ്രയോഗിക്കരുത്.

മാതാപിതൌ പിതൌ മാതരപിതൌ പ്രസുജനയിതൌ
ശ്വശ്രുശ്വശൂൌ ശ്വശൂൌ പുത്രൌ പുത്രൗ ഭൃമിതാ ച. നമു

മാതാപിതൌ മാതരപിതൌ (ഈ-പു-പ്ര-ഏ) ന്യാസകാര മതത്തിൽ അകാരാന്തമാകയാൽ ഭൃമാദികളിൽ മാതരപിതരാദ്യാ മിത്യാദി രൂപമാകുന്നു എന്നു മഹേശ്വരീകയിൽ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. പ്രസുജനയിതൌ (ഈ പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ഭ-ഃ അച്ഛനമ്മയ്ക്കുംകൂടിയുള്ള പേർ. തമിഴ്ക്കത്തിൽ മാതരപിതൌ തു താതജനയിത്രൌ എന്നു കാണുന്നത് അബലമാകുന്നു. മാതരപിതൌ മാതാതജനയിത്രൌ എന്നു മില പുസ്തകങ്ങളിലുണ്ട്. ബഹുസമ്മതമായ പാഠം മാതരപിതൌ പ്രസുജനയിതൌ എന്നാകുന്നു. ശ്വശ്രുശ്വശൂൌ, ശ്വശൂൌ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ഉ-ഃ ഭാര്യാഭന്താക്കന്മാരുടെ അച്ഛനും അമ്മയ്ക്കും കൂടിയുള്ള പേർ. പുത്രൌ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പുത്രിക്കും പുത്രനും കൂടിയുള്ള പേർ.

ദമ്പതീ ജംപതീ ഭാര്യാപതീ ജായാപതീ ച തൌ.

ഗർഭാശയോ ജായസ്സു ധാഭുപ്ത്വം ച കലഭോസ്ത്രിയാം.

ദംപതീ ജംപതീ ഭായ്യാപതീ ജായാപതീ (ഇ-പു-പ്ര-ദി) ഇവ രും ഭായ്യാഭയോക്താക്കന്മാർക്കിരുവർക്കും കൂടിയുള്ള പേർ. ഗർഭാശയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജരായുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഉല്ബം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ നും യാതൊരു ചർമ്മത്താൽ ചുറ്റപ്പെട്ടതായിട്ടു ഗർഭം കക്ഷിയിലിരിക്കുന്നുവോ ആ ചർമ്മത്തിന്റെ പേർ. ഗർഭാശയഃ ജരായുഃ ഇവ രും മറുപിള്ളയുടെ പേർ എന്നു തമിഴകത്തുകാർ പറഞ്ഞതു് അവിചാരിതമായി സംഭവിക്കപ്പെട്ടതാകുന്നു എന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. കലലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അസ്രിയാമെന്നു പറകയാൽ കലലമെന്നും പ്രയാശിക്കാം. കലലമേതപകരമെന്നു് പറയുന്നുണ്ടു്. കലലമെന്നതു ശുക്ലശോണിതസംവന്ധത്തിന്റെ വാചകമാകുന്നു എന്നു പ്രസിദ്ധിച്ചിട്ടുണ്ടാകയാൽ അതിന്റെ പശ്ചാത്തയങ്ങളെ പറഞ്ഞില്ല. പുംസ്തപവും നപുംസകത്വമുണ്ടെന്നു അറിയിപ്പാന്നായിക്കൊണ്ടു് കലലോടസ്രിയാമെന്നു പറഞ്ഞു എന്നു ധർമ്മാർക്കകയും വേണം. ഈ ശ്ലോകത്തിങ്കലെ ഉല്ബമെന്നതു് കലലത്തിന്റെ പശ്ചാത്തയമാകുന്നു എന്നു ചിലരുടെ പക്ഷമുണ്ടു്. അവർക്കും ഉല്ബശബ്ദത്തിന്നു് ജരായു വാചകത്വമില്ലെന്നു പറഞ്ഞുകൂടാ. ഭ്രമത്വല്യേന വേഷ്ടിതഃ എന്നുണ്ടു്. അവിടെ ജരായു എന്ന അർത്ഥത്തെ സ്വീകരിക്കാതെ കഴികയില്ല. എന്നാൽ ജരായു പശ്ചാത്തയമായിത്തന്നെ പറയുന്നതു യുക്തമെന്നാകുന്നു എന്നു് ചെന്നുകൂടുകയും ചെയ്യും. മറ്റൊരിടത്തു് ഉല്ബത്തിന്നു ശുക്ലശോണിതസംവന്ധമെന്നതെന്ന അർത്ഥത്തെ കാണിക്കേണ്ടതായി വരികിൽ അപ്രകാരം കാണിച്ചു് അതിന്നു മൂലമായിട്ടു തദ്ദല്ബംകലലഞ്ചതതൽ എന്നു വചനാന്തമത്തെ കാണിക്കുന്നതുകൂടാതെ ഈ ശ്ലോകത്തിങ്കലെ ഉല്ബശബ്ദം കലലപശ്ചാത്തയമാക്കി പറഞ്ഞതു് അവർക്കും യുക്തമല്ലെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു.

സൂതിമാസോ വൈജനനോ ഗർഭോ ഭൂണ ഇമൌ സമൌ
തൃതീയാപ്രകൃതിഷ്ഠഃ ക്ലീബഃ ഷണ്ഡോ നപുംസകഃ

സൂതിമാസഃ വൈജനനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ രും പ്രസവിക്കുന്ന മാസത്തിന്റെ പേർ. ഗർഭഃ ഭൂണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ രും കക്ഷിയിൽ വസിക്കുന്ന ശിശുവിന്റെ പേർ. തൃതീയാപ്രകൃതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സംജ്ഞാപൂർണ്ണമായിത്തന്നെ സൂത്രത്താൽ പുംവദ്ഭാവം നിഷേധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. ഷണ്ഡഃ ക്ലീബഃ ഷണ്ഡഃ നപുംസകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ രും നപുംസകത്തിന്റെ പേർ. തൃതീയാപ്രകൃതിഷ്ഠഃ എന്നും

തുതിയാപ്രകൃതിശൂന്യം എന്നും പാറാന്തരങ്ങളുണ്ടു്. ഷണ്ഠഃ എന്നുമാമെന്ന ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണികൊണ്ടും ശബ്ദം എന്നുമാമെന്ന മഹേശ്വരമടികൊണ്ടും സിലമാകുന്നു. തമിഴ്കേന്ദ്രത്തിൽ ശബ്ദം എന്നു പാറാന്തരമെന്നു കാണുന്നു. ഇതിന്റെ മൂലം എന്റെ ദൃഷ്ടിയിലകപ്പെട്ടിട്ടില്ല. അനേകിച്ചു ഗ്രഹിപ്പാൻ ഉത്സാഹിച്ചുകൊൾക. ക്ലിഷ്ഠം ഷണ്ഡോ നപുംസകമെന്നുള്ള പാറം ഗ്രാഹ്യമല്ലെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

ശിശുത്വം ശൈശവം ബാല്യം താരുണ്യം യൗവനം സമേന്യാൽ സ്ഥാവിരതു വൃദ്ധത്വം വൃദ്ധസംഘേപി വാല്കം.

ശിശുത്വം, ശൈശവം, ബാല്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩൦ ബാലത്വത്തിന്റെ പേർ. താരുണ്യം യൗവനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨൦ യൗവനത്തിന്റെ പേർ. സ്ഥാവിരം വൃദ്ധത്വം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨൦ വൃദ്ധസംഘേപി എന്ന അപിശബ്ദംകൊണ്ടു കിട്ടുന്ന വാല്കമെന്നതും വാല്കൃത്തിന്റെ പേർ. വാല്കം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വൃദ്ധസമൂഹത്തിന്റെ പേർ. വൃദ്ധസംഘേപി എന്ന അപിശബ്ദത്തെക്കൂട്ടി പ്രയോഗിക്കയാൽ വൃദ്ധത്വത്തിന്റെയും പേരാകുന്നു എന്നുള്ള ഭാവത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. വൃദ്ധസംഘേപി എന്നു പറിച്ചാൽ വാല്കമെന്നതിന്നു വൃദ്ധസമൂഹമെന്നല്ലാതെ വാല്കമെന്നുള്ള അർത്ഥമില്ല എന്നു അഭിപ്രായത്തെ കല്പിപ്പാൻ യുക്തിയുണ്ടു്. അപ്രകാരമായാൽ വാല്കേമുനിവൃത്തിനാം ഇത്യാദി പ്രയോഗങ്ങൾക്കു ഗതിയില്ല എന്നു വരും. അതു ഘേതുവായിട്ടു് വൃദ്ധസംഘേപി എന്നു മഹേശ്വരമടികയിൽ കാണിച്ചപ്രകാരം പഠിക്കുന്നതു സാധുതമാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

പലിതം ജരസാരശൈക്യം കേശാദൌ വിസ്രസാ ജമാസ്യാഭുത്താനശയാ ഡിംഭാ സ്തനപാ ച സ്തനന്ധയി. ൨൧

പലിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നരയുടെ പേർ. വിസ്രസാ ജമാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨൦ ജരയുടെ പേർ. ഉത്താനശയാ ഡിംഭാ സ്തനപാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സ്തനന്ധയി (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨൦ മലൺകിടക്കുന്ന കിടാവിന്റെ പേർ. പുരുഷനാകുന്നു എങ്കിൽ ഉത്താനശയഃ ഡിംഭഃ സ്തനപഃ സ്തനന്ധയഃ എന്നിപ്രകാരം പുല്ലിംഗങ്ങളാക്കി പ്രയോഗിച്ചുകൊൾക. സ്രീലിംഗങ്ങളാക്കി പ്രയോഗിച്ചതു് ഉത്താനശയാദി മൂന്നു ശബ്ദങ്ങൾ അകാരാന്തങ്ങളായിട്ടും സ്തനന്ധയശബ്ദം ഇകാരാന്തമായിട്ടും സം

ഭവിക്കുമെന്നുള്ള സ്രീതപത്തികളെ വൈഷമ്യത്തെ വ്യക്തമാക്കുവാ
നായിക്കൊണ്ടുകൊണ്ടു എന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക.

ബാലസ്ത സ്രാഹ്യാണവകോ വയസ്തസ്തരണോ യുവാ

പ്രവയഃ സ്ഥവിരോപുലോ ജീനാ ജീണ്ണാ ജനനപി. ൧൨

ബാലഃ മാണവകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ബാലന്റെ
പേര്. വയസ്തഃ തരണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) യുവാ (ന-പു-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൩-൦ യൗവനമായവന്റെ പേര്. പ്രവയഃ (സ-പു-
പ്ര-ഏ) സ്ഥവിരഃ പുലഃ ജീനഃ ജീണ്ണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജനൻ
(ത-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦ വൃദ്ധന്റെ പേര്.

വഷീയാൻ ദശമീ ജ്യായാൻ പൂർവ്വജസ്തപത്രജോടഗ്രിയഃ

ജമിനുമേ സ്വഃ കനിഷ്ഠയവീരോടവജോരജഃ ൧൩

വഷീയാൻ (സ-പു-പ്ര-ഏ) ദശമീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ജ്യായാ
ൻ (സ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ അതിവൃദ്ധന്റെ പേര്. പൂർവ്വജഃ
അഗ്രിയഃ അഗ്രിയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ജ്യേഷ്ഠന്റെ പേര്.
ജമിനുമേ കനിഷ്ഠഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) യവീയാൻ (സ-പു-പ്ര-ഏ)
അവജഃ അനുജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦ അനുജന്റെ പേര്.

അമാംസോ ദുർബ്ബലശ്ശാതോ ബലവാന്മാംസജോടംസജഃ

തുന്ദില സ്തന്ദീഭ സ്തന്ദീ ബൃഹൽകക്ഷിഃ പിചണ്ഡിലഃ ൧൪

അമാംസഃ ദുർബ്ബലഃ ശാതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ദുർ
ബ്ബലന്റെ പേര്. അമാംസോ ദുർബ്ബലഞ്ചാതഃ എന്നും പാഠമു
ണ്ടു്. ആ പക്ഷത്തിൽ ശാതഃ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു് ചാതഃ
എന്നാക്കിക്കൊൾക. ബലവാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) മാംസജഃ അം
സജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ബലമുള്ളവന്റെ പേര്. തുന്ദി
ലഃ തുന്ദീഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തുന്ദീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ബൃഹൽക
ക്ഷിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) പിചണ്ഡിലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦
കുടവയറുള്ളവന്റെ പേര്. തുന്ദിലഃ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു്
തുണ്ഡിലഃ എന്നും തുന്ദീഭഃ എന്നും തുന്ദീതഃ എന്നും, തുന്ദീഭശബ്ദ
ത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു് തുണ്ഡീഭ എന്നും, തുന്ദീ എന്നതിന്റെ
സ്ഥാനത്തു് തുണ്ഡീ എന്നും, പിചണ്ഡിലശബ്ദത്തിന്റെ സ്ഥാ
നത്തു് പിചിണ്ഡിലഃ എന്നുമാമെന്നു മഹേശ്വരസീകയിൽ സ്പഷ്ട
മാകുന്നു.

അവടീടോടവനാടയാവഭൂടോ നതനാസികേ

കേശവഃ കേശികഃ കേശീ വലിനോ വലിഭസ്സമൌ. ൧൫

അവദീദഃ അവനാദഃ അവദുദഃ നതനാസികഃ (അ-പു-പ്ര-
ഏ) ഇവ ൨-൦ പതിമൂക്കന്റെ പേര്. കേശവഃ കേശികഃ (അ-
പു-പ്ര-ഏ) കേശീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ തലമുടിയുള്ളവ
ന്റെ പേര്. വലിനഃ വലിദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വലി
യുള്ളവന്റെ പേര്. വലി എന്നത് തപസ്സുകോപമാകുന്നു.

വികലാംഗസ്തു ചൈശ്വരണ്ഡഃ പരോ പ്രസപശ്ച വാമനഃ
ഖരണാസ്ത്വാൽ ഖരണസോവിശ്രോ വിഗതനാസികഃ. രത

വികലാംഗഃ ചൈശ്വരണ്ഡഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ജനി
ക്കുമ്പോൾതന്നെ അംഗവൈകല്യമുള്ളവന്റെ പേര്. വികലാം
ഗസ്തുപോഗണ്ഡഃ എന്നും വികലാംഗസ്തുപ പോഗണ്ഡഃ എന്നും
പാഠാന്തരങ്ങളുണ്ട്. പശ്ചഃ പ്രസപഃ വാമനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇ
വ ൩-൦ മുണ്ടന്റെ പേര്. ഖരണഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) ഖരണസഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കൂർ മൂക്കുള്ളവന്റെ പേര്. വിശ്രഃ
വിഗതനാസികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മൂക്കുപോയവന്റെ
പേര്.

ഖരണാസ്ത്വാൽ ഖരണസഃ പ്രജ്ഞഃ പ്രഗതജാനകഃ
ഉശല്പജ്ഞശ്ച ഉശല്പജാനസ്ത്വാൽ സംജ്ഞസ്സംഹതജാനകഃ.

ഖരണഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) ഖരണസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇ
വ ൨-൦ കൊളുപ്പുമൂക്കന്റെ പേര്. പ്രജ്ഞഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) പ്ര
ഗതജാനകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മുട്ടുതടിച്ചവന്റെ പേര്
എന്നു തമിഴ് ഭാഷയിലും തമിഴിൽ വളരെ അകൽച്ചയോടുകൂടിയ മു
ട്ടുകളോടുകൂടിയവന്റെ പേരെന്നു മഹേശ്വരപ്പക്ഷികയിലും പറഞ്ഞി
രിക്കുന്നു. ഉശല്പജ്ഞഃ ഉശല്പജാനഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦
മുട്ടിനുതാഴെ നീണ്ടു മുട്ടുമേല്ലോട്ടുപോയവന്റെ പേര്. സംജ്ഞഃ
(ഉ-പു-പ്ര-ഏ) സംഗതജാനകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മുട്ടി
ക്കാലന്റെ പേര്. സംജ്ഞസ്സംഹതജാനകഃ എന്നും പാഠമുണ്ട്.

സ്യാദേവേ ബധിരഃ ക്ഷമ്പ്ജേ ഗഡുലഃ കകരേ ക്ഷിനിഃ

കളഞ്ചകസ്തുപവാക്കണ്ഠഃ പലതിസ്തൈസ്തപരൂപ്ലികഃ. രവ

ഏഡഃ ബധിരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചെവികേൾ
ക്കാത്തവന്റെ പേര്. ക്ഷമ്പ്ജേ ഗഡുലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ
൨-൦ കൂനന്റെ പേര്. കകരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ക്ഷിനിഃ (ഇ-പു-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കയ്യാക്കാത്തവന്റെ പേര്. കളഞ്ചകഃ അവാ
ക്കണ്ഠഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പറക്കയും കേൾക്കയും വന്ദി
യാത്തവന്റെ പേര്. പലതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) പൈരൂപ്ലികഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കഷണ്ടിത്തലയന്റെ പേര്.

പുശ്നിമല്ലതന്നെ ശ്രോണഃ പംഗൗ മുണ്ഡസ്ത മുണ്ഡിതേ
വലിമഃ കേകരേ ഖോഡേ ഖഞ്ജസ്രീഷു ജമാവമാഃ. രൺ

പുശ്നിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) അല്പതനഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ
൨-൦ ചെറിയ ശരീരമായവന്റെ പേര് ശ്രോണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
പംഗുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഇടകാൽമുടവന്റെ പേര്.
മുണ്ഡഃ മുണ്ഡിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ തലചിരച്ചുവ
ന്റെ പേര് വലിമഃ കേകരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦
കോംകണ്ണന്റെ പേര്. ഖോഡഃ ഖഞ്ജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦
കര കാൽമുടവന്റെ പേര്. ത്രിഷുജമാവമാഃ എന്നതിന്നു ജമാ
ശബ്ദത്തിന്റെ ശേഷം ഖഞ്ജ എന്നതുവരെ ഉള്ള ശബ്ദങ്ങൾ ത്രി
ലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

ഗന്ധുലഃ കാളകഃ പിപ്ലൂസ്തിലകസ്തിലകാളകഃ

അനാമയം സ്വാഭാഭോഗ്യം ചികിത്സാ തക്ഷപ്രതിക്രിയാ. ൫൦

ഗന്ധുലഃ കാളകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പിപ്ലൂഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൩-൦ ശരീരത്തിൽ കുറുത്തപ്പുള്ളിയുടെ പേര്. തിമകഃ തി
ലകാളകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കാക്കപ്പുള്ളിയുടെ പേര്. അ
നാമയം ആഭോഗ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ച്ചാധിയില്ലായ്മ
യുടെ പേര്. ചികിത്സാ തക്ഷപ്രതിക്രിയാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ
൨-൦ ചികിത്സയുടെ പേര്.

ഭേഷജേഷയദൈഷജ്യാന്യഗദോ ജായുധിത്യപി

സ്രീ തഗ്രജാ ചോപതാപരോഗവ്യാധിഗദാമയാഃ. ൫൧

ഭേഷജം ഞയധം ദൈഷജ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അഗദഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ജായുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-൦ മരുണിന്റെ
പേര്. തക്ഷ (ജ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തജാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഉപതാ
പഃ രോഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വ്യാധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഗദഃ ആ
മയാഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൭-൦ വ്യാധിയുടെ പേര്.

ക്ഷയ ശ്ലോഷശ്ച യക്ഷാ ച പ്രതിശ്ചായസ്ത പിനസഃ

സ്രീ ക്ഷുൽ ക്ഷുതം ക്ഷവഃ പുംസി കാസസ്ത ക്ഷവഥഃ പമാൻ. ൫൨

ക്ഷയഃ ശ്ലോഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) യക്ഷാ (ന-പു-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൩-൦ ക്ഷയത്തിന്റെ പേര്. പ്രതിശ്ചായഃ പിനസഃ (അ-പു-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പിനസത്തിന്റെ പേര്. ക്ഷുൽ (ത-സ്രീ-പ്ര-
ഏ) ക്ഷുതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ക്ഷവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦
തുമ്പലിന്റെ പേര്. കാസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ക്ഷവഥഃ (ഉ-പു-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചുമയുടെ പേര്.

ശോഹസ്ത ശപതമുശ്ശാമഃ പാദസ്മോടോ വിപാദികാ
കിലാസസിലംമേ കച്ഛപാതു പാമപാമേ വിചർച്ചികാ. ൫൩

ശോഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശപതമഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ശോ
മഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ നീമിന്റെ പേര്. പാദസ്മോ
ടോ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിപാദികാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦
കാലുവിള്ളുന്നതിന്റെ പേര്. കിലാസം സിലംമേ (അ-ന-പ്ര-
ഏ) ഇവ ൨-൦ മുണങ്ങിന്റെ പേര്. കിലാസംസിലംമേ എന്നും
പാമുണ്ടു്. അപ്രകാരമായാൽ സിലംമേ (ന-ന-പ്ര-ഏ) ഇങ്ങി
നെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. കചർച്ചഃ (ഉ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പാമാ
(ന-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പാമാ വിചർച്ചികാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦
ചിരങ്ങിന്റെ പേര്.

കണ്യഃ ഖർജ്ജുശ്ച കണ്യയാ വിസ്മോടഃ പിടകാസ്മിയാം
വ്രജ്ഞാടസ്മി താമീർത്തഃ ക്ലീബേ നാഡീവ്രജഃ പുമാൻ.

കണ്യഃ ഖർജ്ജുഃ (ഉ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) കണ്യയാ (അ-
സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ചൊരിയുടെ പേര്. വിസ്മോടഃ (അ-
പു-പ്ര-ഏ) പിടകാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കുരുവിന്റെ
പേര്. വ്രജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അസ്മിയാമെന്നു പറയയാൽ ന
പുംസകലിംഗമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക.
ഇജ്ജം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അരുഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ വ്രജ
ത്തിന്റെ പേര്. നാഡീവ്രജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നാഡീവ്രജത്തി
ന്റെ പേര്.

കോറോ മണ്ഡലകം കവുശപിത്രേ ദുർന്നാമകാർശസീ
ജനാഹസ്ത വിഞ്ചന്ധസ്സാൽ ഗ്രഹണീരുക പ്രവാഹികാ.

കോറഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മണ്ഡലകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ
൨-൦ വട്ടപ്പുണ്ണിന്റെ പേര്. കവുശപിത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ
൨-൦ പാണ്ടിന്റെ പേര്. ദുർന്നാമകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അർശഃ (സ
ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അർശ്സിന്റെ പേര്. ജനാഹഃ വിഞ്ചന്ധഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മലഞ്ചന്ധത്തിന്റെ പേര്. ഗ്രഹണീരുക
ഃ (ജ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പ്രവാഹികാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦
ഗ്രഹണീരോഗത്തിന്റെ പേര്. ഗ്രഹണീരുക പ്രവാഹികാഃ
ഇവ ൩-൦ എന്നു തമിഴ്ജ്ഞത്തിൽ കാണുന്നത് അതുലമാകുന്നു.

പ്രമുർട്ടികാ വമിച്ച സ്മീ പുമാംസ്ത വമിസ്സമാഃ
വ്യാധിഭോ വിദധിഃ സ്മീ ജപരമേഹഭഗന്ദമാഃ. ൫൩

പ്രച്ഛർദ്ദികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വമിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വ
മഃ (ഉ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ചർദ്ദിയുടെ പേർ. പ്രച്ഛർദ്ദികാ
വമിശ്ച സ്രീ ചർദ്ദിശ്ചവമഃപുമാൻ എന്നും പാർമുണ്ട്. വ്യാധി
ഭേദാഃ എന്നതിന്നു വ്യാധിഭേദങ്ങളെ പറയുന്നു എന്നർത്ഥം. വി
ദ്രധിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വിദ്രധി എന്നു പ്രസിദ്ധമായ കുരുവി
ന്റെ പേർ. ജപഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) പനിയുടെ പേർ. മേഘഃ
(അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) പ്രമേഹത്തിന്റെ പേർ. ഭഗന്ദഃ (അ-പ്ര-പ്ര-
ഏ) ഭഗന്ദമെന്നു പ്രസിദ്ധമായ കുരുവിന്റെ പേർ.

ശ്ലീപദം പാദവല്പികം കേശശ്ലന്ധിപിന്ദുപുഷ്പം

അശുരീ മൃതകൃച്ഛം സ്വാൽ പുഷ്പേ ശുക്ലാവധേ സ്രീഷു. ൫൭

ശ്ലീപദം പാദവല്പികം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വൈശ്വ
ക്കാലിന്റെ പേർ. കേശശ്ലം ഇന്ദുപുഷ്പം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ
൨-ം കുഷ്ഠങ്ങളുടെ പേർ എന്നു തമിഴ് കേന്ദ്രത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കു
ന്നു. മഹേശ്വരപ്പീഠത്തിൽ കേശശ്ലസ്തപിന്ദുപുഷ്പം എന്ന പാഠ
വും മസ്തകകേശരോഗത്തിന്റെ പേർ എന്നു വ്യാഖ്യാനവും കാ
ണുന്നു. ചർദ്ദി എന്ന ഭാഷയുമുണ്ട്. അശുരീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
മൃതകൃച്ഛം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ രണ്ടും മൃതകൃച്ഛത്തിന്റെ
പേർ. പുഷ്പേശുക്ലാവധേസ്രീഷു എന്നതിന്നു ഇവിടെ നിന്നു തുട
ങ്ങി ശുക്ലംതേജോരേതസീച എന്നു ശ്ലോകത്തിങ്കലെ ശുക്ലശബ്ദം
വരെ ഇനി പറയപ്പെടുന്ന ശബ്ദങ്ങൾ കൈയും ത്രിവിംഗങ്ങളാ
കുന്നു എന്നു അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

രോഗഹാതുഗദാകാരോ ഭിഷഗൈവമ്യേ ചികിത്സകേ

വാന്തോ നിരമയഃ കലു ഉല്ലാഘോ നിഗ്നതോ ഗദാൽ.

രോഗഹാതീ (ന-പ്ര-പ്ര-ഏ) അഗദകാരഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ)
ഭിഷക (ജ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വൈദ്യഃ ചികിത്സകഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൫-ം വൈദ്യന്റെ പേർ. വാന്തഃ നിരമയഃ കലു ഉല്ലാഘഃ
(അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം വ്യാധിയില്ലാത്തവന്റെ പേർ.

ഗ്ലാനഗ്ലാസ്ത അമയാവീ വികൃതോ വ്യാധിതോഽപദ്ഃ

അതുരോഽഭ്യമിതോഽഭ്യാന്താസ്സാമു പാമനകരശ്ശരൈ.

ഗ്ലാനഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഗ്ലാസ്തഃ (ഉ-പ്ര-പ്ര-ഏ) അമയാ
വീ (ന-പ്ര-പ്ര-ഏ) വികൃതഃ വ്യാധിതഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) അപദ്ഃ
(ഉ-പ്ര-പ്ര-ഏ) അതുരഃ അഭ്യമിതഃ അഭ്യാന്തഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൯-ം രോഗിയുടെ പേർ. പാമനഃ കരശ്ശരഃ (അ-പ്ര-പ്ര-
ഏ) ഇവ ൨-ം മിടങ്ങുളവന്റെ പേർ.

ദുഃഖോ ദുഃഖാഗ്നി സ്യാദ്ദർശനമോദനമുതോടർശനഃ
വാതകീ വാതമോഗീ സ്യാൽ സാതിസാമോടതിസാമകീ.

ദുഃഖഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദുഃഖാഗ്നി (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ തദ്യുതണമുള്ളവന്റെ പേര്. അർശനമോദനമുതഃ അർശനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അർശനമുള്ളവന്റെ പേര്. വാതകീ വാതമോഗീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വാതമോഗമുള്ളവന്റെ പേര്. സാതിസാമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അതിസാമകീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അതിസാമമുള്ളവന്റെ പേര്.

സ്യുഃ ക്ലിന്നാക്ഷഃ ചുല്ല്വ ചില്ലപില്ലാഃ ക്ലിന്നേക്ഷ്ണി ചാച്ഛമീ
ഉന്മത്ത ഉന്മാദവതി ശ്ലേഷ്മുഃ ശ്ലേഷ്മുഃ കഫീ. സമ

ക്ലിന്നാക്ഷഃ ചുല്ല്വഃ ചില്ലഃ പില്ലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ചീംകണ്ണന്റെ പേര്. ചുല്ല്വാദികൾ മൂന്നും ചീഞ്ഞിരിക്കുന്ന കണ്ണിന്റെയും പേരുകളും ചെയ്യും. ഉന്മത്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉന്മാദവാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഭ്രാന്തന്റെ പേര്. ശ്ലേഷ്മുഃ ശ്ലേഷ്മുഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കഫീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ കഫമോഗിയുടെ പേര്.

സ്മുഞ്ജോ ഭുഗോ തജാ വൃദ്ധനാഭൌ തുന്ദിലതുന്ദിഭൌ
കിലാസീ സിലംമലോന്ധാഃ ടുങ്ങ് മുർചരാലേമുഞ്ചമുർചരിതൌ.

സ്മുഞ്ജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ച്ചാധികൊണ്ടു കുന്നവന്റെ പേര്. വൃദ്ധനാഭിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) തുന്ദിലഃ തുന്ദിഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ പൊക്കിരിക്കുന്നവന്റെ പേര്. കിലാസീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) സിലംമലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചൂണങ്ങളുള്ളവന്റെ പേര്. അന്ധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അദക് (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കരുടെന്റെ പേര്. മുർചരാലഃ മുന്തഃ മുർചരിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ബോധംകെട്ടവന്റെ പേര്. പൂര്യേ ശുക്ലാവധേസ്രിഷു എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ രോഗഹാതീ എന്നു തുടങ്ങി മുർചരിതഃ എന്നതുവരെ ഉള്ള ശബ്ദങ്ങൾ ത്രിലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾക.

ശുക്ലം തേജോരേതസീ ച ബീജവീര്യേന്ദ്രിയാണി ച
മായുഃ പിത്തം കഫം ശ്ലേഷ്മാ സ്രിയാനു തപഗന്ധശ്ചമാ.

ശുക്ലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) തേജഃ രേതഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ബീജം വീര്യം ഇന്ദ്രിയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ശുക്ലത്തിന്റെ പേര്. മായുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) പിത്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പിത്തത്തിന്റെ പേര്. കഫഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശ്ലേഷ്മാ (ന-പു-

പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കർമ്മത്തിന്റെ പേര്. തപസ് (ച-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അസൃഗ്ദ്ധരാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨൦ തപസ്സിന്റെ പേര്.

പിശിതം തരസം മാംസം പലലം ക്രവ്യമാമിഷം ഉത്തപ്തം ശുഷ്കമാംസം സ്യാത്തദ്വല്യം ത്രിവിംഗകം. ദിശ പിശിതം തരസം മാംസം പലലം ക്രവ്യം ആമിഷം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ മാംസത്തിന്റെ പേര്. ഉത്തപ്തം ശുഷ്കമാംസം വല്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ഉണങ്ങിയ മാംസത്തിന്റെ പേര്. വല്യമെന്നതു ത്രിവിംഗമാകുന്നു.

രധിരോസ്യല്ലോഹിതാസ്രമക്ഷതജരോണിതം ബുക്കാഗ്രമാംസം ഹൃദയം ഹൃന്മേദസ്സ വചാ വസാ. നമരധിരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അസൃക് (ജ-ന-പ്ര-ഏ) ലോഹിതം അസ്രം (ആസ്രമെന്നുമാം) രക്തം ക്ഷതജം രോണിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൭-൦ ചോരയുടെ പേര്. ബുക്കാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തമിഴ്ക്കുത്തിൽ വെച്ചു എന്നുപാഠം കാണുന്നു. മരോശ്വരസീകയിൽ ബുക്കാ എന്നാകുന്നു. അഗ്രമാംസം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മുഖ്യമാംസത്തിന്റെ പേര്. ഹൃദയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഹൃൽ (ദ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഹൃദയത്തിന്റെ പേര്. ബുക്കാദി ൨-൦ തുല്യാർത്ഥമാകുന്നു എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. മേദഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) വചാ വസാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ മേദസ്സിന്റെ പേര്.

പശ്വാദംഗ്രീവാസിരാ മന്യാ നാഡീ തു ധമനിസ്സിരാ തിലകം ക്ലോമമസ്തിഷ്ഠം ഗോർദ്ദം കിട്ടം മലോടസ്രിയാം.

മന്യാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പിൻകഴുത്തിലെ ഞരമ്പിന്റെ പേര്. നാഡീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ധമനിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സിരാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ഞരമ്പിന്റെ പേര്. തിലകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ക്ലോമ (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചുവപ്പുവർണ്ണമെന്നു പേരോടുകൂടിയ മാംസപിണ്ഡവിശേഷത്തിന്റെ പേര് എന്നു മരോശ്വരസീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. തമിഴ്ക്കുത്തിൽ ഉള്ളിൽ ജലമിരിക്കുന്ന സ്ഥലത്തിന്റെ പേര് എന്നാകുന്നു. മസ്തിഷ്ഠം ഗോർദ്ദം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ശിരസ്സിന്റെ ഉള്ളിൽ നെയ്യുപോലെ ഉണ്ടാകുന്ന സ്പന്ധത്തിന്റെ പേര്. ഗോർദ്ദമെന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു് ഗോദമെന്നും പാറുമുണ്ടു്. (അ-ന-പ്ര-ഏ) മഖഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) അസ്രിയാമെന്നുണ്ടാകയാൽ മലശബ്ദം ന

പുണ്യകമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാമെന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. ഇവ ൨-൦ ചെവി മുതലായ സ്ഥലങ്ങളിൽ ഉണ്ടാകുന്ന മലത്തിന്റെ പേര്.

അത്രം പുരീതദ്ഗുല്യസ്ത പ്ലീഹാ പുണ്യമ വസ്തസാ
സ്തായുഃ സ്രീയാം കാളചണ്ഡയതതീ തു സമേ ഇമേ. ന

അത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പുരീതൽ (ത-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കടലിന്റെ പേര്. ഗുല്യഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) പ്ലീഹാ (ന-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പ്ലീഹായുടെ പേര്. പ്ലീഹാ എന്നത് ഉദരത്തിന്റെ അകത്തു് ഇടത്തുഭാഗത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുന്ന ഒരു മാംസപിണ്ഡമാകുന്നു. വസ്തസാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സ്തായുഃ (ഉ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പെരുത്തരമ്പിന്റെ പേര്. കാളചണ്ഡം (അ-ന-പ്ര-ഏ) യതതീ (ത-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ യതത്തിന്റെ പേര്. യതത് എന്നത് ഉദരത്തിന്റെ അകത്തു വലത്തുഭാഗത്തിങ്കലിരിക്കുന്ന ഒരു മാംസ പിണ്ഡമാകുന്നു.

സൃണികാ സൃന്ദിനീ ലാലാ ഭൂഷികാ നേത്രയോർമ്മലം
നാസാമലശ്ച സിംഹാണാം പിഞ്ജേഷം കണ്ഠയോർമ്മലം.

സൃണികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സൃന്ദിനീ (ഊ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ലാലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ വായ്നീരിന്റെ പേര്. ഭൂഷികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കണ്ഠിലെപീളയുടെ പേര്. നാസാമലം സിംഹാണാം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മൂക്കുനീരിന്റെ പേര്. സിംഹാണമെന്നും സിംഹാനമെന്നും പാഠാന്തങ്ങളുണ്ട്. പിഞ്ജേഷം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കണ്ഠമലത്തിന്റെ പേര്. നാസാമലശ്ച സിംഹാണം ഇത്യാദി അല്പശ്ലോകം മഹേശ്വരീകയിലെ പാഠപ്രകാരം ചേർത്താകുന്നു.

മൂത്രം പ്രസ്രാവ ഉച്ഛാമവസ്തരൗ ശമലം ശക്തം
പുരീഷം ഗ്രഥവച്ഛസ്തസ്രീ വിഷ്വാപിശൗ സ്രീൗ. ന

മൂത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പ്രസ്രാവഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മൂത്രത്തിന്റെ പേര്. ഉച്ഛാമഃ അവസ്തരഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ശമലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശക്തം (ത-ന-പ്ര-ഏ) പുരീഷം ഗ്രഥം വച്ഛസ്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഗ്രഥവച്ഛസ്തശബ്ദങ്ങൾ പല്ലിംഗങ്ങളായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം. വിഷ്വാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വിട് (ശ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മലത്തിന്റെ പേര്.

സ്വാൽ കച്ഛഃ കപാലോഽസ്രീ കീകസം തുല്യമസ്ഥി ച
സ്വാച്ഛരീരാസ്ഥി കംകാളഃ പ്യാച്ഛാസ്ഥ്നി തു കശേരകാ. ൭൦

കുപ്പം കപാലം (അ-പു-പ്ര-ഏ) കപാലശബ്ദം നപുംസക ലിംഗമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം. ഇവ ൨-ം തലയോടിന്റെ ചേർ. കീകസം കല്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അസ്ഥി (ഇ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം അസ്ഥിയുടെ ചേർ. ശരീരാസ്ഥി (ഇ-ന-പ്ര ഏ) കംകാളം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ശരീരത്തിനു ആധാരമായ അസ്ഥിപഞ്ചമത്തിന്റെ ചേർ. പൃഷ്ഠാസ്ഥി (ഇ-ന-പ്ര-ഏ) കശേരകം (ആ-സ്രീ-പ്ര ഏ) ഇവ ൨-ം തണ്ടെല്ലിന്റെ ചേർ. സ്വാല്പകീര സ്ഥ്നി കംകാളപൃഷ്ഠാസ്ഥിനി കശേരകം എന്നും പറയുന്നു.

ശിരോസ്ഥനി കശോടിഃസ്രീപാർശ്വാസ്ഥനി ക പർശ്വകാ അംഗം പ്രതീകോഽവയവോഽപാലഭനാഽഥ കളേബരം.

ഗാത്രം വപുസ്സംഹനനം ശരീരംവർഷ വിഗ്രഹഃ

കാഴ്ചാ ദേഹഃ ക്ലീബപുംസോഃ സ്രീയാം മൂർത്തിസ്താദൃസ്തനഃ

കരോടിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തലയിലെ അസ്ഥിയുടെ ചേർ. പർശ്വകാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വാതി പുല്ലിന്റെ ചേർ. അംഗം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പ്രതീകഃ അവയവഃ അപഘനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അവയവത്തിന്റെ ചേർ. കളേബരം ഗാത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വപുഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) സംഹനനം ശരീരം (അ-ന-പ്ര ഏ) വർഷ (ന-ന പ്ര-ഏ) വിഗ്രഹഃ കാഴ്ചഃ ദേഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദേഹശബ്ദം നപുംസകമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം. മൂർത്തിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര ഏ) തന്ത്രഃ (ഉ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തനഃ (ഉ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ശരീരത്തിന്റെ ചേർ.

പാദാഗ്രം പ്രപദം പാദഃ പദശ്രോത്രരണോസ്രീയാം

തദ്ഗ്രന്ഥീ ഘടികേ ഗുൽഫമുപമാൻ പാർഷ്ണീ സ്തയോരധഃ.

പാദാഗ്രം പ്രപദം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പുറവടിയുടെ ചേർ. പാദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പൽ (ദ-പു-പ്ര-ഏ) അശ്രോത്രഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ചരണഃ (അ-പു പ്ര-ഏ) ചരണശബ്ദം നപുംസകമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം. ഇവ ൨-ം കാലിന്റെ ചേർ. ഘടികേ (അ-സ്രീ-പ്ര-ദി) ഗുൽഫമു (അ-പു-പ്ര-ദി) ഇവ ൨-ം നരിയാണികളുടെ ചേർ. ഒന്നിനെ പറയേണ്ട ഏകിൽ ഘടികാ എന്നും ഗുൽഫ എന്നും ഏകപചനാന്തമാക്കി പ്രയോഗിച്ചുകൊണ്ടു ക അത്രയുമല്ല ഏകപചനാന്തമായാലും അതുകൊണ്ടു രണ്ടിനെയും ഗ്രഹിക്കാമെന്നും അറിഞ്ഞുകൊണ്ടു പാർഷ്ണീഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) മടമ്പിന്റെ ചേർ.

ജംഘാ തു പ്രസ്താ ജാതരപദ്യായീവദസ്രീയാം

സ്കന്ധീ ക്ലീബേ പുമാന്മുരസ്തസന്ധിഃ പുംസി വങ്ക്യണഃ.

ജംഘാ പ്രസ്താ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കണക്കാവി
ന്റെ പേർ. ജാൻ (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) ഉരുപട്ട (ന-ന-പ്ര-ഏ) അ
പ്പീവൽ (ത-ന-പ്ര-ഏ) അപ്പീവാൻ എന്നു പുല്ലിംഗമായിട്ടും പ്ര
യോഗിക്കാം. ഇവ ൩-൦ മുട്ടിന്റെ പേർ. സക്മി (ഇ-ന-പ്ര-
ഏ) ഉരു (ഉ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ തുടയുടെ പേർ. വങ്ക്
ഷ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) കഴലപ്പാടിന്റെ പേർ.

ഗുരുതപാനം പായന്നാ വസ്തിന്നാഭേദധോഭയോഃ
കടോ നാ ശ്രോണിഫലകം കടീഃശ്രോണിഃകകുട്മതീ.

ഗുരും അപാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പായുഃ (ഉ-പ്ര-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൩-൦ മലദാമത്തിന്റെ പേർ. വസ്തിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പു
ല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. വസ്തി പ്രദേശത്തിന്റെ പേർ. മുത്രാശയത്തി
ന്റെ പേരായ്ക്കുന്ന എന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. കടഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ)
ശ്രോണിഫലകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അമയുടെ പേർ. ക
ടീഃ ശ്രോണിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കകുട്മതീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൩-൦ കുറുക്കിന്റെ പേർ. കകുതമതിഃ എന്നുപാറം തെററാ
കുന്നു.

പശ്ചാന്നിതംബഃ സ്രീകുട്യാഃ ക്ലീബേ തു ജംഘനം പുരഃ
കൂപകൌ തു നിതംബസ്ഥൗ ദായഹിനേ കകുദമേ.

നിതംബഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) സ്രീകുട്യുടെ അമക്കെട്ടിന്റെ
പിൻഭാഗത്തിന്റെ പേർ. ജംഘനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സ്രീകുട്
യുടെ അമക്കെട്ടിന്റെ മുൻഭാഗത്തിന്റെ പേർ. കകുദമേ (അ-ന-
പ്ര-ഏ) നിതംബത്തിൽ ഉള്ള കുഴികളുടെ പേർ. കൂപകൌ എ
ന്നതു കകുദപശ്ചായമല്ല. നിതംബസ്ഥങ്ങളായിരിക്കുന്ന കൂപ
കങ്ങൾ കകുദങ്ങളായി ഭവിക്കുന്ന എന്ന അനപയാനുഭോധന
അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

സ്രിയാം സഫിമൌ കടിപ്രോമാവുപസ്ഥോ വക്ത്യമാണയോഃ
ഭഗം യോനിർദപഃയാശ്ശിശ്നോമേഡ്റോമേഫനശേഫസി.

സഫിമൌ (ച-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തമിഴ്ക്കുത്തിൽ സഫിമൌ
എന്നാകുന്നു. മേഫശപരീകയിൽ സഫിമൌ എന്നു കാക്ക
യാൽ അപ്രകാരം ചേർത്തിരിക്കുന്നു. കടിപ്രോമൌ (അ-പ്ര-പ്ര-
ഏ) ഇവ ൨-൦ ആസനത്തിന്റെ പേർ. ഉപസ്ഥഃ (അ-പ്ര-പ്ര-
ഏ) യോനിയുടെയും ലിംഗത്തിന്റെയും പേർ. ഭഗം (അ-ന-
പ്ര-ഏ) യോനിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ
൨-൦ യോനിയുടെ പേർ. ശിശ്നഃ മേഡ്റഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ)

മേഹനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശേഖരം (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം ലിംഗത്തിന്റെ പേർ. ചിലർ മേഡ്റോമേഹനശേഖരസീ ഏ എന്നു പറിക്കുന്നു.

മുഷ്ടോണ്ഡകോശോ വൃഷണം പൃഷ്ടവംശാധരേത്രികം പിചണ്ഡകക്ഷീ ജാമോദമതുദം സ്തനൗ കചൈ. ഐ

മുഷ്ടഃ അണ്ഡകോശഃ വൃഷണം (അ-പൃ-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം വൃഷണത്തിന്റെ പേർ. ത്രികം (അ ന-പ്ര-ഏ) പൂണെല്ലിന്റെ താഴെ അസനത്തിന്നു മേലുള്ള സ്ഥലത്തിന്റെ പേർ. പിചണ്ഡഃ (അ-പൃ-പ്ര-ഏ) പിചിണ്ഡഃ എന്നു ചിലരുടെ പക്ഷമുണ്ട്. കക്ഷീഃ (ഇ-പൃ-പ്ര-ഏ) ജാമം ഉദരം തുദം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ത്രി-ം വയറിന്റെ പേർ. സ്തനൗ കചൈ (അ-പൃ-പ്ര-ദി) ഇവ ര-ം മുലയുടെ പേർ.

ചൂചുകം തു ക്കചാഗ്രം സ്യാന്നനാ ക്രോഡം ഭജാന്തരം ഉദോ വത്സഞ്ച വക്ഷശ്ച പൃഷ്ടശ്ച ചരമന്തനോഃ. ഐ

ചൂചുകം ക്കചാഗ്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം മുലക്കണ്ണിന്റെ പേർ. ക്രോഡം ഭജാന്തരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ക്രോഡശബ്ദം സ്ത്രീലിംഗമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം. സ്ത്രീലിംഗമായാൽ ക്രോഡാ എന്നു രൂപം. ഉദഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) വത്സം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വക്ഷഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ത്രി-ം മാറിടത്തിന്റെ പേർ. പൃഷ്ടഃ (അ-ന-പ്ര-ഏ) പുറത്തിന്റെ പേർ.

സ്തംഭാ ഭജശിരോംസോസ്ത്രീ സന്ധീ തത്സൈവ ജതൂണീ ബാഹുമൂലേ ഉദരേ കക്ഷൗ പാർശ്വമസ്ത്രീ തയോരധഃ. പം

സ്തംഭഃ (അ-പൃ-പ്ര-ഏ) ഭജശിരഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) അംസഃ (അ-പൃ-പ്ര-ഏ) നപുംസകമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം. ഇവ ന-ം ചുമലിന്റെ പേർ. ജതൂണീ (ഉ-ന പ്ര-ദി) പൂണെല്ലിന്റെ പേർ. ബാഹുമൂലേ (അ-ന-പ്ര-ദി) കക്ഷൗ (അ-പൃ-പ്ര-ദി) ഇവ ര-ം കക്ഷങ്ങളുടെ പേർ. പാർശ്വം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. പുല്ലിംഗമായാൽ പാർശ്വ എന്നു രൂപം. വാതിദാഗത്തിന്റെ പേർ.

മദ്ധ്യമഞ്ചാവലഗ്നഞ്ച മദ്ധ്യാസ്ത്രീദൗപമൗ ദപയോഃ ഭജബാഹുപ്രവേഷോ ദോഃ സ്യാൽ കപോണിസ്ത ക്ഷ്വരഃ.

മദ്ധ്യം അവലഗ്നം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മദ്ധ്യഃ (അ-പൃ-പ്ര-ഏ) മദ്ധ്യമെന്നു നപുംസകമായിട്ടുമാം. ഇവ ന-ം മദ്ധ്യപ്രദേശത്തിന്റെ പേർ. ദൗപമൗദപയോഃ എന്നതിന്നു ഇനി പറയാൻ

ചോരുന്ന മനുഷ്യശബ്ദങ്ങൾ സ്രീലിംഗങ്ങളായിട്ടും പുല്ലിംഗങ്ങളായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാമെന്നു് അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ഭജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഭജാ എന്നു സ്രീലിംഗമായിട്ടുമാം. ബാഹുഃ (ഉ-പു-പ്ര ഏ) സ്രീലിംഗമായിട്ടുമാം. പ്രവേഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദോഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം കയ്യിന്റെ പേർ. കപോണിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) കൂപ്പന്മാ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം കൈമുട്ടിന്റെ പേർ.

അന്യോപരി പ്രഗണ്യസ്ത്യാൽ പ്രകോഽസ്തസ്യ ചാപ്യധ്വം മണിബന്ധാദാകനിയും കരസ്യ കരഭോ ബഹിഃ. ചൗ

പ്രഗണ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മുട്ടിന്റെ മേൽഭാഗത്തിന്റെ പേർ. പ്രകോഽഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മുട്ടിന്റെ താഴത്തെഭാഗത്തിന്റെ പേർ. കരഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മണിബന്ധത്തിങ്കൽനിന്നു തുടങ്ങി ചെറുവിരലിന്റെ മുട്ടുവരെ ഉള്ള കൈപ്പടത്തിന്റെ ബഹിർഭാഗത്തിന്റെ പേർ. മണിബന്ധമെന്നതു് കൈപ്പടത്തിന്റെ സന്ധിയാകുന്നു.

പഞ്ചശാഖശ്ച പാണിസ്തജ്ജനി സ്ത്യാൽ പ്രദേശിനീ അംഗുല്യഃ കരശാഖാസ്ത്വഃ പുംസ്യാംഗുല്യഃ പ്രദേശിനീ.

മധ്യമാനാമികാ ചേതി കനിഷ്ഠാ ചേതി താഃ ക്രമാൽ പുനർഭവഃ കരഭേഹാ നഖോസ്ത്രീ നഖമോസ്ത്രീയാം. ചൗ

പഞ്ചശാഖഃ ശതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പാണിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം കൈപ്പടത്തിന്റെ പേർ. തജ്ജനി പ്രദേശിനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം ചുണ്ടാണി വിരലിന്റെ പേർ. അംഗുല്യഃ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഐ) കരശാഖഃ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഐ) ഇവ ര-ം വിരലുകളുടെ പേർ. അംഗുല്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തജ്ജവിരലിന്റെ പേർ. പ്രദേശിനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചുണ്ടാണി വിരലിന്റെ പേർ. മധ്യമാ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കഴുവിരലിന്റെ പേർ. അനാമികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മോതിരവിരലിന്റെ പേർ. കനിഷ്ഠാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചെറുവിരലിന്റെ പേർ. ഇതിതാഃ ക്രമാൽ എന്നതിന്നു് ഇപ്രകാരം ക്രമത്താലേ വിരലുകളെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക എന്നർത്ഥമാകുന്നു. പുനർഭവഃ കരഭഃ നഖഃ നഖമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നഖശബ്ദവും നഖരശബ്ദവും നപുംസകമായിട്ടുമാം. ഇവ ര-ം നഖത്തിന്റെ പേർ.

പ്രാദേശതാലഗോകണ്ഠാസ്തജ്ജന്യാദിയുതേ തതേ അംഗുല്യേ സകനിഷ്ഠേ സ്യാദിതസ്തിർഭാദശാംഗുല്യഃ. ചൗ

പ്രാദേശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തജ്ജവിരൽകൊണ്ടു ചൂണ്ടാണി വിരൽ കൂട്ടിവെച്ചു ചാണിന്റെ പേർ. താലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കഴുവിരൽ കൂട്ടിവെച്ചു ചാണിന്റെ പേർ. ഗോകണ്ഠഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മോതിരവിരൽ കൂട്ടിവെച്ചു ചാണിന്റെ പേർ. വിതസ്തീഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ദ്വാദശാംഗുലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചെറുവിരൽ കൂട്ടിവെച്ചു ചാണിന്റെ പേർ.

പാഞ്ചൈ ചപേടപ്രതലപ്രഹസ്താ വിസ്തൃതാംഗുലൈഃ
ദൈൗ സംഹതൈഃ സിംഹതലപ്രതലൈഃ വാമദക്ഷിണൈഃ.

ചപേടഃ പ്രതലഃ പ്രഹസ്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ പത്തു കയ്യിന്റെ പേർ. സിംഹതലഃ പ്രതലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧-൦ രണ്ടുകയ്യും പരത്തിപ്പിടിച്ചതിന്റെ പേർ.

പാണിന്നികഞ്ചഃ പ്രസ്തുതിസ്തൈ യുതാവഞ്ചലിഃ പൂമാൻ
പ്രകോഷ്ഠേ ചിസ്തൃതകമേ ഹസ്തൈ മുഷ്ട്യാ തു ബലന്താ.

സമന്തിഃ സ്യാദമന്തിസ്ത നിഷ്കുനിഷ്കുന മുഷ്ടീനാ
വ്യാമോ ബാഹേപാസ്തകമയോസ്തതയോസ്തിയുഗന്തമം. വപുഃ
ഉജ്ജ്വലചിസ്തൃതദോഃ പാണിൗമാനേ പൌരൂഷം ത്രിച
കണ്ഠോ ഗളോഽഥ ഗ്രീവായാം ശിരോധിഃ കന്ധമേത്യപി. വൻ

പ്രസ്തുതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) കുറേ മടക്കിപ്പിടിച്ച വിരലുകളോടു കൂടിയ ഒരു കൈപ്പടത്തിന്റെ പേർ പ്രസ്തുതഃ എന്നും പാറമുണ്ടു്. അഞ്ചലിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) രണ്ടു കൈപ്പടവും മേൽപ്രകാരമാക്കി കൂട്ടിപ്പിടിച്ചതിന്റെ പേർ. ഹസ്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മുട്ടിക്കൽനിന്നു തുടങ്ങി നിൽക്കുന്ന വിരലുകളോടു കൂടിയ കയ്യിന്റെ അഗ്രംവരെയുള്ള ഭാഗത്തിന്റെ പേർ. വിരൽ നീട്ടിയ മുഴത്തിന്റെ പേർ എന്നു സാരം. സമന്തിഃ എന്നുള്ളതാണു് സമന്തി എന്ന പദത്തോടും. മന്തിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വിരലുകൾ മടക്കിപ്പിടിച്ച കയ്യിന്റെ മുട്ടിക്കൽനിന്നു തുടങ്ങി അഗ്രംവരെയുള്ള ഭാഗത്തിന്റെ പേർ. സമന്തിഃ എന്നതന്നെ പദമെന്നും പക്ഷമുണ്ടു്. ആ പക്ഷത്തിൽ മേല്പറഞ്ഞതിന്റെ പേർ മന്തി എന്നല്ല സമന്തി എന്നാകുന്നു എന്നു ധരിച്ചുകൊൾക. മടക്കിയ വിരലുകളോടു കൂടിയ മുഴത്തിന്റെ പേർ എന്നു സാരം. അമന്തിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാമെന്നു മഹേന്ദ്രപാടീകയിൽ സ്പഷ്ടമാകുന്നു. ചെറുവിരൽ നിവർത്തിയും മറ്റുള്ള വിരലുകൾ മടക്കിയും വയ്ക്കുന്ന മുഴത്തിന്റെ പേർ. വ്യാമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) രണ്ടുകയ്യും വിചിത്രത്തിൽ നീട്ടിപ്പിടിച്ചുളന്നാൽ അതിലൊതുങ്ങുന്ന നീളത്തിന്റെ

പേർ. മാറ്റം എന്നുഭാഷ. പാരുഷ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ത്രിവിംശമാകുന്നു. കൈയ് മേല്പോട്ടു നീട്ടിനിന്ന പരുഷന്റെ അളവിന്റെ പേർ. കണ്ഠഃ ഗളഃ (ആ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കഴുത്തിൽ മേലേഭാഗത്തിന്റെ പേർ. ഗ്രീവാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ശിരോധിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) കന്ധമാ (ആ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം കഴുത്തിന്റെ പേർ.

കഞ്ചുഗ്രീവാ ത്രിമേഖാ സാവർത്തമാടാ കൃകാടികാ
വക്ത്രാഭസ്യ വദനം തുണ്ഡമാനനം ലപനം മുഖം. ൯൦

കഞ്ചുഗ്രീവാ (ആ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) മൂന്നു വരയോടുകൂടിയ കഴുത്തിന്റെ പേർ അവർട്ടഃ (ഉ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഫാടാ കൃകാടികാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം ചിന്തകഴുത്തും തലയും കൂടുന്ന സ്ഥിതിഭാഗത്തിന്റെ പേർ. വക്ത്രം ആസ്യം വദനം തുണ്ഡം ആനനം ലപനം മുഖം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൭-ം മുഖത്തിന്റെ പേർ. വക്ത്രം ആസ്യം ഇവ ൨-ം വായുടെ പേരെന്നു തമിഴ് ക്ഷത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

ക്ലീബേ ബ്രാണം ഗന്ധവഹാ ഫോണാ നാസാ ച നാസികാ
ഓഷ്ഠാധരൗ തു മദനച്ഛരൗ ദശനവാസസീ. ൯൧

ബ്രാണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഗന്ധവഹാ ഫോണാ നാസാ നാസികാ (ആ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം മുഖത്തിന്റെ പേർ. ഓഷ്ഠൗ അധരൗ മദനച്ഛരൗ (അ-പ്ര-പ്ര-ദി) ദശനവാസസീ (സ-ന-പ്ര-ദി) ഇവ ൪-ം ചുണ്ടിന്റെ പേർ. ഓഷ്ഠമെന്നത് മേലേച്ചുണ്ടിന്റെ പേരെന്നും അധരമെന്നത് താഴേച്ചുണ്ടിന്റെ പേരെന്നും ചിലർ പറയുന്നത് അയ്യട്കമാകുന്നു. അധരോഷ്ഠഃ ബിംബോഷ്ഠീ ഇത്യാദി പ്രയോഗങ്ങൾ കാണാറുണ്ട്. ഓഷ്ഠാധരൗ എന്നതിന്നു ഓഷ്ഠാഭ്യാം സഹിതൗ അധരൗ എന്നു വിഗ്രഹത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ദിവചനാന്തമല്ലാതെയും പ്രയോഗിക്കാം.

അധസ്താച്ഛിബ്ദകം ഗണ്ഡകപോലൗ തൽപരാ ഹനഃ
മദനാ ദശനാ ടന്താ മദാസ്താലു തു കാക്ഷഭം. ൯൨

ചിബ്ദകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) താടിയുടെ പേർ. ഗണ്ഡഃ കപോലഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കവിൾത്തടത്തിന്റെ പേർ. ഹനഃ (ഉ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഹന്തഃ എന്നും പാറമുണ്ട്. അപ്രകാരമായാൽ ഉപകാരമെന്നു ധരിക്കയും പേരും. തൽപരോഹനഃ എന്നും പാറമില്ലെന്നില്ല. ആ പക്ഷത്തിൽ ഹനുശബ്ദം പുല്ലിംഗമെന്നും ധരിച്ചുകൊൾക. താടിയില്ലിന്റെ പേർ. മദനാഃ ദശ

നാദന്താദാദാദാ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം പല്ലിന്റെ പേര്. താലു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) കാകദം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം അണ്ണാക്കിന്റെ പേര്.

മസജ്ഞാ മസനാ ജിഹവാ പ്രാന്താവോഷ്ടസ്യ സുകപിണീ ലലാടമളികം ഗോധിത്രജേപദഗംഭ്രാം ഭൂവേഷ സ്രിയേഷ. ന്ന.

മസജ്ഞാ മസനാ ജിഹവാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം നാവിന്റെ പേര്. സുകപിണീ (ന-ന-പ്ര-ദി) ചുണ്ടിന്റെ അവസാനഭാഗങ്ങളുടെ പേര്. ലലാടം അളികം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഗോധി: (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം നെറ്റിയുടെ പേര്. ഭൂവേഷ (ഉ-സ്രീ-പ്ര-ദി) പൂരികങ്ങളുടെ പേര്.

കുച്ഛമസ്രീഭൂവോമ്മദ്ധ്യം താരകാക്ഷ്ണഃ കനീനികാ ലോചനം നയനം നേത്രമീക്ഷണം ചക്ഷുരക്ഷിണീ. ന്ന
ദഗംഭ്രഷ്ടീ ചാശ്ര നേത്രാംബു മോദനഞ്ചാസ്രാസ്ര. ച
അപാംഗൗ നേത്രായാമന്ത കടാക്ഷാട പാംഗദർശനേ. ന്ന

കുച്ഛം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. പൂരികങ്ങളുടെ മധ്യപ്രദേശത്തിന്റെ പേര്. താരകാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കണ്ണമിഴിയുടെ പേര്. ലോചനം നയനം നേത്രം ഇക്ഷണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചക്ഷു: (സ-ന-പ്ര-ഏ) അക്ഷി (ഇ-ന-പ്ര-ഏ) ദക്ഷ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ദൃഷ്ടി: (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ പ-ം കണ്ണിന്റെ പേര്. അശ്ര നേത്രാംബു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) മോദനം അസ്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അസ്ര. (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ അഞ്ചും കണ്ണനീരിന്റെ പേര്. അപാംഗൗ (അ-പു-പ്ര-ദി) കടക്കണ്ണുകളുടെ പേര്. കടാക്ഷ: (അ-പു-പ്ര-ഏ) കടക്കണ്ണുകൊണ്ടുള്ള നോക്കിന്റെ പേര്.

കണ്ണശബ്ദഗ്രഹൗ ശ്രോത്രം ശ്രുതി: സ്രീ ശ്രവണം ശ്രാ: ഉത്തമാംഗം ശിരശ്ചീഷം മൂലാ നാ മസ്തകാടസ്രിയാം. ന്ന

കണ്ണ: ശബ്ദഗ്രഹ: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശ്രോത്രം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശ്രുതി: (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശ്രവണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശ്രവ: (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം ചെവിയുടെ പേര്. ഉത്തമാംഗം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശിര: (സ-ന-പ്ര-ഏ) ശീഷം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മൂലാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) മസ്തക: (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകമായിട്ടുമാം. ഇവ ര-ം ശിരസ്സിന്റെ പേര്.

ചികര: കന്തളോ ബാല: കവ: കേശശ്ശിരോരഹ: തദ്വന്ദേ കൈശികം കൈശുമളക: ശൂണ്ണകന്തളാ: ന്ന

ചിക്രമഃ, ചിക്രശാശ്ചികരഃ കചഃ എന്നു ഭർഗ്ഗവചനമുണ്ടാകയാൽ ചിക്രമഃ എന്നാമാം. കൗതുകം ബാലഃ കചഃ കേശഃ ശിരോരഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം തലമുടിയുടെ പേര്. കൈശികം കൈശ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തലമുടിയുടെ സമുപത്തിന്റെ പേര്. അളകാഃ ചുണ്ണകൗതുകഃ (അ-പു-പ്ര-ഐ) ഇവ ൨-ം കുറുനിയുടെ പേര്.

തേ ലലാഭേ ദ്രാമരകാഃ കാകപക്ഷ്മൂലിഖണ്ഡകഃ
കഞ്ചരീകേശവേദോഥ ധമ്മില്ലസ്സന്ധതഃ കചഃ ന്വ

ദ്രാമരകാഃ (അ-പു-പ്ര-ഐ) നെറിക്കുറുനികളുടെ പേര്. കാകപക്ഷഃ ശിഖണ്ഡകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കുമാരചൂഡയുടെ പേര് എന്നു മഹേശ്വരമടികയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. കുമാരചൂഡാ എന്നതിന്നു കുട്ടികളുടെ കുടുമ എന്നർത്ഥമാകുന്നു. ശിഖണ്ഡകഃ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു ശിഖണ്ഡികഃ എന്നും ശിഖാണ്ഡകഃ എന്നുമൊന്നും മഹേശ്വരമടികയിൽ സ്പഷ്ടമാകുന്നു. കഞ്ചരീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) കേശവേശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കെട്ടിവച്ച തലമുടിയുടെ പേര്. ധമ്മില്ലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മുത്തുമാല തുടങ്ങിയുള്ള മാലകൾക്കൊണ്ടു കെട്ടപ്പെട്ട തലമുടിയുടെ പേര്. തമിഴ് ക്ഷത്തിൽ ധമ്മില്ലസ്സന്ധതഃ കചഃ എന്നു ബഹുവചനാന്തമായ പാഠവും ധമ്മില്ലാഃ എന്ന പാഠാന്തവും കാണിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. മഹേശ്വരമടികയിൽ ഏകവചനാന്തമായി ധമ്മില്ലസ്സന്ധതഃ കചഃ എന്ന പാഠത്തെ കാണിച്ചിരിക്കുന്നു. പാഠാന്തത്തെക്കുറിച്ച് ഒന്നും പറഞ്ഞിട്ടില്ല.

ശിഖാ ചൂഡാ കേശപാശീ വ്രതിനഃ പ്ലാ ജടാ സടാ
വേണീപ്രവേണീ ശീഷണ്യശിരഃ സൗ വിശഭേ കചേ. ന്വ

ശിഖാ ചൂഡാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) കേശപാശീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം കുടുമയുടെ പേര്. പ്ലാ ജടാ സടാ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം വ്രതംകൊണ്ടിരിക്കുന്നവന്റെ കുടുമയുടെ പേര്. ജടയുടെ പേര് എന്നഭിപ്രായം. മഹേശ്വരമടികയിൽ വ്രതിനസു സടാ ജടാ എന്നാകുന്നു എങ്കിലും ഈ പ്രഭവശബ്ദത്തിൽ അനേക പുസ്തകങ്ങളിൽ വ്രതിനഃ പ്ലാ എന്ന പാഠം കാണുകൊണ്ടും സപ്താസ്തപ്താശ്ചരതാർത്ഥനകീർണനിഭാഃ പാതുഞ്ചിദ്രന്ത്രിണേതഃ എന്ന പ്രയോഗമുണ്ടാകകൊണ്ടും വ്രതിനഃ പ്ലാ ജടാ സടാ എന്നു തന്നെ ചേർത്തിരിക്കുന്നു. വേണീ പ്രവേണീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം സപ്താകൃതിയാക്കി കെട്ടപ്പെട്ട തലമുടിയുടെ പേര്. ശീ

ഷണ്യഃ ശിരസ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വിശദമായ കക്ഷത്തിന്റെ പേര്. വിശദ=നീർലം. കക്ഷം=തലമുടി. വേണ്യാദിനാലും ചിഹ്നമുള്ള വെടിപ്പാക്കിയ തലമുടിയുടെ പേര് എന്നു തമിഴ് ക്ഷത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മഹേശ്വരീകയിൽ പറഞ്ഞതിനെ അനുസരിച്ചിട്ടത്രേ മൽപ്രകാശം വ്യാഖ്യാനിച്ചതെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

പാശഃ പക്ഷശ്ച ഹസ്തശ്ച കലാപാത്മാഃ കഥാൽ പരേ
തന്ത്രമഹം രോമ ലോമ തദപ്യശ്ച ശൂശ്രൂ പൃഥുവേ. ൨൦൦

തലമുടിയെ പറയുന്ന ശബ്ദങ്ങളിൽ നിന്നു പരമായിട്ടു പാശ പക്ഷഹസ്തശബ്ദങ്ങളെ ചേർത്താൽ ഉണ്ടാകുന്ന കേശപാശഃ കേശപക്ഷഃ കേശഹസ്തഃ ഇത്യാദി ശബ്ദങ്ങൾക്കെയും തലമുടിയുടെ സമൂഹമെന്നുള്ള അർത്ഥത്തോടുകൂടിയവയാകുന്നു എന്നു പൂർവാർത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. തന്ത്രമഹം (അ-ന-പ്ര-ഏ) രോമ ലോമ (ന-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം രോമത്തിന്റെ പേര്. ശൂശ്രൂ (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) പൃഥുവേന്റെ വർദ്ധിച്ച മുഖരോമത്തിന്റെ പേര്.

അകല്പവേഷഃ നേപഥ്യം പ്രതികർമ്മപ്രസാദനം
ദൈശതേ ത്രിഷപലകർത്താലംകരിഷ്ണശ്ച മണ്ഡിതഃ. ൨൦൧

പ്രസാധിതോടലംകൃതശ്ച ഭൂഷിതശ്ച പരിഷ്കൃതഃ
വിഭാഡ് ഭ്രാജിഷ്ണ രോചിഷ്ഠ ഭൂഷണം സ്യാദലംകൃതഃ.

അകല്പഃ വേഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നേപഥ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം വസ്ത്രാദികൾ കൊണ്ടുണ്ടാക്കപ്പെട്ട ശോഭയുടെ പേര്. പ്രതികർമ്മ (അ-ന-പ്ര-ഏ) പ്രസാദനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തിരുമ്മൽ മുതലായതിനാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതായ അതാതവയവ സൗഷ്ഠ്യത്തിന്റെ പേര്. അകല്പാദികൾ അഞ്ചും വസ്ത്രാദികൾ കൊണ്ടുണ്ടാക്കപ്പെട്ട ശോഭയുടെ പേര് എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. ദൈശതേത്രിഷ എന്നതിന്നു ഇനി പറയാൻ പോകുന്ന പത്തുശബ്ദങ്ങൾ ത്രിലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥം. അലങ്കർത്താ (ഈ-പു-പ്ര-ഏ) അലങ്കരിഷ്ണഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അലങ്കരിക്കലമായിട്ടുള്ളവന്റെ പേര്. സ്ത്രീയാകിൽ അലംകർത്ത്രി ന പുംസകമാകിൽ അലംകർത്താ ഇങ്ങിനെ രൂപഭേദത്തെ അറിഞ്ഞുകൊൾക. മണ്ഡിതഃ പ്രസാധിതഃ അലംകൃതഃ ഭൂഷിതഃ പരിഷ്കൃതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം അലംകരിക്കപ്പെട്ടവന്റെ പേര്. വിഭാഡ് (ജ-പു-പ്ര-ഏ) ഭ്രാജിഷ്ണഃ രോചിഷ്ഠഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം അതിശയേന ശോഭിക്കുന്നവന്റെ പേര്. ഭൂഷണം (അ-

ന-പ്ര-ഏ) അലംക്രിയാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അലംകരിക്കുന്ന ക്രിയയുടെ പേർ. ഭൂഷ തുസ്യാദലംക്രിയാ എന്നും വാചുണ്ട്.

അലങ്കാരസ്തോഭരണം പരിഷ്കാരോ വിഭൂഷണം
മണ്ഡനഞ്ചാഥ മകടം കിരീടം പുനപുനം. ൧൦൨

അലങ്കാരം (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) അഭരണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പരിഷ്കാരം (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വിഭൂഷണം മണ്ഡനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം അഭരണത്തിന്റെ പേർ. മകടം കിരീടം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കിരീടം എന്നു പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ം കിരീടത്തിന്റെ പേർ. മണ്ഡനഞ്ചാഥമകടം എന്നുമാം.

ചൂഡാമണിശ്ശിരോമന്തം തമജോ ഹാരമധ്യഗഃ
ബാലപാശ്വാ പാരിതഥ്യാ പത്രപാശ്വാ ലലാടികാ.

ചൂഡാമണിഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ശിരോമന്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചൂഡാമണിയുടെ പേർ. തമജഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) മുത്തുമാലയുടെ നടുവിലുള്ള നായകമണിയുടെ പേർ. ബാലപാശ്വാ പാരിതഥ്യാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മയിപ്പടത്തിന്റെ പേർ. പത്രപാശ്വാ ലലാടികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം നെറ്റിപ്പട്ടത്തിന്റെ പേർ.

കണ്ണികാ താലപത്രം സ്യാൽ കണ്ഡലം കണ്ണവേഷനം
ഗൈവേയകം കണ്ഠഭൂഷാ ലംബനം സ്യാല്ലലന്തികാ. ൧൦൩

കണ്ണികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) താലപത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കാതിലിട്ടു പൊന്നോലയുടെ പേർ. കണ്ഡലം കണ്ണവേഷനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കണ്ഡലത്തിന്റെ പേർ. ഗൈവേയകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കണ്ഠഭൂഷാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കണ്ഠാഭരണത്തിന്റെ പേർ. ലംബനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ലലന്തികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം താവടത്തിന്റെ പേർ. നീളമുള്ള മാല എന്നർത്ഥം.

സ്വപണ്ണേഃ പ്രാലംബികാമോമസസ്മൃതികാ മൌക്തികൈഃ കൃതാ
ഹാരോ മുക്താവലീ ദേവച്ഛന്ദോടസൗ ശതയഷ്ടികാ. ൧൦൪

പ്രാലംബികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പൊന്നുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ താവടത്തിന്റെ പേർ. മോമസസ്മൃതികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മുത്തുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ താവടത്തിന്റെ പേർ. ഹാരഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) മുക്താവലീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മുത്തുമാലയുടെ പേർ.

ദേവച്ഛന്ദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ആറ് ഇഴയുള്ള മുത്തുമാലയുടെ പേര്.

ഹാരഭേദോ യഷ്ടിഭേദോഽഗുച്ഛഗുച്ഛാൽഗോസ്തനാഃ അൽഹാരോ മാനവക ഏകാവലേകയഷ്ടികാ. ൧൦൭

ഹാരഭേദോയഷ്ടിഭേദാൽ എന്നതിന്നു ഇഴയുടെ സംഖ്യാഭേദം ഹേതുവായിട്ട് മുത്തുമാലകൾക്കു ഭേദങ്ങളുണ്ടെന്നർത്ഥമാകുന്നു. ഇനി അതാതുമാലകൾക്കു പ്രത്യേകമുള്ള പേരുകളെ പറയുന്നു. ഗുച്ഛഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മുപ്പത്തുരണ്ടിഴയോടുകൂടിയ മുത്തുമാലയുടെ പേര്. ചാത്രിംശദ്യഷ്ടികോഗുച്ഛഃ എന്നുണ്ടു്. ഗുച്ഛാൽഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇരുപത്തിനാലിഴയോടുകൂടിയ മുത്തുമാലയുടെ പേര്. ചതുർവിംശതിയഷ്ടികോഗുച്ഛാൽഃ എന്നുണ്ടു്. ഗോസ്തനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നാലിഴയോടുകൂടിയ മുത്തുമാലയുടെ പേര്. ചതുർയുഷ്ടികോഗോസ്തനഃ എന്നുണ്ടു്. അൽഹാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചന്ത്രണ്ടിഴയോടുകൂടിയ മുത്തുമാലയുടെ പേര്. ചാദശയഷ്ടികോൽഹാരഃ എന്നുണ്ടു്. മാനവകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇരുപതിഴയോടുകൂടിയ മുത്തുമാലയുടെ പേര്. വിംശതിയഷ്ടികോമാണവകഃ എന്നുണ്ടു്. ഏകാവലീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഏകയഷ്ടികോമാണവകഃ എന്നുണ്ടു്. ഏകാവലീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഏകയഷ്ടികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഓറയിഴയായ മുത്തുമാലയുടെ പേര്.

സൈവ നക്ഷത്രമാലാ സ്യാൽ സപ്തവിംശതിമൗക്തികൈഃ ആവാചകഃ പാരിഹാത്യഃ കടകോ വലയോടസ്രിയാം.

നക്ഷത്രമാലാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇരുപത്തേഴു മുത്തുകൾ കൊണ്ടു് ഒരിഴയായി കോത്തുണ്ടാക്കിയ മാലയുടെ പേര്. സപ്തവിംശതിമൗക്തികാ എന്നും പറയുമുണ്ടു്. ആവാചകഃ പാരിഹാത്യഃ കടകഃ വലയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വലയശബ്ദം നപുംസകമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ം വളയുടെ പേര്.

കേയൂരമംഗദശുലേ അംഗുലീയകമുച്ഛികാ സാക്ഷരാംഗുലീമുദാ സ്യാൽ കങ്കണം കരഭൂഷണം. ൧൦൯

കേയൂരം അംഗദം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തോറവളയുടെ പേര്. അംഗുലീയകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഉഴുമ്മികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മോതിരത്തിന്റെ പേര്. അംഗുലീമുദാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മുദുമോതിരത്തിന്റെ പേര്. കങ്കണം കരഭൂഷണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കൈവളയുടെ പേര്.

സ്രീകല്യാം മേഖലാ കാഞ്ചി സപ്തകീ മശനാ തഥാ ക്ലീഞ്ചേ സാരസനഞ്ചാഥ പുംസ്തല്യാം ശ്രംഖലം ത്രിവി.

മേഖല (ആ-സ്മി-പ്ര-ഏ) കാഞ്ചി സപുഷ്പി (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ) കാഞ്ചി പുണ്യനദിന്റെ സ്ഥാനത്തു കാഞ്ചി: എന്നുമാം. ശരണ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) സേനാ എന്നുമാം. സമസനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ രും സ്ത്രീകളുടെ ഉടഞ്ഞാണിന്റെ പേര്. സ്ത്രീകളുടെ ഉടഞ്ഞാണു് എന്നു പറഞ്ഞതു് ഉടുപ്പുവസ്തു മേലേ കെട്ടുന്നതാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. ശ്രംഖല (അ-ന-പ്ര-ഏ) ത്രിലിംഗമാകയാൽ ശ്രംഖല എന്നും ശ്രംഖലാ എന്നുമാം. പുരുഷന്റെ ഉടഞ്ഞാണിന്റെ പേര്.

പാദാംഗമനുജ്വലാകാടിമഞ്ജീരതാ രൂപുരോടസ്മിയാം
ഹംസകുലപാദകടകു കിംകിണീ ക്ഷുദ്രവണ്ടികാ. ൧൧൧

പാദാംഗം (അ-ന-പ്ര-ഏ)തുലാകാടി (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ) മഞ്ജീര രൂപുര (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) രൂപമെന്നു നവംസകമായിട്ടുമാം. ഇവ രും കാൽതു് ലമ്പിന്റെ പേര്. ഹംസകുലപാദകടകു (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കാൽവളയുടെ പേര്. കിംകിണീ (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ക്ഷുദ്രവണ്ടികാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചിലങ്കയുടെ പേര്.

തപസ്സഹലക്രിമിരോമാണി വസ്രയോനിർദ്ദുര ത്രിഷു
വാല്യം ക്ഷൗരമാദി ഫാലാതു കാല്പാസം ബാദമഞ്ച തൽ.
ക്ഷൗരശൗരം ക്രിമികോശോത്ഥം രാങ്കവം ഭൃഗുരോമജം
ഭരണാഹതം നിഷ്പ്രയാണി തത്രാക്ഷഞ്ച നാദാഞ്ചരം.

തപസ്സഹലക്രിമിരോമാണിവസ്രയോനി: എന്നതിന്നു മരത്തിന്റെ തോലു്, കായു്, പുഴു, രോമം ഇവ നാലും വസ്രകാരണമാകുന്നു എന്നർത്ഥം. കാരണങ്ങൾ നാലുവിധങ്ങളാകയാൽ കായു് മായ വസ്രവും നാലു വിധമാകുന്നു എന്നു താല്പര്യം. ദാരുത്രിഷു എന്നതിന്നു് ഇനി പറവാൽചാകുന്ന വാല്യാദിശബ്ദങ്ങൾ പത്തും ത്രിലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥം. വാല്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചണമരത്തിൽതൊലി മുതലായ വല്യങ്ങൾകൊണ്ടുണ്ടാക്കപ്പെട്ട വസ്രത്തിന്റെ പേര്. ക്ഷൗരമാദി എന്നതിന്നു് മേൽപ്രകാരമുണ്ടാക്കപ്പെട്ട വസ്രം ചെള്ളപ്പട്ട മുതലായതാകുന്നു എന്നർത്ഥം. മേല്പറഞ്ഞ ശബ്ദം പുല്ലിംഗമായാൽ വാല്യം എന്നും ത്രിലിംഗമായാൽ വാല്യീ എന്നും രൂപഭേദത്തെ പ്രാപിക്കുമെന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ഫാലാദികളും ഇപ്രകാരമാണെന്നു. ഫാലം കാല്പാസം ബാദരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം പരുത്തിരൂപുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ വസ്രത്തിന്റെ പേര്. ക്ഷൗരശൗരം ക്രിമികോശോത്ഥം

(അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം പുഴുക്കുട്ടിലെ നൂലുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ വസ്ത്രത്തിന്റെ പേര്. താങ്കളും മൃഗമോമജം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം മാന്മയിപ്പട്ടത്തിന്റെ പേര്. മാനിന്റെ മോമംകൊണ്ടു മാത്രമെന്നില്ല മറ്റും പലമോമങ്ങൾകൊണ്ടും വസ്ത്രമുണ്ടു്. അനാഹതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നിഷ്പ്രവാണി (ഇ-ന-പ്ര-ഏ) തന്ത്രകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നെയ്യുതറിയിൽനിന്നും അപ്പോഴെടുത്ത വസ്ത്രത്തിന്റെ പേര്.

തത്ത്യാദൃഗ് മനീയം യലൗതയോർവസ്ത്രയോജ്ജനം
പത്രോണ്ണം ധൗതകൌശേനം ബഹുമുഖ്യം മഹാധനം.

ഉദ്ഗമനീയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അലക്കിയ ഇണപ്പട്ടവയുടെ പേര്. പത്രോണ്ണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അലക്കിയ പട്ടപ്പട്ടവയുടെ പേര്. ബഹുമുഖ്യം മഹാധനം (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) പെരുവിലപ്പട്ടിന്റെ പേര്.

ക്ഷൗമന്ദുക്തലം സ്വാദ്ദ്വേതു നിവീതം പ്രാവൃതം ത്രിഷു
സ്രീയാംബഹതേ വസ്രസ്യ ദശാസ്സ പൂർത്തയോ ദപയോഃ.

ക്ഷൗമം ദുക്തലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം വെളുത്തപട്ടിന്റെ പേര്. നിവീതം പ്രാവൃതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം പൂറാപ്പെട്ട വസ്ത്രത്തിന്റെ പേര്. ദശാഃ (അ-സ്രീ-പ്ര-ബ) വർത്തയഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) സ്രീഖിംഗമായിട്ടുമാം ഇവ ൨-ാം പുടവയുടെ പേര്.

ദൈർഘ്യമായാമ അനാഹഃ പരിണാഹോ വിശാലതാ
പടച്ചരം ജീണ്ണവസ്രം സമൌ നക്തകുക്ലിണ്ടഃ. ചമര

ദൈർഘ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ആയാമഃ അനാഹഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം നീളത്തിന്റെ പേര്. പരിണാഹഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വിശാലതാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം വീതിയുടെ പേര്. പടച്ചരം ജീണ്ണവസ്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം പഴയ വസ്ത്രത്തിന്റെ പേര്. നക്തകഃ കുർപ്പടഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം പഴയ വസ്ത്രവണ്ഡത്തിന്റെ പേര്.

വസ്രമാച്ഛാദനം വാസശ്ചേലം വസനമംശുകം
സുചേലകഃ പടോസ്രീ സ്വാദപമാസിഃ സമൂലശാടകഃ. ചമര

വസ്രം അച്ഛാദനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വാസഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ചേലം വസനം അംശുകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം വസ്ത്രത്തിന്റെ പേര്. സുചേലകഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) പടഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) നപുംസകമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ാം നല്ല വസ്ത്രത്തിന്റെ

പേർ. വമാസിഃ (ഇ-പു-പു-ഏ) സ്ഥൂലശാടകഃ (അ-പു-പു-ഏ) ഇവ ൨-ം ഇഴക്കുന്നത്തോടുകൂടിയ വസ്രുത്തിന്റെ പേർ.

നിമോളഃ പ്രച്ഛേദപടസ്സമൗ മല്ലകകംബമൗ .

അന്തമിയോചസംവ്യാന പരിധാനാനുധോംശുകേ. ൧൧൪

നിമോളഃ പ്രച്ഛേദപടഃ (അ-പു-പു-ഏ) ഇവ ൨-ം കമ്പിളിയുടെ പേർ. അന്തമീയം ഉപസംവ്യാനം പരിധാനം (അ-ന-പു-ഏ) അധോംശുകം (അ-ന-പു-ഏ) ഇവ ൨-ം ഉടുക്കുന്ന വസ്രുത്തിന്റെ പേർ.

ദൌ പ്രാവാരോത്തമാസംഗൌ സമൗ ബൃഹതികാ തഥാ സുംവ്യാനമുത്തമീയം ച മോളഃ കൂർച്ഛാസകോടസ്രിയാം. ൧൧൫

പ്രാവാരഃ ഉത്തമാസംഗഃ (അ-പു-പു-ഏ) ബൃഹതികാ (അ-സ്രീ-പു-ഏ) സംവ്യാനം ഉത്തമീയം (അ-ന-പു-ഏ) ഇവ ൩-ം ഉത്തമീയത്തിന്റെ പേർ. മോളഃ (അ-പു-പു-ഏ) കൂർച്ഛാസകഃ (അ-പു-പു-ഏ) കൂർച്ഛാസകമെന്നു നപുംസകമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം. ഇവ ൨-ം കുപ്പായത്തിന്റെ പേർ.

നീശാമസ്തു പ്രാവരണേ ഹിമാനിലനിവാരണേ കുർദ്ധോരുക്മവമസ്രീണാം സ്യാച്ചണ്ഡാതക്മസ്രിയാം. ൧൧൬

നീശാമഃ (അ-പു-പു-ഏ) മഞ്ഞിനെയും കാരിനെയും തടുക്കുന്നതായ ചുതപ്പിന്റെ പേർ. കുർദ്ധോരുക്മം (അ-ന-പു-ഏ) ചണ്ഡാതകം (അ-ന-പു-ഏ) അസ്രിയാമെന്നുണ്ടാകയാൽ ചണ്ഡാതകഃ എന്നും പ്രയോഗിക്കാം. ഇവ ൨-ം ശ്രേഷ്ഠകളായ സ്രീകൾ അരയിൽനിന്നു തുടങ്ങി തുടയുടെ മദ്ധ്യത്തോളം മാച്ചുടുക്കുന്ന വസ്രുത്തിന്റെ പേർ.

സ്യാത്ത്രിഷ്ഠാപ്രപദീനം തൽ പ്രാപ്തോത്യാപ്രപദം ഹി തൽ അസ്രീ വിതാനമല്ലോചോ ഭൂഷ്യാദ്യം വസ്രുവേശ്വനി. ൧൧൭

അപ്രപദീനം (അ-ന-പു-ഏ) പുറവടിയോളം താണ വസ്രുത്തിന്റെ പേർ. വസ്രുത്തിന്റെ എന്നുതന്നെ അല്ല പുറവടി വരെ എത്തുന്ന വക്ഷ മുതലായതോടുകൂടിയ വസ്ത്രാദികളുടെ പേർ എന്നും ത്രിലിംഗമാകുന്നു എന്നും ധരിച്ചുകൊൾക. വിതാനം (അ-ന-പു-ഏ) വിതാനഃ എന്നു പല്ലിംഗമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം. ഉല്ലോചഃ (അ-പു-പു-ഏ) ഇവ ൨-ം മേൽകെട്ടിയുടെ പേർ. ഭൂഷ്യാദ്യം വസ്രുവേശ്വനി എന്നതിന്നു ഭൂഷ്യാദിശബ്ദങ്ങൾ വസ്രുഗ്രഹത്തെ പറയുന്നവയാകുന്നു എന്നർത്ഥം. ഭൂഷ്യം (അ-ന-പു-ഏ) കൂടാമത്തിന്റെ പേർ. അദ്യശബ്ദംകൊണ്ടു പടകുപ്പാദിക

ഒരു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. തമിഴ്ക്കുത്തിൽ ഭൂഷാസ്രീ ആ ആകെ ച (ആദ്യശബ്ദത്താൽ സ്ഥൂലാ മുതലായ പേരുകളെ സംഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു) ഇതിന്നു കൂറക്കുടിഞ്ഞിലു് എന്നത്രേ ഭാഷ എന്നാകുന്നു എങ്കിലും മഹേശ്വരസീകയിൽ ഭൂഷാമിത്യാദികമെന്ന വിവരണം കാണുകയാൽ നപുംസകമെന്നു വ്യാഖ്യാനം ചെയ്തിരിക്കുന്നു എന്നു റിഞ്ഞുകൊൾക.

പ്രതിസീമാ ജവനികാ സ്യാത്തിമസ്തനീ ച സാ
പരികർമ്മാംഗസംസ്താരഃ സ്യാന്മാർഷ്ടിർമാജ്ജനാ മൃജാ.

പ്രതിസീമാ ജവനികാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തിമസ്തനീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം തിമസ്തീലയുടെ പേർ. പ്രതിസീമായവനികാ എന്നും പറയുമുണ്ടു്. തിമസ്തീലയുടെ വാചകമായി യവനികാ ശബ്ദം ബഹുസ്ഥലങ്ങളിൽ മഹാകവികളാൽ പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്. പരികർമ്മ (ന-ന-പ്ര-ഏ) അംഗസംസ്താരഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ശരീരം ചെടിപ്പുപരത്തുന്നതിന്റെ പേർ പ്രതികർമ്മാംഗസംസ്താരഃ എന്നും പറയുമുണ്ടു്. മാർഷ്ടിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മാജ്ജനാ മൃജാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം വസ്ത്രാദികൊണ്ടു് ചെയ്യപ്പെടുന്ന ശരീരശോധനത്തിന്റെ പേർ.

ഉദാത്തനോത്സാദനേ ദേവ ക്ലിബ്ബമാപ്ലാവ ആപ്ലവഃ
സ്താനം ച ചാതു ചാച്ഛികും സ്ഥാസകോടമപ്രബോധനം
അനുബോധഃ പത്രലേഖാ പത്രാംഗുലിമിമേ സമേ
തമാലപത്രതിലകചിത്രകാണി വിശേഷകം. മഹ

ഉദാത്തനം ഉത്സാദനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വിഷ്വാദികൊണ്ടു് ശരീരത്തിങ്കലെ ചളി കളയുന്നതിന്റെ പേർ എന്നു മഹേശ്വരസീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. സുഗന്ധംപൂശുന്നതിന്റെ പേർ എന്നു തമിഴ്ക്കുത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഉദാത്തനോച്ഛാദനേ ദേവ എന്നും പറയുമുണ്ടു്. ആപ്ലവഃ ആപ്ലവഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) സ്താനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം സ്നാനത്തിന്റെ പേർ. ച ചാതു (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചാച്ഛികും (അ-ന-പ്ര-ഏ) സ്ഥാസകഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ചന്ദനം മുതലായതു പൂശുന്നതിന്റെ പേർ. പ്രബോധനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അനുബോധഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഗന്ധംനശിച്ചു വസ്തുവിന്നു പിന്നെ ഗന്ധമുണ്ടാക്കുന്നതിന്റെ പേർ. പത്രലേഖാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പത്രാംഗുലിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പത്തിക്കീറ്റൊഴുത്തുന്നതിന്റെ പേർ. തമാലപത്രം തിലകം ചിത്രകം വിശേഷകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം തൊടുകറിയുടെ പേർ.

ദിതീയഞ്ച തുതീയഞ്ച ന സ്രിയാമഥ കുംഭമം
കാശ്മീരജനാഗ്നിശിഖം വരം ബാൽഹികപീതന. ൧൨൫
രക്തസങ്കോച പിശുനം നീരം ലോഹിതചന്ദനം
ലാക്ഷാ മാക്ഷാ ജതു ക്ലീഞ്ച യാപോടലകോ ദൃമാമയഃ.

ദിതീയഞ്ച തുതീയഞ്ച ന സ്രിയാമെന്നതിന്നു മേൽപാഞ്ഞു
തമാലപത്രാദിശബ്ദങ്ങളിൽവെച്ചു രണ്ടാമത്തായ തിലകശബ്ദ
വും നാലാമത്തായ വിശേഷകശബ്ദവും സ്രീലിംഗങ്ങളായി പ്ര
യോഗിക്കരുത് എന്നാണു്. അതുകൊണ്ടു മേൽപാഞ്ഞ ശബ്ദ
ങ്ങൾ പുല്ലിംഗങ്ങളായിട്ടുമാണു് അറിഞ്ഞുകൊൾ. കുംഭമം (അ-
ന-പ്ര-ഏ) കാശ്മീരജന (ന-ന-പ്ര-ഏ) അഗ്നിശിഖം വരം
ബാൽഹികം പീതനം രക്തം സങ്കോചം പിശുനം നീരം ലോ
ഹിതചന്ദനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൧-ം കുംഭത്തിന്റെ പേർ
എന്നു മഹേശ്വരസീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. തമിഴ്കുത്തിൽ
സങ്കോചപിശുനമെന്നു സമസ്തപദമായി ചേർത്തിരിക്കയാൽ
കുംഭത്തിന്റെ നാമങ്ങൾ പതിനൊന്നല്ല, അഞ്ചു (൧൦) എന്നു
പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. അതു് അംഗീകാരയോഗ്യമല്ലെന്നു് അറിഞ്ഞു
കൊൾകയും വേണം രക്തം നീലാദിമഞ്ജിതേ കുംഭമേ ഇത്യാദി
ഹൈമവാക്യവും, സങ്കോചോമീനഭേദേവ ബന്ധാധിക്യമുക്തം
കുംഭമേ എന്നു വിശദവാക്യവും, പിശുനംകുംഭമേപിച എന്നു മേ
ദിനീവാക്യവും മഹേശ്വരപിപരണത്തിന്നു അനുക്രമങ്ങളാകുന്നു
എന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക. ലാക്ഷാ മാക്ഷാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
ജതു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) യാവഃ, അലക്തഃ, ദൃമാമയഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ)
ഇവ സ-ം അക്ഷിന്റെ പേർ.

ലവംഗം ദേവകസുതം ശ്രീസംജ്ഞാഥ ജായകം
കാലേയകഞ്ച കാളാനസാർവ്വഞ്ചാഥ സമാത്മകം. ൧൨൭
വംശികാഗതരാജാഹ്ലോഹം ക്രിമിജ്ജോംഗകം
കാളാഗർവ്വഗത സ്മാത്തു മംഗല്യം മല്ലിഗന്ധി യതഃ. ൧൨൮

ലവംഗം ദേവകസുതം ശ്രീസംജ്ഞം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ
൩-ം ഇലവംഗപ്പുവിന്റെ പേർ. ശ്രീസംജ്ഞമെന്നതിന്നു ശ്രീ
യുടെ സംജ്ഞപാലെ ഇരിക്കുന്ന സംജ്ഞയോടുകൂടിയതു് എന്ന
ത്ഥമാകയാൽ ലക്ഷ്മീവാചകശബ്ദങ്ങൾക്കെയും ഇലവംഗപ്പുവി
ന്റെ പേരുകളും ചെയ്യുമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക. ജായകം കാ
ലേയകം കാളാനസാർവ്വം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം പീതചന്ദ
നത്തിന്റെ പേർ. കാലീയകഞ്ച എന്നും പാറമുണ്ടു്. വംശി
കം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അഗത (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൭-ം കാമകിളി

ന്റെ പേര്. വംശകാഗത എന്നും പാറമുണ്ടു്. അഗതശബ്ദത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു അഗതശബ്ദത്തെ ചേർത്തിട്ടും പാറമുണ്ടു്. മംഗല്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മുല്ലപ്പൂനാരിയകിലിന്റെ പേര്.

യക്ഷധൂപസ്സഞ്ജമസോ മാളസർവ്വസാവപി
ബഹുരൂപോപ്യഥ വൃകധൂപകൃതിമധൂപകൌ. ൧൨൯

യക്ഷധൂപഃ സഞ്ജമസഃ മാളഃ സർവ്വസഃ ബഹുരൂപഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം ചെഞ്ചെലുത്തിന്റെ പേര്. വൃകധൂപഃ കൃതിമധൂപകഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അനേകപാദാത്മങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഉരുവിളിക്കപ്പെട്ടതായ ധൂപത്തിന്റെ പേര്.

തുരുഷ്ഠഃ പിണ്ഡകസ്സിലാഹോ യാവനോപ്യഥ പായസഃ
ശ്രീവാസോ വൃകധൂപോപി ശ്രീഃവഷ്ടസമുദ്രവൌ ൧൩൦
തുരുഷ്ഠഃ പിണ്ഡകഃ സിൽഹഃ യാവനഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം കുറുതുകുത്തിന്റെ പേര്. പായസഃ ശ്രീവാസഃ വൃകധൂപഃ ശ്രീവേഷ്ടഃ സമുദ്രവഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം തിരുവട്ടപ്പുരയുടെ പേര്.

മൃഗനാഭീർമൃഗമദഃ കസ്തൂരീ ചാഥ കോലകം
തക്കോലകം കോശഫലമകർപ്പരമസ്രീയാം. ൧൩൧
ഘനസാരചന്ദ്രസംജ്ഞസ്സീതാഭോ ഹിമചാലകാ
ഗന്ധസാരോമലയജ്ഞാ ഭദ്രശ്രീ ചന്ദനോഽസ്രീയാം. ൧൩൨

മൃഗനാഭീഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) മൃഗമദഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) കസ്തൂരീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം കസ്തൂരിയുടെ പേര്. കോലകം തക്കോലകം കോശഫലം (അ-ന പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം തക്കോലപ്പട്ടലിന്റെ പേര്. തക്കോലമെന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു് കംകോലകമെന്നു മഹേശ്വരഭീകയിൽ കാണുന്നു. കർപ്പരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ഘനസാരഃ ചന്ദ്രസംജ്ഞഃ സീതാഭഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഹിമചാലക (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം കർപ്പരത്തിന്റെ പേര്. ഗന്ധസാരഃ മലയജ്ഞഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഭദ്രശ്രീഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ചന്ദനഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) നവംസകമായിട്ടുമാം. ഇവ. ൪-ം ചന്ദനത്തിന്റെ പേര്.

തൈലപണ്ണികഗോശീഷേ ഹരിചന്ദനമസ്രീയാം
തിലപണ്ണിതു പത്രാംഗം രജ്ജനം രക്തചന്ദനം. ൧൩൩
കുചന്ദനഞ്ചാഥ ജാതികോശജാതിഫലേ സമേ
കർപ്പരാഗതകസ്തൂരി തക്കോലൈര്യക്ഷകർദ്ദമഃ. ൧൩൪
തൈലപണ്ണികം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വെൺചന്ദനത്തിന്റെ

പേർ. ഗോശ്വീര്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചെങ്ങടിനീർപൂവിന്റെ ഗന്ധംപോലെ ഇരിക്കുന്ന ഗന്ധത്തോടുകൂടിയ ചന്ദനത്തിന്റെ പേർ. ഹരിചന്ദനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പൂല്പിംഗമായിട്ടുമാം. കവി ചന്ദനത്തിന്റെ പേർ. ഇങ്ങിനെ മഹേശ്വരീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. തമിഴ്ക്കുത്തിൽ തൈലപണ്ണികാടി ൩-ം ചെൺ ചന്ദനത്തിന്റെ പേർ. എന്നാകുന്നു. തിലപണ്ണി (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പത്രാംഗം ജ്ഞനം മകതചന്ദനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം മകതചന്ദനത്തിന്റെ പേർ. ജാതികോശം ജാതിഹാലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ജാതിക്കയുടെ പേർ. യക്ഷകർട്ടമഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) കർപ്പരം അകിപ് കസംതുമി തക്ഷാലപ്പട്ടൽ ഇവ ൪-ം കൂട്ടിച്ചമച്ചുചാത്തിന്റെ പേർ.

ഗാത്രാൺലേപനീ വർത്തിച്ചുണ്ണുകോസ്രീ വിഭേപനം
മുണ്ണാനിവാസയോഗാസ്സപൂർഭാവിതം വാസിതം ത്രിഷു.

ഗാത്രാൺലേപനീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വർത്തി (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വണ്ണുക (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വിഭേപനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം സുഗന്ധദ്രവ്യംകൊണ്ടു മേൽപൂശുവാൻ ചമച്ച ഗുളികയുടെ പേർ. മുണ്ണാനി (അ-ന-പ്ര-ഐ) വാസയോഗഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഐ) ഇവ ൨-ം വസ്ത്രാദികൾക്കു സൈരേഭ്യം ഉണ്ടാകുവാൻ വിതരുന്ന പൊടിയുടെ പേർ. ഭാവിതം വാസിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) രണ്ടും ത്രിലിംഗങ്ങളാകുന്നു. ഇവ ൨-ം സുഗന്ധപ്പെടുത്തിയതിന്റെ പേർ.

സംസ്താരോ ഗന്ധമാല്യാദൈർണ്യസ്ത്യാത്തദധിവാസനം
മാല്യം മാലാസ്രജേഷു മൂല്യംനി കേശമധ്യേ തു ഗർഭകം.

അധിവാസനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സുഗന്ധദ്രവ്യങ്ങൾകൊണ്ടു ശരീരാദികൾക്കു സൈരേഭ്യമുണ്ടാക്കുന്നതിന്റെ പേർ. മാല്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മാലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സ്രക് (ജ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം തലയിൽകെട്ടുന്ന മാലയുടെ പേർ. ഗർഭകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മുടിക്കുള്ളിൽ വെയ്ക്കുന്ന മാലയുടെ പേർ.

പ്രഭൃഷ്ടകം ശിഖാലംബി പുരോന്യസ്തം ലലാമകം
പ്രാലംബമുജ്ജ്വലംബി സ്യാൽ കണ്ഠാദൈവകക്ഷ്യകംതുതൽ.

യത്തിൽക്കുക്ഷിപൂമുരസി ശിഖാസ്വാപീഡശേഖരൈ
രചനാ സ്യാൽ ചരിസ്സന്ദഃ ആഭോഗഃ പരിപൂണ്ണതാ. ൧൩൪
പ്രഭൃഷ്ടകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പിൻഭാഗത്തുതൂങ്ങുംമാലയുടെ പേർ. ലലാമകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മുമ്പിൽ ഞാലും മാലയുടെ പേർ. പ്രാലംബം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കഴുത്തിൽ നേരേതുങ്ങുംമാലയു

ടെ ചേർ. വൈകുണ്ഠം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മാറിൽ വിലങ്ങെക്കിടക്കും മാലയുടെ ചേർ. ആപീഡഃ ശേഖരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ശിരോലങ്കാരത്തിന്റെ ചേർ. മലനാ (ആ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പരിസ്തരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചമയലിന്റെ ചേർ. ആഭോഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പരിപൂർണ്ണതാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പൂർണ്ണതയുടെ ചേർ.

ഉപധാനം ഇവഞ്ചർമ്മായാമം ശയനീയവൽ
ശയനം മഞ്ചപയ്യുകപദ്ധ്യാകാഃ പടപയാ സമാഃ. മൺ

ഉപധാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഉവഞ്ചർമ്മഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തലയിണയുടെ ചേർ. ശയ്യാ (ആ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ശയനീയം ശയനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം കിടക്കയുടെ ചേർ. മഞ്ച പയ്യുക പദ്ധ്യുക (അ-പു-പ്ര-ഏ) പടപാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കട്ടിലിന്റെ ചേർ.

ഗണ്യകഃ കന്ദുകോ ദീപഃ പ്രദീപഃ പീഠാശനം
സമുദ്ഗതസ്തംഭുടകഃ പ്രതീഗ്രാഹഃ പതദ്ഗ്രഹഃ. മൺ

ഗണ്യകഃ കന്ദുകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പന്തിന്റെ ചേർ. ഗന്ദുകഃ എന്നും പാറമുണ്ടു്. ദീപഃ പ്രദീപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വിളക്കിന്റെ ചേർ. പീഠം അശനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പീഠത്തിന്റെ ചേർ. സമുദ്ഗതഃ സ്തംഭുടകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചെപ്പിന്റെ ചേർ. പ്രതീഗ്രാഹഃ പതദ്ഗ്രഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കോളാമ്പിയുടെ ചേർ.

പ്രസാധനീ കംകതികാ പിഷ്ടാതഃ പടവാസകഃ
ദൃഷ്ട്വേന മുകുമാദർശം വൃജനം താലവൃന്തകം.

പ്രസാധനീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) കംകതികാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചീപ്പിന്റെ ചേർ. പിഷ്ടാതഃ പടവാസകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വസ്ത്രാദികൾക്കു സുഗന്ധമുണ്ടാക്കുവാൻ നല്കിയ ചൂണ്ണത്തിന്റെ ചേർ. ദൃഷ്ട്വേന മുകുമാദർശം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കണ്ണാടിയുടെ ചേർ. മുകുമാദർശം എന്നും പാറമുണ്ടു്. വൃജനം താലവൃന്തകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ആലവൃത്തിന്റെ ചേർ.

ഇതി മനുഷ്യവർഗ്ഗം.

ബ്രഹ്മവർഗ്ഗപ്രാരംഭഃ.

സന്തതിർഗ്ഗോത്രജനനകലാനുഭജനാനപഞ്ച
വംശോടനപചായസ്സന്താനോ വണ്ണാസ്വർബ്രാഹ്മണാദയഃ.

സന്തതിഃ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗോത്രം ജനനം കലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അഭിജനഃ അനപഞ്ച വംശഃ അനപചായഃ സന്താനഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ന്-ം വംശത്തിന്റെ പേര്. വണ്ണാഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ബ) ബ്രാഹ്മണാദി നാലുജാതികളുടെ പേര്.

വിപ്രക്ഷത്രിയ വിരൂപാതുഭാഷാതുച്ഛ്വമിതി സ്തുതം
രാജബീജീ രാജവംശോ ബീജ്യസ്ത ക്ലേശഭവഃ.

വിപ്രഃ ക്ഷത്രിയഃ (അ പ്ര-പ്ര-ഏ) വിട് (ശ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ശൂ-ദ്ര (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ണ്-ം ബ്രാഹ്മണാദി നാലുജാതികളുടെ പേര്; ക്രമേണ എന്നും ധരിച്ചുകൊണ്ട്. ചാതുർവ്വണ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ബ്രാഹ്മണാദി നാലുജാതികളും കൂടിയുള്ള പേര് എന്നു തമിഴ് ക്ഷത്തിൽ പറഞ്ഞതു നിസ്സാരമാകുന്നു. ബ്രാഹ്മണാദി നാലുജാതിക്കു് ചാതുർവ്വണ്യമെന്നു പേരാകുന്നു എന്നത്രേ ഇവിടെ വ്യാഖ്യാനിക്കേണ്ടതു്. രാജബീജീ (ന-പ്ര-പ്ര-ഏ) രാജവംശഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) രാജവംശത്തിങ്കൽ പിറന്നവന്റെ പേര്. ബീജ്യഃ ക്ലേശഭവഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ണ്-ം വംശത്തിങ്കൽ പിറന്നവന്റെ പേര്.

മഹാക്ഷലകലീനായുസ്സഭ്യസജ്ജനസാധവഃ

ബ്രഹ്മചാരി ഗൃഹീ വാനപ്രസ്ഥാ ഭിക്ഷുശ്ചതുഷ്ടയേ. ൩

ആശ്രമോസ്രീ ദ്വിജാതുഗുരുഭൂതദേവബാധവഃ

വിപ്രശ്ച ബ്രാഹ്മണോസൗ ഷട്കർമ്മാ താഗാദിദിന്യുതഃ ൪

മഹാക്ഷലഃ കലീനഃ ആയുഃ സഭ്യഃ സജ്ജനഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) സാധുഃ (ഉ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ സ-ം വലിയവംശത്തിങ്കൽ പിറന്നവന്റെ പേര്. ബ്രഹ്മചാരി ഗൃഹീ (ന-പ്ര-പ്ര-ഏ) വാനപ്രസ്ഥഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഭിക്ഷുഃ (ഉ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ചതുഷ്ടയേ (അ-ന-സ-ഏ) ആശ്രമഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) നപുംസകമായിട്ടുമാം. ബ്രഹ്മചാരിനാലിന്നും ആശ്രമമെന്നു പേര് എന്നർത്ഥം. ബ്രഹ്മചാരി ഇത്യാദി നാലുശബ്ദങ്ങളെക്കൊണ്ടു ബ്രഹ്മചാരി ഗൃഹസ്ഥൻ വനവാസി സന്ന്യാസി എന്നു ഇവരിൽ ഇരിക്കുന്ന ധർമ്മത്തെ ഗ്രഹിക്കയും വേണം. ബ്രഹ്മചര്യം മുതലായതിന്നു് ആശ്ര

മമെന്നു പേരെന്നു സാരമാകുന്നു. ദിജാതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) അ
 ഗ്രജന്മാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഭൂദേവഃ ബാധവഃ വിപ്രഃ ബ്രാഹ്മണഃ
 (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം ബ്രാഹ്മണന്റെ പേര്. ഷർകമ്മാ
 (ന-പു-പ്ര-ഏ) യാഗാദി അറു കർമ്മങ്ങളോടുകൂടി യ ബ്രാഹ്മണ
 ന്റെ പേര്. ഇജ്യാധ്യയനദാനാനി യാജനാധ്യാപനതഥാ പ്ര
 തിഗ്രഹശ്ച തൈയ്യക്തഃ ഷർകമ്മാവിപ്രഉച്യതേ എന്ന സൂതി
 കൊണ്ടു യാഗവും വേദപാരവും ദാനവും യാഗത്തെ ചെയ്യിക്കയും
 വേദത്തെ പഠിപ്പിക്കയും ദാനം ചെയ്യപ്പെടുന്നവസ്തുവെ സ്വീകരി
 കയ്യുമാകുന്നു യാഗാദി അറു കർമ്മങ്ങളെന്നതു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾ
 കയും വേണം.

വിദവാൻ വിപശ്ചിദ്രോഷജ്ഞഃ സന്സുധീഃ കോവിദോ ബുധഃ
 ധീരോ മനീഷീ ജ്ഞഃ പ്രാജ്ഞസ്സംഖ്യാവാൻ പണ്ഡിതഃ കവിഃ. ൫
 ധീമാൻ സൂരിഃ കൃതീ, കൃഷ്ണീർലബ്ധധവണ്ണോ വിചക്ഷണഃ
 ഭൂമദർശീ ഭീർഗ്ഘദർശീ ശ്രോത്രിയച്ഛാന്ദസൗ സമൌ. ന

വിദവാൻ (സ-പു-പ്ര-ഏ) വിപശ്ചിൽ (ത-പു-പ്ര-ഏ) ദോ
 ഷജ്ഞഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) സുധീഃ (ഇ-പു-
 പ്ര-ഏ) കോവിദഃ ബുധഃ ധീമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മനീഷീ (ന-പു-
 പ്ര-ഏ) ജ്ഞഃ പ്രാജ്ഞഃ (അ-പു പ്ര-ഏ) സംഖ്യാവാൻ (ത-പു-
 പ്ര-ഏ) പണ്ഡിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കവിഃ (ഇ -പു-പ്ര-ഏ) ധീ
 മാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) സൂരിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) കൃതീ (ന-പു-പ്ര-
 ഏ) കൃഷ്ണീഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ലബ്ധധവണ്ണഃ വിചക്ഷണഃ (അ-പു-
 പ്ര-ഏ) ഭൂമദർശീ ഭീർഗ്ഘദർശീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨൨-ം വി
 ദവാന്റെ പേര്. ശ്രോത്രിയഃ ശാന്ദസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ
 ൨൩-ം വേദത്തെ അധ്യയനം ചെയ്യുന്നവന്റെ പേര്.

മീമാംസകോ ജൈമിനീയേ വേദാന്തീ ബ്രഹ്മവാദിനി
 വൈശേഷികേസ്യാദൈലുക്യസ്സൗഗതശ്ശൂന്യവാദിനി. ൭

മീമാംസകഃ ജൈമിനീയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨൦-ം മീമാം
 സാശാസ്ത്രത്തെ അറിയുന്നവന്റെ പേര്. വേദാന്തീ ബ്രഹ്മവാദീ
 (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨൦-ം വേദാന്തശാസ്ത്രത്തെ അറിയുന്നവന്റെ
 പേര്. വൈശേഷികഃ ലുക്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨൦-ം സ
 പ്തപദാത്മവാദിയുടെ പേര്. ദ്രവ്യം ഗുണം കർമ്മം സാമാന്യം വി
 ശേഷം സമവായം അഭാവം ഇവ ൭-ം വൈശേഷികസമ്മതങ്ങ
 ളായ പദാത്മങ്ങളാകുന്നു. സൗഗതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശൂന്യ
 വാദീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨൦-ം ജഗൽക്കാമണം ശൂന്യമാകുന്നു
 എന്നു പറയുന്ന നാസ്തികന്റെ പേര്.

നൈതായികസ്തുപാക്ഷപാദസ്തുപാൽ സ്വാഭാദിക ആഹ്വകം
 ചാർവാകലൈകായതികൈ സൽകാര്യേ സാംഖ്യകാപിലൈ.
 നൈതായികഃ ആക്ഷപാദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ന്യാ
 യശാസ്രുതൈ അറിയുന്നവൻ. ന്യായശാസ്രുക്കാർ പ്രമാണാദി
 മനു പദാർത്ഥങ്ങൾ ഉണ്ടു്. സ്വാഭാദികഃ ആഹ്വകഃ (അ-പു-പ്ര-
 ഏ) ഇവ ൨-൦ ആഹ്വകന്റെ പേർ. ചാർവാകഃ ലൈകായതികഃ
 (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ദേഹാത്മവാദിയായ ബൌദ്ധന്റെ
 പേർ. സാംഖ്യഃ കാപിലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ സാംഖ്യ
 ശാസ്രുതൈ അറിയുന്നവന്റെ പേർ. മീമാംസകോ ജൈമിനീയ
 ഇത്യാദി രണ്ടു ശ്ലോകങ്ങൾ മഹേന്ദ്രാചാര്യകീർത്തിയിൽ ബാലബോധത്തി
 ന്നായിക്കൊണ്ടു വ്യാഖ്യാനിക്കുകയും മൂലത്തിൽ ചേർന്നതല്ല, ചിലർ
 പഠിച്ചുവരുന്ന പുണ്യ പാഠവും ചെയ്തിരിക്കുന്നു.

ഉപാധ്യായോടധ്യാപകസ്തുപാസ്ത്യാനിഷേകാദിതൃഗുരുഃ
 മന്ത്രവ്യാഖ്യാ കൃതാചാർയ്വ ആദേഷോ തപശ്ചരേ വ്രതീ. ന്
 യഷ്ടാ ച യജമാനശ്ച സദാസാമവതി ദീക്ഷിതഃ
 ഇജ്യാശീലോ യായജ്ജുകോ യജാ തു വിധിഃനഷ്ടവാൻ.

ഉപാധ്യായഃ അധ്യാപകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പേര
 ത്തെ പഠിപ്പിക്കുന്നവന്റെ പേർ. ഗുരുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഗർഭാ
 ധാനം മുതലായ കർമ്മങ്ങൾ ചെയ്തവന്റെ പേർ. ആചാർയ്വഃ (അ-
 പു-പ്ര-ഏ) മന്ത്രങ്ങളെയും മന്ത്രാർത്ഥങ്ങളെയും ഉപദേശിക്കുന്നവ
 ന്റെ പേർ. വ്രതീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) യഷ്ടാ (ഏ-പു-പ്ര-ഏ) യജ
 മാനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ യജമാനന്റെ പേർ യജമാ
 നൻ=യാഗകന്തായു്. ദീക്ഷിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സോമയാഗം
 ചെയ്തവന്റെ പേർ. ഇജ്യാശീലഃ യായജ്ജുകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
 ഇവ ൨-൦ യാഗംചെയ്ത ശീലമായവന്റെ പേർ. യജാ (ന-
 പു-പ്ര-ഏ) യഥാവിധിയാഗം ചെയ്തവന്റെ പേർ.

സ ഗീഷ്ഠതീഷ്ഠാ സ്ഥപതിസ്സോമപീഥീ തു സോമപാഃ
 സർവ്വവേദാസ്സയേനേഷ്ടോ യാഗഃ സർവ്വസപദക്ഷിണം. ൧൧
 സ്ഥപതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) വാജപേയാനന്തമകന്തവ്യമായ
 ബ്രഹ്മസുതിസ്ഥപമെന്ന യാഗത്തെ ചെയ്തവന്റെ പേർ. സോമ
 പീഥീ (ന പു-പ്ര-ഏ) സോമപാഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦
 സോമപാനത്തെ ചെയ്തവന്റെ പേർ. സർവ്വവേദാഃ (സ-പു-പ്ര-
 ഏ) വിശ്വപജിത്താകുന്ന യാഗത്തെ ചെയ്തവന്റെ പേർ.

അനുചാനഃ പ്രചചനേ സാംഗേദധീതീ ഗുരോസ്മ യഃ
 ലബ്ധ്യാനുജ്ഞസ്സമാവൃത്തസ്സതാ തപദീഷ്ഠവേ കൃതേ. ൧൨

അർത്ഥാനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വേദവേദാംഗങ്ങളെ അധ്യയനം ചെയ്യുവന്റെ പേര്. സമാവൃത്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വേദവേദാംഗങ്ങളെ അധ്യയനം ചെയ്ത ആശ്രമാന്തപ്രാപ്തിക്കായിക്കൊണ്ടു ഗുരുവികൽനിന്നു് അനുജ്ഞയെ ലഭിച്ചവന്റെ പേര്. സുതപാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) സ്നാനത്തെ ചെയ്യുവന്റെ പേര് എന്നു മഹേശ്വരമീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. സോമവജ്ജി പിഴിഞ്ഞു യാഗം ചെയ്യുവന്റെ പേര് എന്നു തമിഴ് ക്ഷേത്രത്തിൽ കാണുന്നു.

മരാത്രാശ്ചൈവാസിനെൻ ശിഷ്യേ ശൈക്ഷാഃ പ്രാഥമകല്പികാഃ ഏകബ്രഹ്മവ്രതാചാരാ മിഥസ്സബ്രഹ്മചാരിനഃ. മര

മരാത്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അടത്തവാസി (ന-പു-പ്ര-ഏ) ശിഷ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ശിഷ്യന്റെ പേര്. ശൈക്ഷാഃ പ്രാഥമകല്പികാഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം അധ്യയനത്തെ ആരംഭിച്ചവരുടെ പേര്. ശൈക്ഷാഃ എന്ന പദത്തിന്നു് ശിക്ഷയെ ലഭിക്കുന്നവർ എന്നും, പ്രാഥമകല്പികാഃ എന്നതിന്നു് പ്രഥമകല്പമാകുന്ന പ്രയോജനത്തോടു കൂടിയവർ എന്നും അർത്ഥമാകുന്നു. പ്രഥമകല്പമെന്നതിന്നു് ആദ്യാരംഭമെന്നർത്ഥമാകുന്നു. ഏകബ്രഹ്മവ്രതാചാരാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) മിഥഃ (അ) സബ്രഹ്മചാരിനഃ (ന-പു-പ്ര-ബ) ഏകശാഖയെ അധ്യയനം ചെയ്യുന്ന ബ്രഹ്മചാരികൾ അന്യോന്യം സബ്രഹ്മചാരികളാകുന്നു എന്നർത്ഥം.

സതീത്ഥ്യാഃസ്തപകുശമവശിതവാനഗിമഗ്നിമിത്

പാരംപര്യോപദേശസ്സ ധ്യാനൈതിഹ്യമിതിഹാച്യതം. മര

സതീത്ഥ്യാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ഏകഗുരവഃ (ഉ-പു-പ്ര-ബ) ഇവ ൨-ം ഒരു ഗുരുവികൽനിന്നു വിദ്യയെ ഗ്രഹിച്ചവരുടെ പേര്. അഗ്നിമിത് (ന-പു-പ്ര-ഏ) അഗ്നിയെ മയിച്ചവന്റെ പേര്. (അക്കിത്തിമി എന്നു ഭാഷാ) പാരംപര്യോപദേശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഐതിഹ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇതിഹ (അ) ഇവ ൩-ം പാരംപര്യോപദേശത്തിന്റെ പേര്. അദ്യോപദേശാദ് ഇന്നവനെന്ന് നിശ്ചയത്തോടുകൂടാതെ മുന്പേ മുന്പേ ജനിച്ചവരുടെ ഉപദേശം കൊണ്ടു് മറ്റുള്ളവരിൽ പ്രസിദ്ധമായ കഥ എന്നു സാരം.

ഉപജ്ഞാ ജ്ഞാനമാദ്യം സ്വാൽ ജ്ഞാതപാരംഭ ഉപക്രമഃ

യജ്ഞസ്സവാ/ധുപമാ യാഗസ്സപുതശുദ്ധഃ കൃത്യഃ. മര

ഉപജ്ഞാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) അദ്യമായ ജ്ഞാനത്തിന്റെ പേര്. വ്യാകരണത്തിന്റെ അറിവു് പലക്കും ഉണ്ടു്; അവരിൽവെച്ചു് പാണിനിമഹർഷിക്കുണ്ടായ വ്യാകരണജ്ഞാനം ആദ്യമാക

യാൽ അതിനെ ഉപജ്ഞാ എന്നു പറയുന്നു. ഇപ്രകാരം മറ്റുള്ളതിനെയും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ഉപക്രമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജ്ഞാനപുസ്തകമായ അമരഭത്തിന്റെപേര്. യജ്ഞഃ സവഃ അലപഃ യാഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സപുതന്ത്രഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) മഖഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കൃതഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ഹ-ം യാഗത്തിന്റെ പേര്.

പാരോ ഹോമശാതിഥീനാം സപര്യാ തപ്തം ബലിഃ ഏതേ പഞ്ച മഹായജ്ഞാ ബ്രാഹ്മയജ്ഞാദിനാമകാഃ. ഹ

പാവും ഹോമവും അതിഥിയുടെ സപര്യായും തപ്തവും ബലിയും മഹായജ്ഞങ്ങളാകുന്നു. പാരാദികൾക്കു ക്രമേണ ബ്രഹ്മയജ്ഞം എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള പേരുണ്ട് എന്നർത്ഥമാകുന്നു. ഇതിൽ മഹായജ്ഞം (അ-പു-പ്ര-ഐ) എന്നതു സംജ്ഞാശബ്ദമാകുന്നു. ഇത് പാരാദികൾ അഞ്ചിന്നുകൂടിയുള്ള പേരാകുന്നു. പാറം=വേദാധ്യയനം. ഹോമം=വൈശ്വദേവമെന്നു പേരോടുകൂടിയഹോമം. അതിഥികളുടെ സപര്യാ=അന്നാദികളെക്കൊണ്ടു തന്റെ ഗൃഹത്തിങ്കൽ വന്നവരുടെ സൽക്കാരം. തപ്തം=പിതൃപൂജ. ബലി=ഭൂതപൂജ. മേല്പറഞ്ഞ പാരാദികളിൽ പാറത്തിന്നു ബ്രഹ്മയജ്ഞമെന്നും പേരുണ്ട്. ഹോമത്തിന്നു ദേവയജ്ഞമെന്നും പേരുണ്ട്. അതിഥിപൂജയ്ക്കു മനുഷ്യയജ്ഞമെന്നും പേരുണ്ട്. തപ്തത്തിന്നു പിതൃയജ്ഞമെന്നും പേരുണ്ട്. ബലിയ്ക്കു ഭൂതയജ്ഞമെന്നും പേരുണ്ട്.

സമജ്യാ പതിഷദ്ഗോഷ്ടീ സഭാസമിതിസംസദഃ

അസ്ഥാനീ ക്ലീബ ആസ്ഥാനം സ്ത്രീനപുംസകയോസ്സദഃ. ഹ

സമജ്യാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പതിഷത് (ദ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഗോഷ്ടീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) സഭാ (ആ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) സമിതിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) സംസൽ (ദ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ആസ്ഥാനീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ആസ്ഥാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സദഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) സ്ത്രീലിംഗമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം. എന്നാൽ പ്രഥമൈക വചനത്തിങ്കൽ സഭാഃ എന്നാകയും ചെയ്യും. ഇവ ഹ-ം സഭയുടെ പേര്.

പ്രാഗപംശഃ പ്രാഗ്ഘവിജ്ഞാൽ സദസ്യാവിധിഭർശിനഃ

സഭാസദസ്സഭാസ്താമാസ്സഭ്യാസാമാജികാശ്ച ഭേ. ഹ

പ്രാഗപംശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) യാഗശാലയിൽ ഹവിർഗൃഹത്തിന്റെ കിഴക്കുഭാഗത്തു സദസ്യാദികൾക്കിരിക്കുവാൻ ഉണ്ടാക്കുന്ന ഗൃഹത്തിന്റെ പേര്. സദസ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഐ) യാഗോപയോഗിയായി വേദത്തിങ്കൽ പഠകപ്പെട്ട വിധിയെ ദർശിക്കുന്നവരുടെ

പേർ. സഭാസഭഃ (ദ-പു-പ്ര-ബ) സഭാസ്താമാഃ സഭാഃ സാമാജി-
കാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ഇവ ൨-൦ സഭയിൽ വസിക്കുന്നവരുടെ പേർ.

അധപത്യം ദോഗ്രാഹോതാമോ യജുസ്സാമർഗ്ഗപിദഃ ക്രമാൽ
അഗ്നീബ്രാഹ്മാധനൈവാത്യാ ഇതപിജോയാജകാത്യാതേ.

അധപത്യം (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) യാഗത്തിങ്കൽ യജുവേദകർമ്മത്തെ
ചെയ്യുന്നവന്റെ പേർ. ഉദോഗ്രാതാ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) സാമവേദക-
ർമ്മത്തെ ചെയ്യുന്നവന്റെ പേർ. ഹോതാ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) അഗ്നി-
ദേവതയെ ചെയ്യുന്നവന്റെ പേർ. ഇതപിജഃ (ജ-പു-പ്ര-ബ) യാ-
ജകാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ഇവ ൨-൦ യജമാനനാൽ ധനംകൊടുത്തു
വരിക്കപ്പെടേണ്ടവരായ അഗ്നീബ്രാഹ്മികളുടെ പേർ. അഗ്നീബ്രാഹ്മി-
കൾ=അഗ്നീബ്രാഹ്മി (അ-പു-പ്ര-ഏ) (അഗ്നീബ്രാഹ്മി എന്നു ഭാഷ).
പോതാ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) (പോതാവെന്നു ഭാഷ) പ്രശാസ്താ (ഇ-
പു-പ്ര-ഏ) (പ്രശാസ്താവെന്നു ഭാഷ) ഗ്രാമസ്താ (ത-പു-പ്ര-
ഏ) (ഗ്രാമസ്താത്തെന്നു ഭാഷ) ബ്രാഹ്മണാച്ഛംസി (ന-പു-പ്ര-ഏ).
(ബ്രാഹ്മണാച്ഛംസി എന്നു ഭാഷ) ബ്രഹ്മ (ന-പു-പ്ര-ഏ) (ബ്ര-
ഹ്മാവെന്നു ഭാഷ) (ബ്രഹ്മനെന്നും പറയും) മൈത്രാവതനഃ (അ-
പു-പ്ര-ഏ) (മൈത്രാവതനനെന്നു ഭാഷ) പ്രതിഹത്താ (ഇ-പു-പ്ര-
ഏ) (പ്രതിഹത്താവെന്നു ഭാഷ) പ്രതിപ്രസ്ഥാതാ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ)
(പ്രതിപ്രസ്ഥാതാവെന്നു ഭാഷ) നേഷ്ടാ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) (നേഷ്ടാ-
വെന്നു ഭാഷ) അച്ഛാവാകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അച്ഛാവാകനെന്നു
ഭാഷ) സുബ്രഹ്മണ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) (സുബ്രഹ്മണ്യനെന്നു ഭാഷ)
ഉണേതാ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) (ഉണേതാവെന്നു ഭാഷ) ഇങ്ങിനെ അ-
ഗ്നീലോഗികൾ ൪൩. അവർക്ക് ഇതപിജകൾ എന്നു പേരുണ്ട്.
മുൻപറഞ്ഞ അധപത്യ മുതലായവർക്കുമുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് ഇതപി-
ജകൾ ആകെ ൪൩. അവർക്ക് യാജകന്മാരെന്നും പേരുണ്ട്. എ-
ന്നു വ്യക്തമായ അർത്ഥമെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

വേദിഃ പരിഷ്കൃതാ ഭൂമിസ്സമേ സ്ഥണ്ഡിലചതപരേ
ചഷാലോ യുപകടകഃ കാണ്ഡാ സുഗഹനാവൃതിഃ. ൨൦

വേദിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വേദി എന്നു ഈകാരത്തമായിട്ടു-
മാം. യാഗത്തിനായിക്കൊണ്ടു ധമതകാകൃതിയായി കുഴിക്കപ്പെട്ട
ഭൂമിയുടെ പേർ. സ്ഥണ്ഡിലം ചതപരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦
യാഗത്തിനായിക്കൊണ്ട് വേണ്ടുവണ്ണമാക്കപ്പെട്ട ഭൂഭാഗത്തിന്റെ
പേർ. ചഷാലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) യജ്ഞസ്തംഭത്തിന്റെ ശിരസ്സി-
ങ്കൽ ഉണ്ടാക്കുന്ന വളയുടെ പേർ. കാണ്ഡാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) യാഗ-
ശാലയ്ക്കു ചുറ്റുമുള്ള മറയുടെ പേർ.

യുവാഗ്രം തത് നിർമ്മലഭാരണി തപാൻവിദഗ്ദ്ധഃ
ദക്ഷിണാഗ്നിശാർഫപത്യാഹവനീയൈഃ ശ്രേഷ്ഠൈഃ.

യുവാഗ്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) തത് (ന-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ഃ
യജ്ഞസ്തംഭാഗഭാഗത്തിന്റെ പേര്. അഗ്നിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. സ്രീലിംഗമാകുമ്പോൾ അഗ്നി എന്നു ഈ
കാരാന്തമായിട്ടുമാം. അഗ്നിക്ഷണൈര്യുഗാന്തമഗ്നിന്റെ പേര്.
ദക്ഷിണാഗ്നിഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ശാർഫപത്യാ ആഹവനീയഃ (അ-
പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ഃ അഗ്നിദേവന്മാരാണ്.

അഗ്നിത്രയമിദം ത്രേതാ പ്രണീതസ്തംസ്കൃതോടനലഃ
സമൃദ്ധ്യഃ പരിചാര്യോപചാര്യോവഗൌ പ്രയോഗിണഃ. ൨൨.

ത്രേതാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ദക്ഷിണാഗ്നി എന്നും ശാർഫപത്യാ
യജ്ഞം ആഹവനീയമെന്നും മുൻപറയപ്പെട്ട അഗ്നികൾ മു-
ന്നിരുന്നതായുള്ള പേര്. പ്രണീതഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) മനുസംസ്കാരം
കഴിഞ്ഞ അഗ്നിയുടെ പേര്. സമൃദ്ധ്യഃ പരിചാര്യഃ ഉപചാര്യഃ
(അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ഃ അഗ്നിധാരണത്തിനായിക്കൊണ്ടുള്ള
സ്ഥലവിശേഷത്തിന്റെ പേര്.

യോ ശാർഫപത്യാദാനീയദക്ഷിണാഗ്നിഃ പ്രണീതതേ
തസ്മിന്നാനായു ആഗേയീ സ്വാഹാ ച ഹതഭക്തപ്രിയ.

അനായുഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ശാർഫപത്യാഗ്നിയിൽനിന്നു
ഏറ്റുത്തിട്ടു യാതൊരു ദക്ഷിണാഗ്നി പ്രണയിക്കപ്പെടുന്നുവോ അ-
തിന്റെ പേര്. ആഗേയീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സ്വാഹാ (ആ-സ്രീ-
പ്ര-ഏ) ഹതഭക്തപ്രിയ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ഃ അഗ്നിദേ-
വന്മാരുടെ പേര്.

ഋക് സാമിധേനീ ധായോ ച യവസ്യാദഗ്നിസമിന്ധനേ
ഗായത്രീ പ്രമുഖണ്ഡന്ദേഹവ്യപാകേ ചതഃ പമാൻ. ൨൩.

സാമിധേനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ധായോ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൨-ഃ അഗ്നിയിലെ ജലിപ്പിച്ചാൽ ചൊല്ലുന്ന ഋക്കിന്റെ പേര്.
ചതഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഗായത്രാദികളുടെ പേര്. ചതഃ (ഉ-പ്ര-
പ്ര-ഏ) പക്ഷമായ ഹവിസ്സിന്റെ പേര്.

അമിക്ഷാ സാ ശ്രുതോഷ്ണയാ ക്ഷിരേ സ്പാദധീയോഗതഃ
ധവിത്രം വൃജനം തദ്യനം തദ്യദവിതം മൃഗചർമ്മണാ. ൨൪.

അമിക്ഷാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കാച്ചിയതായും ചൂടോടുകൂടി
യതായുമിരിക്കുന്ന പാലിൽ തൈർ ചേർത്താൽ അതിന്നു് അമി-

ക്ഷാപ്തം വേദാകൗ. ധാവിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) തീ വീശു
വാൻ മാൻതോലുകൊണ്ടു ചമച്ച വശരിയുടെ പേർ.

പുഷ്പാജം സ ദധ്യാജേ പരമാന്നസു പായസം
ഹവ്യ കവേദ്യ ദൈവപിത്രേ അന്ന പാത്രം സുവാദികം.

പുഷ്പാജം (അ-ന-പ്ര-ഏ) തൈരോടു കൂടിയ നെയ്യിന്റെ
പേർ. പരമാന്നം പായസം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ക്ഷീരാ
ന്നത്തിന്റെ പേർ. ഹവ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ദേവന്മാർക്കായി പാ
കുമ്പെയ്യ അന്നത്തിന്റെ പേർ. കവ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പിതൃ
ക്കൾക്കായി പാകുമ്പെയ്യ അന്നത്തിന്റെ പേർ. പാത്രം സുവാ
ദികമെന്നതിന്നു് സുവം മുതലായ പഞ്ചമാമാദികൾക്കു ദേവഭുക്ത
പാത്രങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥം.

ഗുഹ്യാപദജ്ജ്ഞാൻ തു സുവാ ദേദാസസ്ര ച സ്രിയഃ
ഉപാകൃതഃ പശുരസൗ യോദിമന്ത്രാഹതഃ കൃതൗ. ൨൭

ഗുഹ്യാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വൈയംകരകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ
സ്രുക്കിന്റെ പേർ. ഉപകൃതഃ (ത-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അരയാലുകൊണ്ടു
ണ്ടാക്കിയ സ്രുക്കിന്റെ പേർ. ജ്ഞാൻ (ഉ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പ്ലാശ്ത
കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ സ്രുക്കിന്റെ പേർ. സുവാഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ)
കുരിങ്ങാലികൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ സ്രുക്കിന്റെ പേർ. ദേദാസസ്ര
ച എന്നതുകൊണ്ടു് ഗുഹ്യാദി ൪-ം സ്രുക്കിന്റെ ദേവങ്ങളാകുന്നു
എന്നു പറയപ്പെടുകയാൽ ഗുഹ്യാദികൾ കൈയും സ്രഗ്ജാതി
യിൽ ചേർന്നവയാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. ഗുഹ്യാ ഉപകൃതഃ
ജ്ഞാൻ സ്രിയം സുവാഃ തു നാ എന്നനവയമാകുന്നു. ഗുഹ്യാദികൾ
൩-ം സ്രീലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നും സുവം പുല്ലിംഗമാകുന്നു എ
ന്നും അതുകൊണ്ടു സിദ്ധിക്കുന്ന അർത്ഥവുമാകുന്നു എങ്കിലും സുവാ
ദേവോർമ്മാമപാത്രേ എന്നു മേടിനീവചനമുണ്ടാകയാൽ സ്രു
വാ എന്നു സ്രീലിംഗമായിട്ടുമാമെന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾക. ഉപാ
കൃതഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) യാഗശ്ചികൽ മന്ത്രോച്ചാരണപൂർവ്വമായി
ഹിംസിക്കപ്പെട്ട പശുവിന്റെ പേർ.

പരംപരാകം ശമനം പ്രോക്ഷണഞ്ച വധാത്മകം
വാചുപിംഗാഃ പ്രമീതോപസംപന്നഃ പ്രോക്ഷിതാഹതേ.

പരംപരാകം ശമനം (ശസനമെന്നു പാഠാന്തരം) പ്രോക്ഷ
ണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം യാഗയോഗ്യമായ പശുവിന്റെ
ഹിംസയുടെ പേർ. പ്രമീതഃ ഉപസംപന്നഃ പ്രോക്ഷിതഃ (അ-
പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം യാഗത്തിനായിക്കൊണ്ടു ഹിംസിക്കപ്പെട്ട

പശുവിന്റെ പേര്. കേവലത്തെ ശബ്ദങ്ങൾ ൩-൦ ത്രിവിംശത
കാകുന്നു.

സാന്നാത്യം ഹവിശ്വസം തു മൂതം ത്രിഷ് വചസകൃതം
ദീക്ഷാത്തോവട്ടമോ യജ്ഞത്തെ തൽകർമ്മാർഹമു യജ്ഞിയം.

ത്രിഷപഥ കൃതകർമ്മാജ്ഞം പൂർത്തം പാദാദി കർമ്മം

അതും ചി-വദസാ യജ്ഞയജ്ഞോജനരോഷയോഃ. ൩൦
സാന്നാത്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഹവിർവിരോഷത്തിന്റെ പേര്.
പാദം കൈതലായി ചെത്തതിന്റെ പേരെന്നു തമിഴ്കുത്തിൽ
സ്പഷ്ടമാക്കിയിരിക്കുന്നു. വചസകൃതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അഗ്നി
യിൽ ഹോദിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്. വചസകൃതശബ്ദം ത്രിവിം
ശമാകുന്നു. അവട്ടമം (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) യാഗത്തിങ്കലെ ദീക്ഷാ
വസാനകൃത്യയുടെ പേര്. ഇതു സ്നാനവിരോഷമാകുന്നു. യജ്ഞി
യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) യജ്ഞകർമ്മയാഗ്യമായ വസ്തുവിന്റെ പേര്.
യജ്ഞിയശബ്ദം ത്രിവിംശമാകുന്നു. ഇഷ്ടം (അ-ന-പ്ര-ഏ) യാഗാ
ദികൃത്യയുടെ പേര് എന്നു തമിഴ്കുത്തിൽ കാണുന്നു. യാഗത്തി
ങ്കൽ ചെയ്യപ്പെടുന്ന ദാനത്തിന്റെ പേര് എന്നു ദക്ഷപ്രമാണി
പ്രായം വ്യക്തമാകുന്നു. ഏകാഗ്നികർമ്മഹവനം ഭൂതന്യാതാം ഭൂമു
മൂയതേ അന്തർമുദ്യുദ്ധായദ്രാനമിഷ്ടന്തദഭിധീയതേ എന്നു മനു
സ്മൃതിയുണ്ടു്. പൂർത്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വാചീകൃതാദികളുടെ
യും ദേവാവതോദ്യാനാദികളുടെയും നിർമ്മാണത്തിന്റെ പേര്.
അതും (അ-ന-പ്ര-ഏ) യാഗത്തിങ്കൽ ദേവീകൃത പൂരമാധാ
ശാദികളുടെ പേര്. വിവസഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) അതിഥി മുതലാ
യവർ ഭക്ഷിച്ചതിന്റെരോഷമായ അന്നത്തിന്റെ പേര്. എച്ചിൽ
ചോറിന്റെ പേര് എന്നു തമിഴ്കുത്തിൽ കാണുന്നത് വിവോ
സയോഗ്യമല്ല. വിവസാശീ ഭവന്നിത്യം നിത്യഞ്ചാമൃതഭോജ
നഃ വിവസോഭക്തരോഷം സ്വാദഗ്നിരോഷമമാമൃതം എന്നു മനു
സ്മൃതിയുണ്ടു്. വിവസത്തെയും അമൃതത്തെയും നിത്യമായി ഭ
ക്ഷിക്കണമെന്നും വിവസമെന്നതു് ഭക്തരോഷമാകുന്നു എന്നും അ
മൃതമെന്നതു് അഗ്നിരോഷമാകുന്നു എന്നും അതിന്റെ അർത്ഥമാക
ുന്നു. ഭക്തരോഷത്തെ ഒക്കെ എച്ചിൽ എന്നു പറഞ്ഞുകൂടും എന്ന
തു് എല്ലാവർക്കും അറിയാമല്ലോ. എച്ചിൽച്ചോറു ഭക്ഷിച്ചുകൂടാ
ത്തതുമാകുന്നു.

ത്യാഗോ വിഹാപിതം ദാനമുതസഞ്ജനവിസജ്ജന

വിശ്രാണനം വിതരണം സ്വർണം പ്രതിപാദനം.

൩൩

പ്രാദേശം നിർവ്വണ്ണമപവജ്ജനമാഹതിഃ

മൃതാത്മം തദഹോദാനം ത്രിഷു സ്വാദൈർലപദഹിക്. ൩൨

ത്യാഗം(അ-പു-പ്ര-ഏ)വിഹാപിതം ദാനം ഉത്സജ്ജനം വി
സജ്ജനം വിശ്രാണനം വിതരണം സ്വരണം പ്രതിപാദനം പ്രാദ
േശം നിർവ്വണ്ണം അപവജ്ജനം(അ-ന-പ്ര-ഏ)അഹതിഃ (ഇ-
സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ മന്ദ-ം ദാനത്തിന്റെ പേര്. ഹൈലപദഹിക്
(അ-ന-പ്ര-ഏ) മരിച്ചവനെ ഉദ്ദേശിച്ചു ചെയ്യപ്പെടുന്ന ഉദകൃ
യാദികളുടെ പേര്. മരണദിവസം മുതൽ പത്തുദിവസം ചെയ്യ
പ്പെടുന്നതിന്നു മാത്രമെന്നും നിയമമുണ്ട്. ഹൈലപദൈഹികമെന്നാ
കാണാനുണ്ട്. ത്രിലിംഗമാകുന്നു. സ്രീലിംഗമാകയാൽ ഹൈകാ
ന്തമാകയും ചെയ്യും. ചില പുസ്തകങ്ങളിൽ മൃതാത്മന്തദഹർദ്ദാ
നമെന്നും കാണാനുണ്ട്.

പിതൃദാനം നിവാപസ്സാചശ്രാദ്ധം തൽകർമ്മശാസ്ത്രഃ
അനപാഹായും മാസിക്വേട്ശോഷമോടനഃ കുതപോടസ്രിയം.

പിതൃദാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നിവാപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇ
വ ൨-ം പിതൃക്കളെ ഉദ്ദേശിച്ചു ചെയ്യപ്പെടുന്ന ദാനത്തിന്റെ
പേര്. ശ്രാദ്ധം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അണ്ടുതോറുമുള്ള പിതൃകർമ്മ
ത്തിന്റെ പേര്. അനപാഹായും (അ-ന-പ്ര-ഏ) മാസംതോ
റുമുള്ള പിതൃകർമ്മത്തിന്റെ പേര്. അമാവാസ്യശ്രാദ്ധമെന്നു താ
ല്പര്യം. കുതപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകമായിട്ടുമാം. പക
ലർന്നു എട്ടാമത്തെ അംശത്തിന്റെ പേര്. ഇവിടെ പ്രയോഗി
ക്കപ്പെട്ട അംശശബ്ദത്തിനു ഘടികാരപ്രയോജനമായിരിക്കുന്ന മു
ഹൂർത്തമെന്നും അർത്ഥമാകുന്നു. മുഹൂർത്താൽ സപ്തമാർദ്ദുലപം മുഹൂ
ർത്താനവമാദയഃ സകാലഃ കുതപോജ്ഞയഃ എന്നുള്ള വ
ചനത്തെ അനുസരിച്ചിട്ടത്രേ അംശശബ്ദത്തിന്നു മുഹൂർത്ത
മെന്ന അർത്ഥത്തെ കല്പിച്ചതെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേ
ണം. അംശഭാഗാദിശബ്ദങ്ങൾ ചിലെടത്തു മുഹൂർത്തവാചിക
യായിട്ടുമുണ്ട്. ദിവസസ്വാഷ്ടമേഭാഗേ മന്ദീഭവതിഭാസ്തമേ
സകാലഃകുതപോജ്ഞയഃ എന്നു ശാന്താതപസ്സുതിയിൽ ഭാ
ഗശബ്ദം മുഹൂർത്തവാചിയാകുന്നു. അപ്രകാരം ഇവിടെ അംശശ
ബ്ദവും മുഹൂർത്തവാചിയാകുന്നു എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക. ശബ്ദ
നാവലിയിൽ കുതപഃ എന്നു ഉകാരദയസഹിതമായി പഠിക്ക
പ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

പശ്യേഷണാ പരീഷ്ടിശ്വാദനേഷണാ ച ഗവേഷണാ
സനിസ്തപശ്യേഷണാ യാചാഭിശസ്തിർബ്രഹ്മനാത്മനാ.

പര്യായം (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) പരീ-ന്ദഃ (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ) അപര്യായം അപര്യായം (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ഃ ശ്രോതാദിക്രിയകൾക്കു യോഗ്യത അപര്യായിക്കുന്നതിന്റെ പേര്. സന്ദി (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ) അധ്യായം (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ഃ ഇതൃതലാവയവമേതെ കാര്യത്തിൽ പ്രാതലനാപൂർവ്വമായി പ്രവർത്തിപ്പിക്കുന്നതിന്റെ പേര്. യാചന്താ (ആ-സ്മി-പ്ര-ഏ) അഭിശംസാ (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ) യാചനാ, അത്ഥനാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ഃ യാചിക്കുന്നതിന്റെ പേര്. യാചനാർത്ഥനാ എന്നും പറയാമുണ്ട്. തമിഷ്കത്തിൽ സന്ദി അധ്യായം ഇവ ര-ഃ ക്ഷോൽ ക്ഷണിക്കുന്നതിന്റെ പേര് എന്നും അഭിശംസാദികൾ ര-ഃ ചോദനമെന്നു നിർണ്ണയിച്ചു പറയുന്നതിന്റെ പേര് എന്നുമാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. അല്പം ലേഖകഭോഷവുമുണ്ട്.

ഏതേതു ത്രിഷപർമ്മുദ്യർമ്മാർത്ഥേ പാദ്യം പാദായ പാതിനി ക്രമാദതിമ്യാതിമേതേ അതിമ്യർത്ഥേട്ര സാധുനി ൩൫

സദൈതുവിഷ്യ എന്നതിന്നു ഇനി പറയാൻ പോകുന്ന അർത്ഥപാദ്യാതിമ്യാതിമേതാവേദികാഗന്തുശബ്ദങ്ങൾ ത്രിവിംശതളാകുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. അർത്ഥം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പൂജയ്ക്കു പോകുന്ന ജലത്തിന്റെ പേര്. അഗ്നിജലാർത്ഥം അഗ്നയാ ആചാരാർത്ഥം ജലം ഇങ്ങനെ വിശേഷ്യാനുസാരണലിംഗഭേദവും രൂപഭേദവുമുണ്ടെന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. ഇങ്ങനെ പാദ്യാഭിശംസങ്ങൾക്കു ഉദാഹരിച്ചുകൊൾക. പാദ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കാലുകഴുകുവാനുള്ള ജലത്തിന്റെ പേര്. അതിമ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അതിമിക്കായുള്ളതിന്റെ പേര്. അതിമേതം അതിമിക്കു നല്ലതിന്റെ പേര്. സ്മി-ലിംഗമായാൽ അതിമേതീ എന്നാകുന്നു.

സ്വരാവേശിക ആഗന്തുരതിമിന്നാ ഗൃഹാഗതേ

പൂജാ നമസ്യാപചിതിസ്സപത്യാർച്ചാർഹണാ സമാഃ ൩൬

ആവേശികഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) സ്മി-ലിംഗമായാൽ ആവേശികീ എന്നാകുന്നു. ആഗന്തുഃ (ഉ-പ്ര-പ്ര-ഏ) അതിമിഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഗൃഹാഗതഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ഃ അതിമിയുടെ പേര്. പൂജാനമസ്യാ (ആ-സ്മി-പ്ര-ഏ) അപചിതിഃ (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ) സപത്യാ അർച്ചാ അർഹണാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ഃ പൂജയുടെ പേര്.

വരിവസ്യാ തു ശുശ്രൂഷാ പരിചർച്ചാപുപാസനം

പ്രജ്യാടാ പത്യാസനം ചർച്ചാതപീർച്ചാപഥേ സ്ഥിതിഃ ൩൭

പരിവസ്താ ശുശ്രൂഷാ പരിചര്യ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഉപാ
 സനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം പരിചാരകപ്രവൃത്തിയുടെ പേർ.
 പ്രജാ അഭാ അഭ്യാ(ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പത്വുടനം(അ-ന-പ്ര-ഏ)
 ഇവ ര-ം പത്വുടനത്തിന്റെ പേർ. പത്വുടനം=എല്ലാ പ്രദേശങ്ങളി
 ലുമുള്ള നടപ്പ്. തമിഴ് ഭാഷയിൽ അഭ്യാ എന്നു സമസ്തമായി
 മേൽക്കുറിച്ചിരിക്കുന്നു എങ്കിലും അഭ്യാപത്വുടനം എന്നു രത്ന
 കോശപ്രകാരവും പ്രമാദ്യാപവസാതസ്യ എന്നു പ്രയാഗവുമുണ്ടാ
 കയാൽ രണ്ടു പദമാക്കി മഹേശ്വരീകൃതിയിൽ കാണിച്ചതിനെ അ
 നുസരിച്ചിരിക്കുന്നു. ചത്വ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇത്യാപഥേ (അ-
 വ-സ-ഏ) സ്ഥിതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചത്വ എന്നതു ഇത്യാ
 പഥത്തിലുള്ള സ്ഥിതിയാകുന്നു എന്നർത്ഥം. ഇത്യാപഥമെന്ന
 തിന്നു ഗ്യാനമോനാദിജ്ഞാഗമാഗ്നമെന്ന മഹേശ്വരീകൃതിയിൽ പ
 രകപ്പെട്ട അർത്ഥമാകുന്നു. അതുകൊണ്ടു ചത്വ എന്ന ശബ്ദം യോഗ
 ഗമാഗ്നതികളുള്ള സ്ഥിതിയുടെ പേരായെന്നു വന്നിരിക്കുന്നു
 കൊറുക.

ഉപസ്തംഭപാപചനമമമേനമഭാഷണം

പ്രാചേതസശാദികവിസ്തൃതാഭൈരാവതണിശ സഃ നവ

വാല്പീകശ്ചാഥ ഗാധേയോ വിശ്വാമിത്രശ്ച കൈശികഃ

വ്യാസോ ദൈവപായനഃ പാരാശര്യസ്സത്യവതീസുതഃ. നന്ദ

ഉപസ്തംഭഃ (അ-വ-പ്ര-ഏ) അപമനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇ
 വ ൨-ം ആപമനത്തിന്റെ പേർ. മേനം അഭാഷണം (അ-ന-
 പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മേനത്തിന്റെ പേർ. പ്രാചേതസഃ (അ-വ-
 പ്ര-ഏ) ആദികവിഃ (ഇ-വ-പ്ര-ഏ) മൈത്രാവതണിഃ (ഇ-വ-
 പ്ര-ഏ) മൈത്രാവതണശ്ച എന്നും പാഠമുണ്ടു്. വാല്പീകഃ (അ-
 വ-പ്ര-ഏ) വാല്പീകശ്ചാഥ എന്നും പാഠമുണ്ടു്. ദിത്രപക്ഷകാശ
 ത്തികൽ വാല്പീകി എന്നും ത്രികാണയശാഖത്തിങ്കൽ വാല്പീകഃ
 എന്നുമുണ്ടാകയാൽ വാല്പീകിശ്ചാഥ എന്നും വാല്പീകശ്ചാഥ എന്നു
 മം. മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ ര-ം വാല്പീകിമഹഷിയുടെ പേ
 രാകുന്നു. ശബ്ദമന്താവലിയിൽ വല്പീകഃ എന്നുമുണ്ടു്. ഗാധേയഃ
 വിശ്വാമിത്രഃ കൈശികഃ (അ-വ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം വിശ്വാമി
 ത്രന്റെ പേർ. വ്യാസഃ ദൈവപായനഃ പാരാശര്യഃ സത്യവതീ
 സുതഃ (അ-വ-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം വ്യാസമഹഷിയുടെ പേർ.
 പ്രാചേതസഃ ഇത്യാദി ഒന്നരപ്പോകും ചില പുസ്തകങ്ങളിൽ കാ
 ണപ്പെടുന്നു എന്നു മഹേശ്വരീകൃതിയിൽ ഉണ്ടു്. അതിനെ അനു
 സരിച്ചു ചേർത്തിരിക്കുന്നു.

ആനപൂർവ്വി സ്മിയാ വാചുൽ പരിപാടി അനക്രമഃ
പശ്ചാത്തോതിചാതസ്ത സ്മാൽ പശ്ചയ ഉപാത്യയഃ. ൨൦

ആനപൂർവ്വി (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ആനപൂർവ്വമെന്നു നപുംസകമായിട്ടും പഠിക്കാം. അവുൽ (ത-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പരിപാടി (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) അനക്രമഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) പശ്ചായഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ക്രമത്തിന്റെ പേര്. അതിപാതഃ പശ്ചനഃ ഉപാത്യയഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ അതിക്രമത്തിന്റെ പേര്.

നിയമോ വൃതമസ്മീ തജ്ജോപധാസാദി പുണ്യകം
ഔപവസ്തംതുപധാസോ വിവേകഃ പൃഥഗാത്മതഃ. ൨൧

നിയമഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വൃതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചട്ടിന്റെ മായിട്ടുമാണ്. ഇവ ൨-൦ വൃതത്തിന്റെ പേര്. തജ്ജോപധാസാദി പുണ്യകമെന്നതിന്നു വൃതമെന്നതു ഏകാദശ്യാദ്യുപധാസവും കൃച്ഛാപാത്രായണാദിക്ലമാകുന്നു. അതിന്നു പുണ്യകമെന്നും പേരുണ്ട്. പുണ്യകമെന്നാൽ അകാമാന്തവും നപുംസകവും ഏകവചനവുമാകുന്നു. ഔപവസ്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഉപവാസഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഉപവാസത്തിന്റെ പേര്. നോൽപെന്നഭാഷ. വിവേകഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) പൃഥഗാത്മതഃ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പൃഥക്സാമൂഹ്യത്വത്തിന്റെ പേര്.

സ്മാദ് ബ്രഹ്മവർച്ഛസം പൃത്വാധ്യയനക്രീമമാഞ്ജലിഃ
പാദോ ബ്രഹ്മാഞ്ജലിഃ പാദോ വിപ്രശ്ചോ ബ്രഹ്മവിന്ദവഃ.

ബ്രഹ്മവർച്ഛസം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സദാചാരവേദാഭ്യാസസമ്പത്തിയുടെ പേര്. ബ്രഹ്മാഞ്ജലിഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വേദപാത്തിങ്കലെ അഞ്ജലിയുടെ പേര്. ബ്രഹ്മവിന്ദവഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വേദം ചൊല്ലുമ്പോൾ വായിക്കുന്നതിന്നു തെരിച്ചു നീർത്തുള്ളികളുടെ പേര്.

ധ്യാനയോഗാഗസരോ ബ്രഹ്മാസനം കല്പേ വിധിക്രമേ
മുഖ്യസ്സ്മാൽ പ്രഥമഃ കല്പോഽനകല്പസ്തു തത്ത്വാഽയമഃ.

ബ്രഹ്മാസനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ധ്യാനത്തിനായിക്കൊണ്ടും യോഗത്തിനായിക്കൊണ്ടുമുള്ള ആസനത്തിന്റെ പേര്. നിമത്തമസ്മാന്നന്തേ ധ്യാനമെന്നും ചിത്തപ്പുത്തിനിരോധത്തെ യോഗമെന്നും പറയുന്നു. കല്പഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വിധിഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ക്രമഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ നിയോഗശാസ്ത്രത്തിന്റെ പേര്. മുഖ്യഃ പ്രഥമഃ കല്പഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) മുഖ്യഃ വിധിഃ പ്രഥമഃ കല്പഃ സ്മാൽ എന്നു അന്വയമാകുന്നു. മുഖ്യമായ വിധിക്കു പ്രഥമകല്പമെന്നു പേരാകുന്നു എന്നർത്ഥം. അനകല്പഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ)

തതഃ (അ) അധമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തതഃ അധമഃ അനുകല്പഃ
 എന്നുപയമാകുന്നു. അതിങ്കൽനിന്നു് അധമമായ വിധിക്കു അ
 നുല്പമെന്നു പേരാകുന്നു എന്നർത്ഥം. പ്രീഹികൾകൊണ്ടു് യജിക്കു
 ണമെന്നു മുഖ്യവിധിയാകുന്നു. അതിനു പ്രഥമകല്പമെന്നു പേർ.
 പ്രീഹികളില്ലാ എങ്കിൽ നീചാരങ്ങൾകൊണ്ടു് യജിക്കണമെന്ന
 ഈ വിധി മുഖ്യത്തിങ്കൽനിന്നു താഴെയുള്ളതാകുന്നു. ഗൌണവി
 ധി എന്നു സാരം. അതിന്നു് അനുകല്പമെന്നു പേരാകുന്നു. ഇങ്ങ
 റെ എല്ലാ വിഷയങ്ങളിലും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

സംസ്കാരപുച്ഛം ഗ്രഹണം സ്മാദുപാകരണം ശ്രുതേഃ
 സമേതു പാതഗ്രഹണമഭിവാദനമീത്യഭേ.

ഉപാകരണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഉപകർമ്മത്തിന്റെ പേർ.
 പാദഗ്രഹണം അഭിവാദനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം നാമ
 ഗോത്രങ്ങളെ പറഞ്ഞു ചെയ്യുന്ന നമസ്കാരവിശേഷത്തിന്റെ
 പേർ.

ഭിക്ഷുഃ പരിവ്രാറ്റം കർമ്മണീ പാരാശര്യപി മസ്തമീ
 തപസവീ താപസഃ പാരികാങ്ക്ഷീ. വാചയമോ മുനിഃ ഭൂ

ഭിക്ഷുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) പരിവ്രാറ്റം (ജ-പു-പ്ര-ഏ) കർമ്മണീ
 പാരാശരീ മസ്തമീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം സന്യാസിയുടെ
 പേർ. തപസവീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) താപസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പാ
 രികാങ്ക്ഷീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം തപസ്സുചെയ്യുന്നവന്റെ
 പേർ. വാചയമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മുനിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ
 ൨-ം മൌനവ്രതത്തെ അനുഷ്ഠിക്കുന്നവന്റെ പേർ.

തപഃക്ലേശേണോ ഓത്തോ വണ്ണിനോ ബ്രഹ്മചാരിണഃ

ഋഷയസ്സത്യവചസഃ സ്തോതകസ്തപാപ്തഭൂതോ വ്രതീ. ഭൗ

ഓതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തപസ്സുകൊണ്ടുള്ള ക്ലേശത്തെ സ
 ഹിക്കുന്നവന്റെ പേർ. വണ്ണിനഃ, ബ്രഹ്മചാരിണഃ, (ന-പു-പ്ര-
 ണ) ഇവ ൨-ം ബ്രഹ്മചാരികളുടെ പേർ. പേദാധ്യയനത്തിന്നാ
 തികൊണ്ടുള്ള വ്രതത്തെ ആചരിക്കുന്നവരേതു ബ്രഹ്മചാരികളാ
 കുന്നതു്. ഋഷയഃ (ഇ-പു-പ്ര-ണ) സത്യവചസഃ (സ-പു-പ്ര-ണ)
 ഇവ ൨-ം ഋഷികളുടെ പേർ. സ്തോതകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സമാ
 വർത്തനം കഴിഞ്ഞിട്ടും ബ്രഹ്മചര്യത്തോടു കൂടിയിരിക്കുന്നവന്റെ
 പേർ.

യേ നിജ്ജിതേന്ദ്രിയഗ്രാമാ യതിനോ യതയശ്ച തേ
 യഃ സ്ഥണ്ഡിലേവ്രതചശാച്ഛേതേ സ്ഥണ്ഡിലശാതുസേ. ഭൂ

സ്ഥാഘ്നീലശാഥ വിജ്ഞസ്തമസസ്സ പൂർവ്വയാതിഗാഃ

പവിത്രഃ പ്രയതഃ പൂതഃ പാഷണ്ഡാസ്സവ്ലിംഗിനഃ.

ഓഹ

യതിനഃ (ന-പു-പ്ര-ഞ്ച) യതയഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഞ്ച) ഇവ ൨-൦ ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ ജയിച്ചവരുടെ പേര്. സ്ഥാഘ്നീലശാഥീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) സ്ഥാഘ്നീലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പ്രതംനിമിത്തമായി നിലത്തു കിടക്കുന്നവരുടെ പേര്. വിജ്ഞസ്തമസഃ (സ-പു-പ്ര-ഞ്ച) ദയാതിഗാഃ (അ-പു-പ്ര-ഞ്ച) ഇവ ൨-൦ ജ്ഞസ്തമോഗുണങ്ങളെ അതിക്രമിച്ചവരുടെ പേര്. പവിത്രഃ പ്രയതഃ പൂതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ശുദ്ധിവന്നവരുടെ പേര്. പാഷണ്ഡാഃ (അ-പു-പ്ര-ഞ്ച) സർവ്വ ലിംഗിനഃ (ന-പു-പ്ര-ഞ്ച) ഇവ ൨-൦ ദൈവിതധർമ്മസിദ്ധാന്തികളായ ഖൈലക്ഷപണാദികളുടെ പേര്. മഹശ്വേദസീകയിൽ പാഷണ്ഡാസ്സവ്ലിംഗിനഃ എന്നു കവശ്വദിനീയമദ്ധ്യമായ പാഠത്തെ കാണിക്കയും അതിന്നു സഹായമായിട്ട് പാലനാച്ചത്രയീധർമ്മഃ പാശഞ്ജനനിഗദ്യതേ തപണ്ഡയന്തിതേ തസ്മാൽ പാഷണ്ഡാസ്തേന മേതുന്നാ എന്ന വചനത്തെ ഉപന്യസിക്കുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. എങ്കിലും അനേക പുസ്തകങ്ങളിൽ പാഷണ്ഡാസ്സവ്ലിംഗിനഃ എന്നുതന്നെ കാണുകയും ഷകാമദ്ധ്യമായിട്ടു വളരെ ശ്ലോകങ്ങളിൽ പ്രയോഗം കാണുകയും ചെയ്തതാൽ പാഷണ്ഡാസ്സവ്ലിംഗിനഃ എന്ന പാഠത്തെ സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നു. പാഷണ്ഡശബ്ദത്തിന്റെ അവയവാർത്ഥം പാപത്തിന്റെ ഷണ്ഡമുള്ളവൻ എന്നാകുന്നു. ഇവിടെ ഷണ്ഡശബ്ദം മക്ഷണമെന്നുള്ള അർത്ഥത്തെ പറയുന്നതുമാകുന്നു. പാപസ്വഷണ്ഡമെന്നുള്ള വിഗ്രഹവും ഷഷ്ടീസമാസവും പൂർവ്വാദമാദിഗണത്തിൽ ചേർന്നതാകയാൽ പശഞ്ചലോപവുമാകയാൽ പാഷണ്ഡമെന്നു സിദ്ധിക്കുകയും അദ്ദേഹ ആദ്യചപ്രത്യയംകൊണ്ടു പാഷണ്ഡഃ എന്നാകയും ചെയ്യുമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

പാലാശോ ദണ്ഡ ആഷാഭവോ വൃതേതാംസേ വൈണവഃ

അസ്മി കമണ്ഡലുഃ കണ്ഡീ പ്രതിനാമാസനം വൃസീ.

ഓൻ

ആഷാഡഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ബ്രഹ്മചാരിയാൽ ധരിക്കപ്പെടുന്ന പലാശദണ്ഡത്തിന്റെ പേര്. പലാശദണ്ഡം പ്ലാശിൽ കോൽ. താംഭഃ വൈണവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വേണദണ്ഡത്തിന്റെ പേര്. വേണദണ്ഡം=മുളവടി. കമണ്ഡലുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകമായിട്ടുമാം. കണ്ഡീ (ഈ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കിണ്ടിയുടെ പേര്. വൃസീ (ഈ-സ്മി-പ്ര-ഏ) തപസ്വീകർക്കിയില്ലാൻ ദർഭയാൽ ചമച്ച അസനത്തിന്റെ പേര്.

വൃന്ദീ എന്ന പാഠവും അതിന്നു ചേർത്തുവെക്കുന്ന വിവരണവും തമിഴ്
 ശിക്ഷണിച്ചുള്ളതാകുന്നു, മഹേശ്വരദീക്ഷയിൽ ചൂഷി എന്ന പാഠം
 ഞ്ഞു കാണിക്കുകയും വ്രതികളുടെ ആസനമെന്നു വിവരിക്കുകയും
 ബ്രഹ്മീ എന്ന പാഠത്തെമെന്നു പറയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. വൃന്ദീ
 യോ ചൂഷിയോ ബ്രഹ്മീയോ നല്ലതെന്നു വിചാരിച്ചു
 നിശ്ചയിച്ചുകൊൾക.

അജിനം ചർമ്മ കൃത്രിം സൂത്രം ദൈക്ഷം ദീക്ഷാകടാബ്ധം
 സ്വാധ്യായം സുപ്രാജ്ഞപുസ്തകാദിപുസ്തകവചനം ച സാ, ൫൨

അജിനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചർമ്മ (ന-ന-പ്ര-ഏ) കൃത്രിം (ഇ-
 സൂ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം തോലിന്റെ പേര്. ദൈക്ഷം ദീക്ഷാകടാ
 ബ്ധം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ദീക്ഷാസമുപത്തിന്റെ പേര്.
 സ്വാധ്യായം പേര് (അ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പേരാഭ്യസ
 ന്തിന്റെ പേര്. സുപ്രാ (ആ-സൂ-പ്ര-ഏ) അഭിപ്രായം (അ-പ്ര-
 പ്ര-ഏ) സമനം (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം സാമാദിപത്തി
 ന്റെ പേര്.

നവൈവസംസാരവചനം സിദ്ധം ത്രിപാലമർച്ചണം
 ദർശനം പെരുന്നമാസം നാമം ചക്ഷുരന്തരം ചൂലം.

അവിമർച്ചണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ത്രിപാലമർച്ചണം. സൂരിപിം
 ഗമായാൽ അവിമർച്ചണീ എന്ന രൂപമാകുന്നു. സർവ്വപാപങ്ങളേ
 യും നശിപ്പിക്കുന്നതായ മന്ത്രത്തിന്റെ പേര്. അവിമർച്ചണോർമ്മ
 അവിമർച്ചണീകൃഷ്ണം അവിമർച്ചണാസൂക്തം ഇങ്ങനെ മൂന്നുവിധം
 ഇല്ലാ പ്രയോഗമേമുണ്ടെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക. ദർശനം (അ-പ്ര-
 പ്ര-ഏ) കരുണവാവുകഴിഞ്ഞാൽ ചെയ്യുന്ന ഇഷ്ടിയുടെ പേര്
 പെരുന്നമാസം (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വെളുത്തവാവുകഴിഞ്ഞാൽ ചെയ്യു
 ന്ന ഇഷ്ടിയുടെ പേര്.

ശരീരസാധനാപേക്ഷാ നിത്യം നൽ കർമ്മ തദ്യമം
 നിയമാസ്ത സാ യൽ കർമ്മ നിത്യമാനന്തസാധനം. ൫൩

നമഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ശരീരമാത്രസാധനമായും നിത്യമായും
 മിരിക്കുന്ന കർമ്മത്തിന്റെ പേര്. അഹിംസ സത്യം അസേവ്യം
 ബ്രഹ്മചര്യം അപരിഗ്രഹം ഇവയാകുന്നു. നിയമം (അ-പ്ര-പ്ര-
 ഏ) മണ്ണു വെള്ളം മുതലായതുകൊണ്ടു സാധ്യമായും നിത്യമായും
 മിരിക്കുന്ന കർമ്മത്തിന്റെ പേര്. ശാലപം സന്തോഷം തപസ്സ്
 സ്വാധ്യായം ഇത്യാദിയാകുന്നു.

ഉപവീതം ബ്രഹ്മസൂത്രം പ്രോദ്ധ്യതേ ദക്ഷിണേ ക്ഷേ
പ്രാചീനാവിതമന്യസ്മിൻ നിവീതം കണ്ഠലംബിതം. ൨൩

ഉപവീതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വലത്തുഭാഗത്തു ഇട്ട പൂണ്ടലിന്റെ
പേര് ഉപവീതം യജ്ഞസൂത്രംമെന്നും പാഠമുണ്ട്. ബ്രഹ്മസൂത്രം യജ്ഞ
സൂത്രം ഇവ ൨-ം പൂണ്ടലിന്റെപേരുകളാൽ ച പാഠവും കൊ
ള്ളാം. പ്രാചീനാവിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇടത്തുഭാഗത്തു ഇട്ട പൂണ്ട
ലിന്റെപേര്. നിവീതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നേരേയിട്ട പൂണ്ടലിന്റെ
പേര്. ഇതിന്നുമുമ്പായിട്ട് ചില പുസ്തകങ്ങളിൽ ക്ഷേമോള ഭദ്രാ
ക്ഷണം മണ്ഡനം വചനംതന്നെ എന്നു അർത്ഥമുണ്ടാകാം കാണപ്പെ
ടുന്നു. അതു മൂലമായി ചോദ്യമുണ്ടായതാൽ ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടിരി
ക്കുന്നു എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

അംഗുല്യഗ്രേ ദൈവം തീർത്ഥം സ്വപ്നാംഗുല്യോർമുഖകായം
മദ്ധ്യാംഗുല്യാംഗുല്യോഃ പിതൃം മൂല തപംഗുല്യസുബ്രാഹ്മണം.

ദൈവം തീർത്ഥം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ദൈവമായിരിക്കുന്ന തീ
ർത്ഥമെന്നർത്ഥം. ദൈവം=ദേവസംബന്ധി. ഇതുകൊണ്ടു ദേവ
തീർത്ഥമെന്നൊരു ശബ്ദത്തെ ഉപയോഗിച്ചുകൊൾക. ഇതിന്നു വിരലു
കളുടെ അംഗമെന്നർത്ഥമാകുന്നു. കായം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കായ
മെന്നതിന്നു പ്രജാപതിയാകുന്ന ദേവതയോടുകൂടിയതു് എന്ന
ർത്ഥമാകുന്നു. തീർത്ഥമെന്നപദം ഇതിനോടു ചേരും. അപ്രകാരമാ
കയാൽ കായമെന്നതുകൊണ്ടു് പ്രജാപതിതീർത്ഥമെന്നൊരു ശബ്ദു
ണ്ടെന്നു ഉപയോഗിച്ചുകൊൾക. ഇതിന്നു വിരലുകളുടെ മൂലമെന്നർത്ഥ
മാകുന്നു. പിതൃം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇതിനോടും തീർത്ഥമെന്ന പ
ദം ചേരുന്നതാകയാൽ പിതൃതീർത്ഥമെന്നൊരു ശബ്ദത്തെ ഉപയോഗി
ച്ചുകൊൾക. ഇതിന്നു പെരുവിരലിന്റെയും ചുണ്ടാണിവിര
ലിന്റെയും മദ്ധ്യമെന്നർത്ഥമാകുന്നു. ബ്രാഹ്മണം (അ-ന-പ്ര-ഏ)
ഇതിനോടും തീർത്ഥമെന്നപദം ചേരുന്നതാകയാൽ ബ്രാഹ്മതീർത്ഥ
മെന്നൊരു ശബ്ദത്തെ ഇതുകൊണ്ടു ഉപയോഗിച്ചുകൊൾക. ഇതി
ന്നു പെരുവിരലിന്റെ മൂലമെന്നർത്ഥമാകുന്നു. ഇവിടെ അംഗു
ല്യാംഗുലികളുടെ മദ്ധ്യമെന്നതുകൊണ്ടു പെരുവിരലിന്റെയും ചു
ണ്ടാണിവിരലിന്റെയും മുട്ടകളുടെ നേരേനിട്ടു എന്നുള്ള അർത്ഥ
ത്തെ ഗ്രഹിക്കാതെ പെരുവിരലിന്റെയും ചുണ്ടാണിവിരലിന്റെ
യും അംഗങ്ങളുടെ അന്തരത്തിന്റെ നടുവിന്നു നേരേപരുന്ന ചു
ണ്ടാണിവിരലിന്റെ മൂലഭാഗത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. എന്നാൽ
കുനിഷ്ഠാതജ്ജികാംഗുല്യമൂലാസ്യഗ്രംകരസ്യ ച പ്രജാപതിപിതൃബ്ര
ഹ്മ ദേവതീർത്ഥാസ്യനുക്രമാൽ എന്നു വചനത്തിന്നു് വിരോധമി.

പ്രകൃതിയെ അറിഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുകയും ചെയ്യണം. അജ്ഞാതം=മുണ്ടാണിവി
കൾ. മേൽപറഞ്ഞ വചനംകൊണ്ടു, ദേവതീർത്ഥനതസ്സേൽ ഇ
ത്യാദി വിവിധവാക്യങ്ങളിലെ ദേവതീർത്ഥാദിശബ്ദങ്ങൾ അംഗ
പ്രകൃതി വാചകങ്ങളാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുക.

സ്വാൽ ബ്രഹ്മഭൂതം ബ്രഹ്മതാം ബ്രഹ്മസായുജ്യമിത്യപി
ദേവഭൂതാദികം തദാത് ക്രമശ്ശ്രം സാന്തപനാദികം.

ബ്രഹ്മഭൂതം ബ്രഹ്മതാം ബ്രഹ്മസായുജ്യം (അ-പ്ര-ഏ) ഇവ
ന-ബ്രഹ്മഭാവത്തിന്റെ പേർ. ദേവഭൂതാദികംതദാത് എന്നതി
ന്നു് ദേവഭൂതം മുതലായതു്. ബ്രഹ്മഭൂതാദിതുല്യമാകുന്നു എന്നർത്ഥം
മാകയാൽ ദേവഭൂതം ദേവതാം ദേവസായുജ്യം ഇവ ന-ബ്രഹ്മഭാ
വത്തിന്റെപേർ. ഇത്യാദി ക്കെയും ഉദാഹരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുക. ക്രമശ്ശ്രം
(അ-ന-പ്ര-ഏ)സാന്തപനാദിപ്രകൃതിയുടെപേർ. ശോമ്യതംശോ
മയം ക്ഷീരം ദധി സപ്തഃ കരോദകം ഏകമാത്രോപവാസശ്ച കൃ
മശ്ശ്രം സാന്തപനംസ്മൃതം എന്ന വചനംകൊണ്ടു് സാന്തപന
പ്രകൃതിയുടെ സ്വരൂപത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുക. മേൽപറഞ്ഞ
വചനത്തിന്റെ അർത്ഥം പിസ്തമഭിതി മേന്മയായിട്ടു വിവരിക്കു
പ്പെടുത്തില്ല. സാന്തപനാദികമെന്ന പദത്തിങ്കലെ ആദിശബ്ദം
കൊണ്ടു് പ്രാജാപത്യം മുതലായതിനെ സംഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു.
പ്രാജാപത്യാദിവാക്യങ്ങളെല്ലാം ഗ്രന്ഥാന്തരങ്ങളിൽനിന്നു ഗ്രഹിച്ചു
കൊണ്ടിരിക്കുകയും ചെയ്യണം.

സന്യാസവത്യനുശനേ പൂമാൻ പ്രായോഥ വീരഹാ

നഷ്ടാഗ്നിഃ കഥനാ ലോഭാനിമൃശ്യാപഥ കല്പനാ. തു

പ്രായഃ (അ-പ്ര-ഏ) വൈരാഗ്യം മേന്മയായിട്ടു. സവ്
ശതായം ഉപേക്ഷിച്ചു മരണത്തിനായിക്കൊണ്ടു് ഭക്ഷിക്കാതെ ചി
രകുന്നതിന്റെ പേർ. വീരഹാ (ന-പ്ര-ഏ) നഷ്ടാഗ്നിഃ (ഇ-
പ്ര-ഏ) ഇവ ന-അഗ്നിയെ ഉപേക്ഷിച്ചവന്റെ പേർ. ക
ഥനാ (അ-സ്മി-ഏ) ദുഃഖാഗ്രഹം നിമിത്തമായി കപടഭ
ക്തികൈക്കൊണ്ടു് മൌനധ്യാനാദിയെ ചെയ്യുന്നതിന്റെ പേർ.

പ്രായഃ സംസ്താമഹീനസ്ത്വോദസാധ്യായോ നിമാകൃതിഃ

ധർമ്മധർമ്മി ലിംഗവൃത്തിവകീർണ്ണീ ക്ഷതവൃതഃ, തു

പ്രായഃ (അ-പ്ര-ഏ) വിഹിതകാലങ്ങളിൽ ഉപനയ
നം കഴിയാത്തവന്റെ പേർ. ബ്രാഹ്മണവംശത്തിങ്കൽ ജനിച്ച
വന്നു പതിനാറു വയസ്സോളവും, ക്ഷത്രിയവംശത്തിങ്കൽ ജനിച്ച
വന്നു് ഇരുപത്തിയെട്ടു വയസ്സോളവും, വൈശ്യവംശത്തിങ്കൽ ജ
നിച്ചവന്നു ഇരുപത്തിനാലുവയസ്സോളവും ഉപനയത്തിന്നു വി

ഹിതമായ കാലമാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾകയുംവേണം. അ
സ്വാധ്യാനം (അ-പു-പ്ര-ഏ) നിരാകൃതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ
൨-ം ഓതുചൊല്ലാത്തവന്റെ പേർ. ധർമ്മഗുപ്തീ (ന-പു-പ്ര-
ഏ) ലിംഗവൃത്തിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഉപജീവനത്തിന്നാ
യിക്കൊണ്ടു ജടാദിധർമ്മവിനങ്ങളെ ധരിച്ചവന്റെ പേർ. അ
വകീർണ്ണീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ക്ഷതവ്രതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം
ബ്രഹ്മവർഗ്ഗവൃത്തത്തിൽ പിഴച്ചവന്റെ പേർ.

സുപ്തേ യസ്മിന്നസ്തമേതി സുപ്തേ യസ്മിന്നഭേതി ച
അംശമാഹുദിനിർമ്മുക്താഭ്യുദിതൈ തൈ യമാക്രമം. ദൃഢ
അഭിനിർമ്മുക്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സുഷ്യാസ്തമയസമയത്തി
ങ്കൽ ഉറങ്ങുന്നവന്റെ പേർ. അഭ്യുദിതഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) സുഷ്യാ
മയസമയത്തിങ്കൽ ഉറങ്ങുന്നവന്റെ പേർ.

പരിവേഷ്ഠാനജോരഹശ്വേ ജ്യേഷ്ഠേ ദാമപരിഗ്രഹാത്
പരിവിത്തിസ്തു രജ്ജ്യാന്താൽ വിവാഹഹാപയമൈ സമത.
രഥാ പരിണതോപാഹോ പയാമാഃ പാനിപീഡനം
വൃദ്ധായോ ഗ്രാമ്യധർമ്മശ്ച യാദോ നിശ്ചവനം തതഃ. അ
പരിവേഷ്ഠാ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ജ്യേഷ്ഠൻ ചേർക്കാതെ പേ
ളികഴിച്ച അനുജന്റെ പേർ, പരിവിത്തിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) അ
നുജൻ വേട്ടിരിക്കുമ്പോൾ വേളികഴിഞ്ഞാതെ ഇരിക്കുന്ന ജ്യേഷ്ഠ
ന്റെ പേർ. വിവാഹഃ ഉപയമഃ പരിണതഃ ഉപാഹഃ ഉപയാ
മഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പാനിപീഡനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ
൩-ം വിവാഹത്തിന്റെ പേർ. വൃദ്ധായഃ ഗ്രാമ്യധർമ്മഃ യാദഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) നിശ്ചവനം തതഃ (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം
സ്രീസംഗമത്തിന്റെ പേർ.

ത്രിവർഗ്ഗോ ധർമ്മകാമാഞ്ചൈവതുവർഗ്ഗസ്തമോക്ഷഭൈഃ
സഞ്ചലൈസ്തേവതുർഭദ്രം ജന്യാ സ്തീഗ്ദ്ധാ വരസ്യ മേ
ത്രിവർഗ്ഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ധർമ്മകാമാർമ്മങ്ങൾ മൂന്നിന്നും
കൂടിയുള്ള പേർ. ചതുർഗ്ഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ധർമ്മകാമാർമ്മ
മോക്ഷങ്ങൾ നാലിന്നും കൂടിയുള്ളപേർ. ചതുർഭദ്രം (അ-ന-പ്ര-
ഏ) ബലത്തോടുകൂടിയ ധർമ്മകാമാർമ്മമോക്ഷങ്ങളുടെ പേർ. ധ
ർമ്മം=യാഗാദി. കാമം=യഥാവിധി സ്രീഭസ പ. അർത്ഥം=ധനം.
മോക്ഷം=മുക്തി. ജന്യാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ഒരു കന്യകയെ വേളി
കഴിപ്പാനിച്ഛിക്കുന്നവനു കന്യാവടകന്മാരായി പുറപ്പെടുന്ന സ്ത്രീ
ഹിതന്മാരുടെ പേർ.

ഇതി ബ്രഹ്മവർഗ്ഗം.

ക്ഷത്രിയവർഗ്ഗപ്രാരംഭം.

മൂലാഭിഷിക്തോ രാജന്യോ ബാഹുജഃ ക്ഷത്രിയോ വിമാട്
രാജ്ഞി മാട് പാണ്ഡിതകുമാരന്യുപഭൂപ മഹീക്ഷിതഃ. ൧

മൂലാഭിഷിക്തഃ രാജന്യഃ ബാഹുജഃ ക്ഷത്രിയഃ (അ-പു-പ്ര-
ഏ) വിമാട് (ജ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧-ാം ക്ഷത്രിയന്റെ പേര്.
രാജാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) മാഡ് (ജ-പു-പ്ര-ഏ) പാണ്ഡിതഃ (അ-
പു-പ്ര-ഏ) കുമാരന് (ത-പു-പ്ര-ഏ) നൃപഃ ഭൂപഃ (അ-പു-പ്ര-
ഏ) മഹീക്ഷിതഃ (ത-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം രാജാവിന്റെ പേര്.

രാജാ തു പ്രണവാശേഷസാമന്തസ്സുപാദീശപതഃ

ചക്രവർത്തി സാമ്രാജ്യമോ നൃപോടന്യോ മണ്ഡലേശപതഃ.

അധീശപതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നാടുവാഴികളാൽ വണങ്ങപ്പെട്ട
രാജാവിന്റെ പേര്. ചക്രവർത്തി (ന-പു-പ്ര-ഏ) സാമ്രാജ്യമഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം നാടല്ലാംവാഴുന്ന രാജാവിന്റെ പേര്.
മണ്ഡലേശപതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മണ്ഡലരാജ്യംവാഴുന്ന രാജാവി
ന്റെ പേര്.

യേനേനാപ്തം രാജന്യുയേന മണ്ഡലസ്യേശപതഃ ച

ശാസ്ത്രി യശ്ചാജ്ഞതാ രാജന്തസ്സ സമ്രാഡഥ രാജകം. ൩.

രാജന്യകശ്ച നൃപതിക്ഷത്രിയാണാം ഗണേ ക്രമാൽ

മന്ത്രി ധീസചിവോ ടമാത്യോടന്യേ കർമ്മസചിവസ്തേ. ൪.

സമ്രാഡ (ജ-പു-പ്ര-ഏ) രാജന്യുയമെന്നപേരോടുകൂടിയതാ
ഗത്തെ ചെയ്തവനായും ടാടശമണ്ഡലങ്ങൾക്ക് ഇതപരനായും
സകല രാജാക്കന്മാരിലും തന്റെ ആജ്ഞയെ നടത്തുന്നവനായും
ഇരിക്കുന്നു രാജാവിന്റെ പേര്. രാജകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) രാജ
സമൂഹത്തിന്റെ പേര്. രാജന്യകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ക്ഷത്രിയസ
മൂഹത്തിന്റെ പേര്. മന്ത്രി (ന-പു-പ്ര-ഏ) ധീസചിവഃ അമാ
ത്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം മന്ത്രിയുടെ പേര്. കർമ്മസചിവഃ
(അ-പു-പ്ര-ഐ) മന്ത്രിയല്ലാത്ത സചിവന്മാരുടെ പേര്. സകലകാ
യ്യപിചാരത്തിങ്കൽ അധികാരത്തെ വളിച്ചവനായി രാജാവിന്റെ
സമീപത്തിങ്കലേം രാജാവിനോടു കൂടിക്കാണുന്നതോ വസിക്കുന്നവ
നത്രേ മന്ത്രിയാകുന്നത്. കർമ്മസചിവന്മാർ=കപ്പം മുതലായതു
പിരിക്കുന്നവരും രാജസ്ഥാനത്തുനിത്യച്ചേരവും ഉദ്യോഗലായതും
നടത്തുന്നവരുമായ കീഴ്കാർയ്യസ്ഥന്മാരെന്നു പുനറിത്ത
കൊറുകയും വേണം.

മഹാമാത്രാഃ പ്രധാനാനി പുരോധാസു പുരോഹിതാഃ
ഭൃശമിച്ഛവഹാരാണാം പ്രാപ്തവദാക്ഷദർശകൌ.

മഹാമാത്രാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) പ്രധാനാനി (അ-ന-പ്ര-ബ)
മഹാമാത്രാഃ പ്രധാനാസ്മാൽ എന്നു കോശാന്തമുണ്ടാകയാൽ പ്ര
ധാനാ എന്നു പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാമെന്ന മഹേശ്വരീകയിൽ സ്പഷ്ട
മാകുന്നു. മേല്പറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ ൨-ം രാജസഹായജനങ്ങളിൽ
പ്രാധാന്യമുള്ളവരുടെ പേർ പുരോധാഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) പുരോ
ഹിതാഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പുരോഹിതന്റെ പേർ. പ്രാ
പ്തവിവാകാഃ അക്ഷദർശകാഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ന്യായാധി
പതിയുടെ പേർ. വാദിപ്രതിവാദികളുടെ വിവാദത്തിങ്കൽ തീ
ർപ്പ് കല്പിക്കുന്നവനത്രേ ന്യായാധിപതിയാകുന്നതു്.

പ്രതിവാദകോ വാദവാദോപാധിവാദിതദർശകാഃ
രക്ഷി വർഗ്ഗസ്തസ്മിന്നഭിമാനമാധ്യക്ഷാധിക്യേതസമൌ.

പ്രതിവാദകാഃ വാദവാദാഃ വാദസമഃ വാദിതാഃ ദർശകാഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വാദിൽ കാക്കുന്നവന്റെ പേർ. രക്ഷി
വർഗ്ഗാഃ അഭിമാനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം രാജരക്ഷകഗണ
ത്തിന്റെ പേർ. രാജാവിന്റെ അംഗരക്ഷയെ ചെയ്യുന്ന ജനസം
ഖ്യമത്രേ രാജരക്ഷകഗണമാകുന്നതു്. അധ്യക്ഷാഃ അധികൃതാഃ (അ
പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അധികാരിയുടെ പേർ.

സ്ഥായുഃകാധിക്യേതാ ഗ്രാമ ഗോപാ ഗ്രാമേവ ഭൂമിഷു
ഭൌതികാഃ കനകാധ്യക്ഷോ വപുഃകാധ്യക്ഷസ്ത നൈഷ്ഠികാഃ.

സ്ഥായുഃകാഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഒരു ഗ്രാമത്തിങ്കലെ അധികാരി
യുടെ പേർ. ഗോപാഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വളരെ ഗ്രാമങ്ങളിലെ അ
ധികാരിയുടെ പേർ. ഭൌതികാഃ കനകാധ്യക്ഷാഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൨-ം സ്വർണ്ണാധികാരിയുടെ പേർ. വപുഃകാധ്യക്ഷാഃ നൈഷ്ഠി
കാഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വപുഃകാധികാരിയുടെ പേർ. വ
പുഃ=വെള്ളി.

അന്തഃപുരമ തപധിക്യേതസ്സാദന്തവംശികോ ജനഃ
സൌഖ്യദിഗ്ലാഃ കഞ്ചകിനഃ സ്ഥാപത്യാസ്സൌഖ്യവിദാശ്വ തേ.

അന്തഃപുരം (അ-പു-പ്ര-ഏ) രാജസ്ത്രീഗൃഹത്തിങ്കലെ
അധികാരിയുടെ പേർ. സൌഖ്യദിഗ്ലാഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കഞ്ചകി
നഃ (ന-പു-പ്ര-ഏ) സ്ഥാപത്യാഃ സൌഖ്യവിദാഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൨-ം രാജാവിന്റെ സമീപത്തിങ്കലോ രാജസ്ത്രീകളുടെ ഗൃഹ

അതിങ്കലോ വേത്രധരന്മാരായി വസിക്കുന്ന മക്ഷാപുരുഷന്മാരുടെ
പേർ, വേത്രമെന്നതു ചുമലാക്കുന്നു എന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക.

ഷണ്ഡോവർദ്ധമസ്തുഖ്യോ സേവകാത്ത്യാനുജീവിനഃ
വിഷയാനന്തരോ മാജാ ശത്രുർമ്മിത്രമതഃ പരം.

ഷണ്ഡഃ വർദ്ധമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ഃ മാജസ്മീകരം
ഇരിക്കുന്ന ഗൃഹത്തിൽ സഞ്ചരിക്കുന്ന നപുംസകത്തിന്റെ പേർ.
സേവകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അത്ഥീ അനുജീവീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇ
വ ൩-ഃ സേവകന്മാരുടെ പേർ. വിഷയാനന്തരോ മാജാ ശത്രു
ർമ്മിത്രമതഃപരമെന്നതിന്നു തന്റെ മാജ്യത്തിന്നു അടുത്തമാജ്യത്തി
ന്റെ അധിപതിയായ മാജാവു തന്നിട ശത്രുവാകുന്നു എന്നും അ
തിനപ്പുറമുള്ള മാജ്യത്തിന്റെ അധിപതിയായ മാജാവു ബന്ധുവാ
കുന്നു എന്നും അർത്ഥമാകുന്നു.

ഉദാസീനഃ പരതമഃ പാർഷ്ണീഗ്രാഹസ്തു പൃച്ഛതഃ
മിപൈ വൈമിസപത്താധിദപിഷ്ടേദേവേണദുർഹൃതഃ. ൧൪

ദിഡപിപക്ഷാഹിതാമിത്രസ്യശാത്രവശത്വവഃ
അഭിമാതിപരമാതിപ്രത്യത്ഥീപരിപരമിനഃ. ൧൫

ഉദാസീനഃ പരതമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ). ശത്രുവും ബന്ധുവുമല്ലാ
ത്തവനായി ഏറ്റവുമകന്ന മാജാവു ഉദാസീനനാകുന്നു എന്ന
ർത്ഥം. പാർഷ്ണീഗ്രാഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പൃച്ഛതഃ (ത-സി-അ).
ഈ മാജാവു ഒരു ശത്രുവിനെ ജയിപ്പാൻ പോകുമ്പോൾ ചിന്ത
ഭാഗത്തുണ്ടെ വന്നു മാജാവിന്റെ മാജ്യത്തെ അപഹരിപ്പാനിച്ഛി
ക്കുന്നവൻ പാർഷ്ണീഗ്രാഹനാകുന്നു എന്നർത്ഥം. മിപഃ (ഉ-പു-പ്ര-
ഏ) വൈമീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) സപതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അമിഃ
(ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ദപിഷ്ഠ (ത-പു-പ്ര-ഏ) ദേവേണഃ (അ-പു-
പ്ര-ഏ) ദുർഹൃതഃ (ദ-പു-പ്ര-ഏ) ദപിര (ഷ-പു-പ്ര-ഏ) വിപ
ക്ഷഃ അഹിമഃ അമിത്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദസ്യഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ശാ
ത്രവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശത്രുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) അഭിമാതീ (ന-
പു-പ്ര-ഏ) പരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അമാതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) പ്ര
ത്യത്ഥീ പരിപരമീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൪-ഃ ശത്രുവിന്റെ
പേർ. ഇതിന്റെ പുറമേ ഭ്രാതൃവും, അസഹനഃ ഇത്യാദി ഞ്ഞതു
നാമങ്ങൾകൂടെ ചില പുസ്തകങ്ങളിൽ കാണപ്പെടുന്നു. അതുകൾ
മൂലത്തിൽ ചേർന്നതുകളല്ല എന്നതു ഫേതുവായിട്ട് ഉപേക്ഷിക്ക
പ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അഭിമാതി പരമാതി എന്നും അഭിമാതി പര
മാതി എന്നും പാഠാന്തരങ്ങളുണ്ട്.

സ്തിഭാഗാ വയസ്സസ്തവനം കഥ മിത്രം സഖാ സഹൃദ്
സഖ്യം സാമുപദീനം സ്മാദനുമാഭയാദനുവർത്തനം.

സ്തിഗ്ഛഃ വയസ്സ് (അ-പു-പ്ര-ഏ) സവയാഃ (സ-പു-പ്ര-
ഏ) ഇവ ൩-ം തുല്യവയസ്സായവന്റെ പേര്. മിത്രം (അ-ന-
പ്ര-ഏ) സഖാ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) സഹൃദ് (ദ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം
സഖിയുടെ പേര്. സഖ്യം സാമുപദീനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ
൨-ം സഖ്യത്തിന്റെ പേര്. അനുമാധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അനു-
വർത്തനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അനുസരണത്തിന്റെ പേര്.

യഥാർഹവണ്ണഃ പ്രണിധിരപസപ്തശ്ചമസ്തശഃ

ചാരമഞ്ച ഗ്രഹപുരുഷശാപ്തഃ പ്രത്യയീതസ്രിപ്.

യഥാർഹവണ്ണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രണിധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-
ഏ) അപസപ്തഃ മഃ സ്തശഃ ചാരഃ ഗ്രഹപുരുഷഃ (അ-പു-പ്ര-
ഏ) ഇവ ൪-ം വേദവ്യുത്പന്നന്മാരായി നടന്നു മാജ്യവൃക്കാന്തത്തെ
ഭടിയുന്നവരുടെ പേര്. അപുഃ പ്രത്യയീതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇ-
വ ൨-ം വിശ്വപസ്തന്റെ പേര്. അപുപ്രത്യയീതശ്ചമസ്തശഃ ത്രി-
വിംശതിശ്ചാകുന്ത. അപുപ്രത്യയീതൈ സമൈ ചൂണ്ണം പാമുഷ്ടം.

സാംവത്സരോ ജ്യോതിഷികോ ദൈവജ്ഞഗണകാവചി

സ്യഞ്ചേതദുത്നീകമേതദുത്നജ്ഞാനിക്വാന്താന്തികാ അപി.

സാംവത്സരോ ജ്യോതിഷികഃ ദൈവജ്ഞഃ ഗണകഃ മെതദു-
ത്നീകഃ മെതദുത്നഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജ്ഞാനീ (ന-പു-പ്ര-ഏ)
ക്വാന്താന്തികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം ജ്യോതിഷാസ്ത്രത്തെ
ഭടിയുന്നവന്റെ പേര്.

താന്ത്രികോ ജ്ഞാതസിദ്ധാന്തസ്സത്രീ ഗുഹപതിസ്തദേവ

ലിപികാമോടക്ഷമചണോടക്ഷമചുഞ്ചല ലേഖകഃ കമി.

താന്ത്രികഃ ജ്ഞാതസിദ്ധാന്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പ-
ലമതങ്ങളേയും അറിഞ്ഞവന്റെ പേര്. സത്രീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഗു-
ഹപതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഗുഹപതിയുടെ പേര്. ലി-
പികാമഃ അക്ഷമചണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അക്ഷമചുഞ്ചലഃ (ഉ-പു-
പ്ര-ഏ) ലേഖകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം എഴുത്തുകാര-
ന്റെ പേര്.

ലിഖിതാക്ഷമസംസ്ഥാനോ ദിപിപിർല്ല്യവിതദേ സ്രിയൈ

സ്യാത് സന്ദേശഹരോ ഭൂതോ ഭൂതൃംതദ്ഭാവകർമ്മണോഃ.

ലിഖിതം അക്ഷമസംസ്ഥാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ലിപിഃ ലി-
ഖിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം എഴുതപ്പെട്ട അക്ഷമത്തിന്റെ

പേർ. ലിഖിതാക്ഷരവിന്യാസേ എന്നു ചിലർ പറിക്കുന്നു. സങ്കരശബ്ദമേ ദൂതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ദൂതന്റെ പേർ. ദൂതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ദൂതനാമം എന്നുള്ളതിന്റെയും ദൂതകർമ്മത്തിന്റെയും പേർ.

അധപനീനോടധപമാടധപന്യഃ പാത്ഥഃ പഥികുരുത്വപി സപാമൃമാത്യസുഹൃൽകോശമാഷ്ട്വദുർഗ്ഗഞ്ചലാനി ച. ൧൭

രാജ്യാംഗാനി പ്രകൃതയഃ പൈമാണാം ശ്രോണയോപി ച സന്ധിനാ വിഗ്രഹാഭാൻ മാസനൈപധമാശ്രയഃ ൧൮
 ഷഡ്ഗുണാശ്ശക്തയസ്തിസ്രഃ പ്രഭാവോത്സമന്ത്രജാഃ ക്ഷയസ്ഥാനഞ്ച പൃഥ്വിശ്ച ത്രിപശ്യോ നീതിവേദിനാം. ൧൯

അധപനീനഃ അധപനഃ അധപന്യഃ പാത്ഥഃ പഥികു (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം വഴിപോക്കന്റെ പേർ. സപാമൃമാത്യസുഹൃൽകോശമാഷ്ട്വദുർഗ്ഗഞ്ചലാനി രാജ്യാംഗാനി (അ-ന-പ്ര-ഏ) സ്ഥാപി (ന-പു-പ്ര-ഏ) (രാജാവ്) അമാത്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) (മന്ത്രി) സുഹൃൽ (ദ-പു-പ്ര-ഏ) (സഖി) കോശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) (ഭണ്ഡാരം) രാഷ്ട്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) (നാട്) ദുർഗ്ഗം (അ-ന-പ്ര-ഏ) (കോട്ട) ചലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) (സേനാ) രോഹിണി ച ശബ്ദങ്ങൾ ഒന്നായി ഇവിടെ സമാസിച്ച് പഠകപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. രാജ്യാംഗാനി എന്നതു രാജാവുമുതൽ മുൻപറഞ്ഞ ഏഴു പദാർത്ഥങ്ങൾക്കു ഒന്നായിട്ടുള്ള പേരുകളാണ്. രാജാവിനേയും മന്ത്രിയേയും രാജാവിന്റെ സുഹൃത്തിനേയും ഭണ്ഡാരത്തേയും നാട്നേയും കോട്ടയേയും സേനയേയും രാജ്യാംഗമെന്നു പറയുന്നു എന്നു ചിലപ്രായം. പ്രകൃതയഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഞ്ച) പൈമാണാം (അ-പു-ഷ-ഞ്ച) ശ്രോണയഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഞ്ച) അപി ച (അ) മേല്പറഞ്ഞ രാജ്യാംഗങ്ങൾക്കും പൂർവാസി കളായ ജനങ്ങൾക്കും പ്രകൃതി എന്നു പേരാകുന്നു എന്നർത്ഥം. സന്ധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) വൈരം വെടിഞ്ഞു തമ്മിൽ ചേരുക എന്നർത്ഥം. വിഗ്രഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇടയുക എന്നർത്ഥം. യാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) യുദ്ധയാത്ര എന്നർത്ഥം. ആസനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) തരംപാർത്തുള്ള ഇരിപ്പ് എന്നർത്ഥം. ദൈവധം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മണ്ടുപുകാരവുമുള്ള പ്രവൃത്തി. ഇവർ തമ്മിൽ വൈരികളായാൽ അവർക്കിടവക്കും കാകാക്ഷിന്യായേന സഹായകർമ്മത്തെ ചെയ്തു എന്നു താല്പര്യം. ആശ്രയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ആശ്രയിക്ക എന്നർത്ഥം. ഷരം (സം-പ്ര-ഞ്ച) ഗുണഃ (അ-പു-പ്ര-ഞ്ച) മേല്പറഞ്ഞ സന്ധ്യാദികൾ സം-രാജാവിനുവേണ്ടുന്ന ഗുണങ്ങളാകുന്നു. ശക്തയഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര

ബ) തിസ്രഃ (സം-സ്രീ-പ്ര-ബ) പ്രാചോത്സാഹമനുജാഃ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ബ) രാജാക്കന്മാർ പ്രഭുവർത്തികൾനിന്നും ഉത്സാഹത്തിങ്കൽനിന്നും മന്ത്രവിചാരത്തിങ്കൽനിന്നും ഉണ്ടാകുന്നതായിട്ടു മൂന്നുശക്തികളുണ്ട് എന്നർത്ഥം. ക്ഷയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വൃദ്ധവസ്ഥയിൽനിന്നു താഴ്ന്നു. സ്ഥാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഏറ്റക്കുറവില്ലാതെ ഉള്ള നില. വൃദ്ധഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വളർന്ന എന്നർത്ഥം. ത്രിവർഗ്ഗം (അ-പു-പ്ര-ഏ) നീതിവേദിനാം (ന-പു-ച-ബ) മേല്പറഞ്ഞ ക്ഷയാദികൾ ൩-ം നീതിജ്ഞന്മാരുടെ ത്രിവർഗ്ഗമാകുന്നു എന്നർത്ഥം.

സ പ്രതാപഃ പ്രഭാവഃ യത്തേജഃ കോശഭണ്ഡജം
സാമഭാഗേ ഭേദണ്ഡാവിത്വപായചതുഷ്ടയം. ൨൦

പ്രതാപഃ പ്രഭാവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പ്രഭാവത്തികൊണ്ടും ഭണ്ഡശക്തികൊണ്ടും ഉണ്ടാകുന്ന അശൃഷ്ടതയുടെ പേര്. സാമ (ന-ന-പ്ര-ഏ) നല്ലവാക്കുപറക. ഭാഗം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇഷ്ടമാനതിനെ കൊക്കുക. ഭേദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വേർപെടുത്തുക. ഭണ്ഡഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അടിച്ചുതലായത്. ഇതി (അ) ഉപായചതുഷ്ടയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇങ്ങിനെ നാലുപാഠങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥം.

സാഹസരൂ ഭേദാ ഭണ്ഡസ്സാമ സാന്തപമഥോ സമേ
ഭേദോപജാപാവുപധാ ധർമ്മാദ്യൈർവരീകരണം. ൨൧

സാഹസം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഭേദഃ ഭണ്ഡഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഭണ്ഡത്തിന്റെ പേര്. സാമ (ന-ന-പ്ര-ഏ) സാന്തപം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം സാമത്തിന്റെ പേര്. ഭേദഃ ഉപജാപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഭേദത്തിന്റെ പേര്. ഉപധാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ധർമ്മാദികളെക്കൊണ്ടുള്ള അമാത്യപരീക്ഷയുടെ പേര്.

പഞ്ചത്രിഷപഞ്ചഡക്ഷിണോ യസ്മൈതീയാദ്യഗോചരഃ
വിചിക്തവിജനച്ചൂന നിശ്ശലാകാസ്തഥാമഃ. ൨൨

പഞ്ചത്രിഷ എന്നതിന്നു അഞ്ചഡക്ഷിണ എന്നുണ്ടെന്നിനിശ്ശലാക എന്നതുവരെ അഞ്ചു ശബ്ദങ്ങൾ ത്രിവിംശങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥം. അഞ്ചഡക്ഷിണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇരുപതിലധികമായ ജനങ്ങളറിയാത്തതായ മന്ത്രത്തിന്റെ പേര്. രാജാവും മന്ത്രിയും മല്ലാതെ വേറെ ആരും അറിവാൻ സംഗതിവരാത്തതായ കാര്യം ലോചന എന്നു താല്പര്യം. വിചിക്തഃ വിജനഃ ചരണഃ നിശ്ശലാ

കു (അ-പു-പ്ര-ഏ) മഹഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-൦ വിജനപ്രദേശത്തിന്റെ പേർ.

മഹശ്വോപാംശു ചാലിംഗേ മഹസ്വം തദ്ഭവേ ത്രിഷു സമേ വിസ്രംഭവിശ്വാസേ ഭൂഷോ ഭൂശോ യഥോചിതാൽ.

മഹഃ (അ) ഉപാംശു (അ) ഇവ ൨-൦ വിവിക്താദികൾപോലെതന്നെ അപ്യയങ്ങളാകുകൊണ്ടു ലിംഗമില്ല എന്നതുമാത്രം വിശേഷമെന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. മഹസ്വം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വിജനപ്രദേശത്തിൽ ഭവിച്ചതിന്റെ പേർ. വിസ്രംഭഃ വിശ്വാസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വിശ്വാസത്തിന്റെ പേർ. ഭൂഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉചിതമായതികളാണെന്നു തെറ്റുന്നതിന്റെ പേർ.

അഭൂഷന്യായകല്പാസ്തു ദേശരൂപം സമഞ്ജസം യുക്തമൈപയികം ലഭ്യം ഭജമാനാഭിനീതവൽ. ൨൭

ന്യായഞ്ച ത്രിഷു ഷർസപ്രധാനാ തു സമർത്ഥനം അപവാദസ്തു നിർദ്ദേശോ നിദേശശ്ശാസനഞ്ച സഃ. ൨൮ ശിഷ്ടിശ്ചാജ്ഞാ ച സംസ്ഥാ തു മയ്യാദാധാനാസ്ഥിതിഃ ആഗോപരായോ മനുശ്ച സഃമ തുദാനബന്ധനേ. ൨൯

അഭൂഷഃ ന്യായഃ കല്പഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദേശരൂപം സമഞ്ജസം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-൦ നീതിയുടെ പേർ. യുക്തം ഐപയികം ലഭ്യം ഭജമാനം അഭിനീതം ന്യായം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ യുക്തത്തിന്റെ പേർ. മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ ൩-൦ ത്രിലിംഗങ്ങളാകുന്നു. സംപ്രധാനാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സമർത്ഥനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ യുക്തായുക്തപരീക്ഷയുടെ പേർ. അപവാദഃ നിർദ്ദേശഃ നിദേശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശാസനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശിഷ്ടിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അജ്ഞാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ അജ്ഞയുടെ പേർ. സംസ്ഥാ മയ്യാദാധാനാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സ്ഥിതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ മയ്യാദയുടെ പേർ. ആഗഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) അപരായഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മനുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ അപരായത്തിന്റെ പേർ. ഉദാനം ബന്ധനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ബന്ധനത്തിന്റെ പേർ.

ദിപാഭ്യോ ദിഗുണോ ദണ്ഡോ ഭാഗധായഃ കരോബലിഃ ഘട്ടാദിഭയം ശുഷ്കാസ്രീ പ്രാദതം തു പ്രദേശനം. ൩൦ ഉപായനമുപഗ്രാഹ്യമുപഹാരസ്തഥോപദാ. യൗതകാഭി തു യദ്വേയം സുദായോ ഹരണഞ്ച തൽ. ൩൧

ദിവാദ്യം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇരട്ടിച്ച ദണ്ഡത്തിന്റെ പേര്. ഭാഗ്യധനം കരം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ബദ്ധം (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം ക്ഷുത്തിന്റെ പേര്. ശുദ്ധം (അ-പു-പ്ര-ഏ) നവംസകമാ യിട്ടമം. ആദ്യ കടൽ മുതലായ തുറമുഖങ്ങളിലും നാടിന്റെ അതിരികളും രാജാവിനു കൊടുക്കേണ്ടതിന്റെ പേര്. ചുങ്കമെ ന്നു ഭാഷ. പ്രാദേശം പ്രദേശം ഉപായനം ഉപഗ്രാഹം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഉപഹാരം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉപദാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം കാട്ടുവൃത്തിന്റെ പേര്. സുദായം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഹരണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം യൗതകം മുതലായ തിന്റെ പേര്. യൗതകം=സ്മിധനം.

തൽക്കാലസ്തു തദാതപം സ്വാഭുത്തരം കാല ആയതിഃ
സാന്ദൃഷ്ടികം ഫലം സദ്യ ഉദക്തം ഫലമുത്തരം. ൨൯

തൽക്കാലം (അ-പു-പ്ര-ഏ) തദാതപം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇ വ ൨-ാം വർത്തമാനകാലത്തിന്റെ പേര്. ആയതിഃ (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഭാവികാലത്തിന്റെ പേര്. സാന്ദൃഷ്ടികം (അ-ന-പ്ര-ഏ) തല്ക്കാലഫലത്തിന്റെ പേര്. ഉദക്തം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദാധിഫല ത്തിന്റെ പേര്.

അദ്വയം ദാനിതോന്മാദി ദൃഷ്ടം സ്വപരമക്രമം
മഹീഭജാമഹിഭയം സ്വപക്ഷപ്രഭവം ഭയം. ൩൦

അദ്വയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അഗ്നി ജലം മുതലായതുകളിൽ നിന്നുണ്ടാകുന്ന ഭയത്തിന്റെ പേര്. ദൃഷ്ടം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ത ന്റെയും അന്വന്തെയും നാട്ടിൽ നിന്നുണ്ടാകുന്ന ഭയത്തിന്റെ പേര്. അഹിഭയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) തന്റെ സ്വഹായജനങ്ങളിൽ നിന്നുണ്ടാകുന്ന ഭയത്തിന്റെ പേര്.

പ്രകൃത്യാ തപധികാരസ്ത്യാചാരമം തു പ്രകീർണ്ണകം
ഗുപാസനം യത്തദ്ഭ്രോസനം സിംഹാസനതു തൽ. ൩൧

വൈമണ്ഡമുത്തപാതപതം രാജാസ്തു ഗുപലക്ഷ്യ തൽ
ഭ്രൂകംഭേ പൂർണ്ണകംഭോ ഭൂഗാമഃ കനകാലുകാ. ൩൨

പ്രകൃത്യാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഐ) അധികാരം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം വ്യവസ്ഥാപനത്തിന്റെ പേര്. ചാരമം പ്രകീർണ്ണകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം വെൺചാരമത്തിന്റെ പേര്. ഭ്രോ സനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) രാജാസനത്തിന്റെ പേര്. സിംഹാസ നം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സ്വർണ്ണകൊണ്ടുണ്ടാക്കപ്പെട്ട രാജാസനത്തി ന്റെ പേര്. ചരതം ആതപതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം കട

യുടെ പേർ. നൃപലക്ഷ്മി (ന-ന-പ്ര-ഏ) രാജചരത്രത്തിന്റെ പേർ. വെങ്കൈരറക്കടയെന്ന ഭാഷ. ഭദ്രകുന്ദം പൂണ്ണകുന്ദം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ നിറക്കടത്തിന്റെ പേർ. ഭ്രംഗാമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കനകാലുകാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പൊൻ കിണ്ടിയുടെ പേർ എന്നു തമിഴ്ക്കുത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മഹേശ്വരമടീകയിൽ സ്വപ്നംകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ പാത്രവിശേഷത്തിന്റെ പേർ എന്നു മാത്രം ഉണ്ടു്.

നിവേശശ്ശിമിരംഷടണ്ഡ സജ്ജനം രൂപമക്ഷണം
ഹസ്ത്യശ്വരഥപാദാതം സേനാംഗം സ്യാച്ചതുർവ്വിയം.

നിവേശം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശിഖിരം ഷണ്ഡം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ സേനകൾ വസിക്കുന്ന സ്ഥലത്തിന്റെ പേർ. നിവേശശ്ശിമിരംഷടണ്ഡ എന്നും പറയുമുണ്ടു്. സജ്ജനം രൂപമക്ഷണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അണിനിറുത്തുന്നതിന്റെ പേർ ഹസ്തീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ആന അശ്വഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കുതിര. മഥഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തേർ. പാദാതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കാലാർക്കുട്ടം. സേനാംഗം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സേനയുടെ അംഗം. ചതുർവ്വിയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നാലുവിധമുള്ളതു്. സേനയുടെ അംഗം ആന, കുതിര, തേർ, കാലാർക്കുട്ടം ഇങ്ങനെ നാലുവിധമാകുന്നു എന്നർത്ഥം.

ദന്തീ ദന്താവളോഹസ്തീ ദിമഭോടനേകപോ ദിപഃ
മതംഗജോ ഗജോ നാഗഃ കഞ്ജമാ വാരണഃ കരീ. നര
ഇന്ദ്രസ്തംബേരമഃ പത്മീ യൂഥനാഥസ്ത യൂഥപഃ
മദോൽക്കടോ മദകളഃ കളഭഃ കരിപോതകഃ. ന൫

ദന്തീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ദന്താവളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഹസ്തീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ദിമഭഃ അനേകപഃ ദിപഃ മതംഗജഃ ഗജഃ നാഗഃ കഞ്ജമാ വാരണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കരീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇഭഃ സ്തംബേരമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പത്മീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ആനയുടെ പേർ. യൂഥനാഥഃ യൂഥപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ആനത്തലവന്റെ പേർ. മദോൽക്കടഃ മദകളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മടിച്ച ആനയുടെ പേർ. കളഭഃ കരിപോതകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ആനക്കുട്ടിയുടെ പേർ.

പ്രഭിനോ ഗജ്ജിതോ മത്തസ്സമാവുദപാന്തനിമ്ബദൗ

ഹാസ്തികം ഗജതാപ്രദേ കരിണീ ധേനുക്കാ വശാ. ന൯

പ്രഭിനഃ ഗജ്ജിതഃ മത്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മദം പൊട്ടിയ ആനയുടെ പേർ. ഉദാന്തഃ നിമ്ബദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)

ഇവ ൨-൦ മരം അടങ്ങിയ ആനയുടെ പേര്. ഹാസ്തികം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഗജതാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ആനക്കൂട്ടത്തിന്റെ പേര്. കരിണീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ധേനുക്കു വശാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ പിടിയാനയുടെ പേര്.

ഗണ്ഡഃ കടോ മദോ ദാനം വമഥഃ കരശീകരഃ
കുന്ദോ തു പിണ്ഡൗ ശിമസസ്തോന്മധ്യേ വിദഃ പുമാൻ
അവഗ്രഹോ ലലാടം സ്വാഭീഷികാ തപക്ഷിതടകം
അപാംഗദേഹോ നിർത്യാണം കണ്ണമുഖത്തു ചുളികാ. ൩൪

കടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ആനയുടെ കുപിരന്മാരുടെതിന്റെ പേര്. മദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മജ്ജലത്തിന്റെ പേര്. വമഥഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) കരശീകരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഇമ്പിക്കയ്യിൽനിന്നു വീണു നീന്തുന്നവരുടെ പേര്. കുന്ദോ (അ-പു-പ്ര-ദപി) മസ്തകത്തിലെ മുഴകളുടെ പേര്. വിദഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) കുന്ദമധ്യപ്രദേശത്തിന്റെ പേര്. അവഗ്രഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കരയുടെ നെറ്റിയുടെ പേര്. ഇഷികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ആനയുടെ മനത്രാഗാളകത്തിന്റെ പേര്. ഇഷീകാ എന്നും ഇഷികാ എന്നും ഇഷീകാ എന്നും പാഠാന്തമുള്ളതെന്നും മഹേശ്വരീകയിൽ സ്പഷ്ടമാകുന്നു. നിർത്യാണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ആനയുടെ കടക്കണ്ണിന്റെ പേര്. ചുളികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ആനയുടെ ചെവികളുടെ മുരടിന്റെ പേര്.

അധഃ കുന്ദേവ വാഹിത്വം പ്രതിമാനമധോസ്യ യൽ
ആസനം സ്തന്ധപ്രദേശസ്ത്വാൽ പത്മകം വിദുജാലകം. ൩൫

വാഹിത്വം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ആനയുടെ കുന്ദത്തിന്റെ താഴെയുള്ള ഭാഗത്തിന്റെ പേര്. പ്രതിമാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കൊമ്പുകളുടെ നടുവിന്റെ പേര്. ആസനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ആനയുടെ സ്തന്ധപ്രദേശത്തിന്റെ പേര്. കഴുത്തിൽ ആളിരിക്കുന്നതതിന്റെ പേരെന്നു സാരമാകുന്നു. പത്മകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ആനയുടെ മസ്തകത്തിങ്കലെ പൂക്കളുടെ പേര്. വിദുജാലകം=വിദുക്കളുടെ ജാലകം. വിദുഷഃ=പുരുഷികൾ. ജാലകം=സമൂഹം എന്നു വിദുജാലകമെന്നതിന്റെ പരിഭാഷയെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക

പക്ഷഭാഗഃ പാർശ്വഭാഗോ ഭന്തദാഗസ്തയോഗതഃ

ദേവ പുർവ്വപശ്ചാത്തുഷ്ഠം ച ദേശേ ഗാത്രാവരേ ക്രമാൽ. ൩൬

പക്ഷഭാഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ആനയുടെ പാർശ്വഭാഗത്തിന്റെ പേര്. പാർശ്വഭാഗത്തിന്നു പക്കുന്നത്രേ ഭാഷയാകുന്നതു്.

ഒന്നാം ഭാഗം (അ-പു-പ്ര-ഏ) മുൻപിലെ ഭാഗത്തിന്റെ പേര്. ഗാത്രം. (അ-ന-പ്ര-ഏ) അനയുടെ മുമ്പിലുള്ള കാലുകളുടെ മുട്ടിങ്കൽനിന്നുതാഴെ ഉള്ള ഭാഗത്തിന്റെ പേര്. അപരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അനയുടെ പിന്നിലുള്ള കാലുകളുടെ മുട്ടിന്നുതാഴെ ഉള്ള ഭാഗത്തിന്റെ പേര്. ഗാത്രാപരമ എന്നു പവർഗ്ഗപ്രഥമാക്ഷരസഹിതമായിട്ടും പാഠമുണ്ടാകയാൽ അപരമെന്നാമം.

തോത്രം വേണകമാളാനം ബന്ധസ്തംഭേടമ ശ്രംഖലേ അന്ദുകോ നിഗളോടസ്രീ സ്വാഭംകശോടസ്രീ സുനിർഭപയോഃ.

തോത്രം വേണകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ആനവളറിന്റെ പേര്. ആളാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ബന്ധസ്തംഭം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കെട്ടുകാറിയുടെ പേര്. ശ്രംഖലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശ്രംഖലശബ്ദം ഇവിടെ നപുംസകമായിട്ടാണ് പറയപ്പെട്ടത്, എങ്കിലും ത്രിലിംഗമാകുന്നു എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക. അന്ദുക (അ-പു-പ്ര-ഏ) അന്ദുകാ എന്നു അമാരാന്തമായിട്ടും പാഠമുണ്ട്. അന്ദുക എന്നാമം. അതികാസ്ര്യന്തകോനസ്വാഭദുകശ്ചതഥാദുകഃ പുംസിസ്രീയാഞ്ചസ്ര്യ ധ്വജ്ഞനിഗളശ്ശ്രംഖലം ത്രിഷു എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിലുണ്ടാകുകൊണ്ടു മേൽപറഞ്ഞ പക്ഷങ്ങൾക്കെയും ഗ്രാഹ്യങ്ങളാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. നിഗളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അസ്രീ എന്നു പറയയാൽ നപുംസകമായിട്ടുമാമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക. ഇവ ൩-ം ആനച്ചങ്ങലയുടെ പേര്. അംകശം (അ-പു-പ്ര-ഏ) അസ്രീ എന്നാകയാൽ നപുംസകമായിട്ടുമാം. സുനിഃ (ഇ-സ്രീ പ്ര-ഏ) ഭപയോഃ എന്നുണ്ടാകയാൽ പല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. എന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. ഇവ ൨-ം ആനത്തോട്ടിയുടെ പേര്. മഹേശ്വരദീക്ഷയിൽ സുനിഃസ്രീയാമെന്ന പാഠത്തെ കാണിക്കയും, അരക്ഷമഗമവമൗസ്സനിംശിതാഗ്രമെന്നുള്ള പ്രയോഗം മാഘന്റെ പ്രമാദമാകുന്നു എന്നു പറയുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. എങ്കിലും ഈ പ്രദേശങ്ങളിൽ അനേകപുസ്തകങ്ങളിൽ സുനിർഭപയോഃ എന്നുതന്നെ പാഠം കാണുകയും അതിനെ അസരിച്ചിട്ടുതന്നെ സ്രീയാംകുടിവികാസസ്വാഭം കശോത്രസുനിർഭപയോഃ എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിലുണ്ടാകുകയും സുനിർഭപയോഃ എന്നുള്ള പാഠത്തെത്തന്നെ ഇവിടെ സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. ഇതുകൊണ്ടു വത്സം ശംഖം സഭേദീകരവൃഷസുനിൻ എന്നുള്ള പ്രയോഗത്തിനും ഉപപത്തി കാണിക്കപ്പെട്ടു.

ദൃഷ്ട്വാ കക്ഷ്യാ വരതാ സ്മാൽ കല്പനാസഞ്ജനാസമേ
പ്രവേഷ്യാസ്തരണം വണ്ണഃ പരിസ്തോമഃ കഥോദധയോഃ.

ദൃഷ്ട്വാ കക്ഷ്യാ വരതാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം കച്ചക്ക
യറിന്റെ പേർ. കല്പനാ സഞ്ജനാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം
അനയെ എല്ലെടുത്തുന്നതിന്റെ പേർ. പ്രവേണീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-
ഏ) പ്രവേണീ എന്നു ഇകാരാന്തമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം. അ
സ്തരണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വണ്ണഃ പരിസ്തോമഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ)
കഥഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ദധയോ എന്നുണ്ടാകയാൽ സ്മീലിംഗമാ
യിട്ടുമാമെന്നും സ്മീലിംഗമായാൽ കഥാ എന്നു രൂപമൊന്നും ഗ്ര
ഹിച്ചുകൊൾക. സ്മീ പ്രവേണീകഥം ത്രിഷു എന്നു കോശാന്തമു
ണ്ടാകയാൽ നപുംസകലിംഗമായിട്ട് അരുത് എന്നുള്ള അംശ
ത്തിങ്കൽ താൽപര്യത്തെ കല്പിക്കണമെന്നില്ല. മേൽപറഞ്ഞ ശ
ബ്ദങ്ങൾ ൩-ം ചെമ്പാലിപ്പട്ടണിന്റെ പേർ. ചെമ്പാലിപ്പട്ടമെന്ന
ത് അനല്പാത്ത വിരിപ്പാറുള്ളതാകുന്നു എന്നും മുൻപറഞ്ഞ
തിൽ എല്ലെടുത്തുക എന്നതു് പുറത്തുകരേറുവാൻ തക്കവിധത്തി
ലാക്കുക എന്നതിന്തോടുകൂടിയതാകുന്നു എന്നും കച്ചക്കയറ്റ് എ
ന്നതു നടുവിൽ കെട്ടുവാൻ ഉപയോഗമുള്ള തോൽക്കയറാകുന്നു
എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

വീതന്തപസാരം ഹസ്തേശ്വരം വാരി തു ഗജബന്ധനീ
ഘോടകേ വീതിതരഗതരംഗാശ്വതരംഗമാഃ

വാജിവാഹാച്ഛഗന്ധച്ഛഹയസൈന്ധവസപ്തയഃ
അജാനേയാഃ ക്ലിപിനാസ്സപ്തീനീതാസ്സാധുവാഹിനഃ. ൪൪

വീതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ബലമില്ലാത്ത അനയുടേയും കുതി
യുടേയും പേർ. വാരി ഗജബന്ധനീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ
൨-ം വാരിക്കുഴിയുടെ പേർ. മഹേശ്വരദീക്ഷയിൽ ഗജശാല എ
ന്നു പ്രസിദ്ധമായിരിക്കുന്ന ഗജബന്ധനസ്ഥാനത്തിന്റെ പേർ
എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. പുരാതനമായ തമിഴ്കുത്തിൽ വാരി
ക്കുഴിഎന്നു ഭാഷ കാണപ്പെടുന്നു. അതിനെ അനുസരിച്ചിട്ടത്രേ
മേൽപ്രകാരം വ്യാഖ്യാനിച്ചതെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേ
ണം. ഘോടകഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വീതിഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വീ
തിഃ എന്നു പവറ്റ് പ്രഥമാക്ഷരാഭിയായിട്ടുമാം. വീതിനാശ്വേ
സ്മീയാം പാനേ എന്നു മേടിനിയിൽ ഉണ്ടു്. തരഗഃ തരംഗഃ
അശ്വഃ തരംഗമഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വാജി (ന-പ്ര-പ്ര-ഏ) വാ
ഹഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) അർവ്വാ (ന-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഗന്ധർവഃ ഹയഃ
സൈന്ധവഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) സപ്തീഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ

൧൩-ാം കുതിരയുടെ പേര്. ആജാനേയഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) നല്ല കുതിരകളുടെ പേര്. വിനീതഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) പുറത്തിരുന്ന് വേണ്ടുവണ്ണം നടക്കാൻ തക്കവിധത്തിൽ നടക്കുള അഭ്യസിപ്പിക്കപ്പെട്ട കുതിരകളുടെ പേര്.

വനായുജഃ പാരസീകഃ കാഞ്ചോജാ ബാല്ഹികാ ഹയഃ യയുരശോപമേധീയോ ജവനസ്തു ജവാധികഃ. ൨൫

വനായുജഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) വനായുദേശത്തിൽ ജനിച്ച കുതിരകളുടെ പേര്. പാരസീകഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) പാരസീകദേശത്തിൽ ജനിച്ച കുതിരകളുടെ പേര്. കാഞ്ചോജഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) കാഞ്ചോജദേശത്തിൽ ജനിച്ച കുതിരകളുടെ പേര്. ബാല്ഹികഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ബാല്ഹികദേശത്തിൽ ജനിച്ച കുതിരകളുടെ പേര്. യയുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) അശ്വമേധത്തിനായിക്കൊണ്ടുള്ള കുതിരയുടെ പേര്. ജവനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അതിവേഗമുള്ള കുതിരയുടെ പേര്.

പൃഷ്ഠഃ സ്ഥൗരീ സിതഃ കർക്കാ മഥ്യാവോധാ മഥസ്യയഃ ബാലഃ കിശോരോ വാമുശ്വാ ബദ്ധവാ ബാധവം ഗണേ.

പൃഷ്ഠഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സ്ഥൗരീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം ചുമടെടുക്കുന്ന കുതിരയുടെ പേര്. കർകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വെളുത്ത കുതിരയുടെ പേര്. മഥ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തേർകുതിരയുടെ പേര്. കിശോരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കുതിരക്കുട്ടിയുടെ പേര്. വാമീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അശ്വാ ബദ്ധവാ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം കുതിരപ്പിടയുടെ പേര്. ബാധവം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കുതിരപ്പിടകളുടെ സമൂഹത്തിന്റെ പേര്.

ത്രിഷപാശപീനം യദശോപന ദിനേനൈകേന ഗമ്യതേ

കശ്യപമധ്യമശോപനാം ഹേഷാ ഹ്രേഷാ ച നിസ്തപനഃ.

അശപീനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ത്രിഷ എന്നുണ്ടാകകൊണ്ടു പൂല്പിംഗമായിട്ടും സ്രീലിംഗമായിട്ടുമാണെന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക. കുതിരയാൽ തെടിവസംകൊണ്ടു നടക്കപ്പെടുന്ന വഴിയുടെ പേര്. കശ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കുതിരയുടെ മധ്യപ്രദേശത്തിന്റെ പേര്. ഹേഷം ഹ്രേഷാ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം കുതിരയുടെ ശബ്ദത്തിന്റെ പേര്.

നിഗാളസ്തുഗളോദ്ദേശോ വൃന്ദേ തപശ്ചീയമാശ്വവത്

അസ്തന്ദിതം ധൗമിതകം രേചിതം വല്ഗിതം പ്ലുതം.

ഗതയോമഃ പഞ്ച ധാരാ രോമാണാ തു പ്രോഥമസ്രിയാം

കവികാ തു പലീനോടസ്രീശഫം ക്ലീബേ പരഃ പൂമാൻ.

നിഗാളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ക്ഷത്രിയുടെ കഴുത്തിന്റെ സന്ധി
യുടെ പേര്. മേലേസന്ധിയുടെ പേര് എന്നു തമിഴ് ക്ഷത്തിലും ഗുരു
ജതുസന്ധിയുടെ പേരെന്നു മഹേശ്വരമടീകയിലും പറയപ്പെട്ടിരി
ക്കുന്നു. അശ്വരീതം അശ്വരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അശ്വസ
മൂലത്തിന്റെ പേര്. അസ്ത്രിനിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വേഗശക്തി
വേഗവായിട്ടു ശബ്ദത്തെ കേൾക്കാതെയും പുരുഷാഗതപസ്തുക്കളെ
കാണാതെയുമാകത്തക്ക വിധത്തിലുള്ള ക്ഷത്രിയുടെ നടയുടെ പേര്.
ഡൗമിതകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചാതുര്യത്തോടുകൂടിയാറായ നേരേ
യുള്ള നടയുടെ പേര്. മേചിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വളരെ പതു
ക്കെയും വളരെ വേഗത്തിലുള്ളൊരു വട്ടത്തിലുള്ള നടയുടെ പേര്.
വല്ഗിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ദേഹത്തിന്റെ പൂർവ്വാഗമയന്തി
വെട്ടിപ്പുകറഞ്ഞ സ്ഥലങ്ങളിൽ കഴുത്തു നേരേ നീരാതെ നിറുത്തി
യുള്ള നടയുടെ പേര്. പ്ലൂതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ദേഹത്തിന്റെ
പൂർവ്വാപരഭാഗങ്ങളെ ക്രമേണ മന്യത്തിലുള്ള നടയുടെ പേര്. ഇ
ങ്ങിനെ അസ്ത്രിനിതാദികൾക്കു മഹേശ്വരമടീകാണസാരമേണ ഉ
ള്ള അർത്ഥമാകുന്നു. തമിഴ് ക്ഷത്തിൽ അസ്ത്രിനിതമെന്നതു് നാലു
കാലുപെരിച്ചു ചാടിച്ചാടിയുള്ള നടപ്പിന്റെ പേരാകുന്നു എന്നും
പന്നി, കീരി, മയിലു്, കഴുത ഇവയുടെ നടപോലെ വേഗത്തിലു
ള്ളനടയ്ക്കു ഡൗമിതകമെന്നു പേരാകുന്നു എന്നും അതിദാരം വഹി
ച്ചു് അതിവേഗത്തിലിളകാതെ നേരേയുള്ള നടയ്ക്കു മേചിതമെന്നു
പേരാകുന്നു എന്നും നായ്യാച്ചിലുപോലെയുള്ളനടയ്ക്കു വല്ഗിതമെ
ന്നുപേരാകുന്നു എന്നും മാനിൻചാട്ടംപോലെ ഉള്ള നടയ്ക്കു പ്ലൂ
തമെന്നു പേരാകുന്നു എന്നുമാകുന്നു. ഗതയോമുപഞ്ചധാരാഃ എ
ന്നതിന്നു മേൽപറഞ്ഞ അഞ്ചുനടകൾക്കും ധാരാ എന്നു പേരു
ണ്ടു് എന്നർത്ഥമാകുന്നു. ധാരാഃ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇങ്ങിനെ ധാ
രാ എന്നതിന്റെ അന്തലിംഗവിഭക്തികളെ ധരിച്ചുകൊൾക.
ഘോണാ (അ-സ്രീ പ്ര-ഏ) പ്രോഥം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പുല്ലിനഗ
മായിട്ടുമാം. ഘോണാതുപ്രോഥം എന്നു അന്വയമാകുന്നു. ഘോ
ണാ=മുക്കു്. അശ്വരത്തിന്റെമുക്കിന്നു പ്രോഥമെന്നു പേരാകുന്നു
എന്നു് അതിന്റെ സാരമാകുന്നു. കവികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പ
ലീനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ം ക
ടിഞ്ഞാണിന്റെ പേര്. കവികാ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു് കവി
കാ എന്നും പാറമുണ്ടു്. ശരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഖരഃ (അ-പു-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കളമ്പിന്റെ പേര്.

പുഷ്പോസ്രീ ലൂമലാംഗ്രുല ബാലഹസ്തശ്ച ബാലധിഃ
ത്രിഷുപാവുത്തലുറിതൈ പരാവൃത്തേ മുഹൂർത്തവി

പുഷ്പം (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകമായിട്ടുമാം. ലുഭം ലാംഗ്ര
ലം (അ ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം വാലിന്റെ പേര്. ബാലഹസ്തഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ബാലധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ഹ-ം രോമസമൃ
ഹത്തോടുകൂടിയ പുഷ്പാഗ്രത്തിന്റെ പേര്. ഉപാധുത്തഃ ലുഛിതഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ത്രിഷു ഏണാഭാകയാൽ വിശേഷ്യത്തെ അനുസ
രിച്ചു മൂന്നലിംഗങ്ങളുമാം. മേല്പറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ ഹ-ം തളച്ചു തീ
രേണ്ടതിനായി ചലപ്രാവശ്യം നിലത്തുരുണ്ട കുതിരയുടെ പേര്.

യാനേചക്രിണി യുദ്ധാർത്ഥേ ശതാംഗസ്സുന്ദനോ മഥഃ
അസൗ പുഷ്പമശ്വക്രയാനം ന സമമാ യൽ. ൫൧

ശതാംഗഃ സുന്ദനഃ മഥഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം യുദ്ധ
ത്തിനായിക്കൊണ്ടുള്ളതായും ചക്രത്തോടുകൂടിയതായുമുള്ള വാഹ
നത്തിന്റെ പേര്. യുദ്ധത്തിനായിക്കൊണ്ടുള്ള തേരെന്നു സാമാ
കുന്ത. പുഷ്പമഥഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) യുദ്ധത്തിനെന്നിയേ ഉത്സവാ
ദികൾക്കുപയോഗിക്കുന്ന തേമിന്റെ പേര്. അസൗപുഷ്പമശ്വ
ക്രയാനമെന്നും പാറമുണ്ടു്.

കണ്ഠീമഥഃ പ്രവഹണം ഡയനഞ്ചസമം ത്രയം
ക്ലീമേനശ്വകടോസ്രീ സ്മാദ്ഗന്ത്രീ കഞ്ചലിവാഹുകം.

കണ്ഠീമഥഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രവഹണം ഡയനം (അ-ന-
പ്ര-ഏ) ഹയനമെന്നും പാറമുണ്ടു്. ഇവ ഹ-ം സ്ത്രീകൾക്കിരി
ക്കാൻ യോഗ്യമായ മഥവിശേഷത്തിന്റെ പേര്. കണ്ഠീമഥസമാ
മല്ലനാഥപത്നീ എന്നു് അഭിജ്ഞപ്രയോഗമുണ്ടു്. തമിഴ്ക്കു
ത്തിൽ മനുഷ്യമെടുക്കുന്ന പല്ലുക്കു മുതലായ വാഹനത്തിന്റെ
പേര് എന്നാകുന്നു. അനഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) ശകടഃ (അ-പു-പ്ര-
ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ഹ-ം വണ്ടിയുടെ പേര്.
ഗന്ത്രീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കാളയാൽ വലിക്കപ്പെടുന്ന വണ്ടിയുടെ
പേര്. കഞ്ചലിവാഹുകമെന്നതിന്നു കഞ്ചലികളാൽ വഹിക്ക
പ്പെടുവാൻ യോഗ്യമെന്നർത്ഥമാകുന്നു. കഞ്ചലികൾ=കാളകൾ.
വഹിക്ക=മററാതിടത്തേക്കു കൊണ്ടുപോക. തമിഴ്ക്കുത്തിൽ കം
ബലി ബാഹുകമെന്നതും മേൽപ്രകാരമുള്ള വണ്ടിയുടെ പേരായി
ട്ടുതന്നെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മഹേശ്വരസീകയിൽ ഗന്ത്രീ എന്ന
തുമായും പേരായി ഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഈ വിശേഷത്തെ
ക്കൂടെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം.

ശിഖികാ യാപ്യയാനം സ്മാദ്ഭാളാപ്യേഖാദികാസ്രിയാം
ഉദയേ തു ദൈവവൈയാഖ്യേ ദീപിചർമ്മാവൃതേ മഥേ.

ശിബികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) യാപ്യയാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അന്യാജ്ഞിന്റെ പേര്. ദോളാ പ്രോഖാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അഭിശംഭമുണ്ടാകയാൽ അന്യാജ്ഞാ ഇത്യാദികളെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ദോളാപ്രോഖാദികളും അന്യാജ്ഞിന്റെ നാമങ്ങളാകുന്നു എന്നും അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ഈ പറഞ്ഞതു തമിഴ് ക്ഷത്രിയനെ അനുസരിച്ചിട്ടാകുന്നു. മഹേശ്വരീകയിൽ ശിബികാ എന്നതു പല്ലക്കിന്റെയും ദോളാ, പ്രോഖാ ഇവ ൨-ം ഡോലിയുടേയും നാമങ്ങളായി പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ചെർത്തു തൂതിയാക്ഷരാദിയാലു പാറവും കൊള്ളാമെന്നു ശങ്കിക്കുകയും വേണം. ദക്ഷാദിയാലിട്ടതന്നെ പാറിച്ചുകൊൾകയും വേണം. ഡക്ഷാദിയാലു പാറം നിമ്നമാകുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ദൈവാലം വൈയാലം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പുലിത്തോലുകൊണ്ടു മുടപ്പെട്ട തേരിന്റെ പേര്.

പാണ്ഡുകഞ്ചലസംഖീതസ്സു പുരുഷഃ പാണ്ഡുകഞ്ചലീ
മഥേ കാഞ്ചലവാസ്യാദ്യഃ കഞ്ചലാദിദിവാചുത. ൫൪

പാണ്ഡുകഞ്ചലി (ന-പു-പ്ര-ഏ) ചെള്ളക്കമ്പിളികൊണ്ടു മുടപ്പെട്ട തേരിന്റെ പേര്. കാഞ്ചലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കമ്പിളികൊണ്ടു മുടപ്പെട്ട തേരിന്റെ പേര്. വാസ്ത്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വസ്ത്രംകൊണ്ടു മുടപ്പെട്ടതേരിന്റെ പേര്. അദ്യശബ്ദംകൊണ്ടു ദൈവകുലം ഇത്യാദികളെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ദൈവകുലം എന്നതു ചൊല്ലപ്പെട്ടുകൊണ്ടു മുടപ്പെട്ടതേരിന്റെ പേരാകുന്നു.

ത്രിഷു ദൈവാലായോ മഥ്യാ മഥകഡ്യാ മേഘമേ.

ധൂഃ സ്രീ ക്ലീബേ യാനമുഖം സ്വാദമാംഗമവസ്തരഃ. ൫൫

ത്രിഷുദൈവാലായഃ എന്നതിന്നു് ദൈവാലം വൈയാലം ഇത്യാദി ശബ്ദങ്ങൾ ത്രിവിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. മഥ്യാ മഥകഡ്യാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തേർകൂട്ടത്തിന്റെ പേര്. ധൂഃ (മേഘ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) യാനമുഖം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തേർമുതലായവാഹനങ്ങളുടെ അഗ്രഭാഗത്തിന്റെ പേര്. മഥാംഗം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അവസ്തരം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തേരിന്റെ അവയവത്തിന്റെ പേര്.

ചക്രം മഥാംഗം തസ്മാതേ നേമിഃ സ്രീ സ്വാൽ പ്രധിഃ പുമാൻ.
പിണ്ഡികാ നാഭികക്ഷാഗ്രകീലകേ തു ദപയോരണിഃ. ൫൬

ചക്രം മഥാംഗം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തേരിന്റെ അവയവമായ ചക്രത്തിന്റെ പേര്. നേമിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നേ

മീ എന്നു ഇതുകാമാന്തമായിട്ടുമാം. പ്രധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചക്രങ്ങളുടെ അവസാനഭാഗത്തിന്റെ പേര്. ഉരുളുന്ന സമയം മണ്ണിൽ സ്തർശിക്കുന്ന ഭാഗത്തിന്റെ പേര് എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. പിണ്ഡികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നാഭിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചക്രങ്ങളുടെ പേര്. അക്ഷാഗ്രകീലകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അണിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) സ്രീലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-൦ ചക്രങ്ങളുടെ നാഭിസ്ഥാനങ്ങളിലുള്ള സുഷിരങ്ങളിൽ കോർന്ന മരത്തിന്റെ അഗ്രങ്ങളിലുള്ള ആണിയുടെ പേര്.

മഥഗുപ്തിച്ചതുലോ നാ കൂബരസു യുഗന്ധരഃ

അനുകഷ്ഠാ ദാവധസ്ഥഃ പ്രാസംഗോ നാ യുഗാഭ്യഗഃ.

മഥഗുപ്തിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വരൂഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ശതകളാൽ പ്രയോഗിക്കപ്പെടുന്ന അയ്യധങ്ങൾ ശരീരത്തിങ്കൽ കൊള്ളാതെ ഇമിപ്പാൻവേണ്ടി തേമിൽ ഇരിക്കുന്നവരുടെ ശരീരത്തിനു മറപായം വരുംവിധത്തിൽ ഇരുമ്പു മുതലായതു കൊണ്ടുണ്ടാക്കപ്പെട്ട അച്ഛാദനസാധനത്തിന്റെ പേര്. കൂബരഃ യുഗന്ധരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ നുകംകെട്ടുന്ന തണ്ടിന്റെ പേര്. അനുകഷ്ഠഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തേമിന്റെ അടിപ്പലകയുടെ പേര്. അനുകഷ്ഠാനുകുതലദാത ചൂന്നു കോശാന്തരമുണ്ടാകയാൽ അനുകഷ്ഠാ എന്നു നകാമാന്തമായിട്ടുമാം. പ്രാസംഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) യുഗാഭ്യഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പക്ഷാന്തരം യുഗാൽ (ത-പു-പ്ര-ഏ) യുഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രാസംഗമെന്നതു യുഗാഭ്യഗമാകുന്നു എന്നു ആപക്ഷത്തികലേ അർത്ഥം. യുഗാഭ്യഗം=യുഗാന്തുകളുടെ യുഗം. യുഗാന്തുകൾ=യുഗംകൊണ്ടു അതിക്കുന്നവ. യുഗം=നുകം. അതികു=നടക്കുക. നുകംവച്ചു നടത്തേണ്ടുന്ന തേർ, ക്ഷത്രിയ മുതലായതുകൾക്കു വയ്ക്കുന്ന നുകത്തിന്റെ പേര്. പക്ഷാന്തരത്തിങ്കൽ പ്രാസംഗമെന്നതു ഒരു നുകത്തിങ്കൽനിന്നു അനൂമായ നുകമെന്നർത്ഥമാകുന്നു. നുകത്തിന്മേൽ വച്ചുകെട്ടുന്ന നുകമെന്നു അതിന്റെ അഭിപ്രായമാകുന്നു.

സപ്തം സ്വാഭാഹനം യാനം യുഗ്ഗം പത്രഞ്ച ധോരണം
പരംപരാവാഹനം യന്ത്രദൈവനീതകമസ്രീയാം. ദിവ്യം

യാനം യുഗ്ഗം പത്രം ധോരണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦ ആന ക്ഷത്രിയ മുതലായ വാഹനങ്ങളുടെ പേരു് എന്നു മഹേശ്വരീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. തമിഴ്കുത്തിൽ എല്ലാ വാഹനത്തിന്നും കൂടി ഒന്നായ പേരു് യാനം ക്ലീ അ ആകെ (൧) ആന, ക്ഷത്രിയ, തേർ മുതലായവയെല്ലാം യാനം. ഇതിൽ കെട്ടുന്ന കാള മു

തലായതിന്റെ പേരു യുഗ്മം ക്ലീ അ ചത്രം ക്ലീ അ യോമണം ക്ലീ അ ഇതിനെയും കാണുന്നു. പാപപാപാഹനം വൈനീതകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പുരുഷപരംപരയാൽ വഹിക്കപ്പെട്ട നതായ ശിഖികാദിയുടെ പേര് എന്നു മഹേശ്വരസീകാഭിപ്രായമാകുന്നു. തമിഴ്കുത്തിൽ സ്വന്തമല്ലാത്ത വാഹനത്തിന്റെ പേര് എന്നാകുന്നു. വിനീതകമെന്നാമം. അസ്ത്രിയാമെന്നുണ്ടാകയാൽ വൈനീതകഃ എന്നും വിനീതകഃ എന്നും പ്രയോഗിക്കാമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക.

ആയോമണം ഹസ്തിപകാ ഹസ്ത്യാകോഹാ നിഷാദിനഃ
നിയന്താ പ്രാജിതാ യന്താ സുതഃ ക്ഷത്താ ച സാമഗ്നിഃ.

സവ്യേഷ്ടദക്ഷിണസ്ഥഃ ച സംജ്ഞാ മഹകുടുംബിനഃ
മഹിനഃസുന്ദനാമോഹാ അശ്വാമോഹാസുസാദിനഃ. അ

ആയോമണം ഹസ്തിപകാഃ ഹസ്ത്യാകോഹാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) നിഷാദിനഃ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അനല്ലാല്ലാന്റെ പേർ ബഹുതപമുണ്ടെങ്കിൽ ബഹുവചനാന്തമായി പ്രയോഗിച്ചുകൊൾക. ആയോമണം എന്നാമെന്ന മഹേശ്വരസീകയിൽ കാണുന്നുണ്ടു്. നിയന്താ പ്രാജിതാ യന്താ (ജ-പു-പ്ര-ഏ) സുതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ക്ഷത്താ (ജ-പു-പ്ര-ഏ) സാമഗ്നിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) സവ്യേഷ്ടഃ ദക്ഷിണസ്ഥഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം തേർ തെളിക്കുന്നവന്റെ പേർ. പ്രാജിതാ എന്നു പവർഗ്ഗാദ്യക്ഷരാദി യായിട്ടും കുടുംബിനഃ എന്നുടവർഗ്ഗപ്രഥമാക്ഷരയുക്തമായിരിക്കുന്ന ദിതീയാക്ഷരത്തോടുകൂടിയതായിട്ടും പഠിച്ചുകൊൾക. സവ്യേഷ്ടാ എന്നതു പ്രകാരാന്തമാകുന്നു എന്നു മിഖർ പറയുന്നു. മഹിനഃ (ന-പു-പ്ര-ബ) സുന്ദനാമോഹാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ഇവ ൨-ം തേരാളിയുടെ പേർ. ബഹുതപമുണ്ടെങ്കിലല്ലാതെ ബഹുവചനാന്തമായി വരികയുമില്ല. അശ്വാമോഹാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) സാദിനഃ (ന-പു-പ്ര-ബ) ഇവ ൨-ം കുതിരക്കാരുടെ പേർ.

ഭോ യോധാശ്ച യോദ്ധാരസ്സേനാമക്ഷാസ്തു സൈനികാഃ
സേനായാം സമവേതാ യേ സൈന്യാസ്തേ സൈനികാശ്ചതേ.

ഭോഃ യോധാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) യോദ്ധാർ (ജ-പു-പ്ര-ബ) ഇവ ൨-ം യുദ്ധം ചെയ്യുന്നവരുടെ പേർ. പടജനങ്ങളെ അഭ്യ. സേനാമക്ഷഃ സൈനികഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ഇവ ൨-ം പടജനങ്ങളെ മരിക്കുന്നവരുടെ പേർ. സൈന്യാഃ സൈനികാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ഇവ ൨-ം സേനയിൽ ചേർന്നവരുടെ പേർ.

ബലിനോ യേ സഹസ്രേണ സാഹസ്ര സേ സഹസ്രിണഃ
 പരിധിസമഃ പരിചരസ്സേനാനീർവാഹിനീപതിഃ. സഹ
 സാഹസ്രഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) സഹസ്രിണഃ (ന-പു-പ്ര-ബ)
 ഇവ ൨-൦ ആയിരം ഭേദമാക്കെക്കാണ്ടു ബലവാന്മാരായവരുടെ
 പേർ. പരിധിസമഃ പരിചരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ സേ
 നയുടെ ചുറ്റും നടക്കുന്നവന്റെ പേർ. സേനാനീഃ (ഈ-പു-പ്ര-
 ഏ) വാഹിനീപതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പടനായകന്റെ
 പേർ.

കഞ്ചുകാ വാരവാനോസ്രീ യത്തു മദ്ധ്യ സകഞ്ചുകാഃ
 ബലനന്തി തൽ സാമസനമധികാംഗഞ്ചശീഷകം. സഹ
 ശീഷണ്യഞ്ചശിരഃസ്രൂഥ തനത്രം വർമ്മ ദംസനം
 ഉരച്ഛദഃ കംകടകോ ജഗതഃ കവചോഽസ്രിയാം. സഹ

കഞ്ചുകഃ വാരവാണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കുപ്പായത്തി
 ന്റെപേർ. അസ്രീ പുണണ്ടാകയാൽ വാരവാണമെന്നു നപുംസക
 ലിംഗമായിട്ടുമാം. വാരവാണശബ്ദത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു് വാര
 ബാണശബ്ദവും ബാരവാണശബ്ദവുമാം. സാമസനം അധികാംഗം
 (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കുപ്പായമിട്ടവരാൽ ഉറപ്പിനുവേണ്ടിമ
 ധ്യത്തിൽ കെട്ടപ്പെടുന്നതിന്റെ പേർ. അധിജാംഗം എന്നും ചി
 ലെടത്തു പറയുമ്പോഴും ധരിച്ചുകൊൾക. ശീഷകം ശീഷണ്യം
 ശിരസ്രൂഥം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ തൊപ്പിയുടെ പേർ. തന
 ത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വർമ്മ (ന-ന-പ്ര-ഏ) ദംസനം (അ-ന-പ്ര-
 ഏ) ഉരച്ഛദഃ കംകടകഃ ജഗതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മഹേശ്വരമടീക
 യിൽ ജാഗരഃ എന്നുമാമെന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. കവചഃ (അ-
 പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൧-൦ ചട്ടയുടെപേർ.

ആമുക്തഃ പ്രതിമുക്തശ്ച പിനലശ്ചാപിനലവൽ
 സന്നലോ വർമ്മിതസ്സജേജാ ദംസിതോ വൃദ്ധകംകടഃ. സഹ

ആമുക്തഃ പ്രതിമുക്തഃ പിനലഃ അപിനലഃ സന്നലഃ വർമ്മി
 തഃ സജ്ജഃ ദംസിതഃ വൃദ്ധകംകടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ച
 ട്തിട്ടവന്റെ പേർ.

ത്രിഷ്വാമുക്താദയോ വർമ്മദൂതാം കാവചികം ഗണേ
 പദാതിപത്തിപദഗപാദാതികപദാജയഃ. സഹ

പദഗവ്യ പദികത്വാഥ പാദാതം പത്തിസംഹതിഃ
 ശസ്ത്രാജീവേ കാന്ധപുഷ്പായുധീനായുധികാസ്ത്വമാഃ. സഹ

ത്രിഷപാമുക്താദയഃ പുനന്തിനാ ആമുക്താദി ശബ്ദങ്ങൾ ത്രി-
ലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. കാവചി-
കം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചട്ടയിട്ടവരുടെ സമൂഹത്തിന്റെ പേര്. പ-
ദാതിഃ പത്തിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) പദഗഃ പാദാതികഃ (അ-പു-പ്ര-
ഏ) പാദാതികശബ്ദത്തിങ്കലെ ക എന്ന പ്രത്യയം സ്വാതന്ത്രികമാ-
കയാലും അതിന്നു വികല്പമുണ്ടാകയാലും പാദാതി എന്നുമാം. പ-
ദാജിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) പദഗഃ പദികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ-
ന-ം കാലാഭ്യക്ഷയുടെ പേര്. പാദാന്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പത്തിസം-
ഹതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കാലാർക്കുട്ടത്തിന്റെ പേര്.
ശസ്ത്രീജീവഃ കാഞ്ചപുഷ്പഃ ആയുധീയഃ ആയുധീയഃ (അ-പു-പ്ര-
ഏ) ഇവ ൩-ം ആയുധംകൊണ്ടുപജീവിക്കുന്നവന്റെ പേര്.

കൃതഹസ്തസ്സപ്രയോഗവിശിഖഃ കൃതപുംബവൽ
അപരാലപുഷ്പൽകോടസൗ ലക്ഷ്യാദ്യശ്ചുതസായകഃ.

കൃതഹസ്തഃ സുപ്രയോഗവിശിഖഃ കൃതപുംബഃ (അ-പു-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ശപ്രയോഗത്തിങ്കൽ സാമന്ത്യാമുഖ്യവന്റെ
പേര്. ചിലർ കൃതഹസ്തസ്സപ്രയോഗോ വിശിഖഃ കൃതപുംബ-
വൽ എന്നു പറിക്കുന്നു. ആ പക്ഷത്തിൽ കൃതഹസ്തഃ കൃതപും-
ബഃ ഇവ ൨-ം വിശിഖത്തിങ്കൽ സുപ്രയോഗനായവന്റെ പേര്
എന്നർത്ഥമാകുന്നു. 'വിശിഖം=ശരം. സുപ്രയോഗൻ=ശോഭന-
മായിരിക്കുന്ന പ്രയോഗത്തോടുകൂടിയവൻ. അപരാലപുഷ്പൽകഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) യാവനൊരുത്തനാൽ പ്രയാഗിക്കപ്പെട്ട ശരം
ലക്ഷ്യത്തിങ്കൽ സ്തംഭിക്കാതെ വീങ്ങുവാ അവന്റെ പേര്.

ധനപീ ധനുഷ്ഠാസാനുഷ്ഠോ നിഷംഗ്യസ്രീധനുർമഃ
സ്വാൽ കാന്ധവാംസു കാന്ധധീരശ്ശാക്തിഷ്ശക്തിഭിരഹതികഃ.
യാഷ്ടികപാരശ്ചധികൗ യഷ്ടിസ്ഥധീതിരേന്ദ്രതികൗ
നൈസ്രീംശികോടസിരേന്ദ്രതിസ്സുവാൽ സമപ്രാസിക കൗന്തികഃ.

ധനപീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ധനുഷ്ഠാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) ധനു-
ഷ്ടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നിഷംഗീ അസ്രീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ധനുർ-
മഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം വില്ലാളിയുടെ പേര്. കാന്ധ-
വാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) കാന്ധധീരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അ-
മ്പുകാരന്റെ പേര്. ശാക്തികഃ ശക്തിരേന്ദ്രതികഃ (അ-പു-പ്ര-
ഏ) ഇവ ൨-ം ശക്തിയാകുന്ന ആയുധത്തോടുകൂടിയവന്റെ പേര്.
ശക്തി=വേലു. യാഷ്ടികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) യഷ്ടിയാകുന്ന ആ-
യുധത്തോടുകൂടിയവന്റെ പേര്. ഈട്ടിക്കാഴ്ചന്റെ പേര് എന്ന
ത്രേ ഭാഷ കാണുന്നതു്. പാരശ്ചധികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വെണ്മ.

പ്രവാകന്ന ആയുധത്തോടുകൂടിയാവന്റെ പേർ. നൈസ്സിംശികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അസിമേതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വാളാകുന്ന ആയുധത്തോടുകൂടിയാവന്റെ പേർ. പ്രാസികഃ കൌന്തികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കുന്തമാകുന്ന ആയുധത്തോടുകൂടിയാവന്റെ പേർ.

ചമ്ബീ ഫലകപാണിസ്ത്യാൽ പതാകീ വൈജയന്തികഃ അനുപ്തപശ്ചാന്നചമസ്ത്വഹായോടഭിചമസ്തമാഃ.

൭൧

ചമ്ബീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഫലകപാണിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വാർപരിശക്കാമന്റെ പേർ. പതാകീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) വൈജയന്തികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കൊടിക്കുറക്കാമന്റെ പേർ. അനുപ്തപഃ അനുചരഃ സഹായഃ അഭിചരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ സഹായക്കാമന്റെ പേർ. അനുപ്തപസ്ത്വഹായോടനുചരശ്ചാഭി ചമസ്തമാഃ എന്നും പാഠമുണ്ടു്.

പുരോഗാഗ്രസരഃ പ്രജാഗ്രതസ്തമപുരസ്തമാഃ

പുരോഗമഃ പുരോഗാമീ മന്ദഗാമീ തു മന്ദമഃ.

൭൨

പുരോഗഃ അഗ്രസരഃ പ്രജഃ അഗ്രതസ്തമഃ പുരസ്തമഃ പുരോഗമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പുരോഗാമീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മുന്നിൽനടക്കുന്നവന്റെ പേർ. അഗ്രസര എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു് അഗ്രസര എന്നുമാം. മന്ദഗാമീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) മന്ദമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പതുക്കെ നടക്കുന്നവന്റെ പേർ.

ജംഘാലോതിജ ചസ്തൃഖ്യൗ ജംഘാകരികജാംഘികൗ

തരസപീ തപരിതോ വേഗീ പ്രജവീ ജചനോ ജവഃ.

൭൩

ജംഘാലഃ അതിജവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വേഗം നടക്കുന്നവന്റെ പേർ. ജംഘാരികഃ ജാംഘികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ജംഘാബലംകൊണ്ടു ജീവിക്കുന്നവന്റെ പേർ. മേൽ പറഞ്ഞവ ൨-൦ വേഗം നടക്കുന്നവന്റെപേർ എന്നും ഒരു പക്ഷമുണ്ടു്. ജംഘിലോടതിജചസ്തൃഖ്യൗ എന്നും പാഠമുണ്ടു്. അപ്രകാരമായാൽ ജംഘാലഃ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു ജംഘിലഃ എന്നാക്കിക്കൊരിക്കയും വേണം. തരസപീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) തപരിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വേഗീ പ്രജവീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ജവനഃ ജവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ വേഗമുള്ളവന്റെ പേർ.

ജയോ യശ്ശക്യതേ ജേതും ജേയോ ജേതവ്യമാത്രകേ

ജൈതസ്ത ജേതാ യോ ഗച്ഛത്യലം വിദിപിപതഃ പ്രതി. രംസോടഭ്യമിത്യാടഭ്യമിത്രിണോപ്യഭ്യമിത്രിയ ഇത്യപി ഉപജ്ജസപസ്ത്യാഭ്യജ്ജസപീയ ഉജ്ജ്ജാതിശയാനപിതഃ.

൭൪

ജയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജയിപ്പാൻ കഴിയപ്പെടുന്നവന്റെ പേര്. ജേയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജയിക്കപ്പെട്ടവൻ യോഗ്യന്റെ പേര്. ജൈത്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജേതാ (ഈ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ജയിക്കുന്നവന്റെ പേര്. അദ്യമിത്രഃ അദ്യമിതീയഃ അദ്യമിതീനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം യാവനൊത്തൻ ശത്രുക്കളെ ക്ഷരിച്ചു യുദ്ധത്തിനായിക്കൊണ്ടു നേരിട്ടുകൊണ്ടുവോ അവന്റെ പേര്. ഉജ്ജ്വലസ്വപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉജ്ജ്വലസ്വീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ബലവാനായിരിക്കുന്നവന്റെ പേര്. ഉജ്ജ്വാട തിശയാനപിതഃ എന്നും പാഠമുണ്ട്. ആ പക്ഷത്തിൽ ഉജ്ജ്വലസ്വീ ന്റെ അതിശയത്തോടുകൂടിയവനെന്നും ഉജ്ജ്വലസ്വബലമെന്നും ധരിച്ചുകൊൾക. ഉജ്ജ്വാതിശയാനപിതഃ എന്നായാൽ ഉജ്ജ്വലത്തിന്റെ അതിശയമെന്നും ഉജ്ജ്വല ബലമെന്നും ധരിച്ചുകൊൾക. ഉജ്ജ്വലമെന്ന അകാമാന്തമായിട്ടും ഉജ്ജ്വല എന്നു സകാമാന്തമായിട്ടും രണ്ടുപ്രകാരമേണ ശബ്ദമുണ്ടാകയാൽ രണ്ടുപാഠവും യുക്തംതന്നെ എങ്കിലും ഉജ്ജ്വാതിശയാനപിതഃ എന്നുള്ള പാഠം ഏറ്റവും നല്ലതാകുന്നു എന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു.

സ്വാഭാസമാനരസീലോ മമിരോ മമികോ മമീ

കാമംഗമൃതഗാമീനാഹൃത്യന്തിനസ്തമാഭശം. ഞ

ഉമസ്വാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) ഉമസിലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പരന്ന മാറിടത്തോടുകൂടിയവന്റെ പേര്. മമിരഃ മമികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മമീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം മമസ്വാമിയുടെ പേര്. മമസ്വാമി=തേമിന്റെ ഉടമസ്ഥൻ. അനുഗാമീനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) യഥേഷ്ടമാകുവണ്ണം ഗമിക്കുന്നവന്റെ പേര്. അത്യന്തീനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഏറ്റവും നടക്കുന്നവന്റെ പേര്.

ശൂരോ വീരശ്ച വിക്രാന്തോ ജേതാ ജിജ്ഞാ ജിതപരഃ

സാംയുഗീനോ മണേ സാധുശ്ശസ്ത്രാജീവാദയസ്രിഷ്ട. ഞ

ശൂരഃ വീരഃ വിക്രാന്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം പരാക്രമിയുടെ പേര്. ജേതാ (ഈ-പു-പ്ര-ഏ) ജിജ്ഞാ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ജിതപരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ജയശീലന്റെ പേര്. സാംയുഗീനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) യുദ്ധസമർത്ഥന്റെ പേര്. ശസ്ത്രാജീവാദയസ്രിഷ്ട എന്നതിന്നു ശസ്ത്രാജീവഃ എന്നതുടങ്ങി സാംയുഗീനഃ എന്നതുവരെ ഉള്ള ശബ്ദങ്ങൾ ത്രിലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു.

ധ്വജിനീ ധാഹിനീ സേനാ പൃതനാനീകിനീ ചമുഃ

വരൂഹിനീ ബലം സൈന്യം ചക്രഞ്ചാനീകമസ്രിയാം. ഐ

ധ്വജിനീ വാഹിനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സേനാ പൃതനാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അനീകിനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചമുഃ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വര്യുമിനി (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ബലം സൈന്യം ചക്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അനീകം (അ-ന പ്ര-ഏ) പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ചമ-ം സേനയുടെ പേർ.

വ്യൂഹസ്തു ബലവിന്യാസോ ഭോജണ്യോഭയോയധി
പ്രത്യാസാരോ വ്യൂഹപാർഷ്ണിസ്സൈന്യപുഷ്പേ പതിഗ്രഹഃ

വ്യൂഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ബലവിന്യാസത്തിന്റെ പേർ. ബലവിന്യാസം=ബലത്തിന്റെ വിന്യാസം. ബലം=സൈന്യം വിന്യാസം=വേണ്ടപ്രകാരമുള്ള നിറുത്തൽ. മുഖേനമാഹതഃ പുഷ്പേ തൽപുഷ്പേ ച പദാന്തയഃ പാർശ്വയോശ്ചഗജാഃ കാച്ഛാപ്യഹോയം പരികീർത്തിതഃ ഇത്യാദിവചനത്തെ അനുസരിച്ചു അഗ്രത്തിങ്കൽ തേരുകളും അതുകളുടെ പിന്നിൽ അശ്വങ്ങളും അതുകളുടെ പിന്നിൽ കാലാളുകളും ഇന്ദ്രഭാഗങ്ങളിൽ ഗജങ്ങളുമായി വരംവിധത്തിൽ സൈന്യത്തെ നിറുത്തിയാൽ അതിന്നു വ്യൂഹമെന്നു പേരാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞു കൊൾക. ഭോജണ്യോഭയോയധി എന്നതിന്നു യുദ്ധത്തിങ്കൽ ഭണ്ഡാദികളാകുന്ന ഭോജനവും വ്യൂഹത്തിന്നു ഭവിക്കുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. ഭണ്ഡവ്യൂഹം, ഭോഗിവ്യൂഹം, മണ്ഡലവ്യൂഹം, ചക്രവ്യൂഹം ഇത്യാദികൾ യുദ്ധത്തിന്നായി കൊണ്ടുള്ള ബലവിന്യാസത്തിന്റെ ആകൃതിഭേദത്തെ അനുസരിച്ചു പറകപ്പെടുന്ന പേരുകളാകുന്നു എന്നു സാരത്തെ ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക. ഭണ്ഡവ്യൂഹാദികളുടെ ലക്ഷണങ്ങൾ കാമനകീയം മുതലായ ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ കാണാനുണ്ട്. എങ്കിലും വിസ്തരഭയം ഹേതുവായിട്ടു ഇവിടെ പ്രസംഗിക്കുന്നില്ല. പ്രത്യാസാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വ്യൂഹപുഷ്പഭാഗത്തിന്റെ പേർ. പ്രതിഗ്രഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സൈന്യപുഷ്പഭാഗത്തിന്റെ പേർ.

ഏകേകൈകരമാ ത്വശ്ചാ പത്തിഃ പഞ്ചപദാതികാ
പാത്യംഗൈശ്ചീമണ്ണൈസ്സഞ്ചൈഃ ക്രമാഭാഖ്യാ യഥോത്തരം

സേനാമുഖം ഗുല്മഗണൗ വാഹിനീ പൃതനാ ചമുഃ
അനീകിനീ ദശാനീകിനുകേഷരഹിണ്യഥ സംപദി. പച
സംപത്തിഃ ശ്രീശ്ചലക്ഷ്മീശ്ച വിപത്യാവിപദാപഭൌ
ആയുധാശ്ച പ്രഹരണം ശസ്ത്രമസ്ത്രമമാശ്ചീയാം. പച

ധനുശ്ചാപൗ ധനാശരോസനകോഭണ്ഡകാർമ്മുകം
ഇഷ്ടാസോഽപ്യഥ കണ്ഠസ്തുകാളപുഷ്പം ശരാസനം. പച

ഏകേഭാ ഏകമമാ ത്രുശാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പത്തിഃ(ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പഞ്ചപദാതികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഏകേഭാഏകമമാ ത്രുശാ പഞ്ചപദാതികാ സേനാ പത്തിഃ എന്നു നപയമാകുന്നു. ഏകേഭയായി ഏകമമായായി ത്രുശായായി പഞ്ചപദാതികയായിരിക്കുന്ന സേനാ പത്തിയായി ഭവിക്കുന്നു എന്നു അനപയാത്മമാകുന്നു. ഏകേഭാ=ഏകമായിരിക്കുന്ന ഇതേത്തോടുകൂടിയതു്. ഏക=ഒന്നു്. ഇഭം=ഗജം. ഏകമമാ=ഏകമായിരിക്കുന്ന മമത്തോടുകൂടിയതു്. മമം=തേർ ത്രുശാ=മൂന്നു അശ്വങ്ങളോടുകൂടിയതു്. അശ്വങ്ങൾ=കുതിരകൾ. പഞ്ചപദാതിക=അഞ്ചു പദാതികളോടുകൂടിയതു്. പദാതികൾ=കാലാളുകൾ. ഇങ്ങനെ പരിഭാഷകളെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ഒരു ഗജത്തോടും ഒരു തേരോടും മൂന്നുകുതിരകളോടും അഞ്ചു കാലാളുകളോടുംകൂടിയ സേനയ്ക്കു പത്തി എന്നു പേരാകുന്നു എന്നു മേൽപറഞ്ഞതിന്റെ സാരമെന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. പത്ത്=ഗൈ: ത്രിഗുണൈ: സർവ്വൈ: (അ-ന-തു-ബ) ക്രമാൽ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) അഖ്യാ: (അ-സ്രീ-പ്ര-ബ) യഥാമാന്തരം (അ) സേനാമുഖം (അ-ന-പ്ര-ബ) ഗുലു: ഗണൈ: (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വാഹിനി (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പൂതനാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചതു: (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അനീകിനി ദശാനീകിനി അക്ഷൗഹിനി (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പത്ത്=ഗൈ: ത്രിഗുണൈ: സർവ്വൈ: ച യഥാമാന്തരം ക്രമാൽ സേനാമുഖം ഗുലു: ഗണൈ: വാഹിനി പൂതനാ ചതു: അനീകിനി ദശാനീകിനി അക്ഷൗഹിനി അഖ്യാ: എന്നു നപയമാകുന്നു. ത്രിഗുണങ്ങളായിരിക്കുന്ന പത്ത്=ഗണങ്ങൾകൊണ്ടും ത്രിഗുണങ്ങളായിരിക്കുന്ന സർവ്വങ്ങൾകൊണ്ടും അങ്ങോട്ടങ്ങോട്ടു ക്രമേണ സേനാമുഖം ഗുലു: ഗണം വാഹിനി പൂതനാ ചതു അനീകിനി ദശാനീകിനി അക്ഷൗഹിനി എന്നിപ്രകാരം അഖ്യകൾ ഭവിക്കുന്നു എന്നു അനപയാത്മമാകുന്നു. ത്രിഗുണങ്ങൾ=മൂന്നിൽ പെരുകിയവ. പത്ത്=ഗണങ്ങൾ=പത്തിയുടെ അംഗങ്ങൾ. പത്തി=മേൽപറഞ്ഞതുതന്നെ. അംഗങ്ങൾ=അനമുതലായവ. സർവ്വങ്ങൾ=സേനാമുഖാദിയാകുന്ന അതാതിന്റെ അംഗങ്ങൾ. അഖ്യകൾ=പേരുകൾ. ഇങ്ങിനെ പരിഭാഷകളെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. പത്തി എന്നു മേൽപറകപ്പെട്ടതായ സേനയുടെ അംഗങ്ങളായ അന, തേർ, കുതിര, കാലാൾ, എന്നിവകൾതങ്ങളുടെ സംഖ്യ മൂന്നിൽ പെരുകിയാൽ ഉണ്ടാകുന്ന സംഖ്യകളോടു ചേർന്നുകൂടാതിരുന്നാൽ അസേനയ്ക്കു സേനാമുഖമെന്നു പേരാകുന്നു എന്നും സേനാമുഖത്തിന്റെ അംഗങ്ങൾ മേൽപ്രകാരമായാൽ ഗുലുമെന്നു പേരാകുന്നു എന്നും ഗു

പുത്തിന്റെ അംഗങ്ങൾ മേൽപ്രകാരമായാൽ ഗണമെന്നു പേരാകുന്നു എന്നും ഗണത്തിന്റെ അംഗങ്ങൾ മേൽപ്രകാരമായാൽ വാഹിനീ എന്നു പേരാകുന്നു എന്നും വാഹിനിയുടെ അംഗങ്ങൾ മേൽപ്രകാരമായാൽ പൂതന എന്നു പേരാകുന്നു എന്നും പൂതനയുടെ അംഗങ്ങൾ മേൽപ്രകാരമായാൽ ചമു എന്നു പേരാകുന്നു എന്നും ചമുവിന്റെ അംഗങ്ങൾ മേൽപ്രകാരമായാൽ അനീകിനീ എന്നു പേരാകുന്നു എന്നും അനീകിനിയുടെ അംഗങ്ങൾ മേൽപ്രകാരമായാൽ ദശാനീകിനീ എന്നു പേരാകുന്നു. എന്നും ദശാനീകിനിയുടെ അംഗങ്ങൾ മേൽപ്രകാരമായാൽ അക്ഷൗഹിനീ എന്നു പേരാകുന്നു എന്നും മേൽപറഞ്ഞതിന്റെ സാരമെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. സേനാമുഖാദികളുടെ അംഗസംഖ്യകളെ ഇതിനു താഴെ സുഖബോധത്തിനായി കാണിക്കുന്നു.

സമ്പൽ (ദ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സമ്പത്തിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശ്രീഃ ലക്ഷ്മീഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം സമ്പത്തിന്റെ പേർ. വിപത്തിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വിപൽ ആപൽ (ദ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ആപത്തിന്റെ പേർ. ആയുധം പ്രഹരണം ശസ്ത്രം അസ്ത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ആയുധത്തിന്റെ പേർ. ധനഃ (സ-പ്ര-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. അത്രയുമല്ല ധനഃ എന്നും ഉകാരാന്തമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം. ചാവഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. ധനപ (ന-ന-പ്ര-ഏ) ധനപം എന്നു അകാരാന്തമായിട്ടുമാം. ശമാസനം കോദണ്ഡം കാമുകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇഷ്ടാസഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വില്ലിന്റെ പേർ. കാളപുഷ്പം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കണ്ണന്റെ വില്ലിന്റെ പേർ.

കപിധ്വജസ്യ ഗാണ്ഡീവ ഗാണ്ഡിവൗ പുനപുംസകൌ കോടിരസ്പാടനിശ്ശോഭേ തലേ ജ്യാംബാതവാരണേ. വരഗാണ്ഡീവഃ ഗാണ്ഡീവഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗങ്ങളായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ം അജ്ഞനന്റെ വില്ലിന്റെ പേർ. അടനിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അടനീ എന്നു ഈകാരാന്തമായിട്ടുമാം വില്ലിന്റെ അഗ്രങ്ങളുടെ പേർ. ഗോധേ (അ-സ്രീ-പ്ര-ദപി) തലേ (അ-ന-പ്ര-ദപി) ഇവ ൨-ം വില്ലിന്റെ ഞാണീ കൈത്തണ്ടിന്മേൽ കൊള്ളാതെ ഇരിപ്പാൻ വേണ്ടി കെട്ടുന്ന കൈത്തോലിന്റെ പേർ.

ലസ്തകസ്തധനമ്ധ്യം മൌര്യീ ജ്യാ ശിഞ്ചിനീ ഗുണഃ സ്വാൽ പ്രത്യാലീഡമാലീഡമിത്യാദിസ്ഥാനപഞ്ചകം. ൨൫

ലസ്തകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വില്ലിന്റെ നടുവിന്റെ പേര്. മൌദ്യീ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ജാ(അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ)ശിഞ്ചിനീ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഗുണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഞാണിന്റെ പേര്. പ്രത്യാലീഡം അലീഡം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇത്യാദി എന്നുണ്ടാകയാൽ ഗ്രഹിക്കേണ്ടവ സമപദം വൈശാഖം മണ്ഡലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-൦ വില്ലാളികളുടെ ഓരോവിധമുള്ള നിലഭേദത്തിന്റെ പേര്. ഇടത്തേക്കാലിന്റെ മുട്ടിന്റെ താഴെ ഭാഗം നീന്തിയും വലത്തേക്കാലിന്റെ മുട്ടിന്റെ താഴെ ഭാഗം നീന്താതെയുമുള്ള നിലിനെ പ്രത്യാലീഡമെന്നു പറയുന്നു. പ്രത്യാലീഡത്തിന്റെ ജംഘാപ്രസാര സങ്കോചങ്ങൾ വിപരീതങ്ങളായാൽ അലീഡമാകയും ചെയ്യും. സമതോപന കാലുകളെ വച്ചിട്ടുള്ള നിലിനെ സമപദമെന്നു പറയുന്നു. പാദശാഖഗുലപ്രമാണമായ അന്തരത്തോടുകൂടുംവണ്ണം കാലുകളെ വച്ചുനില്ക്കുന്നതിന്നു ശൈവാലമെന്നുപേരാകുന്നു. മണ്ഡലാകാരേണ കാലുകളെ വച്ചു നിൽക്കുന്നതിന്നു മണ്ഡലമെന്നു പേരാകുന്നു.

ലക്ഷം ലക്ഷ്യം ശമവൃഞ്ച ശരാഭാസ ഉപാസനം
പുഷ്പതം കഞ്ചാണവിശിഖാജിഹ്വഗവഗാശുഗാഃ. ഘന
കളംബമാഗ്നശരഃ പത്രി രോപ ഇഷ്ടർഭായോഃ
പ്രക്ഷേപഉനാസ്തു നാരാചഃ പക്ഷോ വാജസ്മിഷ്ടത്തരേ.
നിരസ്തഃ പ്രഹിതേബാണേ വിഷാകേ ദിഗ്ഘാലിപ്ലകൌ
തുണോപാസംഗതൂണീരനിഷംഗാ ഇഷ്ടധിർഭായോഃ. ഘ
തുണ്യാം ഖഡ്ഗേ തു നിസ്മിംശശ്ചരൂഢാസാസിമിഷ്ടയഃ
കൌക്ഷേയകോ മണ്ഡലാഗ്രഃ കരവാളഃ കൃപാണവൽ. ഘൻ

ലക്ഷം ലക്ഷ്യം ശമവൃം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ലാക്കിന്റെ പേര്. ശരാഭാസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉപാസനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വില്യനറിന്റെ പേര്. പുഷ്പതഃ ബാണഃ വിശിഖഃ അജിഹ്വഃ ഖഗഃ ആശുഗഃ കളംബഃ മാഗ്നഃ ശരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സരഃ എന്നും പ്രയോഗിക്കാം. ചിത്രപുംഖസ്തരശ്ചരഃ എന്നു കോശാന്തമുണ്ടു്. പത്രി (ന-പു-പ്ര-ഏ) രോപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇഷ്ടഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) സ്മിവിംഗമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം ഇവ ൧൨-൦ അമ്പിന്റെ പേര്. പ്രക്ഷേപഉനാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) പ്രക്ഷേഡനാഃ എന്നുമാം. പ്രക്ഷേപദനാഃ എന്നും പറയുമുണ്ടു്. നാരാചഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ഇവ ൨-൦ ഇരുമ്പുകൊണ്ടുണ്ടാക്കപ്പെട്ട ശരങ്ങളുടെ പേര്. പക്ഷഃ വാജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അസ്തിന്റെ കടയ്ക്കലെ തൂവലിന്റെ പേര്. ത്രിഷ്ടത്തരേ എന്നതി

നാଁ ഇനി പറയാൻ പോകുന്ന നിരസ്താദിലിപ്തകാന്തങ്ങളായ ശബ്ദങ്ങൾ ത്രിലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു് അർത്ഥമാകുന്നു. നിരസ്താ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അർത്ഥപ്പെട്ട അന്വിന്റെ പേർ. ടിഗ്ദ്ധഃ ലിപ്തകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം വിഷയം പുരട്ടിയ അന്വിന്റെ പേർ. തുണഃ ഉപാസംഗഃ തുണീരഃ നിഷംഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇഷ്ടധീഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) സ്ത്രീലിംഗമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം. തുണീ (ഇ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം ആചനാദിയുടെ പേർ. ഖഡ്ഗഃ നിസ്ത്രീംഗഃ ചന്ദ്രമാസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അസിഃ മിഷ്ടിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) മിഷ്ടിഃ ശബ്ദത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തിങ്കൽ ഔഷ്ഠി ശബ്ദത്തെ ചേർത്തിട്ടും ചരിക്കാം. കൌരുകേഷയകഃ മണ്ഡലാഗ്രഃ കരവാളഃ കൃപാണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കരവാളഃ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തു കരവാള എന്നാമം. ഇവ ൪-ാം വാളിന്റെ പേർ.

സൗരഃ ഖഡ്ഗാദിമുഖേഷു സ്യാന്മേഖലാ തന്നിബന്ധനം
ഫലകോസ്ത്രീഫലഞ്ചൈവ സംഗ്രാഹോ മുഷ്ടിരസ്യയഃ. ൯൦

സൗരഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) വാൾ മുതലായതിന്റെ പിടിയുടെ പേർ. മേഖലാ (അ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) വാളു കൈയിൽനിന്നുവീണുപോകാതെ ഇരിപ്പാൽവേണ്ടി വാൾപ്പിടിയിലുമ്പും വാൾക്കാരുന്റെ മണിക്കണ്ടത്തിനുമേലും കൂട്ടിക്കെട്ടുവാനുള്ള കച്ചയുടെ പേർ. ഫലകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഫലകമെന്നു നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. ഫലം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചന്ദ്ര (ന-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം പരിചയുടെ പേർ. സംഗ്രാഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പരിച കൈകൊണ്ടു പിടിപ്പാനുള്ള സ്ഥാനത്തിന്റെ പേർ.

ഭൂഘനോ മുദഗ്ഗമഘനൈസ്ത്യാദിളീ കരവാളികാ

ഭിന്ദിപാലസ്സഗസ്തദ്യുഃ പരിഘഃ പരിഘാതനഃ. ൯൧

ഭൂഘനഃ മുദഗ്ഗഃ ഘനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം മുദത്തിയുടെ പേർ. ഇളീ (ഇ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) കരവാളികാ (അ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧-ാം ചെറുവാളിന്റെ പേർ. ഭിന്ദിപാലഃ സ്യഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം കവണയുടെ പേർ. പരിഘഃ പരിഘാതനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം ഇരമ്പുലക്കയുടെ പേർ.

ചപയഃ കാരസ്സധിതിഃ പരശുശ്ച പരശപയഃ

സ്യാച്ഛസ്ത്രീ ചാസിപതീ ച മരശ്ശുരികാ ചാസിധേനുക്വ.

കാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സ്ത്രീലിംഗമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം. സ്ത്രീലിംഗമായാൽ കാരാമി എന്നാകുന്നു. സ്വധിതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) പരശുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) പരശപയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പര

സ്വയം എന്നുമാം. ഇവ ര-ം ചെമ്മഴുവിന്റെ പേർ. ശസ്ത്രീ അസിപതീ (ഇ-ശ്ശീ-പ്ര-ഏ) മഹാശ്വരീകാ അസിധേനകാ (അ-ശ്ശീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം മുരുകയുടെ പേർ. തമിഴ്ക്കുത്തിൽ കാണുന്നതു സ്വാച്ഛസ്രീചാസ്യപുതീച ക്ഷരീകാചാസിധേനകാ എന്നാകുന്നു. മറ്റും അനേക പുസ്തകങ്ങളിലുമുപകാരമെന്ന കാണുന്നു. മഹേശ്വരീകയിൽ സ്വാച്ഛസ്രീചാസ്യപുതീച മഹാശ്വരീകാചാസിധേനകാ എന്നാകുന്നു. രണ്ടു പാഠങ്ങളും നിർദ്ദോഷങ്ങളാകുന്നു എന്നത്രേ ഇവിടെ വിചാരിക്കേണ്ടതു്.

വാ പുംസി ശബ്ദം ശംകുനാ സർവ്വലം തോമമോട്സ്രിയാം പ്രാസസ്തു കുന്തഃ കോണസ്തു സ്രിതഃ പാളുശ്രീകോടയഃ.

ശബ്ദം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പൂലിംഗമായിട്ടുമാം. ശംകു(ഉ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം അമ്പിന്റെ അഗ്രത്തിങ്കൽ ഇരിമ്പുകൊണ്ടു മുട്ടിയോടുകൂടിയതായി ഉണ്ടാക്കിയെന്ന നാക്കിന്റെ പേർ. സർവ്വലം (അ-ശ്ശീ-പ്ര-ഏ) തോമഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം തോമമെന്ന അയ്യധത്തിന്റെ പേർ. തോമമെന്നതു് മന്മദസ്ഥാകാരമായ ഒരു അയ്യധമത്രേ ആകുന്നതു്. ശബ്ദാദി നാലും തോമത്തിന്റെ പേർ എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. പ്രാസഃ കുന്തഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം കുന്തത്തിന്റെ പേർ. കോണഃ(അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) പാളിഃ അശ്രിഃ കോടിഃ (ഇ-ശ്ശീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം വാൾ മുതലായ അയ്യധങ്ങളുടെ വായ്ത്തലയുടെ പേർ.

സർവാഭിസാരസ്സുവ്യാഖ്യാസ്സുവ്യാസനാഹനാർത്ഥകഃ
ലോഹാഭിസാരോസ്രുതാം രാജ്ഞാംനീരാജനാവിധിഃ.

സർവാഭിസാരഃ സർവ്വഘോഷഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) സർവ്വസനാഹനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം ചതുരംഗസൈന്യസനാഹത്തിന്റെ പേർ. ലോഹാഭിസാരഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) അയ്യധപാണികളായിരിക്കുന്ന രാജാക്കന്മാർക്കു യുദ്ധത്തിന്നു പുറപ്പെടുമ്പോൾ ചെയ്യേണ്ടതായ നീരാജനയുടെ പേർ. നീരാജനാ=തിരിയുഴിച്ചിൽ.

യത്സേനയാഭിഗമനമൗ തദഭിഷേണനം

യാത്രാ പ്രജ്യാഭിനിതൃണം പ്രസ്ഥാനം ഗമനം ഗമഃ. ന്ദി

അഭിഷേണനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സൈന്യത്തോടുകൂടെ ശത്രുവിന്റെനേരേ എതിർക്കുന്നതിന്റെ പേർ യാത്രാ പ്രജ്യാ (അ-ശ്ശീ പ്ര-ഏ) അഭിനിതൃണം പ്രസ്ഥാനം ഗമനം (അ-ന-പ്ര-ഏ)ഗമഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം യാത്രയുടെ പേർ.

സ്വാഭാസാരഃ പ്രസരണം പ്രചക്രം ചലിതാർത്ഥകം

അഹിതാൻ പ്രത്യഭിതസ്വ മണേ യാനമഭിക്രമഃ. ന്ന

ആസാദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രസരണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ സൈന്യത്തിന്റെ സർവ്വഭാരങ്ങളിലുള്ള വ്യാപ്തിയുടെ പേർ. പ്രചക്രം ചലിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പുറപ്പെട്ട സൈന്യത്തിന്റെ പേർ. അഭിക്രമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശത്രുക്കളുടെ നേരേയപ്പെടാതെ പുറപ്പെട്ട ചെല്ലുന്നതിന്റെ പേർ.

വൈതാളികാ ബോധകരാശ്രാദ്രികാ ഘാണികാത്മകാഃ സ്വച്ഛാഗധാസ്മ മഗധാ വന്ദിനഃ സ്തൂതിപാഠകാഃ. ൽ

വൈതാളികാഃ ബോധകരാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ഇവ ൨-൦ രാജാക്കന്മാരുടെ നിദ്രാനിവൃത്തിക്കായിക്കൊണ്ടു പാടുന്നവരുടെ പേർ. ചാക്രികാഃ ഘാണികാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ഇവ ൨-൦ മണികൊട്ടുന്നവരുടെ പേർ. മഗധാഃ മഗധാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ഇവ ൨-൦ രാജാക്കന്മാരുടെ അഗ്രത്തിങ്കൽ വംശക്രമത്തെ സ്തുതിക്കുന്നവരുടെ പേർ. മഗധാ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തിങ്കൽ മധുകാഃ എന്നു ചേർത്തിട്ടും പാഠമുണ്ടു്. വന്ദിനഃ (ന-പു-പ്ര-ബ) സ്തൂതിപാഠകാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ഇവ ൨-൦ രാജാക്കന്മാരെ സ്തുതിക്കുന്നവരുടെ പേർ. മഗധാദി നാലും ഏകാർത്ഥങ്ങളാകുന്നു എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്.

സംശപ്തകാസ്മ സമയാൽ അംഗ്രാമാദനിവർത്തിനഃ രേണുർഭടയഃ സ്രീയാംധുളിഃ പാംസുന്റനഭടയാരജഃ. ചൂണ്ണഃ ക്ഷോഭസ്സമുൽപിഞ്ചപിഞ്ചലൗ ഭൂശമാകുലേ പതാകാ വൈജയന്തീ സ്വാൽ കേതനംധപജമസ്രീയാം.

സംശപ്തകാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) പ്രതിജ്ഞാഹേതുവായിട്ടു യുദ്ധത്തിങ്കൽനിന്നു പിന്തിരിയാത്തവരുടെ പേർ. രേണുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) സ്രീലിംഗമായിട്ടുമാം. ധുളിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പാംസുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) പാംശുഃ എന്നുമാമെന്നു മഹേശ്വരീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. രജഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പൊടിയുടെ പേർ. ചൂണ്ണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുസകമായിട്ടുമാമെന്നു മഹേശ്വരീകയിൽ സ്പഷ്ടമാകുന്നു. ക്ഷോഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അർച്ചപൊടിച്ചു പൊടിയുടെ പേർ. രേണുഃ എന്നതുടങ്ങി ക്ഷോഭഃ എന്നതുവരെ ഉള്ള ശബ്ദങ്ങൾ ന-൦ പൊടിയുടെ പേർ എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. സമുൽപിഞ്ചഃ പിഞ്ചലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഏറ്റവും അകലമായിരിക്കുന്ന സൈന്യാദിയുടെ പേർ. ആകുലം = പരവശപ്പെട്ടതു്. പതാകാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വൈജയന്തീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കൊടിക്കുറയുടെ പേർ. കേത

നം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ധപഞ്ചം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പുല്ലിംഗമായിട്ടു
മാം. ഇവ ൨-ം കൊടിമരത്തിന്റെ പേര്.

സാ വീരാശംസനം യുദ്ധഭൂമിയാതി ഭയപ്രഭാ
അഹംപൂർവ്വമഹംപൂർവ്വമിത്യഹം പൂർവ്വികാസ്മിയാം. ൧൦൦

വീരാശംസനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അതിഭയങ്കരമായ പടനി
ലത്തിന്റെ പേര്. അഹംപൂർവ്വികാ (അ-സ്മ-പ്ര-ഏ) ഞാൻ
ഞാൻ മുന്തിലെന്നു തമ്മിലുള്ള തിരക്കിന്റെ പേര്.

അഹോപുരുഷികാ ലോലാഭാ സ്യാൽ സംഭാവനാത്മനി
അഹമഹമികാതുസാസ്യാൽ പരസ്തമം യോ ഭവേദഹംകാരഃ ൧൦൧

അഹോപുരുഷികാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഗർവ്വംഹേതുവായിട്ടു
ള്ള ആത്മബഹുമാനത്തിന്റെ പേര്. അഹമഹമികാ (അ-സ്മീ-
പ്ര-ഏ) ഞാൻ ശക്തനാകുന്നു ഞാൻ ശക്തനാകുന്നു എന്നിപ്രകാ
രമുള്ള അഹങ്കാരത്തിന്റെ പേര്.

ദ്രവിണം തരസ്സഹോബലശൈശ്യാണി സ്ഥാമ ശുഷുഞ്ച
ശക്തിഃ പരാക്രമഃ പ്രാണോ വിക്രമസ്തപതിശക്തിതാ. ൧൦൨

ദ്രവിണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) തമഃ സർവഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ബ
ലം ശൈശ്വം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സ്ഥാമ (ന-ന-പ്ര-ഏ) ശുഷുഞ്ച
(അ-ന-പ്ര-ഏ) ശുഷു എന്നു നകാരാന്തമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം.
ശക്തിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പരാക്രമഃ പ്രാണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇ
വ ൧൦-ം ബലത്തിന്റെ പേര്. വിക്രമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അതിശ
ക്തിതാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അതിശക്തിയുടെ പേര്.

വീരപാനന്തു യത്പാനം വൃത്തേ ഭാവിനിവാമണേ
യുദ്ധമായോധനം ജന്യം പ്രഥനം പ്രവിദാമണം. ൧൦൩

യുദ്ധമായോധനം സംഖ്യം സമീകം സാമ്പരായികം
അസ്മിയാം സമതാനീകരണാഃ കലഹവിഗ്രഹൈഃ. ൧൦൪

സംപ്രഹാരാഭിസംപാതകലിസംസ്ഫോടസംയുഗാഃ
അഭ്യാമർദ്ദസമാഹാരസംഗ്രാമാഭ്യാഗമാഹവാഃ. ൧൦൫

സമുദായസ്മിയസ്സഞ്ചൽ സമിത്യാജിസമിദ്യുധഃ
നിയുദ്ധം ബാഹുയുദ്ധേന തുദ്ധം മണസംക്ഷേപേ. ൧൦൬

വീരപാനം (അ-പു-പ്ര-ഏ) വീരപാണമെന്നുമാം. യുദ്ധാരം
കോലത്തിങ്കലോ യുദ്ധം കഴിഞ്ഞിട്ടോ യോദ്ധാക്കന്മാരാൽ ചെയ്തു
പ്പെടുന്ന മദ്യപാനത്തിന്റെ പേര്. യുദ്ധം അയോധനം ജന്യം
പ്രഥനം പ്രവിദാമണം യുദ്ധം അസ്തന്ദനം സംഖ്യം സമീകം സാ

വരദായികം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സമരഃ അനീകഃ രണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സമരാദികൾ ന-ം നപുംസകലിംഗങ്ങളായിട്ടുമാം. കലഹഃ വിഗ്രഹഃ സംപ്രഹാരഃ അഭിസംപാതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കലിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) സംസ്ഫോടഃ സംയുഗഃ അഭ്യാമർദ്ദഃ സമാംവാതഃ സംഗ്രാമഃ അഭ്യാഗമഃ ആഹവഃ സമുദായഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സംയൽ (ത-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സമിതിഃ അജിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സമിൽ (ത-സ്രീ-പ്ര-ഏ) യൽ (ധ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം യുദ്ധത്തിന്റെ പേർ. നിയുദ്ധം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ബാഹുയുദ്ധത്തിന്റെ പേർ. തുദ്ധലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) യുദ്ധത്തിന്റെ പരസ്പരസംബാധത്തിന്റെ പേർ.

ക്ഷേപളാ തു സിംഹനാദസ്ത്യാൽ ക്ഷിണാം ഫടനാ ഫടാ ക്രന്ദനം യോധസംഭാവോ ബൃഹദിതം കമിഗജ്ജിതം. ൧൦൭

ക്ഷേപളാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സിംഹനാദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ഹ-ം സിംഹധ്വനിയോടുകൂടിയ വീരനാദത്തിന്റെ പേർ. ഫടാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗജസംഘട്ടനത്തിന്റെ പേർ. ക്രന്ദനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പോർവിളിയുടെ പേർ. ബൃഹദിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഗജങ്ങളുടെ ശബ്ദത്തിന്റെ പേർ.

വിസ്ഫോരോ ധനുഷസ്ത്യാനഃ പടമാഡംബരൈ സമൈ പ്രസഭന്തു ബലാൽക്കാരോ ഹോഥ സഖലിതന്മരലം.

വിസ്ഫോരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വില്ലിന്റെ ഞാണു വലിച്ചു വിട്ടാൽ പുറപ്പെടുന്ന ശബ്ദത്തിന്റെ പേർ. പടഹഃ ആഡംബരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ഹ-ം യുദ്ധക്കൊട്ടിന്റെ പേർ. പ്രസഭം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ബലാൽക്കാരഃ ഹരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം ബലാലങ്കാരത്തിന്റെ പേർ. സഖലിതം മരലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ഹ-ം യുദ്ധമയ്യാദാലംഘനത്തിന്റെ പേർ.

അജന്യം ക്ലീബൽപാത ഉപസർഗ്ഗം ത്രയം

മൂർച്ഛാ തു കശുലം മോഹോച്ഛ്വയമർദ്ദസ്തു പീഡനം. ൧൦൮

അജന്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഉൽപാതഃ ഉപസർഗ്ഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം ശുഭാശുഭസൂചകത്തിന്റെ പേർ. മൂർച്ഛാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കശുലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മോഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം ബോധക്കേടിന്റെ പേർ. അവമർദ്ദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പീഡനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ഹ-ം സന്യാസികളോടുകൂടിയതായ തന്റെ ദേശത്തിനു ശത്രുസൈന്യത്താൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെടുന്ന നാശത്തിന്റെ പേർ.

അഭ്യവസ്ഥനം തപഭ്യാസാദനംവിജയോ ജയഃ
 വൈമശ്രുദ്ധിഃ പ്രതീകാരോ വൈമനീത്യാതനഞ്ച സാ. ൧൧൦
 അഭ്യവസ്ഥനം അഭ്യാസാദനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം
 ചതിച്ചാക്രമിക്കുന്നതിന്റെ പേർ. വിജയഃ ജയഃ (അ-പു-പ്ര-
 ഏ) ഇവ ൨-ം ജയത്തിന്റെ പേർ. വൈമശ്രുദ്ധിഃ (ഇ-സ്മി-
 പ്ര-ഏ) പ്രതീകാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വൈമനീത്യാതനം (അ-
 ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം വൈമപ്രതിവിധാനത്തിന്റെ പേർ.

പ്രഭാവോദ്രാവസന്ദ്രാവസന്ദാവോ വിദ്രവോ ദ്രവഃ
 അപക്രമോചയാനഞ്ച മണേ ഭംഗഃ പരാജയഃ. ൧൧൧
 പ്രഭാവഃ ഉദ്രാവഃ സന്ദ്രാവഃ സന്ദാവഃ വിദ്രവഃ ദ്രവഃ അപ-
 ക്രമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അപയാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഓ-
 ട്വത്തിന്റെ പേർ. പരാജയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) യുദ്ധത്തിങ്കലുണ്ടാ-
 കുന്ന തോൽവയുടെ പേർ.

പരാജിത പരാഭൂതേ ത്രിഷു നഷ്ടതിരോഹിതേ
 പ്രാപണം നിബർഹണം നികാരണം നിശാരണം. ൧൧൨
 പ്രവാസനം പരാസനം നിഷ്കൂടനം നിഹിംസനം
 നിപ്പാസനം സംജ്ഞാപനം നിർഗ്രന്ഥനമപാസനം. ൧൧൩
 നിസ്തർഹണം നിഹനനം ക്ഷണനം പരിവജ്ജനം
 നിപ്പാപണം വിശസനം മാരണം പ്രതിഘാതനം. ൧൧൪
 ഉദാസനപ്രമഥനക്രമനോജ്ജാസനാനി ച
 അലംഭപിഞ്ചവിശമ ഘാതോന്മാഥവധാ അപി. ൧൧൫

പരാജിതഃ പരാഭൂതഃ (അ-പു പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തോറ്റവ-
 ന്റെ പേർ. നഷ്ടഃ തിരോഹിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഒളി-
 ച്ചവന്റെ പേർ. ത്രിഷു എന്താണ്ടാകകൊണ്ടു പരാജിതാഭി നാ-
 ലുശബ്ദങ്ങളും ത്രിവിംശങ്ങളാകുന്നു എന്ന് അറിഞ്ഞുകൊൾക. പ്ര-
 മാപണം നിബർഹണം നികാരണം നിശാരണം പ്രവാസനം
 പരാസനം നിഷ്കൂടനം നിഹിംസനം നിപ്പാസനം സംജ്ഞാപ-
 നം നിർഗ്രന്ഥനം അപാസനം നിസ്തർഹണം നിഹനനം ക്ഷ-
 ണനം പരിവജ്ജനം നിപ്പാപണം വിശസനം മാരണം പ്രതി-
 ഘാതനം ഉദാസനം പ്രമഥനം ക്രമനം ഉജ്ജാസനം (അ-ന-
 പ്ര-ഏ) അലംഭഃ പിഞ്ചഃ വിശമഃ ഘാതഃ ഉന്മാഥഃ വധഃ (അ-
 പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം വധത്തിന്റെ പേർ.

സ്വാൽ പഞ്ചതാ കാലധർമ്മാ ദിഷ്യാന്തഃ പ്രളയോത്യയഃ
 അന്തോ നാശോ ദപയോർമൃത്യുർമ്മരണനിയനോഽസ്മിയാം

പഞ്ചതാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) കാലധർമ്മഃ ദിഷ്യാന്തഃ പ്രളയഃ അത്യയഃ അന്തഃ നാശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മൃത്യുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) സ്മി-ലിംഗമായിട്ടുമാം. മരണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നിധനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നിധനമെന്നു നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൧൦-൦ മരണത്തിന്റെ പേർ.

പരാസുപ്രാപ്തപഞ്ചതപ പദമതപ്രേതസംസ്ഥിതാഃ
മൃതപ്രമീത ത്രിഷേപതേ ചിതാ ചിത്വാ ചിതിഃ സ്മിയാം.

പരാസുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രാപ്തപഞ്ചതപഃ പദമതഃ പ്രേതഃ സംസ്ഥിതഃ മൃതഃ പ്രമീതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൭-൦ മരിച്ചവന്റെ പേർ. ത്രിഷേപതേ എന്നതിന്നു പരാസുഃ എന്നു തുടങ്ങി ഏഴുശബ്ദങ്ങൾ ത്രി-ലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ചിതാ ചിത്വാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ചിതിഃ (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ചുടലയുടെ പേർ.

കഞ്ചന്ധാസ്മി ക്രിയായുക്തമപമൃൽകളഞ്ചരം

ശ്ശശാനം സ്യാൽപിതൃവനം ക്ഷണപശ്ചാദമസ്മിയാം ൧൧൩

കഞ്ചന്ധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. തലയോട്ടുകൂടാത്തതായി നൃത്തക്രിയയെ ചെയ്യുന്ന ശരീരത്തിന്റെ പേർ. ശ്ശശാനം പിതൃവനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചുടലക്കാടിന്റെ പേർ. ക്ഷണപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശവഃ (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശവഃ എന്നു പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-൦ ശവത്തിന്റെ പേർ.

പ്രഗ്രഹോപഗ്രഹൌ വന്ദ്യാം കാമാ സ്യാൽ ബന്ധനാലയേ

പുംസി ഭൂമന്യുസവഃ പ്രാണായൈവം ജീവോസുധാരണം

അയുജ്ജീവിതകാലോ നാ ജീവാതുജ്ജീവനൈഷധം. ൧൧൪

പ്രഗ്രഹഃ ഉപഗ്രഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വന്ദ്യീ (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ) വന്ദിഃ എന്നു ഇകാരാന്തമായിട്ടുമാം. ഇവ ൩-൦ വലാമാദ്യാകർഷണത്തിന്റെ പേർ എന്നു മദ്യോദമടീകരിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. തമിഴ്കുത്തിൽ ബന്ധനത്തിന്റെ പേർ എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. കാമാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ബന്ധനാലയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ബന്ധനഗൃഹത്തിന്റെ പേർ. അസവഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഐ) പ്രാണഃ (അ-പു-പ്ര-ഐ) ഇവ രണ്ടും ബഹുവചനാന്തമായിട്ടല്ലാതെ പ്രയോഗമില്ല. ൨-൦ പ്രാണന്റെ പേർ. ജീവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അസുധാരണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പ്രാണധാരണത്തിന്റെ പേർ. അയുഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ജീവിതകാലഃ (അ-

പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ജീവനത്തോടുകൂടിയ കാലത്തിന്റെ പേര്. ജീവാതുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ജീവനൈഷധം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ജീവിപ്പിക്കുന്ന ഔഷധത്തിന്റെ പേര്.

ഇതി ക്ഷത്രിയവഗ്ഗ്.

വൈശ്യാവർഗ്ഗപ്രാരംഭഃ.

ഉരവ്യാ ഉരുജാ അർച്ചാ വൈശ്യാ ഭൂമിസ്പൃശോ വിശഃ
അജീവോ ജീവികാ വാത്താ വൃത്തിർവൃത്തനജീവഃന. ൧

ഉരവ്യാഃ ഉരുജാഃ അർച്ചാഃ വൈശ്യാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ഭൂമി സ്പൃശഃ വിശഃ (ശ-പു-പ്ര-ബ) ഇവ ൩-ം വൈശ്യാന്മാരുടെ പേര്. അജീവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജീവകാ വാത്താ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വൃത്തിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വൃത്തനം ജീവനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ജീവനോപായത്തിന്റെ പേര്.

സ്രീയാം കൃഷിഃ പാശുപാലും വാണിജ്യഞ്ചേതി വൃത്തയഃ
സേവാ ശപവൃത്തിരനൃതം കൃഷിരന്തരസിദ്ധന്തപൃതം. ൨

കൃഷിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കൃഷിയുടെ പേര്. പാശുപാലും (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഗോരക്ഷയുടെ പേര്. വാണിജ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കച്ചവടത്തിന്റെ പേര്. ച ഇതി (അ) വൃത്തയഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ബ) മേൽപറഞ്ഞ കൃഷ്യാദികൾ ൩-ം വൈശ്യാന്മാരുടെ വൃത്തികളാകുന്നു എന്നർത്ഥം. സേവാ (അ സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശപവൃത്തിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം സേവയുടെ പേര്. അനൃതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കൃഷിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കൃഷിയുടെ പേര്. ഉന്തരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഉന്തരഃ എന്നു പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. അന്താദി മുതലായ സ്ഥലങ്ങളിൽ വീണുപോയ നെല്പുണി മുതലായതിനെ ഓരോന്നായി പെറുക്കി എടുത്തു സമ്പാദിക്കുന്നതിന്റെ പേര്. സിദ്ധം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വിളവുഭൂമിയിൽ ഉടമസ്ഥന്റെ ഇച്ഛയനുസരിച്ചു കൊയിത്തുകഴിഞ്ഞുപോയതിന്റെശേഷം അന്താദി മുതലായ സ്ഥലങ്ങളിൽ കതിരുകൾ എടുത്തു സമ്പാദിക്കുന്നതിന്റെ പേര്. ജൃതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മേൽപറഞ്ഞ ഉന്തരസിദ്ധങ്ങൾ മണ്ടിനുംകൂടിയുള്ള പേര്.

ദേവ യാചിതായാചിതയോർമ്മാസംഖ്യം ഉതാമൃതേ
സത്യാനൃതം വാണിജ്യം സ്വാദൃഷം പശുഭഞ്ചനം. ന
ഉലാഭോത്ഥം പ്രയാഗസു കസീദം പൃഥ്വിജീവികാ
യാചന്തയാപ്തം യാചിതകം നിമയാദാപമിത്യകം. ര

മൃതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നിത്യമായി അരി മുതലായതിനെ
യാചിക്കുന്നതിന്റെ പേര്. അമൃതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അമൃതം ഒ
ന്നിനെ യാചിക്കാതെ ദൈവോപനതസന്തുഷ്ടനായി വസിക്കു
ന്നതിന്റെ പേര്. സത്യാനൃതം വാണിജ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ
൨-ം കച്ചവടത്തിന്റെ പേര്. സത്യാനൃതം വാണിജ്യം വ്യാപാരം
പോലെയുണ്ട്. പ്രണം പശുഭഞ്ചനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഉലാഭഃ
(അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം കടത്തിന്റെ പേര്. അത്ഥപ്രയാഗഃ
(അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) കസീദം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പൃഥ്വിജീവികാ (അ-
സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം താൻ മറ്റൊരാളെ പലിശയ്ക്കൊടു
ത്ത ധനത്തിന്റെ പലിശയ്ക്കൊടുത്ത ഉപജീവനത്തിന്റെ പേര്.
യാചിതകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) യാചിച്ചിട്ടു ലഭിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ
പേര്. അപമിത്യകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പകരം കൊടുത്തു ലഭിക്ക
പ്പെട്ടതിന്റെ പേര്.

ഉത്തമണ്ണാധമണ്ണൗ ദേവ പ്രയാഗസുഗ്രാഹകൗ ക്രമാൽ
കസീദകോ വാല്യുഷികോ പൃഥ്വാജീവശ്ച വാല്യുഷിഃ. ൭

ഉത്തമണ്ണഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) കടം കൊടുക്കുന്നവന്റെ പേര്.
അധമണ്ണഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) കടം വാങ്ങുന്നവന്റെ പേര്. കസീദ
കഃ വാല്യുഷികഃ പൃഥ്വാജീവഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വാല്യുഷിഃ (ഇ-
പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം കടം കൊടുത്തു അതിന്റെ പലിശയ്ക്കൊ
ടുപജീവിക്കുന്നവന്റെ പേര്.

ക്ഷേത്രാജീവഃ കഷ്ടശ്ച കൃഷികശ്ച കൃഷീവലഃ

ക്ഷേത്രം വൈശ്വദർശായേവം പ്രീഥിശാലുദ്ദേവോചിതം

ക്ഷേത്രാജീവഃ കഷ്ടഃ കൃഷികഃ കൃഷീവലഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൪-ം കൃഷിക്കാരന്റെ പേര്. വൈശ്വദർശം (അ-ന-പ്ര-ഏ)
പ്രീഥികളുടെ ഉത്ഭവത്തിന്നു യോഗ്യമായ സ്ഥലത്തിന്റെ പേര്.
ശാലേയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശാലികളുടെ ഉത്ഭവത്തിന്നു യോഗ്യ
മായ സ്ഥലത്തിന്റെ പേര്. പ്രീഥിശാലികൾ നെല്ലിൽ കരുവക
ജാതികളാകുന്നു. ഉമി പോയാൽ ചുക്കുന്ന അരിയോടുകൂടിയതിന്നു
പ്രീഥി എന്നും വെളുത്ത അരിയോടുകൂടിയതിന്നു ശാലി എന്നും
പേരാകുന്നു.

യവ്യം യവക്വം ഷഷ്ടീക്വ യവാദിവേനം ഹി യൽ
തില്യം തൈലീനചന്മാഷോമാണഭംഗാദിരൂപതാ. ൯

യവ്യം(അ-ന-പ്ര-ഏ)യവംവിളയും സ്ഥലത്തിന്റെ പേര്.
യവക്വം(അ-ന-പ്ര ഏ)കുറയവം വിളയും സ്ഥലത്തിന്റെ പേര്.
ഷഷ്ടീക്വം (അ-ന-പ്ര-ഏ)നചര വിളയും സ്ഥലത്തിന്റെ പേര്.
തില്യം തൈലീനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം എളുപ്പവിളയുംസ്ഥ
ലത്തിന്റെ പേര്. ഇപ്രകാരം മാഷോമാണഭംഗാശബ്ദങ്ങളിൽനി
ന്നും ഇതമണ്ടുശബ്ദങ്ങളുണ്ടാകുമെന്ന് ശേഷത്തിന്റെ അർത്ഥമാക
ുന്നു. അതു ഹേതുവായിട്ടു മാഷങ്ങൾ വിളയും സ്ഥലത്തിന്നു മാ
ഷ്യമെന്നും മാഷീണമെന്നും ഉമകൾ വിളയുംസ്ഥലത്തിന്ന് ഉമ്യ
മെന്നും ഔമീനമെന്നും അണക്കൾ വിളയുംസ്ഥലത്തിന്ന് അണ
വ്യമെന്നും അണവീനമെന്നും ഭംഗകൾ വിളയും സ്ഥലത്തിന്നു
ഭംഗ്യമെന്നും ഭാംഗീനമെന്നും പേരുകളാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹിച്ചു
കൊൾക. മാഷം=ഉഴുന്ന്. ഉമാ=അഗശി. അണ=ചെറുനെല്ല്.
ഭംഗം=ചെറുകമ്പുനെല്ല്. ഇങ്ങനെ മാഷോമാണഭംഗാ ശബ്ദങ്ങ
ളുടെ അർത്ഥങ്ങളേയും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

മൌദ്ഗീനകൈരൂപീണാദിശേഷധാന്യോദ്ഭവക്ഷമം
ശാകക്ഷേത്രാദികേ ശാകശാകടം ശാകശാകിനം. ൧൦

മൌദ്ഗീനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചെറുപയറു വിളയും സ്ഥല
ത്തിന്റെ പേര്. കൈരൂപീണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വരകവിളയും
സ്ഥലത്തിന്റെ പേര്. അദിപദംകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കേണ്ടതു് ച
ണ്ഡപയറു വിളയും സ്ഥലത്തിന്നു ചാണകീനമെന്നു പേര്. കോ
തമ്പം വിളയും സ്ഥലത്തിന്നു ഗൌധമീനമെന്നു പേര്. മുതിര
വിളയും സ്ഥലത്തിന്നു കൌലസ്ഥീനമെന്നു പേര് ഇത്യാദി. ശാ
കശാകടം ശാകശാകിനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ശാകങ്ങൾ
ഉണ്ടാകുന്ന സ്ഥലത്തിന്റെ പേര്.

ബീജാകൃതം തുപ്തകൃഷ്ണം സീത്വം കൃഷ്ണഞ്ച ഹല്യവൽ
ത്രിഗുണാകൃതം തൃതീയാകൃതം ത്രിഫല്യം ത്രിസീത്വമപിതസ്മിൻ.

ദിഗുണാകൃതേ തു സർവം പൂർവ്വം ശംഖാകൃതമപിഹ
ദ്രോണാഡകാദിവാപാദൈ ഏതേനികാഡകികാദയഃ. ൧൦

ബീജാകൃതം ഉപ്തകൃഷ്ണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വിതച്ചു
ഴുക നിലത്തിന്റെ പേര്. സീത്വം കൃഷ്ണം ഹല്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൩-ം ഉഴുകനിലത്തിന്റെ പേര്. ത്രിഗുണാകൃതം തൃതീയാകൃ
തം ത്രിഫല്യം ത്രിസീത്വം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം മുളാലുഴുക
നിലത്തിന്റെ പേര്. ദിഗുണാകൃതേ (അ-ന-സ-ഏ) തു (അ)

സഖം ചുട്ടും ശംഖാകൃതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അപി ഇഹ (അ) അ
നായാ—ദിഗുണാകൃതേ തു ചുട്ടും സഖം ഇഹ ശംഖാകൃതം അ
പി എന്നാകുന്നു. സാരം—ദിഗുണാകൃതത്തിങ്കലും ത്രിഗുണാകൃ
തത്തിങ്കൽ പരക്കപ്പെട്ടവ ഒക്കെയുമുണ്ട്. ശംഖാകൃതമെന്നു് ഒരു
നാമം വിശേഷിച്ചും ഉണ്ടു് എന്നാകുന്നു. അതുപോലെയാകട്ടെ
ദിഗുണാകൃതം ദിനീയാകൃതം ദിഹമധ്യം ദിനീത്യം ശംഖാകൃ
തം ഇവ ൩-ം ഇരുപതുവഴി നിലത്തിന്റെ പേർ എന്നു ധരിച്ചു
കൊൾക. ദ്രോണികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അറുപത്തുനാലുനാഴി വി
ത്തുവിതയ്ക്കുന്ന സ്ഥലത്തിന്റെ പേർ. അരുകികഃ (അ-പു-പ്ര-
ഏ) പതിനാറുനാഴി വിത്തുവിതയ്ക്കുന്ന സ്ഥലത്തിന്റെ പേർ.

ഖാരിയാപസു ഖാരിക ഉത്തമണ്ണായേന്ദ്രീയ

പുനപുനസകയോച്ഛപഃ കേദാരഃ കേരളമസ്യ തു.

൧൧

കൈദാരകം സ്വാൽ കൈദാർത്തം കൈരളം കൈദാരികംഗദേണ
ലോഷ്ഠാനി ലോഷ്ഠവഃ പുനസി കോടിശ്ശോലോഷ്ഠഭേദേന.

൧൨

ഖാരികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഒരു ഖാരി വിതയ്ക്കുന്ന സ്ഥലത്തി
ന്റെപേർ. ഉത്തമണ്ണായേന്ദ്രീയ എന്നതിന്നു ഉത്തമണ്ണ എന്നതു
മുതൽ ഖാരിക എന്നതുവരെ ഉള്ള ശബ്ദങ്ങൾ ത്രിവിംഗങ്ങളാകു
ന്നു എന്നു അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. വപുഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. കേദാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കേരളം
(അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം വിളവുനിലത്തിന്റെ പേർ. കൈദാ
രകം കൈദാർത്തം കൈരളം കൈദാരികം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ
൪-ം വിളവുനിലങ്ങളുടെ സമൂഹത്തിന്റെ പേർ. ലോഷ്ഠാനി
(അ-ന-പ്ര-ഐ) ലോഷ്ഠവഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഐ) ഇവ ൨-ം മങ്കട്ടയു
ടെ പേർ. ബഹുതപമുണ്ടെങ്കിൽ ബഹുവചനാന്തമായി പ്രയോ
ഗിച്ചുകൊൾക. കോടിശഃ ലോഷ്ഠഭേദേനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ
൨-ം മങ്കട്ട ഉടയ്ക്കും തടിയുടെ പേർ

പ്രാജനം തോദനം തോതം ഖനിതമവദാരേണ

ദാതം ലവിതമാഞ്ചന്ധാ യോതം യോക്തംമചമാ ഫലം.

നിരീഷം കൂടകം ഫാലഃ കൃഷ്ണകാ ലാംഗലം ഫലം

ഗോദാരേണ ച സീരോഥ ശ്യാ സ്രീയഗകിലകഃ.

൧൩

പ്രാജനം തോദനം തോതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം മു
ടികോലിന്റെ പേർ. പ്രാജനമെന്നുമാം. ഖനിതം അവദാര
േണ (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കൈയ്യൊട്ടിന്റെ പേർ. ദാതം
ലവിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അരിവാളിന്റെ പേർ. അ
ഞ്ചന്ധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) യോതം യോക്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ)

൧൪

ഇവ ൩-ം നക്ഷത്രവിന്റെ പേര്. ഫാലം നിമിഷം നിമിശമെന്നുമാം. കൂടകം കടകമെന്നുമാം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഫാലം കൃഷ്ണം (അ-പു-പ്ര-ഏ) കൃഷ്ണം എന്നുമാം. കൃഷ്ണം എന്നു ആകാശനായിട്ടുമാം. എന്നാൽ സൂര്യചിഹ്നമായും ചെയ്യും. കൃഷ്ണം കൃഷ്ണകൗഠമാലകൃഷ്ണകൗ എന്നു തദ്വചനമുണ്ടു്. മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ ൫-ം കരിയറയുടെ പേര്. ഫാലം കൃഷ്ണം ഇവ ൨-ം കൊഴുവിന്റെ പേര് എന്നും ശേഷമുള്ളവ കരിയറയുടെ പേര് എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. ലാഗലം ഫാലം ഗോദാരണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സീമ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം കരിയറയുടെ പേര്. തമിഴ് ക്ഷണിതഫലമെന്നതുടങ്ങി സീമ എന്നതുവരെ ഉള്ള ശബ്ദങ്ങൾ വെട്ടുംകരിയറയുടെ പേര് എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ശമ്വാ (അ-സൂ-പ്ര-ഏ) യുഗകിലക (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം നക്ഷത്രവിന്റെ പേര്.

ഈഷാ ലാഗലദണ്ഡസ്തോൽ സീതാ ലാഗലപദ്ധതിഃ
 പുംസി മേധിഃ ഖലോദാത സുസ്തം യൽ പശുഞ്ചഡനേ. ൧൫

ഈഷാ (അ-സൂ-പ്ര-ഏ) ലാഗലദണ്ഡഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കരിയറാലിന്റെ പേര്. പ്രളശംകരയോരീശസൂര്യന്മാരംലാഗലദണ്ഡകേ എന്നു തദ്വചനസാക്ഷിയും ഈശസ്തോലിനി തദ്വചനസാക്ഷിശാഫലദണ്ഡകേ എന്നു വിശേഷാലിയുമുണ്ടാകയാൽ ഈശാ എന്നുമാമെന്നു മഹേശ്വരീകയിൽ സ്പഷ്ടമാകുന്നു. സീതാ (അ-സൂ-പ്ര-ഏ) ലാഗലപദ്ധതിഃ (ഇ-സൂ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഉഷ്ണാളിയുടെ പേര്. ശീതാനദസ്തരിതിലാഗലപദ്ധതിയെപ്പോലെ ശീതാശാനനരിപേട സഹധർമ്മിണിപ ഇത്യാദികോശാനമുണ്ടാകയാൽ ശീതാ എന്നുമാമെന്നു മഹേശ്വരീകയിൽ സ്പഷ്ടമാകുന്നു. മേധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) മേധിഃ എന്നുമാമെന്നു മഹേശ്വരീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഖലോദാത (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കളത്തിൽ കാളൻയ കെട്ടുന്ന കുറിയുടെ പേര്.

അശുപ്രീഥിഃ പാടലസ്തോൽ സിതശുകയവൗ സമൗ
 തോക്മസു തത്ര ഫമിതേ കളായസു സതീനകഃ. ൧൯
 ഫലമേണമേണകൗ ചാസ്തിൻ കോമദൃഷസു കോദവഃ
 മംഗലപ്രകോ മസ്മോദഥ മകഷ്ടകമയുഷ്ടകൗ. ൨൦
 വനമുദ്ഗേ സർഷപേതു ദൈവ തന്തുഭക്തംബകൗ
 സിദ്ധാർത്ഥസ്പേഷധവഭോ ഗോധുമസ്തമനസ്സമൗ. ൨൧

അശുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രീഥിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) പാടലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം പ്രീഥിയുടെ പേര്. പാടലിഃ എന്നു

മുണ്ടെന്നു മഹേശ്വരമടികളിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. സിതളുക: യ
വ: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ യവത്തിന്റെ പേര്. തോക്മ: (അ-പു പ്ര-ഏ) വച്ചയവത്തിന്റെ പേര്. കളായ: സതീനക: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഹരമണ്ഡ: (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) രേണക: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦ വട്ടച്ചുണായിയുടെ പേര്. തോമ: പുനം പാറ മുണ്ടു്. ഹരേണ:ഖണ്ഡികാചാസ്മിൻ എന്നും പൊമുണ്ടു്. ആ പക്ഷണികൾ ഖണ്ഡികാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇതു് രേണകശ ബുന്തിനപകരം ചേരുന്നതാകുന്നു. കോമദൃഷ: കോദൃപ: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വരകിന്റെപേര്. മംഗല്യക: മസുര: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വെങ്കടലയുടെ പേര്. മക്ഷപ്തക: മദ്ധ്യപ്തക: വനമുദ്ഗ: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ കാട്ടുപയററിന്റെപേര്. സർപ്പ: തുരുട്ട: തുരുട്ട: എന്നുമാകുന്ന മഹേശ്വരമടികളാണു് കുടുംബക: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ കുടകിന്റെപേര്. സിദ്ധാ ത്ഥ: (അ-പു-പ്ര-ഏ) വെങ്കടകിന്റെ പേര്. ഗോധൃമ: സുമന: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കോതമ്പിന്റെ പേര്.

യവക: സ്യാത്തു കല്ലാഷയണ:കാ ഹരിമന്മക:

ഒട്ടാ തിലേ തിലപേജശ്വ തിലചിഞ്ചശ്വ നിഷ്ഫല. ഹർ

യവക:കല്ലാഷ: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കുറുമ്പത്തിന്റെ പേര്. സ്യാദ്വാവകസ്തുകല്ലാസ: എന്നും പൊമുണ്ടു്. ചണക: ഹരിമന്മക: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചണംവയററിന്റെപേര്. തിലപേജ: തിലചിഞ്ച: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കാഴ്ചാത്ത എള്ളിന്റെ പേര്.

ക്ഷവ: ക്ഷയാഭിജനനോ മാജിക കൃഷ്ണികാസ്മി

സ്മിയൗ കംഗുപ്രിയംഗു ദേവ അതസീസ്യാദമാക്ഷമാ. ൨൦

ക്ഷവ: ക്ഷയാഭിജനന: (അ-പു-പ്ര-ഏ) മാജിക കൃഷ്ണികാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) അസ്മി (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ കരികുടകിന്റെ പേര്. ക്ഷതാഭിജനന: എന്നും പൊമുണ്ടു്. കംഗു: പ്രിയംഗു: (ഉ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ തിനയുടെ പേര്. അതസീ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഉമാ ക്ഷമാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ അഗശിയുടെ പേര്.

മാതുലാനീ തു. ഭംഗായാം വ്രീഹിദേദസ്തപണ്ഡ: പുമാൻ

കിംശാരുസ്സസൃജകം സ്യാൽ കണിശം സസ്യമഞ്ജരീ. ൨൧

മാതുലാനീ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഭംഗാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചെറുകമ്പുനെല്ലിന്റെ പേര്. അഞ്ച: (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ചെറുനെല്ലിന്റെ പേര്. കിംശാരു: (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) സസ്യജകം

(അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം നെല്ലോകിന്റെപേര്. കണിശം(അ-ന-പ്ര-ഏ) സസ്യമഞ്ജരി (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കതിരിന്റെ പേര്.

ധാന്യപ്രീതിസ്തംബകരിഃ സ്തംബോഗുച്ഛസ്തുണാഭിനഃ
നാളീനാളഞ്ചകാണ്ഡാസ്യ പലാലോ ടസ്രീസനിഷ്ഠഃ.

ധാന്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പ്രീതിഃ സ്തംബകരിഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം നെല്ല് യവം മുതലായ ധാന്യങ്ങളുടെ പേര്. സ്തംബഃ(അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) പല്ലു മുതലായതിന്റെ തണ്ടിന്റെ പേര്. നാളീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നാളം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കാണ്ടഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം തണ്ടിന്റെപേര്. പലാലഃ(അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. വയ്ക്കോലിന്റെ പേര്.

കലംകരോ ബുസം ക്ലീഞ്ച ധാന്യതപചി തുഷഃ പുമാൻ
ശുകോസ്രീ ഹൃക്ഷണതീക്ഷ്ണാഗ്രേ ശമീ ശിഞ്ചാ ത്രിഷ്ഠത്തമേ.

ഋദ്ധമാവസിതം ധാന്യം പൂതന്തു ബഹുലീകൃതം
മാഷാഭയശ്ശമീധാന്യേ ശുകധാന്യേ യവാദയഃ.

൨൯

കലംകരഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ബുസം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചണ്ടിന്റെ പേര്. തുഷഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഉമിയുടെ പേര്. ശുകഃ(അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. ധാന്യങ്ങളുടെ കൂത്തവാലിന്റെ പേര്. ശമീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശിഞ്ചാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മാഷാഭിഫലത്തിന്റെ പേര്. മഹേശ്വരദീക്ഷയിൽ ദേശേശംഗ ഇതിപ്രസിദ്ധസ്യമാഷാഭിഫലസ്യ എന്നാകുന്നു. തമിഴ്കുത്തിൽ മുളത്തൊലിയുടെ പേര് എന്നു കാണുന്നു. ത്രിഷ്ഠത്തമേ എന്നതിന്നു് ഇനി പറയാൻ പോകുന്ന ഋദ്ധാഭി നാലുശബ്ദങ്ങൾ ത്രിലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു് അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ഋദ്ധം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പല്ലുകളെത്തു കൂട്ടിയ ധാന്യത്തിന്റെ പേര്. പൂതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പതിമോട്ടുകൂടാത്ത ധാന്യത്തിന്റെ പേര്. മാഷാദയഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ബ) ശമീ ധാന്യേ (അ-ന-സ-ഏ) മാഷാഭികൾ ശമീധാന്യങ്ങളിൽ ചേർന്നവയാകുന്നു എന്നു സാരത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. മാഷാഭികൾ ഉഴുന്നു മുതലായവ. ശമീധാന്യം=ശമീപ്രവേമായിരിക്കുന്ന ധാന്യം. ശമീ=മാഷാഭിഫലം. ഇവിടെ ഫലമെന്നതു് ബീജകോശമാകുന്നു. അതിന്റെ അകത്തു ഉണ്ടാകുന്ന ധാന്യമെന്നു താല്പര്യം. ശുകധാന്യേയവാദയഃ എന്നതിന്നു യവംമുതലായവ ശുകധാന്യങ്ങളിൽ ചേർന്നവയാകുന്നു എന്നു സാരത്തെ ഗ്രഹിച്ചു

കൊൾക. ശുക്ലധാന്യമെന്നതിന്നു കതിരിന്മേൽ വിളയുന്ന ധാന്യമെന്നു അർത്ഥമാകുന്നു.

ശാലയഃ കളമാദ്യാശ്ചഷ്ടികാദ്യാശ്ച പുംസ്യാമീ

തൃണധാന്യാനി നീചാമാ സ്രീഗോവധൃഗ്വചധുകാ. ൨൯

ശാലയഃ (ഇ-പു-പ്ര-ബ) കളമാദ്യഃ ഷഷ്ടികാദ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) കളമം മുതലായ ശാലികളും ഷഷ്ടികം മുതലായവയും ശുക്ലധാന്യങ്ങളിൽ ചേരുന്നവയാകുന്നു എന്നു സാമന്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. കളമെന്നതു ശാലികളിൽ ചേർന്നതായ ഒരു നെല്ലാകുന്നു. ഷഷ്ടികമെന്നതു നവമയാകുന്നു. അതു ശാലികളിൽ ചേർന്നല്ല. പൂർവ്വികളിൽ ചേർന്നതാകുന്നു എന്ന് ധരിച്ചുകൊൾക. പുംസ്യാമീ എന്നതിന്നു രാഷ്ട്രവശാലികളുമാഷ്ടികശബ്ദങ്ങൾ പൂർണ്ണങ്ങളാകുന്നു എന്നു അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. തൃണധാന്യാനി (അ-ന-പ്ര-ബ) നീചാമാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) നീചാമാ=ചമിനെല്ലു്. വരിനെല്ലു്=ചാമ മുതലായവ ഒക്കെയും തൃണധാന്യങ്ങളാകുന്നു എന്നു അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ഗവേധഃ (ഉ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗവധുകാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കാട്ടുമാതവിന്റെ പേർ എന്നു തമിഴിൽ കാണുന്നു എന്നു തമിഴ്ജ്ഞാനിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മഹേശ്വരമടീകയിൽ മൂന്നു വിശേഷത്തിന്റെ പേർ എന്നു വ്യാഖ്യാനിക്കുകയും കൊങ്കണഭാഷകൊണ്ടു ഇന്നതു എന്നു വ്യക്തമാക്കുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. കൊങ്കണഭാഷാപരിജ്ഞാനികൾ അവിടെ നോക്കി സംശയപരിഹാരത്തെ ചെയ്യുകൊൾകയും വേണം.

അയോഗം മുസലോടസ്രീ സ്വാദുഭുഖലമുഖലം

പ്രസഫോടനം ശുക്ലമസ്രീ ചാലനീ തിതളഃ പുമാൻ. ൩൦

അയോഗം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മുസലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഉലക്കയുടെ പേർ. മുസലശബ്ദം നപുംസകമായിട്ടുമാം. ഉഭുഖലം ഉഭുഖലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഉലകിന്റെ പേർ. പ്രസഫോടനം ശുക്ലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശുക്ലഃ എന്നു പൂർണ്ണമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-൦ മുറത്തിന്റെ പേർ. ചാലനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തിതളഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചല്ലടത്തിന്റെ പേർ.

സ്മൃതപ്രസവൗ കണ്ഡാലപിടൗ കടകിലിഞ്ജകൗ

സമാനൗ മസവത്യാന്തു പാകസ്ഥാനമഹാനസൗ. ൩൧

സ്മൃതഃ പ്രസവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കൊട്ടയുടെയും ചട്ടിയുടെയും പേർ. കണ്ഡാലഃ പിടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കൂടക്കൊട്ടയുടെ പേർ. കടഃ കിലിഞ്ജകഃ (അ-പു-പ്ര-

എ) ഇവ ൨-൦ പായയുടെ ചേർ. സുവതീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പാകസ്ഥാനം മഹാനസം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ അടുക്കളയുടെ ചേർ.

വൈശ്വരോഗവസ്തദദ്ധ്യക്ഷ സ്പുപകാരാസ്ത വല്ലവാഃ

അരാളികാ അന്ധസികാസ്തദാ ഔദനികാഗുണാഃ. ൨൮

വൈശ്വരോഗവഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) അടുക്കളയിലെ അധികാരിയുടെ ചേർ. സുപകാരഃ വല്ലവാഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പരിപ്പുകാരുടെ ചേർ. അരാളികാഃ അന്ധസികാഃ സുദാഃ ഔദനികാഃ ഗുണാഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഐ) ഇവ ൩-൦ ചോററുപണിക്കാരുടെ ചേർ. സുപകാരഃ വല്ലവാഃ അരാളികാഃ ഇവ ൩-൦ കുറുപ്പണിക്കാരുടെ ചേർ എന്ന് ക്ഷീരസപാമിമതമാകുന്നു. മഹേശ്വരമീകയിൽ സുപകാരാദി ഏഴും പാകകർത്താവിന്റെ ചേർ എന്നാകുന്നു എന്നു ധരിച്ചുകൊൾകയും വേണം.

അപൂപികഃ കാന്ദവികോ ഭക്ഷ്യകാര ഇമേ ത്രിഷു

അശ്വന്തമുദ്ധാനമധിശ്രയണീ ചുല്പിരന്തികാ. ൨൯

അപൂപികഃ കാന്ദവികഃ ഭക്ഷ്യകാരഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ മൂന്നും അപ്പമുണ്ടാക്കുന്നവന്റെ ചേർ. ഇമേത്രിഷു എന്നതിന്ന് വൈശ്വരോഗവ എന്നു തുടങ്ങി ഭക്ഷ്യകാര എന്നതുവരെയുള്ള ശബ്ദങ്ങൾ ത്രിലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. അശ്വന്തം ഉദ്ധാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അധിശ്രയണീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചുല്പിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചുല്പി എന്നു ഇവകാരാത്തമായിട്ടുമാം. അന്തികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അന്ദികാ എന്നുമാം. ഇവ ൩-൦ അടുപ്പിന്റെ ചേർ.

അംഗാരധാനികാംഗാരശകുചി ഹസന്ത്യപി

ഹസസ്യചുമനസ്രീ സ്വാദംഗാരോലാതമുന്മുകം. ൩൦

അംഗാരധാനികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അംഗാരശകുചി ഹസന്തീ ഹസന്തീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ തീക്കലത്തിന്റെ ചേർ. അംഗാരഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. അലാതം ഉന്മുകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ തീക്കൊള്ളിയുടെ ചേർ. അംഗാരഃ എന്നതു കനലിന്റെ ചേരെന്നും അലാതം ഉന്മുകം ഇവ ൨-൦ കുറിക്കൊള്ളിയുടെ ചേരെന്നും ഒരു മതമുണ്ടെന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

ക്ലിഞ്ചഞ്ചരീഷം ഭാഷോ നാ കന്ദുവാ സേപദനീസ്രിയാം

അലഞ്ചമന്യാന്മണികഃ കർഷ്യാലുർഗുളന്തികാ. ൩൧

അഞ്ചമീഷം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഭാഷ്യം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കനലുമാരുടെ ചേർ. കന്യഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) സ്ത്രീലിംഗമായിട്ടുമാം. സേവദനീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മദ്യമുണ്ടാക്കുവാനുപയോഗിക്കുന്നതായ ഒരു പാത്രത്തിന്റെ ചേർ. അലഞ്ചമഃ അലിഞ്ചമഃ എന്നുമാം. മണികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മംഗലിയുടെ ചേർ. കർമ്മീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അലഃ (ഉ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അലഃ എന്നും ഉപകാരാത്തമായിട്ടുമാം. ഗമന്തികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം കരകക്കിടങ്ങിന്റെ ചേർ.

പിതഃ സ്ഥാലുപാകണ്ഡം കലശസ്തു ത്രിഷു ദവയാഃ
ഘടഃ കടനിപാചസ്രീ ശമാവാ വല്മാനകഃ. ൩൨

പിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സ്ഥാലീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഉപാ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കണ്ഡം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം കലത്തിന്റെ ചേർ. പിതഃ സ്ഥാലുപാ എന്നുമാം. കലശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കലശമെന്നു നപുംസകമായിട്ടും കലശീ എന്നു സ്ത്രീലിംഗമായിട്ടുമാം. ഘടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഘടി എന്നു സ്ത്രീലിംഗമായിട്ടുമാം. കടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കടം എന്നു നപുംസകമായിട്ടുമാം. നിപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നിപം എന്നു നപുംസകമായിട്ടുമാം. ഇവ ൪-ം കടത്തിന്റെ ചേർ. ശമാവഃ വല്മാനകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചരാതിന്റെ ചേർ. സമാവഃ എന്നുമാം.

ഋജീഷം പിഷ്ഠപചനം കംഭസാസ്രീ പാനഭാജനം
കുതുഃ കൃതേഃ സ്തേഹപാത്രം സൈവാല്പാ കുതുപഃ പുമാൻ.

ഋജീഷം ഋമീഷമെന്നുമാം. പിഷ്ഠപചനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അമച്ചുകൊണ്ടുണ്ടാക്കുന്ന അട മുതലായതു ചേവിക്കുന്ന പാത്രത്തിന്റെ ചേർ. കംസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പാനഭാജനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പാലു മുതലായതു കുടിപ്പാനുള്ള പാത്രത്തിന്റെ ചേർ. കുതുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) തോലുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ എണ്ണപ്പാത്രത്തിന്റെ ചേർ. കുതുപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മേൽപ്രകാരമുള്ള ചെറിയ പാത്രത്തിന്റെ ചേർ.

സർവ്വമാവചനം ഭാണ്ഡം പാത്രാമത്രഞ്ച ഭാജനം

ദർപ്പിഃ കംബിഃ ഖജാകാച സ്രാത്തർദ്ദർദ്ദാരുഹസ്തകഃ. ൨൩

അവചനം ഭാണ്ഡം പാത്രം അമത്രം ഭാജനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം എല്ലാ പാത്രങ്ങൾക്കും സാധാരണമായ ചേർ. ദർപ്പിഃ കംബിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ദർപ്പി കംബീ ഇങ്ങനെ ഈകാരാത്തങ്ങളായിട്ടുമാം. ഖജാകാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ചട്ടുക

ത്തിന്റെ പേര്. തർദ്ദു (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ദാരുഹസ്തകു (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മരപ്പിടിയിട്ട ചട്ടകത്തിന്റെ പേര്.

അസ്രീ ശാകം ഹരിതകം ശിശുരസ്യ ഇ നാളികാ കളംബശ്വ കഡംബശ്വ വേഷവാമ ഉപസ്തരഃ. ൩൫

ശാകം ഹരിതകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ശിശു (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഇലക്കറിയുടെ പേര് എന്നു തമിഴ് ഭാഷയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. കുറിവെപ്പാറുപയോഗിക്കുന്ന ചീര മുതലായതിന്റെ പേര് എന്നു ധരിച്ചുകൊൾക, കളംബഃ കഡംബഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചീരമുതലായതിന്റെ തണ്ടിന്റെ പേര് വേഷവാമഃ വേസവാമഃ എന്നും വേശവാമഃ എന്നുമാം. ഉപസ്തരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കുറിവെപ്പാറുപയോഗമുള്ളതായ മഞ്ഞറുപ്പെടി, മുളകുപൊടി ഇത്യാദിയുടെ പേര്.

തിന്തിഡീകഞ്ച ചുക്രഞ്ച വൃക്ഷാമൃതം വേല്പജം മരിചം കോലകം കൃഷ്ണമുഷണം ധർമ്മപത്തനം. ൩൬

തിന്തിഡീകം ചുക്രം വൃക്ഷാമൃതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം പുളിയുടെ പേര്. വേല്പജം മരിചം കോലകം കൃഷ്ണം ഉഷണം ധർമ്മപത്തനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ാ മുളകിന്റെ പേര്.

ജീരകോ ജരണോഽജാജീ കണാ കൃഷ്ണ ഇ ജീരകേ സുഷവീ കാമവീ പൃഥവീ പൃഥു കാളോപകഞ്ചികാ. ൩൭

ജീരകഃ ജരണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അജാജീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കണാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ നാലും ജീരകത്തിന്റെ പേര്. സുഷവീ കാമവീ പൃഥവീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പൃഥു (ഉ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കാളാ ഉപകഞ്ചികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം കരിജീരകത്തിന്റെ പേര്.

ആർദ്രകം ശ്രംഗിവേരം സ്വാദമ ചരതാവിതുന്നകം കസ്തൂബശ്വ ച ധാന്യാകമഥ ശുണ്ഠീ മഹേഷധരം. ൩൮ സ്രീനപുംസകയോർദ്വിശപം നാഗരം വിശ്വഭോജം അരനാളക സൌവീര കല്യാഷാഭിഷ്ഠതാനി ച. ൩൯ അപന്തിസോമധാസ്യമു കഞ്ചലാനി ച കാഞ്ചികേ സഹസ്രഭവധി ജതുകം ബാലഹിനികം ഹിംഗു രാമാം. ൪൦

ആർദ്രകം ശ്രംഗിവേരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഇഞ്ചിയുടെ പേര്. ചരതാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വിതുന്നകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കസ്തൂബശ്വ (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) ധാന്യാകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം കൊത്തമ്പാലകിയുടെ പേര്. ശുണ്ഠീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-

പു) മഹേഷയം (അ-ന-പ്ര-ഹൃ) വിശ്വം (അ-ന-പ്ര-ഹൃ) വിശ്വാ എന്നു ആകാശാന്തരീലിംഗമായിട്ടുമാം. നാഗരം വിശ്വദേവ്യം (അ-ന-പ്ര-ഹൃ) ഇവ ൩-ം ചുക്കിന്റെ പേർ. അന്നാളകം സൗഖ്യം കല്യാണാഭിഷേകം അവന്തിസോമം ധാന്യം കഞ്ചലം കാഞ്ചികം (അ-ന-പ്ര-ഹൃ) ഇവ ൪-ം കാടിയുടെ പേർ. കല്യാണം അഭിഷേകം ഇങ്ങിനെ രണ്ടുപദമാകുന്നു എന്നു ഒരുമതമുണ്ടു്. സഹസ്രവേധി (ന-ന-പ്ര-ഹൃ) ജനകം ബാലഹികം (അ-ന-പ്ര-ഹൃ) ഹിംഗു (ഉ-ന-പ്ര-ഹൃ) രാമാം (അ-ന-പ്ര-ഹൃ) ഇവ ൫-ം കായത്തിന്റെ പേർ.

തൽപത്രി കാമവീ ചുമ്പീ ബാഷ്പികാ കഞ്ചമീ ചുമ്പു

നിശാഖ്യാ കാഞ്ചനീ പീതാ ഹരിദ്രാ ചമവണ്ണിനീ. ൭൧

തൽപത്രി (ന-പ്ര-ഹൃ) കാതിന്റെ മരമെന്നർത്ഥം. കായമുണ്ടാകുന്ന മരമെന്നു സാരം. കാമവീ ഇത്യാദികൾ നാമങ്ങളാകുന്നു. കാമവീ ചുമ്പീ (ഊ-സ്മീ-പ്ര-ഹൃ) ബാഷ്പികാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഹൃ) കഞ്ചമീ (ഊ-സ്മീ-പ്ര-ഹൃ) ചുമ്പു (ഉ-സ്മീ-പ്ര-ഹൃ) ഇവ ൫-ം കായമുണ്ടാകുന്ന മരത്തിന്റെ പേർ. നിശാഖ്യാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഹൃ) കാഞ്ചനീ (ഊ-സ്മീ-പ്ര-ഹൃ) പീതാ ഹരിദ്രാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഹൃ) ചമവണ്ണിനീ (ഊ-സ്മീ-പ്ര-ഹൃ) ഇവ ൫-മത്തളിന്റെ പേർ. നിശാഖ്യാ എന്നതിന്നു നിശയുടെ ആഖ്യപോലെ ഇരിക്കുന്ന ആഖ്യയോടുകൂടിയതു് എന്നർത്ഥമാകയാൽ രാത്രിയുടെ നാമങ്ങൾക്കെയും മത്തളിന്റെ നാമങ്ങളായ്ക്കുമെന്നറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

സാമുദ്രം യത്തുലവണമക്ഷീഞ്ചം വസിമഞ്ച തൽ

സൈന്ധവോസ്മീ ശീതശിവം മാണിമന്മഞ്ച സിന്ധുജം.

അക്ഷീഞ്ചം വസിമം (അ-ന-പ്ര-ഹൃ) ഇവ ൨-ം കടലുപ്പിന്റെ പേർ. സൈന്ധവഃ (അ-പ്ര-ഹൃ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. ശീതശിവം മാണിമന്മം സിന്ധുജം (അ-പ്ര-ഹൃ) ഇവ ൩-ം ഇതുപ്പിന്റെ പേർ.

മൌമകേ വസ്തകം പാക്യം വിധഞ്ച കൃതകേ ദ്വയം

സൌഖ്യചേടകുരചകേ തിലകം തത്രാ മേഘകേ. ൭൨

മൌമകം വസ്തകം (അ-ന-പ്ര-ഹൃ) ഇവ ൨-ം പടനയുപ്പിന്റെ പേർ. മൌമകേ ബസ്തകമെന്നുമാം. മൌമകേ ബസ്തകം വസ്ത എന്നു നാമമാലയിലുണ്ടു്. ശാമരീ എന്ന ദേശത്തിങ്കൽ താമസിക്കുന്ന പേരോടുകൂടിയതായ ഒരു ലവണാകമുണ്ടു്. അതിൽ ഉണ്ടാകുന്ന ഉപ്പിന്റെ പേർ എന്നു മഹേശ്വരസീകയിൽ പറഞ്ഞി.

രിക്കുന്നു. തമയിൽ ഭവിച്ചതുകയാൽ മൗമകമെന്നു അതിന്നു നാമമുണ്ടായി എന്നും ധരിച്ചുകൊൾക. വസ്തുക്കമെന്നതിന്റെ വ്യുല്പത്തിദീകയിൽ ഇല്ല. ഹേമചന്ദ്രമതം വസ്തുക്കു എന്നാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞിട്ടും ഉണ്ടു്. ബസ്തുകം എന്നതിന്നു ബസ്തുകസഭാമെന്നു അർത്ഥത്തെ കാണിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ബസ്തുകം=ആട്ടു് ആട്ടിന്റെ ഗന്ധംപോലെ ഇരിക്കുന്ന ഗന്ധത്തോടു കൂടിയതുകയാൽ മേൽപറഞ്ഞ ഉച്ഛിന്ന ബസ്തുകമെന്നു പേരുണ്ടെന്നു ദീകാശയത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. തമിഴ്കുത്തിൽ വസ്തുകമെന്നു കാണുന്നു. വസ്തുകമെന്നുള്ള പക്ഷത്തിന്നു മൂലമിന്നതെന്ന് അറിയുന്നതുമില്ല. പാകും വിധം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ക്ഷാരമുത്തികയെ പചിച്ചുണ്ടാക്കുന്ന ഉച്ഛിന്റെ പേർ. സൗഖ്യവർദ്ധം അക്ഷം തമകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം തുവർച്ചിലയുച്ഛിന്റെ പേർ. തിലകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കറുത്ത തുവർച്ചിലയുച്ഛിന്റെ പേർ. സൗഖ്യവർദ്ധനൂതമകമെന്നും പാറുമുണ്ടു്.

മത്സ്യണ്ഡീ ഫാണിതം ഖണ്ഡവികാരശ്ശർമാ സിതാ കൂട്ടികാ ക്ഷീരവികൃതിസ്സാ സോളാ തു മാജ്ജിതാ. ഓര മത്സ്യണ്ഡീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഫാണിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കണ്ടശർമ്മയുടെ പേർ. ഖണ്ഡവികാരഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ശർമാ സിതാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം പഞ്ചസാരയുടെ പേർ കൂട്ടികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ക്ഷീരവികൃതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തൈരോ മോരോ കൂട്ടി കാച്ചിയ പാലിന്റെ പേർ. മസാളാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മാജ്ജിതാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ജീരകവും മുളകും പഞ്ചസാരയും കൂട്ടിക്കുടഞ്ഞ തൈരിന്റെ പേർ. എന്നു ചിലരുടെ പക്ഷം. മറ്റുള്ളവർ തൈർ, തേൻ, പഞ്ചസാര, മുളകു്, ഇഞ്ചി ഇത്യാദികളെക്കൊണ്ടു നിർമ്മിക്കുന്ന ലേഹ്യത്തിന്റെ പേർ എന്നു പറയുന്നു. സ്വാദസാളാതുമാജ്ജികാ എന്നും പാറാം കാണുന്നു.

സ്വാത്തേമനന്തു നിഷ്ഠാനം ത്രിലിംഗാ വാസിതാവധഃ ശുലാകൃതം ഭിതം സ്വാചശുദ്ധമുഖ്യേണ ചൈവരം. രാദി തേമനം നിഷ്ഠാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കുറിയുടെ പേർ. ത്രിലിംഗാവസിതാവധഃ എന്നതിന്നു് ഇനിമേൽ വാസിതശബ്ദം വരെ ത്രിലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു് അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ശുലാകൃതം ഭിതം ശുദ്ധം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഇരുമ്പുകോലിന്മേൽ കോത്തു ചൂട്ട മാംസാദിയുടെ പേർ. ശുലാകൃതം ഭിതം എന്നും പാറുമുണ്ടു്. ഉഖ്യം ചൈവരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കലത്തിൽ ചേർന്നിട്ടുള്ളതിന്റെ പേർ.

പ്രണീതമുപസമ്പന്നം പ്രമസ്തം സ്യാൽ സുസംസ്കൃതം
സ്യാൽ പിച്ഛിലന്തു വിജിലം സമ്മുഷ്ടം ശോധിതം സമം.

പ്രണീതം ഉപസമ്പന്നം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പാകം ചെയ്യതിന്റെ ചേർ എന്നു ചിലരുടെ പക്ഷം. രസാദികളുടെ തി കയോടു കൂടിയതിന്റെ ചേർ എന്നത്രേ അനൂന്മാർ പറയുന്നത്. പ്രമസ്തം സുസംസ്കൃതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം നല്ലവണ്ണം നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട കറി മുതലായതിന്റെ ചേർ. പിച്ഛിലം വിജിലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കുർദ്ദായതിന്റെ ചേർ. സമ്മുഷ്ടം ശോധിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം നീർമലായതിന്റെ ചേർ.

ചിക്കണം മന്യണം സ്തിഗ്ദ്ധം തുല്യ ഭാവിതവാസിതേ
ആപകം ചൈരലിമദ്യേഷാ ലാജാഃ പും ഭൂമ്നിചക്ഷതാ.

ചിക്കണം മന്യണം സ്തിഗ്ദ്ധം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നെയ് മു തലായ സ്തോഹദ്രവ്യത്തോടു കൂടിയതിന്റെ ചേർ. ഭാവിതം വാ സിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം സുഗന്ധമാക്കപ്പെട്ടതിന്റെ ചേർ. ആപകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചൈരലിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) അ ല്ലാഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം പക്ഷതി വേവിച്ച യവം മുത ലായതുകൊണ്ടോ നെയ് മുതലായതിൽ വറുത്ത യവം മുതലായ തുകൊണ്ടോ ഉണ്ടാക്കുന്നതായും ഒരു ദേശത്തിങ്കൽ പോലീ എന്നു വ്യവഹാരത്തോടു കൂടിയതായും മിക്കുന്ന പദാത്മത്തിന്റെ ചേർ. ഏജ്ജം, ശക്മ മുതലായതും അരിമാവുകൂട്ടി ഉണ്ടാക്കുന്നതിന്റെ ചേർ എന്നു തമിഴ്കുത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ലാജാഃ (അ- പു-പ്ര-ഐ) അക്ഷതാഃ (അ-പു-പ്ര-ഐ) ഇവ ൨-ം നിത്യബഹുവ ചനാന്തങ്ങളത്രേ ആകുന്നത്. ഇവ ൨-ം മലരിന്റെ ചേർ.

പുഷ്പം സ്തോചിപിടകോ ധാനാ ഭൃഷ്ടമവേ സ്രിയഃ

പുഷ്പാപുഷ്പഃ പിഷ്ടകസ്തോചൽ കരോദധിസക്തവഃ. ഭവ

പുഷ്പഃ ചിപിടകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അവിലി ന്റെ ചേർ. ധാനാഃ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഐ) നിത്യബഹുവചനാന്ത മാകുന്നു. വറുത്ത യവത്തിന്റെ ചേർ. പുഷ്പഃ അപുഷ്പഃ പിഷ്ട കഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം അപ്പത്തിന്റെ ചേർ. കരോദഃ (അ-പു-പ്ര-ഐ) ദധിസക്തവഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഐ) ഇവ ൨-ം തൈ രിൽചെത്തു വറുത്ത യവം മുതലായതിന്റെ പൊടിയുടെ ചേർ. ബഹുവചനത്തിന്നു വിവക്ഷയില്ലായ്യാൽ നിത്യബഹുവചമുണ്ടെ ന്നു വിചാരിച്ചുപോകരുമെന്നു്, ജ്യോൽസ്സാകരമേരുമേയ ശ്വകോരാഃ ഇത്യാദിപ്രയോഗമുണ്ടു്. മേഹശർടീകയിൽ ക രോദധിസക്തവഃ എന്നു് ഏകവചനാന്തമായ പാഠത്തെ

നെ കാണിച്ചിരിക്കുന്നു. എങ്കിലും ഈ പ്രദേശങ്ങളിൽ അനേക പുസ്തകങ്ങളിൽ കരംഭാ എന്നാകയാലും തമിഴ് ക്ഷത്തിലും ഇപ്രകാരം കാണുകയാലും കരംഭാദധിസക്തവഃ എന്ന പാഠത്തെ ഇവിടെ സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

ഭിസ്സാ സ്രീ ഭക്തമന്യോന മോദനോസ്രീ സദീദിവിഃ

ഭിസ്സാ ദാധികാ സർവ്വസാഗ്രേ മണ്ഡമസ്രിയാം. ൨൯

ഭിസ്സാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഭക്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അന്ധഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) അന്നം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഓദനം. (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. ദീദിവിഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ സ-ം ചോററിന്റെ പേർ. ഭിസ്സാ ദാധികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കുരിഞ്ഞ ചോററിന്റെ പേർ. മണ്ഡം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. എല്ലാ രസങ്ങളുടെയും തെളിയുടെ പേർ.

മാസമാചാമനിസ്രാവാ മണ്ഡ ഭക്തസമുദ്ഭവേ

യവാഗ്രാജ്ഞികാ ശ്രാണാ വിഭേപീ തമളാ ച സാ. ൩൦

മാസമഃ ആചാമഃ നിസ്രാവഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം വാൽ കഞ്ഞിയുടെ പേർ. യവാഗ്രഃ (ഉ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഉജ്ജികാ ശ്രാണാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വിഭേപീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) തമളാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം കഞ്ഞിയുടെ പേർ.

ഗവ്യം ത്രിഷു ഗ്വാം സർവ്വം ഗോവിൽഗോമയമസ്രിയാം

തത്ത ശുഷ്കം കരീഷോടസ്രീ ദുഗ്ദ്ധം ക്ഷീരം പയസ്സമം.

ഗവ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ത്രിവിംഗമാകുന്നു. ഗോസംബന്ധിയായ പാലു മുതലായതിന്റെ പേർ. ഗോവിൽ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗോമയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ം ചാണകത്തിന്റെ പേർ. കരീഷഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. ഉണങ്ങിയ ചാണകത്തിന്റെ പേർ ദുഗ്ദ്ധം ക്ഷീരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പയഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം പാലിന്റെ പേർ.

പയസ്സമാജ്യദധ്യാദി ദുഷ്കന്ധി ഘനേനതമൽ

ഏതമാജ്യം ഹവിസ്സച്ഛിന്നവനീതം നവോദ്ധൂതം. ൩൧

പയസ്സം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നെയ്യു തൈർ മുതലായതിന്റെ പേർ. ദുഷ്കം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഘനമല്ലാത്ത തൈരിന്റെ പേർ. ഏതം ആജ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഹവിഃ സച്ഛിഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം നെയ്യിന്റെ പേർ. നവനീതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ന

വോദ്ധ്യതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അപ്പോൾ കടഞ്ഞെടുത്ത വെണ്ണയുടെ പേര്.

തത്തു ഹൈയംഗവീനം യജ്ഞോഗോഭോഹോദ്ഭവം ഏതം ദണ്ഡാഹതം കാലശരയമരിഷ്ടമപി ഗോമസഃ. ൫൩

ഹൈയംഗവീനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) തലേനാൾ കടഞ്ഞെടുത്ത വെണ്ണയുടെ പേര് എന്നു തമിഴ്കുത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇന്നലെ കുറന്നപാലിൽനിന്നു് ഉരുവുത്തൊട്ടുകൂടിയ നെയ്യിന്റെ പേര് എന്നു ഹോഗോഭോഹോദ്ഭവം-ഏതമെന്നതിന്റെ സാഹായ്യം കൊണ്ടു കിട്ടുന്ന അത്ഥമാകുന്നു എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. മഹേശ്വരമടികയിൽ ഒരു താത്വികശാസ്ത്രജ്ഞനായ തൈയിൽനിന്നുണ്ടായ നെയ്യിന്റെ പേര് എന്നാകുന്നു. ദണ്ഡാഹതം കാലശരയം അരിഷ്ടം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഗോമസഃ (അ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മോരിന്റെ പേര്.

തത്രം ഹ്യുദശിന്മിതം പാദാംബുജാംബുനിജ്ജലം

മണ്ഡം ദധിഭവം മസ്മ പീയൂഷോദനീനവം പയഃ. ൫൪

തത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നാലൊന്നു വെള്ളംകൂടിയ മോരിന്റെ പേര്. ഉദശിയിൽ (ത-ന-പ്ര-ഏ) പാതി വെള്ളംചേർത്ത മോരിന്റെ പേര്. മമിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വെള്ളംചേർത്ത കടഞ്ഞ മോരിന്റെ പേര്. തത്രം ഉദശിയിൽ മമിതം ഈ പദങ്ങളോടു കൂടേണ പാദാംബു അലാംബു നിജ്ജലം എന്ന പദങ്ങൾ ചേരുന്നതാകുന്നു എന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക. മസ്മ (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) തൈവെള്ളത്തിന്റെ പേര്. പീയൂഷഃ (അ-പ്ര-ഏ) അപ്പോൾ കുറന്ന പാലിന്റെ പേര് എന്നു് തമിഴ്കുത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മഹേശ്വരമടികയിൽ നവപ്രസൂതയായ പശുവിന്റെ പാൽ ഏഴുദിവസംവരെ പീയൂഷമെന്ന പേരോടുകൂടിയതാകുന്നു എന്നു പറകയും അതിന്നു സഹായമായിട്ടു് പീയൂഷം സപ്തദിവസാവധിക്കു് തഥാഘതേ എന്നു് വിശ്വദേവിനീ വചനത്തെ കാണിക്കുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു.

അശനായാ ബുഭുക്ഷാ ക്ഷുദ്ഗ്രാസസ്തുകഞ്ചഃ പുമാൻ

സപീതിസ്രീ തുല്യപാനം സഗ്ദ്ധീസ്രീ സഹഭോജനം.

അശനായാ ബുഭുക്ഷാ (അ സ്രീ-പ്ര-ഏ) ക്ഷുൽ (ന-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം വിശപ്പിന്റെ പേര്, ഗ്രാസഃ കഞ്ചഃ (അ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഉരുളയുടെ പേര്. ഗ്രാസസ്തുകഞ്ചാത്ഥംകു എന്നും പറയുമുണ്ട്. സപീതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പലർകൂടി കിടക്കുന്നതിന്റെ പേര്. സഗ്ദ്ധീഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പലർകൂടി

ടി ഭക്ഷിക്കുന്നതിന്റെ പേര്. സജഗ്ദ്ധിസഹജോജനമെന്ന പാഠത്തെ ചിലർ സമ്മതിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഉദന്യാ തു വിപാസാ തുൾ തഷ്ടാ ജഗ്ദ്ധിസ്തു ഭോജനം ജേമനം ലേഹ ആഹാരോ നിഘാസോ-ന്യാദ ഇത്യപി.

ഉദന്യാ വിപാസാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) തുൾ (ഷ-സ്മി-പ്ര-ഏ) തഷ്ടാ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൯-ാം ഭാഗത്തിന്റെ പേര്. ജഗദ്ധിഃ (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഭോജനം ജേമനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ലേഹഃ ആഹാരഃ നിഘാസഃ ന്യാദഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൯-ാം ഭോജനത്തിന്റെ പേര്. ജേമനമെന്നും ജമനമെന്നുമാം. ലേഹഃ പൃണം ലേപഃ പൃണമാം. നിഘാസഃ പൃണം നിഘസഃ പൃണമാം. സൗഹൃദ്യം തപ്തം തുപ്തഃ ഫേലാ ഭക്തസമുജ്ജ്വലിതം കാമം പ്രകാമം പശ്യാപ്തം നികാമേഷ്ഠം യഥേച്ഛിതം. ൭

സൗഹൃദ്യം തപ്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) തുപ്തഃ (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൨-ാം തുപ്തിയുടെ പേര്. ഫേലാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഭക്ത സമുജ്ജ്വലിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൦-ാം ഉണ്ടുശേഷിച്ചതിന്റെ പേര്. ജടാഗമതം ഫേലിഃ എന്നാകുന്നു. കാമം പ്രകാമം പശ്യാപ്തം നികാമം ഇഷ്ടം യഥേച്ഛിതം ഇവ ൯-ാം ക്രിയാവിശേഷണമായി പ്രയോഗിക്കപ്പെടുന്നവയാകുന്നു. ഉദാഹരണം കാമം ഭുങ്ക്തേ ഇത്യാദി. ഇച്ഛയ്ക്കുതക്കവണ്ണം ഭുജിക്കുന്നു എന്നർത്ഥം.

ഗോപേ ഗോപാലഗോസംഖ്യഗോധൃഗാഭീരവല്ലവാഃ ഗോമഹിഷ്യാദികം പാദബന്ധനം ദൈവ ഗവീശപഥേ.

ഗോമാൻ ഗോമീ ഗോകുലന്തു ഗോധനം സ്വാദ്ഗവാം പ്രജ ത്രിഷാശിതം ഗവീനന്തദ്ഗാവോ യന്ത്രാശിതാഃ പുരാ. ൭൯

ഗോപഃ ഗോപാലഃ ഗോസംഖ്യഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഗോധൃക (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ആഭീരഃ വല്ലവാഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൯-ാം ഗോക്കളെ പാലിക്കുന്നവന്റെ പേര്. പാദബന്ധനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പശു എരുമ മുതലായതിന്റെ പേര്. ദൈവ (സം-പ്ര-പ്ര-ദി) ഗവീശപഥേ (അ-പ്ര-സ-ഏ) ഗോമാൻ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഗോമീ (ന-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഗോമാൻ ഗോമീദൈവ ഗവീശപഥേ എന്നനാമമാകുന്നു. ഗോമാൻ ഗോമീ എന്ന ഈ രണ്ടു ശബ്ദങ്ങൾ ഗവീശപഥകൽ വർത്തിക്കുന്നു എന്നു് അനാധാർത്ഥം. ഗവീശപഥൻ=ഗോക്കളുടെ ഈശപഥൻ. ഗോക്കരം=പശുക്കരം. ഈശപഥൻ=സ്വാമി. ഗോമാൻ ഗോമീ ഇവ ൧൦-ാം പശുക്കളുടെ ഉടമസ്ഥന്റെ പേര് എന്നു സാരമാകുന്നു. ഗോകുലം ഗോധനം

(അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഗോസമൃഹത്തിന്റെ പേര്. അശി തംഗചീനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ത്രിലിംഗമാകുന്നു. മൃതീൽ പശുക്കളെ മേച്ചിരുന്ന സ്ഥലത്തിന്റെ പേര്.

ഉഷാ ദദോ വലീവർട്ടു ഋഷഭോ വൃഷഭോ വൃഷഃ
അനഡപാൻ സൗമദേയോ ഗൌരക്ഷീണാം സംഹതിശൗക്ഷികം.

ഉഷാ (ന-പ്ര-പ്ര ഏ) ദദോ വലീവർട്ടു ഖലീവർട്ടു എന്നും ഖലീവർട്ടു എന്നുംകൂടെ പ്രയോഗിക്കാം. ഋഷഭഃ വൃഷഭഃ വൃഷഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) അനഡപാൻ (ഹ-പ്ര-പ്ര-ഏ) സൗമദേയഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഗൌര (ഓ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം കാളയുടെ പേര്. ശൗക്ഷികം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കാളകളുടെ സമൃഹത്തിന്റെ പേര്.

ഗവ്യോ ഗോത്രാ ഗവാം വത്സഭധനോപാച്ഛാസകധനാഃക

ഉഷാ മഹാനമോക്ഷസ്ത്യാദപൃദ്ധാക്ഷസ്തജമദഗവഃ, അഹ

ഗവ്യോ ഗോത്രാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഗോക്കളുടെ സമൃഹത്തിന്റെ പേര്. വാത്സകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പശുക്കളിടാക്കളുടെ സമൃഹത്തിന്റെ പേര്. ധനകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ധനസമൃഹത്തിന്റെ പേര്. മഹോക്ഷഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വലിയ കാളയുടെ പേര്. പൃദ്ധാക്ഷഃ ജമദഗവഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മുതുകാളയുടെ പേര്.

ഉച്ഛന്ന ഉഷാ ജാതോക്ഷസ്തദൃഢാ ജാതസ്ത തണ്ണികഃ

ശക്രൽകരിസ്ത വത്സസ്ത്യാദമൃഗവത്സതമൗ സമൌ. സൗ

ജാതോക്ഷഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) കാളയുടെ സ്വഭാവത്തെ പ്രാപിച്ചതായ കാളക്കുട്ടിയുടെ പേര്. തണ്ണികഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) അപ്പോൾ പിറന്ന കാളക്കുട്ടിയുടെ പേര്. ശക്രൽകരിഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വത്സഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കുടിക്കുന്ന കാളക്കുട്ടിയുടെ പേര്. ദമ്യഃ വത്സതമഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കുടിവാനിയ കാളക്കുട്ടിയുടെ പേര്.

ആഷ്ടഭ്യഃ ഷണ്ഡതായോഗ്യഃ ഷണ്ഡോ ഗോപതിരിരഥമഃ

സ്തസദേശ തപസ്വ വഹസ്ത്യാസ്താ തു ഗളകംബഭ്യഃ. സൗ

ആഷ്ടഭ്യഃ ഷണ്ഡതായോഗ്യഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഉടയ്ക്കുവാൻ തക്കതായ കാളയുടെ പേര്. ഷണ്ഡഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഗോപതിഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇരഥമഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇതരഃ എന്നുമാം. ഇവ ൩-ം സേച്ഛാചാരിയായ വൃഷത്തിന്റെ പേര്. തമിഴ്ക്കുത്തിൽ തിരുവരത്തിക്കുറുന്റെ എന്നു ഭാഷ കാണുന്നു.

വഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കാളയുടെ ചുമലിന്റെ പേര്. സ്തന്ധ പ്രദേശസ്തവഹഃ എന്നും പാഠം ഉണ്ടു്. സാസ്താ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗളകുംബളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ രണ്ടും താടയുടെ പേര്.

സ്യാൻസ്തിതസ്ത നസ്യോതഃ പ്രച്ഛവാഡ്യാഗപാർശ്വഗഃ യഗാദീനാശ്ച വോഡാമോ യഗ്യപ്രാസംഗ്യശാകടാഃ. നര

നസ്തിതഃ നസ്യോതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മുക്കത്തു ചൂ്കയറിട്ട കാളയുടെ പേര്. പ്രച്ഛവാർ (ഹ-പു-പ്ര-ഏ) പഷുവാർ എന്നുമാം. യഗപാർശ്വഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം നകംവച്ചു മുട്ടിക്കെട്ടിയ കാളയുടെ പേര്. യഗ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നകത്തേവഹിക്കുന്ന കാളയുടെ പേര്. പ്രാസംഗ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തേർ മുതലായ വാഹനത്തിന്റെ നകത്തേവഹിക്കുന്ന കാളയുടെ പേര്. മേൽനകത്തെ വഹിക്കുന്ന കാളയുടെ പേര്, എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. ശാകടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വണ്ടിവലിക്കുന്ന കാളയുടെ പേര്.

വനിതാനേന തദ്ദേവാഡാസ്യേദം ഹാലികസൈമികൌ ഗുപ്തഹേയുര്യുധൗരേയ ഗുരീണാസ്സഗുമന്ധരഃ. നര

ഹാലികഃ സൈമികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കുതികൊണ്ടുഴുന്നവന്റെയും കുതിയെ വഹിക്കുന്നവന്റെയും കുതിയുടെ സംബന്ധിയായവന്റെയും പേര്. ഗുപ്തഹഃ ഗുര്യഃ ധൗരേയഃ ഗുരീണഃ ഗുമന്ധരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം ഭാരത്തെ വഹിക്കുന്നവന്റെ പേര്.

ഉഭാവേകഗുരീണൈകഗുമാവേകഗുമാവഹേ

സ തു സപ്തഗുരീണസ്സാഭ്യോവൈ സപ്തഗുമാവഹഃ. നര

ഏകഗുരീണഃ ഏകഗുരഃ ഏവകഗുമാവഹഃ. (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഒരു ഭാരത്തെ വഹിക്കുന്നവന്റെ പേര്. സപ്തഗുരീണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) എല്ലാ ഭാരത്തെയും വഹിക്കുന്നവന്റെ പേര്.

മാഹേയീ സൌരഭേയീ ഗൌ തസ്രാ മാഹാ ച ശ്രംഗിണീ അജ്ജന്യപ്ലാ രോഹിണീ|സ്യാദുത്തമാ ഗോഷ്വനൈചികീ.

മാഹേയീ സൌരഭേയീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗൌ (ഓ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഉസ്രാ മാഹാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മാഹാ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തിങ്കൽ ചിലർ മാതാ എന്നും പഠിക്കുന്നു. അ പക്ഷത്തിങ്കൽ മാതാ (ഔ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇങ്ങിനെ ധരിച്ചുകൊൾക. ശ്രംഗിണീ അജ്ജനീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അപ്ലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) രോഹിണീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൯-ം പശുവി

൯൯൦ പേർ. നൈവികീ (ഇ-സ്രീ-പ-എ) ഉത്തമപശുവിന്റെ പേർ.

വണ്ണാദിദേവാൽ സംജ്ഞാസ്തപുശ്ശബ്ദീധവളാഭയഃ
ദിവിമായണീ ദിവിയാ ഗൌരേകാബ്ധാ തേപകമായണീ.

ചതുരബ്ധാ ചതുരായണ്യേവം തൃബ്ധാ ത്രിമായണീ
വശാ വന്ധ്യാവതോകാ തു സ്രവദ്ഗർഭാഥ സന്ധിനി.

ആക്രാന്താ വൃഷഭേണാഥ വേഹദ്ഗർഭാഭാപലാതനി
കാല്യോപസത്യാ പ്രജനേ പ്രജ്ഞാഹിബാലഗർഭിണീ. ൭൦

നിറഭേദം മുതലായതുകൊണ്ട് പശുക്കൾക്കുള്ള പേരുകളെ പറയുന്നു. ശബ്ദീ(ഇ-സ്രീ-പ-എ)പലനിറമായ പശുവിന്റെ പേർ ധവളാ (അ-സ്രീ-പ-എ); വെളുത്തപശുവിന്റെ പേർ. ആദിശബ്ദംകൊണ്ട് കപിലാ പാടലാ ഇത്യാദികളെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. അവയാഭേദംകൊണ്ട് ലംബകണ്ഠാ വക്ത്രംഗി ഇത്യാദി സംജ്ഞകളുണ്ട്; അതുകളെയും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ദിവിമായണീ (ഇ-സ്രീ-പ-എ) ഈശാങ്കായ പശുവിന്റെ പേർ. ഏകമായണീ (ഇ-സ്രീ-പ-എ) ഒരാങ്കായ പശുവിന്റെ പേർ. ചതുർമായണീ (ഇ-സ്രീ-പ-എ) നാലാങ്കായ പശുവിന്റെ പേർ. ത്രിമായണീ (ഇ-സ്രീ-പ-എ) മൂന്നാങ്കായ പശുവിന്റെ പേർ. വശാ വന്ധ്യാ (അ-സ്രീ-പ-എ) ഇവ ൨-ം മച്ചിപ്പശുവിന്റെ പേർ. അവതോകാ വതോകാ എന്നുമാം. സ്രവദ്ഗർഭാ (അ-സ്രീ-പ-എ) ഇവ ൨-ം ചെന്നകലങ്ങിയ പശുവിന്റെ പേർ. സന്ധിനി (ഇ-സ്രീ-പ-എ) കാളകേറിയ പശുവിന്റെ പേർ. ചെന്നയേററ പശുവിന്റെ എന്നു താൽപര്യം. വേഹൽ (ത-സ്രീ-പ-എ) കാളകേറുകകൊണ്ട് ഗർഭം കലങ്ങിയ പശുവിന്റെ പേർ. ഉപസത്യാ (അ-സ്രീ-പ-എ) ഗർഭഗ്രഹണത്തിനായിക്കൊണ്ട് സമയമായ പശുവിന്റെ പേർ. പ്രജനേ ഗർഭഗ്രഹണേ കാല്യാ പ്രാപ്തകാലാ ഗൌഃ ഉപസത്യേത്യുചൃതേ എന്നതിനാൽ കാല്യാ എന്നത് പശുയാണെന്നല്ല. തമിഴ്കുത്തിൽ കാല്യാ (സ്രീ-അ) ഉപസത്യാ (സ്രീ-അ) ആകെ (൨) എന്നു പറഞ്ഞത് തെറ്റുതന്നെ എന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. പ്രജ്ഞാഹി പജ്ഞാഹി എന്നുമാം. (ഇ-സ്രീ-പ-എ) പജ്ഞാഹി എന്ന ഭൂകാമസഹിതമായ പാഠം നിമ്ബലമാകുന്നു. ബാല്യത്തിങ്കൽ ചെന്നച്ച പശുവിന്റെ പേർ. അത്യാണ്ടിൽ ചെന്നച്ചതിന്റെ എന്നു ഭാഷകാണുന്നുണ്ട്.

സ്വാഭാമണ്ഡിതു സുകമാ ബഹുസുതിഃ പരേഷ്ടകാ
ചിമസുതാ ബഷ്ടയണീ ധേനുസ്സാന്നവസുതികാ. ൧൧

അ.ചണ്ഡീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സുകമാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൨-൦ കോപമില്ലാത്ത പശുവിന്റെ പേര്. ഇണക്കുമുള്ള പശുവിന്റെ എന്ന അഭിപ്രായമാകുന്നു. ബഹുസുതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പരേഷ്ടകാ (അ-സ്രീ പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വളരെ പെററ പശുവിന്റെ പേര്. ചിമസുതാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ബഷ്ടയണീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പെററ പലനാശകഴിഞ്ഞപശുവിന്റെ പേര്. ബഷ്ടയണീ എന്നും പറയുന്നു. ധേനുഃ (ഉ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നവസുതികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ രണ്ടും നൂതനപ്രസവയായ പശുവിന്റെ പേര്. പെററ കാലംചെയ്യാത്ത പശുവിന്റെ എന്നു സാരത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

സുപ്രതാ സുഖസന്ദോഹ്യാ പീനോലൂനീ പീവരസ്തനീ
ദ്രോണക്ഷീമാ ദ്രോണദംഹാ ധേനുഷ്യാബന്ധകേ സ്ഥിതാ

സുപ്രതാ സുഖസന്ദോഹ്യാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സുഖസന്ദോഹ്യാ എന്നും കാണുന്നുണ്ട്. ഇവ ൨-൦ നല്ലശീലത്തോടുകൂടിയ പശുവിന്റെ പേര്. പീനോലൂനീ പീവരസ്തനീ (ഇ-സ്രീ പ്ര-ഏ) അകിട്ടു വലുതായ പശുവിന്റെ പേര്. ദ്രോണക്ഷീമാ ദ്രോണദംഹാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ദ്രോണപരിമിതമായ പയസ്സോടുകൂടിയ പശുവിന്റെ പേര്. ധേനുഷ്യാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ദ്രവ്യംവാങ്ങിക്കുറവിനു കൊടുത്ത പശുവിന്റെ പേര്.

സമാംസമീനാ സാ ധൈവ പ്രതിവഷം പ്രസുതതേ

ഉധാസ്ത ക്ലീബമാപീനം സമൌ ശിവകകീലകൌ. ൧൨

സമാംസമീനാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അങ്ങിലാങ്ങിൽ പെററ പശുവിന്റെ പേര്. അട്ടക്കുന്നി എന്നത്രേ ഭാഷ കാണുന്നത്. ഉധഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ആപീനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അകിടിന്റെ പേര്. ശിവകഃ കീലകഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കെട്ടുകുറിയുടെ പേര്.

ന പുംസി ദാമ സന്ദാനം പശുരജ്ജസു ദാമനീ

വൈശാഖമന്മാമന്മാനമന്മാനോ മന്മാദണ്ഡകേ. ൧൩

ദാമ (ന-ന-പ്ര-ഏ) ദാമാ എന്നു സ്രീംലിംഗമായിട്ടുമാം. സന്ദാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കയറിന്റെ പേര്. പശുരജ്ജഃ (ഉ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ദാമനീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പശുക്കയറിന്റെ പേര്. പശുരജ്ജസുബന്ധനീ എന്നും പറയുന്നു. വൈശാഖഃ മന്മാഃ മന്മാനഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) മന്മാ (ന-

പു-പു-പു) മന്മദണ്ഡക (അ-പു-പു-പു) ഇവ ൧-൦ കടകോ
ലിന്റെ പേര്.

കടമോ ദണ്ഡവിഷ്ണുഃ മന്മനീ ഗർഗ്ഗരീ സമ

ഉഷ്ണേ ക്രമേളകമന്മഹാംഗാഃ കരഭജിശൌ. ൭൭

കടമഃ ദണ്ഡവിഷ്ണുഃ (അ-പു-പു-പു) ഇവ ൨-൦ കട
കോൽ കെട്ടുന്ന തൂണിന്റെ പേര്. മന്മനീ ഗർഗ്ഗരീ (ഇ-സ്രീ-
പു-പു) തൈർകടയുന്ന പാത്രത്തിന്റെ പേര്. ഉഷ്ണേ ക്രമേളകഃ
മന്മഹാംഗാഃ (അ-പു-പു-പു) ഇവ ൨-൦ ഒട്ടകത്തിന്റെ പേര്.
കരഭഃ (അ-പു-പു-പു) ഒട്ടകത്തിന്റെ കുട്ടിയുടെ പേര്.

കരഭാഃ സ്പൃശ്ശ്രംഖലകാ ദാരവൈഃ പാദ ബന്ധനൈഃ

അജാ ചാഗീ ശുഭച്ചാഗ ബന്ധുപൃഗലകാ ദരഭജ. ൭൮

ശ്രംഖലക (അ-പു-പു-പു) മരംകൊണ്ടു് ആമുള്ള ഒട്ടക
കുട്ടികളുടെ പേര്. അജാ (അ-സ്രീ-പു-പു) ചാഗീ (ഇ-സ്രീ-
പു-പു) ഇവ ൨-൦ ചെളുത്ത ആട്ടക്കൊറ്റിയുടെ പേര്. ഇങ്ങിനെ
ചിലർ പറയുന്നു. മറ്റുള്ളവർ പറയുന്നത് അജാ ചാഗീ ഇവ
൨-൦ കോലാടിന്റെ പിടയുടെ പേരെന്നും ശുഭഃ ഇത്യാദികൾ
കോലാടിന്റെ പേരെന്നും ശേഷങ്ങൾ കാമ്പാടിന്റെ പേർ
എന്നാകുന്നു. ആയതുതന്നെ യുക്തമെന്നു ധരിച്ചുകൊൾകയും
വേണം. ശുഭഃ ഇതിന്റെ സ്ഥാനത്തിങ്കൽ തുഭഃ എന്നും സുഭഃ
എന്നും സുബഃ എന്നും പാഠങ്ങൾ കാണാറുണ്ടു്. ചാഗഃ ബ
സ്പൃശ്ശ്രംഖലകഃ അജഃ (അ-പു-പു-പു) ഇവ ൩-൦ ചെളുത്ത ആ
ടിന്റെ പേര്.

മേഘ്രാമഭ്രാമണോണ്ണായുമേഘവൃഷ്ണയ ഏഡക

ഉഷ്ണോമഭ്രാമവൃഷ്ണ സ്പാദൈഷ്ഠികമഭ്രകാജകം. ൭൯

മേഘഃ ഉമഭഃ ഉമണഃ (അ-പു-പു-പു) ഉഷ്ണായുഃ (ഉ-പു-
പു-പു) മേഘഃ (അ-പു-പു-പു) വൃഷ്ണഃ (ഇ-പു-പു-പു) ഏഡകഃ
(അ-പു-പു-പു) ഇവ ൧-൦ ചുവന്ന ആട്ടിന്റെ പേര്. ഉഷ്ണകം
(അ-ന-പു-പു) ഉഷ്ണസമൃദ്ധത്തിന്റെ പേര്. ഉമഭകം (അ-ന-
പു-പു) ഉമഭസമൃദ്ധത്തിന്റെ പേര്. അജകം (അ-ന-പു-പു)
അജസമൃദ്ധത്തിന്റെ പേര്.

ചക്രീവന്തസു ബാലേയാ രാസഭാ ഗർഭഭാഃ പമാഃ

വൈദേഹകസ്സാത്മവാഹോ നൈഗമോവാണിജോ-
വണിക

പണ്യാജീവോ ഹ്യാപണികഃ കൃതവിക്രതികൃത സഃ
വിക്രതാ സ്വാദിക്രതികഃ ക്രാതികൃതികൌ സമൌ. ൮൦

ചക്രിവന്തഃ (ത-പു-പ്ര-ബ) ബാലേയാഃ രാസഭാഃ ഗർഭഭാഃ
 പരാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ-) ഇവ ൫-ം കഴുതകളുടെ പേർ. ചൈവദേഹ
 കഃ സാത്മവാഹഃ നൈഗമഃ നിഗമഃ എന്നുമാം. വാണിജഃ (അ-
 പു-പ്ര-ഏ) വണിക് (ജ-പു-പ്ര-ഏ) പണ്യാജീവഃ അപണിക്
 ക്രയവിക്രയീകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൮-ം കച്ചവടക്കാരുടെ പേർ.
 വിക്രേതാ (ഋ-പു-പ്ര-ഏ) വിക്രയീകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
 ഇവ ൯-ം വില്ക്കുന്നവരുടെ പേർ. ക്രായികഃ ക്രയീകഃ (അ-പു-പ്ര-
 ഏ) ഇവ ൧൦-ം കൊള്ളുന്നവരുടെ പേർ.

വാണിജ്യം തു വണിജ്യാ സ്യാന്മുഖ്യം വസ്ത്രോംഗവ്യക്രയഃ
 നീവീപരിപണോ മുലധനം ലാഭോടധികം ഫലം. പര

വാണിജ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വാണിജ്യം എന്നുമാം. വാണി
 ജ്യാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൦-ം കച്ചവടപ്രവൃത്തിയുടെ പേർ.
 മുഖ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വസ്ത്രഃ അപക്രയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ
 ൩-ം വിലയുടെ പേർ. നീവീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇകാരാന്തമാ
 ട്ടുമാം. പരിപണം (അ-പു-പ്ര-ഏ) മുലധനം (അ-ന-പ്ര-ഏ)
 ഇവ ൩-ം മുതലിന്റെ പേർ. ലാഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മുതൽക
 ിച്ച അധികമായി ലഭിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേർ.

പരിഭാസം പരീവർത്താ നൈമേയനിമയാപചി

പുമാനുപനിധിന്യാസഃ പ്രതിഭാസം തടസ്സം. പര

പരിഭാസം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പരീവർത്തഃ നൈമേയഃ നിയമഃ
 (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൦-ം മാറിവാങ്ങുന്നതിന്റെ പേർ ഉപനി
 ധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ന്യാസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൦-ം സൂക്ഷി
 പ്താൻ കൊടുത്തതിന്റെ പേർ. പ്രതിഭാസം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സൂ
 ക്ഷിപ്താൻ കൊടുത്തതിനെ തിരിയെ കൊടുക്കുന്നതിന്റെ പേർ.

ക്രയേ പ്രസാഹിതം ക്രയം ക്രേയം ക്രേതവ്യമാത്രകേ

വിക്രേയം പണിതവൃഞ്ച പണ്യം ക്രയോദയസ്മിഷ്. പര

ക്രയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വീടികയിൽ വില്പാൻ നിരത്തിയവ
 യുടെ പേർ. ക്രേയം (ന-ന-പ്ര-ഏ) അതല്ലാതെ കേവലം വി
 ല്പാനുള്ളതിന്റെ പേർ. വിക്രേയം പണിതവ്യം പണ്യം (അ-
 ന-പ്ര-ഏ) ഇവയും ക്രേയശബ്ദത്തോടു സമാനാർത്ഥങ്ങളാകുന്നു.
 ക്രയോദയസ്മിഷ് എന്നതിന് ക്രയുഷ്ടം മുതൽ പണ്യശബ്ദം വരെ
 ത്രിലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്ന് അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

കീഞ്ചേ സത്യാപനം സത്യംകാരസ്സത്യാക്രതിഃ സ്മിയാം
 വിപണോ വിക്രയസ്സംഖ്യാസ്സംഖ്യേയേ ഹ്യാദശത്രിഷ്.

സത്യാപനം (അ ന-പ്ര-ഏ) സത്യംകാരം (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) സത്യാകൃതിഃ (ഇ-സ്രീ പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ം അച്ചാരത്തിന്റെപേര് വിവരണം വികൃതം (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വില്ക്ക എന്ന പ്രവൃത്തിയുടെ പേര്. സംഖ്യാ സ്തംഭവ്യയേഹ്യാദശത്രിഷ്ണ എന്നതിന്നു് ഏകാദി ദശപത്ത്വത്തുള്ള സംഖ്യാശബ്ദങ്ങൾ എണ്ണപ്പെടുന്ന പദാർത്ഥത്തിങ്കൽ വർത്തിക്കുമ്പോൾ ത്രിവിംശങ്ങളായിവരുമെന്നു് അർത്ഥമാകുന്നു. ഉദാഹരണം—ഏകഃ പദഃ ഏകാസ്രീ ഏകം പദം ദൈവവിപ്രേഷ ഭേദകമാണു് ദേവഗൃഹേ ഇത്യാദി ഇങ്ങിനെ നവദശപത്ത്വത്തും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം.

വിംശത്യാദ്യാസ്സഭൈകതേപ സത്യാസ്തംഭവ്യയസംഖ്യയോഃ സംഖ്യാർത്ഥേ ദിവിബഹുതേപ സ്തസ്താസുചാനവതഃസ്രീയഃ അർത്ഥം—വിംശതിമുതൽപത്ത്യാൽപത്ത്വത്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന സംഖ്യാശബ്ദങ്ങൾ എണ്ണപ്പെടുന്ന പദാർത്ഥങ്ങളിൽ വർത്തിച്ചാലും അതാതു സംഖ്യാമാത്രത്തിങ്കൽ വർത്തിച്ചാലും നിമമേന ഏകവചനാന്തങ്ങളായിരിക്കുമെന്നാകുന്നു. സംഖ്യയവൃത്തികളുടെ ഉദാഹരണം ഏകാനവിംശതിഃ പദഃ വിംശത്യാ പുരുഷൈഃ കൃതഃ സന്തി ശതം ഗാവഃ ഇത്യാദി. ഏകാനവിംശതിഃ പദഃ എന്നതിന്നു് ഞ്ഞുകൊണ്ടു കുറഞ്ഞ ഇരുപതു സംഖ്യയോടുകൂടിയ വസ്തുങ്ങൾ എന്നർത്ഥമാകുന്നു. വിംശത്യാപുരുഷൈഃ കൃതമെന്നതിന്നു് ഇരുപതു പുരുഷന്മാരാൽ ചെയ്യപ്പെട്ടതു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. സന്തിശതംഗാവഃ എന്നതിന്നു് ഒരു പശുക്കൾ ദേവിക്കുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. മേല്പറഞ്ഞ ഉദാഹരണങ്ങളിലെ ഏകാനവിംശത്യാദിശബ്ദങ്ങൾ അതാതു ശബ്ദത്താൽ പറയപ്പെടുന്ന സംഖ്യയോടുകൂടിയ വസ്തുവികളുടെ വിശേഷണമായി ചേരുന്നവയാകയാൽ സംഖ്യയവർത്തികളാകുന്നു. സംഖ്യയങ്ങളായിരിക്കുന്ന പദാദികൾക്കു വ്യക്തിബഹുത്വമുണ്ടാകയാൽ അതുകൾ പറയുന്നശബ്ദങ്ങൾ ബഹുവചനാന്തങ്ങളായിരിക്കിലും വിശേഷണീഭൂതങ്ങളായ ഏകാനവിംശത്യാദി ശബ്ദങ്ങൾ ഏകവചനാന്തങ്ങളായിത്തന്നെ ധരിക്കുമെന്നു സാരത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. സംഖ്യാവർത്തികളുടെ ഉദാഹരണം പടാനാംവിംശതിഃ ഗവാംശതം ഇത്യാദി പടാനാം വിംശതിഃ എന്നതിന്നു വസ്തുങ്ങളുടെ ഇരുപതു സംഖ്യ എന്നു് അർത്ഥമാകുന്നു. ഗവാംശതം എന്നതിന്നു പശുക്കളുടെ ഒരു സംഖ്യ എന്നർത്ഥമാകുന്നു. ഇപ്രകാരമുള്ള സ്ഥലങ്ങളിലും ഏകവചനത്തെ എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. സംഖ്യാർത്ഥേദിവിബഹുതേപസ്തഃ എന്നതിന്നു വിംശത്യാദിശബ്ദങ്ങൾ സംഖ്യാവർത്തികളായിരിക്കുമ്പോൾ അതുകൾക്കു അനുസം

ഖുകൾ വിശേഷണമായിരിക്കിൽ ദിപചനബഹുവചനങ്ങൾ ദിപിക്കുമെന്നു അർത്ഥമാകുന്നു. ഉദാഹരണം ദേവവിംശതീഗവാം ഇത്യാദി. മേൽകാണിച്ച ഉദാഹരണത്തിന്നു ശോകാളുടെ മണ്ടു വിംശതികൾ എന്നർത്ഥമാകുന്നു. ഏകാദിദശപത്ത്വത്തങ്ങളായ ശബ്ദങ്ങൾ സംഖ്യയമാത്രവർത്തികളാകയാൽ അതുകൾക്കു ഈ വിശേഷമില്ല എന്നതുകൊണ്ടു് ഇവിടെ സംഖ്യയസംഖ്യയോഃ എന്ന ഉഭയഗ്രഹണത്തെ ചെയ്തിരിക്കുന്നു. വിപണോവിക്രയസ്സംഖ്യാസ്സംഖ്യായഹ്യാഭാശത്രിഷു എന്നുള്ളതു് ഹിശബ്ദം പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടതിനുമഭിപ്രായമിതു തന്നെ എന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. താസുചാനവതേഃ സ്ത്രിയഃ എന്നതിന്നു് വിംശത്യാദികളിൽ വച്ചു് നവതിപത്ത്വത്തങ്ങളായ ശബ്ദങ്ങൾ സ്ത്രീവിംശങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. വിംശതിഃ ത്രിംശൽ ചതപതിംശൽ പഞ്ചാശൽ ഷഷ്ടിഃ സപ്തതിഃ അശീതിഃ നവതിഃ ഇഴ് എട്ടു ശബ്ദങ്ങളും സ്ത്രീവിംശങ്ങളാകുന്നു എന്നു സാരം. ത്രിംശൽ ചതപതിംശൽ പഞ്ചാശൽ ഇവ ൩-൦ തകാരത്തങ്ങളാകുന്നു. ശേഷങ്ങളായ അഞ്ചുശബ്ദങ്ങൾ ഇകാരാന്തങ്ങളാകുന്നു. വിംശതിഃ (൨൦) ത്രിംശൽ (൩൦) ചതപതിംശൽ (൪൦) പഞ്ചാശൽ (൫൦) ഷഷ്ടിഃ (൬൦) സപ്തതിഃ (൭൦) അശീതിഃ (൮൦) നവതിഃ (൯൦) ഇങ്ങിനെ വിംശത്യാദി നവതിപത്ത്വത്തങ്ങളായ ശബ്ദങ്ങളുടെ അർത്ഥത്തെയും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

പഞ്ചഭക്തഃ ശതസഹസ്രാദിക്രമാദൃശഗുണോത്തരം
യൌതവം ഭൂവയം പായുമിതി മാനാത്മകം ത്രയം. പട്ടി

അർത്ഥം—പഞ്ച=പത്തുസംഖ്യ. അതിങ്കൽനിന്നു തുടങ്ങി പതിപ്പത്തുസംഖ്യകൊണ്ടു പെരുകിയാൽ വരുന്ന സംഖ്യകൾക്കു ശതം, സഹസ്രം ഇങ്ങിനെ തുടങ്ങിയനാമങ്ങളുണ്ടെന്നാകുന്നു. ശതസഹസ്രാദി എന്ന ആദ്യപദംകൊണ്ടു അയ്യതം, ലക്ഷം, പ്രയുതം, കോടി, അർബുദം, അബ്ജം, വർ്വ്വം, നിഖർ്വ്വം മഹാപത്ഥം, ശംക, ജലധി, അന്ത്യം, മധ്യം, പരാലം ഇവയെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. (ഏകദശശതസസ്രായുതലക്ഷപ്രയുതകോടയഃ ക്രമശഃ അർബുദമബ്ജം വർ്വ്വനിഖർ്വ്വമഹാപദ്മശംകചസ്തസ്മാൽ ജലധിശ്ചാന്ത്യം മധ്യം പരാലമിതിദശഗുണോത്തരാസ്സഞ്ജാഃ സംഖ്യാ യാസ്ഥാനാനാംവ്യവഹാരാത്ഥമംകൃതാഃ പുനർ്വ്വഃ) എന്നുള്ള പ്രമാണം മേൽപറഞ്ഞതിന്നു മൂലമാകുന്നു. യൌതവം ഭൂവയം പായും (അ-ന-പ്ര ഏ) ഇവ മൂന്നും പരിമാണത്തിന്റെ പേർ. തമിഴ്ക്കത്തുകാരൻ യൌതവം ഭൂവയം പായുമെന്നു പറഞ്ഞു

കാണിക്കുകയും തുലാസ്സു മുതലായതു പൗരതവമെന്നും നാഴിമുതലായതു ദ്രവ്യമെന്നും കേവലമുതലായതു പായുമെന്നും വിഭാഗത്തെ കാണിക്കുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. മഹേശ്വരസീകയിൽ മൂന്നു പരിമാണവാചകമാകുന്നു എന്നു മാത്രമല്ലാതെ മേൽപറഞ്ഞ വിഭാഗത്തെ സ്പർശിച്ചിട്ടില്ല. പാഠം യൗതവമെന്നതന്നെ അകുന്നു എന്നും ധരിച്ചുകൊൾക.

മാനം തുലാംഗുലിപ്രസ്ഥമുജ്ജ്വാലാപഞ്ചാഭ്യമാഷ്ടകം
തേ ചോഡശാക്ഷഃ കഷോട്രീപലം കർഷപതുഷ്ഠയം.

മാനം തുലാംഗുലിപ്രസ്ഥം എന്നതിന്നു മാനമെന്നതു തുലാമാനം, അംഗുലിമാനം, പ്രസ്ഥമാനം ഇങ്ങിനെ മൂന്നുപ്രകാരമാകുന്നു എന്നു അർത്ഥമാകുന്നു. തുക്കിപ്പരിച്ഛേദിക്കുന്നതിനെ തുലാമാനമെന്നും, വിരൽ കോൽ മുതലായതുകൊണ്ടു പരിച്ഛേദിക്കുന്നതിനെ അംഗുലിമാനമെന്നും, ഇടങ്ങഴി നാഴി മുതലായതുകൊണ്ടു പരിച്ഛേദിക്കുന്നതിനെ പ്രസ്ഥമാനമെന്നും വ്യവഹരിക്കുന്നു എന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക. ഗുജ്ജ്വാലാപഞ്ചാഭ്യമാഷ്ടകം എന്നതിന്റെ അർത്ഥം അഞ്ചു ഗുജ്ജ്വാലാ കൂടിയതിന്നു അഭ്യമാഷ്ടകമെന്നു ചേരാകുന്നു. അഭ്യമാഷ്ടകം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇങ്ങനെ അതിന്റെ അന്തലിംഗവിഭക്തിവചനങ്ങൾ. ഗുജ്ജ്വാലാ=കൃഷ്ണലാലം. ഒരു കൃഷ്ണലാലത്തിന്നു ഏഴരവീശത്തുക്കമാകുന്നു. അതുകൊണ്ടു അഭ്യമാഷ്ടകമെന്നതിന്നു വീശത്തുക്കം മുപ്പത്തിഏഴര. ഇതിൽ ൩൨-നു പണത്തുക്കം ൨. ആകയാൽ ഒരു അഭ്യമാഷ്ടകത്തിന്നു ൨ പണത്തുക്കവും അഞ്ചരവീശത്തുക്കവുമുണ്ടെന്നു ധരിച്ചുകൊൾക. തേചോഡശാക്ഷഃകഷോട്രീ എന്നതിന്റെ അർത്ഥം, മേല്പറഞ്ഞ അഭ്യമാഷ്ടകം പതിനാറുകൂടിയാൽ അതിന്നു അക്ഷമെന്നും കർഷമെന്നും ചേരുണ്ടു എന്നാകുന്നു. അക്ഷത്തിന്നു പണത്തുക്കം ൩൪൯ ഇതിനെ മൂക്കുഴയ്ക്കു എന്നും പറയും. ഒരു കഴഞ്ചിന്നു പന്ത്രണ്ടരപ്പണത്തുക്കമാകയാൽ മൂന്നു കഴഞ്ചിന്നുകൂടി പണത്തുക്കം മുപ്പത്തേഴരതന്നെ. അക്ഷം കർഷം (അ-പു-പ്ര-ഏ)ഇങ്ങിനെ മേല്പറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങളുടെ അന്തലിംഗവിഭക്തിവചനങ്ങൾ. കർഷശബ്ദം നപുംസകലിംഗമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം. പലം കർഷപതുഷ്ഠയമെന്നതിന്നു കർഷം നാലുകൂടിയതിന്നു പലമെന്നു ചേരാകുന്നു എന്നു അർത്ഥമാകുന്നു. പലശബ്ദം നപുംസകലിംഗമാകുന്നു എന്നു ധരിച്ചുകൊൾക.

സുവണ്ണമിന്ദ്രം ഹേമനോക്ഷ്വകുരവിസ്തസ്തു തലലേ
തുലാ സ്ത്രീയാം പലശതം ഭാസ്സോദപിംശതിസ്തുലാഃ. ഘ

സുവർണ്ണഃ ബിന്ദുഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മുക്കുഴഞ്ചു ചൊന്നിന്റെ പേര്. കുരുവിന്ദുഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഒരു പലം ചൊന്നിന്റെ പേര്. തുലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ആറുപലത്തിന്റെ പേര്. ഇതിന്നു തുലാമെന്നു ഭാഷയുമുണ്ടു്. ഭാരം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇരുപതു തുലാത്തിന്റെ പേര്.

അചിതോ ഭരഭാരസ്സുപ്താകഭാരമ അചിതഃ
കാഷാപണഃ കാഷികസ്സാൽ കാഷികേ താത്രികേ പണഃ.

അചിതം (അ-പു-പ്ര-ഏ) പത്തുഭാരത്തിന്റെ പേര്. ശാകഭാരമ അചിതഃ എന്നതിന്നു് ഒരു വണ്ടിയിൽ കേറുന്ന ചുമടിന്നും അചിതമെന്നു പേരുണ്ടു് എന്നു അർത്ഥമാകുന്നു. കാർഷാപണഃ കാർഷികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മുക്കുഴഞ്ചു ചെള്ളിക്കൊണ്ടുണ്ടാക്കുന്നതായ ഒരു നാണിഭത്തിന്റെ പേര്. പണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മുക്കുഴഞ്ചു ചെമ്പുകൊണ്ടുണ്ടാക്കുന്നതായ ഒരു നാണിഭത്തിന്റെ പേര്. ഇങ്ങിനെ തുലാമാനപ്രകരണമെന്നറിക.

അസ്രിയാവാഡകഭോണൗ ഖാമീ വാഹോ നിക്ഷഞ്ചകഃ
കുലുബഃ പ്രസ്ഥഃ ഇത്യാദ്യഃ പരിമാണാത്മകാഃ പൃഥക്.

അംഗുലിമാനത്തെ മനുഷ്യവർഗ്ഗത്തിൽ പറഞ്ഞു. അതു ഹേതുവായിട്ടു തുലാമാനാനന്തരം പ്രസ്ഥമാനത്തെ പറയുന്നു. ആഡകഃ ഭോണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗങ്ങളായിട്ടുമാം. ഖാമീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇകാരാന്തമായിട്ടുമാം. ഖാമഃ എന്നു അകാരാന്തമായിട്ടുമാം. എന്നാൽ പുല്ലിംഗമാകുമെന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. വാഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നിക്ഷഞ്ചകഃ കുലുബഃ പ്രസ്ഥഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇത്യാദ്യഃ എന്നതുകൊണ്ടു ശുദ്ധാദികളെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ഇവ ഒക്കെയും പരിമാണസാധനങ്ങളാകുന്നു. ആഡകഃ=നാലിടങ്ങുകൊള്ളുന്ന താപ്പിന്റെ പേര്. ഭോണഃ=പതിനാറിടങ്ങുകൊള്ളുന്ന താപ്പിന്റെ പേര്. ഖാമീ=ഇരുനൂറ്റമ്പത്താറിടങ്ങുകൊള്ളുന്ന താപ്പിന്റെ പേര്. വാഹഃ=ആറുപത്തിനാലിടങ്ങുകൊള്ളുന്ന താപ്പിന്റെ പേര്. നിക്ഷഞ്ചകഃ=ഒഴക്കുകൊള്ളുന്ന താപ്പിന്റെ പേര്. കുലുബഃ=നാഴിയുടെ പേര്. പ്രസ്ഥഃ=ഇടങ്ങഴിയുടെ പേര്. അസ്രിയാവാഡകഭോണൗ വാഹഃ ഖാമീ നിക്ഷഞ്ചകഃ എന്നതന്നെ ചിലർ പഠിക്കുന്നു. വാഹഃ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തിങ്കൽ വഹഃ എന്നുമാം.

പാദസ്തമീയോ ഭാഗസ്സുപാദംഭഭാഗൗ തു വണ്ടുകേ
ഭവ്യം വിത്തം സ്വാപതേയം റിക്മമുക്ഥം ധനം വസു.

ഹിരണ്യം ദ്രവിണം ഭൃമ്നമന്മൈവിഭോ അപി
സ്വാൽ കോശശ്ച ഹിരണ്യഞ്ച ഹേമരൂപ്യ കൃതാകൃതേ.

പാദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നാമുകുറിട്ടാൽ അതുകുളിലൊന്നി
ന്റെ പേര്. അംശഃ ഭാഗഃ വണ്ടകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം
ഭാഗത്തിന്റെ പേര്. ദ്രവ്യം വിത്തം സ്വാപദത്തം മിക്തം ജ
ക്തം ധനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വസ്തു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) ഹിരണ്യം ദ്ര
വിണം ഭൃമ്നം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അത്മഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മാഃ
(ഐ-പു-പ്ര-ഏ) വിഭവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ാം ധന
ത്തിന്റെ പേര്. കോശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഹിരണ്യം (അ-ന
പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം ഉദാഹരിച്ച പൊന്നിന്റെയും വെള്ളിയുടെയും
പേര്.

താഭ്യാം യദന്യത്തൽ ക്ഷപ്യം ത്രുപ്യം തദുപമഹതം
ഗാരുത്തതം മരതകമശ്ശാമർദ്ദോ ഹരിഞ്ചണിഃ. ൯൨

ക്ഷപ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പൊന്നും വെള്ളിയുമല്ലാത്തതിന്റെ
പേര്. ത്രുപ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കാച്ചിക്കൊട്ടിയ പൊന്നിന്റെ
യും വെള്ളിയുടെയും പേര്. ഗാരുത്തതം മരതകം (അ-ന-പ്ര-
ഏ) അശ്ശാമർദ്ദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകമായിട്ടും പാഠംകാ
ണമാനുഷ്യം. ഹരിഞ്ചണിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) സ്ത്രീലിംഗമായിട്ടുമാം.
സ്ത്രീലിംഗപക്ഷത്തിങ്കൽ ഇഷ്ടകാമാന്തമായിട്ടുമാം. ഹരിഞ്ചണീ
കുട്ടിമപ്പുഷ്പശോഭം എന്നു പ്രയോഗമുണ്ടു്. ഇവ ൩-ാം മരതകക്കു
ല്ലിന്റെ പേര്.

ശോണരത്നം ലോഹിതകഃ പദ്മമാഗോടഥ മൌക്തികം
മുക്താഥ വിദ്വജഃ പുംസി പ്രവാളം പുനപുംസകം. ൯൩

ശോണരത്നം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ലോഹിതകഃ പദ്മമാഗഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം മാണിക്കക്കല്ലിന്റെ പേര്. മൌക്തി
കം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മുക്താ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം മുത്തി
ന്റെ പേര്. വിദ്വജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ), പ്രവാളം (അ-ന-പ്ര-
ഏ) പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ാം പവിഴത്തിന്റെ പേര്.

രത്നം മണിർദ്വയോരശ്ശാമരൈര മുക്താദികേചി ച
സ്വപ്നം സുവപ്നം കനകം ഡിമണ്ഡം ഹേമ ഹാടകം. ൯൪
തപനീയം ശാതകംഭം ഗാംഗേയം ഭഞ്ജ കർണ്ണരം
ചാമീകരം ജാതരൂപം മഹാമജതകാഞ്ചനേ. ൯൫

രക്തം കാന്തസ്വരം ജാംബൂനദമപ്പാപഭോടസ്മിതാം
അലംകാരസുവപ്നം യച്ഛ്രംഗീകനകമിദ്വജഃ. ൯൬

മനം (അ-ന-പ്ര-ഏ)മണിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) സ്രീലിംഗമാ
 യിട്ടമാം ആ പക്ഷിത്തിൽ ഇലകാമാന്തമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ം സ്ഥ
 ലജ്ജങ്ങളായിരിക്കുന്ന പുഷ്പരാഗാദികളുടേയും ജലജ്ജങ്ങളായിരിക്കു
 ന്ന മുത്തു മുതലായവയുടേയുംപേർ. സ്വപ്നം സുവപ്നം കനകം ഹി
 മണ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഹേമ (ന-ന-പ്ര-ഏ) ഹാടകം തപനീ
 യം ശാതകംഗേ ഗാംഗേയം (അ-ന-പ്ര-ഏ)മേ (ന-ന-പ്ര-ഏ)
 അകാമാന്തമായിട്ടുമാം. കർണ്ണമം ചാമീകരം ജാതരൂപം മ
 ഹാമജതം കാഞ്ചനം തക്മം കാന്തസ്വരം ജാംബൂനദം
 (അ-ന-പ്ര-ഏ) അഷ്ടാപദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമാ
 യിട്ടുമാം. ഇവ ൧൯-ം സ്വപ്നത്തിന്റെ പേർ. ശ്രീകനകം (അ-
 ന-പ്ര-ഏ) അലംകാരരൂപമായ സ്വപ്നത്തിന്റെ പേർ.

ദൃച്ഛ്വം രജതം രൂപം വർജ്ജം ശോഭതമിത്യപി
 മീതിഃ സ്രീയാമാരക്തോ ന സ്രീയാമഥ താമ്രകം.

ശുദ്ധ്വം മേച്ഛമുഖദ്വയവരിഷ്ടോഭംബരാണി ച
 ലോഹോസ്രീ ശസ്ത്രകം തീക്ഷ്ണം പിണ്ഡം കാളായസായസീ.

അശ്വസാരോമ മണ്യൂരം സിംഹാണമപി തന്മലേ
 സർപ്പഞ്ച തൈജസം ലോഹം വികാരസ്തായസഃ കുശീ. ൯൯

ദൃച്ഛ്വം രജതം രൂപം വർജ്ജം ശോഭതം (അ-ന-പ്ര-ഏ)
 ഇവ ൨-ം വെള്ളിയുടെ പേർ. വർജ്ജമെന്നു രാമനാഥമതം ഇത്യ
 പി എന്നതുകൊണ്ടു താരം കളയെഴുതം ഇവകളെ സംഗ്രഹിച്ചി
 രിക്കുന്നു. മീതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അരക്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ന
 പുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ം പിശുളയുടെ പേർ. താമ്ര
 കം ശുദ്ധ്വം മേച്ഛമുഖം ദ്വയം വരിഷ്ഠം ഉഭംബരം (അ-ന-പ്ര-
 ഏ) ഇവ ൯-ം ചെമ്പിന്റെപേർ. ദിപ്തവരിഷ്ടോഭംബരാണിച
 എന്നും പാറമുണ്ടു്. ലോഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമാ
 യിട്ടുമാം. ശസ്ത്രകം തീക്ഷ്ണം പിണ്ഡംകാളായസം (അ-ന-പ്ര-
 ഏ) അയഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) അശ്വസാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-
 ഹരിമ്പിന്റെ പേർ. മണ്യൂരം സിംഹാണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇ
 തമ്പിൻകീടത്തിന്റെപേർ. സിംഹാനമെന്നും സിംഹാണമെന്നും
 പാറാന്തരങ്ങളുണ്ടെന്നു മഹേശ്വരദീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. സ
 റ്റുഞ്ചതൈജസംലോഹമെന്നതിന്നു് തൈജസമായിരിക്കുന്ന സുവ
 പ്നമജതാദിഎല്ലാം ലോഹമെന്നു പറയപ്പെടുന്നു എന്നോസുവ
 പ്നാദിയെല്ലാം തൈജസമെന്നും ലോഹമെന്നും പറയപ്പെടുന്നു
 എന്നോ അതർമ്മത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. കുശീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)
 ഹാലമെന്നു പേരോടുകൂടിയഅയോവികാരത്തിന്റെ പേർ.

ക്ഷാമഃ കാലോഽഥ ചപലോ മസഃസുതശ്ച പാമഃ
ഗവലം മാഹിഷം ശൃംഗമുകുലം ഗിരിജാമലേ. ൧൦൦

ക്ഷാമഃ കാലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കുരുട്ടുകല്ലിന്റെ
പേര്. ചപലഃ മസഃസുതഃ പാമഃ(അ-പു-പ്ര-ഏ)ഇവ ൩-ം മസ
സ്തിന്റെ പേര്. പാമഃ എന്നാമാം. മസസ്തഃ പാമഃ പ്രോക്തഃ
പാമഃതാപിനിഗദ്യതേ എന്നു താമാപാലചമ്പനമുണ്ടു്. ഗവലം
(അ-ന-പ്ര-ഏ) പോത്തിന്റെകൊമ്പിന്റെ പേര്. അുകുലം ഗിരി
ജാമലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨ ൦ അുകുലത്തിന്റെ പേര്.

സ്രോതോജനം തു സൗഖീരം കപോതാജനയാമുനേ
തുത്ഥാജനം ശിഖിഗ്രീവം വിതുന്നകമയൂരകേ. ൧൦൧

കല്പരീ ലാച്ഛികാകപാമോഭവം തുത്ഥം സോജനം
മസഗഭം താർക്ഷ്യശൈലം ഗന്ധാശ്ശനിതു ഗന്ധികഃ.

സൗഗന്ധികശ്ച ചക്ഷുഷ്യാകുലാഖ്യൗ തു കുലത്ഥികാ
മീതിപുഷ്പം പുഷ്പകേതു പുഷ്പകം കുസുമാജനം. ൧൦൨

സ്രോതോജനംസൗഖീരം കപോതാജനം യാമുനം(അ-
ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം സൗഖീരാജനത്തിന്റെപേര്. തുത്ഥാജ
നം ശിഖിഗ്രീവം വിതുന്നകം മയൂരകം(അ-ന-പ്ര-ഏ) കല്പരീ
(ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)ഇവ ൩-ം തുത്ഥാജനത്തിന്റെപേര്. സോജ
നം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മരമഞ്ഞളിൻകഷായത്തിൽ വെച്ചുണ്ടാക്കി
യതുത്തിന്റെ പേര്. മസഗഭം താർക്ഷ്യശൈലം (അ-ന-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൨-ം മാക്കീരക്കല്ലിന്റെ പേര്. ഗന്ധാശ്ശാ (ന-പു-പ്ര-ഏ)
ഗന്ധികഃ സൗഗന്ധികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഗന്ധകത്തി
ന്റെ പേര്. ചക്ഷുഷ്യാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കുലാഖീ (ഈ-സ്രീ-
പ്ര-ഏ) കുലത്ഥികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)ഇവ ൩-ം തുത്ഥവിശേഷ
ത്തിന്റെ പേര്. തമിഴ്ക്കുത്തിൽ കാവിമണ്ണിന്റെ പേര് എന്നാ
കുന്നു. തുത്ഥവിശേഷമെന്നപദം തുത്തിൽ ഒരുവകയെപ്പറയുന്ന
താകുന്നു. ടീകാഭിപ്രായവുമപ്രകാരംതന്നെ. അതു ഹേതുവായിട്ടു്
കാവിമണ്ണു് എന്നു വിശ്വസിച്ചുകൂടാ എന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കു
ന്നു. മീതിപുഷ്പം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പുഷ്പകേതു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ)
പുഷ്പകം (പൈശ്വകകമന്നമാം)കുസുമാജനം (അ-ന-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൨-൦ പുഷ്പാജനത്തിന്റെ പേര്.

പിഞ്ജരം പീതനം താലമാലഞ്ച ഹരിതാലകേ
ഗൈരേയമർത്ഥ്യം ഗിരിജമശ്മജഞ്ച ശിലാജതു. ൧൦൩
പിഞ്ജരം പീതനം താലം അലം ഹരിതാലകം(അ-ന-പ്ര-
ഏ) ഇവ ൩-൦ അരിതാലത്തിന്റെ പേര്. ഗൈരേയം അർത്ഥ്യം

ഗിരിജം അശ്വമേധം (ന-ന-പ്ര-ഏ) ശിലാജതു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം കന്ധത്തിന്റെ പേർ.

ബോളഗന്ധസപ്രാണപിണ്ഡഗോപമസാസ്സമാഃ
ഡിണ്ഡീരോ ടബ്ധികഃ ഫേനസ്സിന്ദ്രം നാഗസംഭവം.

ബോളഃ ഗന്ധസഃ, സഗന്ധഃ എന്നും പ്രയോഗിക്കാം. പ്രാണഃ പിണ്ഡഃ ഗോപമസഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം നന്ദവശയുടെ പേർ. ഗോപഃ സഃ ഇങ്ങിനെ ൨ പദമായിട്ടുമാത്രം ഗോപ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തിങ്കൽ ഗോസ എന്നു മുക്തമാകുന്നു. ഗോപ എന്നതു് സ്വാമിതമാകുന്നു. ഡിണ്ഡീരഃ, ശബ്ദമന്താവലികാമതം ഡിന്ദ്രഃ എന്നത്രേ ആകുന്നതു്. അബ്ധികഃ ഫേനഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം കടൽനാക്കിന്റെ പേർ. സിന്ദ്രം നാഗസംഭവം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സിന്ദ്രത്തിന്റെ പേർ.

നാഗസീസകയോഗേഷ്വപ്രാണി തപു പിച്ഛം
രംഗവംശേ അഥപിച്ഛസ്തുലോഥ കമലോത്തരം. ൧൦൯
സ്വാൽ കസുംഭം വഹ്നിശിഖം മഹാരജനമിത്യപി
മേഘകംബല ഉണ്ണായുശ്ശശോണ്ണം ശശലോമനി. ൧൧൦

നാഗം സീസകം യോഗേഷ്വം വപു (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം കാമീയത്തിന്റെ പേർ. നാഗസീസകയോഗേഷ്വപ്രാണി എന്നും പാഠമുണ്ടു്. തപു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) പിച്ഛം രംഗം വംശം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം ചെമ്പ്രാക്കൊടിയുടെ പേർ. ചെമ്പ്രാക്കൊടി എന്നതു് പുരാതനവാക്കാകുന്നു. ഇന്ന് അതിനെ വെള്ളീയമെന്നത്രേ വ്യാഖ്യാനിക്കുന്നതു്. പിച്ഛഃ (ഉ-പ്ര-പ്ര-ഏ) തുലഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പണ്ണിയുടെ പേർ. കമലോത്തരം കസുംഭം വഹ്നിശിഖം മഹാരജനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം കയ്യമ്പുവിന്റെ പേർ. മേഘകംബലഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഉണ്ണായുഃ (ഉ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ആട്ടിൻമയിട്ടത്തിന്റെ പേർ. ശശോണ്ണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശശലോമ (ന-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മുയലിന്റെ രോമത്തിന്റെ പേർ.

മധു ക്ഷേത്രം മാക്ഷികാദി മധുച്ഛിഷ്ണു സിക്മകം
മനശ്ശിലാ മനോഹപ്ത മനോഹപാ നാഗജിഹ്വികാ. ൧൧൧

മധു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) ക്ഷേത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മാക്ഷികം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം തേനിന്റെ പേർ. ആദിശബ്ദം ഉണ്ടാകയാൽ മാക്ഷികം മുതലായതുമെന്ന് അർത്ഥമാകുന്നു. അതു

കൊണ്ടു ഭാഗമാക്കിക്കളെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. മധ്യജിഹ്വം സിക്തം
കും (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മെഴുകിന്റെ പേർ. മനശ്ശിലാ
മനോഹരപാ മനോഹര നരേന്ദ്രിഹപികാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇ
വ ൨-ം മനയോലയുടെ പേർ.

നൈപാളീ കനടീ ഗോളാ യവക്ഷാരോ യവാഗ്രജഃ
പാക്യോടമ സജ്ജികാക്ഷാരഃ കാപോതസ്സുഖവച്ചുകു.

നൈപാളീ കനടീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗോളാ (അ-സ്രീ-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം നൈപാളഭേദത്തിലുള്ളതാകുന്ന മനയോലയു
ടെ പേർ. മനശ്ശിലാ ഇത്യാദി ൭-ം ഏകാത്മങ്ങളാകുന്നു എന്നും
ഒരു മതമുണ്ടു്. യവക്ഷാരഃ യവാഗ്രജഃ പാക്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൩-ം ചവക്കാമത്തിന്റെ പേർ. സജ്ജികാക്ഷാരഃ സുജി
കാക്ഷാരഃ എന്നുമാം. കാപോതഃ സുഖവച്ചുകു (അ-പു-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൩-ം വേങ്ങമുട്ട വെണ്ണിർകൊണ്ടുണ്ടാക്കുന്ന ക്ഷാരത്തിന്റെ
പേർ.

സുവർച്ചലം സ്വാദ്യചകം തപക്ഷീതീ വംശരോചനാ
ശിഗ്രജം ശേപതമരിചം മോരടം മുലമൈക്ഷവം. ൧൧൦

സുവർച്ചലം തപകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തുവർച്ചില
ക്ഷാരത്തിന്റെ പേർ. സജ്ജികാക്ഷാരാദി ൩-ം വേങ്ങമുട്ട വെ
ണ്ണിർകൊണ്ടുണ്ടാക്കുന്ന ക്ഷാരത്തിന്റെ പേർ എന്നും ഒരു മതമു
ണ്ടു്. തപക്ഷീതീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വംശരോചനാ (അ-സ്രീ-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വേങ്ങമുട്ടമായ ഓഷധിവിശേഷത്തിന്റെ
പേർ എന്നു മഹേശ്വരമടികയിലും കൃത്യന്തരിന്റെ പേർ എന്നു
തമിഴ്ക്കുണ്ടിലും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ശിഗ്രജം ശേപതമരിചം
(അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മുരിങ്ങക്കുരുവിന്റെ പേർ. മോരടം
(അ-ന-പ്ര-ഏ) കുരിമ്പിൻവേരിന്റെ പേർ.

ഗ്രന്ഥികം പിപ്ലവീമൂലം ചടകാശിര ഇത്യാപി

ഗോലോമീ ഭൂതകേശോ നാ പത്രാംഗം മരുചന്ദനം

ത്രികുട്ടുഷണം വ്യോഷം ത്രിഫലാ തു ഫലത്രികം. ൧൧൧

ഗ്രന്ഥികം പിപ്ലവീമൂലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചടകാശിരഃ (സ-
ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം കാട്ടുതിപ്പലിവേരിന്റെ പേർ. ചടകാ
ശിരഃ ഇങ്ങിനെ രണ്ടുപദമായിട്ടുമാം. ശിരോ നാപിപ്ലവീമൂലേ
എന്നു മേടിനിയുണ്ടു്. ഗോലോമീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഭൂതകേ
ശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ജടാമാഞ്ചിയുടെ പേർ. ക്ഷീർ
മയിലൂടെയുടെ പേർ എന്നും മറുചിലർ വയമ്പിന്റെ പേർ
എന്നും പറയുന്നു. പത്രാംഗം മരുചന്ദനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇ

വ ൨-ം മകത്വമനുസരണമായി കൃഷ്ണശിരോപാ എന്നും പത്മാംഗ
മെന്നും പ്രസിദ്ധമായ ഒരു മകത്തിന്റെ പേര്. ത്രികുട്ട (ഉ-
ന-പ്ര-ഏ) തൃഷ്ണം വ്യോഷം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ചു-
ക്ക്, മുളക്, തിപ്പലി ഇവ മൂന്നിനും കൂടിയ പേര്. ത്രിഫലാ
(അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഫലതൃകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കടുക്ക,
നെല്ലിക്ക, താന്നിക്ക ഇവ മൂന്നിനും കൂടിയപേര്.

ഇതി വൈശ്വവർഗ്ഗം.

ശുഭവർഗ്ഗപ്രാരംഭം.

ശുഭാശ്വാവരവർണ്ണാശ്വ വൃഷലാശ്വ ജംബന്യജാഃ

അപണ്ഡാലാതു സങ്കീർണ്ണാ അംബപൃകമണാദയഃ.

ശുഭാഃ അവരവർണ്ണാഃ വൃഷലാഃ ജംബന്യജാഃ (അ-പ്ര-പ്ര-
ബ) ഇവ ൨-ം ശുഭഭൂടെ പേര്. അപണ്ഡാലാതുസങ്കീർണ്ണാ ഇ-
ത്യാദിക് അംബപൃക, കരണൻ ഇങ്ങിനെ തുടങ്ങി പണ്ഡാല
പശുനും ഉള്ളവർ കൈയും സങ്കീർണ്ണമാകുന്നു എന്നു അർത്ഥം
ഞെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. അംബപൃകമണാദികൾ ഇന്നിന പർ
എന്നു താഴെ പറയും.

ശുഭാവിശോസ്മ കരണോംബപൃഷ്ഠ വൈശ്വാദിജന്മനേഃ

ശുഭാക്ഷത്രിയയോഃഗ്രാ മാഗധഃ ക്ഷത്രിയാവിശോഭോഃ.

കരണഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ശുഭസ്രീയിൽ വൈശ്വനരനായ
പുത്രന്റെ പേര്. കരണന്റെ വൃത്തി ലേഖനമാകുന്നു. അംബ
പൃഷ്ഠഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വൈശ്വസ്രീയിൽ ബ്രാഹ്മണനായ പുത്ര
ന്റെ പേര്. അംബപൃഷ്ഠന്റെ വൃത്തി ചികിത്സയാകുന്നു. ഉഗ്രഃ
(അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ശുഭസ്രീയിൽ ക്ഷത്രിയനായ പുത്രന്റെ
പേര്. ഉഗ്രന്റെ വൃത്തി അയുധമാകുന്നു. മാഗധഃ (അ-പ്ര-പ്ര-
ഏ) ക്ഷത്രിയസ്രീയിൽ വൈശ്വനരനായ പുത്രന്റെ പേര്. മാഗ
ധന്റെ വൃത്തി രാജസന്നിധിയിൽ സ്മൃതിപരമാകുന്നു.

മാഹിഷോത്സാക്ഷത്രിയയോഃ ക്ഷത്താത്സാശുഭയോസ്സതഃ

ബ്രാഹ്മണ്യം ക്ഷത്രിയത് സുതസ്തസ്യാംവൈദേഹകോവിശഃ.

മാഹിഷഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വൈശ്വസ്രീയിൽ ക്ഷത്രിയ
നായപുത്രന്റെ പേര്. മാഹിഷ്യഃ എന്നുപൊതുണ്ടു്. മാഹി

ഷന്റെ വൃത്തി ജ്യോതിഷവും ശങ്കരശാസ്ത്രവും സ്വരശാസ്ത്രവും
മാകുന്നു. ക്ഷന്താ (ഈ-പു-പു-ഏ) വൈശ്വസ്മിയിൽ ശുഭര
ണ്ടായ പുത്രന്റെ പേര്. ക്ഷന്താവിന്റെ വൃത്തി ഗോധാദി ഹിം
സയാകുന്നു. സുതഃ (അ-പു-പു-ഏ) ബ്രാഹ്മണസ്മിയിൽ ക്ഷത്രി
യനുണ്ടായ പുത്രന്റെ പേര്. സുതന്റെ വൃത്തി ഗജബന്ധനാദി
യാകുന്നു. വൈദേഹകഃ (അ-പു-പു-ഏ) ബ്രാഹ്മണസ്മിയിൽ
വൈശ്വനുണ്ടായ പുത്രന്റെ പേര്. വൈദേഹകന്റെ വൃത്തി ക
ലാവിദ്യയാകുന്നു.

മഥകാമസ്തു മാഹിഷാൽ കരണ്യം യസ്യ സംഭവഃ
സ്യാച്ചണ്ഡാലസ്തു ജനിക്കോ ബ്രാഹ്മണ്യം വൃഷഭവനന്ദഃ.

മഥകാമഃ (അ-പു-പു-ഏ) മാഹിഷന് കരണ്യസ്മിയിൽ ഉ
ണ്ടായവന്റെ പേര്. മഥകാമന്റെ വൃത്തി മഥകമേന്ധനാദിയാ
കുന്നു. ചണ്ഡാലഃ (അ-പു-പു-ഏ) ബ്രാഹ്മണസ്മിയിൽ ശുഭ
രണ്ടായ പുത്രന്റെ പേര്. ചണ്ഡാലന്റെ വൃത്തി മുതലേലനി
ദ്യമാംസാദിയാകുന്നു. മുതലറഞ്ഞ കാരണാഞ്ചരോഗ്ര മാഗ
ധമാഹിഷക്ഷന്ത്രസുതവൈദേഹക മഥകാമന്മാരും ഇപ്പോൾ പ
റഞ്ഞ ചണ്ഡാലനും ഇങ്ങനെ പത്തുജാതിക്കാർ സങ്കീർണ്ണന്മാരാക
ുന്നു. അവരിൽ കരണൻ, അഞ്ചപ്പൻ, ഉഗ്രൻ, മാഹിഷൻ ഇവർ
നല്ലവരാകുന്നു. മാഗധൻ ക്ഷന്താവും, സുതൻ, വൈദേഹകൻ
ഇവർ ഹീനജാതിക്കാമാകുന്നു. മഥകാമൻ സങ്കീർണ്ണന്മാരായവ
രിൽ നിന്നുണ്ടായവനാകുന്നു; സങ്കീർണ്ണന്മാരും. എങ്കിലും പ്ര
തിലോമത ഇല്ലായ്മയാൽ ഹീനനല്ല. ചണ്ഡാലൻ അതിഹീ
നൻതന്നെ എന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക.

കാരുശ്ശിപ്തീ സംഹതൈസ്തർദ്ദപയോഃ ശ്രേണിസ്സജാതിഭിഃ
കുലകസ്സൗൽ കുലശ്രോഷ്ടീ മാലാകാമസ്തു മാലികഃ

കാരു (ഉ-പു-പു-ഏ) ശിപ്തീ (ന-പു-പു-ഏ) ഇവ ൨-ം
ചിത്രകാമാദികളുടെ പേര്. ചിത്രകാമൻ=ചിത്രമെഴുതുന്നവൻ.
ശ്രേണിഃ (ഇ-പു-പു-ഏ) സ്മീലിംഗമായിട്ടുമാം. സമാനജാതി
കളായിരിക്കുന്ന ശിപ്തികളുടെ സമുപാത്തിന്റെ പേര്. കുലകഃ
(അ-പു-പു-ഏ) കുലികഃ എന്നുമാം. കുലശ്രോഷ്ടീ (ന-പു-പു-
ഏ) ഇവ ൨-ം ശിപ്തികുലമുഖ്യന്റെ പേര്. കുലശ്രോഷ്ടഃ എന്നു
മാം. മാലാകാമഃ മാലികഃ (അ-പു-പു-ഏ) ഇവ ൨-ം പൂമാല
കെട്ടി വില്ക്കുന്നവന്റെ പേര്.

കംകോമഃ കുലാലസ്സൗൽപലഗണ്ഡസ്തു ലേപകഃ

തന്തുവായഃ കുവിദസ്സൗൽത്തന്നവായസ്തു സൌമികഃ

കുംഭകാരം കുലാലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കുശവന്റെ പേർ. പലനണ്ഡഃ ലേപകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കുമാരപ്പണിക്കരന്റെ പേർ. തരൂവായഃ കുവിന്ദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചാലിയന്റെ പേർ. തരൂവായഃ തന്ദ്രവായഃ തന്ദ്രവാപഃ ഇവ ക്കെയും തരൂവായഃ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തിങ്കൽ കാണുന്ന പാദഭേദങ്ങളാകുന്നു. തുണവായഃ സൗചികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ തുണൽക്കാരന്റെ പേർ.

രംഗാജീവചിത്രകാരശ്ശുമാജ്ജാടസിധാവകഃ
 പാദീകൃച്ഛകാരസ്സുപാദേധകാരോ ലോഹകാരകഃ. ൭

രംഗാജീവഃ ചിത്രകാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചിത്രമെഴുതുന്നവന്റെ പേർ. ശശുമാജ്ജഃ അസിധാവകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ആയുധം കടയുന്നവന്റെ പേർ. പാദീകൃൽ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചർമ്മകാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചെരുപ്പുണ്ടാക്കുന്നവന്റെ പേർ. വ്യോകാരഃ ലോഹകാരകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കരുമാന്റെ പേർ. വ്യോ എന്നത് അവ്യയമാകുന്നു. ഇരുമ്പിന്റെ പേരുമാകുന്നു.

നാഡിന്ദ്രമസ്തപണ്ണകാരഃ കുളാഭോ രക്തകാരകഃ

സ്യാച്ഛാഖികഃ കാഞ്ചവികശ്ശേഖ്വികസ്സാമൃകൃട്ടകഃ. ൮

നാഡിന്ദ്രമഃ സ്തപണ്ണകാരഃ കുളാഭഃ രക്തകാരകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ തട്ടാന്റെ പേർ. ശാഖികഃ കാഞ്ചവികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ശംഖുകടയുന്നവന്റെ പേർ. ശേഖ്വികഃ താമ്രകൃട്ടകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചെമ്പുകൊട്ടിയുടെ പേർ.

തക്ഷാ തു വൽകിഃ സ്തപ്താ മേകാരശ്ച കാഷ്ഠതര

ഗ്രാമാധീനോ ഗ്രാമതക്ഷഃ കൌടതക്ഷോടനധീനകഃ. ൯

തക്ഷാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) വൽകിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) തപ്താ (ഏ-പു-പ്ര-ഏ) മേകാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കാഷ്ഠതര (ഷ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-൦ തച്ചന്റെ പേർ. ഗ്രാമതക്ഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഗ്രാമവാസികൾക്ക് അധീനനായ തച്ചന്റെ പേർ. കൌടതക്ഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അർക്കം അധീനനല്ലാത്ത തച്ചന്റെ പേർ.

ക്ഷുരീ മുണ്ഡീ ടിവാകീന്തിർനാപിതാന്താവസായിനഃ

നിണ്ണേജകസ്സുപാദേജകശ്ശേഖ്വധികോ മണ്ഡഹാരകഃ. ൧൦

ക്ഷുരീ മുണ്ഡീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ടിവാകീന്തിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) നാപിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അന്താവസായി (ന-പു-പ്ര-ഏ)

ഇവ ൭൦ ക്ഷേത്രകാരന്റെ പേര്. നിത്യേനജകു മജകു (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨൦ വെളുത്തേടന്റെ പേര്. ശൈശ്വനികു മണ്ഡ ഫാരകു (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨൦ ഇഴപ്പവന്റെ പേര്. ശൈ ണ്ഡികോ മദ്യഫാരകു എന്നും പാറമുണ്ടു്.

ജാബാലസ്ത്യാദജാജീവോ ദേവാജീവസ്തു ദേവല സ്ത്യാന്മാന്മാ ശാഞ്ചരീ മായാകാരസ്തു പ്രതിഫാരകു. ൧൧

ജാബാലഃ അജാജീവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨൦ ആട്ടമേ യുന്നവന്റെ പേര്. അജാജീവി എന്നുമാം. ദേവാജീവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദേവാജീവി എന്നുമാം. ദേവലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨൦ ദേവസേവകൊണ്ടുപജീവിക്കുന്നവന്റെ പേര്. മായാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ശാഞ്ചരീ (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨൦ ഇന്ദ്ര ജാലത്തിന്റെ പേര്. മായാകാരഃ പ്രതിഫാരകു (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨൦ ചന്ദ്രജാലക്കാരന്റെ പേര്. പ്രതിഫാരികു എ ന്നും പാറമുണ്ടു്.

ശൈലാലിനസ്തു ശൈലുഷാ ജായാജീവാഃ കൃശാശപിനഃ ഭേതാ ഇത്യപി നടാശ്ചാമണാസ്തു കുശീലവാഃ. ൧൨

ശൈലാലിനഃ (ന-പു-പ്ര-ഞ്ച) ശൈലുഷാഃ (അ-പു-പ്ര-ഞ്ച) ജായാജീവാഃ (അ-പു-പ്ര-ഞ്ച) കൃശാശപിനഃ (ന-പു-പ്ര-ഞ്ച) ഭേതാഃ (അ-പു-പ്ര-ഞ്ച) ഭാരതാഃ എന്നുമാം. നടാഃ (അ-പു-പ്ര-ഞ്ച) ഇവ ൩൦ ചാക്യാന്മാരുടെ പേര്. ചാരണാഃ കുശീലവാഃ (അ-പു-പ്ര-ഞ്ച) ഇവ ൨൦ കഥപറയുന്ന നടന്മാരുടെ പേര്. പാട്ടുന്നവരുടെ പേര് എന്നും കാണാമുണ്ടു്.

മാർദ്ദംഗികാ മൌരജീകാഃ പാണിവാദാസ്തു പാണിഫാഃ വേണധ്വാസ്തു പൂവ്വൈണചികാവീണാവാദാസ്തു വൈണികാഃ

മാർദ്ദംഗികാഃ മൌരജീകാഃ (അ-പു-പ്ര-ഞ്ച) ഇവ ൨൦ മി ശാവടിക്കുന്നവന്റെ പേര്. പാണിവാദാഃ പാണിഫാഃ (അ-പു-പ്ര-ഞ്ച) ഇവ ൨൦ കൈത്താളംപിടിക്കുന്നവരുടെ പേര്. വേണ ധ്വാഃ (അ-പു-പ്ര-ഞ്ച) വൈണചികാഃ (അ-പു-പ്ര-ഞ്ച) ഇവ ൨൦ കുഴലക്കാരുടെ പേര്. വീണാവാദാഃ (അ-പു-പ്ര-ഞ്ച) വൈ ണികാഃ (അ-പു-പ്ര-ഞ്ച) ഇവ ൨൦ വീണവായിക്കുന്നവരുടെ പേര്.

ജീവാന്തക ശ്ലാകുനികോ ദൈവ വാഗ്ഗരികജാലികൈ വൈതംസികഃ കൌടികശ്ച മാംസികശ്ച സമം ത്രയം.

ജീവാന്തകഃ ശ്ലാകുനികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨൦ വക്ഷി കളെ പിടിക്കുന്നവന്റെ പേര്. വാഗ്ഗരികഃ ജാലികഃ (അ-പു-

പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വലയിട്ടു മുഗങ്ങളെ പിടിക്കുന്നവന്റെ പേര്.
വൈതംസികഃ കൌടികഃ മാംസികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦
മാംസം വിറുപ്പജീവിക്കുന്നവന്റെ പേര്.

ഭുതകോ ഭുതിഭുതകരോ വൈതനികശ്ച സഃ
വാത്സാവഹോ വൈവധികോ ഭാരവാഹസ്മു ഭാമികഃ. ൧൫

ഭുതകഃ (അ-പു-പ്ര ഏ) ഭുതിഭുത (ജ-പു-പ്ര-ഏ) കർമ്മകരഃ
വൈതനികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦ വേലക്കാരന്റെ പേര്.
വാത്സാവഹഃ വൈവധികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കാവുകാ-
രന്റെ പേര്. ഭാരവാഹഃ ഭാമികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦
ചുമട്ടുകാരന്റെ പേര്.

വിവണ്ണഃ പാമരോ നീചഃ പ്രാകൃതശ്ചപൃഥഗ്ജനഃ
നിഹീനോപസദോ ജാലം ചക്ഷുല്പകശ്ചേതരശ്ച സഃ. ൧൯

വിവണ്ണഃ പാമരഃ നീചഃ പ്രാകൃതഃ പൃഥഗ്ജനഃ നിഹീനഃ
അപസദഃ (അപശദഃ എന്നുമാം). ജാലഃ ചക്ഷുല്പകഃ (പു. ല്പകഃ എ-
ന്നുമാം) ഇതരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൦-൦ നീചന്റെ പേര്.

ഭൂത്യേ ദാസേരദാസേയദാസഗോപ്യകചേടകാഃ
നിയോജ്യകിംകരപ്രേഷ്യഭൂജിഷ്യപരിചാരകാഃ. ൧൯

ഭൂത്യഃ ദാസേരഃ ദാസേയഃ ദാസഃ (ദാശഃ എന്നുമാം) ഗോ-
പ്യകഃ ചേടകഃ (ചേഡകഃ എന്നുമാം) നിയോജ്യഃ കിംകരഃ പ്രേഷ-
്യഃ (പ്രേഷ്യഃ എന്നുമാം) ഭൂജിഷ്യഃ പരിചാരകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൧൧-൦ ഭൂത്യന്റെ പേര്.

പരാചിതപരാസ്തന്ദപരജാതപരൈധിതഃ
മന്ദസ്തു തുന്ദപരിമുജഅലസ്യശ്ശീതകോടലസോടനന്ദാഃ

പരാചിതഃ (പരാജിതഃ എന്നുമാം) പരാസ്തന്ദഃ (പരിഷ്ക-
ന്ദഃ എന്നുമാം) പരിസ്തന്ദഃ പരിഷ്കന്തഃ ഇങ്ങനെയുമാം.) പരജാതഃ
പരൈധിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൨-൦ അന്യധനംകൊണ്ടു വ-
ളുന്ന്യന്റെ പേര്. മന്ദഃ തുന്ദപരിമുജഃ അലസ്യഃ ശീതകഃ അല-
സഃ അനന്ദാഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൩-൦ മടിയിന്റെ പേര്.

ദക്ഷേ തു ചതുരപേശലപടവസ്സുത്മാന ഉണ്ണശ്ച
ചണ്ഡാലപ്ലവമതാംഗദിവാകീർത്തിജനാഗമാഃ. ൧൯

നിഷാദശ്ചപചാവന്തവാസിചണ്ഡാലപുല്ലസാഃ
ഭേദാഃ കിരാതശബരപുളിന്ദാ ഭേച്ഛജാതയഃ. ൨൦
ദക്ഷഃ ചതുരഃ പേശലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പട്ടഃ (ഉ-പു-പ്ര-

എ) സൂത്മാനഃ ഉഷ്ണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ത-ം സമത്വമെൻ്റെ പേർ. ചണ്ഡാലഃ പ്ലവഃ മാതംഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദിവാകീർത്തിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ജനംഗമഃ (ജലംഗമഃ എന്നുമാം) നിഷാദഃ ശപഥഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അന്തവാസി (ന-പു-പ്ര-ഏ) ചണ്ഡാലഃ പുല്ലസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൦-ം പാദമെൻ്റെ പേർ. നിഷാദശപചാന്ത വസായി ചാണ്ഡാല പുൽകസാഃ എന്നുള്ള പാദാന്തികൽ അന്തവാസി എന്നതിൻ്റെ സ്ഥാനത്തിങ്കൽ അന്താവസായി എന്നാകുന്നു, എന്നുമാത്രം ഒരു വിശേഷമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക. ദേവാഃ കിമാതശബരപുളിന്ദാമുച്ഛുജാതയഃ എന്നതിൻ്റെ അർത്ഥം—കിമാതശബരപുളിന്ദാമാകുന്ന മൂച്ഛുജാതികൾ ചണ്ഡാലന്മാരിൽ ഓരോരോ വകക്കാകുന്നു. കിമാതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശബരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പുളിന്ദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കിമാതശബരപുളിന്ദാർ തങ്ങളിൽ അല്ലാത്തതായ ദേവേണാടുകുടിയവരാകുന്നു. എങ്കിലും സമാനാർത്ഥങ്ങളായി വിചാരിപ്പാൻ തക്കവണ്ണമുള്ള പ്രയോഗങ്ങൾ വളരെ ഉണ്ടെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

വ്യാധോ മൃഗവധാജീവോ മൃഗയുർല്ലബ്ധകശ്ചസഃ

കൌലേയകസ്സാരമേയഃ ക്ഷുഭാ മൃഗദംശകഃ ൨൧

ശൂനകോ ദാഷകശ്ശ്വാ സ്മാദളക്സു സ യോഗിതഃ

ശ്വാവിശ്വകദുംമൃഗയാകശലസ്സരമാ ശൂനീ. ൨൨

വ്യാധഃ മൃഗവധാജീവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മൃഗയഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ല്ലബ്ധകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം പേടമെൻ്റെ പേർ. കൌലേയകഃ സാരമേയഃ ക്ഷുഭഃ (അനാദികാശത്തിങ്കൽ ക്ഷുഭമുണ്ടെന്നാകുന്നു മാജമുക്തമതം ക്ഷുഭമുണ്ടെന്നാകുന്നു.) മൃഗദംശകഃ ശൂനകഃ ദാഷകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശ്വാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം ശ്വാവിൻ്റെ പേർ. അളക്സഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മരുണമുതലായതുകൊണ്ടു് ഉന്മാദിയാക്കപ്പെട്ട ശ്വാവിൻ്റെ പേർ. യോഗിതഃ എന്നതിന്നു പ്രയോഗേണോന്മത്തത്വം പ്രാപിതഃ എന്നു മഹേശ്വരസീകയിലെ വ്യാഖ്യാനമാകുന്നു. യോഗികഃ എന്നു ചിലർ പറിക്കുന്നു. പട്ടിയോടു ചേർന്നതെന്നു അതിന്നു അർത്ഥമെന്നെയും പറയുന്നു. മറ്റു ചിലർ അളക്സുസയോഗരീ എന്നു പറിക്കുന്നു. ഗരീ എന്നതിന്നു വിഷമുള്ളതു് എന്നർത്ഥമാകയാൽ അളക്സമെന്നതു പേപ്പട്ടിയുടെ പേർ എന്നും പറയുന്നു. മുക്തമതം അളക്സഃ എന്നല്ല അളക്സഃ എന്നാകുന്നു. വിശ്വകദഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) നാട്ടനാട്ടനായുടെ പേർ. സമാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ശൂനീ (ഈ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പട്ടിയുടെ പേർ.

വിറചരസ്സുകരോ ഗ്രാമ്യോ വക്രസ്തരണഃ പശുഃ
അച്ഛോദനം മൃഗവ്യംസ്യാ ദാലേഭോ മൃഗയാ സ്രീയാം.

വിറചരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഗ്രാമസുകരത്തിന്റെ പേര്. പീ
പ്പന്നി എന്നു ഭാഷ. പോക്കുന്നും പറയും. വക്രഃ (അ-പു-പ്ര-
ഏ) ചെറുപ്പമായ നാല്ക്കാലിയുടെ പേര്. അച്ഛോദനം മൃഗവും
(അ-ന-പ്ര-ഏ) അലേഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മൃഗയാ (അ-സ്രീ-
പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം നായാട്ടിന്റെ പേര്.

ദക്ഷിണേന്മാ ലുബ്ധയോഗാദക്ഷിണാരുഃ കരംഗകഃ
ചോരൈകാഗാരികസ്തേനദസ്യതസ്തമോഷകാഃ. ൨൨
പ്രതിരോധി പരംസ്തന്ദി പാടച്ചമലിമ്ളചഃ
ചൗരികാസ്തേനചൗര്യേ ച സ്തേയം ലോപ്തം തു തലനേ.

ദക്ഷിണേന്മാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) വേടനാൽ വലത്തുഭാഗത്തു മു
റിവ് ഏല്പിക്കപ്പെട്ട മൃഗത്തിന്റെ പേര്. ചോരഃ (ചൗരഃ എന്നു
മാം.) ഏകാഗാരികഃ സ്തേനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദസ്യഃ (ഉ-പു-പ്ര-
ഏ) തസ്തഃ മോഷകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രതിരോധി പരംസ്തന്ദി
(ന-പു-പ്ര-ഏ) പാടച്ചഃ (പടച്ചഃ എന്നുമാം.) മലിമ്ളചഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦ കള്ളന്റെ പേര്. ചൗരികാ (അ-
സ്രീ-പ്ര-ഏ) സ്തേനും ചൗര്യം സ്തേയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ
ര-൦ കളവിന്റെ പേര്. ലോപ്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കൂട്ട മുത
ലിന്റെ പേര്.

വീതം സസ്തുപകരണം ബന്ധനേ മൃഗപക്ഷിണാം
ഉന്മാമഃ കൂടന്ത്രം സ്വാഭാഗമാ മൃഗബന്ധനീ. ൨൩
വീതംസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വീതംസഃ എന്നുമാം. മൃഗപക്ഷി
കളെ പിടിപ്പാനുള്ള സാധനത്തിന്റെ പേര്. ഉന്മാമഃ (അ-പു-
പ്ര-ഏ) കൂടന്ത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മൃഗപക്ഷികൾക്കു്
ഇരവെച്ചു പിടിപ്പാനുള്ള യന്ത്രത്തിന്റെ പേര്. വാഗ്മാ (അ-
സ്രീ-പ്ര-ഏ) മൃഗബന്ധനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ നായാട്ടു
വലയുടെ പേര്.

ശുദ്ധ്വം വരാടകം സ്രീ തു മജ്ജസ്രീഷു വടീഗുണഃ
ഉദ്യോദനം ഘടീയന്ത്രം സലിലോദാഹനം പ്രരേഃ. ൨൪

ശുദ്ധ്വം വരാടകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മജ്ജഃ (ഉ-സ്രീ-പ്ര-
ഏ) വടീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ത്രിലിംഗമാകുന്നു. ഗുണഃ (അ-പു-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-൦ വലക്കയറിന്റെ പേര്. മജ്ജശ്ശുദ്ധ്വാ
വരാടോനാ എന്നു മതകോശമുണ്ടാകയാൽ ശുദ്ധ്വാ എന്നു്
അകാരാന്തമായിട്ടുമാം. ശുദ്ധ്വീ എന്നു് ഈകാരാന്തമായിട്ടുമാ

മെന്ന മഹേശ്വരീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. വരാടകശബ്ദം പുല്ലിനമായിട്ടുമാം. സ്വാമിപാഠം വരാകരം എന്നാകുന്നു. ഉദ്യോടനം ഫടീയന്ത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം എന്തത്തിന്റെ പേർ.

പുണ്ഡ്രി വേമാ വായദണ്ഡസ്സുത്രാണി നമി തന്തവഃ
വാണിർവൃതിഃ സ്ത്രിയൗ തുലു പുസ്തം ലേപ്യാദികർമ്മണി.

വേമാ (ന-പ്ര-പ്ര-ഏ) (വേമഃ എന്നുമാമെന്ന മഹേശ്വരീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.) വായദണ്ഡഃ (വാചദണ്ഡഃ എന്നുമാം.) (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം നെയ്യുന്ന കോലിന്റെ പേർ. സുത്രാണി (അ-ന-പ്ര-ഐ) തന്തവഃ (ഉ-പ്ര-പ്ര-ഐ) ഇവ ൨-ം രൂലിന്റെ പേർ. വാണിഃ വൃതിഃ (ഇ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം നെയ്ത്തിന്റെ പേർ. പുസ്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കമ്മായപ്പണി മുതലായതിന്റെ പേർ. ലേപ്യാദികർമ്മണി എന്നും പാഠമുണ്ട്. അപ്രകാരം പഠിക്കുന്നപക്ഷം ചിത്രലേഖനം മുതലായ പ്രവൃത്തിയുടെ പേർ എന്നു ധരിച്ചുകൊൾക.

പാഞ്ചാലികാ പുത്രികാ സ്വാദപസ്രുദന്താദിഭിഃ കൃതാ
ജതുവപുഷികാരേ തു ജാതുഷം ത്രാപുഷം ത്രിഷു. ൨൯

പാഞ്ചാലികാ (അ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) പഞ്ചാലികാ എന്നുമാം വസ്രുദന്താദികളെക്കൊണ്ടു ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട പുത്രികയുടെ പേർ. വസ്രു=തുണി. ദന്തം=അനക്കൊമ്പ്. അദിപദംകൊണ്ടു തോലുമുതലായ പദാത്മങ്ങളെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. പുത്രികാ=പാപ. ജാതുഷം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അരക്കുകൊണ്ടുണ്ടാക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേർ. ത്രാപുഷം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വെള്ളീനുംകൊണ്ടുണ്ടാക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേർ. ജാതുഷമെന്നതും ത്രാപുഷമെന്നതും ത്രിവിംഗമാകുന്നു.

പിടകഃ പേടകഃ പേടാ മഞ്ജുഷാഥ വിഹംഗികാ
ഭാരയഷ്ടിസ്തദാലംബീ ശികുഃ കാലോഥ പാദുകാഃ. ൩൦
പാദുരപാനൽ സ്ത്രീ സൈധാരപദീനാ പദായതാ
നലംഗീ വലംഗീ വരത്രാ സ്വാദശ്വാദേസ്തോഡനീ കശാ. ൩൧

പിടകഃ പേടകഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) പേടാ മഞ്ജുഷാ (അ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചെട്ടകത്തിന്റെ പേർ. പേടാ മഞ്ജുഷാ ഇവ ൨-ം മഞ്ചയുടെ പേർ എന്നും ഒരു മതമുണ്ട്. വിഹംഗികാ (അ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) ഭാരയഷ്ടിഃ (ഇ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കാവിന്റെ തണ്ടിന്റെ പേർ. ശികുഃ (അ-ന-പ്ര-ഏ) കാമഃ (അ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അതിൽകെട്ടുന്ന ഉരിയുടെപേർ. പാദുകാ (അ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) പാദുഃ (ഉ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) ഉപാനൽ, (അ-സ്ത്രീ-പ്ര-

ഏ) ഇവ ൩-ം ചെങ്കല്ലിന്റെ പേര്. അനുപദീനം പദായതാ അ-
സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കഴാച്ചെരിപ്പിന്റെ പേര്. വല്ലി നല്ലി
(ഈ-സ്മി-പ്ര-ഏ) വരതാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം തോല
യറ്റിന്റെ പേര്. കശാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) കുതിച്ചു
ടിയുടെ പേര്.

ചാണ്ഡാലികാതു കണ്ഡാലവീണാ ചണ്ഡാലവല്ലകീ
നാമാചീ സ്യാദേഷണികാ ശാണസ്തു നിക്ഷഃ കഷഃ.

ചാണ്ഡാലികാ (ചണ്ഡാലികാ എന്നുമാം) കണ്ഡാലവീ
ണാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) (കണ്ഡാലവീണാ എന്നുമാം) കണ്ഡാ
ലീ എന്നു വേറെയും പ്രയാഗിക്കാം. ചണ്ഡാലവല്ലകീ (ഈ-
സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ചണ്ഡാലവീണയുടെ പേര്. കിന്നരി
എന്നത്ര ഭാഷയാകുന്നത്. നാമാചീ (ഈ സ്മി പ്ര-ഏ) ഏ
ഷണികാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചെറുനായക്കോലി
ന്റെ പേര്. ശാണഃ നിക്ഷഃ കഷഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം
ഉരക്കല്ലിന്റെ പേര്.

പ്രശ്നഃ പത്രപരശുരീഷികാ തുലികാ സമേ

തൈജസാവത്തനീ മുഷാ ഭസ്രാ ചർമ്മപ്രസേവികാ. ൩൩

പ്രശ്നഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) പത്രപരശുഃ (ഉ-പ്ര പ്ര-ഏ) ഇ
വ ൨-ം സ്വണ്ണാടികൾ വെട്ടുന്ന ആയുധത്തിന്റെ പേര്. ഈ
ഷികാ (ഇഷികാ എന്നും ഇഷികാ എന്നും പാഠാന്തരം കാണ
പ്പെടുന്നു.) തുലികാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചിത്രമെഴുതുന്ന
തുലികയുടെ പേര്. തൈജസാവത്തനീ (ഈ-സ്മി-പ്ര-ഏ) മുഷാ
(അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മൂശയുടെ പേര്. ഇതു ചൊന്നുമുത
ലായതു ഉരക്കുവാങ്ങളു പാത്രമാകുന്നു. ഭസ്രാ ചർമ്മപ്രസേവികാ
(അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഉലത്തോലിന്റെ പേരാകുന്നു.
ചർമ്മപ്രസേവകഃ എന്നുമാം.

അസ്മോടനീ വേധനികാ കൃപാണീകന്തരി സമേ

വൃക്ഷാടനീ വൃക്ഷഭേദീ ടംകഃ പാഷാണഭാമണഃ. ൩൪

അസ്മോടനീ (ഈ-സ്മി-പ്ര-ഏ) വേധനികാ (അ-സ്മി-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മത്തങ്ങൾ തുളയ്ക്കുന്ന കതിരിന്റെ പേര്. കൃപാ
ണീ കന്തരി (ഈ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കുത്തരിയുടെ പേര്.
വൃക്ഷാടനീ വൃക്ഷഭേദീ (ഈ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മഴവിന്റെ
പേര്. വൃക്ഷാടനോ വൃക്ഷഭേദീ എന്നു പാഠാന്തരം. വൃക്ഷാടനഃ
(അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വൃക്ഷഭേദീ (ന-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇപ്രകാരമായാ

ലും മഴുവിന്റെ പേർതന്നെ. ഒരു പാഷാണദാമണ (അ-പു-പ്ര-
ഏ) ഇവ ൨-൦ കല്ലളിയുടെ പേർ. തംഭഃ എന്നാൽ.

കൃകമോസ്മീ കരപത്രമാരാ ചർമ്മപ്രദേദികാ
സൂർമ്മീ സ്ഥൂണായഃപ്രതിമാ ശില്പം കർമ്മ കലാദികം. ൩൫

കൃകമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകമായിട്ടുമാം. കരപത്രം
(അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഇഷ്ടവർഗ്ഗത്തിന്റെ പേർ. അരാ ചർമ്മ
പ്രദേദികാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ തോലളിയുടെ പേർ.
സ്വാദാരാ ചർമ്മദേദികാ എന്നും പാമുണ്ടാകയാൽ ചർമ്മദേദി
കാ എന്നുമാം. സൂർമ്മീ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) സ്ഥൂണാ അയഃപ്രതിമാ
(അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ഇരുമ്പുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ പ്രതിമയു
ടെ പേർ. സൂർമ്മീ എന്നുമാം. ശില്പം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശീതനൃത്താദി
കർമ്മത്തിന്റെ പേർ.

പ്രതിമാനം പ്രതിബിംബം പ്രതിമാ പ്രതിയാതനാ പ്രതിച്ഛായാ
പ്രതികൃതിരച്ഛായാ പുംസി പ്രതിനിധിരപമോചമാനം സ്യാൽ.

പ്രതിമാനം പ്രതിബിംബം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പ്രതിമാ പ്രതി
യാതനാ പ്രതിച്ഛായാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പ്രതികൃതിഃ (ഇ-സ്മീ-
പ്ര-ഏ) അച്ഛായാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പ്രതിനിധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൪-൦ പ്രതിരൂപത്തിന്റെ പേർ. ഉപമാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ)
ഉപമാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ സാദൃശ്യത്തിന്റെ പേർ.
സദൃശപദാത്മത്തിന്റെ പേരായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം.

വാചുലിംഗാസ്സമസ്തലുസ്തദക്ഷസ്തദശസ്തദക്ഷ
സാധാരണസ്തമാനശ്ച സ്മൃത്തരപദേ തപമീ. ൩൭
നിഭസംകാശനികാശപ്രതീകാരോപമാദയഃ
കർമ്മണ്യാ തു വിധാ ഭൂത്യാ ഭൂതയോ ഭേദമേവേതനം. ൩൮
ഭേണ്യം ഭേണം മൂല്യം നിർവ്വേശഃ പണ ഇത്യപി
സുമാ ഹലിപ്രിയാ ഹാലാ ചരിസ്മാഭേണാത്മജാ. ൩൯
ഗന്ധോത്തമാ പ്രസംഗനമാകാദംബയുഃ പരിസ്മാഭേ
മദിമാ മദ്യകശ്ശേ ചാപ്തപദംശസ്തു ഭേഷണം. ൪൦

സമഃ തുല്യഃ സദൃക്ഷഃ സദൃശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സദൃക്ഷ (ശ-
പു-പ്ര-ഏ) സാധാരണഃ സമാനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൭-൦ തുല്യ
മായതിന്റെ പേർ. ഏഴിന്നും വിശേഷ്യത്തെ അനുസരിച്ചു എല്ലാ
ലിംഗങ്ങളുമുണ്ടെന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾക. സ്മൃത്തരപദേതപമീതി
ന്നതിന്നു് ഇനി പറവാൻ പോകുന്ന നിഭസംകാശാദിശബ്ദങ്ങൾ സ
മാസത്തിന്റെ അന്താവയവങ്ങളായിട്ടുതന്നെ ഭവിക്കുമെന്നർത്ഥമാ

കുന്നു. നിഭഃ സംകാശഃ നീകാശഃ പ്രതീകാശഃ ഉപമ ഇവദി-ം സമ സത്തിന്റെ അന്താവയവമായാൽ വിഭാഷാണരമായേന എല്ലാലിംഗങ്ങളോടുകൂടിയതുകൾകയും തുല്യം തുല്യാ, തുല്യം ഇങ്ങിനെ അർത്ഥത്തോടുകൂടിയതുകൾകയുംചെയ്യും. സ്വാതന്ത്ര്യേണ ഇവ അഞ്ചിനും പ്രയോഗമില്ല. അഭിപദംകൊണ്ടു സംഗ്രഹിക്കപ്പെട്ട ഭൂതരൂപകല്പാദികളും മേൽപറഞ്ഞ പ്രകാരമെന്നെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ഉദാഹരണം പിതൃനിഭഃപുത്രഃ മാതൃസംകാശാകന്യാഇത്യാദി. ഇപ്രകാരം പിതൃഭൂതഃ പിതൃരൂപഃ പിതൃകല്പഃ ഇത്യാദിയുദ്ധാഹരണംതന്നെ പിതാവിനോടു സദൃശൻ മാതാവിനോടു സദൃശീ ഇത്യാദി ഉദാഹരണാർത്ഥമാകുന്നു. കർമ്മബ്യാവിധാ കർമ്മബ്യാനുവിധാ എന്നും പാഠമുണ്ടാകയാൽ അപ്രകാരം പഠിക്കുന്നപക്ഷം വിധം എന്നതിന്നുപകരം അനുവിധാ എന്നാകുന്നു. ഭൂത്യാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഭൂതിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഭേമ (ന-ന-പ്ര-ഏ) ഭേതനം ഭേബ്ബം (അ-ന-പ്ര-ഏ)ഭേബ്ബാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇങ്ങിനെയുമാം. ഭേബ്ബം മൂലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നിവേശഃ പഞ്ചഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൧-ം ജീവിതത്തിന്റെ പേർ. സുമാ ഹമിപ്രിയാ ഹാലാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പരിസൃതം (ത-സ്മീ-പ്ര-ഏ) വർണ്ണാത്മജാ ഗന്ധോത്തമാ പ്രസന്നാ ഇമാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) കാദംബരീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പരിസൃതാ മദിമാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) മദ്യം കശ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൨-ം മദ്യത്തിന്റെ പേർ. (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഭക്ഷണം(അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഭക്ഷിയുണ്ടാകുവാനായി കുടിക്കുമ്പോൾ കൂട്ടുവാനുള്ള പദാർത്ഥത്തിന്റെ പേർ. അപദംശസ്തുഭക്ഷണം എന്നും പാഠംകാണുന്നു.

ശുണ്ഡാപാനം മദസ്ഥാനം മധുവാമാ മധുകുമാഃ

മധുവാസദവാ മധുവചകോ മധുമാർദ്ദികമദ്ദപന്യാഃ. കമ

ശുണ്ഡാപാനം മദസ്ഥാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മദ്യപാനത്തിനുള്ള ഗൃഹത്തിന്റെ പേർ. ശുണ്ഡാശബ്ദം മദ്യവാചകമാകുന്നു എന്നും പാനശബ്ദം പാനാധികമണ വാചകമാകുന്നു എന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക. ശുണ്ഡാതുജലഹസ്തിനും മദിമാകരിഹസ്തയോഃ എന്നു വിശ്വവാക്യമുണ്ടു്. ശുണ്ഡാ പാനം എന്നുണ്ടുപദമായിട്ടുമാം. ശുണ്ഡാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പാനം ഇതിന്റെ അന്തലിംഗവിഭക്തികൾ മേൽപ്രകാരമെന്നെ. ഇവ മണ്ടും ശുണ്ഡാപാനം മദസ്ഥാനം എന്നതുകൾപോലെ പാനഗൃഹവചനങ്ങളാകുന്നു. ശുണ്ഡാപാനഗൃഹേമതാ അപ്യംബുഹസ്തിനീവേശ്വാ ഹസ്തിഹസ്തസുമാസു ച എന്നു മേദിനീവചനമുണ്ടു്. മധുവാമാഃ മധുകുമാഃ (അ-പു-പ്ര-ഐ) ഇവ ൨-ം മദ്യപാനക്രമ

ങ്ങളുടെപേർ. മധുവാമോമധുക്രമഃ എന്നു ഏകവചനാന്തമായിട്ടും പഠിക്കാം. മധുവാസവഃ മാധവകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തേൻകൂട്ടിച്ചമച്ച മദ്യത്തിന്റെ പേർ. മധു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) മാദ്യീകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മുന്തിമിങ്ങാകൊണ്ടു ചമച്ച മദ്യത്തിന്റെ പേർ.

മൈരേയമാസവശ്ശീമുരേമദകോ ജഗളസ്സമൗ
സന്ധാനം സ്വാദഭിഷവഃ കിണപം പുംസി തു നഗാഹുഃ.

മൈരേയം (അ-ന-പ്ര-പ്ര) അസവഃ (അ-പു പ്ര-ഏ) ശീമഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. ഇവ ൩-ം കരിമ്പിൽ നീർകൊണ്ടു ചമച്ച മദ്യത്തിന്റെ പേർ. ശീമുരിക്ഷാസൈഃ പക്ഷൈപചക്ഷൈപമാസഭവാദഭവൽ മൈരേയംധാതകീ പുഷ്പഗുഡധാനാംബുസംഹിതമെന്നു മാധവവചനമുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു് ശീമുഎന്നതു് ശർക്കരമദ്യത്തിന്റെയും അസവമെന്നതു് ഇക്ഷുമസമദ്യത്തിന്റെയും മൈരേയമെന്നതു് താതിമീപ്പുവു്, ശർക്കര, വറുത്തയവം, പച്ചവെള്ളം, ഇവകൊണ്ടു് ചമച്ച മദ്യത്തിന്റെയും പേരാകുന്നു എന്നു് സിദ്ധമായിരിക്കുന്നു. എങ്കിലും മേൽവിവരിച്ച വിശേഷത്തെ അഭമിക്കാതെ ഇവിടെ പശ്ചാത്യങ്ങളായി പറകപ്പെട്ടു എന്നും ഇക്ഷുശാകാദിജന്യമായ മദ്യാവിശേഷത്തിന്റെ പേരാകുന്നു എന്നും മഹേശ്വാദികയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. കരിമ്പിൽനീരിന്റെ സംബന്ധം പുല്ലാറ്റിലുമുണ്ടാകയാൽ അതുകൊണ്ടുള്ള സാമ്യത്തെത്തന്നെ ഗ്രഹിച്ചിട്ടു് ഇവിടെ മേൽപ്രകാരം വ്യാഖ്യാനിച്ചു എന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. സീധുഃ എന്നും ശീധുഃ എന്നും പാഠാന്തമുള്ളതുണ്ടു്. സീധു മന്ദ്രീതമാശീധുശ്ശീമുശ്വാപ്യാ സവഃ പുമാൻ മൈരേയം തദ്വായോസ്തച്ചസ്യാത്ഥിമാമദിമാസ്ത്രിയഃ എന്നു ശബ്ദാപ്തധാരണീവചനവുമുണ്ടു്. ഇതുകൊണ്ടു് ശീമനോന്യാനിമദ്യാനി ഇത്യാദി പ്രയോഗങ്ങൾ ചേരുന്നു എന്നും ധരിച്ചുകൊൾക. മേദകഃ ജഗളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം സുമാകല്പത്തിന്റെ പേർ. കൊഴുത്ത മദ്യത്തിന്റെ പേരെന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. സന്ധാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അഭിഷവഃ (അ-പു പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മദ്യപാനത്തിന്റെ പേർ. കിണപം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കിണപമെന്നുമാം. നഗാഹുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വറുത്ത എള്ളും യവവും പൊടിച്ചു തൈർചേർത്തുണ്ടാക്കുന്ന മദ്യത്തിന്റെ പേർ.

കാമോത്തമസ്സമാമണ്ഡ അപാനം പാനശോഷികാ
ചഷകോടസ്ത്രീ പാനപാത്രം സമകോടപുനതർഷണം.

കാരോത്തമഃ സുരാമണ്ഡഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മദ്യത്തിന്റെ തെളിയുടെ പേര്. ആപാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പാനഗോഷ്ടികാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മദ്യപാനത്തിനായിക്കൊണ്ടുള്ള സഭയുടെ പേര്. ചഷകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. പാനപാത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പാനപാത്രത്തിന്റെ പേര്. സരകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. അനുതർഷണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മദ്യപാനത്തിന്റെ പേര്. തമിഴ്ക്കുത്തിലെ പാഠം. കാരോത്തമസ്സുരാമണ്ഡഃ എന്നാകുന്നു. പാഠാന്തമായിട്ട് കാരോത്തമസ്സുരാമണ്ഡമെന്നു കാണിക്കുകയും മദ്യപാത്രത്തിന്റെ പേര്, എന്നു വ്യാഖ്യാനിക്കുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. ചഷകാദികൾ നാലും പാനപാത്രത്തിന്റെ പേര്, എന്നും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മഹേശ്വരീകയിൽ അപ്രകാരമല്ല എന്നും മേൽ വിവരിച്ചപ്രകാരമാകുന്നു എന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

ധൂന്തോടക്ഷഭേവീകീരവോടക്ഷധൂന്താ ദൃതകൃൽസമാഃ .
സ്വർല്ലഗകാഃ പ്രതിഭപസ്സഭികാ ദൃതകാരകാഃ. രഹ

ധൂന്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അക്ഷഭേവീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) കീരവഃ അക്ഷധൂന്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദൃതകൃൽ (ത-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ചൂതുകളിക്കുന്നവന്റെ പേര്. ലഗകാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) പ്രതിഭപഃ (ഉ-പു-പ്ര-ബ) ഇവ ൨-൦ ജാമ്യക്കാരുടെ പേര്. സഭികാഃ ദൃതകാരകാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ഇവ ൨-൦ ചൂതുകളിപ്പിക്കുന്നവരുടെ പേര്. നാലും ഏകാത്മങ്ങളായി തമിഴ്ക്കുത്തിൽ പറകപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. സിദ്ധാന്തമില്ലാതെ ചൂതവെച്ചുകൊടുക്കുന്നവർ മുതലായവരുടെ പേര്. എന്നും പാഠങ്ങളി എന്നു ഭാഷ എന്നുമാകുന്നു.

ദൃതോടസ്മിയാമക്ഷവതീ കൈതവം പണ ഇത്യാപി
പണോക്ഷേഷ ധൂന്തോക്ഷാസ്തു ദേവനാഃ പാശകാശു തേ.

ദൃതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം. അക്ഷവതീ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) കൈതവം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ചൂതിന്റെ പേര്. ധൂന്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചൂതിൽ വാതുചൊല്ലി പണയംകെട്ടിയതിന്റെ പേര്. അക്ഷാഃ ദേവനാഃ പാശകാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ഇവ ൩-൦ ശാരിപരിണയനത്തിൽ മോഹഭൂതമായിരിക്കുന്ന പാശത്തിന്റെ പേര്. എന്നു മഹേശ്വരീകയിൽ പറകയും അതിന്നു (കാംദസ) എന്നു സ്വദേശഭാഷയെ കാണിക്കുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. തമിഴ്ക്കുത്തിൽ

ചുക്കണിയുടെ പേർ എന്നു പറയുകയും ഇതിന്നു കയറ കവറ കവററു കണ്ണു എന്നു ഭാഷ എന്നു പറയുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു.

പരിണായസ്തു ശാമീനാം സമന്താനയനേടസ്രിയാം
അഷ്ടാപദം ശാമിഫലം പ്രാണിച്ഛതം സമാഹൃതം. രസ

പരിണായം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചുതു് എണ്ണുന്നോക്കി വെയ്ക്കുന്നതിന്റെ പേർ. അഷ്ടാപദം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. ശാമിഫലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചുതുപടത്തിന്റെ പേർ. ശാമികളുടെ ആധാരത്തിന്റെ പേർ. എന്നു സിദ്ധാന്തമാകയാൽ ചുതുപലകയ്ക്കും നിലത്തുവെച്ചു കളിക്കുമ്പോൾ ഖണ്ഡങ്ങളാഴുകയ്ക്കിയ സ്ഥലത്തിന്നും ഇവതന്നെ പേർ എന്നു ധരിച്ചുകൊൾകയും വേണം. പ്രാണിച്ഛതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സമാഹൃതം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഭേഷകുടാദികളുടെ യുദ്ധത്തിന്റെ പേർ.

ഉക്താ ഭൂമിപുഷ്പയാഗതപാദേകസ്തി നൃത്ര ഞ്ഞഗികാഃ
താലർമ്മാദനൃതാപുത്താദൃഹ്യാ ലിംഗാന്തരേപി തേ.

വർഗ്ഗാവസാനത്തിങ്കൽ ഈ വർഗ്ഗത്തിങ്കൽ പറയപ്പെട്ട ചില നാമങ്ങൾക്കുള്ള വിശേഷത്തെ ഉദാഹരിക്കേണ്ടതിലേക്കു വേണ്ടുന്നിയമത്തെ പറയുന്നു. ഈ വർഗ്ഗത്തിങ്കൽ അപരപശക്തി പ്രധാനങ്ങളായ അവ ചില കുടകാമമാലാകാമാദി ശബ്ദങ്ങൾ കാവ്യപുമാണാദികളിൽ പല്ലിംഗങ്ങളായിട്ടുതന്നെ വളരെ പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നിതിനാലായിട്ട് പല്ലിംഗങ്ങളായിട്ടുതന്നെ പറയപ്പെട്ടുവോ ആ ശബ്ദങ്ങൾ കുറഞ്ഞു ഉണ്ടാക്കുന്നവർ മാലയെ ഉണ്ടാക്കുന്നവർ എന്നിവർ മുതലായവരെ പറയുമ്പോൾ വിശേഷ്യനിഷ്പന്നങ്ങളായിരിക്കേണ്ടവയാകയാൽ സ്ത്രീലിംഗങ്ങളായി വേർതിരിക്കുമെന്നും മറ്റും ഉദാഹരിച്ചു കൊൾക എന്നു സാരമാകുന്നു. കുടകാമപുമാൻ കുടകാമീ സ്ത്രീ ഇതുപോലെ കുടകാമംകുലമെന്നു നപുംസകലിംഗമായിട്ടും വരുമെന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. മാലാകാമാദി ശബ്ദങ്ങൾക്കുമിപ്രകാരംതന്നെ ലിംഗത്രയമുണ്ടെന്നും അതാതിന്റെ ഉദാഹരണങ്ങളുമിപ്രകാരംതന്നെ എന്നും ബുദ്ധിപൂർവ്കമായി അതാതിനെ ഉദാഹരിച്ചുകൊൾകയും വേണം. ലിംഗാന്തരേപി എന്നു അപിശബ്ദംകൊണ്ട് കരണാദി രൂപശബ്ദങ്ങൾ സ്ത്രീവാചകങ്ങളായാൽ സ്ത്രീലിംഗങ്ങൾതന്നെ എന്നും അഭിപ്രായത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം.

കൃതാവമരസിംഹസ്യ നാമലിംഗാനുശാസനേ
ദിനീയോ ഭൂമികാണ്ഡാടയം സാംഗോപാംഗസ്തമന്മിതഃ

അത്ഥം—അമരസിംഹൻ എന്നുപേരായ കവിയുടെ കൃതിയായ നാമലിംഗങ്ങളുടെ വിധിയായ ഈ അഭിധാനഗ്രന്ഥത്തിങ്കൽ അംഗങ്ങളോടും ഉപാംഗങ്ങളോടും കൂടിയതായ ഭൂമികാണ്ഡം ഇങ്ങിനെ സമാപ്തമായി എന്നാകുന്നു.

ഇതി വാഗ്ദാസോപനാമകരാമാനന്ദനാഥ പണ്ഡിതപാദശവേദകൃതാവമരകോശവ്യാഖ്യാനം ബാലപ്രിയായ്യാനാം ദിതീയകാണ്ഡം ൩.

ഇതി ശുഭവർഗ്ഗം.

അമരകോശം

തൃതീയകാണ്ഡം.

വിശേഷ്യനിഷ്പ്പദ്യപ്രാരംഭഃ.

വിശേഷ്യനിഷ്പ്പസ്തംകീണ്ണാന്നാഞ്ചൈവചയൈരപി
ലിംഗാദിസംഗ്രഹൈവ്യാസാമന്യേവ്യാസംഗ്രഹഃ. ൧

അ—സാധാരണതരേണുവായിട്ടു സംമാന്യമെന്നു ചേരോ
ടുകൂടിയ ഈ കാന്ധത്തിങ്കൽ വിശേഷ്യപദത്തിന്റെ ലിംഗവച
നങ്ങൾപോലെ ഇരിക്കുന്ന ലിംഗവചനങ്ങളോടുകൂടി പ്രയോഗി
ക്കേണ്ടവയായ സൂത്രത്വാദിശബ്ദങ്ങളോടും അന്യോന്യഭിന്നാത്മങ്ങ
ളായകർമ്മപാരായണാദിശബ്ദങ്ങളോടും അനേകാത്മങ്ങളായനാ
കുലോകാദി ശബ്ദങ്ങളോടും അവ്യയങ്ങളായ അഭിത്യാദികളോ
ടും സ്ത്രീയാമീഭൂദിമാമൈകാജിത്യാദി ലിംഗസംഗ്രഹങ്ങളോടും
ലംകാശേഖാലികേത്യാദി നാമസംഗ്രഹങ്ങളോടും കൂടിയതുകളാ
യ വർഗ്ഗങ്ങൾ ഭവിക്കുന്നു. അതുകൾ മുൻപറയപ്പെട്ട സ്വർഗ്വാദി
വർഗ്ഗങ്ങളുടെ സംഖ്യാധികളുമാകുന്നു എന്നു ധരിക്കപ്പെടുക.

സ്ത്രീഭാമാദ്യൈർവിശേഷ്യം യാദൃശൈഃ പ്രസ്തുതം പദൈഃ
ഗുണഭൂതൃതിയാശബ്ദാസ്തഥാസ്പൃസ്തസ്യ ഭേദകാഃ. ൨

അർത്ഥം—യാതൊരു പ്രകാരമിരിക്കുന്ന സ്ത്രീഭാമാദിശബ്ദങ്ങ
ളാൽ യാതൊരു വിശേഷ്യപദാർത്ഥം പ്രസ്തുതമാകുന്നുവോ ആ വി
ശേഷ്യത്തിന്റെ വിശേഷണങ്ങളായ ഗുണഭൂതൃതിയാശബ്ദങ്ങ
ൾ അപ്രകാരം ഭവിക്കുമെന്നാകുന്നു. സാരത്തെ പറയാം. സ്ത്രീ എന്ന
പദം സ്ത്രീരൂപമായ വിശേഷ്യത്തെ പറയുന്നു. അയതു് സ്ത്രീ
ലിംഗത്തോടും ഏകവചനത്തോടും ഇരുന്നിട്ടാകുന്നു. അതു
കൊണ്ടു അതിന്റെ വിശേഷ്യമായി സൂത്രത്വാദിശബ്ദങ്ങൾ അ
തുപോലെ ഭവിക്കേണ്ടവയാകുമ്പോൾ സ്ത്രീലിംഗങ്ങളായിട്ടും
ഏകവചനാന്തങ്ങളായിട്ടും പ്രയോഗിക്കപ്പെടുവാൻ യോഗ്യ
ങ്ങളാകുന്നു. ഭാവാഃ എന്ന ശബ്ദം പുണ്ഡ്രപത്തോടും ബഹു
വചനത്തോടും കൂടിയതാകുന്നു. അയതു ഭാഗ്യാരൂപമായ വി
ശേഷ്യപദാർത്ഥത്തെ പറയും ചെയ്യുന്നു. അതുകൊണ്ടു് അതി
ന്റെ വിശേഷണങ്ങളായ സൂത്രത്വാദിശബ്ദങ്ങൾ അതുപോലെ

വേണ്ടവയാകുമ്പോൾ പുല്ലിംഗങ്ങളായിട്ടും ബഹുവചനാന്തങ്ങളായിട്ടും പ്രയോഗിക്കപ്പെടുവാൻ യോഗ്യങ്ങളാകുന്നു. ഗുണദ്രവ്യ ക്രിയാശബ്ദങ്ങളായവ=ഗുണശബ്ദവും ദ്രവ്യശബ്ദവും ക്രിയാശബ്ദവുമാകുന്നു. ഗുണശബ്ദം=ഗുണവിശിഷ്ടവാചകമായ ശബ്ദം സൂക്രതി ഇത്യാദി. ദ്രവ്യശബ്ദം=ദ്രവ്യവിശിഷ്ടവാചകമായ ശബ്ദം. ദണ്ഡീ ഇത്യാദി. ക്രിയാശബ്ദം ക്രിയാവിശിഷ്ടവാചകമായ ശബ്ദം, പാചക, ഇത്യാദി. ഇതുകൾ സ്രീദാമാദി ശബ്ദങ്ങളാൽ പറയപ്പെടുന്ന സ്രീദായ്യാദി രൂപവിദേശേഷ്വങ്ങളുടെ വിദേശേഷ്വങ്ങളായി പ്രയോഗിക്കുമ്പോൾ സൂക്രതിനീസ്രീ, സൂക്രതിനോദമാഃ, സൂക്രതികലം, ദണ്ഡനീസ്രീ, ദണ്ഡിദനോദമാഃ, ദണ്ഡികലം, പാചികാസ്രീ, പാചകോദമാഃ, പാചകകലം. എന്നിപ്രകാരം വിദേശേഷ്വവാചകശബ്ദത്തിന്റെ ലിംഗവചനങ്ങൾപോലെ ഇരിക്കുന്ന ലിംഗവചനങ്ങളോടുകൂടിയതുകൂടായി ഭവിക്കും. ഇപ്രകാരമുള്ള ശബ്ദങ്ങൾക്കു വിദേശേഷ്വനിഷ്ഠങ്ങൾ എന്നു വ്യവഹാരമുണ്ടു്. വിദേശേഷ്വനിഷ്ഠങ്ങളായ ശബ്ദങ്ങളുടെ പട്ടമാകയാലാകയാൽ ഈ വർഗ്ഗത്തിന്നു വിദേശേഷ്വനിഷ്ഠപട്ടമെന്നു സംജ്ഞയുണ്ടായതെന്നു മിക്കുന്നു. അതുപോലെയായിട്ടു് ഈ വർഗ്ഗത്തിൽ പറയാൻപോകുന്ന ശബ്ദങ്ങളുടെ ലിംഗകല്പനയെ വിദേശേഷ്വവാചകശബ്ദങ്ങളുടെ ലിംഗത്തെ അനുസരിച്ചു ചെയ്തുകൊൾക. എന്നതുകൂടാതെ രൂപഭേദം മുതലായതുകൊണ്ടു് ലിംഗനിർണ്ണയത്തെ ചെയ്യാൻ പറഞ്ഞതു് ഇവിടെയും വേണ്ടതായിരിക്കുമെന്നു വിചാരിച്ചുപോകയും അതു് എന്നു മേല്പറഞ്ഞതിന്റെ അഭിപ്രായമാകുന്നു.

സൂക്രതീ പുണ്യവാൻ ധന്യോ മഹേഷ്വസ്തു മഹാശയഃ

ഏദയാലുസ്സഏദയോ മഹോത്സാഹോ മഹോദ്യമഃ. ൩

സൂക്രതീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) പുണ്യവാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) ധന്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം സൂക്രതുമുള്ളവന്റെ പേർ. (സ്രീയെ പറയുമ്പോൾ സൂക്രതിനീ, പുണ്യവതീ, ധന്യാ എന്നും നപുംസകത്തെ പറയുമ്പോൾ സൂക്രതി, പുണ്യവൽ, ധന്യം എന്നും ഇതുകൾക്കുള്ള ഭേദത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം. എല്ലാ ശബ്ദങ്ങൾക്കും ഇപ്രകാരം ഉപരിച്ചുകൊൾക. മഹേഷ്വഃ മഹാശയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മഹാമനസ്സായിരിക്കുന്നവന്റെ പേർ. മഹേഷ്വസ്തു മഹാമനാഃ എന്നും പറയുമുണ്ടു്. ആശയസ്സാദിപ്രായേ മാനസാധാരയോരപി എന്നു മേടിനീവചനമുണ്ടാകയാൽ ആശയശബ്ദത്തിന്നു മനോവാചിത്വമുണ്ടെന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾക. ഏദയാലുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) സഏദയഃ (അ-പു-

പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ നല്ല ഹൃദയത്തോടുകൂടിയവന്റെ പേര്. ഹൃദയവാൻ ഹൃദയികഃ ഇവ പഠാത്തമങ്ങളാകുന്നു. ഹൃദയാലുസ്സു ഹൃദയഃ എന്നു ചിലർ പറിക്കുന്നു. മഹോത്സാഹഃ മഹോദ്യമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വലുതായ ഉത്സാഹത്തോടുകൂടിയവന്റെ പേര്.

പ്രവീണേ നിപുണാഭിജ്ഞവിജ്ഞനിഷ്ണാതശിക്ഷിതാഃ
വൈജ്ഞാനികഃ കൃതമുഖഃ കൃതീ കുശല ഇത്യപി. ൭

പ്രവീണഃ നിപുണഃ അഭിജ്ഞഃ വിജ്ഞഃ നിഷ്ണാതഃ ശിക്ഷിതഃ
വൈജ്ഞാനികഃ (വിജ്ഞാനികഃ എന്നുമാം) കൃതമുഖഃ (അ-പു-
പ്ര-ഏ) കൃതീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) കുശലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ
൨-൦ സമർത്ഥന്റെ പേര്.

പൂജ്യഃ പ്രതീക്ഷ്യസ്സാംശരികസ്സാംശയാപന മാനസഃ
ദക്ഷിണീയോ ദക്ഷിണഃ പസുത്ര ദക്ഷിണ്യ ഇത്യപി. ൮

പൂജ്യഃ പ്രതീക്ഷ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പൂജിക്കപ്പെട്ട
വാൻ യോഗ്യനായവന്റെ പേര്. സാംശരികഃ സംശയാപന
മാനസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ സംശയവിഷയീഭൂതമായിരി-
ക്കുന്ന പദാർത്ഥത്തിന്റെ പേര്. സംശയാപനമാനസഃ എന്ന
തിന്നു യാതൊരു വസ്തുവിങ്കൽ മാനസം സംശയത്തെ പ്രാപിച്ച
പോ അതെന്നത്രേ അർത്ഥമാകുന്നതെന്നു ധരിച്ചുകൊൾക. ദക്ഷി-
ണീയഃ ദക്ഷിണാർദ്ധഃ ദക്ഷിണ്യഃ (ദക്ഷിണ്യഃ എന്നുമാം.) (അ-
പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ദക്ഷിണയെ ലഭിച്ചാനായിക്കൊണ്ടു യോഗ്യ-
നായിരിക്കുന്നവന്റെ പേര്.

സ്വർച്ചാനുസ്സൃലലക്ഷ്യാദാനശൈശ്വം ബഹുപ്രഭേ
ജൈവാതുകസ്സുപാദായുഷ്യാനന്തർവാണിസ്തു ശാസ്ത്രവിൽ. ൯
വദാന്യഃ (വദന്യഃ എന്നുമാം.) സ്ഫുലലക്ഷഃ (സ്ഫുലവ-
ക്ഷ്യഃ എന്നുമാം.) ദാനശൈശ്വം ബഹുപ്രഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൭-൦ ദാനശീലന്റെ പേര്. ജൈവാതുകഃ (അ-പു-പ്ര-
ഏ) ആയുഷ്യാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചിരജീവിയുടെ
പേര്. അന്തർവാണിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ശാസ്ത്രവിൽ (ദ-പു-പ്ര-
ഏ) ഇവ ൨-൦ ശാസ്ത്രജ്ഞന്റെ പേര്.

പരീക്ഷകഃ കാമണികോ വരദസ്തു സമർത്ഥഃ

ഹർഷമാണോ വിക്ർവാണഃ പ്രമനാ ഹൃഷ്ടമാനസഃ. ൧൦

പരീക്ഷകഃ കാമണികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പ്രമാണ
ങ്ങളെക്കൊണ്ടു അർത്ഥത്തെ നിശ്ചയിക്കുന്നവന്റെ പേര്. വരദഃ

സമർകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഇഷ്ടത്തെ കൊടുക്കുന്നവന്റെ പേര്. ഫർഷമാണഃ വികർച്ചാണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രമനഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) ഹൃഷ്ടമാനസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം സന്തുഷ്ടചിത്തന്റെ പേര്.

ദുർമ്മനാ വിമനാ അന്തർമ്മനാസ്ത്വ ധാർമിക ഉന്മനഃ ദക്ഷിണേ സമരോദാരൌ സുകുലാ ദാതൃഭോക്തരി. ൯

ദുർമ്മനഃ വിമനഃ അന്തർമ്മനഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം വ്യാകുലചിത്തന്റെ പേര്. ഉൽകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉന്മനഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഒന്നിൽ അതിതാല്പര്യത്തോടുകൂടിയവന്റെ പേര്. ദക്ഷിണഃ സമരഃ ഉദാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഇഷ്ടത്തെ അർഹിക്കുന്നവന്റെ പേര്. സുകുലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദാതൃഭോക്താ (ഈ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കൊടുക്കുകയുമാനുഭവിക്കുകയും ചെയ്യുന്നവന്റെ പേര്.

തൽപരേ പ്രസിതാസക്താവിഷ്ണോത്ഥോദ്യുക്ത ഉൽസുകഃ പ്രതീതേ പ്രഥിതവ്യാതചിത്തവിജ്ഞാതചിത്രതഃ. ൯

തൽപരഃ പ്രസിതഃ അസക്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം താല്പര്യത്തോടുകൂടിയവന്റെ പേര്. ഇഷ്ണോത്ഥോദ്യുക്തഃ ഉൽസുകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഇഷ്ടമായതിനെക്കുറിച്ചു ഉദ്യോഗത്തോടുകൂടിയവന്റെ പേര്. പ്രതീതഃ പ്രഥിതഃ വ്യാതഃ വിത്തഃ വിജ്ഞാതഃ ചിത്രതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം പ്രസിദ്ധന്റെ പേര്.

ഗുണൈഃ പ്രതിതേ തു കൃതലക്ഷണാഹതലക്ഷണൌ ഇദ്യ അശ്വേഷാ ധനീ സാമീ തപീശ്വരഃ പതിമീശിതാ. ൧൦ അധിഭൂന്നായകോ നേതാ പ്രഭുഃ പരിവൃഷാടധിപഃ അധികല്പിസ്തമുലസ്ത്വ ധാൽ കുടുംബചാപതസ്ത യഃ. ൧൧ സ്വാഭാഗാതികസ്തസ്മി അപാധിശ്ച പുനാമയം വരാംഗത്രപോപേതോ യസ്സിഹംഹസംഹനനോ ഹി സഃ.

കൃതലക്ഷണഃ അഹതലക്ഷണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഗുണങ്ങളെക്കൊണ്ടു പ്രസിദ്ധനായവന്റെ പേര്. അഹിതലക്ഷണഃ ഏനാമാം. ഇദ്യഃ അശ്വേഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ധനീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ധനവാന്റെ പേര്. സാമീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഈശ്വരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇശിതാ (ഈ-പു-പ്ര-ഏ) അധിഭൂഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) നായകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നേതാ (ഈ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രഭുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) പരിവൃഷഃ അധിപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൦-ം പ്രഭുത്വമുള്ളവന്റെ പേര്. അധിക

ലിംഗം (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) സമുദായം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം അധികമായി വർദ്ധിച്ച സമ്പത്തോടുകൂടിയവന്റെ പേര്. അദ്യാഗാമിക (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉപാധി: (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം കുടുംബപോഷണത്തിനായിക്കൊണ്ടുതന്നെ പ്രയത്നം ചെയ്യുന്നവന്റെ പേര്. ഉപാധി: എന്നതു നിയതലിംഗമാകയാൽ ലിംഗാന്തരങ്ങളില്ല എന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. സിംഹസംഹനനം (അ-പു-പ്ര-ഏ) നല്ല അവയവങ്ങളോടും ലാഭസ്വത്തോടും കൂടിയവന്റെ പേര്.

നിർവാർത്തം കാര്യകർത്തായസ്സംപന്നസ്സുതപസംപദാ
അവാചി മൂലകാമ മനോജവസ്സാൽ പിതൃസന്നിഭ: ൧൩

നിർവാർത്തം (അ-പു-പ്ര-ഏ) സതപസമ്പത്തോടുകൂടിയവനായിട്ടു സൽക്കാര്യത്തെ ചെയ്യുന്നവന്റെ പേര്. യാതൊന്നു നിമിത്തമായിട്ടു മനസ്സിന്നു വ്യസനത്തിങ്കലും ഭക്ഷാഭുജഭോക്താതെ ഇമാക്കുണവോ അതത്രേ സതപമാകുന്നതു്. ഇതു മനോവർത്തിയാണെന്നു ഗുണവിശേഷമാകുന്നു. സമ്പത്തു എന്നതു സമുദായത്തെ അർക്കുന്നതു്. അതുപോതു പായിട്ടു സതപസമ്പത്തെന്നതിന്നുമേൽ വിവരിച്ച ഗുണത്തിന്റെ സമുദായി എന്നും അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. നിർവാർത്തം കാര്യകർത്തായസ്സായുക്ത സതപസമ്പദാ എന്നും പറയുമുണ്ടു്. അപ്രകാരമാകയാൽ നിർവാർത്തം എന്നതിന്നു പകരം നിർവാർത്തം എന്ന ശബ്ദമാകും. ശേഷം ഒക്കെയും മേൽവിവരിച്ച പ്രകാരമുതന്നെ. അവാക് (ച-പു-പ്ര-ഏ) മൂക: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം പറയല്ലോക്കാത്തവന്റെ പേര്. മനോജവ: പിതൃസന്നിഭ: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം പിതാഭവാടു തുല്യനായവന്റെ പേര്. മനോജവസ്സാൽ എന്നതിന്നു പകരം മനോജവസ: എന്നും പാഠമുണ്ടാകയാൽ മനോജവ: എന്നതുപോലെ മനോജവസ: എന്നും പിതൃതുല്യന്റെ പേർതന്നെ എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം.

സൽകൃത്യാലാകൃതാം കന്യാം യോ ദദാതി സ ക്ലുപ്ത:

ലക്ഷ്മീവാൻ ലക്ഷ്മണ: ശ്രീലശ് ശ്രീമാൻ സ്തിശ്ലസ്മ വത്സല:

ക്ലുപ്ത: (അ-പു-പ്ര-ഏ) അദമ്യവ്യക്തമായി അലംകാരങ്ങളോടുകൂടെ കന്യകയെ ലാഭം ചെയ്യുന്നവന്റെ പേര്. ലക്ഷ്മീവാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) ലക്ഷ്മണ: ശ്രീല: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശ്രീമാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം ശ്രീയുള്ളവന്റെ പേര്. സ്തിശ്ല: വത്സല: (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം സ്നേഹമുള്ളവന്റെ പേര്.

സ്വാഭാവാദിഃ കാരുണികഃ കൃപാലുസ്സുരതസ്സമാഃ
സ്വതന്ത്രോപാപവൃത്തസ്സേവമീ സ്വച്ഛന്ദോ നിരവഗ്രഹഃ.

ഭയാലുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) കാരുണികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കൃപാ
ലുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) സുരതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സുരതഃ എന്നുമാം.
ഇവ ര-ം ഭയയുള്ളവന്റെ പേര്. സ്വതന്ത്രഃ അപാപവൃത്തഃ (അ-
പു-പ്ര-ഏ) സൈവമീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) സ്വച്ഛന്ദഃ നിരവഗ്രഹഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം സ്വതന്ത്രമുള്ളവന്റെ പേര്.

പരതന്ത്രഃ പരായീനഃ പരവാനാഥവാനപി
അധീനോ നിഷ്ഠ ആയത്തോ സ്വച്ഛന്ദോ ഗൃഹ്യകോപ്യസൗ.

പരതന്ത്രഃ പരായീനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പരവാൻ നാഥ
വാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം പരായീനന്റെ പേര്. അധീ
നഃ നിഷ്ഠഃ ആയത്തഃ അസ്വച്ഛന്ദഃ ഗൃഹ്യകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇ
വ ര-ം അധീനന്റെ പേര്. പരതന്ത്രാദി വൈതും പരായീ
നന്റെപേര് എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്.

ഖലപുസ്സാദംബഹുകരോ ഭീർബസുരശ്ചിരക്രിയഃ

ജാലോട്സമീക്ഷകാരി സ്ത്വാൽ കണ്ണോ മന്ദഃ ക്രിയാസു യഃ.

ഖലപുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) അംബഹുകരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ
ര-ം അഭിച്ഛതജി മുതലായ പലവേല ചുറ്റുക്കുന്നവന്റെ പേര്.
ഭീർബസുരഃ ചിരക്രിയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം അല്പകാലസാ
ദ്ധ്യമായതിനെ വളരെക്കാലംകൊണ്ടു സാധിക്കുന്നവന്റെ പേര്.
ജാലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അസമീക്ഷകാരി (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ
ര-ം മേൽവരുന്ന ഗുണഭോഷങ്ങളെ വിചാരിക്കാതെ പ്രവർത്തിക്ക
ുന്നവന്റെ പേര്. കണ്ണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഒന്നിനെക്കുറിച്ചും
ഉത്സാഹമില്ലാത്തവന്റെ പേര്.

കർഷകമോടലംകർമ്മീണഃ ക്രിയാവാൻ കർമ്മസൂത്രഃ

സ കാർമ്മഃ കർമ്മശീലോ യഃ കർമ്മശൂരസ്ത കർമ്മഃ.

ചല

കർഷകഃ അലംകർമ്മീണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം വ്യാ
പാരശക്തിയുള്ളവന്റെ പേര്. ക്രിയാവാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) ക
ർമ്മങ്ങളിൽ ഉത്സാഹത്തോടുകൂടിയവന്റെ പേര്. കാർമ്മഃ (അ-പു-
പ്ര-ഏ) നിത്യമായി ഓരോരോ വേലയെടുക്കുന്നവന്റെ പേര്.
കർമ്മശൂരഃ കർമ്മഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ം അതിപ്രയത്നംകൊ
ണ്ടെങ്കിലും ആരംഭിക്കപ്പെട്ടതിന്നു സമാപ്തിവരുത്തുന്നവന്റെ
പേര്.

ഭരണാഭ്യർത്ഥനാ കർമ്മകാരസ്തു തൽക്രിന്ദഃ
 അപസ്തോതോ മുതസ്തോത അമിഷാശീ തു ശാഷ്ടവഃ.

ഭരണാഭ്യർത്ഥന (അ-പു-പ്ര-ഏ) കർമ്മകാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം കൂലിക്കു വേല പുറത്തു നവന്റെ പേര്. കർമ്മാഭ്യർത്ഥനാ എന്നും പാറമുണ്ട്. കർമ്മകാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വെറുതേ വേല ചെയ്യുന്നവന്റെ പേര്. അപസ്തോതഃ മുതസ്തോതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം മരിച്ചവനെ ഉദ്ദേശിച്ച സ്തോതാവെയ്യവന്റെ പേര്. അമിഷാശീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ശാഷ്ടവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ രണ്ടും മാംസത്തെ ഭക്ഷിക്കുന്നവന്റെ പേര്. ശാഷ്ടവഃ എന്നതിന്നുപകരം ശാഷ്ടവഃ എന്നും ശാഷ്ടവഃ എന്നും ശാഷ്ടവഃ എന്നും ചേർത്തു പറിക്കപ്പെടാവുന്നതു കളാകുന്നു.

ബുഭുക്ഷിതഃ സ്വഹിതഃ ക്ഷിപിതോ ജിഹ്വീസ്മരണാതിതഃ
 പരാനഃ പരപിണ്ഡാദോ ഭക്ഷകോ ഘസ്മരോത്മരഃ.

ബുഭുക്ഷിതഃ ക്ഷിപിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജിഹ്വീസ്മഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) അശനാതിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം ഭക്ഷിപ്പാനായിക്കൊണ്ടു ഇച്ഛിക്കുന്നവന്റെ പേര്. പരാനഃ പരപിണ്ഡാദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം പരാനാക്കൊണ്ടു പജീവിക്കുന്നവന്റെ പേര്. ഭക്ഷകഃ ഘസ്മരഃ അത്മരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം ഭക്ഷിക്കുശീലമാതിട്ടുള്ളവന്റെ പേര്.

അഭ്യുനസ്സാദൈരമികോ വിജിതീഷാപിചഞ്ജിതേ
 ഉദൈ തപാത്ഥമേദിഃ കക്ഷിന്ദേദിസ്സോപാദമപൂരകേ.

അഭ്യുനഃ ഔദൈരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം വിശപ്പുകൊണ്ടു ശത്രുവിനെ ജയിപ്പാൻകൂടെ ഇച്ഛയില്ലാത്തവന്റെ പേര്. അത്ഥമേദിഃ കക്ഷിന്ദേദിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) സോപാദമപൂരകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം തന്റെ ഉദമപൂരണമാത്രത്തെ ചെയ്യുന്നവന്റെ പേര്.

സയാന്നീനസ്തു സയാന്നഭോജീ ഗൃദ്ധ്യാനസ്തു ഗർഭനഃ
 ലുബ്ധോഭിഷ്ഠകസ്തുസ്തൃക്സമൈഃ ലോലുപദലോലുഭൈഃ.

സയാന്നീനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സയാന്നഭോജീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം എല്ലാവരുടേയും അന്നത്തെ ഭക്ഷിക്കുന്നവന്റെ പേര്. ഗൃദ്ധ്യാനഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഗർഭനഃ ലുബ്ധഃ അഭിഭാഷകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തൃക്സഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം ലോഭശീലന്റെ പേര്. ലോലുപഃ ലോലുഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം അതിതൃപ്തിശീലന്റെ പേര്.

സോന്മാദസംതുന്മദിഷ്ടസ്ത്വദവിനീതസ്തമുലതഃ
 മത്തശൈശവേണാൽകടക്ഷിന്മാഃ കാമുകേ കമിതാനുകഃ
 കുരൂഃ കാമയിതാഭീകഃ കമനഃ കാമനോഭികഃ
 വിധേയോ വിനയഗ്രാഹീ വചനേനസ്ഥിതആശ്രവഃ.

സോന്മാദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉന്മദിഷ്ടഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഉന്മാദത്തോടുകൂടിയവന്റെ പേര്. അവിനീതഃ സമുലതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വിനയമില്ലാത്തവന്റെ പേര്. മത്തഃ ശൈശവഃ ഉൽക്കടഃ ക്ഷീബഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം കുടിച്ചു മടിച്ചവന്റെ പേര്. കാമുകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കമിതാ (ഈ-പു-പ്ര-ഏ) അനുകഃ കുരൂഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കാമയിതാ (ഈ-പു-പ്ര-ഏ) അഭീകഃ കമനഃ കാമനഃ അഭികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൯-ം കാമകന്റെ പേര്. വിധേയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിനയഗ്രാഹീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) വചനേനസ്ഥിതഃ ആശ്രവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം പറഞ്ഞപ്രകാരം നടക്കുന്നവന്റെ പേര്.

വശ്യഃ പ്രണേയോ നിതതവിനീതപ്രശ്രിതാസ്ത്വമാഃ
 ഗൃഷ്ടേ ഗൃഷ്ട്വപിയാതശ്ച പ്രഗല്ഭഃ പ്രതിഭാസപിതേ. ൨൫

വശ്യഃ പ്രണേയഃ (അ-പു പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അധീനനായവന്റെ പേര്. വിധേയാഭി സ-ം അധീനനായവന്റെ പേര് എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു് നിതതഃ വിനീതഃ പ്രശ്രിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം വിനയമുള്ളവന്റെ പേര്. ഗൃഷ്ടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഗൃഷ്ടഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) വിയാതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ധാർഷ്ട്യത്തോടുകൂടിയവന്റെ പേര്. ധാർഷ്ട്യമെന്നതിനു് ലജ്ജയില്ലായ്മ എന്നത്രേ അർത്ഥമാകുന്നു. ഗൃഷ്ടപിയാതശ്ച എന്നും പാറമുണ്ടു്. - ഗൃഷ്ടക എന്നതു ജകാമാന്തമാകുന്നു എന്നു ധരിച്ചുകൊൾക പ്രഗല്ഭഃ പ്രതിഭാസപിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പ്രതിഭയോടു കൂടിയവന്റെ പേര്. പ്രതിഭാ എന്നതു് ബുദ്ധിവിശേഷമാകുന്നു.

സ്വാദഗൃഷ്ടേ തു ശാലീനോ വിലക്ഷോ വിസ്മയാനപിതേ
 അധീരേ കാതമത്രസന്ദീരുഭീരുകഭീലുകാഃ. ൨൯

അഗൃഷ്ടഃ ശാലീനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ലജ്ജയോടു കൂടിയവന്റെ പേര്. വിലക്ഷഃ വിസ്മയാനപിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വിസ്മയത്തോടുകൂടിയവന്റെ പേര്. വിലക്ഷോ പത്രപാനപിതഃ എന്നും പാറമുണ്ടു്. അപ്രകാരമായാൽ വിലക്ഷഃ എന്നതിന്നു അപത്രപയോടുകൂടിയവന്റെ പേര് എന്നു് അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. അപത്രപ എന്നതു താൻചെയ്ത നിന്ദി

തക്ഷ്മത്തെ അന്യനാരിയുമ്പോൾ അവകൽനിന്നുണ്ടാകുന്ന ലജ്ജയത്രേ അകന്നത്. അധീരഃ കാതരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തുസ്തഃ ഭീതഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഭീതകഃ ഭീമകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം ദയമുള്ളവന്റെ പേർ.

അശംസമാശംസിതമി ഗ്രഹയാലുർഗ്രഹീതമി ശ്രദ്ധാലുശ്രദ്ധോ യഭേത പതയാലുസ്തു പാതുകേ. ൨൭
അശംസഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) അശംസിതാ (ഈ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം ഇച്ഛാശീലന്റെ പേർ. ഗ്രഹയാലുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഗ്രഹീതാ (ഈ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം ഗ്രഹണശീലന്റെ പേർ. ശ്രദ്ധാലുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ശ്രദ്ധോദയോക്തൃഭാവന്റെ പേർ. പതയാലുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) പാതുകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം പതനശീലന്റെ പേർ.

ലജ്ജാശീലോഽപത്രപിണ്ണപ്തനാരുഭിവാദകേ ശമാന്താമാതുകോ ഹിംസ്രസ്ത്യാഭാലിണ്ണസ്തു വൽനഃ. ൨൮
ലജ്ജാശീലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അപത്രപിണ്ണഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം ലജ്ജാശീലന്റെ പേർ. വന്ദാതഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) അഭിവാദകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം വന്ദനശീലന്റെ പേർ. ശമാതഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) മാതുകഃ ഹിംസ്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം ഹിംസ്രാശീലന്റെ പേർ. വാലിണ്ണഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) വൽനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം വൽനശീലന്റെ പേർ.

ഉൽപതിണ്ണസ്തുൽപതിതാലംകരിണ്ണസ്തു മണ്ഡനഃ ഭൃണ്യുഽപിണ്ണർഭവിതാ വത്തിണ്ണപത്തനസ്തമേ. ൨൯
ഉൽപതിണ്ണഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഉൽപതിതാ (ഈ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം ഉൽപ്പട്ടുപാക ശീലമായിട്ടുള്ളവന്റെ പേർ. അലംകരിണ്ണഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) മണ്ഡനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം അലങ്കരിക്കുശീലമായിട്ടുള്ളവന്റെ പേർ. ഭൃണ്യുഃ ഭവിണ്ണഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഭവിതാ (ഈ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം ഭവിക്ക ശീലമായിട്ടുള്ളവന്റെ പേർ. വത്തിണ്ണഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) വത്തനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം വത്തിക്ക ശീലമായിട്ടുള്ളവന്റെ പേർ.

നിമാകരിണ്ണഃ ക്ഷിപ്തസ്ത്യാൽ സാഗ്രസ്തിഗ്ദ്ധസ്തു മേദമഃ ജ്ഞാതാ തു വിദമോ വിദുവികാസി തു വികസ്വത. ൩൦
നിമാകരിണ്ണഃ ക്ഷിപ്തഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം നിന്ദാശീലന്റെ പേർ. സാഗ്രസ്തിഗ്ദ്ധഃ മേദമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ

൨-൦ മുഴുത്തും മിനുത്തുമിരിക്കുന്നവന്റെ പേര്. ഇത്താതാ (ഈ-പു-പ്ര-ഏ) വിഭുരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിന്ദുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ അരികശീലമായിട്ടുള്ളവന്റെ പേര്. വികാസി (ന-പു-പ്ര-ഏ) വികസ്വരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വികസിക്ക ശീലമായിട്ടുള്ളവന്റെ പേര്.

വിസൃതപരോ വിസൃമരഃ പ്രസാരീ ച വിസാമിണി സഹിഷ്ണുഹനഃ ക്ഷന്താ തതിക്ഷുഃ ക്ഷമിതാ ക്ഷമീ. ൩൧
വിസൃതപരഃ വിസൃമരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രസാരീ വിസാമി (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വ്യാപിക്കശീലമായിട്ടുള്ളവന്റെ പേര്. സഹിഷ്ണുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) സഹനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ക്ഷന്താ (ഈ-പു-പ്ര-ഏ) തതിക്ഷുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ക്ഷമിത (ഈ-പു-പ്ര-ഏ) ക്ഷമീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ക്ഷമാശീലന്റെ പേര്.

ക്രോധനോടമച്ഛന്ദഃ കോപീ ചണ്ഡസ്തപത്യന്തകോപനഃ ജാഗരൂകോ ജാഗരിതാ ഘൃണിതഃ പ്രചലായിതഃ ൩൨
ക്രോധനഃ അമച്ഛന്ദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കോപീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ കോപശീലന്റെ പേര്. ചണ്ഡഃ അത്യന്തകോപനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അതികോപശീലന്റെ പേര്. ജാഗരൂകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജാഗരിതാ (ഈ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഉണർന്നിരിക്ക ശീലമായിട്ടുള്ളവന്റെ പേര്. ഘൃണിതഃ പ്രചലായിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഉണർച്ചയില്ലാത്തവന്റെ പേര്.

സ്വപ്നക്ലമഃ യാമുർനിദ്രാമുർനിദ്രാണ ശയിതൌ സമൌ പരാങ്മുഖഃ പരാചീനസ്സ ധാടവാഗപ്യധോമുഖഃ. ൩൩
സ്വപ്നക്ല (ജ-പു-പ്ര-ഏ) ശയാമുഃ നിദ്രാമുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ നീദ്രാശീലന്റെ പേര്. നിദ്രാണഃ ശയിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഉറങ്ങിയവന്റെ പേര്. പരാങ്മുഖഃ പരാചീനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പിന്തിരിഞ്ഞവന്റെ പേര്. അവാക് (ച-പു-പ്ര-ഏ) അധോമുഖഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ തലതാഴ്ത്തിയവന്റെ പേര്.

ദേവാനഞ്ചതി ദേവഭൃദ്വിഷപഭൃദ്വിഷപഗഞ്ചതി യസ്സഹാഞ്ചതി സല്യുദ്സസതിയുബ്ബസ്തിരോഞ്ചതി. ൩൪
ദേവഭൃദ് (ച-പു-പ്ര-ഏ) ദേവപുജയെ ചെയ്യുന്നവന്റെ പേര്. വിഷപഭൃദ് (ച-പു-പ്ര-ഏ) ചൂഴ്ന്നുനടക്കുന്നവന്റെ പേര്. സല്യുദ് (ച-പു-പ്ര-ഏ) ഒരുമിച്ചു നടക്കുന്നവന്റെ പേര്. തിയുബ് (ച-പു-പ്ര-ഏ) വിലങ്ങയും മറഞ്ഞും നടക്കുന്നവന്റെ പേര്.

വദോ വദാവദോ വക്താ വാഗീശോ വാക്പതിസ്തമൗ
വാചോയുക്തിപട്ടാഗ്നീ വാചദുകോതിവക്തരി. ൩൫

വദഃ വദാവദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വക്താ (ഋ-പു-പ്ര-ഏ) ഇ
വ ൩-൦ പറയുന്നവന്റെ പേര്. വാഗീശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
വാക്പതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ സ്വാധീനവാക്യവ
ന്റെ പേര്. വാചോയുക്തിപട്ടഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) വാഗ്നീ (ന-
പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ നല്ല യുക്തികളോടുകൂടെ പറയുന്നവന്റെ
പേര്. വാവദുകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അതിവക്താ (ഋ-പു-പ്ര-
ഏ) ഇവ ൨-൦ ബഹുഭാഷിയുടെ പേര്.

സ്വാജ്ജല്ലാകസ്തു വാചാലോ വാചാടോ ബഹുഗർഹ്യവാക്
ഭുജ്ജലേ മുഖമാബല മുഖൗ ശക്തഃ പ്രിയംവദേ. ൩൯

ജല്ലാകഃ വാചാലഃ വാചാടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ബഹുഗർഹ്യ
വാക് (ഘ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ നിന്ദ്യമായി വളരെ പറയുന്നവ
ന്റെ പേര്. ഭുജ്ജലഃ മുഖഃ അബലമുഖഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇ
വ ൩-൦ തടവുകൂടാതെ ചില്ലാസമയവും പറയുന്നവന്റെ പേര്.
ശക്തഃ പ്രിയംവദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പ്രിയവാക്കിനെ പ
റയുന്നവന്റെ പേര്.

ലോഹലസ്തു ധാസസ്ഥാഗ്നാഗ്നവാദീ തു കടപഃ
സമൗ ക്വചാദ ക്വചമൗ സ്വാദസൗമ്യസ്വരോടസ്വരഃ.

ലോഹലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അസ്തമവാക് (ഘ-പു-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൨-൦ വ്യക്തമായൊരുകല്പാകാത്തവന്റെ പേര്. ഗാഹ്വാദീ
(ന-പു-പ്ര-ഏ) കടപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വഞ്ചനയി
പറയുന്നവന്റെ പേര്. ക്വചാദഃ ക്വചമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ
൨-൦ ദോഷത്തെ പറകശീലമായിട്ടുള്ളവന്റെ പേര്. അസൗമ്യ
സ്വരഃ അസ്വരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കൃമമായ സ്വരത്തോ
ടുകൂടിയവന്റെ പേര്.

മവണശ്ശബ്ദനോനാദീവാദീ നാദീകരസ്തമൗ

ജഡോടേണാനേഡമൃകസ്തു വക്ത്രം ശ്രോതുമശിക്ഷിതേ.

മവണഃ ശബ്ദനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ശബ്ദിക്കു ശീല
മായിട്ടുള്ളവന്റെ പേര്. നാദീവാദീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) നാദീക
രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ നാദി എന്നു പേരോടുകൂടിയതാ
യ സ്തുതിവിശേഷത്തെ പറിക്കുന്നവന്റെ പേര്. ജഡഃ അ
ജ്ഞഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അറിയാത്തവന്റെ പേ
ര്. അനേഡമൃകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കേൾക്കുകയും പറക്കുകയും വയ്യാ

ത്തവന്റെ പേര്. ജഡോജ്ഞാഹൃദയമുക്തസ്ത എന്നും പാഠമുണ്ടു്. ഏഡമുകഃ എന്നതിന്നു ഏഡനായിരിക്കുന്ന മൂകനെന്ന്മതമാകുന്നു. ഏഡൻ=ചെവി കേൾക്കാത്തവൻ. മൂകൻ=പറയപ്പോകാത്തവൻ. അനേഡമുകഃ എന്നു പഠിക്കുമ്പോൾ നാസ്തേഡമുകോസ്താൽ എന്നു പിഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം.

തുഷ്ണീംശീലസ്തു തുഷ്ണീകോ നഗോടവാസാ ദിഗംബരേ നിഷ്കാസിതോപകൃഷ്ടസ്സുപാദധപസ്തസ്തു ധിക്കൃതഃ. ൩൯ തുഷ്ണീംശീലഃ തുഷ്ണീകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മൌനശീലന്റെ പേര്. നഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അവാസാഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) ദിഗംബരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ഉടക്കാത്തവന്റെ പേര്. നിഷ്കാസിതഃ അപകൃഷ്ടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പിടിച്ചുതള്ളി പുറത്താക്കപ്പെട്ടവന്റെ പേര്. അപധപസ്തഃ ധിക്കൃതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ നിന്ദിതന്റെ പേര്.

ആത്തഗന്ധോടഭിഭൂതസ്സുപാദാപിതസ്സാധിതസ്സമൌ പ്രത്യാഭിഷ്ടോ നിരസ്തസ്സുപാൽ പ്രത്യാഖ്യാതോ നിരാകൃതഃ. ആത്തഗന്ധഃ അഭിഭൂതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പരിഭവിക്കപ്പെട്ടവന്റെ പേര്. (ആത്തഗന്ധഃ എന്നുമാം) ദാപിതഃ സാധിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ തൽകീഴടക്കപ്പെട്ടവന്റെ പേര്. പ്രത്യാഭിഷ്ടഃ നിരസ്തഃ പ്രത്യാഖ്യാതഃ നിരാകൃതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ നിഷേധിക്കപ്പെട്ടവന്റെ പേര്.

നികൃസ്സുപാദപിപ്രകൃതോ വിപ്രലബ്ധസ്തു വഞ്ചിതഃ മനോഹതഃ പ്രതിഹതഃ പ്രതിബാലോ ഹതശ്ച സഃ. ൪൦ നികൃതഃ വിപ്രകൃതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഉപദ്രവിക്കപ്പെട്ടവന്റെ പേര്. വിപ്രലബ്ധഃ വഞ്ചിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചതിക്കപ്പെട്ടവന്റെ പേര്. മനോഹതഃ പ്രതിഹതഃ പ്രതിബാലഃ ഹതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ തന്റെ അഭിപ്രായത്തിന്നു അനുകൽനിന്നു ഭംഗത്തെ പ്രാപിച്ചവന്റെ പേര്.

അധിക്ഷിപ്തഃ പ്രതിക്ഷിപ്തോ ബലേ കീലിതസംയതേ അപന്ന അപൽപ്രാപുസ്സുപാൽ കാന്ദിശീകോ യേദൃതഃ.

അധിക്ഷിപ്തഃ പ്രതിക്ഷിപ്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അധിക്ഷേപിക്കപ്പെട്ടവന്റെ പേര്. ബലേ കീലിതഃ സംയതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ബന്ധിക്കപ്പെട്ടവന്റെ പേര്. അപന്നഃ അപൽപ്രാപുഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അവതീലകപ്പെട്ടവ

ന്റെ പേര്. കാന്ദിശീക യേദ്രതഃ (അ പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പേടിച്ചോടിയവന്റെ പേര്.

അക്ഷാരിതഃ ക്ഷാരിതോദിശസ്തേ സംകസുകോഡിരേ
വൃസനാന്തോപരക്തഃ ദോഃ വിഹസ്തപ്യാകലൗ സമൌ.

അക്ഷാരിതഃ ക്ഷാരിതഃ അദിശസ്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ലോകാപവാദത്താൽ ദുഷിതനായവന്റെ പേര്. മൈമൂനം നിമിത്തമായി നിന്ദിക്കപ്പെട്ടവന്റെ പേര് എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. സംകസുകഃ അഡിരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഡൈമർമി പ്ലാത്തവന്റെ പേര്. വൃസനാന്തഃ ഉപരക്തഃ (അ പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വൃസനപീഡിതനായവന്റെ പേര് വിഹസ്തഃ പ്യാകലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ദുഃഖം മുതലായതുകൊണ്ടു ഇന്നതാണു് വേണ്ടതു എന്നുള്ള അറിവോടു വേർപെട്ടവന്റെ പേര്.

വിക്ലബോ വിഹാപസ്തപ്യാതു വിവശാരിഷ്ടദുഷ്ടധീഃ
കശ്യഃ കശാഹം സന്നഭേ തപാതതായീ വധോദ്യതേ. ഓമ

വിക്ലബഃ വിഹാപഃ (അ പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ തോദിരേ തുവായിട്ടു ഇളകിയ മനസ്സോടുകൂടിയവന്റെ പേര്. വിവശഃ (അ പു-പ്ര-ഏ) അമിഷ്ടദുഷ്ടധീഃ (ഈ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മരണലക്ഷണംകൊണ്ടു ബുദ്ധിപ്പെട്ടവന്റെ പേര്. കശ്യഃ കശാഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചമ്മട്ടികൊണ്ടു അടിക്കപ്പെട്ടവൻ തോശ്യനായവന്റെ പേര്. സന്നഭേ (അ പു-പ്ര-ഏ) അയതായീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) വധോദ്യതേ (അ-പു-സ-ഏ) സന്നഭേ വധോദ്യതേ അയതായീ എന്നു അനവയമാകുന്നു. അയതായീ എന്നതു കവചബന്ധാദികൊണ്ടു തന്റെ അംഗത്തെ രക്ഷിച്ചു അന്യനെ കൊല്ലാനൊരുമ്പെട്ടവന്റെ പേര് എന്നു സാരത്തെ ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക.

ദോഷേ തപക്ഷിനതോ വധുശ്ശീഷ്ടേഭ്യ ഇമൌ സമൌ

വിഷ്യോ വിഷേണ യോ വദ്ധ്യോ മുസദ്ധ്യോ മുസലേന യഃ

ദോഷ്യഃ അക്ഷിഗതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ദോഷി ക്കപ്പെട്ടവന്റെ പേര്. വദ്ധ്യഃ ശീഷ്ടേഭ്യഃ (അ പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വധിക്കപ്പെടേണ്ടവന്റെ പേര്. വിഷ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിഷിംകൊണ്ടു വധിക്കപ്പെടേണ്ടവന്റെ പേര്. മുസദ്ധ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉലക്കകൊണ്ടു കൊല്ലപ്പെടേണ്ടവന്റെ പേര്.

ശിശുപിദാനോടകൃഷ്ണകർമ്മാ ചപലശിക്ഷരസ്സമൌ

ദോഷൈകദൃക് ചമോദാഗീ നികൃതസ്തപനൃജ്ജ്യാഃ. ഓന്ന.

൩൩൪ തൃതീയാക്ഷരം വിശേഷ്യനിഷ്പാദം:

ശിശിദാനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അകൃഷ്ണകർമ്മാ (ന-പു-പ്ര-
ബ) ഇവ ൨-൦ പുണ്യകർമ്മങ്ങളെ ചെയ്യുന്നവന്റെ പേര്. ശി
ശിദാനഃ കൃഷ്ണകർമ്മാ എന്നും പാഠമുണ്ട്. അപ്രകാരമായാൽ
ശിശിദാന കൃഷ്ണകർമ്മാ ഇവ ൨-൦ ചാപകർമ്മങ്ങളെ ചെയ്യുന്ന
വന്റെ പേര് എന്നും അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ചപലഃ
ചികരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചാപലുത്തോടുകൂടിയവ
ന്റെ പേര്. ദോഷൈകദക്ഷ (ശ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പൂരാഭാഗീ (ന-
പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ദോഷത്തെത്തന്നെ ദർശിക്കുന്നവന്റെ
പേര്. നിതൃതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അനൃജഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ശരഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ കടിലമായ മനസ്സോടുകൂടിയവന്റെ
പേര്.

കണ്ണേജവസംസൃചകസ്സാൽ പിശുനോ ഭജ്ജനഃ ഖലഃ
നൃശംസോ ഘാതുകഃ ക്രൂരഃ പാപാധുന്തസ്തു വഞ്ചകഃ ഭവ

കണ്ണേജവഃ സൃചകഃ പിശുനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦
ഏഷണിക്കാമന്റെ പേര്. ഭജ്ജനഃ ഖലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ
൨-൦ ഭജ്ജന്റെ പേര്. നൃശംസഃ ഘാതുകഃ ക്രൂരഃ പാപഃ (അ-പു-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦ പരഭ്രാഹ്മിയുടെ പേര്. ധുന്തഃ വഞ്ചകഃ
(അ-പു-പ്ര-ബ) ഇവ ൨-൦ ചതിയന്റെ പേര്.

അജ്ഞേ മൂഢന്മാജാതമൂർഖവൈധേയബാലിശാഃ
കദര്യേ കൃപണക്ഷുദ്രകിംപചാനമിതംപചാഃ. ഭവ

അജ്ഞഃ മൂഢഃ മമാജാതഃ മൂർഖഃ വൈധേയഃ ബാലിശ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ മൂഢന്റെ പേര്. കദര്യഃ കൃപണഃ
ക്ഷുദ്രഃ കിംപചാനഃ മിതംപചഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-൦ പി
ശുക്കിന്റെ ശക്തികൊണ്ട് ദമിദനെന്നപോലെ കഷ്ടമായി ജീ
വിക്കുന്നവന്റെ പേര്.

നിസ്സപസ്തു ഭുച്ഛിധോ ദീനോ ദമിദോ ഭുഗ്ഗതശ്ച സഃ
വിനീപകോ യാചനകേ മാഗ്ഗണോ യാചകാത്മിനൈ.

നിസ്സപഃ ഭുച്ഛിധഃ ദീനഃ ദമിദഃ ഭുഗ്ഗതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ
൫-൦ ദമിദന്റെ പേര്. ഭുഗ്ഗതോപിസഃ എന്നും പാഠമുണ്ട്. വി
നീപകഃ (വിനീയകഃ എന്നുമാം) യാചനകഃ മാഗ്ഗണഃ യാചകഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) അത്മീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-൦ ഇരക്കുന്നവ
ന്റെ പേര്.

അഹംയസ്സാദഹംകാമീ ശുഭേയസ്തു ശുഭാനപിത
ദിവ്യോപപാദകാ ദേവാ നൃഗവാദ്യോ ജരായുജാഃ. ൫൦

അഹംയഃ (ഉ-പു-പ്ര-പൃ) അഹംകാമീ (ന-പു-പ്ര-പൃ) ഇവ ൨-൦ അഹങ്കാരമുള്ളവന്റെ പേര്. ശുഭംയഃ (ഉ-പു-പ്ര-പൃ) ശുഭാനിതഃ (അ-പു-പ്ര-പൃ) ഇവ ൨-൦ ശുഭത്തോടുകൂടിയവന്റെ പേര്. ദിവ്യോപപാദകാഃ ദേവാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ദേവാഃ ദിവ്യോപപാദകാഃ എന്ന് അനപയമാകുന്നു. ദേവന്മാർ സ്വർഗ്ഗത്തിൽ ദഹിച്ചവരും മാതാവു, പിതാവു ഇത്യാദി ദൃഷ്ടകാരണങ്ങളുടെ അപേക്ഷയോടുകൂടാതെ ഉണ്ടാകുന്നവരമാകുന്നു എന്നത്രേ അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നത്. നൃഗവാദ്യഃ ജായയജാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) മനുഷ്യർ, പശുക്കൾ മുതലായ ശരീരികൾ ഗർഭാശയത്തിൽനിന്നു ജനിച്ചവരാകുന്നു എന്നർത്ഥം.

സേവദജാഃ ക്രിമിഭംശാദ്യഃ പക്ഷിസ്പ്ലാദയോടണ്ഡജാഃ ഉദ്ഭിദസ്തേഗുല്പാദ്യഃ ഉദ്ഭിദഃഭിജ്ജമുദ്ഭിദം. ൫൧

സേവദജാഃ ക്രിമിഭംശാദ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) ക്രിമിഭംശാദ്യഃ സേവദജാഃ എന്ന് അനപയമാകുന്നു പൂഴ്, ഈച്ച മുതലായ ജന്തുക്കൾ വിയപ്പിൽനിന്നു ഉണ്ടാകുന്നവരാകുന്നു എന്ന് അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. പക്ഷിസ്പ്ലാദയഃ (ഇ-പു-പ്ര-ബ) അണ്ഡജാഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) പക്ഷികൾ സ്പ്ലാദർ ഇത്യാദി ജന്തുക്കൾ മുട്ടയിൽനിന്നുണ്ടാകുന്നവരാകുന്നു എന്നർത്ഥം. ഉദ്ഭിദഃ (ദ-പു-പ്ര-ബ) തരുഗുല്പാദ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ബ) തരുഗുല്പാദ്യഃ ഉദ്ഭിദഃ എന്ന് അനപയമാകുന്നു. മരങ്ങൾ, ചെടികൾ, വള്ളികൾ മുതലായവ ഉദ്ഭിത്തുകളാകുന്നു എന്ന് അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ഉദ്ഭിത്തുകൾ=മേൽപ്പട്ട ഭേദിക്കുന്നവ ഭേദിക്ക=പിളക്കുക. ഉൽപത്തിസമയത്തിൽ ഭൂമിയെ ഭേദിച്ചുചുറ്റപ്പെടുന്നവ എന്നു സാരം. ദിവ്യോപപാദകാദേവാഃ എന്നുതടങ്ങി ഉദ്ഭിദസ്തേഗുല്പാദ്യഃ എന്നതുവരെയുള്ള വാക്യങ്ങൾകൊണ്ടു് ദേവന്മാരുടെയും മനുഷ്യന്മാർ പശുക്കൾ ഇത്യാദി ശരീരികളുടെയും ക്രിമിഭംശാദികളുടെയും പക്ഷിസ്പ്ലാദികളുടെയും തരുഗുല്പാദികളുടെയും പ്രത്യേകഭേദത്തെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു എന്ന് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. നാരകീയന്മാർ ഉപപാദകന്മാരായാൽ അവരോടു സാമ്യംവരരുതെന്നു വിചാരിച്ചിട്ടത്രേ ദിവ്യോപപാദകാഃ എന്നപദത്തിൽ ദിവ്യശബ്ദത്തെ ചേർത്തെന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക. നൃഗവാദ്യഃ എന്ന പദത്തിങ്കലെ അഭിശബ്ദംകൊണ്ടു് അശ്വാദികളെയും ക്രിമിഭംശാദ്യഃ എന്ന പദത്തിങ്കലെ ആദ്യശബ്ദംകൊണ്ടു് മുട്ട, കൊതു മുതലായ ജന്തുക്കളെയും പക്ഷിസ്പ്ലാദയഃ എന്ന പദത്തിങ്കലെ അഭിശബ്ദംകൊണ്ടു് മത്സ്യം

ദികളെയും തന്മൂലാദ്യം എന്ന പദത്തിങ്കലെ ആദ്യശബ്ദംകൊണ്ടു തുണാദികളെയും സംഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു. ഉദ്ഭിജ് (ദ-ന-പ്ര-ഏ) ഉദ്ഭിജ്ജം ഉദ്ഭിജം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഉദ്ഭിജ്ജം കളുടെ പേര്. ഉദ്ഭിജ്ജമുദ്ഭിജമെന്നും പാഠം കാണാനുണ്ട്. മഹേശ്വരസീകയിൽ ഉദ്ഭിജ്ജമെന്നാകുന്നു.

സുന്ദരം രുചിരം ചാരു സുഷമം സാധു ശോഭനം
കാന്തം മനോഹരം രുച്യം മനോജ്ഞാ മഞ്ജു മഞ്ജുളം.

സുന്ദരം രുചിരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചാരു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) സുഷമം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സാധു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) ശോഭനം കാന്തം മനോഹരം (മനോഹരം എന്നുമാം) രുച്യം മനോജ്ഞാ (അ-ന-പ്ര-ഏ) മഞ്ജു (ഉ-പ്ര-പ്ര-ഏ) മഞ്ജുളം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം മനോഹരമായതിന്റെ പേര്.

തദാസേചനകം തൃപ്തേനാസ്ത്വദന്താ യസ്യ ദശ്നാൽ
അഭീഷ്ടഭീഷ്ണിതം ഹൃദ്യം ദധിതം വല്ലഭം പ്രിയം. ൫൩

തദാസേചനകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കണ്ടാൽ തൃപ്തിവരാത്ത വസ്തുവിന്റെ പേര്. (അസേചനകമെന്നുമാം) അഭീഷ്ടം അഭീഷ്ണിതം ഹൃദ്യം ദധിതം വല്ലഭം പ്രിയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഇഷ്ടമായ പദാർത്ഥത്തിന്റെ പേര്.

നിത്യഷ്ടപ്രതിഷ്ഠാർച്ചമഹയാപ്യാവമാധമാഃ
കുപുയകുന്തിതാവാദ്യഭേദഗർവ്വാണകാസ്സമാഃ ൫൪

നിത്യഷ്ടഃ പ്രതിത്യഷ്ടഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) അർവാ (ന-പ്ര-പ്ര-ഏ) രേഘഃ (രേഘഃ എന്നുമാം. രേഘഃ എന്നും പാഠമുണ്ട്) യാച്യഃ അവമഃ അധമഃ കുപുയഃ (കുപുയഃ എന്നുമാം) കുന്തിതഃ അഭ്യഃ ഭേദഃ ഗർവ്വഃ അണകഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം അധമന്റെ പേര്. (അണകഃ എന്നുമാം) അധമേരേഘഃ പാവരേ കയാപ്യാണകാവമാഃ അണകഃ പ്രതിത്യഷ്ടശ്ച നിത്യഷ്ടാവദ്യകുന്തിതാഃ ഭേദഃഗർവ്വഃ കുപുയശ്ച കുപുയാസദ്യനിദിതാഃ അപഭ്രഷ്ടാവിഗീതശ്ച പാപോ ഗോഖര ഇത്യപി എന്നു ശബ്ദവ്യഹത മംഗിണിയിലുണ്ടാകകൊണ്ട് ചേൽപറഞ്ഞ മതഭേദങ്ങൾ സിദ്ധങ്ങളായി എന്ന് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

മലീമസം തു മലിനം കച്ചരം മലഭൂഷിതം
പുതം പവിത്രം മേധ്യഞ്ച വീശ്രുത വിമലാത്മകം. ൫൫

മലീമസം മലിനം കച്ചരം മലഭൂഷിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം മലിനമായുള്ളതിന്റെ പേര്. പുതം പവിത്രം മേധ്യം

(അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ശുദ്ധമായുള്ളതിന്റെ പേര്. വീ
 ബ്രം വിമലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം നിമ്ബമായുള്ളതിന്റെ
 പേര്. (വിമലാത്മകമെന്നും പാറമുണ്ടു്) വീബ്രമെന്നതു് സ്വ
 ഭാവേന നിമ്ബമായിരിക്കുന്നതിനെ പറയുന്നതാകുന്നു എന്നും
 ധരിച്ചുകൊൾക.

നിണ്ണീക്കം ശോധിതം മൃഷ്ടം നിശ്ശോദ്ധ്യമനവസ്തരം
 അസാരം ഫൽഗു ശൂന്യം തു വശികം തുച്ഛരിക്കുക. ൧൩

നിണ്ണീക്കം ശോധിതം മൃഷ്ടം നിശ്ശോദ്ധ്യം അനവസ്തരം
 (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം ശുദ്ധമാക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്. അ
 സാരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഫൽഗു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ബല
 ത്തോടുകൂടാത്തതിന്റെ പേര്. ശൂന്യം (ശൂന്യമെന്നുമാം) വശി
 കം തുച്ഛം മിക്കകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഒന്നുമില്ലാത്തതി
 ന്റെ പേര്.

ക്ലീഞ്ചേ പ്രധാനം പ്രമുഖപ്രവേകാനുത്തമോത്തമാഃ
 മുഖ്യവർണ്ണവരേണ്യാശു പ്രബന്ധാടനപരാധ്യവൽ. ൧൪

പരാല്യാഗ്രപ്രാഗ്രഹരപ്രാഗ്രാഗ്രാഗ്രീയമഗ്രീയം
 ശ്രോതാൻശ്രോഷുഃ പുഷ്പലസ്സു പാസത്തമശ്വാതിശോഭന.

പ്രധാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നിത്യനപുംസകമാകുന്നു. പ്ര
 മുഖഃ പ്രവേകഃ അനുത്തമഃ ഉത്തമഃ മുഖ്യഃ വർണ്ണഃ വരേണ്യഃ പ്രബ
 ണ്ഃ അനവരാധ്യഃ പരാല്യഃ അഗ്രഃ പ്രാഗ്രഹരഃ പ്രാഗ്രഃ അഗ്രഃ
 അഗ്രീയഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൫-ം മുഖ്യനായവന്റെ പേര്.
 പരാല്യാദികൾ ൩-ം അഗ്രീയശബ്ദവും നപുംസകമായി നിർദ്ദേ
 ശിച്ചതുകൊണ്ടു് നിയതനപുംസകങ്ങളാകുന്നു എന്നു ഭൂമിച്ചുപാ
 കരുതു്. ക്ലീഞ്ചേ എന്നു വിശേഷിച്ചു പറയായാലത്ര പ്രധാന
 ശബ്ദം നിയതനപുംസകമാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞതെന്ന് അറിഞ്ഞു
 കൊൾകയും വേണം. ശ്രോതാൻ (സ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ശ്രോഷുഃ പു
 ഷ്പലഃ സത്തമഃ അതിശോഭനഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-ം ഏറ്റ
 വും മുഖ്യനായവന്റെ പേര്.

സ്മുജത്തരപദേ വ്യാഖ്രപുംഗവർഷഭക്ഷജമാഃ
 സിംഹശാർദ്ദൂലനാഗാദ്യഃ പുംസി ശ്രോഷ്യാത്ഥവാചകഃ.

വ്യാഖ്രഃ പുംഗവഃ ഭൃഷഭഃ ക്ഷജമാഃ സിംഹഃ ശാർദ്ദൂലഃ നാഗ
 (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൭-ം സമാസത്തിന്റെ അന്താപയവങ്ങളായി
 ചേർന്നാൽ ശ്രോഷ്യമെന്നുള്ള അർത്ഥത്തെ പറയുന്നവയാകുന്നു. നി
 യമേന പല്ലിംഗങ്ങളായിരിക്കയും ചെയ്യും. ഉദാഹരണം പുഷ്പ

വൃദ്ധഃ ഇത്യാദികളാകുന്നു. അതുകൾക്കു പുരുഷശ്രോവണനന്ദത്ര അത്ഥമാകുന്നത്. ആദ്യശബ്ദംകൂടെ പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടിരിക്കയാൽ സോമോദ്യോധായാസ്സരിതോന്ദസോമ ഇത്യാദി പ്രയോഗാനന്ദോ ധേന സോമാദിശബ്ദങ്ങളും മേൽപ്രകാരംതന്നെ എന്നു ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക.

അപ്രാഗ്ഗം ചയഹീനേ ദേവ അപ്രധാനോപസജ്ജനേ
 വിശംകടം പൃഥുബ്ധമദിശാലം പൃഥുലം മഹൽ. ൩൦
 ഭദ്രോരുവിപുലം പീനപീവ്നീതുസ്ഥുലപീവരേ
 സ്തോകല്പം ക്ഷുല്പകം സൂക്ഷ്മം ശ്ലക്ഷ്ണമന്ദോക്തരംതന്ന.
 സ്ത്രീയാം മാത്രാ തുടിയുംസി ലവലേശകണാണവഃ
 അത്യല്പല്പീയമല്പീയഃ കണീയോണീയ ഇത്യപി. ൩൧

അപ്രാഗ്ഗം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അപ്രധാനം ഉപസജ്ജനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം അപ്രധാനത്തിന്റെ പേർ. അപ്രധാനോപസജ്ജനശബ്ദങ്ങൾ നിയതനപുംസകങ്ങളാകുന്നു. വിശംകടം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പൃഥു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) ബുദ്ധൻ (ത-ന-പ്ര-ഏ) വിശാലം പൃഥുലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മഹൽ (ത-ന-പ്ര-ഏ) ഭദ്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഉരു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) വിപുലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം വിസ്താരമുള്ളതിന്റെ പേർ. പീനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പീവ (ന-ന-പ്ര-ഏ) സ്ഥുലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പീവരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം തടിച്ചതിന്റെ പേർ. സ്തോകം അല്പം ക്ഷുല്പകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം അല്പത്തിന്റെ പേർ. സ്തോകാല്പഃ ക്ഷുല്പകഃ എന്നു ചിലർ പറിക്കുന്നു. സൂക്ഷ്മം ശ്ലക്ഷ്ണമന്ദോക്തരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) തന്ന (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) മാത്രാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) നിത്യസ്മീലിംഗമാകുന്നു. തുടിയ (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇതും നിത്യസ്മീലിംഗമാകുന്നു. തുടിയ എന്നും പറയുമുണ്ട്. പുംസി എന്നതു ഉത്തമാനപയി ആകുന്നു. ലവഃ ലേശഃ കണഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) അണഃ (ഉ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം സൂക്ഷ്മമായ വസ്തുവിന്റെ പേർ. ലവാദികൾ നാലും നിയതപുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു. സ്തോകാദികൾ ൧൨-ം ഏകാത്മങ്ങളാകുന്നു എന്നും ഒരു മതമുണ്ട്. അത്യല്പം അല്പീയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അല്പീയഃ കണീയഃ അണീയഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം ഏറ്റവും അല്പമായിരിക്കുന്നതിന്റെ പേർ.

പ്രഭുതം പ്രചുരം പ്രാജ്യമഭദ്രം ബഹുലം ബഹു
 പുരുജം പുരു ഭൂമിയും സഹാരം ഭൂയശ്ച ഭൂതി ച.

പ്രഭൃതം പ്രചുരം പ്രാജ്യം അഭഭൂം ബഹുലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ബഹു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) പുരുജം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പുരു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) ഭൂയിഷും സ്ഫാരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) (സ്ഫീരമെന്നമാം) ഭൂയഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഭൂരി (ഇ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൨-ം പെരുങ്കിയതിന്റെ പേർ. മഹേശ്വരീകയിൽ പുരുഹൂഃ പുരഭൂയിഷുമെന്ന പാഠത്തെ കാണിച്ചു പക്ഷാന്തമായി പുരുഹമെന്നും പുരഹമെന്നും പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. പുരുജമെന്നുള്ള പക്ഷത്തെ സ്സർഗ്ഗിച്ചിട്ടു മില്ല. എങ്കിലും ഭൂരി പ്രഭൃതാഭൂയിഷ്ടോ ഭൂയാൻപ്രാജ്യസ്ഫീരോബഹുഃ പ്രചുരോബഹുലസ്ഫാരഃ പുരുജഃ പുരുഹൂഃപുരുഃ പുരുഹഃപുരഹോ ഭൂഃപരിപൂർബഹുശ്ചസഃ എന്നു ശബ്ദവ്യുഹതരംഗിണിയിലുണ്ടാകയാൽ പുരുജമെന്നുള്ള പാഠവും യുക്തംതന്നെ എന്നു വിചാരിച്ചുകൊൾകയും വേണം.

പരശ്ശതാദ്യാസ്തേ യേഷാം പമാസംഖ്യശതാദികാൽ
ഗണനീയന്തുഗണേയംസംഖ്യാതേ ഗണിതമഥസമംസർവം.
വിശ്വമശേഷംകൃത്സ്നം സമസ്തനിഖിലാഖിലാനിനിശ്ശേഷം
സമഗ്രംസകലംപൂർണ്ണമഖണ്ഡംസ്യാദന്തനകേ. നദി

പരശ്ശതഃ (അ-പു-പ്ര-ഐ) തുററിലധികമായ സംഖ്യയോടു കൂടിയവരുടെ പേർ. അദ്യശബ്ദംകൂടെ പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടിരിക്കയാൽ പരസ്സഹസ്രഃ ഇത്യാദികളെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. പരസ്സഹസ്രഃ എന്നതിന്നു അതിരഞ്ഞിലധികമായ സംഖ്യയോടുകൂടിയവർ എന്നു അർത്ഥമാകുന്നു. ചിലർ പരശ്ശതമെന്നും പരസ്സഹസ്രമെന്നും നിയതലിംഗമായും നിയതവചനമായുമിരിക്കുന്നതുകൂടാകുന്നു. എന്നുള്ള അഭിപ്രായത്തെ അവലംബിച്ചു പരശ്ശതംഗജഃ പരസ്സഹസ്രംസ്രീയഃ എന്നു ഉദാഹരിച്ചിരിക്കുന്നു. അയതു നിജസ്യതേജശ്ശിഖിനഃപരശ്ശതാവിരജ്ജ്വിംഗാലമിവാതശഃപരേ. പരശ്ശതാനാം വിദ്യഷാംസമാജഃ ഇത്യാദിപ്രയോഗവിരുദ്ധമാകുന്നു എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയുംവേണം. ഗണനീയം ഗണേയം(അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം എണ്ണപ്പെടുവാൻ സാധ്യമായുള്ളതിന്റെ പേർ. സംഖ്യാതം ഗണിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം എണ്ണപ്പെട്ടതിന്റെപേർ. സമം സർവ്വം വിശ്വം അശേഷം കൃത്സ്നം സമസ്തം നിഖിലം നിശ്ശേഷം സമഗ്രം സകലം പൂർണ്ണം (പൂർവമെന്നമാം) അഖണ്ഡം അന്തനകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൨-ം ഒട്ടാഴിയാതെ ഉള്ളതു എന്നു അർത്ഥത്തോടുകൂടിയവയാകുന്നു.

ഘനം നിരന്തരം സാഗ്രം പേലവം വിരളം തനു
സമീപേ നിക്ഷാസന സന്നിക്തസന്നിധവൽ

൩൪൪ തൃതീയകാണ്ഡം വിശേഷ്യനിഷ്ഠാർത്ഥം

സദേശാഭ്യാശസവിധസമർത്ഥാ ദസവേശവൽ
ഉപകണ്ഠാനികാഭ്യണ്ണാഭ്യഗ്രാ അപ്യഭിതോവ്യയം. നമ

ഘനം നിമജ്ജം സാഗ്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഇട
തൂൺ തിങ്ങിയതിന്റെ പേർ. പേലവം വിരളം (അ-ന-പ്ര-ഏ)
തന്ന (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഇടവിട്ടതിന്റെ പേർ. സമീപഃ
നികടഃ അസന്നഃ സന്നിത്യഷ്ടഃ സന്നീഡഃ സദേശഃ അഭ്യാശഃ (അ
ഭ്യാസഃ ച്ചിന്നം പാഠമുണ്ടു്.) സവിധഃ സമർത്ഥഃ സവേശഃ ഉപ
കണ്ഠഃ അന്തികഃ അഭ്യണ്ണഃ അഭ്യഗ്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അഭിതഃ
(അ) ഇവ ൪-ം സമീപത്തിന്റെ പേർ.

സംസക്ത തപച്ഛവഹിതമപദാന്തമിത്യപി
നേദിഷ്ടമന്തികതമം സ്വാഭാദം വിപ്രകൃഷ്ടകം. നപ

സംസക്തം അച്ഛവഹിതം അപദാന്തമം (അ-ന-പ്ര-ഏ)
(അപദാന്തമെന്നുമാം) ഇവ ൩-ം ഇടയിൽ മറെറാന്നില്ലാത്ത
തിന്റെ പേർ. നേദിഷ്ടം അന്തികതമം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ
൨-ം ഏറ്റവും അടുത്തതിന്റെ പേർ ദൂരം വിപ്രകൃഷ്ടകം (അ-ന-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ദൂരത്തുള്ളതിന്റെ പേർ.

ദവീയശ്ച ദവിഷ്ഠഞ്ച സുഭൂമേദീർഘമായതം
വർത്തുളം നിസ്തലം വൃത്തം ബന്ധുരം തുന്നതാനതം. നൻ

ദവീയഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ദവിഷ്ഠം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സുഭൂമം
(അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം അതിദൂരത്തുള്ളതിന്റെ പേർ. ദീർഘം
അയതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം നീണ്ടതിന്റെ പേർ. വർത്ത
ുളം നിസ്തലം വൃത്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം വൃത്തത്തിലുള്ള
തിന്റെ പേർ. ബന്ധുരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ബന്ധുരമെന്നുമാം ഉ
ന്നതാനതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഉയന്നു് കുറഞ്ഞതാണു
താണതിന്റെ പേർ. ബന്ധുരന്നുമാനതമെന്നും പാഠമുണ്ടു്.

ഉച്ഛപ്രാശ്ശന്നതോദഃഗ്രാഖ് ശ്രിതാസ്തംഗേഥ വാമനേ
ന്യുജ്ജീവപദ്യഗ്രസപാസ്യമവാഗ്രേവനതാനതം. ൭൦

ഉച്ഛഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രാശ്ശഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഉന്നതഃ ഉ
ദഗ്രഃ ഉച്ശ്രിതഃ തുംഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഉയരമുള്ളവ
ന്റെ പേർ. വാമനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ന്യുജ്ജ (പ-പു-പ്ര-ഏ) നീ
മഃ പദ്യഃ ഗ്രസപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം കുറിയവന്റെ
പേർ. അവാഗ്രം അവനതം അനതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ
൩-ം അധോമുഖമായതിന്റെ പേർ.

അമാളം വൃജിനം ജിഹ്മമുച്ഛിമൽ കഞ്ചിതം നതം
ആവിലം കുടിലം ഭൂനം വേല്ലിതം വക്രമിത്യപി. ൧൧

അമാളം വൃജിനം ജിഹ്മം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഉച്ഛിമൽ (ത-
ന-പ്ര-ഏ) കഞ്ചിതം നതം ആവിലം കുടിലം ഭൂനം വേല്ലിതം
വക്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧൧-വളഞ്ഞതിന്റെ പേര്.

ഋജാവജിഹ്മപ്രഗുണഃ വൃന്തേ തപപ്രഗുണാകലഃ
ശാശപതസ്തു യുവോ നിത്യസദാതനസനാതനാഃ. ൧൨

ഋജഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) അജിഹ്മഃ പ്രഗുണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൩-ം വളയോടുകൂടാത്തതിന്റെ പേര്. വൃന്തഃ അപ്രഗുണഃ
ആകലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ചിതറിയതിന്റെ പേര്.
ശാശപതഃ യുവഃ നിത്യഃ സദാതനഃ സനാതനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൩-ം നിത്യമായുള്ളതിന്റെ പേര്.

സ്ഥാസ്തഃ സ്ഥിരതാസ്ഥേയാനേകരൂപതായ തു യഃ
കാലവ്യാപിസ കൂടസ്ഥഃ സ്ഥാവരോ ജംഗമേതമഃ. ൧൩

സ്ഥാസ്തഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) സ്ഥിരതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
സ്ഥേയാൻ (സ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം അതിസ്ഥിരത്തിന്റെ പേര്.
കൂടസ്ഥഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഏകസ്വഭാവമേന എന്നും നില്ക്കുന്നവ
സ്തുവിന്റെ പേര്. സ്ഥാവരഃ ജംഗമേതമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ
൨-ം നടക്കാത്ത വസ്തുവിന്റെ പേര്.

ചരിഷ്ണു ജംഗമമലം ത്രസമിംഗം ചരാചരം
ചലനം കമ്പനം കമ്പ്രം ചലം ലോലം ചലാചലം. ൧൪

ചഞ്ചലം തമളഞ്ചൈവ പാരിപ്ലവചരിപ്ലവ
അതിരികസ്സമധികോ ദൃഢസന്ധിസ്തു സംഹതഃ ൧൫

ചരിഷ്ണു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) ജംഗമം ചരം ത്രസം ഇംഗം ചരാച
രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം നടക്കുന്നവസ്തുവിന്റെ പേര്. ച
ലനം കമ്പനം കമ്പ്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഇളകശീല
മായിട്ടുള്ളതിന്റെ പേര്. ചലം ലോലം ചലാചലം ചഞ്ചലം ത
മളം പാരിപ്ലവം പരിപ്ലവം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൧-ം ഇളകുന്ന
തിന്റെ പേര്. ചഞ്ചലം ചടുലഞ്ചൈവ എന്നും പാറമുണ്ടു്.
അതിരികഃ സമധികഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അധികമായ
തിന്റെ പേര്. ദൃഢസന്ധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) സംഹതഃ (അ-പു-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ദൃഢമായി ചേർന്നിരിക്കുന്നതിന്റെ പേര്.

കർശം കഠിനം കൃതം കഠോരം നിഷ്കൃതം ദൃഢം
ജാതം മൃത്തിമന്ദുർജ്ജം പ്രവൃദ്ധം പ്രേതഃപ്രേതഃ. ൧൬

കുക്കുശം കറീനം കൂരം കോരം നീഷ്ഠം ദൃഢം ജാമം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മുന്തിമൽ (ത-ന-പ്ര-ഏ) മുന്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന്-ഓ കറീനമായതിന്റെ പേർ. പ്രവൃദ്ധം പ്രൗഢം ഏധിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ഓ വർദ്ധിച്ചതിന്റെ പേർ.

പുമാണേ പ്രാക്തനപ്രതപുമാതനചിരന്തനാഃ
 പ്രത്യശ്ശോഭിനവോനവ്യോ നചീനോ ആതനോനവ,
 ത്രാതശ്ച സുകുമാരന്ത കോമളം മുദിലം മുദി
 അനപഗനപക്ഷമനുഗോടനുപദം ക്ലീബമവ്യയം. ചെ

പുമാണഃ പ്രാക്തനഃ (പ്രതനഃ എന്നുമാം) പ്രതഃ പുമാതനഃ ചിരന്തനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ തി-ഓ പണ്ടേ ഉള്ളതിന്റെപേർ. പ്രത്യശ്ച അഭിനവഃ നവ്യഃ നവീനഃ ആതനഃ നവഃ ആനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ റ്റ-ഓ പുതുതായതിന്റെ പേർ. സുകുമാരം കോമളം മുദിലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മുദി (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ഖ-ഓ മാർദ്ദവമുള്ളതിന്റെ പേർ. അനപക (ച-ന-പ്ര-ഏ) അനപക്ഷം അനഗം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ഓ പിന്മുറപോകുന്നതിന്റെ പേർ. അനുപദം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പദത്തിന്റെ പിന്നിലെന്നർത്ഥം.

പ്രത്യക്ഷം സ്വാഭൈരീയകമപ്രത്യക്ഷമതീന്ദ്രിയം
 ഏകതാനോനസ്യവൃത്തിഃകകാഗ്രൈകായനംവപി. റ്റ
 അപ്യേകസർഗ്ഗഏകാഗ്രോപ്യേകായനഗതോപി സഃ
 പുംസ്വാഭിഃ പൂർവ്വപൗരസ്ത്യപ്രഥമാദ്യാ അമാസ്രീയാം.
 അന്തോജചന്ദ്രം ചരമമന്ത്യപാശ്ചാത്യപശ്ചിമം
 മോചം നിരത്ഥകം സ്വപ്നം സ്ഫുടം പ്രചുക്തമുപ്ബന്ധം.

പ്രത്യക്ഷം ഐന്ദ്രിയകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ റ്റ-ഓ ഇന്ദ്രിയംകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്ന വസ്തുവിന്റെ പേർ. (സമക്ഷമെന്നു മാം.) അപ്രത്യക്ഷം അതീന്ദ്രിയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ റ്റ-ഓ ഇന്ദ്രിയംകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടാത്തതിന്റെ പേർ. ഏകതാനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അനസ്യവൃത്തിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഏകാഗ്രഃ ഏകയാനഃ ഏകസർഗ്ഗഃ ഏകാഗ്രഃ ഏകായനഗതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ റ്റ-ഓ ഒന്നിൽത്തന്നെ മനസ്സുചർന്നിരിക്കുന്നവന്റെ പേർ. അഭിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) പൂർവ്വ പൗരസ്ത്യഃ പ്രഥമഃ അദ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ തി-ഓ അഭിയിച്ചുള്ളതിന്റെ പേർ. അഭി എന്നതു നിയതപുല്ലിംഗമാകുന്നു. അമാസ്രീയാമെന്നതിന്നു് ഇനി പറയപ്പെടുന്നത് സ്ത്രീലിംഗമായി പ്രയോഗിക്കപ്പെടരുതു് എന്നു സാരമാകുന്നു. അന്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അവസാനത്തിന്റെ പേർ. നപുംസക

ലിംഗമായിട്ടുമാം. സ്വച്ഛന്ദാശ്രീകലസ്യാന്തഃ എന്ന ലക്ഷ്യമുണ്ടാകയാൽ ശ്രീലിംഗമായി പ്രയാഗമില്ലെന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾക. ജ്ഞാനം ചമരം അന്ത്യം പാശ്ചാത്യം പശ്ചിമം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം അവസാനത്തിൽ ഭവിച്ചതിന്റെപേർ. അന്താദിതം അവസാനത്തിൽ ഭവിച്ചതിന്റെ പേർ എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. മോക്ഷം നിമത്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചമലത്തോടു കൂടാത്തതിന്റെ പേർ. സ്പഷ്ടം സ്ഫുടം പ്രപൃഷ്ഠം ഉല്ബന്ധം (അ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം സ്പഷ്ടമായിട്ടുള്ളതിന്റെ പേർ.

സാധാരണമെന്നു സാമാന്യമേകാകീകൃതപക്ഷം ഏകകുടിനാത്മകാ ഏകതമ ഏകസ്വഭാവാനുഭവമാവപി. ൮൨

സാധാരണം സാമാന്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അനേകവസ്തുക്കളോടു സംബന്ധമുള്ള ഒരു വസ്തുവിന്റെ പേർ. ഏകാകീ (ന-പ്ര-ഏ) ചുങ്കം ചുങ്കം (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം അസഹായമായതിന്റെ പേർ. ദിനഃ ഏകതമഃ ചുങ്കം തപഃ അന്യഃ ഇതഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം അന്യനെന്ന അർത്ഥത്തോടു കൂടിയവയാകുന്നു. തപഃ എന്നതു് സർവ്വമദ്ധ്യംപോലെ ആകുന്നു.

ഉച്ചാ പചനൈകഃ ദേവ്യമുണ്ഡമവിളംബിതം അതനുഭവമുണ്ഡമസ്പഷ്ടഗണ്ഡായതൂനിമറ്റം. ൮൩

ഉച്ചാപചം നൈകദേവം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ബലവിധമായതിന്റെ പേർ. ഉച്ചണ്ഡം അവിളംബിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വേഗമുള്ളതിന്റെ പേർ. ഉച്ചണ്ഡമവിളംബിതം എന്നും പൊമുണ്ടു്. അതനുഭവഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) മർമ്മസ്പഷ്ടം (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അതുപ്രകാരമുണ്ടാകുന്നതിന്റെ പേർ. അതനുഭവമർമ്മസ്പഷ്ടം എന്നും പൊമുണ്ടു്. അബാധം നിമർഗളം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തടവില്ലാത്തതിന്റെ പേർ.

പ്രസവ്യം പ്രതികൃലം സ്വാഭാപസവ്യമപ്യു. ച വാമം ശരീരം സവ്യം സ്വാഭാപസവ്യതു ദക്ഷിണം. ൮൪

പ്രസവ്യം പ്രതികൃലം അപസവ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അപ്യു. (൨-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-ം വിചരീതത്തിന്റെ പേർ. സവ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇടത്തുഭാഗത്തിന്റെ പേർ. അപസവ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വലത്തുഭാഗത്തിന്റെ പേർ.

സങ്കടം നാ തുസംബാധഃ കലിലം ഗഹനം സമം സങ്കീർണ്ണം സങ്കലംകീർണ്ണം മൂണ്ഡിതം പരിവാപിതം. ൮൫

൩൪൮ തൃതീയകാണ്ഡം വിശേഷ്യനിപ്ലവർഗ്ഗഃ

സങ്കടം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സംബാധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അല്പാവകാശമായതിന്റെ പേര്. കലിലം ഗഹനം (അ-ന പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഭൂഷ്പ്രവേശത്തിന്റെ പേര്. അകത്തു പ്രവേശിച്ചുകൂടാത്തതിന്റെ എന്നർത്ഥമാകുന്നു. സങ്കീർണ്ണം സങ്കലം ആകീർണ്ണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം അത്യന്തമിശ്രമായതിന്റെ പേര്. മുണ്ഡിതം പരിവാപിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മോമം കളഞ്ഞ ശിരസ്സു മുതലായതിന്റെ പേര്.

ഗ്രാമിതം സന്ദിതം ദൃഢ്വം വിസൃതം വിസ്മൃതം തതം അന്തർഗതം വിസ്മൃതം സ്വാൽ പ്രാപ്തപ്രണിഹിതേ സമേ.

ഗ്രാമിതം (ഗ്രാമിതമെന്നും പാഠമുണ്ടു്.) സന്ദിതം ദൃഢ്വം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം കെട്ടപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്. വിസൃതം വിസ്മൃതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) തതം ഇവ ൩-ം പരന്നതിന്റെ പേര്. അന്തർഗതം വിസ്മൃതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മറക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്. പ്രാപ്തം പ്രണിഹിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ലഭിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്.

വേല്ലിതപ്രേംഖിതായുതചലിതാകംപിതാ ധൂത

നന്താനാസ്തനിഷ്ടതാവിലക്ഷിപ്തേരിതാ സ്തമഃ. പര

വേല്ലിതഃ പ്രേംഖിതഃ ആയുതഃ ചലിതഃ ആകംപിതഃ ധൂതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഇളക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്. നന്തഃ നന്തഃ അസ്തഃ നിഷ്ടതഃ എന്നുമാം. ആവിലഃ ക്ഷിപ്തഃ ഇരേരിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം നീക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്.

പരിക്ഷിപ്തന്ത നിവൃതം മുഷിതം മുഷിതാത്മകം

പ്രവൃദ്ധപ്രസൃതേ സുസ്ത നിസൃഷ്ടേ ഗുണിതാഹതേ. പര

പരിക്ഷിപ്തം നിവൃതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചുറ്റപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്. മുഷിതം മുഷിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മോഷ്ടിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്. പ്രവൃദ്ധം പ്രസൃതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഏറ്റവും വലിച്ചതിന്റെ പേര്. സുസ്തം നിസൃഷ്ടം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വെക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്. ഗുണിതം അഹതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചെതക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്.

നിദിഗ്ദ്ധോപചിതേ ശ്രവണമപേ ഗുണ്ഡിതരൂഷിതേ

ഭൂതാവദീണ്ണേ ഉദ്ഗ്രണ്ണോദ്യതേ കാചിതശികൃതേ. പര

നിദിഗ്ദ്ധം ഉപചിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ലേപനം ചെയ്തപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്. (വലിച്ചതിന്റെ പേര് എന്നും

ഒരു മതമുണ്ടു്.) ഗ്രന്ഥം ഗുപ്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മറയ്ക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേർ. ഗുണ്ഡിതം (ഗുണ്ഡിതമെന്നാമം) രൂഷിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പൊടികൊണ്ടു ലേപനം ചെയ്തപ്പെട്ടതിന്റെ പേർ. ദുതം അവദീണ്ണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ദ്രവിച്ചതിന്റെ പേർ. ഉദ്ഗ്രണ്ണം ഉദ്യുതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഓങ്ങപ്പെട്ടതിന്റെ പേർ. കാചിതം ശിക്യതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഉറിയിൽ പെക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേർ.

പ്രാണപ്രാതേ ദിഗ്ബലിപ്തേ സമുദക്കോദ്ധൂതേ സമേ വേഷ്ടിതം സ്വാഭാലയിതം സംവീതം തലമാധൂതം. ൯൦.

പ്രാണം പ്രാതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ നാറപ്പെട്ടതിന്റെ പേർ. ദിഗ്ബലം ലിപ്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ലേപനം ചെയ്തപ്പെട്ടതിന്റെ പേർ. സമുദക്കം ഉദ്ധൂതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ എടുക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേർ. സമുദസ്തോദ്ധൂതേ സമേ എന്നുള്ള പദമത്രേ യുക്തതമമാകുന്നതെന്നു ധരിച്ചുകൊൾക. വേഷ്ടിതം വലയിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സംവീതം തലം ആവൃതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ചുറ്റപ്പെട്ടതിന്റെ പേർ. പരിക്ഷിപ്തം നിവൃതം ഇവ ൨-൦ ചുറ്റപ്പെട്ടതിന്റെ പേർ എന്നു് മൈടത്തു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. വേഷ്ടിതാദികളായ അഞ്ചു ശബ്ദങ്ങൾ ഇവിടെയും ചുറ്റപ്പെട്ടതിന്റെ പേരായിട്ടുതന്നെ പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഇവക്കെയും തുല്യാത്മങ്ങളായിരുന്നാൽ മൈടത്തു് പുല്ലാംകൂടി പറവാൻ സംഗതിയുണ്ടായിരുന്നു. ആയതു കൊണ്ടു് പരിക്ഷിപ്തം, നിവൃതം, ഇവയും വേഷ്ടിതാദികളും തുല്യാത്മങ്ങളായ്കയില്ല എന്നു് ഇവിടെ ഒരു അക്ഷേപത്തിന്നു വഴിയുണ്ടു്. ആയതിനെ പരിഹരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. മഹേശ്വരഭീകയിൽ പരിക്ഷിപ്തനിവൃതശബ്ദങ്ങൾ മതിലു മുതലായതുകൊണ്ടു നാലുപദവും വേഷ്ടിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേർ എന്നും, വേഷ്ടിതം വലയിതമിത്യാദികൾ പൂഴ മുതലായതിനാൽ വേഷ്ടിക്കപ്പെട്ട നഗമാദിയുടെ പേർ എന്നും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇത്രമാത്രമല്ലാതെ പേരോ ഒരു വിശേഷവും കാണാനില്ല എന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. തമിഴ്ക്കത്തിൽ പരിക്ഷിപ്തമെന്നതിന്നു ചുഴറപ്പെട്ടതു് എന്നു വിവരണവുമുണ്ടു്.

തഗ്ണം ഭൂഗാഥ നിശിതക്ഷ്ണതശാതാനി തേജിതേ സ്വാഭാവിനാശോന്മുഖം പകുപം ത്രീണപ്രീതേ തു ലജ്ജിതേ.

തഗ്ണം ഭൂഗാഥം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഭൂഗാഥായതിന്റെ പേർ. നിശിതം ക്ഷ്ണതം ശാതം തേജിതം (അ-ന-പ്ര-

ഏ) ഇവ ര-ഓ മുക്തപ്പെട്ടതിന്റെ പേർ. വിനാശോന്മുഖം പക്ഷം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നശിപ്പാനടുത്തതിന്റെ പേർ. ഹ്രീണം ഹ്രീതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ഓ ലജ്ജിച്ചവന്റെ പേർ.

വൃതേ തു വൃത്തധ്വാരത്തെ സംയോജിത ഉപാഹിതഃ പ്രാപ്യം ഗമ്യം സമാസാദ്യം സ്വന്നം മീണം സ്രുതം സ്നേതം.

വൃതഃ വൃത്തഃ വ്യാവൃത്തഃ (വ്യാവൃത്തഃ ചിന്നമാം.) (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ഓ വരിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേർ. സംയോജിതഃ ഉപാഹിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ഓ കൂട്ടപ്പെട്ടതിന്റെ പേർ. പ്രാപ്യം ഗമ്യം സമാസാദ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ഓ പ്രാപിക്കപ്പെട്ടവൻ ശക്യമായതിന്റെ പേർ. സ്വന്നംമീണം സ്രുതം സ്നേതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ഓ ഒഴുകിയതിന്റെ പേർ.

സംഗ്രഹസ്തയാൽ സംക്ഷിപ്തോടവഗീതഃ പ്രാതഗർഹണഃ വിവിധസ്തയാദ്ബഹുവിധോ നാനാരൂപഃ പൃഥഗ്വിതഃ

സംഗ്രഹഃ സംക്ഷിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ഓ ഒന്നായി കൂട്ടപ്പെട്ട തുകയുടെപേർ. അവഗീതഃ പ്രാതഗർഹണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ഓ നിന്ദിക്കപ്പെട്ടവന്റെ പേർ. വിവിധഃ ബഹുവിധഃ നാനാരൂപഃ പൃഥഗ്വിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ഓ പലവിധമായുള്ളതിന്റെ പേർ.

അവമീണോ ധിക്കൃതശ്ചാപ്യവധാസ്മോവചുണ്ണിതഃ അനായാസകൃതം ഫമാണ്ടം സ്വനിതം ധ്വനിതം സമേ.

അവമീണഃ ധിക്കൃതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ഓ ധിക്കരിക്കപ്പെട്ടവന്റെ പേർ. അവധാസ്മഃ അവചുണ്ണിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ഓ പൊടിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേർ (അവധാസ്മഃ ചിന്നമാം) ഫമാണ്ടം (അ-ന-പ്ര-ഏ) എളുപ്പത്തിൽ ചമയുന്നതായ കഷായവിശേഷത്തിന്റെ പേർ. സ്വനിതം ധ്വനിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ഓ ശബ്ദിച്ചതിന്റെ പേർ.

ബലേ സന്ദാനിതം മൃതമുദ്രിതം സന്ദിതം സിതം നിഷ്പക്ഷ ക്വചിതംപാകേ ക്ഷീരാജ്യമവിഷഃശൃതം. ന്ത

ബലം സന്ദാനിതം മൃതം ഉദ്രിതം (ഉദ്രിതമെന്നമാം.) സന്ദിതം സിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ഓ ബന്ധിക്കപ്പെട്ടതിന്റെപേർ. നിഷ്പക്ഷം ക്വചിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ര-ഓ പചിക്കപ്പെട്ട കഷായാദികളുടെ പേർ. ശൃതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചേവിക്കപ്പെട്ട പാൽ നെയ്യ് മൃതമായതിന്റെ പേർ. ക്ഷീരാജ്യപയസാംശൃത

മെന്നും സ്വാൽക്ഷീരഹവിഷ്ണുശാശ്വതമെന്നും പാപാന്തമെന്നും കാണപ്പെടുന്നു.

നിർവാണോ മുനിവണ്ണാദോ നിർവാതസ്തു ഗതേനിലേ പകപം പരിണതേ ഗുണം ഹമന്ന മീഡം മൃതിതേ. ന്ന

നിർവാണം (അ-പു-പ്ര-ഏ) മുനിവണ്ണാദികളുടെ പേർ. നിർദ്വമിച്ഛതു എന്നു നിർവാണശബ്ദത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. നിർദ്വമനകന്മാർ വായുവാകുന്നു എങ്കിൽ നിർവാതഃ എന്നതെന്ന പ്രയോഗിക്കയും വേണം. നിർവാതശബ്ദം നീര് എന്ന ഉപസർഗ്ഗത്തിങ്കൽനിന്നു പരമാവ് വാ എന്ന ധാതുവിങ്കൽനിന്നു പരമാവി കത്തൃത്വംകമായ ഒരു പ്രത്യയം വരുമ്പോൾ ഉണ്ടാകുന്നതാകുന്നു. ഇതിന്റെ തകാരത്തിന്നു നകാരം വിധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. വായുവിനെ പറയുന്നതാകുന്നു എങ്കിൽ തകാരത്തിന്നു നകാരം വരികയുമില്ല. അതുകൊണ്ടു വായുവിന്നന്മാരായ മുന്യാദികളെ നിർവാണശബ്ദംകൊണ്ടു വിശേഷിപ്പിക്കാം. നിർവാണോമുനിഃ നിർവാണോവഹിഃ നിർവാണോഹസ്തീ ഇങ്ങിനെ ഉദാഹരണങ്ങൾ. ഇപ്രകാരമാകയാൽ നിർവാണശബ്ദം മുനിവണ്ണാദിവാചകമാകുന്നു എന്നുസാരത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. നിർവാണോമുനിഃ എന്ന ഉദാഹരണത്തിങ്കലെ നിർവാണശബ്ദത്തിന്നു നിർമ്മൂകതെന്നർത്ഥമാകുന്നു. നിർവാണോവഹിഃ എന്ന ഉദാഹരണത്തിങ്കലെ നിർവാണശബ്ദത്തിന്നു കെട്ടതു എന്നു അർത്ഥമാകുന്നു. നിർവാണോഹസ്തീ എന്നുള്ള ഉദാഹരണത്തിങ്കലെ നിർവാണശബ്ദത്തിന്നു മുങ്ങിയവൻ എന്നർത്ഥമാകുന്നു. എങ്കിലും നിർവാണമെന്ന ഒരു ശബ്ദം മുന്യാദിവിശേഷണമായി ചേരുകയാൽ മുനിവണ്ണാദിനാമതപം നിർവാണശബ്ദത്തിന്നു സിലമാകുന്നു എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക. നിർവാതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഗതനായിരിക്കുന്ന അനിലന്റെ പേർ. ഗതൻ=ചോയവൻ. അനിലൻ=വായു. പകപം പരിണതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പാകംവന്നതിന്റെ പേർ. ഗുണം ഹമന്നം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മലോത്സർഗ്ഗത്തെ ചെയ്തതിന്റെ പേർ. മീഡം മൃതിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം മൃതുവിസർഗ്ഗത്തെ ചെയ്തതിന്റെ പേർ.

പുഷ്പേ തു പുഷ്പിതം സോഡേ ക്ഷാന്തമുദാത്തമുദ്ഗതേ ദാന്തസ്തു ദമിതേ ശാന്തശ്ശമിതേ പ്രാർത്ഥിതേർത്ഥിതഃ. ന്ന

പുഷ്പം പുഷ്പിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പുഷ്പിവരത്തെപ്പെട്ടതിന്റെ പേർ. സോഡേ ക്ഷാന്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം സഹിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേർ. ഉദാത്തം(ഉദാതമെന്നുമാം)

ഉദ്ഗതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഉദ്ഗമിച്ചതിന്റെ പേര്. ഉദ്ഗമിക്ക=മേൽപ്പെട്ടുപോക. ചർദ്ദിക്കപ്പെട്ട അന്നം മുതലായതിന്റെ പേര് എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. ദാന്തഃ ദമിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അടക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്. ശാന്തഃ ശമിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ശമിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്. പ്രാത്ഥിതഃ അർദ്ദിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ യാചിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്.

ജ്ഞാപ്തസ്തു ജ്ഞാപിതേ ചൂന്നശഃ ചരാദിതേ പൂജിതേടഞ്ചിതഃ പൂണ്ണസ്തു പൂജിതേ ക്ലിഷ്ടഃ ക്ലിശിതേടവസിതേ സിതഃ. നപ

ജ്ഞാപുഃ ജ്ഞാപിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അറിയിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്. ചരണഃ ചരാദിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മറയ്ക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്. പൂജിതഃ അഞ്ചിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പൂജിക്കപ്പെട്ടവന്റെ പേര്. (പൂജിതേച്ഛിതഃ എന്നുമാം) പൂണ്ണഃ പൂജിതഃ (അ-പു പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ നിറയ്ക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്. ക്ലിഷ്ടഃ ക്ലിശിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ക്ലേശിച്ചവന്റെ പേര്. അവസിതഃ സിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അവസാനിച്ചതിന്റെ പേര്.

പ്രഷ്ടപ്തഃ പ്രഷ്ടാഷിതാ ദഗ്ദ്ധേ തഷ്ടതപഷ്ടൗ തന്മൃതേ വേധിതച്ഛിദിതൗ വിദ്ധേ വിന്നവിതൗ വിചാരിതേ.

പ്രഷ്ടഃ പ്തഃ ഉഷിതഃ ദഗ്ദ്ധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ദഹിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്. ദഹിക്ക=ഭസ്മമാക്കുക. തഷ്ടഃ തപഷ്ടഃ തന്മൃതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ചെത്തിക്കറയ്ക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്. വേധിതഃ ചരിദിതഃ വിദ്ധഃ (അ-പു പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ തുളയ്ക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്. വിന്നഃ വിതഃ വിചാരിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ വിചാരിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്.

നിഷ്പ്രഭേ വിഗതാമോക്ഷൗ വിചീനേ വിദൂതദൂതൌ സിലേ നിർവൃത്തനിഷ്പന്നൌ ദാരിതേ ഭിന്നഭേദിതൌ. ഹര

നിഷ്പ്രഭഃ വിഗതഃ അമോക്ഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ പ്രഭയോടുകൂടാത്തവന്റെ പേര്. വിചീനഃ വിദൂതഃ ദൂതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ഉരുകിയതിന്റെ പേര്. സിലഃ നിർവൃത്തഃ നിഷ്പന്നഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ സിലമായതിന്റെ പേര്. ദാരിതഃ ഭിന്നഃ ഭേദിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ പിളർക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്.

ഉത്തം സ്യതമുതഞ്ചേതി ത്രിതയം തന്മൃതതഃ സ്വാദന്ദിതേനമസൃതനമസിതമപചായിതാച്ഛിതാപചിതം.

വരിവസിതേ വരിവസ്വിത മുപാസിതഞ്ചോപചരിതഞ്ച
സന്താപിത സന്തപ്തഃ ശുചിത ശുചാചിതഃ ച ഭൂതഞ്ച.

ഉത്തം സ്വതം ഉതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ഃ ഉത്തംപാ
വുമായ് ഒന്നുപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്. അഹിതം നമസ്വിതം നമ
സിതം അപചാചിതം അച്ഛിതം അപചിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇ
വ ന-ഃ നമസ്തരിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്. വരിവസിതം വരവ
സ്വിതം ഉപാസിതം ഉപചരിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ഖ-ഃ സേ
വിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്. സന്താപിതഃ സന്തപ്തഃ ശുചിതഃ ശുചാ
ചിതഃ ഭൂതഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ഓ-ഃ സന്താപത്തെ പ്രാപിക്ക
പ്പെട്ടവന്റെ പേര്.

ഏഷ്ടേ മത്തസ്തൃപ്തഃ പ്രഹ്ളുനഃ പ്രമുദിതഃ പ്രീതഃ
ചരിനഞ്ചാതം ലൂനം കൃത്തം ദാതം ദിതഞ്ചിതം വൃക്ണം.

ഏഷ്ടഃ മനഃ തൃപ്തഃ പ്രഹ്ളുനഃ പ്രമുദിതഃ പ്രീതഃ (അ-പ്ര-
പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ഃ സതുഷ്ടന്റെ പേര്. ചരിനം ചരാതം ലൂനം
കൃത്തം ദാതം ദിതം ചരിതം വൃക്ണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ഖ-ഃ
ചേദിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്.

സ്രസ്തം ധപസ്തം ഭൃഷ്ടം സ്തന്നം പന്നം ച്യുതം ഗളിതം
ലബ്ധം പ്രാപ്തം വിന്നം ഭാവിതമാസാദിതഞ്ച ഭൂതം ച.

സ്രഷ്ടം ധപസ്തം ഭൃഷ്ടം സ്തന്നം പന്നം ച്യുതം ഗളിതം (അ-
ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ഓ-ഃ വീണതിന്റെ പേര്. ലബ്ധം പ്രാപ്തം
വിന്നം ഭാവിതം അസാദിതം ഭൂതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ഃ
ലഭിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്.

അനേപഷിതം ഗവേഷിതമനപിഷ്ടം മാഗ്ഗിതം മുഗിതം
അർദം സാർദം ക്ലിന്നം തിമിതം സ്തിമിതം സമുന്നമുത്തഞ്ച.

അനേപഷിതം ഗവേഷിതം അനപിഷ്ടം മാഗ്ഗിതം മുഗിതം
(അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ഓ-ഃ അനേപഷിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്.
അർദം സാർദം ക്ലിന്നം തിമിതം സ്തിമിതം സമുന്നം ഉത്തം (അ-
ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ഓ-ഃ നനഞ്ഞതിന്റെ പേര്.

ത്രാതം ത്രാണം രക്ഷിതമവിതം ഗോപാചിതഞ്ച ഗുപ്തഞ്ച
അപഗണിത മവമതാവജ്ഞാതേ അവമാനിതഞ്ച പരിഭൂതേ.

ത്രാതം ത്രാണം രക്ഷിതം അവിതം ഗോപാചിതം ഗുപ്തം
(അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ന-ഃ രക്ഷിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്. അവഗ
ണിതം അവമതം അവജ്ഞാതം അവമാനിതം പരിഭൂതം ഇവ
ഓ-ഃ അവമാനിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്.

ത്വക്തം ഹീനം വിധുതം സമുജ്ജ്വലിതം ധൃതമുത്സൃഷ്ടേ
ഉക്തം ഭാഷിതമുദിതം ജല്പിതമാഖ്യാതമഭിഹിതം ലപിതം.

ത്വക്തം ഹീനം വിധുതം സമുജ്ജ്വലിതം ധൃതം ഉത്സൃഷ്ടം
(അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ സ-ം ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്.
ഉക്തം ഭാഷിതം ഉദിതം ജല്പിതം ഐഖ്യാതം അഭിഹിതം ലപിതം
(അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ഹ-ം പറയപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്.

ബുദ്ധം ബുധിതം മനീതം വിദിതം പ്രതിപന്നമവസിതാവഗതേ
ഉരീകൃതമുരീകൃതമംഗീകൃതമാശ്രുതം പ്രതിജ്ഞാതം. ൧൦൮

സംഗീണ്ണവിദിതസംശ്രുതസമാഹിതോപശ്രുതോപഗതം
ഈളിതശസ്തപണായിതപനായിതപ്രണതപണിതപനിതാനി.

അപി ഗീണ്ണപണ്ണിതാഭിഷ്ടതേഡിതാനി സ്തൂതാത്മാനി
ഭക്ഷിതചർച്ചിതലീഡ പ്രത്യുപസിതഗളിതവാദിതപ്ലാതം. ൧൧൦

അഭ്യവഹൃതാനുജഗ്ദ്ധഗ്രസ്തഗ്ദ്ധസ്താശിതം ഭുക്തേ
ഭക്ഷപിഷ്ടഭക്ഷാഭിഷ്ടപ്രേഷ്ടവരിഷ്ടസ്ഥപിഷ്ടബംഹിഷ്ടാഃ.
ക്ഷിപ്രക്ഷുദ്രാഭീഷ്ണിതപുഷ്പീവരാ ബഹുലകപ്രകഷ്യാത്മാഃ
സാധിഷ്ടദ്രാഹിഷ്ട സ്മേഷ്ട ഗമിഷ്ടരൂസിഷ്ടവൃന്ദിഷ്ടാഃ
ബാധവ്യായനബഹുഗുരവാമനവൃദാമകാതിശയേ.

ബുദ്ധം ബുധിതം മനീതം വിദിതം പ്രതിപന്നം അവസിതം
അവഗതം (അ ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ഹ-ം അറിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്.
ഉരീകൃതം ഉരീകൃതം അംഗീകൃതം അശ്രുതം പ്രതിജ്ഞാതം സം
ഗീണ്ണം വിദിതം സംശ്രുതം സമാഹിതം ഉപശ്രുതം ഉപഗതം
(അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ഹ-ം അംഗീകരിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്.
ഈളിതം ശസ്തം പണായിതം പനായിതം പ്രണതം പണിതം പ
നിതം ഗീണ്ണം പണ്ണതം അഭിഷ്ടതം ഇഡിതം സ്തൂതം (അ-ന-
പ്ര-ഏ) ഇവ ഹ-ം സ്തുതിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്. ഭക്ഷിതം ചർച്ചി
തം ലീഡം (ലിപ്തമെന്നുമാം) പ്രത്യുപസിതം ഗളിതം വാദിതം
പ്ലാതം അഭ്യവഹൃതം അന്നം ജഗ്ദ്ധം ഗ്രസ്തം ഗ്ദ്ധസ്തം അശിതം ഭു
ക്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ഹ-ം ഭക്ഷിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേര്.
ഭക്ഷപിഷ്ടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വേഗാതിശയമുള്ളവന്റെ പേര്.
ഭക്ഷാഭിഷ്ടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അതിക്ഷുദ്രന്റെ പേര്. പ്രേഷ്ടഃ (അ-
പു-പ്ര-ഏ) അതിപ്രിയന്റെ പേര്. വരിഷ്ടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അ
തിശയേന ഉരുചായിരിക്കുന്നവന്റെ പേര്. സ്ഥവിഷ്ടഃ (അ-
പു-പ്ര-ഏ) ഏറ്റവും സ്ഥൂലനായിരിക്കുന്നവന്റെ പേര്. ബം
ഹിഷ്ടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഏറ്റവും ബഹുലമായിരിക്കുന്നതിന്റെ

പേർ. ക്ഷിപ്രക്ഷുദ്രാഭീഷ്ഠിതപ്രമുഖീവഞ്ചഹലകപ്രകർഷാത്മാഃ
 എന്നതിന്നു മേൽപറഞ്ഞ ക്ഷേപിഷ്ടാഭിശബ്ദങ്ങൾ ക്രമേണ ക്ഷി
 പ്രാദികളുടെ പ്രകർഷമാകുന്ന അർത്ഥത്തോടുകൂടിയവയാകുന്നു എന്നു
 അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ക്ഷിപ്രൻ=ദ്രവഗവാൻ പ്രേഷാഭി
 കൾ ഭ-ഃ പ്രിയ, ഉരു, സ്ഥൂല, ബഹുല എന്ന ഈ ശബ്ദങ്ങളിൽ
 നിന്നു ഇഷ്ടൻ പ്രത്യയം വരുത്തുവാൻ ഉണ്ടാകുന്നവയാകയാൽ പ്രി
 യോരുസ്ഥൂലബഹുലകപ്രകർഷാത്മാഃ എന്നുതന്നെ പറയേണ്ടതാ
 യിരുന്നു എങ്കിലും മനുസ്സിനെ അനുരോധിച്ചിട്ട് പ്രിയാദികളു
 ടെ പശ്ചാത്തങ്ങളെ പ്രയോഗിച്ചു എന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും
 വേണം. സാധിഷ്ടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഏറ്റവും നല്ലതിന്റെ
 പേർ. ദ്രാഹിഷ്ടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അതിർ്ഘമായതിന്റെ പേർ.
 സ്ഫേഹിഷ്ടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഏറ്റവും സ്ഫീരമായതിന്റെ
 പേർ. സഫീരം=ബഹു. ഗമിഷ്ടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഏറ്റവും ഗു
 രവായതിന്റെ പേർ. ഹ്രസിഷ്ടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഏറ്റവും
 ഹ്രസ്വമായതിന്റെ പേർ. വൃന്ദിഷ്ടഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അതിശയ
 ന വൃന്ദാകനായവന്റെ പേർ. വൃന്ദാമകൻ=മുഖ്യൻ. അതി മു
 ഖ്യന്റെ പേർ എന്നു സാരത്തെ ധരിച്ചുകൊൾക. ബാഹുഃ=ന
 ല്ലതു്. വ്യായതം=നീണ്ടതു്. ബാഹു=പെരുകിയതു്. ഗുരു=ഗൌര
 വമുള്ളതു്. വാമനം=ഹ്രസ്വം. വൃന്ദാമകൻ=മുഖ്യൻ എന്നു പറ
 ഞ്ഞുപോയി. മേൽ വിവരിക്കപ്പെട്ട ബാഹ്യാദിയുടെ അതിശയമാ
 കുന്ന അർത്ഥത്തോടുകൂടിയവയാകുന്നു സാധിഷ്ടാഭി ശബ്ദങ്ങളെ
 നുവർത്താത്തുമായ അല്പശ്ലോകത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. വ്യായത
 ബഹുവാമനശബ്ദങ്ങളുടെ നിർദ്ദേശത്തിന്നു് മേൽപറഞ്ഞപ്രകാ
 രം ഉപപത്തിയെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം.

ഇതി വിശേഷ്യനിഷ്പവർഗ്ഗഃ.

സംകീർണ്ണവർഗ്ഗപ്രാരംഭഃ.

പ്രകൃതിപ്രത്യയാത്മാദ്യൈസ്സംകീർണ്ണ ലിംഗമുന്നയേൽ
കമ് ക്രിയാ തത്സാതത്യേ മ്യേസ്മരപരസ്സമാഃ.

അർത്ഥം—പ്രകൃതിപ്രത്യയാത്മാദ്യൈഃ സംകീർണ്ണലിംഗം ഉ
ന്നയേൽ എന്നു പൂർവാർത്തിലെ പദങ്ങളുടെ അനന്യമാകുന്നു.
പ്രകൃതി പ്രത്യയം അർത്ഥം ഇവകൊണ്ടും രൂപഭേദാദികൾകൊണ്ടും
സംകീർണ്ണവർഗ്ഗത്തിൽ ലിംഗത്തെ ഉപദിക്കണമെന്നു് അതിന്റെ അ
ർത്ഥമാകുന്നു. അപരസ്സമാഃ ഇത്യാദികളിൽ പരശബ്ദം പ്രകൃതി
യാകുന്നു. അയതു് ത്രിലിംഗമാകയാൽ അപരശബ്ദവും ത്രിലിം
ഗമാകുന്നു എന്നു ഉപദിച്ചുകൊൾക. ശാന്തിഃ ഇത്യാദികളിൽ
പ്രത്യയം ക്തിന്നാകുന്നു. ക്തിൻ പ്രത്യയാന്തം സ്ത്രീലിംഗംതന്നെ
എന്ന നിയമമുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു് അവക സ്ഥലങ്ങളിൽ പ്രത്യ
യംകൊണ്ടു് ലിംഗത്തെ ഉപദിച്ചുകൊൾക. കാർമ്മണമെന്നതിന്നു്
മൂലകർമ്മം എന്നു അർത്ഥമാകുന്നു മൂലകർമ്മമെന്നതിനെപ്പറയുന്ന ശ
ബ്ദത്തിൽ ചേർന്നു കർമ്മശബ്ദം നപുംസകമാകയാൽ കാർമ്മണമെ
ന്നതും നപുംസകംതന്നെ എന്നു് കാർമ്മണശബ്ദത്തിന്റെ അർത്ഥം
കൊണ്ടു് ഉപദിച്ചുകൊൾക. ഇങ്ങനെ ചിലർ വ്യാഖ്യാനിച്ചിരി
ക്കുന്നു. അന്യന്മാർ പ്രകൃതിയുടെ അർത്ഥംകൊണ്ടും പ്രത്യയാത്ഥം
കൊണ്ടും രൂപഭേദം മുതലായതുകൊണ്ടും സംകീർണ്ണവർഗ്ഗത്തിങ്കൽ
ലിംഗത്തെ ഉപദിക്കണം. ഏങ്ങിനെ എന്നാൽ അപരസ്സമാഃ
എന്ന സ്ഥലത്തിങ്കൽ അപരസ്സമാ എന്നതു് വിഭക്തിയുടെ പ്രകൃതി
യാകയാൽ അതിനെ പ്രകൃതി എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. അതി
ന്നു സതതക്രിയാസംബന്ധം മേതുവായിട്ടു് ക്രിയായോഗവും
അപരത്യാദി ഗുണയോഗവുമുണ്ടു്. അതു മേതുവായിട്ടു് (ഗുണ
ദ്രവ്യക്രിയാഭോഗോപാധിഭിഃ പരഗാമിനഃ) എന്നു് ഇനി
ലിംഗാദി സംഗ്രഹത്തിങ്കൽ പറവാൻപോകുന്നതുപ്രകാരം അപ
രസ്സമാശബ്ദം ത്രിലിംഗമാണെന്നു് അറികയുമാം. പ്ലാതിഃ ശാന്തിഃ
ഇത്യാദി സ്ഥലങ്ങളിൽ പ്രത്യയാത്ഥം ഭാവമാകുന്നു. അതുകൊ
ണ്ടു് സ്ത്രീഭാവോദാവനിക്കിന്നിത്യാദി ലിംഗാദി സംഗ്രഹത്തിങ്കൽ
പറവാൻപോകുന്നതുപ്രകാരം മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ സ്ത്രീലിം
ഗങ്ങളാകുന്നു എന്നറിയാം എന്നർത്ഥമാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞിരി
ക്കുന്നു. രൂപഭേദംകൊണ്ടു് ലിംഗത്തെ ഉപദിക്കേണ്ടതു് കമ് ക്രി
യ എന്നു് ഇതിനോടടുത്ത സ്ഥലത്തിങ്കൽതന്നെ എന്നും അറി

ഞ്ഞുകൊൾക. കർമ്മ (ന-ന-പ്ര-ഏ) ക്രിയാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ക്രിയയുടെ പേർ. അപരസ്തമാഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) അപരന്മാരും പരന്മാരുമെന്നു ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ക്രിയാസാത്തവും ഗമ്യമായിരുന്നാൽ ഇങ്ങിനെ പ്രയോഗിക്കാം. അയതു ഗമ്യമല്ലാ ഏകിൽ അപരപരാഃ എന്നാകയും ചെയ്യും. ഉദാഹരണം. അപരസ്തമാസ്സാർത്ഥാ ഗച്ഛന്തി ഇതിന് അപരങ്ങളും പരങ്ങളുമായിരിക്കുന്ന സംഖ്യങ്ങൾ എല്ലാ സമയത്തിങ്കലും ഗമിക്കുന്നു എന്നു അർത്ഥമാകുന്നു. എല്ലാ സമയത്തിങ്കലും എന്നു തോന്നാത്തേടത്തു് അപരപരാഃ എന്നത്രേ വേണ്ടതു്. ഉദാഹരണം. അപരപരാസ്സകൃദ്ഗച്ഛന്തി. ഇതിന് അപരന്മാരും പരന്മാരും ഒരിക്കൽ ഗമിക്കുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു.

സാക്ഷ്യം സംഗ്രഹണേ പരായണപരായണേ

യദ്യച്ഛാ സൈപരിതാ ഹേതുശ്ചന്യോ തപാസ്യാപിലക്ഷണം. ൨

പരായണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സാക്ഷ്യത്തിന്റെ പേർ. പരായണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അസക്തിയുടെ പേർ. വേദപരായണമിത്യാദി സ്ഥലങ്ങളിൽ വേദമെല്ലാം ചൊല്ലുക എന്നും, വിഷ്ണുപരായണഃ ഇത്യാദി സ്ഥലങ്ങളിൽ വിഷ്ണുവിങ്കൽ അധികഭക്തി ഉള്ളവർ എന്നും അർത്ഥപ്രതീതി ഉണ്ടാകയാൽ മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങളിൽ പരായണശബ്ദം സാക്ഷ്യവിശിഷ്ടത്തെയും പരായണശബ്ദം അസംഗവിശിഷ്ടത്തെയും പറയുന്നതാകുന്നു എന്നു നിഷ്കൃഷ്ടമായ അർത്ഥമാകുന്നു. യദ്യച്ഛാ സൈപരിതാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം സ്വച്ഛന്ദയുടെ പേർ. സ്വച്ഛന്ദതാ=ഒരു വണ്ണമുള്ള നടപ്പു്. ഹേതുശ്ചന്യ അന്യോ (അ-സ്രീ പ്ര-ഏ) വിലക്ഷണം (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഹേതുശ്ചന്യ അന്യ തു വിലക്ഷണം എന്നു അന്വയമാകുന്നു. കാരണത്തോടുകൂടാതെയുള്ള ഇരിപ്പിന് വിലക്ഷണമെന്നു പേരാകുന്നു എന്നു അതിന്റെ സാരമാകുന്നു. വിലക്ഷണം മതം സ്ഥാനം യദ്ഭാവനിഷ്പ്രയോജനമെന്നു ഭാഗ്യവിവചനവുമുണ്ടു്. അതിന്നു പ്രയോജനത്തോടുകൂടാതെ ഉള്ള ഇരിപ്പു വിലക്ഷണമെന്നു മതമാകുന്നു എന്നു അർത്ഥമാകുന്നു എന്നും ധരിച്ചുകൊൾക.

ശമഥസ്തു ശമശ്ശാന്തിർദ്ദാന്തിസ്തു ദമഥോ ദമഃ

അവദാനം കർമ്മ വൃത്തം കാമ്യദാനം പ്രവാദണം. ൩

ശമഥഃ ശമഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ശാന്തിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ചിത്തോപശമത്തിന്റെ പേർ. ചിത്തോപശമമെന്നതിന്നു കാമക്രോധാദികൾ ഇല്ലായ്മ എന്ന അർത്ഥമാകുന്നു. ദാന്തിഃ

(ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ദമഃ ദമഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ഇതി യനിഗ്രഹത്തിന്റെ പേർ. അവദാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വൃത്ത മായിരിക്കുന്ന കർമ്മത്തിന്റെ പേർ വൃത്തം=കഴിഞ്ഞത്. കർമ്മം= ചരിതം. പ്രശസ്തകർമ്മത്തിന്റെ പേർ എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. അ പദാനമെന്നുമാം. കാമ്യദാനം പ്രവാചനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തുലാപുരഷാദി ദാനത്തിന്റെ പേർ. പ്രമാദനമെന്നുമാം.

വശക്രിയാ സംവനനം മൂലകർമ്മ തു കാർമ്മണം
വിധൂനനം വിധൂവനം തപ്തം പ്രീണനാവനം. ൨

വശക്രിയാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സംവനനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വശീകരണത്തിന്റെ പേർ. സംവദനമെന്നുമാം. മൂലകർമ്മ (ന-ന-പ്ര-ഏ) കാർമ്മണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അതാ തുമാത്തിന്റെ പേരുകൊണ്ടുള്ള ഉച്ചാടനാദി കർമ്മത്തിന്റെ പേർ. വിധൂനനം വിധൂവനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഇളക്കുക എന്ന ക്രിയയുടെ പേർ. തപ്തം പ്രീണനം അവനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം തൃപ്തിവരുത്തുക എന്നതിന്റെ പേർ.

പശ്ചാപ്തിസ്ത്യാൽ പരിത്രാണം ഹസ്തധാരണമിത്യപി
സേവനം സീവനം സ്മൃതിവിദമഃ സ്ഫുടനം ഭിദാ. ൩

പശ്ചാപ്തിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പരിത്രാണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഹസ്തധാരണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഹസ്തവാചനമെന്നുമാം. ഇവ ൩-ം കൊല്ലാശ്വാശ്വാദിക്കുന്നവനെ തടുക്കുക എന്നതിന്റെ പേർ സേവനം സീവനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സ്മൃതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം തുണലിന്റെ പേർ. വിദമഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) സ്ഫുടനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഭിദാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം വിളിച്ചയുടെ പേർ.

അക്രോശനമഭീഷംഗസ്സംഭവോ വേദനാ ന നാ
സമ്മുച്ഛനമഭിവ്യാപ്തിയാചാ ഭിക്ഷാടനാർദ്ദനാ. ൪

അക്രോശനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അഭീഷംഗഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ശാപത്തിന്റെ പേർ. സംഭവഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വേദനാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വേദനമെന്നു് നപുംസകമായിട്ടുമാം. ഇവ ൨-ം അനുഭവത്തിന്റെ പേർ. സമ്മുച്ഛനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അഭിവ്യാപ്തിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം എല്ലാ പ്രദേശത്തിങ്കലുമുള്ള വ്യാപനത്തിന്റെ പേർ. യാചാ, ഭിക്ഷാ, അടനാ അർദ്ദനാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം യാചിക്ക എന്നതിന്റെ പേർ.

വർണ്ണം ചേരേണമേ ദേവ അനന്തനസഭാജനേ
അപ്രച്ഛന്നമഥാമ്നായസ്സംപ്രദായഃ ക്ഷയേ ക്ഷിയാ. ൫

വർണ്ണം ചേരേണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചേരേണത്തി
ന്റെ പേര്. അനന്തനം സഭാജനം അപ്രച്ഛന്നം (അ-ന-പ്ര-
ഏ) ഇവ ൩-ം സ്വാഗതസംപ്രശ്നാദികളെക്കൊണ്ട് ഉണ്ടാക്ക
പ്പെട്ട അനന്തത്തിന്റെ പേര്. ചിലർ അപ്രച്ഛന്നമഥാമ്നായഃ
എന്നു പറിക്കയും അനന്തനാദികൾ ഉപചാരവിശേഷങ്ങളുടെ
പേര് എന്നു വ്യാഖ്യാനിക്കുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. ആമ്നായഃ സ
മ്പ്രദായഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഗുരുപാരമ്പര്യവഴിക്കു വന്ന
ചേർന്ന അറിവിന്റെ പേര്. ക്ഷയഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ക്ഷിയാ (അ-
സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ക്ഷയത്തിന്റെ പേര്.

ഗ്രഹേഗ്രാഹോവശഃ കാന്തഃ ക്ഷുസ്രാണോജഃ കപഭണ
വ്യധോവേധേ പചാപാകേ ഹവോഹുതൈ വചോവൃതഃ.

ഗ്രഹഃ ഗ്രാഹഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പിടിക്കു എന്ന
തിന്റെ പേര്. വശഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) കാന്തഃ (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൨-ം ഇച്ഛയുടെ പേര്. മക്ഷ്ണഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഗ്രാണം
(അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ പേര്. ഭണഃ കപഃ (അ-
പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ശബ്ദത്തെ ഉണ്ടാക്കുക എന്നതിന്റെ പേര്.
വൃതഃ വേധഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തുളയ്ക്കു എന്നതിന്റെ
പേര്. പചാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ) പാകഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ
൨-ം പചനത്തിന്റെ പേര്. ഹവഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഹുതിഃ (ഇ-സ്മി-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വിളിയുടെ പേര്. വരഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വൃതിഃ
(ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചുറ്റലിന്റെ പേര്. തപസ്സുകൊ
ണ്ട് ദേവന്മാരിൽനിന്നു ലഭിക്കപ്പെടുന്നതിന്റെ പേര് എന്നും പ
റയാം. തപോഭിമിഷ്ഠതേയസ്ത ദേവേഭ്യസ്സവമോമതഃ എന്നുണ്ട്.
ഓഷഃ പ്ലോഷഃ നയോനായേ ജ്യാനിജ്ജിണ്ണ ഭൂമോഭൂമൌ
സ്ഫാതിർവൃദ്ധഃ പ്രഥാപ്യാതൈസ് പൃഷ്ടിഃ പൃക്തഃ സ്തവഃ സ്രവേ.

ഓഷഃ പ്ലോഷഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ദഹിക്ക എന്ന
തിന്റെ പേര്. നയഃ നായഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം നീതിയു
ടെ പേര്. ജ്യാനിഃ ജ്ജിണ്ണഃ (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വാൽകു
ത്തിന്റെ പേര്. ഭൂമഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഭൂമിഃ (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൨-ം ചൂഴ്ന്നതയുടെ പേര്. സ്ഫാതിഃ വൃദ്ധിഃ (ഇ-സ്മി-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വൃദ്ധിയുടെ പേര്. പ്രഥാ (അ-സ്മി-പ്ര-ഏ)
പ്യാതിഃ (ഇ-സ്മി-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പ്രസിദ്ധിയുടെ പേര്.

സ്പഷ്ടിഃ പൃഷ്ഠിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ സ്പർശനത്തിന്റെ പേര്. സ്തവഃ സ്ത്രവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഷ്ടകലിന്റെ പേര്.

ഏധാസമൃദ്ധൌ സ്തമണേ സ്തമണാ പ്രമിതൌപ്രമാ
പ്രസൂതിഃ പ്രസവേഷ്യാതേ പ്രഹാരഃ ക്ലമഃക്ലമേ.

൧൦

ഏധാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) സമൃദ്ധിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ സമൃദ്ധിയുടെ പേര്. സ്പഷ്ടൌ (അ-ന-പ്ര-ഏ) സ്പഷ്ടണാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ സ്പഷ്ടിക്കു എന്നതിന്റെ പേര്. പൃഷ്ഠിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പ്രമാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ യഥാർത്ഥജ്ഞാനത്തിന്റെ പേര്. പ്രസൂതിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പ്രസവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പ്രസവത്തിന്റെ പേര്. ഷ്യാതഃ പ്രഹാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ നെയ്യുമുതലായതിന്റെ ഓരോ വിന്ദുവായിട്ടുള്ള വീഴ്ചയുടെ പേര്. ക്ലമഃ ക്ലമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ തളച്ചയുടെ പേര്.

ഉൽക്കഷോടതിശയേ സന്ധിഃ ശ്ലേഷേ വിഷയശ്ശ്രയേ
ക്ഷിപായാം ക്ഷേപണം ഗീണ്ണിർഗ്ഗിരൌ ഗുരണമുദ്യമേ.

ഉൽക്കഷഃ അതിശയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അതിശയത്തിന്റെ പേര്. സന്ധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ശ്ലേഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചേർച്ചയുടെ പേര്. വിഷയഃ ശ്രയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ സ്ഥാനത്തിന്റെ പേര്. (അശയഃ എന്നുമാം) ക്ഷിപാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ക്ഷേപണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പ്രേരണത്തിന്റെ പേര്. ഗീണ്ണിഃ ഗിരിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മിഴുങ്ങലിന്റെ പേര്. ഗുരണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഉദ്യമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഓങ്ങലിന്റെ പേര്.

ഉന്നായ ഉന്നയേ ശ്രായശ്ശ്രയണേ ജയന ജയഃ
നിഗാദോ നിഗദേ മാദോ മദഉദേഗഉദ്ഭ്രമേ.

൧൧

ഉന്നായഃ ഉന്നയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ഉയർത്തുക എന്നതിന്റെ പേര്. ശ്രായഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശ്രയണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ആശ്രയിക്കു എന്നതിന്റെ പേര്. ജയനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ജയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ജയിക്കു എന്നതിന്റെ പേര്. നിഗാദഃ നിഗദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വൃക്കമായ്തുക എന്നതിന്റെ പേര്. മാദഃ മദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ സന്തോഷിക്കു എന്നതിന്റെ പേര്. ഉദേഗഃ ഉദ്ഭ്രമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ യേപ്പെടുക എന്നതിന്റെ പേര്.

വിമർദ്ദനം പരിമർദ്ദാഭ്യുപപത്തിനനുഗ്രഹം

വിഗ്രഹസ്തുഭിരഭേ സാദദിതോഗസ്തുഭിഗ്രഹഃ. ൧൨

വിമർദ്ദനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പരിമർദ്ദം (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മർദ്ദനത്തിന്റെ ചേർ. അഭ്യുപപത്തിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) കാണഗ്രഹഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അനുഗ്രഹത്തിന്റെ ചേർ. വിഗ്രഹഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വിഗ്രഹിക്ക എന്നതിന്റെ ചേർ. അദിതോഗം അഭിഗ്രഹഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചോരിനായിക്കൊണ്ടുള്ള വിളിയുടെ ചേർ. നല്ലവണ്ണം പറഞ്ഞു തട്ടുവെച്ചു എന്നതിന്റെ ചേർ എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്.

മുഷ്ടിബന്ധസംഗ്രാഹോ ധിംബേ സമരവിപ്ലവോ
ബന്ധനം പ്രസിതിത്വോമസ്തഃ സ് പ്രഘോഷാപതപൂരി.

മുഷ്ടിബന്ധസംഗ്രാഹഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മുഷ്ടി കൊണ്ടുള്ള ബലാൽഗ്രഹണത്തിന്റെ ചേർ. കയ്യിന്റെ വിമല കൾ ചുരുട്ടിപ്പിടിക്ക എന്നതിന്റെ ചേർ എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. ഇതിന്നു് “കണയിൽ പിടിക്ക” എന്നത്ര ഭാഷ കാണുന്നതു്. ധിംബേ സമരഃ വിപ്ലവഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ഉപദ്രവത്തിന്റെ ചേർ. പ്രളയത്തിന്റെ ചേർ എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. ശസ്ത്രങ്ങൾ കൂടാതെ ഉള്ള കലഹത്തിന്റെ ചേർ എന്നു മാമു സാമീകതമാകുന്നു. ബന്ധനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പ്രസിതിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ചാരഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ബന്ധനത്തിന്റെ ചേർ. സ്തഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) (സ്തഃ എന്നുമാം.) സ് പ്രഘോഷാ ഉപതപ്താ (ഈ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ഉപതാപമെന്ന രോഗത്തിന്റെ ചേർ. സന്താപിക്കുന്നവന്റെ ചേർമെന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. ചിലർ ബന്ധനം പ്രസിതിഭൂതാതാ സ്തഃ സ് പ്രഘോഷാപതപൂരി എന്നു പറിക്കുന്നു. അവരുടെ മതത്തിങ്കൽ ബന്ധനം പ്രസിതിഃ ഇവ ൨-൦ ബന്ധനത്തിന്റെ ചേർ എന്നും ഭോതാ, സ്തഃ, സ് പ്രഘോഷാ, ഉപതപ്താ ഇവ ൩-൦ ദൂഷിക്കുന്നവന്റെ ചേർ എന്നുമാകുന്നു. ഭോതാ (ഈ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇങ്ങിനെ ഭോതാ എന്നതിന്റെ ലിംഗവിഭക്തിവചനങ്ങളെ മേൽപറഞ്ഞ പാഠത്തെ അനുസരിക്കുന്നവർ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും ചെയ്തും. സാമീ പാഠം ബന്ധനം പ്രസിതിസ്തപാരഃസ്തഃ സ് പ്രഘോഷാപതപൂരി എന്നാകുന്നു. സാമഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇതു് സ്തഃദീപത്വമുചിതായി പറകപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. സാമഃ എന്നതു് സ്വശബ്ദോപതാപയോഃ എന്നു പറിക്കപ്പെട്ട സ്വധാതുവിൽനിന്നും അപ്രത്യയംവരുന്മാർ ഉണ്ടാകുന്ന സ്വശബ്ദത്തിങ്കൽ

നിന്നു പ്രജ്ഞാദ്യുൺ പ്രത്യയംവരുത്തിയാൽ സിദ്ധമായുതന്നതാകുന്നു.

നികാരോ വിപ്രകാരസ്സുപാദാകാരസ്സപിംഗ ഇംഗിതം പരിണാമോ വികാരോ ദേവ സമേ വിതൃതിവിതിയേ. ൧൫

നികാരഃ വിപ്രകാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അവകാരത്തിന്റെ പേർ. ആകാരഃ ഇംഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇംഗിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം അഭിപ്രായത്തിന്നു് അനുരൂപമായ ചേപ്പുയുടെ പേർ. പരിണാമഃ വികാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിതൃതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വിതിയാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം അവസ്ഥാന്തരപ്രാപ്തിയുടെ പേർ.

അപഹാരസ്തപചസ്സമാവാമസ്സമുച്ചയഃ പ്രത്യാഹാര ഉപാദാനം വിഹാ സ്ത പരിക്രമഃ. ൧൬

അപഹാരഃ അപചയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അപഹരണത്തിന്റെ പേർ. അന്യന്റെ ധനത്തെ അവന്റെ ഇച്ഛകൂടാതെ കൈവശമാക്കുന്നതത്രേ അപഹരണമാകുന്നത്. സമാഹാരഃ സമുച്ചയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പലതുമൊന്നായി കൂട്ടുക എന്നതിന്റെ പേർ. പ്രത്യാഹാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉപാദാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഇന്ദ്രിയാകർഷണത്തിന്റെ പേർ. സ്വീകാരത്തിന്റെ പേർ എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. വിഹാരഃ പരിക്രമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പാദസഞ്ചാരത്തിന്റെ പേർ. (സുമാംഗനാനാമവന്യേഷപരിക്രമഃ) എന്നു പ്രയോഗമുണ്ടു്. ക്രീഡാസഞ്ചാരത്തിന്റെ പേർ എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്.

അഭിഹാരോഽഭിഗ്രഹണം നിഹാരോഭ്യവകർഷണം അനുഹാരോഽനുകാരസ്സുപാദർത്ഥസ്യാപഗമേവ്യയഃ.

അഭിഹാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അഭിഗ്രഹണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ചെഴ്ച്ചുകരണത്തിന്റെ പേർ. ചെഴ്ച്ചുകരണം=മോഷണമെന്ന ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. (അഭ്യുഹാരഃ എന്നുമാം.) അഭിഗ്രഹണമെന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തിങ്കൽ അഭിഹരണമെന്നുമാം. നിഹാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അഭ്യവകർഷണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പുറത്താക്കുക എന്നതിന്റെ പേർ. അനുഹാരഃ അനുകാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം അനുക്രമണത്തിന്റെ പേർ. അന്യന്റെ കർമ്മമെന്നപോലെ ഉള്ള കർമ്മത്തെ അന്യൻ ചെയ്യുന്നതത്രേ അനുക്രമണമാകുന്നത്. വ്യയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചെലവിന്റെ പേർ.

പ്രവാഹസ്തു പ്രവൃത്തിസ്സുപാൽ പ്രചരോ ഗമനംബഹിഃ വിയാമോ വിഷമോ യാമോ യമസ്സംയാമസംയമേ. ൧൭

പ്രവാഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രവൃത്തിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ജലാദിയുടെ നിമത്തമെന്നതിന്റെ പേര്. പ്രവാഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ബഹിർമെന്നതിന്റെ പേര്. പ്രവാഹസംഗമനം ജലമഃ എന്നു പറയപ്പെടുന്നു. വിയാമഃ വിയമഃ യാമഃ യമഃ സംയമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ സംയമത്തിന്റെ പേര്. സംയമമെന്നതു അഹിംസാദി സ്വരൂപമായൊരു യോഗാഗമനം ആകുന്നതു്.

ഹിംസാകർമ്മാഭിമാമസ്സാ ജ്യാഗതും ജാഗതാഭയതഃ
വിഭോല്ലാഭത്തായഃ പ്രത്യഹസ്സാദുപക്ഷോന്തികാശ്രമഃ.

ഹിംസാകർമ്മ (ന-ന-പ്ര-ഏ) അഭിമാമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മാത്രമുള്ള മാമനാദികർമ്മത്തിന്റെ പേര്. ജ്യാഗതും (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ജാഗതാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചുറ്റുമുറയ്ക്കുകയും വിട്ടുമാറുകയും ഇവ ൨-൦ ജാഗതാത്തിന്റെ പേര്. ജാഗതം=ഉറങ്ങുകയും വിഷ്ണു അന്തരായഃ പ്രത്യഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ വിഷ്ണുത്തിന്റെ പേര്. ഉപക്ഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അടുത്ത അശ്രമത്തിന്റെ പേര്.

നിര്യമഃ ഉപഭോഗസ്സാൽ പാദസർപ്പഃ പരിക്രിയഃ
വിധുരന്തു പ്രവിഷ്ഠോഷഭിപ്രായമന്ദഃ ആഭയഃ.

നിര്യമഃ ഉപഭോഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അനുഭവത്തിന്റെ പേര്. പരിസർപ്പഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പരിക്രിയാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചുഴലുകയുള്ള നടപ്പിന്റെ പേര്. പരിസർപ്പഃ പരിക്രമഃ എന്നും പറയപ്പെടുന്നു. വിധുരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പ്രവിഷ്ഠോഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അത്യന്തവിരോധത്തിന്റെ പേര്. അത്യന്തവിരോധം=എററുകയുള്ള പേർപാടു്. അഭിപ്രായഃ മന്ദഃ ആശയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ അഭിപ്രായത്തിന്റെ പേര്.

സംക്ഷേപണം സമസനം പശുവന്ധമാ വിരോധനം
പരിസത്യാ പരീസാരസ്സാദാസ്യ തപാസനാസ്ഥിതിഃ.

സംക്ഷേപണം സമസനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചുരുക്കത്തിന്റെ പേര്. പശുവന്ധമാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വിരോധനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ വിരോധത്തിന്റെ പേര്. പരിസത്യാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പരീസാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ചുറ്റുമുള്ള നടപ്പിന്റെ പേര്. അസ്യാ അസനാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സ്ഥിതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ഇരിപ്പിന്റെ പേര്.

വിസ്താരോ വിഗ്രഹോ വ്യാസസ്തു ശബ്ദസ്യവിസ്തരഃ
സംവാഹനം മർദ്ദനസ്തു ധാപിനാശസ്തു ധാദേശനം. ൨൨

വിസ്താരഃ വിഗ്രഹഃ വ്യാസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ചര്യ
പദ്യത്തിന്റെ പേര്. വിസ്താരഃ (അ-പു പ്ര-ഏ) ശബ്ദത്തിൽപരപ്പി
ന്റെപേര് സംവാഹനം മർദ്ദനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം
അംഗമർദ്ദനത്തിന്റെ പേര്. അംഗമർദ്ദനമെന്നതിന് കാലമുത
ലായ അവയവം തലോടുക എന്നർത്ഥമാകുന്നു. വിനാശഃ (അ-
പു-പ്ര-ഏ) ദാദേശനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം നാശത്ത
ന്റെ പേര്.

സംസ്കൃതസ്തു ധാതൃ പരിചയഃ പ്രസരസ്തു വിസർപ്പണഃ
നീവാകസ്തു പ്രയാമസ്തു ധാതൃ സന്നിധിസ്തന്നിക്ഷണം. ൨൩

സംസ്കൃതഃ പരിചയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പരിചയ
ത്തിന്റെ പേര്. പ്രസരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിസർപ്പണം (അ-ന-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം പ്രസരണത്തിന്റെ പേര്. നീവാകഃ പ്രയാ
മഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ധനധാന്യാദികളിലുള്ള അഭമാതി
ര്യത്തിന്റെ പേര്. നീവാകഃ എന്നു അന്തസ്ഥാക്ഷരമധ്യമാ
കുന്നു. നിതരാമുച്യതേനീവാകഃ എന്നു ടീകയിൽ ഉണ്ടു്. സ
ന്നിധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) സന്നിക്ഷണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ
൨-ം അടുപ്പത്തിന്റെ പേര്.

ലഘോടലിലാഭോ ലവനേ നിഷ്ഠാവഃ പവനേ പവാഃ
പ്രസ്താവസ്തു ധാതൃവസരസ്രസരസ്തു ത്രവേഷനം. ൨൪

ലവഃ ഓടിലാവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ലവനം (അ-ന-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൩-ം കൊമ്പിത്തിന്റെ പേര്. നിഷ്ഠാവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
പവനം (അ-ന പ്ര-ഏ) പവാഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ം ചേ
രുക എന്നതിന്റെ പേര്. പ്രസ്താവഃ അവസരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൨-ം അവസരത്തിന്റെ പേര്. ത്രവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സ്ര
വഃ (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം നെയ്യുന്നവർ നൂലു
റുന്നതിന്റെ പേര്.

പ്രജനസ്തു ധാതൃപസരഃ പ്രശ്രയപ്രണയൌ സമൌ
ധീശക്തിന്നിഷ്ക്രമോന്മീ ഇ സംക്രമോ ദർശനഞ്ചരഃ.

പ്രജനഃ ഉപസരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ഗർഭഗ്രഹണ
ത്തിന്റെ പേര്. പ്രശ്രയഃ പ്രണയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം
പ്രേമത്തിന്റെ പേര്. പ്രശ്രയപ്രണയൌസമൌ എന്നുചിലർ പ
റിക്കുന്നു. പ്രസരഃ പ്രണയവേഗേ എന്നു് മേടിനിയുണ്ടാകയാൽ

അയതും സാധുതന്നെ എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ചിലർ പ്രസരപ്രണയൗ സമൌ എന്നു ചരിക്കയും തുടങ്ങിയതിനെ നടത്തുന്നതിന്റെ പേര് എന്നു പറയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. ധീശക്തിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) നിഷ്ക്രമഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യത്തിന്റെ പേര്. ഗുണങ്ങളുടെ തികവത്രേ സാമർത്ഥ്യമാകുന്നത്. ഇതിന്നു ശക്തിഎന്നും സമ്പത്തിഎന്നും സംരക്ഷകളുണ്ട്. അതുവേഗത്തോടുകൂടി നിഷ്ക്രമോബുദ്ധിസമ്പന്നനായ എന്നുള്ള വിശേഷചന്ദനം മേൽപറഞ്ഞതിന്നു അനുക്രമം എന്നെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയുംചേണം. ശുശ്രൂഷാശ്രമം ചെയ്ത ഗ്രഹണം ധാരണം തഥാ ഉപമാപോഹം ച പിജ്ഞാനം തപശ്ചാനന്ദം ച ധീഗുണാഃ എന്നുണ്ടാകയാൽ ബുദ്ധിഗുണങ്ങൾ ശുശ്രൂഷാദികളാകുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾ. സംക്രമഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം നടപ്പാൻ വഹിയാത്ത മാർഗ്ഗത്തിന്റെപേര്. കോട്ടമുതലായ പ്രദേശങ്ങളിലുള്ള സഞ്ചാരത്തിന്റെ പേര് എന്നും ഒരു മതമുണ്ട്.

പ്രത്യുൽക്രമഃ പ്രയാഗാതഃ പ്രകൃമസ്സുപാദാപക്രമഃ
സ്വാദിയാദാനമുദ്യോത അരമംഭസ്സംഭ്രമസ്തപാ. ൧൩൦

പ്രത്യുൽക്രമഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) പ്രത്യുൽക്രാന്തിഃ എന്നു ഇഷ്ടാതസ്സീലിംഗമായിട്ടുമാം. പ്രയോഗഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം യുദ്ധത്തിന്നായിക്കൊണ്ടുള്ള അത്യുത്സാഹത്തിന്റെ പേര്. പ്രകൃമഃ ഉപക്രമഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം പ്രഥമാരംഭത്തിന്റെ പേര്. അഭയാദാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഉദ്യോതഃ അരമംഭഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-ാം അരമംഭോക്തൃത്തിന്റെ പേര്. പ്രകൃമാദി ൫-ാം അരമംഭത്തിന്റെ പേര് എന്നും ഒരു മതമുണ്ട്. സംക്രമഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) തപാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം സംക്രമത്തിന്റെ പേര്. സംക്രമം ഉഴലുവ.

പ്രതിബന്ധഃ പ്രതിഷ്ഠാഭാവനായസു നിപാതനം
ഉപലംഭസ്തപാദവസ്തമാലംഭോ വിലേചനം. ൧൩൧

പ്രതിബന്ധഃ പ്രതിഷ്ഠാഭഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം തടവിന്റെ പേര്. അവനായഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) നിപാതനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം കീഴ്ജ്ഞാതുകൊണ്ടുപോക എന്നതിന്റെ പേര്. നിപാതനമെന്നുമാം. ഉപലംഭഃ അനുഭവഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം ഇന്ദ്രിയാത്മങ്ങളുടെ സാമീപ്യംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന അന്താനത്തിന്റെ പേര്. ഇതിനെ പ്രത്യക്ഷമെന്നും സാക്ഷാൽകാമമെന്നും പറയുന്നു. സമാലംഭഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വിലേച

നടന്നു

തൃതീയകാണ്ഡം സംക്ഷിപ്തപർഗ്ഗഃ

നം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ കുങ്കമാദിലേപനത്തിന്റെ പേര്.

വിപ്രലംഭോ വിപ്രയോഗോ വിലംഭസ്തപതിസഞ്ജനം
വിശ്രാവസ്ത പ്രതിഖ്യാതിരവേക്ഷാ പ്രതിജാഗതഃ. ൨൨

വിപ്രലംഭഃ വിപ്രയോഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ മാഗി കളായിരിക്കുന്ന സ്രീപുരാന്മാരുടെ അന്യോന്യവിരഹത്തിന്റെ പേര്. വിലംഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അതിസഞ്ജനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അതിഭാസത്തിന്റെ പേര്. വിശ്രാവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രതിഖ്യാതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അതിപ്രസിദ്ധിയുടെ പേര്. പ്രതിഖ്യാതിഃ എന്നുമാം. അവേക്ഷാ (അ സ്രീ-പ്ര-ഏ) പ്രതിജാഗതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ദൃഷ്ടിയുറപ്പിച്ചിട്ടുള്ള കാര്യങ്ങളുടെ പേര്.

നിപാാനിപരൗ പാരൗ തേമസ്തേമൗ സമുദനേ
ആദീനവാസ്രവൗക്ലേശേ മേളകേ സംഗസംഗമൌ.

നിപാഃ നിപരഃ പാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ പാ നത്തിന്റെ പേര്. തേമഃ സ്തേമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സമുദനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ നനമിന്റെ പേര്. ആദീനവഃ അ സ്രവഃ ക്ലേശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ക്ലേശത്തിന്റെ പേര്. മേളകഃ (മേളഃ എന്നും പ്രയോഗിക്കാം.) സംഗഃ സംഗമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ തമ്മിൽ ചേരുന്നതിന്റെ പേര്. ചിലർ മേളഭേദസംഗസംഗമൗ എന്നു പറിക്കുന്നു.

സംവീക്ഷണം വിചയനം മാർഗ്ഗണം മൃഗണാ മൃഗഃ

പരിമംഭഃ പരിഷപംഗസ്തംശ്ലേഷ ഉപഗ്രഹനം.

സംവീക്ഷണം വിചയനം മാർഗ്ഗണം (അ ന-പ്ര-ഏ) മൃഗ ണാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മൃഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-൦ അന്വേഷണത്തിന്റെ പേര്. അന്വേഷണം വിചയനമെന്നും ഗവേഷ ണം വിചയനമെന്നും പാഠാന്തങ്ങളുമുണ്ട്. പരിമംഭഃ (പരിമംഭ എന്നുമാം) പരിഷപംഗഃ സ്തംശ്ലേഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉപഗ്രഹ നം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ അലിംഗനത്തിന്റെ പേര്.

നിർവ്വണ്ണനംതു നിഖ്യാനം ദർശനാലോകനേക്ഷണം
പ്രത്യാഖ്യാനം നിരസനം പ്രത്യാഭേദോ നിരാകൃതിഃ.

നിർവ്വണ്ണനം നിഖ്യാനം ദർശനം അലോകനം ഇക്ഷണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൫-൦ ദർശനത്തിന്റെ പേര്. പ്രത്യാഖ്യാ നം നിരസനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പ്രത്യാഭേദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ന

നിരാകൃതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ നിഷേധിക്കുന്നതിന്റെ പേര്.

ഉപശാന്താ വിശാന്താ പശ്ചാത്തന്തനാത്മകൈ

അന്തനഞ്ച ഭൂതീയാ ച ഹുണീയാച ഘണാത്മകാഃ. ൩൨

ഉപശാന്താ വിശാന്താ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ ക്രമത്താലു റങ്ങുന്നതിന്റെ പേര്. ഇത് കാ പൽക്കാക്കു് നാശികൃതമേണ വരുന്നതാകുന്നു. അന്തനം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഭൂതീയാ ഹുണീയാ ഘണാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൩-൦ ജഗദ്യുടെ പേര്. (ഹുണീയാ ഹുണീയാ ഘണാ എന്നു കോശാന്താമുണ്ടാകയാൽ ഹുണീയാ എന്നുമാം.) അന്തനാദികൾ ൩-൦ ദയയുടെ പേര് എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. ചഞ്ചയുടെ പേര് ചുണ്ണു് ചിലർ പറയുന്നു.

സുപാപ്യുത്യാസാ വിപശ്യാസോ പൃത്യയശ്ച വിപശ്ചയ

പശ്ചയോതിക്രമസ്തസ്മിന്നതിപാത ഉപാത്യയഃ. ൩൩

പൃത്യാസാ വിപശ്യാസഃ പൃത്യയഃ വിപശ്ചയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦ പക്ഷ്യയുടെ പേര്. പശ്ചയഃ അതിക്രമഃ അതിപാതഃ ഉപാത്യയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൪-൦ അകീകൃതത്തിന്റെ പേര്. അതിക്രമമെന്നതിനു് ക്രമംവിട്ടുള്ള പ്രവൃത്തി എന്നു് അർത്ഥമാകുന്നു.

പ്രേഷണാ യൽ സമാപ്തയ തത്രസ്യാൽ പ്രതിശാസനം

സസംസ്താവഃ കൃതുഷ്വയാ സ്മതിദ്രമിദപിജന്മനാം. ൩൪

പ്രതിശാസനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഭൂതൃന്മാരെ വിളിച്ചു് കാരുഷ്യംകൾ പറഞ്ഞയയ്ക്കുന്നതിന്റെ പേര്. സംസ്താവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) യാഗത്തിങ്കൽ ഉദ്ഗാതാക്കന്മാർനിന്നു സ്മതിക്കും സ്ഥലത്തിന്റെ പേര്.

നിയായ തക്ഷ്യതേ യത്ര കാചേഷുകാചും സ ഉദ്ഘനഃ

സ്തംബഘ്നസ്മ സ്തംബാമനസ്തംബോ യേന നിഹന്യതേ.

ഉദ്ഘനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചെങ്ങാറുള്ള മരത്തിന്റെ താഴെ ഇട്ടുന്ന മരത്തിന്റെ പേര്, സ്തംബഘ്നഃ സ്തംബഘനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-൦ പുല്ലുറികൾ കുത്തിപ്പിറപ്പാറുള്ള സാധനത്തിന്റെ പേര്. തണ്ടുകൾ കുത്തിയുടെ പേരെന്നും കാണാം നുണ്ടു്.

അപിദയാ വിധൃതേ യേന തത്രവിചപക്സമേനിഘഃ

ഉൽകാമശ്ച നികാമശ്ച ദദാധാന്യോൽക്ഷേപണാത്മകൈ.

അപിധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കുത്തുവാറുള്ള അയുധത്തിന്റെ പേര്. നിഘഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നീളവും വീതിയും കനവും തു

പ്രമായ മരം മുതലായതിന്റെ പേര്. ഉൽകാശം നികാശം (അ-പു-
പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ധ്വന്യോൽക്കേഷപണമെന്ന അർത്ഥത്തോടുകൂടി
യവതാകുന്നു. ധ്വന്യോൽക്കേഷപണം=നെല്ലു കാരത്തിടുക.

നിഗാരോദ് ഗാരവിക്ഷാപോദ്ഗ്രാഹാസ്തു ഗരാനാഭീഷു
അരത്വപരതിവിമതയ ഉപാമേമാസ്രിയാശ്ശുനിഷ്ഠവഃ.

നിഷ്പ്പുതിന്നിഷ്പ്പവനനിഷ്പ്പീവനമിത്യഭിന്നാനി

ജവനേജ്ജതിസ്താതിസ്തപചസാദനേസ്യാദമജപരോജ്ജന്തിഃ.

നിഗാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മിഴുങ്ങലിന്റെ പേര്. ഉദ്ഗാ-
രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തേട്ടലിന്റെ പേര്. ചർദ്ദിയുടെ പേർ ഏ-
ന്നും കാണാൻണ്ടു്. വിക്ഷാപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തുരുമ്പിന്റെ
പേര് കരയുടെ പേരെന്നും ചിലർ പറയുന്നു. ഉദ്ഗ്രാഹഃ (അ-
പു-പ്ര-ഏ) മേല്പെടുത്തുന്നതിന്റെ പേര്. അരതിഃ ഉപരതിഃ
വിരതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഉപരമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം
ഉപരമത്തിന്റെ പേര്. ഉപരമം=നീച്ചത്തി. നിഷ്പ്പവഃ (അ-പു-
പ്ര-ഏ) നിഷ്പ്പതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നിഷ്പ്പവനം നിഷ്പ്പീവനം
(അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തുപ്പുന്നതിന്റെ പേര്. ജവനം (അ-
ന-പ്ര-ഏ) ജ്ജതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം വേഗത്തിന്റെ
പേര്. സാതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അവസാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ)
ഇവ ൨-ം അവസാനത്തിന്റെ പേര്. ജപരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
ജ്ജന്തിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ജപരത്തിന്റെ പേര്.

ഉദജസ്തു പശുപ്രേരണകരണിമിത്യാദയശ്ശാപേ

ഗോത്രാന്തേജസ്തസ്യ ചൃന്ദമിത്യുപഗവകാടികം. ൩൯

ഉദജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പശുപ്രേരണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇ-
വ ൨-ം പശുക്കളെ തെളിക്കുന്നതിന്റെ പേര്. അകരണിഃ (ഇ-
സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചെയ്യായുടെ പേര്. ശാപേ എന്നു പറയാൽ
നിന്ദിച്ചു പറയുന്ന വാക്കിലന്തർഭവിച്ചിട്ടില്ലാതെ പ്രയോഗി-
ക്കരുതു്. അഭിശബ്ദംകൊണ്ടു് അജീവനിഃ അജനനിഃ ഇത്യാദിക-
ളെ സംഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു. അഃ! പാപ! കഥകകണ്യാനലജ്ജ-
സേ? അജീവനിസ്തേ ശാപ്രയാൽ. ഇത്യാദി ഉദാഹരണമാകു-
ന്നു. ഏടാ പാപി നീ ഒന്നിടനെയും ചെയ്യായ്ക്കു നികിത്തമായി എ-
ങ്ങിനെ ലജ്ജിക്കുന്നില്ല? എന്നു് അദ്യോദാഹരണത്തിന്റെ അ-
ർത്ഥമാകുന്നു. തന്നോടപ്പാലെ ഉള്ളവർ പലരും അവരവർക്കു തക്ക-
തായ ചേലയോടുകൂടി ഒന്നിനായിക്കൊണ്ടു് ഉത്സാഹിച്ചുവരു-
മ്പോൾ അവരെപ്പോലെ വേണ്ടവനായ ഒരുത്തൻ ഒന്നും ചെയ്യാ-
തെ ഇരുന്നാൽ അ ഇമിപ്പുകൊണ്ടു് അവന്നു ലജ്ജ ഉണ്ടാകും.

നിനക്കു ലബജ ഉണ്ടാകുന്നില്ല. നീ അത്ര പാപിയാകുന്നു ച്ചിന്ത
അദ്യോഭാഹമണത്തിന്റെ സാരമാകയാൽ അയത്ത് നിന്ദയാ
ക്കാകുന്നു. അതിലുത്തർഭവിപ്പിച്ചിട്ടാകുന്നു അകമണ്ഡാ പൂന്ന അ
കമണിശബ്ദം ഈശ്വരാനന്തമായി പ്രയോജിച്ചിരിക്കുന്നത്.

മഞ്ജാമത്തെ ഉദാഹരണത്തിലുള്ള അജീവനിശബ്ദവുമില്ല
കാരംതന്നെ. എന്താ ശാസ്ത്രം നിനക്കു അജീവനി ഭവിച്ചതാക ച്ചി
ന്ത അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. അജീവനി=ജീവിച്ചിരിക്കാത്ത.
നിനക്കു ജീവിച്ചിരിക്കാത്ത. ഭവിച്ചതാക എന്നതിന്നു നീ മരി
ക്കട്ടെ ച്ചിന്ത സാരമാകുന്നു. ഇപ്രകാരം അജനനീഃ ജ്യാദാദികൾ
ക്കും ഉദാഹരണവാക്യങ്ങളെ കല്പിച്ചുകൊൾക. ഗോത്രാന്തേ
ദ്യ ഉത്യാദിയായ അർത്ഥോക്തിന്നു ഗോത്രപ്രത്യയാന്തങ്ങളായി
രിക്കുന്ന ശബ്ദങ്ങളിൽനിന്നു സമുഹാർത്ഥപ്രത്യയം പരമാന്വി ഭവ
ന്നാൽ പദവയാദിശബ്ദങ്ങൾ ഭവിക്കുമെന്നു അർത്ഥമാകുന്നു. പദ
പദവകം=ഔഷ്ഠവന്മാരുടെ സമുഹത്തിന്റെ പേർ. പദ
പദവന്മാർ=ഉപഗൃഹ്യ എന്നവന്റെ പുത്രന്മാർ. ഇവിടെ പദപദ
വശബ്ദംഗോത്രപ്രത്യയാന്തമാകുന്നു. ഗോത്രോക്ഷോഭോത്യാദി
സൂത്രംകൊണ്ടു സമുഹാർത്ഥത്തിങ്കൽ വൃന്തപ്രത്യയമാകുന്നു. വൃന്ത
ന്റെ രൂപം അക എന്നായിട്ടല്ലാതെ കേൾക്കുമില്ല. പദപദ
വക എന്നെടുത്തു അക എന്നതു് കേൾക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നു.
അയതുകൊണ്ടു് ഔപഗവകശബ്ദം സമുഹാർത്ഥതവൃന്ത പ്രത്യ
യാന്തമാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. ഔപഗവാദികമെന്നെടുത്തു
അഭിപദംകൊണ്ടു് ഗാർഗ്ഗകദാക്ഷകാദികളെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

അപൂപികം ശാസ്ത്രവികരേവമാദ്യമചേതസാം

മാണവാനന്തു മാണവ്യം സഹായാനാം സഹായതാ. കം

അപൂപികം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അപൂപസമുഹത്തിന്റെ
പേർ. അപൂപം=അപ്പം. ശാസ്ത്രവികം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശബ്ദവി
സമുഹത്തിന്റെ പേർ. ശബ്ദവി=മുറുഷ്. ഏവമാദ്യമചേത
സാമെന്നതിനു ഉക്തങ്ങളായ അപൂപികം, ശാസ്ത്രവികം എന്ന ര
ണ്ടു ശബ്ദങ്ങളും ഇപ്രകാരം ദാനുക്തങ്ങളായ സാക്തുകാദിശബ്ദ
ങ്ങളും ജഡങ്ങളുടെ സമുഹത്തെപ്പറയുന്നവയാകുന്നു എന്നു അർത്ഥ
മാകുന്നു. സാക്തുകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സക്തസമുഹത്തിന്റെ
പേർ. ഇവിടെ കൈയും അപിത്തഫസ്തിഭയനോമിത്യാദി സൂ
ത്രംകൊണ്ടുസമുഹാർത്ഥത്തിങ്കൽ റക്ഷ പ്രത്യയമാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞു
കൊൾക. മാണവ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മാണവസമുഹത്തിന്റെ

പേർ. മംഗലവൽ=ബാലൻ. സഹായതാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സഹായസമൂഹത്തിന്റെ പേർ.

ഹലാ ഹലാനാം ബ്രാഹ്മണ്യബാധവ്യ തു ദപിജന്മനാം
ദേവ പർശുകാനാം പുഷ്പാനാം പാശാം പുഷ്പമനുക്രമാൽ.

ഹലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഹലസമൂഹത്തിന്റെ പേർ. ബ്രാഹ്മണ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ബ്രാഹ്മണസമൂഹത്തിന്റെ പേർ. ബാധവും (അ-ന-പ്ര-ഏ) ബാധവസമൂഹത്തിന്റെ പേർ. ബ്രാഹ്മണബാധവശബ്ദങ്ങൾ പശ്ചാത്തങ്ങളാകയാൽ പ്രകൃതിഭേദമല്ലാതെ മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾക്കു അർത്ഥഭേദമില്ല. അതുകൊണ്ട് ഹ-ബ്രാഹ്മണ സമൂഹത്തിന്റെ പേർ എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം. പാശം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പർശുകാസമൂഹത്തിന്റെ പേർ. പർശുകാ=അസ്ഥിവിശേഷം. പുഷ്പം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പുഷ്പസമൂഹത്തിന്റെ പേർ.

ഖലാനാം ഖലിനീ ഖല്യാപ്യഥ മാനുഷ്യകു തുണാം
ഗ്രാമതാ ജനതാ ധൃമ്വാ പാശ്വാ ഗല്യാ പൃഥക് പൃഥക്
അപി സാഹസ്രകാമീഷവാർമ്മണാമർച്ചണാദികം.

ഖലിനീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഖല്യാ (അ സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇവ ഹ-ഖലസമൂഹത്തിന്റെ പേർ. മാനുഷ്യകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മാനുഷ്യസമൂഹത്തിന്റെ പേർ. ഗ്രാമതാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗ്രാമസമൂഹത്തിന്റെ പേർ. ജനതാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ജനസമൂഹത്തിന്റെ പേർ. ധൃമ്വാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ധൃമസമൂഹത്തിന്റെ പേർ. പാശ്വാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പാശസമൂഹത്തിന്റെ പേർ. ഗല്യാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗലസമൂഹത്തിന്റെ പേർ. ഗലം=ഖലിയത്തു റദൃഷ്ട്. സാഹസ്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സാഹസ്രസമൂഹത്തിന്റെ പേർ. കാമീഷം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കമീഷസമൂഹത്തിന്റെ പേർ. വാർമ്മണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വർമ്മസമൂഹത്തിന്റെ പേർ. അർമ്മവ്ണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അർമ്മസമൂഹത്തിന്റെ പേർ. അദിശബ്ദംകൊണ്ടു ചാർമ്മണാദികളെ സംഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു. ചാർമ്മണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചർമ്മസമൂഹത്തിന്റെ പേർ.

ഇതി സംകീർണ്ണവർഗ്ഗഃ.

നാനാത്വവഗ്ഗ്വാരംഭം.

നാനാത്വം: ദക്ഷി കാന്താദിവർഗ്ഗേഷ്വപചാത്രകീർത്തിതാഃ
 ഭൂമിപ്രയോഗാ യേ യേഷു പശ്ചാത്യേഷപിതേഷു നേ. ൧

അർത്ഥം—അനേകാത്മങ്ങളായ ചില ശബ്ദങ്ങൾ ഈ നാനാത്വപ്രകരണത്തിങ്കൽ കാന്താദികളായ അതാവഗ്ഗ്വങ്ങളിൽ പറക്കപ്പെടുവാൻ പോകുന്നു. അതുകൾ മുൻപറഞ്ഞ പശ്ചാത്യപ്രകരണങ്ങളിൽ പറക്കപ്പെട്ടിട്ടില്ല. ഇങ്ങനെ ചൂവാൽത്തിന്റെ സാരമാകുന്നു ഇതിന്നു ഉദാഹരണം മാതൃതേവേധസീശ്രദ്ധസ്തേപുസി ചക്ഷശിരോമുനോഃ ഇത്യാദിയാകുന്നു. ഇതിന്നു കഃ എന്നു പുല്ലിംഗമായി പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടാൽ ആ ശബ്ദം വായുവിനേയും ബ്രഹ്മാവിനേയും ആദിത്യനേയും പറയുമെന്നും കഃ എന്നുനപുംസലിംഗമായാൽ ആയതു ശിരസ്സിനേയും ജലത്തേയും പറയുമെന്നുമാകുന്നു. മാതൃതേവേധസീശ്വാദി മല്ലാത്ത അർദ്ധശ്ലോകം നാനാത്വപ്രകരണത്തിന്റെ ആദിമായ കാന്തവഗ്ഗ്വത്തിലുള്ളതാകുന്നു. മേല്പറഞ്ഞ മൂന്നു ശബ്ദങ്ങൾ നാനാത്വങ്ങളായിട്ടു അവിടെ പറക്കപ്പെട്ടു. വായവാദി പശ്ചാത്യ പ്രകരണത്തിങ്കലും ശിരപശ്ചാത്യ പ്രകരണത്തിങ്കലും ജലപശ്ചാത്യപ്രകരണത്തിങ്കലും അതുകൾ പറക്കപ്പെട്ടിട്ടില്ല. ദക്ഷിനേഷ്വനാനാത്വം: ദക്ഷിശ്വാദി വചനത്തിന്നു മാതൃതേവേധസീശ്വാദി ദൃഷ്ടാന്തമായി ദയയേഷു ഭൂമിപ്രയോഗാഃ തേതേഷു പശ്ചാത്യേഷു അപികീർത്തിതാഃ എന്നു ഉത്തമാൽത്തിന്റെ അനവചനമാകുന്നു. നാപചിലശബ്ദങ്ങൾ നാപചില അർത്ഥങ്ങളിൽ വളരെ പ്രയോഗത്തോടുകൂടി വചനമാകുന്നുവോ ആ ശബ്ദങ്ങൾ ആ അർത്ഥങ്ങളിൽ വർത്തിക്കുന്നവയായിട്ടു അതാതിന്റെ പശ്ചാത്യങ്ങളുടെ പ്രകരണങ്ങളിലും പറക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നുവെന്നു അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. പശ്ചാത്യേഷപി എന്നു അപിശബ്ദത്തോടുകൂടി പറകയാൽ അപ്രകാരമുള്ള ശബ്ദങ്ങൾ പശ്ചാത്യപ്രകരണങ്ങളിൽതന്നെ എന്നില്ല. കാന്താദിവഗ്ഗ്വങ്ങളിലും പറക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു എന്നുള്ള വിവക്ഷയെ സ്ഫുരിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക. മേൽപറഞ്ഞ ഉത്തമാൽവാക്യത്തിന്നു ഉദാഹരണം—അകാശശ്രോതീവേനാക ഇത്യാദിയാകുന്നു. നാകശബ്ദം സ്വഗ്ഗ്വമാകുന്ന അർത്ഥത്തിങ്കൽ പ്രസിദ്ധിയുടെ ആധിക്യം നിമിത്തമായിട്ടു സ്വരവ്യയമിത്യാദി സ്വഗ്ഗ്വപശ്ചാത്യപ്രകരണത്തിങ്കൽ സ്വഗ്ഗ്വവാചിയാൽ പറക്കപ്പെട്ടു. നാനാത്വമാക

യാൽ ഇവിടെയും പറകപ്പെട്ടു. ആകാശം ത്രിദിവേനാകഃ എന്നിങ്ങനെ; എന്നിരിക്കയാൽ ഭൂമിപ്രയോഗം ഇത്യാദിവചനത്തിൽ ആകാശശ്രോതൃദിവ ഇത്യാദി ദൃഷ്ടാന്തമായി. ഇപ്രകാരം പൂർവാർത്ഥത്തിന്റെയും ഉത്തമാർത്ഥത്തിന്റെയും അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. കാന്താദിവർഗ്ഗേഷു എന്ന സ്ഥലത്തിങ്കലെ കാന്തശബ്ദംകൊണ്ടു് കകാരമാകുന്ന അന്തരോക്തകൂടിയതു് എന്ന അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചാൽ നാകാദിശബ്ദങ്ങൾ കകാരാന്തങ്ങളല്ലായ്കയാൽ അതുകൾക്കു് കാന്തവർഗ്ഗാന്താവമില്ലെന്നുവരും. അന്തരശബ്ദംകൊണ്ടു് ഉപാന്ത്യത്തെ ഗ്രഹിച്ചാലും ചിലെടത്തു ദോഷമുണ്ടു്. അതു ഹേതുവായിട്ടു കാന്തഖാന്താദി ശബ്ദങ്ങളിലെ അന്തരശബ്ദംകൊണ്ടു് സംഭവത്തിന്നു തക്കപണ്ണം അന്തോപാന്ത്യങ്ങളിൽവെച്ചു് ഒന്നിനെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം.

കാന്തഃ

ആകാശം ത്രിദിവേ നാകോ ലോകസ്തു ഭൂവനേ ജനേ പദ്യേ യശ്സി ച ശ്ലോകശ്ചൈവ ഖഡ്ഗേ ച സായകഃ. ൨

നാകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ആകാശത്തിന്റെയും സ്വർഗ്ഗത്തിന്റെയും പേർ. ലോകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സ്വർഗ്ഗാദിലോകത്തിന്റെയും ജനത്തിന്റെയും പേർ. ശ്ലോകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നാലുപാദങ്ങളോടുകൂടിയ ശബ്ദപ്രബന്ധത്തിന്റെയും യശസ്സിന്റെയും പേർ. സായകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശരത്തിന്റെയും വാളിന്റെയും പേർ.

ജംബുകൌ ശ്രോഷ്ഠവരുണൌ പൃഥുകൌ ചിപിടാർഭകൌ ആലോകൌ ദർശനോദ്യോതൌ മേഘീപടഹമാനകൌ. ൩

ജംബുകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കുറുക്കന്റെയും വരുണന്റെയും പേർ. പൃഥുകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അധിലിന്റെയും ചെറിയ കുട്ടിയുടെയും പേർ. ആലോകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദർശനത്തിന്റെയും പ്രകാശത്തിന്റെയും പേർ. ആനകഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മേഘി എന്നവാദ്യത്തിന്റെയും പടഹമെന്ന വാദ്യത്തിന്റെയും പേർ. ജംബുകാദിനാമങ്ങൾ ശ്ലോകത്തിങ്കൽ ദിവചനാന്തങ്ങളായി പ്രയോഗിക്കപ്പെടുകയാൽ ശ്രോഷ്ഠവരുണൌ ജംബുകൌ എന്നന്വയിച്ചു് ശ്രോഷ്ഠവരുണന്മാർ ജംബുകശബ്ദപാച്യന്മാരാകുന്നു എന്നു് അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ശ്രോഷ്ഠവരുണന്മാർ=ശ്രോഷ്ടാവും വരുണനും. ശ്രോഷ്ടാവു്=കുറുക്കൻ. മേൽപറഞ്ഞ അർത്ഥംകൊണ്ടു കിട്ടുന്നതു് ജംബുകഃ എന്നതു കുറുക്കന്റെയും വരുണന്റെയും പേരാകുന്നു എന്നതന്നെ ആകുന്നതു്. അതു ഹേതുവാ

തിട്ട് പ്രഥമാദിവിചനാനതമാതിട്ടോ പ്രഥമാഞ്ചോവിചനാനത
മാതിട്ടോ നാമപദങ്ങൾ വരുന്നെടത്തു് അതാതിന്റെ ഏകവിച
നാനതമായ രൂപങ്ങളെ ചാണിച്ചു് വിവരിപ്പാൻ വിജമാധമിപ്പെ
ന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം. പ്രാമീനമീതിയുമിപ്രകാരം
തന്നെ ആകുന്നതെന്നു അവരുടെ പൂർവ്വാഗമങ്ങൾ കാണുമ്പോൾ
നിശ്ചയം വരികയും ചെയ്യും.

ഉത്സംഗവിചനനയാരംഭം കളംകോംകാവവാദയോഃ
തക്ഷകോ നാഗവൽകോ മർദ്ദസ്ഫടികസൂര്യയോഃ.

അങ്കം (അ-പു-പ്ര-ഏ) മടിയുടെയും അടയാളത്തിന്റെയും
പേര്. കളങ്കം (അ-പു-പ്ര-ഏ) അടയാളത്തിന്റെയും അപവാദ
ത്തിന്റെയും പേര്. തക്ഷകം (അ-പു-പ്ര-ഏ) തക്ഷകന്റെയും
അശാതിയുടെയും പേര്. മർദ്ദം (അ-പു-പ്ര-ഏ) സ്ഫടികത്തി
ന്റെയും സൂര്യന്റെയും പേര്.

മാതൃത വേദാസി ബ്രഹ്മണേ പുംസി ക്കംശിരോഽഞ്ചനോഃ
സ്യാൽപുലാകസ്തപ്തധാസ്യേ സംക്ഷേപ ഭക്തസിക്ഥമേക.

കം (അ-പു-പ്ര-ഏ) വായുവിന്റെയും ബ്രഹ്മാവിന്റെയും
ആദിത്യന്റെയും പേര്. കം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശിരസ്സിന്റെയും ജ
ലത്തിന്റെയും പേര്. പുലാകം (അ-പു-പ്ര-ഏ) പതിമിന്റെയും
വിസ്താരമില്ലാത്തതുടെയും അനാവയവത്തിന്റെയും പേര്. ഭക്ത
സിക്ഥമേക എന്നതിന്നു അനാവയവമോ ഏതന്നു ഭീകയിലെ വിവര
ണമാകുന്നു. ചോദിതമണി എന്നതു ചോദ്യമാകുന്നതു്.

ഉദ്യമേ കമിണഃ പുച്ഛമുദ്യോപാന്തേ ച പേലകഃ

കമണ്ഡലൈഃ ച കമകസ്സമന്തേ ച വിനായകഃ.

പേലകം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉദ്യമന്റെയും ആനയുടെ ചാലു
ടത്തിങ്കൽനിന്നു താഴേടത്തിന്റെയും പേര്. കമകം (അ-പു-പ്ര-
ഏ) കിണ്ടിയുടെയും താളിമാതളത്തിന്റെയും സ്രീലിംഗമായാൽ
അലിപ്പഴത്തിന്റെയും പേര്. വിനായകം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ബുദ്ധ
മുനിയുടെയും ഗണപതിയുടെയും ഗരുഡന്റെയും ഗുരുവിന്റെയും
പേര്.

കിച്ഛംസ്തേ വിതസ്തേ ച ശുക്തീഭേ ച വൃശ്ചികഃ

പ്രതികുലേ പ്രതീകം ത്രിഷേപകദോശ ഇ പുംസ്യയം.

കിച്ഛം (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഹസ്തപ്രമാണത്തിന്റെയും ചാണി
ന്റെയും പേര്. വൃശ്ചികം (അ-പു-പ്ര-ഏ) കീടവീരോഷത്തി
ന്റെയും തേളിന്റെയും വൃശ്ചികമാശിയുടെയും പേര്. പ്രതീകം

൩൭൭ * തൃതീയകാണ്ഡം നാനാത്വമവതഃ

(അ-ന-പ്ര-ഏ) ത്രിലിംഗമാകുന്നു. പ്രതികൂലത്തിന്റെ പേര് പുല്ലിംഗമായാൽ അപരവത്തിന്റെയും.

സ്വാദ്ഭൂതികം തു ഭൂനിംബേ കത്തുണ ഭൂസ്തുണപി ച
ജ്യോൽസ്സികായാഞ്ചയോഷേ ച കോശാതകൃമകരംഹരേ
സിതേ ച ഖദിരേ സോമവല്ലസ്സാദമസിദ്ധ്വഹകേ
ത്രിലകല്ലേ ച പിണ്ഡാകോ ബാല്ഹികം രാമരോചിമ.

ഭൂതികം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പുത്തരിച്ചുണ്ടയുടെയും കത്തുണമെന്നും ഭൂസ്തുണമെന്നും പേരോടുകൂടിയതും സുഗന്ധത്തോടുകൂടിയതുമായ രണ്ടുതരം പുല്ലിന്റെയും പേര്. കോശാതകീ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ചെറുപീമച്ചെടിയുടെയും പീമച്ചെടിയുടെയും പേര്. (തമിഴ്-മയുടെയും) സോമവല്ല (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) കുളിരിന്റെയും വെളുത്ത കുളിരിയുടെയും തോമരായത്തിന്റെയും പേര്. പിണ്ഡാക (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) കുളുതക്കാത്തിന്റെയും പിണ്ണാക്കിന്റെയും പേര്. ബാല്ഹികം (അ-ന-പ്ര-ഏ) (ബാല്ഹികം എന്നുമാം) കായത്തിന്റെയും ബാല്ഹികദേശത്തിങ്കൽ പിറന്ന കുതിരയുടെയും പേര്. (ഡെയ്യുമുള്ളവന്റെയും) ബാല്ഹികദേശത്തിങ്കൽ പിറന്ന കുതിരയുടെയും ഡെയ്യുമുള്ളവന്റെയും പേരാകുമ്പോൾ പുല്ലിംഗമായിരിക്കയും ചെയ്യും.

മഹേന്ദ്രഗുല ഗുലുലുക വ്യാളഗ്രാഹിഷ്ഠ കൊശികഃ
രക്താപരംകാസപാതംകസ്സാപല്ലപി ക്ഷുല്പകസ്മിഷ്ഠ. ൧൭

കൊശിക (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ദേവേന്ദ്രന്റെയും ഗുലഗുലുവിന്റെയും ഉമന്റെയും പായിനെപ്പിടിക്കുന്നവന്റെയും പേര്. ആതക (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) രോഗത്തിന്റെയും ദുഃഖത്തിന്റെയും ഭയത്തിന്റെയും പേര്. ക്ഷുല്പക (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഏറ്റവുംമല്ലുന്നവന്റെയും ചെറിയവന്റെയും പേര്. ക്ഷുല്പകശബ്ദം ത്രിലിംഗമാകുന്നു.

ജൈവാതുകശ്ശശാംകേപി ഖമേച്ഛശാസ്യ വത്തകഃ

വ്യാഘ്രേപി പുണ്യതീകോ നാ യവാന്യാമപി ദീപുകഃ. ൧൮

ജൈവാതുക (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ചന്ദ്രന്റെയും ദീപായസ്സായുള്ളവന്റെയും പേര്. വത്തക (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) കുതിരക്കളമ്പിന്റെയും കായടിയാൻ എന്ന പക്ഷിയുടെയും പേര്. പുണ്യതീക (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വ്യാഘ്രത്തിന്റെ പേര്. നവംസകലിംഗമായാൽ വെൺതാമരപ്പൂവിന്റെയുംമാം. ദീപുക (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ജീമകത്തിന്റെയും അയമോതകത്തിന്റെയും പേര്.

സാഖാപ്യകഃ കവിത്രോഽപ്തശ്ചാനുസ്തംഭേണപി ഗൈരികഃ
പീഡാത്മേഹി വൃളികം സ്രാദളികം തപപ്രിയേനൃത. ൧൨

സാഖാപ്യകഃ (അ-പു-പ്ര-പൃ) കുഞ്ചിന്റെയും കുറുക്കന്റെയും നായുടെയും പേര്. മഹേശ്വരപാദം ശാഖാപ്യകഃ എന്നാകുന്നു. ബാഹുസമ്മതമായതു സാഖാപ്യകഃ എന്നു ദന്ത്യസകാരാദിയാലായ പദമത്രേ എന്നു ധരിച്ചുകൊൾക. ഗൈരികഃ (അ-ന-പ്ര-ഏ) സ്വപ്നത്തിന്റെയും കാവിമണ്ണിന്റെയും പേര്. വൃളികം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ദുഃഖത്തിന്റെയും അപ്രിയത്തിന്റെയും അകാശ്യത്തിന്റെയും ലജ്ജയുടെയും പേര്. വൃളികമപ്രിയകാശ്യം വൈലക്ഷണ്യം പീഡീലനേ എന്നു കോശാന്തമുണ്ട്. അളികം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അപ്രിയത്തിന്റെയും അസത്യത്തിന്റെയും പേര്.

ശീലാനുവാചമുദേ ദേവ ശല്യം ശങ്കലവല്ലഭേ
സാഷ്ടേ ശരത സുവണ്ണാനാം ഹേമസ്മരോദ്ഭവേണ ചരേ.
ദീനമേപി ച നിഷ്കാശ്വീ ക്ഷല്യം ശമൈനസേ
ദംഭേപ്യഥ പിനാകോശ്വീ ശുലശങ്കലധനവനേ. ൧൩

അരുകം (അ-ന-പ്ര-പൃ) സ്വഭാവത്തിന്റെയും വംശത്തിന്റെയും പേര്. പുല്ലിംഗമായാൽ കഴിഞ്ഞജന്മത്തിന്റെയും. (അരുകംതുകലശീലേപുംസിസ്യാത്ഗതജന്മനീ) എന്നു മേദിനിയിലുണ്ട്. ശല്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശങ്കലത്തിന്റെയും തപ്തിന്റെയും പേര്. നിഷ്കഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സ്വപ്നത്തിന്റെയും കഷ്ടതയും ഞ്ഞൊട്ടുകൂടിയാൽ ഉണ്ടാകുന്നതിന്റെയും സ്വപ്നത്തിന്റെയും പതക്കത്തിന്റെയും പലത്തിന്റെയും മീനാമെന്നു പേരായൊരു നാണിഭത്തിന്റെയും പേര്. കഷ്ടമെന്നതു മുക്കുഷ്ണിന്റെ പേരായെന്നു എന്നു മുന്പേ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. സാഷ്ടേ എന്നതിന്നു് അഷ്ടദിസ്സഹവർത്തതേ എന്നു വിഗ്രഹത്തെ കാണിച്ചു. സമാജസ്തപയമെന്നതുപോലെ ആകുന്നു എന്നു മഹേശ്വരദീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. (നിഷ്കശബ്ദം നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം) കല്യം (അ-പു-പ്ര-ഏ) (നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാം) വിദ്യയുടെയും പാപത്തിന്റെയും പേര്. (പാപമനസ്സായവന്റെയും) അപ്രകാരമായാൽ ത്രിവിംഗമാകയും ചെയ്യും. ത്രിഷുപാപാശയേകല്യം എന്നു കോശാന്തമുണ്ട്. ഏതതെലാദികൾ കാച്ചുമ്പോൾ അരച്ചുകലക്കുന്ന ഞ്ഞധത്തിന്റെയും ശാപ്പത്തിന്റെയും താന്നിമരത്തിന്റെയും താന്നിക്കയുടെയും പേരായിരിക്കയും ചെയ്യും. (ക്ഷല്യംശ്വീഘൃതതൈലാദി ശേഷേദംഭേവിഭീ

തദേകം എന്നു മേടിനിയിലുണ്ടു്.) മേല്പറഞ്ഞ അത്ഥങ്ങളിൽ വെച്ചു് ശാഠ്യത്തിന്റെ പേമാകുമെന്നതിനെ ഇവിടെഭംഭേ എന്നതുകൊണ്ടു് പറകയും ചെയ്തു. കുഴിച്ചു് അപി എന്നു അധികമായൊരു ശബ്ദമുള്ളതിന്നു് അനേകത സമുച്ചയാത്ഥകത്വത്തെ കല്പിച്ചിട്ടു് ശിഷ്ടങ്ങളായ അർത്ഥങ്ങളെക്കൂടെ ഇതുകൊണ്ടു് സംഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. പിന്നാകു് (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകമായിട്ടുമാം. ശുദ്ധത്തിന്റെയും തദ്ഭവാപത്തിന്റെയും പേർ.

ധേനുക്കു തു കുമ്പസാരം മേഘാലേ ച കാളികാ
കാരികാ യാതനാകൃത്യോഃ കണ്ണികാ കണ്ണിഭുഷണം. ൧൩
കുരിഹസ്താംഗുലൈഃ പദ്മബീജകോശാന്തിഷ്ഠത്തരേ
പൃഷാമകൈ രൂപിച്ചുവ്യാവേകേ മുഖ്യാനുഭവലാഃ. ൧൪

ധേനുക്കു (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പിടിയുന്നതായുടെയും നവപ്രസ്തുതമായ പശുവിന്റെയും പേർ. ഒന്നുപൊറ പശുവിന്റെയും ചുരികയുടെയും പേർ എന്നു ചകാമംകൊണ്ടു് സംഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു എന്നും ചിലർ പറയുന്നു. കാളികാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) മേഘസമൂഹത്തിന്റെയും കാളി എന്ന ദേവതയുടെയും പേർ. കാരികാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) കുരിനവേദനയുടെയും ഗ്രന്ഥവിഭാഷത്തിന്റെയും പേർ. യാതനാകൃത്യോഃ എന്നും പാഠമുണ്ടു്. കാരികാനടയോഷിതി, കൃതൗവിവരണശ്ലോകേ ശില്പതാനയോരപി നപുംസകംതുക്കർമ്മാഭൗകാരേകേകത്തരിത്രിഷു എന്നു മേടിനിയിലുണ്ടാകയാൽ ആയതു് സാധുതന്നെ എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം. ആ പക്ഷത്തിൽ കുരിനവേദനയുടെയും ക്രിയയുടെയും പേർ എന്നും ധരിച്ചുകൊൾക. കണ്ണികാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) കണ്ണാരേണത്തിന്റെയും അനയുടെ തുന്ധിശൈയിന്റെ തലയുടെയും കൈയിന്റെ നടുവിമലിന്റെയും താമരപ്പൂവിന്റെ അക്ഷത്തുള്ള ബീജകോശത്തിന്റെയും പേർ. കുരിഹസ്തമെന്നതുകൊണ്ടു് അനയുടെ തുന്ധിശൈയിന്റെ അഗ്രത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയുംവേണം. അംഗുലിശബ്ദംകൊണ്ടു് സാമാന്യേന വിരലുകളിൽ ഏതെങ്കിലും ഗ്രഹിക്കാമെന്നില്ല. കൈയിന്റെ വിരലുകളിൽവെച്ചു് നടുവിലെ വിരലിനെ ഗ്രഹിക്കയുംവേണം. കുരിഹസ്തസഹിതാ അംഗുലിഃ എന്നു വിഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. എന്നാൽ കുരിഹസ്താഗ്രത്തിന്റെയും കരമദ്ധ്യാംഗുലിയുടെയും എന്നു ലഭിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യും. (കണ്ണികാ കുരിഹസ്താഗ്രേകരമദ്ധ്യാംഗുലാവപി ക്രമകാദിച്ചുടാംശേബ്ജവരാദേ കണ്ണിഭുഷണം)

പുനരഭിനിയം മേൽപറഞ്ഞ അർത്ഥത്തിന്നു സഹായമാകുന്നു. ത്രിഷ്ടുതമഃ എന്നതിന്നു ഇനി പറക്കപ്പെടുന്ന ശബ്ദങ്ങൾ ത്രിവിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. പൂജാർക്കഃ (അ-പു-പ്ര-പൃ) സൗന്ദര്യമുള്ളവന്റെയും കൂട്ടത്തിൽ മുഖ്യനായവന്റെയും പേര്. പൃകഃ (അ-പു-പ്ര-പൃ) മുഖ്യന്റെയും അന്യന്റെയും സഹായമഹിതന്റെയും പേര്.

സ്വാഭാവികഃ കൈരുകിടക യശസ്വരമിതക്ഷണഃ
ലാലാടികഃ പ്രഭാർഭാഭർഭാർ ക്ഷാത്യാക്ഷമശ്ചനഃ.

കൈരുകിടകഃ (അ-പു-പ്ര-പൃ) മായാവിയാനവന്റെയും ദൂരദൃഷ്ടിയില്ലാത്തവന്റെയും പേര്. ലാലാടികഃ (അ-പു-പ്ര-പൃ) പ്രളയിന്റെ ഭാവത്തെ അറിയുന്നവന്റെയും കാര്യങ്ങളിൽ ഒരു മർദ്ദനാശിഷ്ണവന്റെയും പേര്. ലാലാടികഃ പ്രഭാർഭാഭർഭാർ എന്നും പാറമുണ്ടു്. പ്രഭാർഭാഭർഭാർ എന്നതിന്നു പ്രളയിന്റെ ഭാവത്തെ ദർശിക്കുന്നവൻ എന്നു് അർത്ഥമാകുന്നു. ഭാലം=നെഹി. ഭോപപ്രസാദമിഹശ്ചൈനന്തിനായിക്കൊണ്ടു മായവനൊരുത്തൻ പ്രളയിന്റെ നെഹിയെ മനാക്കിനില്ക്കുന്നുവോ അതു തൃത്യനെന്നു മേൽപറഞ്ഞതിന്റെ സാരത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

ഭൂതന്നിതംബ പലയചഃ കൃഷ്ണ കടകോടസ്രിയാം

സുമൃഗേ ക്ഷുദ്രാശ്ചൈവ മോമഹാഭം ച കണ്ടകഃ.

(ഇതു മുഖത്തിലന്തർഭവിച്ചുവല്ലായ്ക്കൊണ്ടു കണക്കിൽ പലക്കുകയും വേണ്ട.)

കടകഃ (അ-പു-പ്ര-പൃ) (നപുംസകമായിട്ടുമാം.) പപതമധ്യത്തിന്റെയും വളയുടെയും മാഷ്ട്രത്തിന്റെയുംപേര്. മാഷ്ട്രം=മാധ്യം. കണ്ടകഃ (അ-പു-പ്ര-പൃ) സൂചിയുടെ അഗ്രത്തിന്റെയും അല്പനായിരിക്കുന്ന ശത്രുവിന്റെയും മോമാഞ്ചത്തിന്റെയും മുഷ്ട്രന്റെയും പേര്. ഭൂതന്നിതംബേത്യാദി അഞ്ചു ശ്ലോകങ്ങൾ മൂലാന്തർഭൂതമല്ലെന്നു പറഞ്ഞു ദീകാകാശൻ വ്യാഖ്യാനിക്കാതെ ഉപേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു. അതുകളിൽ മേൽ വിപരിച്ചു ശ്ലോകം ഒഴികെ നാലു ശ്ലോകങ്ങൾ ഇവ പ്രദേശങ്ങളിൽ പഠിച്ചുവരുന്നവയല്ലായ്ക്കൊണ്ടു് അതുകളെ ഉപേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു. ഭൂതന്നിതംബേത്യാദി ശ്ലോകം പഠിച്ചു പഠനതാഴെക്കാണ്ടു് അതിന്നുമാത്രം ഇവിടെ വിവരണത്തെ ചെയ്തിരിക്കുന്നു എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം.

പ്രകീർത്തിപ്പേറ്റുകൾ.

പാകെ പാക്കിഴ്ത്തിക്കൊടുത്തു നേതൻ നായകൻ
 പയ്യങ്കണ്ണിയാൽ പരികരേ സ്വാഭാപ്രഭുവി ച ലുബ്ധകൻ
 ആർദ്രയാമപിലുബ്ധകൻ എന്നു പാറാത്തരം
 വേടകാസ്രിപ്പുവേദപി ഗുരേ ദേശ്യ ച ദേശികൻ
 വേടകെ ഗ്രാമഫലകെ ധീവരേപി ച ജാലികൻ
 പുഷ്പരേണെ ച കിഞ്ചൽക്കര ശുഭലോസ്യീ സ്രീധനേപി ച
 സ്വാൽ കല്ലോലേപ്യൽകലികാ വാൽകം ഭാവവൃന്ദയോ
 കരിണ്ണാഞ്ചാപി ഗണികാ ദാരകെ ബാലദേവകെ
 അന്യേപ്യനേഡമുകണ്ണിയാൽക്കെ ദല്ലാശ്വദാരണെ.

ഇവ ൨-ാം മുൻ കാണിക്കപ്പെട്ടതായ ഭൂതനിരംബെശ്വാരി
 യും ഇങ്ങനെ അഞ്ചാകുന്നു

ഇതി ചാത്തവർഗ്ഗം.

പാറകൾ.

മയ്യുഖസ്തപിര കരജപാലാസപതിബാണെ ശിഖീമുഖെ
 ശംഖോനിയെ ലലാടാസ്താനികംബെനസ്രീനിയേപി ചം
 ഏണിജാലേ അപിശിഖേ ശൈലവൃക്ഷേ നഗാചരേ
 ആശുരേ വായുവിശിഖേ ശരംകുവിഹഗാഃ പഗാഃ. ൧൯

മയ്യുഖഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശോഭയുടെയും മശ്ശിയുടെയും ജപാ
 ലയുടെയും പേർ. ശിഖീമുഖഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വണ്ടിന്റെയും
 ശരത്തിന്റെയും പേർ. ശംഖഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നസ്രീ എന്ന
 പറകയാൽ നപുംസകമായിട്ടുമാമെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. നി
 ധിവിശേഷത്തിന്റെയും നെറടിയില്ലിന്റെയും ശംഖിന്റെയും
 പേർ. ചം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇന്ദ്രിയത്തിന്റെയും ആകാശത്തി
 ന്ന്റെയും പേർ. ശിഖാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മശ്ശിയുടെയും ജപാ
 ലയുടെയും പേർ.

ഇതി ചാത്തവർഗ്ഗം.

ഗാനങ്ങൾ.

നഗഃ അഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ാം പച്ചതത്തിന്റെ
 യും ചുക്കത്തിന്റെയും പേർ. ആശുഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വായു
 വിന്റെയും ശരത്തിന്റെയും പേർ. പഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശ
 രത്തിന്റെയും ആദിത്യന്റെയും പക്ഷിയുടെയും പേർ.

പരമേശ്വര പക്ഷിസുയ്യോമ ചൂതഃ ക്രമകൃത്യന്യോഃ
പരമോഽപിതൃമാദവശഃ പ്രവാഹജവരോരപി. ൨൦

പരമേശ്വര (അ-പു-പ്ര-പു) പക്ഷിയുടെയും പാറയുടെയും സുയ്യോമന്റെയും ചേർ. ചൂതഃ (അ-പു-പ്ര-പു) കഴുത്തുമരത്തിന്റെയും സമൃദ്ധത്തിന്റെയും ചേർ. നവംസമാകയാൽ അടയ്ക്കയുടെയും. തൃതീയഃ (അ-പു-പ്ര-പു) പശുക്കളുടെയും മകന്മിമന്നനക്ഷത്രത്തിന്റെയും അജനപക്ഷണത്തിന്റെയും ചേർ. പശുക്കൾ = ഫലിണാദികൾ. വേദഃ (അ-പു-പ്ര-പു) നീരാഴിക്കത്തിന്റെയും പ്രവൃത്തിയിൽ താമസമില്ലായ്മയുടെയും മലമുത്രാദികളുടെ ബഹിർനിർഗ്ഗമനത്തിന്റെയും ചേർ.

പരമഃ കൈന്ദൃമരണൈഃ സ്താപീയദൈഃ മനുസൃപി
മനുപി നാനാത്വംഗാവചാം മസ്തിലഭേദി ച. ൨൧

പരമഃ (അ-പു-പ്ര-പു) പുഷ്പമൃഗീയുടെയും സ്താനസാധനമായ മനുസൃപിശേഷം മുതലായതിന്റെയും ചേർ. നാനാത്വംഗഃ (അ-പു-പ്ര-പു) ഇവ ൨-ം അനയുടെ ചേർ. മേൽ പറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങളിലെച്ച നാനാശബ്ദം പാമ്പിന്റെ ചേദാകയും ചെയ്യും. മാനേശബ്ദം ചണ്ഡാലന്റെ ചേദാകയും ചെയ്യും. മെന്നുള്ളതു് ചാപിശബ്ദംകൊണ്ടു് സംഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അപംഗഃ (അ-പു-പ്ര-പു) തിലകത്തിന്റെയും കടക്കണ്ണിന്റെയും ചേർ.

സർഗ്ഗസ്ഥലോ ചനിഷ്ഠാക്ഷ നിശ്ചയാല്യായ സൃഷ്ടിഷ
യോമസ്തന്നഹനോപായ ധ്യാനസംഗതിയുക്തിഷ. ൨൨

സർഗ്ഗഃ (അ-പു-പ്ര-പു) സ്ഥലത്തിന്റെയും ത്യാഗത്തിന്റെയും നിശ്ചയത്തിന്റെയും അന്യായത്തിന്റെയും സൃഷ്ടിയുടെയും ചേർ. യോമഃ (അ-പു-പ്ര-പു) കവചാദികളുടെയും സാമാജ്യപായങ്ങളുടെയും ധ്യാനത്തിന്റെയും സംഗതിയുടെയും യുക്തിയുടെയും ചേർ.

ഭോഗസ്സുഖേസ്ത്യാദി ഭൂതാചഹോശ ഫണകായയോഃ
ചതേക ഫമിണേ പുംസി സാരംഗശൃംഗളേ ത്രിഷ. ൨൩

ഭോഗഃ (അ-പു-പ്ര-പു) സുഖത്തിന്റെയും വേശ്യാദികൾക്കകൊടുക്കുന്ന വിലയുടെയും പാമ്പിൻപടത്തിന്റെയും പാമ്പിൻ ശരീരത്തിന്റെയും ചേർ. സാരംഗഃ (അ-പു-പ്ര-പു) വേദാവലിന്റെയും മാനിന്റെയും ചേർ. ചിത്രവസ്ത്രത്തിന്റെയും. ഏനാൽ ത്രിവിംശമാകയും ചെയ്യും.

കുചേഷ്ഠപ്ലവഗശ്ശാപേ തപദിഷംഗഃ പരാഭവേ
യാനാദ്യംഗേ യുഗഃ പുംസി യുഗം യശേ കൃതാദിഷു. ൨൪

പ്ലവഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വാനരത്തിന്റെയും തവളയുടെ
യും പേര്. അദിഷംഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശാപത്തിന്റെയും തി
രസ്സാരത്തിന്റെ പേര്. യുഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മഥാദികളുടെ ന
കത്തിന്റെ പേര്. യുഗമെന്നു നപുംസകമായിരുന്നാൽ ഇരട്ടയുടെ
യും കൃതം, ക്രേതാ, ദാപരം, കലി എന്നിപ്രകാരമുള്ള നാലു കാ
ലഭേദങ്ങളുടെയും പേര്.

സ്വർഗ്ഗപ്പശുവാഗവജ്ജംഭിൻനേത്രംബ്രണിഭൂജലേ
ലക്ഷ്യദൃഷ്ട്വാസ്രിയാം പുംസി ഗൌർല്ലിഗം ചിഹ്നശരണഭസാഃ.

ഗൌഃ (ഓ-പു-പ്ര-ഏ) സ്വർഗ്ഗത്തിന്റെ പേര്. ശരണി
ന്റെയും പശുവിന്റെയും കാളയുടെയും വാക്കിന്റെയും വജ്രത്തി
ന്റെയും ദിക്കിന്റെയും കണ്ണിന്റെയും മശിയുടെയും ഭൂമിയുടെ
യും ജലത്തിന്റെയും പേരുകളും ചെച്ചും. ലക്ഷ്യദൃഷ്ട്വാസ്രി
യാംപുസി എന്നരിന്നു ലക്ഷ്യാനുമോധേന ഇന്നതിങ്കൽ സ്രീലിം
ഗമെന്നും ഇന്നതിങ്കൽ പല്ലിംഗമെന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക എന്ന
ത്വമാകുന്നു. ഗൌസ്സ്വർഗ്ഗപ്പശുവജ്ജേമശ്ശേ വജ്ജോശീതകമേപു
മാൻ അജ്ജനീനേത്രകിഗ്ബാണ ഭൂവാഗാദിഷുയോഷിതി എ
ന്ന വിശ്വവാക്യത്താൽ സ്വർഗ്ഗത്തിന്റെയും കാളയുടെയും മ
ശിയുടെയും വജ്ജത്തിന്റെയും ചന്ദ്രന്റെയും പേരുകളും
വേദാർദ്ധം ഗോശബ്ദം പല്ലിംഗമെന്നും, പശുവിന്റെയും കണ്ണി
ന്റെയും ദിക്കിന്റെയും ശരണിന്റെയും ഭൂമിയുടെയും വാക്കി
ന്റെയും പേരായാൽ സ്രീലിംഗമെന്നും വിധിക്കപ്പെട്ടിരിക്ക
ുന്നു. ഗൌണാദിത്യേവലീചർദ്ദേ കിരണക്രതുഭേദയോഃ സ്രീതു
സ്വാദിശിഭാരത്യാംഭ്രമൗ ച സുമദോപപിതസ്രീയേ സ്വപ്തവജ്ജ
റാംബുമശ്ശിദൃഗ്ബാണലോമസു എന്നു കോശാന്തരത്താൽ അദി
ത്യന്റെയും കാളയുടെയും മശിയുടെയും യാഗവിശേഷത്തിന്റെ
യും പേരുകളുംവേദാർദ്ധം ഗോശബ്ദം പല്ലിംഗമെന്നും ദിക്കിന്റെയും
വാക്കിന്റെയും ഭൂമിയുടെയും പശുവിന്റെയും പേരുകളുംവേദാർദ്ധം
സ്രീലിംഗമെന്നും സ്വർഗ്ഗത്തിന്റെയും വജ്രത്തിന്റെയും ജലത്തി
ന്റെയും മശിയുടെയും കണ്ണിന്റെയും ശരണിന്റെയും മോമത്തി
ന്റെയും പേരുകളുംവേദാർദ്ധം പല്ലിംഗമായിട്ടോ സ്രീലിംഗമായി
ട്ടോ ഇരിക്കുമെന്നും വിധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ലിംഗം (അ-ന-പ്ര-
ഏ) അടയാളത്തിന്റെയും മേഘത്തിന്റെയും പേര്. മേഘം
മെന്നതു് പൃഷ്ഠന്റെ ലിംഗമാകുന്നു.

ശൃംഗം പ്രാധാന്യ സാനേപാശ്ച വമാംഗം മൃഗഗുഹ്യമേവ
ഭഗം ശ്രീകാമമാഹാത്മ്യവീർയ്യാനാർക്കകീർത്തിഷു. ൨൯

ശൃംഗം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പ്രളതപത്തിന്റെയും പർവ്വതശിഖരത്തിന്റെയും നാല്ക്കാലികളുടെ കൊമ്പിന്റെയും ഇടവകത്തിന്റെയും പേര്. വമാംഗം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശിരസ്സിന്റെയും യോനിയുടെയും പേര്. ഭഗം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സമ്പത്തിന്റെയും ശോഭയുടെയും ഇച്ഛയുടെയും പ്രഭാവത്തിന്റെയും വീർയ്യാതിന്റെയും പ്രയത്നത്തിന്റെയും ആദിത്യന്റെയും കീർത്തിയുടെയും പേര്. ഭഗഃ എന്നുമായി പഠിക്കുന്നു. (ഭഗം ശ്രീയോനിവീർയ്യാച്ഛാജ്ഞാനവൈമാശ്വകീർത്തിഷു മാഹാത്മ്യശാസ്ത്രയുതോഷ്വധർമ്മോക്ഷമനാഭവഃ) എന്ന മേടിനിന്യാൽ ഭഗവദ്ഭഗം ആദിത്യവാചകമാകുമ്പോൾ പുല്ലിംഗമെന്നും ശേഷങ്ങളെ പറയുമ്പോൾ നപുംസകമെന്നും വ്യക്തമാക്കപ്പെടുകയാൽ ആദിത്യനെ പറയുമ്പോൾ പുല്ലിംഗമായിരിക്കുമെന്നു ധരിച്ചുകൊൾകയുംവേണം. ഇതിഗാന്തവർഗ്ഗം.

ഛാന്ദഃ

പരിചഃ പരച്ഛാന്ദേന്ദ്രേ ചപ്താഃചഛാ വൃന്ദേന്ദ്രസാം മന്യേ
മുലേ ചുജാവിധാവാർഭഗ്ഛാന്ദോദുഃഖവൃസനേപാഷാലഃ.

പരിചഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഹിംസയുടെയും ജമിവുലക്കയുടെയും ജ്യോതിഷ്ഠാസ്രപ്രസിദ്ധമായ യോഗദേവത്തിന്റെയും പേര്. ഛാചഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സമൃദ്ധത്തിന്റെയും ജലപ്രവാഹത്തിന്റെയും പേര്. അർഗ്ഗഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിലയുടെയും ചുജാകർമ്മത്തിന്റെയും പേര്. അഛഃ (അ-ന-പ്ര-ഏ) പാപത്തിന്റെയും ദുഃഖത്തിന്റെയും വൃസനത്തിന്റെയും പേര്. ചുസനമെന്നതു ഭൃഗുയാഭ്യുതാദിയാകുന്നു.

ത്രിഷപിഷ്ഠല്ലേലാലഃ കാ ചാശ്ഠികൃതൃദ്ഭേദദൃഗുജഃ
വിപശ്യാദസ വിസ്തോ മ പ്രപഞ്ചഃ പാവകേ ശുചിഃ.
മാസ്യമാദത്യ ചാത്യവധേയ പുംസി മേധേ സിതേത്രിഷു
അഭിഷംഗേ സ്പൃഹായാഞ്ച ഗഭേസ്തേ ച തമിഃ സ്രിയാം
ലഃഘഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) (ത്രിവിംഗമാകുന്നു.) ഇഷ്ടമായതിന്റെയും അല്ലായതിന്റെയും പേര്.

ഇതി ഛാന്തവർഗ്ഗഃ

ഛാന്തഃ

കാചഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉറിയുടെയും മുദ്രദേവത്തിന്റെയും നേത്രമംഗവിശേഷത്തിന്റെയും പേര്. മുദ്രദേവമെന്നതിന്നു മ

ണ്ണിൽ ഒരുവക എന്നർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. പ്രപഞ്ചഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിചരീതമാവു എന്നുള്ളതിന്റെയും വിസ്താരത്തിന്റെയും പേർ. ശുദ്ധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) അഗ്നിയുടെയും അഷാഢമാസത്തിന്റെയും പരിശുദ്ധനായ മന്ത്രിയുടെയും ശുദ്ധിയുള്ളതിന്റെയും വെളുത്ത വസ്തുവിന്റെയും പേർ. ശുദ്ധിയുള്ളതിനെയും വെളുത്ത വസ്തുവിനെയും പറയുമ്പോൾ വിശേഷ്യ നിഷ്ഠമാകയും ചെയ്യും. തമഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) അത്യാസക്തിയുടെയും ഇച്ഛയുടെയും രശ്മിയുടെയും ദീപ്തിയുടെയും പേർ.

ഇതി ചാന്തവർഗ്ഗഃ

ജാന്തഃ

കേകിതാർക്ഷ്യാവഹിളജ്ജേദന്തപിപ്രാഡ്യാജാ ദപിജാഃ
അജാവിഷ്ണുഹമച്ഛാഗാ ഗോഷ്ഠാധപനിവഹാ വ്രജാഃ.

അഹിളക് (ജ-പു-പ്ര-ഏ) മയിലിന്റെയും ഗതഡന്റെയും പേർ. ദപിജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പല്ലിന്റെയും ബ്രാഹ്മണന്റെയും പക്ഷിസ്പർശികളുടെയും പേർ. അജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിഷ്ണുവിന്റെയും ശിവന്റെയും അഭിന്റെയും പേർ. വ്രജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തൊഴുത്തിന്റെയും വഴിയുടെയും സമൂഹത്തിന്റെയും പേർ.

ധർമ്മരാജേ യമജിന്റെ ക്ഷജ്ജാദന്തപി ന സ്മിയാം
വലജേ ക്ഷേത്രപൂർവ്വാദമ വലജാ വല്ഗുദർശനാ.

ധർമ്മരാജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) യമന്റെയും ബുദ്ധമുനിയുടെയും പേർ. ക്ഷജ്ജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) (നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമാത്രം) ഗജദന്തത്തിന്റെയും ലതാഗൃഹത്തിന്റെയും പേർ. വലജം (അ-ന-പ്ര-പ്ര) ക്ഷേത്രത്തിന്റെയും ഗോപുരത്തിന്റെയും പേർ. വലജാ എന്നു സ്മിയിംഗമായാൽ ഉത്തമമായിരിക്കുന്ന സ്മിയുടെ പേർ.

സമേക്ഷാംശോ മണോപ്യാജിഃ പ്രജാ സ്യാൽ സന്തതേ ജനേ
അബ്ജേ ശംഖശശാംകൌച സ്വകേനിത്യനിജംത്രിഷു.

അജിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) സമമായ ഭൂപ്രദേശത്തിന്റെയും യുദ്ധത്തിന്റെയും പേർ. പ്രജാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) സന്തതിയുടെയും ജനത്തിന്റെയും പേർ. അബ്ജഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശംഖിന്റെയും ചന്ദ്രന്റെയും താമരയുടെയും പേർ. നിജം (അ-ന-പ്ര-ഏ) (ത്രിലിംഗമാകുന്നു) തന്റെ വസ്തുവിന്റെയും നിത്യമായുള്ളതിന്റെയും പേർ. ഇതി ജാന്തവർഗ്ഗഃ.

അന്തഃ

പുണ്യാത്മനി പ്രവീണേ ച ക്ഷേത്രഭജനോ വാചുലംഗക-
സംജ്ഞാസ്യാമേതുരനാനാമാഹസ്യാദ്യൈശ്വർത്ഥസ്യവനാ.

ക്ഷേത്രജ്ഞഃ (അ-പു-പ്ര-പു) അത്മാവിന്റെയും സമന്ത-
ന്റെയും പേര്. സമന്തന്റെ പേരുകമ്പോൾ ത്രിലിംഗമാകയും
ചെയ്യും. സംജ്ഞാ (ആ-സ്മി-പ്ര-പു) ഉണർച്ചയുള്ള ബുദ്ധിയു-
ടെയും പേരിന്റെയും കൈ മുതലായതുകൂടെ ചോദ്യോപദേശ-
ത്താൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെടുന്ന അത്ഥസൂചനയുടെയും പേര്.
ദോഷജ്ഞാ ചൈവ്യവിദഗ്ദ്ധം സൗജ്ഞാവിദഗ്ദ്ധം സോമജ്ഞാവി-
ച കാകേദഗ്ദ്ധം കരകളുടെ ഗർഭഗ്ദ്ധംകടികളുടെ. ൩൦൩

ദോഷജ്ഞഃ (അ-പു-പ്ര-പു) ചൈവ്യന്റെയും വാചുലന്റെ-
യും പേര്. അന്തഃ (അ-പ-പ്ര-പു) വിദഗ്ദ്ധന്റെയും ബുദ്ധന്റെയും
പേര്.

ഋതി അന്തപട്ടം

അന്തഃ

കരകഃ (അ-പ-പ്ര-പു) കാക്കയുടെയും ആനയുടെ കവിൾ
തടത്തിന്റെയും പേര്. കടഃ (അ-പ-പ്ര-പു) ആനയുടെ കവിൾ
തടത്തിന്റെയും കരയുടെയും പേര്.

ശിവിവിഷ്ണു പലകതൊഴുപ്പഞ്ചി പരമശൈവ
ദോഷശിശ്നൂപിതപക്ഷാദിഷ്ണം ദൈവപി ന ദാമോഃ.

ശിവിവിഷ്ണു (അ-പ-പ്ര-പു) കഷ്ടദിത്തലയന്റെയും
തപശ്ശോഷമുള്ളവന്റെയും പരമശൈവന്റെയും പേര്. തപശ്ശാ
(പ്ര-പ-പ്ര-പു) വിരോധമോവിന്റെയും തപശ്ശാവു എന്നു രണ്ടി-
യുടെയും പേര്. കിഷ്ണം (അ-ന-പ്ര-പു) പരാക്രമമായ കർമ്മ-
ത്തിന്റെയും കാലത്തിന്റെയും പേര്. പരാക്രമമായ കർമ്മത്തി-
ന്റെ പേരുകമ്പോൾ നവംസകമെന്നും കാലത്തിന്റെ പേരുക-
മ്പോൾ പൂല്പിംഗമെന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

മരേണ കുടഃ കടപകാശ്വേ ത്രിഷുരസരതീക്ഷ്ണയോഃ
മിഷ്ടാക്ഷമാശ്രുദാദോവേഷപരിഷ്ടേട്ടേ ശുഭാശുഭേ.

കുടഃ (ഉ-പ-പ്ര-പു) പുരുവിന്റെ പേര്. കുട എന്നും ന.
പുണ്യകമായാൽ അകാശ്യത്തിന്റെ പേര്. മരേണത്തിന്റെയും
ദൃസ്സഹമായുള്ളതിന്റെയും പേരുകമ്പോൾ ത്രിലിംഗമായിരിക്കു-
യും ചെയ്യും. മിഷ്ടം (അ-ന-പ്ര-പു) ഭക്ഷണത്തിന്റെയും അശു-

ഭേദത്തിന്റെയും നാശത്തിന്റെയും പേര്. അമിഷം (അ-ന-പ്ര-
ഹ്) ശുഭത്തിന്റെയും അശുഭത്തിന്റെയും പേര്.

മാന്വാനിശ്ചലയന്ത്രേഷു കൈതവാഗ്ദത്താശിഷ്യ
അയോദ്ധ്യനശൈല ശൃംഗസീമാംഗേ കൂടമസ്രിയാം.

കൂടം (അ-ന-പ്ര-ഹ്) ഇന്ദ്രജാലത്തിന്റെയും ഇളക്കത്തോടു
കൂടാത്തതിന്റെയും മൃഗാദികളെ ഹിംസിപ്പാനുള്ള വല മുതലായ
പരാക്രമത്തിന്റെയും കപടത്തിന്റെയും അസത്യത്തിന്റെയും
സമൂഹത്തിന്റെയും ഇതമ്പുകൊട്ടുന്ന കൂടത്തിന്റെയും പർവ്വതശി
ഖരത്തിന്റെയും കൊഴുപ്പിന്റെയും പേര്. കൂടശബ്ദം മേൽപറ
ഞ്ഞ അർത്ഥങ്ങളിൽ പൂർണ്ണമായിട്ടാ പ്രയോഗിക്കാം.

സുകൈശ്വലായാംതൂടീഃ സ്രീസ്യാൽ കാലേപ്ലേ സംശയേപിച
അന്ത്യേകുഷാശ്രയഃ കോട്യോ മുഖേലനകചേജടാ. ൩൭൩

തൂടീഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഹ്) ചിരോലത്തിന്റെയും കാലവിശേ
ഷണിന്റെയും അല്പത്തിന്റെയും സംശയത്തിന്റെയും പേര്.
കോടീഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഹ്) വില്ലിന്റെ അഗ്രഭാഗങ്ങളുടെയും അ
തിശയനാതിന്റെയും കോണിന്റെയും സംഖ്യാവിശേഷത്തിന്റെ
യും പേര്. ജടാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഹ്) ചേരിന്റെയും ജടാമുടിയു
ടെയും പേര്.

വൃഷ്ടീഃ പലേസമുദ്ധൌ ച ദൃഷ്ടിജ്ഞാനേക്ഷ്ണിദർശനേ
ഖഷ്ടിയാഗേച്ഛയോസ്സഷ്ടം നിശ്ചിതേബഹുനിത്രിഷു. ൩൭൪

വൃഷ്ടീഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഹ്) പ്രയോജനത്തിന്റെയും സമൃദ്ധി
യുടെയും പേര്. ദൃഷ്ടീഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഹ്) അറിവിന്റെയും കണ്ണി
ന്റെയും കാഴ്ചയുടെയും പേര്. ഇഷ്ടീഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഹ്) യാഗത്തി
ന്റെയും ഇച്ഛയുടെയും പേര്. സൃഷ്ടം (അ-ന-പ്ര-ഹ്) ത്രിലിം
ഗമാകുന്നു. നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ടതിന്റെയും ബഹുവായുള്ളതിന്റെ
യും പേര്. സൃഷ്ടിന്നിശ്ചിതേ ബഹുലേതിഷു എന്നു ചിലർ പ
റിക്കുന്നു.

കഷ്ടേ തു കൃഷ്ണഗന്ധനേ ദക്ഷാമന്ദാഗദേഷു ച
പട്ടർഭൈഃ പാപ്യ ലിംഗൈഃ ച നീലകണ്ഠശ്ശിവേപി ച. ൩൭൫

കഷ്ടം (അ-ന-പ്ര-ഹ്) ദുഃഖത്തിന്റെയും ദുർഗ്ഗമമായ ദേശ
ത്തിന്റെയും പേര്. പട്ടഃ (ഉ-പ്ര-പ്ര-ഹ്) അലസനല്ലാത്തവന്റെ
യും തീക്ഷ്ണനായിരിക്കുന്നവന്റെയും രോഗത്തോടുകൂടാതെ ഇ
രിക്കുന്നവന്റെയും പേര്. ഭൈഃ പാപ്യലിംഗൈഃ എന്നതിന്നു ക
ഷ്ടപട്ട ശബ്ദങ്ങൾ വിശേഷണങ്ങളായി വരുന്നതെന്തു വിശേഷ

ഷ്ടത്തിന്റെ ലിംഗംപോലെ ഇരിക്കുന്ന ലിംഗത്തോടുകൂടിയതുക
ളായിരിക്കുമെന്നു അർത്ഥമാകുന്നു.

ഇതി ഓത്തവർഗ്ഗഃ.

ഓത്തഃ.

റീലകണ്ഠഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശിവന്റെയും മയിലിന്റെയും
പേര്.

പുംസി കോഷ്ഠാന്തരദമേ കസ്യഭവന്തർഗ്ഗമേ തഥാ
നിഷ്ഠാ, നിഷ്പത്തിനാശാന്താഃ കാഷ്ഠാൽകഷേസ്ഥിതാദിഭിഃ.

കോഷ്ഠഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചയാനിന്റെ അന്തർഗത്തിന്റെ
യും വിത്തുകൊട്ടയുടെയും ഗുഹാന്തർഗത്തിന്റെയും പേര്. നി
ഷ്ഠാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നിഷ്പത്തിയുടെയും അദർശനത്തിന്റെയും
അവസാനത്തിന്റെയും പേര്. നിഷ്പത്തി എന്നതിന് നിർവൃ
ത്തി എന്നു അർത്ഥമാകുന്നു. കാഷ്ഠാ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഉൽക്കഷ
ത്തിന്റെയും മർദ്ദയുടെയും ദിക്കിന്റെയും പേര്.

ത്രിഷുജ്യേഷ്ഠാടതിശസ്തേടപി കനിഷ്ഠാടതിയുവാല്പന്തഃ
ദണ്ഡാടസ്രീലഗ്നധേചിത്യാദി ഗുഡോഗോളക്ഷപാകയോഃ.

ജ്യേഷ്ഠഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഏറ്റവും ശ്രേഷ്ഠനായിരിക്കുന്നവ
ന്റെയും പൂർവ്വജന്റെയും അതിവൃദ്ധന്റെയും ജ്യേഷ്ഠമാസത്തി
ന്റെയും പേര്. കനിഷ്ഠഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അതിയുവാവിന്റെയും
അത്യുല്പന്നന്റെയും പേര്. അതിയുവാവെന്നതിന് ഏറ്റവും യുവാ
വെന്നും യുവാവെന്നതിന് യൌവനമുള്ളവൻ എന്നും അർത്ഥ
ത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

ഇതി ഓത്തവർഗ്ഗഃ.

ഡാന്തഃ.

ദണ്ഡഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) (നപുംസകമായിട്ടുമാം) കുറവ
ടിയുടെയും സാമാദികളിൽ നാലാമത്തെ ഉപായത്തിന്റെയും അ
ളവുകോലിന്റെയും പേര്. ഗുഡഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മണ്ണുമുതലായ
തുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ ഉണ്ടയുടെയും ശക്തയുടെയും പേര്.

സപ്തഹിംസ്രപശുവ്യാഡൈഃ ഭൂഗോവാചസ്തപിഡാ ഇളാഃ
ക്ഷേപഡാവംശശലാകാപി നാഡീകാലേപി ഷരംക്ഷണേ.

വ്യാഡഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സപ്തത്തിന്റെയും മാംസഭക്ഷകളാ
യ വ്യാഘ്രാദിയുടെയും പേര്. (സപ്തമാംസാൽപശു എന്നും
പാാമുണ്ടു്.) മാംസാൽപശു=മാംസാത്തായിരിക്കുന്ന പശു. മാം

സാത്തു് = മാംസത്തെ അടിക്കുന്നതു്. അടിക്ക = ഭക്ഷിക്ക. പശു = നാലുപാലി. ഇങ്ങനെ മാംസാൽപശു എന്നതിനോടുകൂടെ. പഠിക്കുമ്പോൾ അതിന്റെ അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ഇഡാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഭൂമിയുടെയും പശുവിന്റെയും ചാക്കിന്റെയും പേർ. (ഇളാ എന്നു ഉറപ്പാക്കിയതിനാൽ) ക്ഷേപഡാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മുള്ളുടെ അലകിന്റെയും സിംഹനാഭത്തിന്റെയും പേർ. (പുല്ലിംഗമായാൽ വിഷത്തിന്റെ പേരായും ചെയ്യും) നാഡീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഷർക്കരണമായിരിക്കുന്ന കാലത്തിന്റെയും സുഷുപ്തനാദിനാഡിയുടെയും പേർ. ഷർക്കരണം = ആറു ക്ഷണങ്ങൾ കൂടിയതു്. ഭൗതിക എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

കാണ്ഡാസ്രീ ദണ്ഡബാണാശ്ച വജ്രാവസരവാതിഷ്ഠ
സ്വാദ്ഭാണ്ഡമശ്വാഭരണേഽമത്രേമൂലവണിഗ്ദ്ധഭന. രാഘ

കാണ്ഡഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വടിയുടെയും ശരത്തിന്റെയും അധമനായവന്റെയും സമൃദ്ധത്തിന്റെയും അവസരത്തിന്റെയും ജലത്തിന്റെയും പേർ. കാണ്ഡശബ്ദം നപുംസകമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം. ഭാണ്ഡം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കുതിരയുടെ ആഭരണത്തിന്റെയും മൃഗയാദിപാത്രങ്ങളുടെയും കച്ചവടക്കാരന്റെ മൂലധനത്തിന്റെയും പേർ. ഇതി ഡാന്തവർഗ്ഗഃ.

ഡാന്തഃ.

ദശപ്രതിജ്ഞായാർജ്ജവം പ്രഗാഡം ദശകൃച്ഛരായോഃ
ശക്തസ്മൂലൈശ്ച ത്രിഷു ദൃഢൈശ്ച പൃഥുലൈശ്ച വിന്യസ്യസംഹതഃ
ബാധഃ അ-ന-പ്ര-ഏ) പെരുങ്കിയതിന്റെയും അംഗികാ
മത്തിന്റെയും പേർ. പ്രഗാഡം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പെരുങ്കിയതി
ന്റെയും വിഷമമായുള്ളതിന്റെയും പേർ. ദൃഢഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ത്രിവിംഗമാകുന്നു. ശക്തിയുള്ളവന്റെയും തടിച്ചവന്റെയും പേർ. പൃഥുഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിന്യസിക്കപ്പെട്ടതിന്റെയും ദൃഢസന്ധിയാലുള്ളതിന്റെയും പേർ. വിന്യസിക്ക = ചേർത്തുവെക്കുന്ന നിറുത്തുക. ഇതി ഡാന്തവർഗ്ഗഃ.

ബാണഃ.

ദൂരേണാർഭകൈസ്ത്രണഗഭേ ബാണോബലിസുതേ ശരേ
കണോടിസുക്ഷേധാന്യാംശേ സംഹാതേ പ്രമഥേഗണഃ.

ദൂരേണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശിശുവിന്റെയും സ്ത്രീകളുടെ ഗർഭത്തിന്റെയും പേർ. ബാണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മഹാബലി ചക്രവർത്തിയുടെ പുത്രനായ ബാണനെ അസ്മന്റെയും ശരത്തിന്റെയും

യും ചേർ. ക്ഷണം (അ-പു-പ്ര-ഏ) അതിസൂക്ഷ്മമായതിന്റെയും
ധാന്യാംശത്തിന്റെയും ചേർ. ധാന്യാംശമെന്നതിന് നെല്ല്
വു് എന്നുതന്നെ ഭാഷ കാണുന്നതു്. ഗുണം (അ-പു-പ്ര-ഏ) സമു
ഹത്തിന്റെയും ശിവപാരിഷദന്മാരുടെയും ചേർ. ഭൂതങ്ങളുതന്നെ
ശിവപാരിഷദന്മാരാകുന്നതു്.

പഞ്ചാഭ്യുതാഭിഷ്ടുത്സുഷ്ടേ ഭൂതൈഃ മൃദേവ ധനേപി ച
മൗഢ്യം ദ്രവ്യാശ്രിതേ സത്ത്വശൈശ്വര്യസന്ധ്യാദികേഹുണ്ണഃ.

പഞ്ച (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചതുരപാദമൃക മുതലായതിങ്കൽ
ജന്മിച്ചവർക്കായി തോറവമാൽ കൊടുക്കപ്പെടേണ്ടതായ അത്താ
വസുവിന്റെയും ശമ്പളത്തിന്റെയും വിലയുടെയും ധനത്തി
ന്റെയും ക്രാക്കിണികൾ നാലുകൂടിയാൽ അതിന്റെയും ചേർ.
ഗുണം (അ-പു-പ്ര-ഏ) അന്നിന്റെയും രൂപമസഗന്ധാദികളു
ടെയും സത്ത്വമജസ്സമസ്സകളുടെയും ശൈശ്വര്യദാർഢ്യാദികളുടെയും
സന്ധിവിഗ്രഹാദികളുടെയും ചേർ.

നിച്ഛാചാരമസ്ഥിതൈ കാലവിഭജനേഷാസവയോഃ ക്ഷണം
വഴുണ്ണാദപിജാദൈ ശുക്ലാദൈ സൂതൈ വണ്ണരൂപാക്ഷരേ

ക്ഷണം (അ-പു-പ്ര-ഏ) വ്യാചാരത്തോടുകൂടാതെ ഉള്ള
ഇരിപ്പിന്റെയും നാഴികയിൽ അറിയപ്പെടാത്തതിന്റെയും
ഉത്സവത്തിന്റെയും ചേർ. വണ്ണ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ബ്രാഹ്മണാ
ദി നാലുഭാതികളുടെയും പെട്ടെപ്പ മുതലായ നിറത്തിന്റെയും
സൂതിയുടെയും ചേർ. അക്ഷരത്തിന്റെ ചേർമാർണ്ഡം നപും
സകമായിട്ടുമാം.

അരുണാ ഭാസ്വരേപി സ്മാദവണ്ണഭേദേപി ച ശ്രീഷ്ഠ
സ്ഥാണശ്ശവേപ്യഥ ഭോണം കാകേപ്യാജൈരവേ മണം.

അരുണം (അ-പു-പ്ര-ഏ) സൂര്യന്റെയും സൂര്യസൂതന്റെ
യും അപൂർവ്വമായ ചുവപ്പിന്റെയും ചേർ. അപൂർവ്വമായ മൂല
പോടുകൂടിയതിന്റെ ചേർമാർണ്ഡം ശ്രീലിംഗമാകയും ചെയ്യും.
സ്ഥാണം (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ശിവന്റെയും കുറിമരത്തിന്റെയും
ചേർ. ഭോണം (അ-പു-പ്ര-ഏ) കാവതിക്കായുടെയും അരുപ
ത്തനാലു നാഴികകൊള്ളുന്നതായ താപ്പിന്റെയും അതുകൊണ്ടു്
അളക്കപ്പെട്ട ധാന്യാദികളുടെയും അശ്വതഥാചാവിന്റെ അമൃ
തന്റെയും ചേർ. മണം (അ-പു-പ്ര-ഏ) യുദ്ധത്തിന്റെയും ശബ്ദ
ത്തിന്റെയും ചേർ. കാകേപിഥവേമണം എന്നും കാകാജേ
പിഥവേമണം എന്നും പാഠാന്തമുള്ളാകുന്നു.

ഗ്രാമണീന്ദ്രാപിതേ പുംസി ശ്രോഷ്ടേഗ്രാമാധിപേ ത്രിഷു
ഉഷ്ണാ മേഷാദിലോമ്നി സ്വാഭാവത്തേ ചാത്തമാ ഭൂവോഃ.

ഗ്രാമണിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ക്ഷേമക്കാരന്റെ പേര്. ശ്രോ
ഷ്ടന്റെയും ഗ്രാമാധിപതിയുടെയും പേരുകൾക്കുപാർ ത്രിലിംഗമാ
കയും ചെയ്യും. ഉഷ്ണാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ആടു മുതലായവയുടെ
രോമത്തിന്റെയും പുരികങ്ങളുടെ നടുവിൽ ഉണ്ടാകുന്ന ചൂഴിയ
യുടെ പേര്.

ഹരിണീ സ്വാൻമൃഗീ ഹേമപ്രതിമാ ഹരിതാ ച യാ
ത്രിഷു ചാഗണ്യേ ച ഹരിണഃ സ്വമൂണാസ്തംഭേപി ചേശ്വരഃ.

ഹരിണീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മാൻപേടയുടെയും സ്വർണ്ണപ്ര
തിമയുടെയും ഹരിതവർണ്ണമായവയുടെയും പേര്. ഹരിതവർണ്ണമെ
ന്നതു് പച്ചനിറമാകുന്നു. ഹരിണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ത്രിലിംഗ
മാകുന്നു. വെളുത്തവസ്തുവിന്റെ പേര്. മൃഗവിശേഷത്തിന്റെ
പേരുകൾക്കുപാർ പല്ലിംഗമായിത്തന്നെ ഇരിക്കും. സ്വമൂണാ (അ-
സ്രീ-പ്ര-ഏ) തൂണിന്റെയും ലോഹപ്രതിമയുടെയും പേര്.

തൃഷ്ണേ സ്പൃഹാപിചാസേ ദേവ ജഗദ്യുക്തഭണേഘ്വണേ
വണീകുപഥേ ച വിപണിസ്തഥാ പ്രത്യക് ച വാരണീ.

തൃഷ്ണാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ആഗ്രഹത്തിന്റെയും ജലപാനേച്ഛയു
ടെയും പേര്. ഘ്വണാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നിന്ദയുടെയും കരുണ
യുടെയും പേര്. വിപണിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അങ്ങാടിത്തൊരു
വിന്റെയും വില്പനയ്ക്കു പദാർത്ഥത്തിന്റെയും പേര്. വാരണീ
(ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മദ്യത്തിന്റെയും പടിഞ്ഞാറേ ദിക്കിന്റെ
യും പേര്.

കരേണമിദ്യോം സ്രീനേദേദേവിണന്തു ബലം ധനം
ശരണം ഗുഹരക്ഷിത്രോ ശശ്രീപണ്ണം കമലേപി ച.

കരേണഃ (ഉ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പിടിയാനയുടെ പേര്. ഗജത്തി
ന്റെ പേരുകൾക്കുപാർ പല്ലിംഗമാകയും ചെയ്യും. ദ്രവിണം (അ-
ന-പ്ര-ഏ) ബലത്തിന്റെയും ധനത്തിന്റെയും പേര്. ബലേ ധ
നേ ച്ഛിണം പാഠമുണ്ട്. ശരണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഗുഹത്തിന്റെ
യോ രക്ഷിതാവിന്റെയും പേര്. ശ്രീപണ്ണം (അ-പു-പ്ര-ഏ) താമര
പ്പൂവിന്റെയും മുത്തയുടെയും പേര്.

വിഷാദിമരലോഹേഷ തീക്ഷ്ണാ ക്ലീബേ ചരേ ത്രിഷു
ചുമാണം ഹേതുമയ്യാദാശാസ്രേയത്താ പ്രമാതൃഷു. കല

തീക്ഷ്ണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വിഷത്തിന്റെയും യുദ്ധത്തിന്റെയും ഇരുമ്പിന്റെയും പേര്. ഖരത്തിന്റെ പേരുകേന്ദ്രം വിശേഷ്യാനുസാരേണ ലിംഗത്രയമുണ്ടു്. പ്രമാണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഹേതുവിന്റെയും മയ്യോദയുടെയും ശാസ്ത്രത്തിന്റെ അളവിന്റെയും തൂക്കത്തിന്റെയും പ്രമാതാവിന്റെയും പേര്. പ്രമാതാവു് = അറിയുന്നവൻ.

കരണം സാധകതമേ ക്ഷേത്രഗാത്രേന്ദ്രിയേഷപി
പ്രാബ്ധതപാദേ സംസരണമസംബാധമമൃഗതൈ. 33
ഘണ്ടാപഥേടഥ വാന്താനേ സമുദ്ധരണമുന്നയേ
അഥ ത്രിവിവിഷാണം സ്വാൽ പശുശ്വാദേദന്തയോഃ 3൩

കരണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മേടനാദിത്രിയകളിൽ അധികമായി ഉപകാരമുള്ള ഖഡ്ഗാദികളുടെയും സസ്യങ്ങൾ വിളയും ഭൂമിയുടെയും ശരീരത്തിന്റെയും ഇന്ദ്രിയങ്ങളുടെയും പേര്. അപി ശബ്ദംകൊണ്ടു നാട്യഗീതവിഷയങ്ങളെയും ക്രിയയെയും സംഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു. സംസരണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പ്രാണികളുടെ ഉൽപ്പത്തിരൂപമായിരിക്കുന്ന സംസാരത്തിന്റെയും തിങ്ങലോടുകൂടാതെ ഉള്ള സേനാഗതിയുടേയും വീതിയുള്ള വഴിയുടേയും പേര്. വീതിയുള്ളവഴി എന്നതു ഘണ്ടാപഥശബ്ദത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. സമുദ്ധരണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചർദ്ദിക്കപ്പെട്ട അന്നത്തിന്റെയും ഉയർന്നു ക്കുന്ന ക്രിയയുടെയും പേര്. അഥത്രിവിവിഷുന്നതിന്നു ഇനി ഞ്ഞാതവർഗ്ഗാവസാനംവരെ ഉള്ള ശബ്ദങ്ങൾക്കു മൂന്നുലിംഗങ്ങളുമുണ്ടെന്നർത്ഥമാകുന്നു. വിഷാണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പശുവിൽകൊമ്പിന്റെയും അനല്പല്ലിന്റെയും പേര്. പല്ലിംഗമായാൽ വിഷാണം എന്നും സ്ത്രീലിംഗമായാൽ വിഷാണീ എന്നും രൂപമാകുന്നു.

പ്രവണം ക്രമനിമ്നോദ്യാം പ്രഥമപനാതു ചതുഷ്ഠഭമ
സംക്ലിഷ്ണം നിമിഷാ ശുദ്ധാവിരണം ശൂന്യമുഷമം. ൩൪

പ്രവണം (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ക്രമേണ താഴ്ചയോടുകൂടിയ ഭൂമിയുടെയും വണക്കമുള്ളവന്റെയും പേര്. പല്ലിംഗം വിശേഷ്യമായാൽ പല്ലിംഗമായും സ്ത്രീലിംഗം വിശേഷ്യമായാൽ സ്ത്രീലിംഗമായും നപുംസകം വിശേഷ്യമായാൽ നപുംസകലിംഗമായും ഭവിക്കും. ഉദാഹരണങ്ങൾ—പ്രവണോദേശഃ-പ്രവണാ ഭൂമിഃ പ്രവണം ക്ഷേത്രം പ്രവണം പുമാൻ പ്രവണാസ്ത്രീ പ്രവണംകലം ഇങ്ങനെ മണ്ടത്ഥങ്ങളിലും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. നാലുവഴികൾ കൂടുന്നെടത്തിന്റെ പേരായാൽ പല്ലിംഗമായിത്തന്നെ ഇരിക്കും.

൩൯൦

തൃതീയകാണ്ഡഃ നാനാത്വചർച്ചഃ

സങ്കീർണ്ണ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വ്യാപിച്ചതിന്റെയും ശുദ്ധിയോടു കൂടാത്ത വസ്തുവിന്റെയും പേര്. ഇരണം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നിരംശ്രുതഭേദത്തിന്റെയും ഉപർന്നിലത്തിന്റെയും പേര്. ഇതിന്നാത്തവർഗ്ഗം.

താനന്തഃ

ദേവസ്യഞ്ചൈവിവസ്വപന്തേ സമസ്വപന്തേ നദാജ്ഞൈവ പക്ഷിതാർക്കിഞ്ച ഗതന്തന്തേ ശേകന്തേ ഭാസപക്ഷിണ്യേ.

വിവസ്വാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) ദേവന്മാരുടെയും സൂര്യന്റെയും പേര്. സമസ്വാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) ആണാറിന്റെയും സമുദ്രത്തിന്റെയും പേര്. ഗതന്മാൻ (ത-പു-പ്ര-ഏ) പക്ഷികളുടെയും ഗതസ്ഥന്റെയും പേര്. ശേകന്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഭാസത്തിന്റെയും പക്ഷികളുടെയും പേര്. ഭാസത്തിന് ശോഷകക്കടമെന്നത്രേ പേര്. കള്ളിക്കാക്ക എന്നും അതിന്റെ തമിഴുവാക്കുകാണുന്നു. മാടപ്രാവാകുന്നു ഭാസമെന്നതെന്നും ചിലർ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

അഗ്നൗൽപാതേ ധൃമകേതു ജീമൂതേ മേഘപചന്തേ ഹസ്തേ തു പാണിനക്ഷത്രേ മരുതേ പവനാമരേ. ൨൯

ധൃമകേതുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) അഗ്നിയുടെയും ചിലകാലത്തിങ്കൽ ചുകുപോലെ അകാശത്തിങ്കൽ കാണപ്പെടുന്നതായി ആപൽ സൂചകമായിരിക്കുന്ന നക്ഷത്രത്തിന്റെയും പേര്. ജീമൂതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മേഘത്തിന്റെയും പർവ്വതത്തിന്റെയും പേര്. ഹസ്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കയ്യുടെയും അത്തമെന്നനക്ഷത്രത്തിന്റെയും പേര്. മരുത (ത-പു-പ്ര-ഏ) വായുവിന്റെയും ദേവന്മാരുടെയും പേര്.

യന്താ ഹസ്തിപദക സുതേ ഭന്താ ധാതമി പോഷ്മി യാനപാത്രേ ശിശൗ പോതഃ പ്രേതഃ പ്രാണൃതരേമൃതേ.

യന്താ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) അനല്ലാപ്താന്റെയും തേർതെളിക്കുന്നവന്റെയും പേര്. ഭന്താ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ഭരിക്കുന്നവന്റെയും പോഷിപ്പിക്കുന്നവന്റെയും പേര്. പോതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കപ്പൽമുതലായതിന്റെയും ശിശുവിന്റെയും പേര്. പ്രേതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നരകത്തിൽകിടക്കുന്ന ജുളുവിന്റെയും മരിച്ചവന്റെയും പേര്. പ്രാണൃതരശബ്ദംകൊണ്ടു ലൌകികജനങ്ങളാൽ പ്രേതമെന്നു പറകപ്പെടുന്നതായ ഒന്നിനെ ഗ്രഹിക്കേണ്ടതാകുന്നു എന്നും ഒരു പക്ഷമുണ്ട്.

ഗ്രഹഭേദേ ധ്വജകേതുഃ പാർത്ഥിവേ തനയേ സുതഃ
സ്ഥപതിഃ കാതഭേദേപി ഭൂട്ടദ്ഭൂമീധമേ നൃപേ. ന൧

കേതുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) സൂര്യാദി നവഗ്രഹങ്ങളിൽ കമ്പതാമ
ത്തതിന്റെയും കൊടിമരത്തിന്റെയും പേര്. സുതഃ (അ-പു-പ്ര-
ഏ) മാജാപിന്റെയും പുത്രന്റെയും പേര്. സ്ഥപതിഃ (ഇ-പു-പ്ര-
ഏ) ശില്പിയായ ഭരതന്റെയും ഗീഷ്ഠതീഷ്ഠിയെപ്പെയ്തവന്റെയും
പേര്. ഭൂട്ടൽ (ത-പു-പ്ര-ഏ) പശുതത്തിന്റെയും മാജാപി
ന്റെയും പേര്.

മുഖാഭിഷിക്തോ ഭൂപേപി ജുതസ്രീകസുമേപി ച
വിഷ്ണാവവൃജിതാവൃക്തേ സുതസ്തപഷ്ടമി സാമഥേ. ന൨

മുഖാഭിഷിക്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മാജാപിന്റെയും ക്ഷത്രിയ
ന്റെയും പേര്. ജുതഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) സ്രീകളുടെ തിണ്ടാരിക്കര
യുടെയും വസന്താദികളുടെയും പേര്. അജിതഃ (അ-പു-പ്ര-
ഏ) വിഷ്ണുവിന്റെയും ജയിക്കപ്പെടാത്തവന്റെയും പേര്. അവൃ
ക്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിഷ്ണുവിന്റെയും പരമേശ്വരന്റെയും
പേര്. (അവൃക്തശ്ലോകമേ വിഷ്ണാവവൃക്തം മഹാഭാടികേ ആത്മ
സൂചിസ്യാദവൃക്ത മസ്ഫുടേതപദിധേയവൽ) എന്നു കോശാ
നമമുണ്ടു്. സുതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശില്പികളിലൊത്തതന്റെയും
തേർതെളിക്കുന്നവന്റെയും പേര്.

വൃക്തഃ പ്രാജ്ഞാപി ദാഷ്ടാന്താവൃക്തേ ശാസ്ത്രനിദർശനേ
ക്ഷാന്താസ്യാൽ സാമഥേ ചാസേവ ക്ഷത്രിയായാഞ്ച ശുഭഭജേ.

വൃക്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിദ്യാനായിരിക്കുന്നവന്റെയും സ്പ
ഷ്ടമായുള്ളതിന്റെയും പേര്. ദാഷ്ടാന്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തക്കാടി
ശാസ്ത്രത്തിന്റെയും ഉദാഹരണത്തിന്റെയും പേര്. ക്ഷാന്താ (ഭൃ-
പു-പ്ര-ഏ) തേർതെളിക്കുന്നവന്റെയും വാതിൽകാക്കുന്നവന്റെ
യും ക്ഷത്രിയസ്രീയിൽ ശുഭഭജനിച്ചവന്റെയും പേര്.

വൃത്താന്തസ്ത്യാൽ പ്രകരണേ പ്രകാമേ കാത്സന്യവാന്തയോ
ആനന്തസ്താമേ നൃത്തസ്ഥാനനീവൃദിശേഷയോഃ. ന൩

വൃത്താന്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രകൃതത്തിന്റെയും വിശേഷ
ത്തിന്റെയും സാകല്യത്തിന്റെയും ജനശ്രുതിയുടെയും പേര്. ആ
നന്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) യുദ്ധത്തിന്റെയും നൃത്തസ്ഥലത്തിന്റെ
യും ദേശവിശേഷത്തിന്റെയും പേര്.

കൃതാന്തോ യമസിലാന്തദൈവാകശലകമ്മസു
ശ്ലോഷാദി മസരക്താദി മഹാഭൂതാനി തൽഗുണാഃ. ന൪

ഇന്ദ്രിയാണ്യശ്ശവികൃതിശ്ശബ്ദയോനിശ്ച ധാതവഃ
കക്ഷ്യാന്തരേടപി ശുദ്ധാന്തോ നൃപസ്യാസർവ്വഭോഗചരേ.

കൃതാന്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അന്തകൻറെയും ഇന്നതു ഇന്ന
പ്രകാരമെന്നുള്ള ശാസ്ത്രീയസ്ഥിതിയുടെയും പ്രാഗ്ജന്മകൃതകർമ്മ
ത്തിൻറെയും അമംഗലകർമ്മത്തിൻറെയും പേർ. ധാതുഃ (ഉ-പു-പ്ര-
ഏ) കഥപിത്താദിയുടെയും രസരക്തമാംസാദികളുടെയും പൃഥ്വിപു
ഷ്പജോവായപാകാശങ്ങളുടെയും അതുകളുടെ ഗുണങ്ങളായ ഗന്ധ
രസരൂപസ്വർശരബ്ദങ്ങളുടെയും ചക്ഷുരാദികളായ ഇന്ദ്രിയങ്ങളുടെ
യും ശിലാവികാരങ്ങളായ മനയോല മുതലായതുകളുടെയും ഭൂസ
ത്തായാമിത്യാദിവ്യാകരണശാസ്ത്രവാക്യങ്ങളിൽ അന്തർവിച്ഛിന്യായ
ഭൂ-ഏഡവൃദ്ധ ഇത്യാദി ശബ്ദങ്ങളുടെയുംപേർ. ശുദ്ധാന്തഃ (അ-പു-
പ്ര-ഏ) എല്ലാവർക്കും പ്രവേശിച്ചുകൂടാത്തതായ രാജസ്ഥലവിരോ
ധത്തിൻറെ പേർ. രാജസ്മികർ വസിക്കുന്ന ഗൃഹത്തിൻറെ
പേർ എന്നു സാരം. അപിശബ്ദംകൂടെ ഉണ്ടാകയാൽ അവിടെ
വസിക്കുന്ന രാജസ്മികളുടെയും പേർ എന്നു ധരിച്ചുകൊൾക.

കാസ്യഃസാമർത്ഥ്യയോശ്ശക്തിമൂർത്തിഃ കാഠിന്യകായയോഃ

വിസ്താരവല്യോർവ്രതതിവസതീരാത്രിവേശ്വരനാഃ. അ

ശക്തിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) വേലെന്നപോലാട്ടുകുടിയ ആയ
ധത്തിൻറെയും സാമർത്ഥ്യത്തിൻറെയും പേർ. മൂർത്തിഃ (ഇ-സ്മീ-
പ്ര-ഏ) കാഠിന്യത്തിൻറെയും ശരീരത്തിൻറെയും പേർ. വ്രതതിഃ
(ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) വിസ്താരത്തിൻറെയും വള്ളിയുടെയും പേർ. വി
സ്താരവല്യോർവ്രതതിഃ എന്നും പാഠമുണ്ടു്. വസതിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-
ഏ) രാത്രിയുടെയും ഗൃഹത്തിൻറെയും പേർ.

ക്ഷയായുര്യോരപചിതിസ്സാതിർദ്ദാനാവസാനയോഃ

ആത്മീഃ പീഡാധനുഷ്ഠോട്യാജ്ജാതിസ്സാമാന്യജന്മനാഃ.

അപചിതിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ക്ഷയത്തിൻറെയും പൂജയു
ടെയും പേർ. സാതിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ദാനത്തിൻറെയും അവ
സാനത്തിൻറെയും പേർ. ആത്മീഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പീഡയുടെ
യും വില്ലിൻറെ അഗ്രഭാഗത്തിൻറെയും പേർ. (ആത്മീഃപീഡാധ
നുഷ്ഠോട്യാ എന്നും പാഠമുണ്ടു്.) ജാതിഃ (ഇ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) തക്ക
ശാസ്ത്രപ്രസിദ്ധമായ സാമാന്യത്തിൻറെയും ജനനത്തിൻറെയും
പേർ.

പ്രചാരസ്വരൂപോഽതീതിർവിംശപ്രവാസയോഃ

ഉദയോദധിഗത പ്രാപ്തിസ്ത്രേതാത്പരനിരൂപേയേഗേ. നൽ

കീതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) ലോകാചാരത്തിന്റെയും ഒഴുക്കിന്റെയും പേർ. ഇതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) അതിവൃഷ്ടി മുതലായ അപത്തുകളുടെയും വീടുവെടിഞ്ഞുള്ള യാത്രയുടെയും പേർ. പ്രാപ്തിഃ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) ഉൽപ്പത്തിയുടെയും ലാഭത്തിന്റെയും പേർ. ത്രേതാ (അ-സ്രീ-പ-ഏ) ദക്ഷിണാഗ്നി ഗാർഹപത്യം അഥവനീയം എന്ന ഈ മൂന്നഗ്നികളുടേയും ചതുർയുഗങ്ങളിൽ ഉണ്ടാകുന്നതിന്റെയും പേർ.

വിന്നാഭേദേപി മഹതീ ഭൂതിഭ്സ്മനി സമ്പദി
നദീനഗജ്ജ്യാന്നാഗാനാം ഭോഗവത്വമസംഗതേ.

നംഗേ സഭായാം സമിതിഃ ക്ഷയവാസാവപിക്ഷിതിഃ
മദ്ധ്യമച്ഛിശ്വ ശസ്ത്രഞ്ച വഹ്നിജപാലാ ച ഹേതയഃ. ഐ

മഹതീ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) നാമകന്റെ വിണയുടേയും മഹത്വമുള്ളവളുടേയും പേർ. ഭൂതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) ഭൂസൂത്തിന്റെയും സമ്പത്തിന്റെയും പേർ. ഇപ്പറഞ്ഞതു ഭൂതിഭൂസൂങ്ങളുടെ ഭേദത്തെ അർത്ഥിക്കാതെയാകുന്നു എന്ന് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. ഭോഗവതീ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) നാഗങ്ങളുടെ നദിയുടേയും നഗമിയുടേയും പേർ. സമിതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) യുദ്ധത്തിന്റെയും സംഭോഗത്തിന്റെയും സഭയുടെയും പേർ. ക്ഷിതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) ക്ഷയത്തിന്റെയും ഇരിപ്പിടത്തിന്റെയും ഭൂമിയുടെയും പേർ. ഹേതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) സൂര്യശ്മിയുടേയും യുദ്ധത്തിന്റെയും അഗ്നിജപാലയുടേയും പേർ.

ജഗതി ജഗതി പ്ലുഷോ വിശേഷേപി ക്ഷിതാവപി
പങ്ക്തിശ്ചരഭോപി ദശമം സ്വാൽ പ്രഭാവേപി ചായതിഃ.

ജഗതീ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) ലോകത്തിന്റെയും പാദത്തിന്നു പന്ത്രണ്ടു ക്ഷമമായ ചരഭസ്സിന്റെയും ഭൂമിയുടെയും ജനത്തിന്റെയും പേർ. പങ്ക്തിഃ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) പത്താമത്തെ ചരഭസ്സിന്റെയും പത്തു എന്ന സംഖ്യയുടെയും പേർ. അയതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ-ഏ) പ്രഭാവത്തിന്റെയും ഉത്തമകാലത്തിന്റെയും പേർ. നീളം സംയമം ഇത്യാദികൾക്കും ആയതി എന്ന വ്യവഹാരമുണ്ടു്.

പത്തിർഗ്ഗതൗ ച മുഖേന പക്ഷിതിഃ പക്ഷഭേദയോഃ
പ്രകൃതിജ്യാനിമിംഗേ ച കൈശികൃദ്യാചുത്തയഃ.

പത്തിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗമനത്തിന്റെയും സേനാവിശേഷത്തിന്റെയും പേര്. പക്ഷതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പ്രതിപദമെന്ന് തിഥിയുടെയും ചിറകിൻമൂലത്തിന്റെയും പേര്. പ്രകൃതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര ഏ) യോനിയുടെയും ലിംഗത്തിന്റെയും സ്വഭാവത്തിന്റെയും രാജ്യാംഗങ്ങളുടെയും ഉപാദാനകാരണത്തിന്റെയും പേര്. വൃത്തിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നാട്യോപയോഗിനികളായ കൈശികീ ആരഭടീ ഭാമതീ സാത്പതീ എന്ന ഈ നാലിന്റെയും ജീവസാധനത്തിന്റെയും സുഗ്രവിവരണ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെയും പേര്.

സികതാസ്തപ്തവാല്യകാപി വേദേശ്രവസി ച ശ്രുതിഃ
വനിതാജനിതാത്യത്മാൻമാഗായാഞ്ച യോഷതി.

സികതാഃ (ആ-സ്രീ-പ്ര-ബ) ഏകവചനദ്രിച്ഛനങ്ങൾ ഇതിന്നു ഇല്ലെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക. മണലിന്റെയും മണലോടുകൂടിയ ദേശത്തിന്റെയും പേര്. ശ്രുതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വേദത്തിന്റെയും ചെവിയുടെയും പേര്. വനിതാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഏറ്റവും അനുരഞ്ജിപ്പിക്കപ്പെട്ടവളായ സ്ത്രീയുടേയും മറ്റുള്ള സ്ത്രീകളുടേയും പേര്.

ഗുപ്തീഃ ക്ഷിതിവൃദാസേപി ഗുതിച്ഛാമണയൈര്യയോഃ

ബൃഹതീ ക്ഷുദ്രവാന്താകീ ക്ലുദോഭേദേ മഹദ്യപി. ഒ

ഗുപ്തീഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ക്ഷിതിവൃദാസത്തിന്റെ പേര്. ക്ഷിതിവൃദാസേ എന്നതിന്നു ഭൂവിവരമെന്നു ടീകയിലെ വിവരണമാകുന്നു. ഭൂവിവരം=ഭൂമിയുടെ സൂചിരം. ക്ഷിതേരൽഖനനേ എന്നു സൂത്രിയുടെ മതമാകുന്നു. ക്ഷിതി=ഭൂമി. ഉൽഖനനം=കുഴിക്ക എന്ന ക്രിയാ. (ഭൂമികുഴിക്ക എന്നർത്ഥം) നിലമാളികയത്രെ ക്ഷിതിവൃദാസമെന്നു തമിഴ്ക്കത്തു കണ്ടാൽ തോന്നുന്നതുമാകുന്നു. അപിശബ്ദമുണ്ടാകയാൽ കാരാഗ്രഹം മുതലായതുകൾക്കും ഗുപ്തീ എന്നു പേരുണ്ട് എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ഗുപ്തീഃ കാരാഗ്രഹേ പ്രോക്താ ഭൂഗതേ ലക്ഷണേധമേ എന്നു കോശാന്തമുണ്ട്. ഗുതിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ധരിക്ക എന്ന ക്രിയയുടെയും ധൈര്യത്തിന്റെയും പേര്. ബൃഹതീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചെറുവഴുതിനയുടെയും പാദങ്ങൾക്കു വെതീത് അക്ഷരമായുള്ള ചരദസ്സിന്റെയും മഹത്വമുള്ളവയുടെയും പേര്.

വാശിതാ സ്രീകരേണോപാശ്വ വാത്താ വൃത്തൗ ജനശ്രുതൗ
വാത്തം ഫൽഗുന്യരോഗേ ച ത്രിഷപപ്സു ച ഘൃതാമൃതേ.

വാശിതാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സ്ത്രീയുടെയും പിടിയാനയുടെ

യും ചേർ. വാരിതാ എന്നതു വാക്യധാതുവികർത്തിന്നു സിദ്ധിക്കുന്ന രൂപമാകുന്നു. വാസിതാ എന്നും പാദമുണ്ടു്. സ്രീകരിണോദ്ധ എന്നുമാം. വാരിതമെന്നു നപുംസകമാകയാൽ തിന്തുക്കു കളുടെ ശബ്ദത്തിന്റെ പേരുകളും ചെയ്യും. വാത്താ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ജീവദാനാപായങ്ങളായ കൃഷ്യാദികളുടെയും ലോകവാദത്തിന്റെയും പേർ. വാത്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നിസ്സാരമാകതിന്റെയും മോഹത്താടു കൂടാത്തവരുടെയും പേർ. മോഹത്താടു കൂടാത്തവരുടെ പേരുകൾ വാർ വിശേഷാധീനമാകയാൽ മൂന്നു ലിംഗങ്ങളുമാം. വാത്മമെന്നതു് മോഹാഭാവത്തിന്റെയും ചേരുകമെന്നു ധരിച്ചുകൊൾകയും വേണം. സർവ്വദാനാവാത്മമപേരിമാജൻ എന്നുപ്രയോഗമുണ്ടു്. മോഹാഭാവമെന്ന പദത്തിന്നു ഭേഷമെന്നതിങ്കൽ പര്യവസാനമാകുന്നു. ഐതം അമൃതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം ജലത്തിന്റെ പേരായിട്ടുണ്ടു്. നെയ്തിന്റെയും അമൃതിന്റെയും പേരായിട്ടു് മുൻ പറഞ്ഞതിനെ ച ശബ്ദംകൊണ്ടു സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

കളയെഴുതം രൂപ്യമേമനോന്നിമിത്തം ഫേതുലക്ഷയോഃ ശ്രുതം ശാസ്ത്രാപഗൃതയോർയുഗപത്യാപ്തയോഃ കൃതം. ൧൭

കളയെഴുതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വെള്ളി മുണ്ടയും സ്വർണത്തിന്റെയും പേർ. നിമിത്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കാരണത്തിന്റെയും ശമപ്രയോഗക്കാർ ശമം പ്രയോഗിക്കുമ്പോൾ അതുചെന്നു ഇന്നതിന്മേൽ കൊള്ളുന്നമെന്നു. സങ്കല്പിക്കപ്പെട്ട വസ്തുവിന്റെയും പേർ. മേൽവിവരിച്ചു വസ്തുവിനെ ലാഭിക്കുന്നു പറയുന്നു. നിമിത്താദപാലേഘോഃ എന്നു മാഫപ്രയോഗമുണ്ടു്. ഫേതുലക്ഷണോഃ എന്നു പറിക്കുന്നവർ കാരണത്തിന്റെയും ചിഹ്നത്തിന്റെയും പേരുകൾ എന്നത്രേ സ്തഞ്ചതമായ വിവരണമാകുന്നത് ശ്രുതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശാസ്ത്രത്തിന്റെയും കേട്ടറികപ്പെട്ടതിന്റെയും പേർ കൃതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചതുർയുഗങ്ങളിൽ ആദ്യത്തിന്റെയും മതി എന്നുള്ള അർത്ഥത്തിന്റെയും പേർ.

അത്യാഹിതാം മഹാഭീതിഃ കർമ്മജീവാനപേക്ഷി ച യുക്തേക്ഷ്യാദാവൃതേ ഭൂതം പ്രാണുതീതേ സമേതിഷു. ൧൮

അത്യാഹിതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വലുതായുള്ള ഭയത്തിന്റെയും സാഹസകർമ്മത്തിന്റെയും പേർ. ഭൂതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) യുക്തമായതിന്റെയും പ്രഥിയാദി പഞ്ചകത്തിന്റെയും സത്യത്തിന്റെയും പ്രാണിയുടെയും കഴിഞ്ഞതിന്റെയും പേർ. സദശത്തിന്റെ പേരുകൾ വാർ ത്രിലിംഗമാകുന്നു.

വൃത്തം പദ്യേചമിത്രേ ത്രിഷുപതീതേ ദൃഢനിസ്തലേ
മഹദ്ദാജ്യഞ്ചാവഗീതം ജന്യേ സ്യാദ്ഗർഹിതേ ത്രിഷു. ൫൯
വൃത്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശ്ലോകത്തിന്റെയും ചമിത്രത്തി
ന്റെയും പേര്. കഴിഞ്ഞതിന്റെയും ഉറപ്പുള്ളതിന്റെയും വൃത്താ
കാരമായതിന്റെയും പേമാക്ഷരങ്ങൾ ത്രിലിംഗമാകയും ചെയ്യും.
മഹൽ (ത-ന-പ്ര-ഏ) രാജ്യത്തിന്റെയും വലിയതിന്റെയും
പേര്. അവഗീതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ജനാപവാദത്തിന്റെയും
നിന്ദിതമായതിന്റെയും പേര്. നിന്ദിതാർത്ഥമായാൽ ത്രിലിംഗ
മാകയും ചെയ്യും. ജന്യേ എന്നതിന്നു ജനാപചാദേ എന്നു ടീ
കയിൽ വിവരണമുണ്ട്. യുദ്ധത്തിന്റെ പേര് എന്നു മതാദതമ
വുമുണ്ട്.

ശ്ലോകം തുല്യേപി മജതം ഹേമനിരൂപ്യ സിതേ ത്രിഷു
ത്രിഷുപതോ ജഗദിംഗേപി മക്തം നീല്യാദിമാഗി ച. ൮൦

ശ്ലോകം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വെള്ളിയുടെയും വെള്ളത്തു വസ്തു
വിന്റെയും പേര്. മജതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സ്വർണ്ണത്തിന്റെയും
വെള്ളിയുടെയും പേര്. വെള്ളത്തു വസ്തുവിന്റെ പേമാക്ഷരങ്ങൾ
മൂന്നു ലിംഗങ്ങളുമുണ്ട്. ത്രിഷുപതഃ എന്നതിന്നു ഇവിടെനിന്നു തുട
ങ്ങി താൻതങ്ങളുടെ അറസ്സാനംപരെ പറകപ്പെടുന്ന ശബ്ദങ്ങൾ
ത്രിലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നത്ഥം. ജഗൽ (ത-ന-പ്ര-ഏ) ഗമിക്ക
ുന്നതിന്റെയും ലോകത്തിന്റെയും പേര്. മക്തം (അ-ന-പ്ര-ഏ)
അമരി മുതലായതുകൊണ്ടു ചായം പിടിപ്പിച്ചു വസ്ത്രാദികളുടെയും
ചുവന്ന വസ്തുവിന്റെയും അനുരാഗമുള്ളതിന്റെയും ചോരയുടെ
യും പേര്.

അവദാതസ്സീതേപീതേ ശുഭലേ ബലാജ്ജ്ഞേ സിതേ
യുക്തേതിസംസ്കൃതേ മഷിണ്യഭിനീതോഽഥ സംസ്കൃതം. ൮൧
കൃത്രിമേ ലക്ഷണോപേതേ പുനന്തോനവധാവപി
പ്യാതേ ഹൃദഷ്ടേ പ്രതീഭതാഭിജാതസ്തു കലഭേജു മധേ. ൮൨

അവദാതഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വെള്ളത്തത്തിന്റെയും മഞ്ഞൾ
നിറത്തിലുള്ളതിന്റെയും ശുദ്ധിയുള്ളതിന്റെയും പേര് എന്നു പ
ലതം വ്യാഖ്യാനിച്ചിരിക്കുന്നു. സിലാന്തകൌമുദിയിൽ അവദാ
തശബ്ദം വർണ്ണചാപി അല്പ എന്നും വിശുദ്ധവാചിയാകുന്നുവെ
ന്നും പറഞ്ഞു അവദാനീ എന്നുള്ള അനിഷ്ടരൂപാപത്തിന്മേ വാ
രണം ചെയ്തിട്ട് അവദാതാ എന്നുതന്നെ സ്ത്രീലംഗമായാൽ ഉണ്ടാ
കുന്ന രൂപമെന്നു പറഞ്ഞിട്ടും ഉണ്ട്. അയതുകൊണ്ടു മേല്പറഞ്ഞ
തു പൈശ്ചാരികതയെ അശ്രയിച്ചിട്ടു യത്നപൂർവ്വകമായി നയിക്കേ

ഭക്താകന്ന എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. അഥവാ വ
ണ്ണപാചിതപന്തന്നെ അപഭാതശബ്ദത്തിന്നു മിമിക്കട്ടെ. ആയതു
സ്രീലിംഗമായാൽ അപഭാതാ എന്നുള്ള ഇഷ്ടരൂപസിദ്ധി അജാ
ഭിതപ്രസാദികാരണ നിവഹിക്കപ്പെടത്തക്കതാകുന്നു എന്നുമാം.
സിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കെട്ടപ്പെട്ടതിന്റെയും വെളുത്ത വസ്തുവി
ന്റെയും പേർ. അഭിനീതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) യുക്തമായിട്ടുള്ളതി
ന്റെയും ക്ഷമയോടുകൂടിയവന്റെയും പേർ. സന്ദൃക്തം (അ-
പു-പ്ര-ഏ) ക്രിയകൊണ്ടു നിവൃത്തമായ ഖടാഭിയുടെയും ലക്ഷണ
യുക്തമായ വസ്തുക്കളുടെയും പേർ. അനന്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അ
വധിയോടുകൂടാത്തതിന്റെയും അഭിരോഷന്റെയും പേർ. പ്ര
തീതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രസിദ്ധനായവന്റെയും സമുഷ്ഠനായവ
ന്റെയും പേർ. അഭിജാതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നല്ലകലത്തിൽ ജ
നിച്ചവന്റെയും അറിവുള്ളവന്റെയും പേർ.

വിവിക്തൈപുതവിജ്ഞൈശ്ചർമ്മിതൈശ്ച ധന്യോ ചർമ്മരായശ്ച
ദൈവചാതുപദൈശ്ച ശുക്തൈശ്ച ശിതീധവചമേഖകൈഃ. പന്ത്ര

വിവിക്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശുദ്ധമായുള്ളതിന്റെയും നി
ജ്ജനപ്രദശത്തിന്റെയും പേർ. മുർമ്മിതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മേ-
ഘിച്ചവന്റെയും വലിച്ചതിന്റെയും പേർ. ശുക്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
മുണങ്ങിവസമിരുന്ന കാടിയുടെയും നിഷ്ഠമായുള്ളതിന്റെ
യും പേർ. ശിതീഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) വെളുത്തവസ്തുവിന്റെയും ക
റുത്തവസ്തുവിന്റെയും പേർ.

സത്യസാധൗ വിദ്യമനേ പ്രശസ്തേഭ്യർമ്മിതേ ച സൽ
പുരസ്കൃതഃ പുജിതേമാത്യഭിയുക്തേഽഗ്രതഃ കൃതേ. പതി

സൽ (ത-ന-പ്ര-ഏ) പരമാർത്ഥത്തിന്റെയും നല്ലതിന്റെ
യും ഉള്ളതിന്റെയും ശ്രേഷ്ഠമായിരിക്കുന്നതിന്റെയും പുജിക്കപ്പെ
ടുന്നതിന്റെയും പേർ. പുരസ്കൃതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പുജിക്കപ്പെ
ടുന്നവന്റെയും ശത്രുവാൽ ആക്രമിക്കപ്പെട്ടവന്റെയും മുന്തിവാ
ക്കപ്പെട്ടവന്റെയും പേർ.

നിവാതാവാശ്രയാവാതൈശ്ച ശസ്ത്രാഭ്യേഞ്ച പഞ്ചയജ്ഞൈഃ
ജാതോന്നഭഃ പ്രവൃദ്ധാസ്സപുരസ്കൃതാ ഉത്ഥിതാസ്തപമീ
വൃദ്ധിമൽപ്രോദ്യതോൽപന്നാ അഭ്യന്തര സാദമാർച്ചിതൈശ്ച
അർത്ഥമാഭിധേയയൈവസ്തു പ്രയോജനനിവൃത്തിഷു. പതി

നിവാതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വാസസ്ഥാനത്തിന്റെയും വായു
സഞ്ചാരത്തോടുകൂടാത്ത സ്ഥലത്തിന്റെയും അയുധം കൊണ്ടു പി

ഉക്തവാൻ കഴിയാത്തതായ കവചത്തിന്റെയും പേർ. ഉപ്ലവ്വിതം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജനിച്ചവന്റെയും ഉയർന്നവന്റെയും വലിച്ചവന്റെയും പേർ. ജാതോന്നദ്ധപ്രവൃദ്ധാസ്സപു എന്നും പാഠമുണ്ടു്. ഉത്ഥിതം (അ-പു-പ്ര-ഏ) വലിച്ചതിന്റെയും ഉദ്യോഗത്തോടുകൂടിയവന്റെയും ഉൽപതിച്ചവന്റെയും പേർ. ഉദ്യോഗം = ഉത്സാഹം. ഉൽപതിക്കു = മേൽപ്പോട്ടുപോക. (ഉണ്ടാക എന്നുമാം) ആദിതം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ആദമത്തോടുകൂടിയവന്റെയും ആദിക്കപ്പെട്ടവന്റെയും പേർ. ഇതിതാത്വവർഗ്ഗം.

മാന്യം.

അത്വം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശബ്ദംകൊണ്ടു പറയപ്പെടുന്നതിന്റെയും ധനത്തിന്റെയും തത്വത്തിന്റെയും പ്രയോജനത്തിന്റെയും നിവൃത്തിയുടെയും പേർ.

നിപാനാഗമയോ സ്തീർണ്ണമുചിജ്ജ്വലമേ ഗുരോ
സമത്വസ്രീഷു ശക്തിസ്ഥേ സംബന്ധാത്മഹിതേപിച.

തീർത്ഥം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കിണററിൻസമീപത്തിങ്കലുള്ള നീർത്താട്ടിയുടെയും ശാസ്ത്രത്തിന്റെയും ജ്ഞിതമാൽ സേവിക്കപ്പെട്ട ജലത്തിന്റെയും ഉപാദ്ധ്യായന്റെയും പേർ. (നിപാനാഗമയോസ്തീർണ്ണമെന്നും പാഠമുണ്ടു്.) നിപാനം = ഭേദം. സമത്വം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ത്രിഷു എന്നുണ്ടാകകൊണ്ടു പുല്പിംഗമായി പ്രയാഗിച്ഛ. എങ്കിലും ഇതിന്നു എല്ലാലിംഗങ്ങളുമുണ്ടു് എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും ചെയ്തും. ശക്തിയോടുകൂടിയവന്റെയും അന്യോന്യസംബന്ധമായ അത്വത്തോടുകൂടിയതിന്റെയും അനുകൂലമായിട്ടുള്ളതിന്റെയും പേർ.

ഭൗമീസ്ഥേ ക്ഷീ നാമാഗവ്യമൗ വിമീപദവ്യപി
അസ്ഥാനീ യത്തയോരാസ്ഥാപ്രസ്ഥോടസ്രീസാനു മാനയോഃ.

ഭൗമീസ്ഥഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിഷയങ്ങളിൽനിന്നു നിയമേന നിവൃത്തമായിരിക്കുന്ന മനസ്സോടുകൂടിയവന്റെയും അതിവൃദ്ധന്റെയും പേർ. വിമീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വഴിയുടെയും പാക്കിയുടെയും പേർ. അസ്ഥാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സഭയുടെയും പ്രയത്നത്തിന്റെയും പേർ. പ്രസ്ഥഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകമായിട്ടുമാം. മലച്ചെങ്കുവിന്റെയും ഇടങ്ങഴിയുടെയും പേർ. ഇതിമാത്വവർഗ്ഗം.

ഭാഗം.

അഭിപ്രായവശൈച്ഛാദാപഞ്ചൈ ജീമൂതവത്സരൈ
അപവാദൈരു നിന്ദാജ്ഞേ ദായാദൈ സുതബാസ്യവൈ.

ചരണം (അ-പു-പ്ര-ഏ) അഭിപ്രായത്തിന്റെയും അധീന
ത്തിന്റെയും പേര്. അഞ്ചു (അ-പു-പ്ര-ഏ) മോചത്തിന്റെയും
സംവത്സരത്തിന്റെയും പേര്. അപവാദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നി
ന്ദയുടെയും അജ്ഞയുടെയും പേര്. അപവാദേതു നിന്ദാജ്ഞേ ഏ
നാം പാമുണ്ടു്. ദായാദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പുത്രന്റെയും ബന്ധു
വിന്റെയും പേര്.

പാദാ മശ്വപുരൂപി തുഷ്ടാംശാശ്വന്ദാഗ്നൃക്കാസ്മരോന്ദഃ
നിർവാദോ ജനവാദേപി ശാഭോജംബാളശാപ്തയോഃ.

പാദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മശിയുടെയും കാലിന്റെയും നാലി
ലൊരുഭാഗത്തിന്റെയും പേര്. തുഷ്ടാമശ്വം (ഭ-പു-പ്ര-ഏ) ചന്ദ്ര
ന്റെയും അഗ്നിയുടെയും അഭിത്യന്റെയും പേര്. നിർവാദഃ (അ
പു-പ്ര-ഏ) ജനവാദത്തിന്റെയും നിശ്ചിതമായിരിക്കുന്ന വാദ
ത്തിന്റെയും പേര്. ശാഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചേറിന്റെയും ഇ
ളയപുല്ലിന്റെയും പേര്.

ആമാവേരദിതേ ത്രാതേന്ദ്രാക്രന്ദോ ദാരുണേ മണേ

സ്വാൽ പ്രസാദോഽനുമാഗേപി സുദസ്സുപാദൃജ്ജനേപി ച.

ആക്രന്ദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ആന്തരധ്വനിയുടെയും കരച്ചിലി
ന്റെയും രക്ഷിതാവിന്റെയും ഭയങ്കരമായ യുദ്ധത്തിന്റെയും
പേര്. സാമാവേരദിതേ എന്നുള്ള പാഠത്തെ സ്വീകരിക്കുന്നവർ
സാമാവേരദിതേ എന്നതുകൊണ്ടു ശബ്ദത്തോടുള്ള കമയുന്നതി
ന്റെയും ഇത്യാദി വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു. പ്രസാദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
അനുമാഗത്തിന്റെയും ജലാദികളുടെ തെളിവിന്റെയും കാവ്യഗു
ണവിശേഷത്തിന്റെയും പേര്. പ്രസാദോഽനുഗ്രഹം കാവ്യഗുണ
സ്വാസ്ഥ്യം പ്രസത്തിഷു എന്നുള്ള മേടിനിയോടു സാമ്യം വരേ
ണ്ടതിനായി ഇവിടെ അനുമാഗപദത്തിന്നു അനുഗ്രഹമെന്ന അ
ർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. സ്വാൽപ്രസാദോഽനുമാഗേപി എന്നു
ചിലർ പറിക്കുന്നു. അവിടെ അനുമാഗശബ്ദത്തിന്നു അനുസര
ണമെന്നു് അർത്ഥമാകുന്നു. സുദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പരിപൂർണ്ണ മു
തലായതിന്റെയും വെച്ചുകാമന്റെയും പേര്.

ഗോഷ്ഠാധ്യക്ഷേപി ഗോപിന്ദോ മരേഷ്ഠ്വാരോദവന്ദഃ
പ്രാധാന്യേ രാജലിംഗേ ച വൃഷാംഗേ കക്ഷോഽസ്മിതാം.

ഗോവിന്ദഃ (അ-പു പ്ര-ഏ) ഗോപാലന്റെയും ബ്രഹ്മസ്തി
യുടെയും ശ്രീകൃഷ്ണന്റെയും പേര്. അമോദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സ
ന്തോഷത്തിന്റെയും ഗന്ധവിശേഷത്തിന്റെയും പേര്. മദഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) സന്തോഷത്തിന്റെയും ഗർവ്വത്തിന്റെയും മദജ
ലത്തിന്റെയും ശൂക്രത്തിന്റെയും പേര്. കക്ഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
പ്രധാനമായിട്ടുള്ളതിന്റെയും രാജകീയങ്ങളായ ചരത്രചാരമാടി
കളുടെയും കുളയുടെ അംഗമായ പൂഞ്ഞയുടെയും പേര്. പ്രാധാ
ന്യമെന്നതു സ്വാത്മികച്ചുണ്ടാകുന്നു എന്നു ടീകയിൽ സ്പഷ്ട
മാകുന്നു. കക്ഷശബ്ദം നപുംസകലിംഗമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം.

സ്രീസംവിൽ ജ്ഞാനസംഭാഷാ ക്രിയാകാരാജിനാമസു
ധർമ്മ മഹസ്വപനിഷൽ സ്വാദ്യൈഃ വത്സമേ ശരൽ.

സംവിൽ (ദ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ജ്ഞാനത്തിന്റെയും സംഭാഷണ
ത്തിന്റെയും കർമ്മനിയമത്തിന്റെയും യുദ്ധത്തിന്റെയും പേരി
ന്റെയും പേര്. ഉപനിഷൽ (ദ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ധർമ്മത്തിന്റെയും
വിജനപ്രദേശത്തിന്റെയും പേര്. ശരൽ (ദ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇതു
വിശേഷത്തിന്റെയും സംവത്സരത്തിന്റെയും പേര്.

പദം വ്യവസിതിശ്രാണ സ്ഥാനലക്ഷ്യംശ്രീവസ്തുഷു
ഗോഷ്ടം സേവിതേ മാനേ പ്രതിഷ്ഠാ കൃത്യമാസ്തദം.

പദം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഉത്സാഹത്തിന്റെയും മക്ഷണത്തി
ന്റെയും സ്ഥാനത്തിന്റെയും അടയാളത്തിന്റെയും കാലിന്റെ
യും വസ്തുവിന്റെയും പേര്. (പദം വ്യവസിതിശ്രാണ സ്ഥാനല
ക്ഷ്യംശ്രീവസ്തുഷു) എന്നും പാഠമുണ്ട്. അവിടെ ലക്ഷ്യപദത്തി
ന്നു വ്യാജമെന്നു് അർത്ഥമാകുന്നു. അത്യംബുപാന പ്രവേശ്യ കർത്ത
മന്തജ്ജഡിമ്നഃപ്രതിസംവിധാനം പപുസ്തീരസ്താമപദേനമേ
ഘാ മയുഖമാലാമരവിന്ദബന്ധോഃ എന്ന വ്യാജാത്മത്തിങ്കൽ പ
ദശബ്ദപ്രയോഗമുണ്ട്. അത്രയുമല്ല (പദംസ്ഥാനവിഭക്ത്യന്തേ ശ
ബ്ദോവാക്യൈകവസ്തുനോഃ ത്രാണേപാദേ പാദചിഹ്നവ്യവസാ
യാപദേശയോഃ) എന്നു കോശാന്തരവുമുണ്ട്. ഗോഷ്ടം (അ-ന-
പ്ര-ഏ) പശുക്കളാൽ സേവിക്കപ്പെട്ട ദേശത്തിന്റെയും പശുവി
ന്റെ കളമ്പോളമുള്ളതിന്റെയും പേര്. അസ്തദം (അ-ന-പ്ര-
ഏ) സ്ഥാനത്തിന്റെയും കാര്യത്തിന്റെയും പേര്.

ത്രിഷ്പിഷ്ടമഗ്നൈഃ സ്വാദ്യമുദ്യചാതീക്ഷ്ണകോമളൈഃ
മൃഷാപ്ലാപട്ടനിർഭാഗ്യാ മന്ദാസ്സപൂർഭൈഃ ശരമൈഃ.

പ്രത്യഗാപ്രതിഭയെ വിഭവസുപ്രഗല്ഭയെ വിശാമയെ
 വ്യോമോ വടശ്വന്യഗ്രോധ ഉത്സേധഃ കായ ഉന്നതിഃ. ന്ൻ
 സ്വാദഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ഇഷ്ടമായ വസ്തുവിന്റെയും മധുര
 സമായ വസ്തുവിന്റെയും പേര്. ത്രിഷു എന്ദ്രിയാകയാൽ സ്വാദു
 ശബ്ദം മുതൽ വർഗ്ഗാവസാനംവരെ ഉള്ള ശബ്ദങ്ങൾ ഒക്കെയും ത്രി
 ലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു ധരിച്ചുകൊൾക. മൃദു (ഉ-പു-പ്ര-ഏ)
 തീക്ഷ്ണമല്ലാത്തതിന്റെയും കഠിനമല്ലാത്തതിന്റെയും പേര്.
 മന്ദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മൃദുവന്റെയും അല്പന്റെയും സാമന്യമില്ലാ
 ത്തവന്റെയും ഭാഗ്യമില്ലാത്തവന്റെയും പേര്. ശാമഃ (അ-പു-
 പ്ര-ഏ) ആതനമായുള്ളതിന്റെയും പ്രതിഭയോടു കൂടാത്തവന്റെ
 യും പേര്. ആതനം=പുതിയതു്. പ്രതിഭാ= ബുദ്ധിവിശേഷം.
 വിശാമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അറിവുള്ളവന്റെയും അധികമായ
 ധാർഷ്ട്യത്തോടു കൂടിയവന്റെയും പേര്. ഇതി ഭാഗവദ്വർഗ്ഗം.

ധാന്തഃ.

ന്യഗ്രോധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മാറിന്റെയും പേമാൽമരത്തി
 ന്ന്റെയും പേര്. മാറെന്നതു കയറുമുതലായതിന്റെ അളവികൽ
 ഉപകരിക്കുന്നതാകുന്നു. ഉത്സേധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശരീരത്തിന്റെ
 യും ഉയരത്തിന്റെയും പേര്.

പശ്ചാഹാരശ്ച മാർഗ്ഗശ്ച വിവധൗ വീവധൗ ച തൌ
 പരിധിർയുജ്ഞിതമോശ്ശാലായമുപസൃഷ്ടകേ. ന്ൻ

വിവധഃ വീവധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ധനം മുതലായതിന്റെ
 യും വഴിയുടെയും പേര്. മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ ൨-ം ഭാരത്തി
 ന്റെ പേരുകളായിട്ടും ഭവിക്കും. പരിധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) പ്ലാ
 ശ്ച മുതലായ യജ്ഞതരങ്ങളുടെ ശാഖകൾ മുറിച്ചുണ്ടാക്കുന്ന ചമ
 തക്കോലിന്റെയും പരിവേഷത്തിന്റെയും പേര്.

ബന്ധകം വ്യസനം ചേതഃ പീഡാധിഷ്ഠാനമാധയഃ

സ്പൃസ്തമത്ഥനനീവാകനിയമാശ്ച സമാധയഃ. ന്ൻ

അധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) കുടംബിതനതുവരെ വിശ്വാസത്തി
 നായിക്കൊണ്ടു ചെയ്തുകൊടുത്ത വസ്തുവിന്റെയും ആചത്തിന്റെയും
 മനഃപീഡയുടെയും അധിഷ്ഠാനത്തിന്റെയും പേര്. അധിഷ്ഠാ
 നമെന്നതിനെ അധ്യാസനമെന്നു ടീകയിൽ വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു.
 ആശ്രയിച്ചിട്ടുള്ള ഇതിപ്പു് എന്നു ചിലർ ഭാഷ കാണിച്ചിട്ടുണ്ടു്.
 സമാധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ആക്ഷേപപരിഹാരത്തിന്റെയും വച
 നാഭാവത്തിന്റെയും അംഗീകാരത്തിന്റെയും യമനിയമാദികളും

യ യോഗാംഗങ്ങളിൽപ്പെട്ട് എട്ടാമത്തതിന്റെയും കാവ്യാലങ്കാരവിശേഷത്തിന്റെയും പേർ.

ദോഷാൽപാദേനബന്ധസ്താൽ പ്രകൃത്യാഭിവിനശപരേ
മുഖ്യാനുയായിനിശിശൗ പ്രകൃതസ്യാനുവർത്തനേ. ൧൦൦

അനുബന്ധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദോഷസംഭവത്തിന്റെയും പ്രകൃതിപ്രത്യയാഗമാദികളിൽ ഇത്യാദിയാലോപവിധികൾ ഹേതുവായിട്ട് നിവർത്തിക്കത്തക്കവിധത്തിൽ ചേർക്കപ്പെട്ടവയായ ശബ്ദവിശേഷങ്ങളുടേയും പിതാവു മുതലായവരെ അനുസരിക്കുന്ന ശിശുവിന്റെയും തുടങ്ങിയതിന്റെ അനുവൃത്തിയുടെയും പേർ. അനുവൃത്തി=നിവൃത്തിയില്ലായ്മ. വിട്ടുപോകാത്തവിധത്തിലുള്ള സ്ഥിതി എന്നു സാരമാകുന്നു.

വിധുർവിജ്ഞൗ ചരൂമസി പരിച്ഛേദേബിലേടവധിഃ
വിധിർവിധാനേ ദൈവേപി പ്രണിധിഃ പ്രാർത്ഥനേ ചരേ.

വിധുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) വിജ്ഞവിന്റെയും ചരൂന്റെയും പേർ. അപധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) മർദ്ദാദയുടെയും ഭൂമിയിലുള്ള മടകളുടെയും പേർ. വിധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ചെയ്ത എന്ന ക്രിയയുടെയും ശുഭകർമ്മത്തിന്റെയും ബ്രഹ്മാവിന്റെയും പ്രകാരത്തിന്റെയും പ്രവർത്തനയുടെയും പേർ. പ്രണിധിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രാർത്ഥനയുടേയും ചേഷ്ടാമാറി നടക്കുന്നവന്റെയും പേർ.

ബുധപുലയൗ പണ്ഡിതേപി സ്തസ്യസ്തമുദയേപി ച
ദേശേ നടചിഃശേഷബുധൗ സിന്ധുനാ സമിതിസ്ത്രിയാം.

ബുധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിദ്വാന്റെയും നവഗ്രഹങ്ങളിൽ നാലാമത്തെ ഗ്രഹത്തിന്റെയും പേർ. പുലയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിദ്വാന്റെയും വയോധികന്റെയും പേർ. ബുധപുലയൗ പണ്ഡിതേപി എന്നു പാഠമായാൽ ബുധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിദ്വാന്റെയും ബുധമുനിയുടെയും പേർ എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ശേഷം മുൻപറഞ്ഞപ്രകാരംതന്നെ സ്തസ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സമൃദ്ധത്തിന്റെയും പ്രകാശത്തിന്റെയും ചുമലിന്റെയും ശമിതത്തിന്റെയും വൃദ്ധം മുതലായവയുടെയും പേർ. സ്തസ്യഃ പ്രകാശേധകായേസേചിജ്ഞാനാദിഷു പഞ്ചസു നൂപേസമൃദ്ധേവ്യഥേച എന്നു കോശാന്തമവ്യുത്ഭുതം. ചിജ്ഞാനാദിപഞ്ചകമായത്—ചിജ്ഞാനം, വേദന, രൂപം, സംജ്ഞാ, സംസ്കാരം ഇവയാകുന്നു. മേൽപറഞ്ഞതു കൾക്കു സ്തസ്യങ്ങളെന്നു ബൈബിൾഭാഷ്യത്തിൽ വ്യവഹാരമുണ്ടു്. ചിജ്ഞാനസ്തസ്യം വേദനാസ്തസ്മിത്യാദി

വിജ്ഞാനസ്തന്ധാദികളുടെ സ്വരൂപങ്ങൾ ബുദ്ധാഗമം മുതലായ ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽനിന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയുംചേണം. സിന്ധു (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ദേശവിശേഷത്തിന്റെയും നടവിശേഷത്തിന്റെയും സമുദ്രത്തിന്റെയും പേർ. നദിയുടെപേരാകുമ്പോൾ സ്രീലിംഗമാകയും ചെയ്യും.

വിധാവിധൗ പ്രകാരേ ച സാധുരമ്യേപി ച ത്രിഷു വയുജ്ജായാ സന്ദേഷാ സ്രീ ച സുധാലേഖപാടമൃതം സന്ദഹി.

വിധാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വിധിയുടെയും പ്രകാരത്തിന്റെയും പേർ. സാധു (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ത്രിലിംഗമാകുന്നു. മനോഹരമായ വസ്തുവിന്റെയും സജ്ജനത്തിന്റെയും പേർ. വയു (ഉ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഭായ്യയുടെയും പുത്രഭായ്യയുടെയും സ്രീയുടെയും പേർ. സുധാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കമ്മായത്തിന്റെയും അമൃതത്തിന്റെയും കള്ളിയുടെയും പേർ.

സന്ധാ പ്രതിജ്ഞാ മയ്യാദാ ശുദ്ധാ സപ്രത്യയഃ സ്പൃഹാ മധു മദ്യേ പുഷ്പാസേ ക്ഷൗരോപ്യന്ധം കമസ്യപി. ൧൦൪

സന്ധാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പ്രതിജ്ഞയുടെയും മയ്യാദയുടെയും പേർ. ശുദ്ധാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ആദരത്തിന്റെയും ഇച്ഛയുടെയും പേർ. മധു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) മദ്യത്തിന്റെയും പൂന്തേനിന്റെയും തേനിന്റെയും പേർ. പുഷ്പിംഗമായാൽ വസന്തത്തിന്റെ പേരാകയും ചെയ്യും. അന്ധം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇരുട്ടിന്റെയും തിമിമെന്ന നേത്രരോഗത്തിന്റെയും പേർ കണ്ണു കാണാത്തവരെ പറയുമ്പോൾ വിശേഷ്യായിനത ഫേതുവായിട്ടു മൂന്നു ലിംഗങ്ങളും സംഭവിക്കാം. (അന്ധം നപുംസകം ധ്യാനേ തിമിമാച്ഛേദഗാമയേ ദൃഷ്ടിഹീനേ വിശേഷ്യാനുരോധാദേഷ ഭവേന്ത്രിഷു) എന്നു കോശാന്തരവുമുണ്ടു്.

അഥത്രിഷു സമൂന്നലൗ പണ്ഡിതമന്യഗർവ്വിതൗ ബ്രഹ്മബന്ധുരധികേഷേപേ നിർദ്ദേശമാപഖംബിതം ൧൦൫
അവിദ്മരോപ്യവഷ്ടബ്ധഃ പ്രസിദ്ധൗ ഖ്യാതഭൂവിതൗ സൂര്യവഹ്നീ ചിത്രകാന്ത ഭാന്ത രശ്മിദിപാകരൌ. ൧൦൬

അഥത്രിഷു എന്നതിന്നു് ഇനി വർഗ്ഗാവസാനംവരെ ഉള്ള ശബ്ദങ്ങൾ ക്ഷൈയം ത്രിലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു സാരമാകുന്നു. സമൂന്നലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തന്നെ താൻതന്നെ വിദ്വാനെന്ന് വിചാരിക്കുന്നവന്റെയും ഗർവ്വമുള്ളവന്റെയും പേർ. ബ്രഹ്മബന്ധു (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) കർമ്മഹീനനായിരിക്കുന്ന ബ്രാഹ്മണന്റെയും ദേവ

ഷം മേന്മയായിട്ട് പേർ പറയാത്തവന്റെയും പേർ. അവസ്ഥ
ബ്ധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അശ്രയിച്ചവന്റെയും സമീപസ്ഥന്റെ
യും പേർ. പ്രസിദ്ധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രസിദ്ധിയുള്ളവന്റെയും
അവകരിക്കപ്പെട്ടവന്റെയും പേർ. ഇതി ധാന്തവർഗ്ഗഃ.

നാനാത്വം.

ചിത്രഭാസഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ആഭിമുഖ്യന്റെയും അഗ്നിയുടെയും
പേർ. ഭാസഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) രശ്മിയുടെയും ആഭിമുഖ്യന്റെയും പേർ.
ഭൂതാത്മാനൗ ധാതുഭേദമൗ മുഖ്യാനീചൗ പൃഥഗ്ജനൗ
ഗ്രാവാണൗ ശൈലപാഷാണൗ പത്രിണൗ ശരപക്ഷിണൗ.

ഭൂതാത്മാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ബ്രഹ്മാചിന്റെയും ശരീരത്തി
ന്റെയും പേർ. പൃഥഗ്ജനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അജ്ഞാനിയുടെ
യും അധമന്റെയും പേർ. ഗ്രാവാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) പശുതത്തി
ന്റെയും കല്ലിന്റെയും പേർ. പത്രി (ന-പു-പ്ര-ഏ) ശരത്തി
ന്റെയും പക്ഷിയുടെയും പേർ.

തരുശൈലൗ ശിഖരിണൗ ശിഖിണൗ വഹ്നിബഹ്നിണൗ
പ്രതിയന്താവുഭൗ ലിപ്ലോപഗ്രഹാവഥ സാദിണൗ. ൧൦൮

ദൈൗസാമിഹയാഭൗമൗ വാജിനോരോപഷ്പപക്ഷിണഃ
കുലേപ്യഭിജനോ ജന്മഭൂമ്യാമപൃഥ ഹായനാഃ. ൧൦൯

വഹ്നാച്ചീർപ്രീഹിഭോസ്സ പുശ്വന്ദ്രാഗൃക്കാ വിരോചനാഃ
ക്ലേശോപി വൃജിനോ വിശ്വകർമ്മാർക്കസുരശിപ്ലിനോഃ. ൧൧൦

ശിഖരി (ന-പു-പ്ര-ഏ) വൃക്ഷത്തിന്റെയും പശുതത്തിന്റെ
യും പേർ. ശിഖീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) അഗ്നിയുടെയും മന്ത്രിവിന്റെ
യും പേർ. പ്രതിയന്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വാണരയുടേയും അനു
കൂലനയത്തിന്റേയും പേർ. അനുകൂലനയം=അനുകൂല്യത്തെ ഉ
ണ്ടാക്കുക എന്ന ക്രിയ സാദീ (ന-പു-പ്ര-ഏ) തേർ തെളിക്കുന്ന
വന്റെയും കുതിരപ്പറ്റത്തു കരേറിയവന്റെയും പേർ. വാജീ (ന-പു-
പ്ര-ഏ) കുതിരയുടെയും ശരത്തിന്റെയും പക്ഷിയുടെയും പേർ.
അഭിജനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വംശത്തിന്റെയും ജന്മഭൂമിയുടെയും
പേർ. അപിശബ്ദം പറക്കപ്പെട്ടവയെ ഒഴിച്ചു പേരെ ഉള്ള അ
ത്ഥങ്ങളുടെ സമുച്ചയത്തിനായിക്കൊണ്ടാകയാൽ വംശമുഖ്യനായ
വന്റെയും കീർത്തിയുടെയും ജ്ഞാനത്തിന്റെയും സൗന്ദര്യത്തി
ന്റെയും സൗഭാഗ്യത്തിന്റെയും ഭാഗ്യാതിശയത്തിന്റെയും കുല
ചിഹ്നത്തിന്റെയും പേരായിട്ട് ഭവിക്കുമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക.
(ഇഷ്ടതേഭിജനഃകുലേ കുലചിഹ്നകുലഖ്യാതയേശോജനനഭൂമി

ഷ്ട ഭാഗ്യോൽക്കർഷ്ടം സൗഭാഗ്യജ്ഞാനസൗന്ദര്യയോരപി) എന്നു ശബ്ദവൃഹതരംഗിണിയിലുണ്ട്. ജനഭൂമാവച്യമെന്നും പറയുന്നു. ഹായനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സംവത്സരത്തിന്റേയും മശിയുടേയും ധാന്യവിശേഷത്തിന്റേയും പേര്. റിമോചനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചന്ദ്രന്റേയും അഗ്നിയുടേയും ആദിത്യന്റേയും പേര്. വൃജിനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ക്ലേശത്തിന്റെ പേര്. നപുംസകലിംഗമായാൽ പാവത്തിന്റെ പേരായും ചെയ്യും. വിശ്വപക്ഷം (ന-പു-പ്ര-ഏ) ആദിത്യന്റേയും ദേവശിഷ്ടിയുടെയും പേര്.

ആത്മാ യത്തോ ഗൃതിർബുദ്ധിസ്സപദാവോ ബ്രഹ്മവർഷ ച ശക്രേ ഫാതുക്മത്തേഭേ വർഷകാബ്ദോ ഫനാഫിനഃ. ൧൧൧

ആത്മാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) പ്രയത്നത്തിന്റെയും ധൈര്യത്തിന്റെയും ബുദ്ധിയുടെയും സ്വഭാവത്തിന്റെയും ബ്രഹ്മത്തിന്റെയും ശരീരത്തിന്റെയും പേര്. ച ശബ്ദമുണ്ടാകുകയുണ്ട് (ആത്മാകളേബന്ധത്തേസ്വഭാവപരമാത്മനി ചിത്തേയ്യതൗ ച ബുദ്ധൌ ച പരവ്യാവർത്തനപിച) എന്നുള്ള ധർമ്മിയേയും (ആത്മാംഗജനനിബ്രഹ്മബുന്ധത്തിന്ദ്രിയഭേദമായാഃ ചിത്തേബുദ്ധൌ സ്വഭാവേ ച പ്രയത്തോച ഗൃതാവപി) എന്നുള്ള ശബ്ദവൃഹതരംഗിണിയേയും അനുസരിച്ച് ചിത്തം മുതലായ അത്മാന്തരങ്ങളുമിതിന്നുണ്ടെന്ന് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. ഫനാഫിനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇന്ദ്രന്റെയും കൊല്ലുന്ന മത്സരജന്മത്തിന്റെയും വർഷിക്കുന്ന മേഘത്തിന്റെയും പേര്. ശക്രഫാതുക്മത്തേഭേ വർഷകാബ്ദോ ഫനാഫിനഃ എന്നും പറയുന്നു.

ഫനോ മേഘേ മൂർത്തിഗുണേ ത്രിഷു മൂർത്തേ നിമന്തരേ അഭിമാനോത്ഥാദിദൃച്ഛേ ജ്ഞാനേ പ്രണയഹിംസയോഃ. ൧൧൨

ഫനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മേഘത്തിന്റെയും കഠിനവൃത്തിന്റെയും കഠിനമായുള്ളതിന്റേയും തിങ്ങിയതിന്റേയും പേര്. കഠിനത്തിന്റേയും തിങ്ങിയതിന്റേയും പേരുകൾവേറെ ത്രിലിംഗമായും ചെയ്യും. അഭിമാനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ധനം മുതലായ തുകകൊണ്ടുണ്ടായ ഗർവ്വത്തിന്റെയും ജ്ഞാനത്തിന്റെയും പ്രാത്ഥനയുടെയും ഹിംസയുടെയും പേര്.

ഇനസ്സൂര്യേ പ്രഭൌ രാജാ കൃഗാംഭക ക്ഷത്രിയേ നൃപേ വാണിന്യൗ നന്തകീഭൂത്യൗ ബ്രഹ്മണ്യോമപി വാഹിനീ. ൧൧൩

ഇനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സൂര്യന്റെയും പ്രഭുവിന്റെയും പേര്. രാജാ (ന-പു-പ്ര-ഏ) ചന്ദ്രന്റേയും ക്ഷത്രിയന്റേയും രാജാ

വിന്റെയും പേർ. (രാജാപുത്രൻ ച നൃപത്തെ ക്ഷത്രിയേ മഃ നീചത്തെ യക്ഷേശഭ്ര ച പുംസിസ്യാൽ) എന്നു മേദിനിയിലുണ്ടാകയാൽ ഇതു യക്ഷന്റെയും ദേവേന്ദ്രന്റെയും പ്രഭുവിന്റെയും പേരായി ഭവിക്കയും ചെയ്യുമെന്നറിവ വാണിനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കൂത്താടുന്നവളുടേയും ഭൃതിയുടേയും പേർ. ചിലർ വാണിന്യേനന്ദാകീമത്തെ എന്നുള്ള പാഠത്തെ കാണിക്കയും കൂത്താടുന്നവളുടേയും മരിച്ചവളുടേയും പേർ എന്നു വ്യാഖ്യാനിക്കയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. (വാണിനീനന്തകീമത്തെ വിദഗ്ദ്ധാവനിതാസു ച) എന്നു മേദിനിയിലുണ്ടാകയാൽ അയതു സാധുതന്നെ എങ്കിലും മഹേശ്വരീകയെ അനുസരിച്ചിട്ടു നന്തകീഭൃത്യേ എന്ന പാഠത്തെ സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും പേണം. വാഹിനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നദിയുടെയും സേനയുടേയും പേർ.

ഹ്രാദിന്യേ വജ്രതഡിത്തെ വന്ദായാമപി കാമിനീ
 തപശ്ചേഹയോമപി തനുസ്സു നാധോ ജിഹ്വീകാപി ച ചമര

ഹ്രാദിനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) വജ്രത്തിന്റെയും മിന്നലിന്റെയും പേർ. കാമിനീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഇത്തിക്കടത്തിന്റെയും വിലാസിനിയായിരിക്കുന്ന സ്രീയുടേയും പേർ. തനുഃ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ശരീരത്തിന്റെയും തപശിന്റെയും പേർ. അപിശബ്ദംകൊണ്ടു അല്പവിമളംഭികളായിരിക്കുന്ന അത്മങ്ങളെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. (തനുക്കായേത ചിസ്രീസു ത്രിഷ്വാല്ലേവിമളേകൃശേ) എന്നു മേദിനിവചനവുമുണ്ട്. സുനാ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ചെറുനാവിന്റെയും വധസ്ഥാനത്തിന്റെയും പേർ. (സ്മരണികാദയസ്സു നാ ഗാർഹസ്ഥ്യമധിഷ്ഠതഃ ധീയന്തേ പ്രത്യഹന്താ ഭിസ്സുസ്തിന്നേനാംസിപഞ്ചഭിഃ) ഇത്യാദികളിലുള്ള സുനാശബ്ദത്തിന്നു വധസ്ഥാനമെന്നത്രേ അർത്ഥമാകുന്നത്.

കൃതുവിസ്താരമേതാമസ്രീ വിതാനം ത്രിഷു തുച്ഛകേ
 മന്ദേമ കേതനം കൃത്യേ കേതാവുപനിമന്ത്രണേ. ചമര

വിതാനം (ഈ-ന-പ്ര-ഏ) (പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം.) യാഗത്തിന്റെയും വിസ്താരത്തിന്റെയും പേർ. ശശശ്രംഗം മുതലായ ശൂന്യപദാത്മത്തിന്റെയും മന്ദന്റെയും പേരാകുമ്പോൾ ത്രിവിംഗമായി ഭവിക്കയും ചെയ്യും. കേതനം (ഈ-ന-പ്ര-ഏ) ചെമ്പുണ്ടത്തിന്റെയും കൊടിമരത്തിന്റെയും മോഃസംവാദത്തിന്റെയും പേർ. മഹസ്സംവാദം=വിജനപ്രദേശത്തിങ്കലിരുന്നിട്ടുള്ള സം

ഭാഷണം. ഇതു ഉപനിമന്ത്രണശബ്ദത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ഉപനിമന്ത്രണശബ്ദത്തിന്നു നിവാസമെന്നർത്ഥമെന്നും ഒരു പക്ഷമുണ്ടു്.

വേദസ്തോത്രം തപോ ബ്രഹ്മ ബ്രഹ്മാ വിപ്രഃ പ്രജാപതിഃ
ഉത്സാഹനേ ച ഹിംസായാം സൂചനേ ചാപി ഗന്ധനം.

ബ്രഹ്മ (ന-ന-പ്ര-ഏ) വേദത്തിന്റെയും ചൈത്ര്യനത്തിന്റെയും തപസ്സിന്റെയും പേർ. ബ്രഹ്മാ (ന-പ്ര-പ്ര-ഏ) ബ്രാഹ്മണന്റെയും സൃഷ്ടികർത്താവിന്റെയും പേർ. ഗന്ധനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഉത്സാഹിപ്പിക്ക എന്നതിന്റെയും ഹിംസയുടേയും ആശയപ്രകാശനത്തിന്റെയും പേർ.

ആതഞ്ചനം പ്രതീവാപജവനാപ്യായനാത്മകം

വ്യഞ്ജനം ലാഞ്ഛനശൂശ്രൂ നിഷ്ഠാനാവയവേഷപപി. കക്ക.

ആതഞ്ചനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പാലിൽ മോരു ചേർക്കുക മുതലായതിന്റെയും വേഗത്തിന്റെയും സന്തോഷിപ്പിക്ക എന്നതിന്റെയും പേർ. വ്യഞ്ജനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അടയാളത്തിന്റെയും മീശയുടെയും കറിയുടെയും ലിംഗയാനികളുടെയും കകാരാദ്യക്ഷരങ്ങളുടെയും പേർ.

സ്വാൽ കൌലീനം ലോകവാദേ യുദ്ധേ പശപഹിപക്ഷിണാം
സ്വാഭുദ്യാനം നിസ്സരണേ വനദേദേ പ്രയോജനേ.

കൌലീനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ലോകവാദത്തിന്റെയും പശുക്കളുടെയും സ്പ്പങ്ങളുടെയും പക്ഷികളുടെയും പാസ്സമുണ്ടു യുദ്ധത്തിന്റെയും പേർ. ഉദ്യാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നിർഗ്ഗമനത്തിന്റെയും പുകാവിന്റെയും പ്രയാജനത്തിന്റെയും പേർ. നിർഗ്ഗമനം=പുറത്തേയ്ക്കുള്ള ഗമനം.

അവകാശേ സ്ഥിതേ സ്ഥാനം ക്രീഡായാമപി ദേവനം

ഉത്ഥാനം ചൈതര്യേ തത്രേ സന്നിവിഷ്ടോദോഗമേപി ച.

സ്ഥാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അവകാശത്തിന്റെയും സ്ഥിതിയുടെയും പേർ. ദേവനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ക്രീഡയുടെയും ജന്മമുതലായതിന്റെയും പേർ. ഉത്ഥാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഉദ്യോഗത്തിന്റെയും കുടുംബകാര്യങ്ങളുടെയും എഴുന്നേല്ക്ക എന്നതിന്റെയും യുദ്ധാഭികളുടെയും പേർ. (ഉത്ഥാനമുദ്യമേതത്രേ ചൈതര്യേഷുസ്തുകേരണ പ്രാംഗണോദോഗമർഷഷ്ടുലഭോഗേപിനദപയോഃ) എന്നുള്ള മേദിനിയെ അനുസരിച്ച് അതാതു് അഭിപാദാർത്ഥങ്ങളെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

വൃത്ഥാനം പ്രതിരോധേ ച വിരോധാചരണേപി ച
മാരണേ മുതസംസ്കാരേ മുതേ ഭൂപ്രയത്നഭാവനേ.
നിവൃത്തനോപകാണാനപ്രജ്യാസു ച സാധനം
നിയുക്താനം ചൈവശുഭലേഭാഭനേ ന്യാസാപ്തണേപി ച.

വൃത്ഥാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) തടവിന്റെയും വിരോധാചാരത്തിന്റെയും സമാധിയിൽനിന്നുള്ള നിവൃത്തിയുടെയും പേർ. സാധനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കൊല്ലുക എന്നതിന്റെയും ശവദാഹാദിയുടെയും ഗമനത്തിന്റെയും ധനത്തിന്റെയും ധനത്തെ ദാനംചെയ്യിപ്പിക്ക എന്നതിന്റെയും ഘടാദിചന്ദ്ര നിർമ്മാണത്തിന്റെയും ഉപായത്തിന്റെയും അനുയാത്രയുടെയും പേർ. നിയുക്താനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പകർത്തുക എന്നതിന്റെയും ദാനത്തിന്റെയും തന്റെ അധീനമാക്കിവെക്കപ്പെട്ടതിനെ തിരികെ കൊടുക്കുക എന്നതിന്റെയും പേർ.

വൃസനം വിപദി ഭൂമൗ ദോഷേ കാമജുകോപജേ
പക്ഷാക്ഷിലോമ്നികിഞ്ചല്ലേ തന്തപാദ്യംശോച്യനീയസി.

വൃസനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ആപത്തിന്റെയും അപായത്തിന്റെയും കാമം ഫേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന സ്ത്രീസേവ ചൂതുകളി നായാട്ട് മദ്യപാനം എന്നു് ഈ നാലുദോഷങ്ങളുടേയും കോപം ഫേതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന വാക്പാഠവും ദണ്ഡപാഠവും അത്ഥമുഷണം എന്ന ഈ മൂന്നുദോഷങ്ങളുടെയും പേർ. സ്ത്രീസേവാദി ഏഴിനെ ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടു സപ്തവൃസനങ്ങൾ എന്നുള്ള വ്യവഹാരം നീതിശാസ്ത്രാദികളിൽ ഏറ്റവും പ്രസിദ്ധമാകുന്നു. (സ്ത്രീമദ്യഗതാഭ്യുതപ്രസക്തിഷ്വപദമ്യതേ ചാക്ഷ്വതേഷ്യശു ഭേദേണ്ഡപാഠേഷു ചാർത്ഥമുഷണേ വിപത്തേനീഷ്ഠലോഭോഗേപാതകാപായയോരപി വൃസനം) എന്നു് കോശാന്തരവുമുണ്ടു്. പക്ഷ (ന-ന-പ്ര-ഏ) നേത്രരോമത്തിന്റെയും പൂവിന്റെ അല്ലിയുടെയും ഏറ്റവും ചെറുതായ രൂപമുതലായവയുടെ അംശത്തിന്റെയും പേർ.

തിഥിദേദേ ക്ഷണേ പദ്യവർത്തനൈര്യുദേധപനി
അകാശ്വഗൃഹേ കൌചീനം ചൈമുനം സംഗതേ മതേ.

പദ്യ (ന-ന-പ്ര-ഏ) വാവിന്റെയും ഉത്സവത്തിന്റെയും പേർ. വർത്ത (ന-ന-പ്ര-ഏ) കണ്ണിന്റെ പോളയുടെയും വഴിയുടെയും പേർ. കൌചീനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പാപത്തിന്റെയും പുരുഷലിംഗത്തിന്റെയും പേർ. കോണകത്തിന്റെയും ചൈമു

നം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഭാഷ്യാദിസംബന്ധത്തിന്റെയും സുമതത്തിന്റെയും പേർ.

പ്രധാനം പരമാത്മാ ധീഃ പ്രജ്ഞാനം ബുദ്ധിചിഹ്നതഃ
പ്രസൂനം പുഷ്പഫലയോന്നിധനം കലനാശയോഃ.

പ്രധാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പരമാത്മാവിന്റെയും ബുദ്ധിയുടെയും പേർ. പ്രജ്ഞാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ബുദ്ധിയുടെയും അടയാളത്തിന്റെയും പേർ. പ്രസൂനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പുഷ്പത്തിന്റെയും ഫലത്തിന്റെയും പേർ. നിധാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കലത്തിന്റെയും നാശത്തിന്റെയും പേർ.

ക്രന്ദനേ രോടനാഹ്വാനേ വർഷ്വദേഹപ്രമാണയോഃ
ഗൃഹദേഹതപിരപ്രഭാവധാമാന്യഥ ചതുഷ്ഠമ. ൧൨൭
സന്നിവേശേ ച സംസ്ഥാനം ലക്ഷ്മിഹിണപ്രധാനയോഃ
ആച്ഛാദനേ സംവിധാനമപവാമണമത്വദേ. ൧൨൮

ക്രന്ദനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കരച്ചിലിന്റെയും വിളിയുടെയും പേർ. വർഷ്വ (ന-ന-പ്ര-ഏ) ശരീരത്തിന്റെയും പരിച്ഛേദത്തിന്റെയും പേർ. ധാമ (ന-ന-പ്ര-ഏ) ഗൃഹത്തിന്റെയും ശരീരത്തിന്റെയും രശ്മിയുടെയും പ്രഭാവത്തിന്റെയും പേർ. സംസ്ഥാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചതുഷ്ഠമത്തിന്റെയും സമീപത്തിന്റെയും പേർ. ചതുഷ്ഠമം=നാലു പെരുവഴികൾ കൂടുന്ന സ്ഥലം. ചതുഷ്ഠമത്തിന്റെയും ഭവയവചിഭാഗത്തിന്റെയും പേർ എന്നും ഒരു പക്ഷമുണ്ട്. ലക്ഷ്മി (ന-ന-പ്ര-ഏ) അടയാളത്തിന്റെയും പ്രധാനത്തിന്റെയും പേർ. ആച്ഛാദനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മറയ്ക്കു എന്നതിന്റെയും വസ്ത്രാദികൾകൊണ്ടു മൂടുക എന്നതിന്റെയും പേർ.

ആരാധനം സാധനേ സ്യാദവാപ്തോഷണേപി ച
അധിഷ്ഠാനം ചക്രപുരപ്രഭാവധ്യാസനേഷപി. ൧൨൯

ആരാധനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നിർമ്മാണത്തിന്റെയും പ്രാപ്തിയുടെയും സന്തോഷിപ്പിക്കു എന്നതിന്റെയും പേർ. അധിഷ്ഠാനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ചക്രത്തിന്റെയും നഗരത്തിന്റെയും പ്രഭാവത്തിന്റെയും ആക്രമിക്കു എന്നതിന്റെയും പേർ. ചക്രമെന്നത് വണ്ടിയ്ക്കോ ആകുന്നതു്. അധ്യാസനശബ്ദത്തിന്റെ അർത്ഥം ആക്രമിക്കു എന്നാകുന്നു. (ബന്ധകം=ചൂസനം=ചേതഃ പീഡാധിഷ്ഠാനമായത്) എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കലും മേൽപറഞ്ഞ അർത്ഥംതന്നെ അധിഷ്ഠാനശബ്ദംകൊണ്ടു വിവക്ഷിതമായിട്ടുള്ളതു എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ബന്ധകമിത്യാദിസ്ഥലത്തിങ്കൽ ആശ്രയിച്ചിട്ടുള്ള

ഇരിപ്പ് എന്നു അധിഷ്ഠാനശബ്ദാത്മത്തെ പറഞ്ഞവർതന്നെ ഇവിടെ അധ്യാസന ശബ്ദത്തിന്നു ആക്രമിക്ക എന്ന അർത്ഥത്തെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അവിടെ ഉള്ള അധിഷ്ഠാനശബ്ദത്തിന്നു അധ്യാസനമെന്നു ടീകാകൃത്യകൾ അർത്ഥത്തെ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. അവിടെത്തെ അധ്യാസനശബ്ദാത്മം ആശ്രയിച്ചിട്ടുള്ള ഇരിപ്പാകുന്നു. ഇവിടെ ആയതു ആക്രമമാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞാൽ ആയതു ആക്രമമായിത്തീരുകയും ചെയ്യുമെന്നു എല്ലാവർക്കും അറിയാമല്ലോ. അവിശബ്ദമുണ്ടാകയാൽ ആസ്പദാദികൾക്കും അധിഷ്ഠാനമെന്നു പേരുണ്ടെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

രതം സ്വജാതിശ്രേഷ്ഠപി വനേ സലിലകാനനേ
തലിനം വിമളേ സ്തോകേ വാചുലിംഗം തഥാത്തമേ.

രതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സ്വജാതിശ്രേഷ്ഠമായുള്ളതിന്റെയും വൈമകുല്ല്യ മുതലായവയുടെയും പേർ. സ്രീരത്നമിത്യാദി സ്ഥലത്തിങ്കൽ സ്വജാതിശ്രേഷ്ഠാത്മകത്വമുണ്ടാകയാൽ സ്രീകളിൽവെച്ചുശ്രേഷ്ഠയായിരിക്കുന്നവർ ഇത്യാദിയായ അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. വനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ജലത്തിന്റെയും അരണ്യത്തിന്റെയും പേർ. തലിനം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അന്തരത്തോടുകൂടിയതിന്റെയും അല്പമായുള്ളതിന്റെയും പേർ. മേൽപറഞ്ഞ അർത്ഥങ്ങളിൽ തലിനശബ്ദം വിശേഷാധീനമാകയാൽ ത്രിലിംഗമാകുന്നു. ഇനി പറക്കപ്പെടുന്ന നാന്തശബ്ദങ്ങളും ത്രിലിംഗങ്ങളാകുന്നു.

സമാനാസ്സൽസമൈകേ സ്യുഃ പിശുനൌ ഖലസുചകൌ
ഹീനസുനാവുനഗർഭഹ്യൌ വേഗിശുരൌ തരസപിനൌ.

സമാനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സജ്ജനത്തിന്റെയും സദൃശന്റെയും ഏകന്റെയും പേർ. പിശുനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദുർജ്ജനത്തിന്റെയും ഏഷണിക്കാമന്റെയും പേർ. ഹീനഃ സുനഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അല്പനായിരിക്കുന്നവന്റെയും നിന്ദ്യനായിരിക്കുന്നവന്റെയും പേർ. തരസപി (ന-പു-പ്ര-ഏ) വേഗമുള്ളവന്റെയും ശുരന്റെയും പേർ.

അഭിവനോഽപരായോഭിഗ്രസ്തവ്യാപട്ഗതാവപി ഹനം
കലാപോ ഭൂഷണേ ഖർവേമ തുണീമേ സംഹാതാവപി.

അഭിവനഃ (അ-പു പ്ര-ഏ) അപരായമുള്ളവന്റെയും ശത്രുവിനാൽ ആക്രമിക്കപ്പെട്ടവന്റെയും ആപത്തിലകപ്പെട്ടവന്റെയും പേർ.

ഇതി നാന്തവർഗ്ഗഃ

പാതഃ

കലാപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ആഭരണത്തിന്റെയും മന്ദിരപ്പീലിയുടെയും അവനാഴിയുടെയും സമൂഹത്തിന്റെയും പേർ.

പരിച്ഛേദ പരീവാപഃ പശ്യുഷ്ഠൗ സലിലസ്ഥിതൌ
ഗോധൂഷ്ഠാഷ്ടപതീഗോപൌ ഹരവിഷ്ണൗ വൃഷാകപീ.

പരീവാപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കൂടാരം മുതലായ ഉപകരണത്തിന്റെയും എല്ലാഭവമുള്ള വിത്തിന്റെ പിതയുടേയും ജലസ്ഥാനത്തിന്റെയും പേർ. ഗോപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പശുപാലന്റെയും തൊഴുത്തുപിചാരക്കാരന്റെയും പേർ. വൃഷാകപിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) ശിവന്റെയും വിഷ്ണുവിന്റെയും പേർ.

ബാഷ്പഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കശിപുതപന്നമാച്ഛാദനം ദ്വയം
തല്പംശയ്യാട്ടഭാരേഷു സ്തംബേപി വിടപാശ്രിയാം.

ബാഷ്പഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ആവിയുടെയും കണ്ണനീമിന്റെയും പേർ. ബാഷ്പമുഷ്ഠാശ്ര എന്നുള്ളപാഠം ടീകാവിരുദ്ധമാകുന്നു. കശിപു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) അന്നത്തിന്റെയും വസ്രത്തിന്റെയും പേർ. തല്പം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കിടക്കയുടെയും മേടയുടെയും ഭാര്യയുടെയും പേർ. വിടപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പുല്ലുറ്റിയുടെയും വിസ്താരത്തിന്റെയും കൊമ്പിന്റെയും പേർ. അശ്രിയാമെന്നതു വിടപശബ്ദത്തോടും തല്പകശിപുശബ്ദത്തോടും സംബന്ധമുള്ളതാണെന്നു ടീകയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾക്കു സ്ത്രീത്വമില്ലെന്നതു മാത്രം ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ബാഷ്പമുഷ്ഠാശ്ര എന്നുള്ള പാഠത്തെ ടീകാകൃത്തുകൾ സമ്മതിക്കുന്നപക്ഷം (സപ്താജംഹസിതം മയാഗൃതിഹരോബാഷ്പസ്തമുക്തസ്തയാ) ഇത്യാദി പ്രയാഗങ്ങളെ അനുസരിച്ചു ബാഷ്പശബ്ദത്തോടും അശ്രിയാമെന്നതിന്റെ സംബന്ധമുണ്ടെന്നു പറയേണ്ടതായിരുന്നു. അപ്രകാരം പറഞ്ഞിട്ടില്ല. അതുനിമിത്തമായിട്ടാകുന്നു ബാഷ്പമുഷ്ഠാശ്ര എന്നുള്ള പാഠം ടീകാവിരുദ്ധമാകുന്നു എന്ന് മുന്പു പറഞ്ഞതെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം. വിടപശബ്ദം വിടരക്ഷണരൂപമായ നിമിത്തത്തോടുകൂടേന്വാൾ വിശേഷ്യായീനമാകയാൽ അതിന്നു സ്ത്രീത്വംകൂടെ ഉണ്ടാകയും ചെയ്യും.

പ്രാപ്തരൂപസുരൂപാഭിരൂപാ ബുധമനാജ്ഞയോഃ

ഭേദേലിംഗാ അമീ കൃന്ദീ വീണാഃദേവ കച്ഛപീ. ഹനന്

പ്രാപ്തരൂപഃ സുരൂപഃ അഭിരൂപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിദ്വാന്റെയും സുന്ദരന്റെയും പേർ. ഭേദേലിംഗാ അമീ എന്നതിൽ

ഈപറക്കപ്പെട്ട മൂന്നു ശബ്ദങ്ങൾ വിശേഷ്യത്തിന്റെ ലിംഗംപോലെ ഇരിക്കുന്ന ലിംഗത്തോടുകൂടിയവകുന്നു എന്നു അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. കച്ഛപീ (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പെണ്ണായുടെയും സമസ്വതിയുടെ വീണയുടെയും പേർ. ഇതിഹാസ്തവർഗ്ഗഃ.

മേഘാന്തഃ.

മവണ്ണ പുംസിദാഹസ്സാൽ കത്സിതേ വാചുലിംഗകഃ ശിഫാ ശിഖായാം സരിതി മാംസികായാഞ്ച മാതരി.

മേഘഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മ എന്നുള്ള അക്ഷരത്തിന്റെയും അധമന്റെയും പേർ. അധമന്റെ പേരുകൾപ്പോൾ ത്രിലിംഗമായി ഭവിക്കയും ചെയ്യും. ശിഫാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) കുട്ടിയുടെയും നടിയുടെയും മാഞ്ചിയുടെയും മാതാവിന്റെയും പേർ.

ശഫം മൂലേ തത്രണാം സ്വാദഗവാദീനാം ഖരേപി ച ഗുഹസ്സാദ്ഗുഹമനേ ബാഹോരലംകാരേ ച കീർത്തിതഃ.

ശഫം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വൃക്ഷമൂലത്തിന്റെയും പശുമുതലായവറ്റിൻകളുന്തിന്റെയും പേർ. ഗുഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പടവണ്ഡത്തിന്റെയും ഹസ്താലംകാരത്തിന്റെയും പേർ. ശിഫാ ശിഖായാമെന്നു തുടങ്ങിക്കൊണ്ടുപോകും മൂലാന്തർഭൂതമല്ലെന്നു ടീകാകൃത്തുകൾ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇതിഹാസ്തവർഗ്ഗഃ.

ബാന്തഃ

അന്തരാഭവസത്ത്വശ്ച ഗന്ധർവ്വോ ദിവ്യനായനേ കഞ്ചനാ വലയേ ശംഖേ ദിജിഹ്വൈശ്ച സർപ്പസുചകൌ.

ഗന്ധർവ്വഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദേഹനാശദേഹാന്തരപ്രാപ്തികളുടെ മധ്യത്തിങ്കൽ വർത്തിക്കുന്ന ജന്തുവത്രേ അന്തരാഭവസത്ത്വമാകുന്നതു്. അപ്രകാരമിരിക്കുന്ന ജന്തുവിന്റെയും അശ്വത്തിന്റെയും ദേവലോകത്തിങ്കൽ പാടുന്നവരായ വിശ്വാവസുതലായവരുടെയും പേർ. അന്തരാഭവസത്ത്വമെന്നതു ഭൂലോകത്തിന്റെയും സ്വർഗ്ഗലോകത്തിന്റെയും ഇടയിൽ വർത്തിക്കുന്ന ജന്തു എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. ഭൂമിയിൽ സഞ്ചരിക്കുന്നവരായ മനുഷ്യരിലും സ്വർഗ്ഗസഞ്ചാരികളായ ദേവന്മാരിലും ചേരാതെ അന്തരീക്ഷമാത്രത്തിങ്കൽ സഞ്ചരിക്കുന്ന പിശാചു വിശേഷമെന്നത്രേ അതിന്റെ സിദ്ധാന്തമാകുന്നതു്. ഗന്ധർവ്വശബ്ദം വാസ്തവ്യത്തിങ്കൽ പറവാൻ യുക്തമാകുന്നു എങ്കിലും ബകാരവകാരങ്ങൾക്കു അഭേദമുണ്ടു് എന്നുള്ള പക്ഷത്തെ അശ്രയിച്ചിട്ടാകുന്നു ബാന്തവർഗ്ഗത്തിങ്കൽ പറഞ്ഞതു് എന്നറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. കഞ്ചഃ (ഉ-

പു-പു-എ) വളയുടെയും ശംഖിന്റെയും പേര്. നാ എന്നതു കൊണ്ട് വലയമെന്നുള്ള അർത്ഥത്തിൽ കംബുശബ്ദം പുല്ലിംഗം തന്നെ എന്നുള്ള നിയമത്തെ കാണിച്ചിരിക്കുന്നു. ശംഖിന്റെ പേരാകുമ്പോൾ പുല്ലിംഗംതന്നെ എന്ന നിയമത്തിൽ താല്പര്യമില്ലെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം. നാ എന്നതു് രണ്ടാമത്തെയും പുംസ്ഥാനിയാമകമാണെങ്കിൽ ശംഖസ്ത്രയാൽ കംബുശബ്ദം സ്ത്രീയെന്നു മുൻപറഞ്ഞതു വിരുദ്ധമാകയും ചെയ്യും. ദ്വിജീഹ്വഃ (അ-പു-പു-എ) സപ്തത്തിന്റെയും ചെവിയിൽ ഉത്ഥിക്കുന്നവന്റെയും പേര്.

പൂർണ്ണാസ്ത്രലിഗ: പ്രാഗാഹ പുണ്ണാഹതേപി പൂർണ്ണാഹൻ
കുന്ദേ ഫലഭൂമിയാനേ: ഡിംഗേ തു ശിശുബാലിഗേ.

പൂർണ്ണ (അ-പ-പ-മു) ത്രിവിംഗമാകുന്നു. കിഴക്കേ ദിക്കിൽ ഭവിച്ചതിന്റെയും ആദിയിൽ ഭവിച്ചതിന്റെയും ചേർ. പൂർണ്ണമായും ബഹുപചനാത്തമായുമിരുന്നാൽ പിതൃപിതാമഹാദികളുടെ പേരായിട്ടും ഭവിക്കും. ഇവിടെ ദ്വിജിഹ്വ പൂർണ്ണശബ്ദങ്ങളെ പറഞ്ഞതും ഗന്ധർവ്വശബ്ദത്തെ പറഞ്ഞതുചോലെതന്നെ.

ഇതി ചൊന്നவർഗ്ഗം.

ഭംഗം.

കുറേ (അ-പു-പ്ര-ഹൃ) കൂടത്തിന്റെയും ഗജശിരസ്സിങ്കലെ മുഴയുടെയും പേര്. (കുറേയെപ്പോലെ മൂലാംശം) എന്നും പറയുണ്ട്. അവിടെ മൂലാംശമെന്നതിന്നു^o ശീതോഭാഗമെന്നു^o അർത്ഥമാകുന്നു. കുറേസ്സുപാൽ കുറേകണ്ണമ്പുസുതേവേശ്വാപതെന്തെപ്പോലെ താഴിത്തേങ്ങിപ്പോയോ എന്നു വിശദമാകുന്നു. ഡിറേ (അ-പു-പ്ര-ഹൃ) ശിശുവിന്റെയും മുൻപന്റെയും പേര്.

സ്കന്ദൻ സ്തംഭാജധീഭാവശംഭു ബ്രഹ്മതീലോചനൻ
കക്ഷിഭൂണാഭകാ ഗർഭാ വിസ്രംഭഃ പ്രണതേപിച. ചലന

സ്കന്ദഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തുണിന്റെയും സ്കന്ദാവസ്ഥയുടേയും പേര്. ശംഭഃ (ഉ പു-പ്ര-ഏ) ബ്രഹ്മാവിന്റെയും പരമേശ്വന്റെയും പേര്. ഗർഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വന്ദനത്തിന്റെയും ഗർഭസ്ഥജന്തുവിന്റെയും ശിശുവിന്റെയും പേര്. വിസ്രംഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശ്രംഗാകപ്രാച്യനയുടെയും വിശ്വാസത്തിന്റെയും ക്രീഡാകലഹത്തിന്റെയും വധത്തിന്റെയും പേര്. (വിസ്രംഭഃകേളികലഹം വിശ്വാസേ പ്രണയേവധേ) എന്ന് കോശാന്തരവുമുണ്ട്.

സ്വാദഭ്യേയംദുഷ്ടഭിഃ പുംസി സ്വാദക്ഷേ ദുഷ്ടഭിഃ സ്ത്രീയാം സ്വാന്മാഹരജനേ ക്ലീബം കുസുംഭം കരകേ പുമാൻ. ചന്ദൻ ദുഷ്ടഭിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) പെരുമ്പറയുടെ പേർ. പകിടക്കരു വിന്റെ പേരാകുമ്പോൾ സ്ത്രീലിംഗമായിഭവിക്കും. കുസുംഭം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കുസുംഭ പുഷ്പത്തിന്റെ പേർ. (സ്വപ്ണ്ണത്തിന്റെ എ നാമം) കിണ്ടിയുടെ പേരാകുമ്പോൾ പുല്ലിംഗമായി ഭവിക്കും.

ക്ഷത്രിയേപി ച നാഭിന്നാ സാഭിർഗ്ഗാപി ച സ്ത്രീയാം സഭാ സംസദി സഭ്യേ ച ത്രിഷപധ്യക്ഷപി വല്ലഭഃ.

നാഭിഃ (ഇ പു-പ്ര ഏ) ക്ഷത്രിയന്റെയും മുഖ്യേന്ദ്രപന്റെയും പേർ. പൊക്കിളിന്റെ പേരാകുമ്പോൾ പുല്ലിംഗമായിട്ടും സ്ത്രീ ലിംഗമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം. മൃഗവിശേഷത്തിന്റെ പേരാകുമ്പോൾ സ്ത്രീലിംഗമായെന്നു ഭവിക്കും. സാഭിഃ (ഇ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) പശുവിന്റെ പേർ. വസന്തത്തിന്റെയും ജാതീഫലത്തിന്റെയും ചമ്പകത്തിന്റെയും പേരാകുമ്പോൾ പുല്ലിംഗമായും സൌര ഭേത്താടുക്കുടിയത്തിന്റെയും മനോഹരമായുള്ളതിന്റെയും പേരാകുമ്പോൾ ത്രിലിംഗമായും സ്വപ്ണ്ണത്തിന്റെയും താമരപ്പൂവിന്റെയും പേരാകുമ്പോൾ നപുംസകമായും ഭവിക്കും. സഭാ (അ-സ്ത്രീ-പ്ര-ഏ) സദസ്സിന്റെയും സദസ്സികൾ വസിക്കുന്നവരുടെയും പേർ. സദസ്സ് = അസ്ഥാനം. വല്ലഭഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അധികാരപുരുഷന്റെയും ഭർത്താവിന്റെയും ഇഷ്ടവസ്തുവിന്റെയും പേർ. ഇതി ഭാഗവദ്ഗ്ഗഃ.

മാന്തഃ.

കിരണപ്രഗ്രഹൌ രശ്മീ കപിഭേകൌ പ്ലവംഗൌ
ഇച്ഛാമനോഭവൌ കാൺമൌ ശൌര്യോദ്യോമൌ പരാക്രമൌ.

രശ്മിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) രശ്മിയുടെയും പിടിക്കയറിന്റെയും പേർ. പ്ലവംഗമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വാനരത്തിന്റെയും തവളയുടെയും പേർ. കാമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇന്ദ്രയുടെയും കാമദേവന്റെയും പേർ. പരാക്രമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശൌര്യത്തിന്റെയും ഉത്സാഹത്തിന്റെയും പേർ.

ധർമ്മഃ പുണ്യയമന്യായസ്വഭാവചാരസാമപാഃ

ഉപായപൂവ് ആരംഭ ഉപധാ ചാപുപക്രമഃ. ചരാച

ധർമ്മഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പുണ്യത്തിന്റെയും അനുകന്റെയും നീതിയുടേയും സ്വഭാവത്തിന്റെയും ആചാരത്തിന്റെയും സോമയാഗത്തെ ചെയ്യുവന്റെയും പേർ. ഉപക്രമഃ (അ-പു-പ്ര-

ഏ) ഉപായജ്ഞാനപൂർവ്വമായിരിക്കുന്ന ആരംഭത്തിന്റെയും അമാത്യശീലചരീക്ഷണത്തിന്റെയും പേർ.

വണീകൃതപഥം പുരം വേദോ നിഗമോ നാഗമോ വണീകൃതനൈഗമോ ദൈവ ബലേ രാമോനീലചാരസിതേ ത്രിഷു.

നിഗമം (അ-പു-പ്ര-ഏ) പീടികത്തൈരവിന്റെയും പട്ടണത്തിന്റെയും വേദത്തിന്റെയും പേർ. നൈഗമം (അ-പു-പ്ര-ഏ) പട്ടണത്തിൽ വസിക്കുന്നവന്റെയും കുളവടക്കാമന്റെയും പേർ. രാമം (അ-പു-പ്ര-ഏ) ബലഭദ്രരുടെ പേർ. കുറുത്തവസ്തുവിന്റെയും മനോഹരമായതിന്റെയും വെളുത്തവസ്തുവിന്റെയും പേരായാൽ സ്രീലിംഗമായി ഭവിക്കും.

ശബ്ദാദിപൂർവ്വോ വൃന്ദേപി ഗ്രാമഃ ക്രാന്തേ ച വിക്രമഃ സ്തോമസ്തോത്രേണാപരേ വൃന്ദേ ജിഹ്മസു കടിലേലസേ.

ശബ്ദാദിപൂർവ്വം ഗ്രാമഃ, ശബ്ദം മുതലായ ശബ്ദങ്ങളാകുന്ന പൂർവ്വങ്ങളോടുകൂടിയതായ ഗ്രാമശബ്ദം സമുഹാത്മത്തേയും പറയുമെന്നർത്ഥം. ശബ്ദഗ്രാമഃ ഇത്യാദി. ശബ്ദഗ്രാമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശബ്ദസമുഹത്തിന്റെ പേർ. ഗുണഗ്രാമഃ ഇത്യാദികൾക്കു ഗുണസമുഹം ഇത്യാദികളായ അർത്ഥങ്ങളെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ശബ്ദാദിപൂർവ്വമാക്കാതെ ഗ്രാമഃ എന്നുതന്നെ പ്രയോഗിച്ചാൽ അയതു് ഉഴരിന്റെയും ഷഡ്ജാദിസ്വരസമുഹത്തിന്റെയും പേരായി ഭവിക്കും. വിക്രമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ആക്രമണത്തിന്റെയും പരാക്രമത്തിന്റെയും പേർ. സ്തോമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സ്തുതിയുടെയും യാഗത്തിന്റെയും സമുഹത്തിന്റെയും പേർ. ജിഹ്മഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കൌടില്യമുള്ളവന്റെയും അലസന്റെയും പേർ.

ഉഷ്ണേപി ഫർമ്മശ്ചേഷ്ടാലംകാരേ ഭ്രാന്തേ ച വിഭ്രമഃ ഗുല്ഫാരുക്ഷസ്തംബസേനാശ്ച ജാമിസ്തപസ്യകലസ്രിയോഃ.

ഫർമ്മഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉഷ്ണത്തിന്റെയും വിയല്പിന്റെയും പേർ. വിഭ്രമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഹാസത്തിന്റെയും ഭ്രാന്തിയുടെയും ശോഭയുടെയും പേർ. സ്തോമഃസ്തോത്രേ ഇത്യാദി പാദമതു ഷ്ടയം പ്രായേണ പുസ്തകങ്ങളിൽ കാണുന്നില്ല. എങ്കിലും ചില ടെത്തു പഠിച്ചവരുണതാകയാൽ അയതു് ചേർത്തിരിക്കുന്നു. ഗുല്ഫഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മോഗവിശേഷത്തിന്റെയും പുല്ലുറിയുടെയും സേനാവിശേഷത്തിന്റെയും പേർ. ജാമിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സഹോദരിയുടെയും കലസ്രീയുടെയും പേർ. പ്രഹരേസംയമേയാ മോയാമിസ്തപസ്യകലസ്രിയോഃ) എന്നും (യാമിഃകലസ്രീസ്വ

സ്രോശം) എന്നും കോശാന്തരങ്ങളുണ്ടാകയാൽ യാമിഃ എന്നു യകാരാദിയായിട്ടുമാം. ജാമിയാമിശബ്ദങ്ങൾ ഈകാരാന്തങ്ങളായിട്ടുമാം.

ക്ഷിതിക്ഷാത്യാഃ ക്ഷമായുക്ത ക്ഷമം ശക്ത ഹിതേ ത്രിഷു ത്രിഷുശ്യാമൈ ഹരിതകൃഷ്ണ ശ്യാമാ സ്യാച്ഛാമിബാ നിശാ.

ക്ഷമാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ഭൂമിയുടേയും ക്ഷാന്തിയുടേയും പേർ. ക്ഷമം (അ-ന-പ്ര-ഏ) യുക്തത്തിന്റെ പേരക്ഷേപാർത്ഥം നപുംസകമായിട്ടും ശക്തിയുള്ളതിന്റെയും ഹിതമായുള്ളതിന്റെയും പേരക്ഷേപാർത്ഥം ത്രിവിംഗമായും ഭവിക്കും. ശ്യാമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ത്രിവിംഗമാകുന്നു. പശുനിറത്തിലുള്ള വസ്തുവിന്റെയും കറുത്തവസ്തുവിന്റെയും പേർ. ശ്യാമാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) നന്നായിയുടേയും രാത്രിയുടേയും പേർ.

ലലാമം പുച്ഛപുണ്യം രാശപഭൂഷാപ്രാധാന്യകേതുഃ സൂക്ഷ്മധ്യാത്മമപ്യാദൈ പ്രധാനേ പ്രഥാം ത്രിഷു. ൧൭൭

ലലാമം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വാലിന്റെയും അശ്വപദികളുടെ നെറ്റിയിൽ ഉണ്ടാകുന്ന ചിത്രത്തിന്റെയും കുതിരയുടേയും കുതിരയുടെ ആഭരണത്തിന്റേയും പ്രധാനമായതിന്റേയും കൊടിമരത്തിന്റേയും പേർ. പ്രാധാന്യമെന്നതു സ്വാതന്ത്രികവ്യുത്പന്നമാകയാൽ പ്രധാനമെന്നതെന്ന അതിന്റെ അർത്ഥമെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. (പ്രധാനധ്വജശൃംഗേഷു പുണ്യം രാഖാലധിലക്ഷസു ഭൂഷാവാജി പ്രഭാവേഷു ലലാമം സ്യാല്ല്യലാമമ) എന്ന തദ്ഭാക്തി ഉണ്ടാകയാൽ ലലാമ എന്നു നകാരാന്തമായിട്ടുമാം. കന്യാലലാമ കമനീയമജസുലിപ്ലോഃ എന്നു കാളിദാസപ്രയോഗവുമുണ്ടു്. സൂക്ഷ്മം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ലിംഗദേഹത്തിന്റെയും കൈതവത്തിന്റെയും പേർ. (സൂക്ഷ്മം സ്യാൽകൈതവേധ്യാത്മപുംസ്യണൈ ത്രിഷുചാലുകേ) എന്നുമേടിനിയിലുണ്ടു്. ലിംഗദേഹമെന്നതു പഞ്ചപ്രാണമനോബുദ്ധിദൃശശ്രിയസഹിതമായി അപഞ്ചീകൃത പഞ്ചഭൂതമയമായിരിക്കുന്ന ശരീരമത്രെ ആകുന്നതു്. ഇതു ജീവാത്മാവിനു് ലോകാന്തരപ്രാപ്തി സാധനമാകുന്നു എന്നു ബാഹ്യസിദ്ധമാകുന്നു കൈതവം=വ്യാജം. പ്രഥമം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ത്രിവിംഗമാകുന്നു. ആദിയുടെയും പ്രധാനത്തിന്റെയും പേർ.

വാമൈ വലംഗുപ്രതീപൈ ദ്വാവധൈ സൂനകത്സിതൈ ജീണ്ണഞ്ച പരിഭൂതഞ്ച യാതയാമമിദന്ദവം. ൧൭൮

വാമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മനോഹരമായുള്ളതിന്റെയും പ്രതിച്ഛലമായുള്ളതിന്റെയും പേർ. അധമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കുറവു

ഇതിന്റെയും നിന്ദ്യനായുള്ളവന്റെയും പേർ. യാതയാമം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പഴയതിന്റെയും അനുഭവിക്കപ്പെട്ടതിന്റെയും പേർ. പ്രധാനേ പ്രഥമംത്രിഷ്ഠ എന്ന സ്ഥലത്തിങ്കലേ ത്രിഷ്ഠ എന്ന ശബ്ദം മാത്രാവസാനമായ യാതയാമശബ്ദംവരെ സംബന്ധിക്കുന്നതാകയാൽ വാമാദിയാതയാമാന്തങ്ങളായ ശബ്ദങ്ങളും ത്രിവിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം. ഇതിമാന്തവർഗ്ഗഃ.

യാന്തഃ.

തുമംഗഗരുഡൗ താർകക്ഷ്യൗ നിലയാപചയൗ ക്ഷയൗ ശപശുൗ ദേവരസ്യാലൗ ഭ്രാതുൗ ഭ്രാതുജദിൗ. താർകക്ഷ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അശപത്തിന്റെയും ഗരുഡന്റെയും പേർ. ക്ഷയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഗ്രഹത്തിന്റെയും ഹ്രാസത്തിന്റെയും പേർ. ഹ്രാസമെന്നതു വർദ്ധനത്തിന്നു വിപരീതമായ പദാർത്ഥമാകുന്നു. ശപശുഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഭർത്താവിന്റെ സഹോദരന്റെയും ഭാര്യയുടെ സഹോദരന്റെയും പേർ. ഭ്രാതുവ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സഹോദരപുത്രന്റെയും ശത്രുവിന്റെയും പേർ. പർജ്ജന്യൗ രസദഞ്ജരേൗ സ്വാദത്സ്യസ്വാമിപൈശ്വര്യോഃ തിഷ്യഃ പുഷ്യേ കവിയുഗേ പത്നായോഽവസരഃ ക്രമേ.

പർജ്ജന്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശബ്ദിക്കുന്ന മോഘത്തിന്റെയും ഇന്ദ്രന്റെയും പേർ. അത്സഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രഭുവിന്റെയും വൈശ്യന്റെയും പേർ. തിഷ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പുഷ്യനക്ഷത്രത്തിന്റെയും കവിയുഗത്തിന്റെയും പേർ. പുഷ്യനക്ഷത്രം = പൂയമെന്നനാൾ. പത്നായഃ. (അ-പു-പ്ര-ഏ) അവസരത്തിന്റെയും ക്രമത്തിന്റെയും പേർ.

പ്രത്യയോധീനശപഥജ്ഞാനവിശ്വാസഹേതുഷ്ഠസ്യോരേ ശബ്ദമാനുശയോദീർഗ്ഘദേവജ്ഞാനതാപയോഃ.

പ്രത്യയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അധീനമായ വസ്തുവിന്റെയും ശപഥത്തിന്റെയും ജ്ഞാനത്തിന്റെയും വിശ്വാസത്തിന്റെയും ഹേതുവിന്റെയും പഴുതിന്റെയും ശബ്ദപിശേഷത്തിന്റെയും പേർ. ശബ്ദപിശേഷത്തിന്റെയുമെന്നതിന്നു ചികീഷ്തി ഇത്യാദികളിൽഷ എന്ന രൂപത്തോടുകൂടിയതായികേൾക്കപ്പെടുന്ന സന്ദർഭങ്ങളിൽ ശബ്ദങ്ങളുടേയുമെന്ന് നിഷ്കൃഷ്ടാർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം. പ്രത്യയശ്ലോപമേരസ്യോരേ. വിശ്വാസാചാരഹേതുഷ്ഠ പ്രഥിതത്വചസന്നാഭാവധീനജ്ഞാനയോരപി) എ.

രചക

തൃതീയകാണ്ഡം നാനാർത്ഥവർഗ്ഗഃ

ന വിശ്വപാക്യവുമുണ്ടു്. അനുശയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദീർഘഭേദത്തിന്റെയും പശ്ചാത്താപത്തിന്റെയും പേർ.

സ്ഥൂലോച്ചയസ്തപസാകലേ നാഗാനാം മധ്യമേ ഗതേ സമയാശ്ലപമാചാരകാലസിലാന്തസംവിദഃ. ൧൫൨

സ്ഥൂലോച്ചയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തികയായുടേയും ഗജങ്ങളുടെ മധ്യമഗതിയുടേയും പേർ. വളരെ പതുക്കെയും വളരെ വേഗത്തിലുമല്ലാത്ത ഗതിയത്രേ മധ്യമഗതിയാകുന്നത്. സമയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശപഥത്തിന്റെയും അചാരത്തിന്റെയും കാലത്തിന്റെയും സിലാന്തത്തിന്റെയും സംഭാഷണത്തിന്റെയും പേർ.

വ്യസനാനൃശൂഭം ദൈവം വിപദ്യീത്യനയാസ്രയഃ

അത്യയോടതിക്രമേ കൃഷ്ണേ ഭോഷേ ദണ്ഡപ്രമാപദി.

യുദ്ധായത്യാസ്സാംപരായഃ പൂജ്യസ്തു ശപശ്ചരേപി ച

പശ്ചാദവസ്ഥായിബലം സമവായശ്ച സന്നയേ. ൧൫൩

അനയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദുഃഖയാലുതാദികളായ സപ്തവ്യസനങ്ങളുടെയും പ്രാഗ്ജന്മകൃതമായ അശുഭകേമത്തിന്റെയും അപത്തിന്റെയും പേർ. അത്യയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അതിക്രമത്തിന്റെയും ദുഃഖത്തിന്റെയും ഭോഷത്തിന്റെയും ദണ്ഡത്തിന്റെയും പേർ. നാശത്തിന്റെ പേരായിട്ടും പ്രയോഗിക്കും. സാംപരായഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) യുദ്ധത്തിന്റെയും ഉത്തരകാലത്തിന്റെയും പേർ. പൂജ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശപശ്ചരന്റെയും പൂജിക്കപ്പെട്ടവൻ യോഗ്യനായവന്റെയും പേർ. ഭായ്യയുടെ അച്ഛനും ഭർത്താവിന്റെ അച്ഛനും ശപശ്ചരനെന്ന് പേരുണ്ടു്. സന്നയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സേനയുടെ പുഷ്പഭാഗത്തിങ്കൽ നിൽക്കുന്ന സൈന്യത്തിന്റെയും സമൂഹത്തിന്റെയും പേർ.

സംഘാതേ സന്നിവേശേ ച സംസ്ക്വായഃ പ്രണയാസ്തപമീ വിസ്രംഭോച്ഛാപേപ്രമാണോപിഭോധേപിസമുഹരഃ.

സംസ്ക്വായഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സമൂഹത്തിന്റെയും വെളിപറമ്പിന്റെയും വിസ്താരത്തിന്റെയുംപേർ. പ്രണയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിശ്വാസത്തിന്റെയും പ്രാത്ഥനയുടെയും സ്നേഹത്തിന്റെയും പേർ. സമുഹരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വൈരത്തിന്റെയും ഉയരത്തിന്റെയും പേർ. വൈരമാനത്യാസ്സമുഹരഃ എന്നു മരസവാക്യമുണ്ടു്.

വിഷയോ യസ്യ യാ ജ്ഞാതസ്തത്ര ശബ്ദാദികേഷപി നിത്യാസേപി കഷായോസ്മീ സഭായാഞ്ച പ്രതിശ്രയഃ.

വിഷയഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) യാവന്തോരുത്തനാൽ യാതൊന്നു നിത്യമായി സേവിക്കപ്പെടുന്നുവോ അവന്റെ സംബന്ധിയായ അതിന്റെയും ശബ്ദസ്പർശരൂപരസഗന്ധങ്ങളുടെയും പേർ. ആദ്യത്തിന്റെ ഉദാഹരണം. മത്സ്യസ്വചിഷയോജ്ജ്വലമിത്യാദി. കഷായഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കപാമരസത്തിന്റെയും മസചിശേഷത്തിന്റെയും പേർ. പ്രതിശ്രവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സഭയുടെയും അശ്രവത്തിന്റെയും പേർ.

പ്രായഃ ഭൂമിസ്തന്തഗമനേ മന്യുർദ്ദൈവ്യേന്ദ്രിയൈഃ കൃധി മഹസ്യാപസ്ഥയോജ്ജ്വലം സത്യം ശപഥതഥ്യയോഃ. ൧൫൭

പ്രായഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ബാഹുല്യത്തിന്റെയും മരണാന്തമായ അനശനത്തിന്റെയും പേർ. മന്യുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ദൈവ്യത്തിന്റെയും യാഗത്തിന്റെയും കോപത്തിന്റെയും പേർ. ഗുഹ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഗോപ്യമായ വസ്തുവിന്റെയും ലിംഗയോനികളുടെയും പേർ. സത്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശപഥത്തിന്റെയും ഋതത്തിന്റെയും പേർ. ഋതം=സമഗ്രചരണം. വേണ്ട പ്രകാരമുള്ള വാക്കു്.

വീര്യം ബലേ പ്രഭാവേ ച ഭൂപും ഭൂവ്യ ഇണാശ്രയേ ധിഷ്ഠ്യംസ്ഥാനേ ഗൃഹേ ഭേഗൗ ഭാഗ്യം കർമ്മശുഭാശുഭം. ൧൫൮

വീര്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സാമർത്ഥ്യത്തിന്റെയും തേജോവിശേഷത്തിന്റെയും പേർ. ഭൂപും (അ-ന-പ്ര-ഏ) സത്താപത്തിന്റെയും പൃഥ്വിപ്പാദികളുടെയും ധനത്തിന്റെയും പേർ. ധിഷ്ഠ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സ്ഥാനത്തിന്റെയും ഗൃഹത്തിന്റെയും നക്ഷത്രത്തിന്റെയും അഗ്നിയുടെയും പേർ. ഭാഗ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശുഭകർമ്മത്തിന്റെയും അശുഭകർമ്മത്തിന്റെയും പേർ. മേൽപറഞ്ഞ കർമ്മങ്ങൾ ജന്മാന്തരകൃതങ്ങളായിരിക്കയും വേണം. ഐശ്വര്യത്തിന്നും ഭാഗ്യമെന്നു പേരുണ്ടു്.

കശേരവേമേനാഗ്നാംഗേയം വിശല്യാ ദന്തികാപി ച വൃഷാകപായീ ശ്രീനൗജ്യോമഭിഖ്യാ നാമശോഭയോഃ. ൧൫൯

ഗാംഗേയം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കഴിമുത്തങ്ങളുടെയും സ്വർണ്ണത്തിന്റെയും പേർ. വിശല്യാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നാഗദന്തിയുടെയും മേത്താനിയുടെയും ചിററമുതിന്റെയും പേർ. വൃഷാകപായ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ലക്ഷ്മീദേവിയുടെയും ശ്രീപാർവ്വതിയുടെയും പേർ. ആഭിഖ്യാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നാമത്തിന്റെയും ശോഭയുടെയും പേർ.

ആരംഭോ നിഷ്കൃതിശ്ശിക്ഷാ പൂജനം സംപ്രധാരണം
ഉപായഃ കർമ്മേഷു ച ചികിത്സാ ച നവക്രിയാഃ. ഹ
ക്രിയാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ആരംഭത്തിന്റെയും പ്രായശ്ചിത്ത
ത്തിന്റെയും ശിക്ഷയുടെയും പൂജയുടെയും കർമ്മത്തിന്റെയും ചേ
പ്പയുടെയും ചികിത്സയുടെയും പേർ.

ഹായാ സൂര്യപ്രിയ കാന്തിഃ പ്രതിബിംബമനാതപഃ
കക്ഷ്യാ പ്രകോഘോ ഹർമ്മാഭഃ കാഞ്ചയാമധ്യഭഞ്ചസന്ദേഹ.

ഹായാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ-) ആദിത്യന്റെ ഭാഗ്യയുടെയും
ശോഭയുടെയും പ്രതിബിംബത്തിന്റെയും നിഴലിന്റെയും പേർ.
കക്ഷ്യാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ)മാജഗ്രഹം മുതലായതിന്റെ അന്തർഗ്ഗ
ഹത്തിന്റെയും അമഞ്ഞാണിന്റെയും ആനയുടെ കച്ചക്കയറി
ന്റെയും പേർ.

കൃത്വാ ക്രിയാഭേദതയോ സ്രീഷു ഭേദേ ധനാഭിഭിഃ
ജന്യം സ്വാജ്ജനവാദേപി ജഘന്യോന്തേടധമേപി ച.

കൃത്വാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കർമ്മത്തിന്റെയും ഭേദതാവിശേഷ
ത്തിന്റെയും പേർ. ധനം മുതലായതുകൊണ്ടു ഭേദിക്കപ്പെട്ട
വാൻ കഴിയുന്നവരായ ശത്രുസഹായജനാദികളുടെ പേമാക
മ്പോൾ ത്രിലിംഗമായി ഭവിക്കും. ജന്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ജനവാദ
ത്തിന്റെയും യുദ്ധത്തിന്റെയും പേർ. ജഘന്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)
ഒട്ടക്കും ജനിച്ചവന്റെയും അധമന്റെയും പുരുഷലിംഗത്തിന്റെ
യും പേർ. പുരുഷലിംഗത്തിന്റെ പേമാകമ്പോൾ നപുംസക
മെന്നും ശേഷാത്മങ്ങളിൽ വിശേഷ്യനിഷ്ഠമെന്നും ഗ്രഹിച്ചു
കൊൾക. (ജഘന്യം മേഘനേ ക്ലീബം ചമമേഗർഹിതേന്യ
വൽ) എന്നു മേടിനിയ്യമുണ്ടു്.

ഗർഹ്യാഹീന്തേ ച വക്തവ്യേ കല്യേ സജ്ജനിമാമയേ
ആത്മാവാന്നനപേതോത്ഥാദന്തേ പുണ്യനു ചാർപ്പി. ഹ

വക്തവ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നിന്ദിക്കപ്പെട്ടവാൻ യോഗ്യനാ
യവന്റെയും ഹീനനല്ലാത്തവന്റെയും പറകപ്പെട്ടവാൻ യോഗ്യ
നായവന്റെയും പേർ. (വക്തവ്യംകുത്സിതേഹീനേ വചനാർ
ഹേചവാച്യവൽ എന്നു മേടിനിയ്യമുണ്ടു്. കുത്സിതേഹീനേ എ
ന്നെടത്തു് കുത്സിതേ അഹീനേ എന്നത്രേ പദവിഭാഗമാകുന്ന
തു്. വാച്യവൽ എന്നതുകൊണ്ടു് വിശേഷ്യസാമ്യത്തെ പറ
ഞ്ഞിരിക്കയാൽ മേൽപറഞ്ഞ അത്മങ്ങളിൽ മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദം
ത്രിലിംഗമാകുന്നു എന്നും ഗ്രഹിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഗർഹ്യാധീ

൧ നൌ ച വക്തവ്യൗ ഏനം വാമുങ്ങ്. അപ്രകാരം പഠിക്കുന്ന
വർ ഹീനനല്ലാത്തവന്റെയുമെന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തിങ്കൽ അ
ധീനന്റെയുമെന്നു ചേർത്തു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. കലുഃ (അ-പു-
പ്ര-ഏ) ഉപകരണങ്ങളോടു കൂടിയവന്റെയും രോഗമില്ലാത്തവ
ന്റെയും പേർ. അത്ഥ്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ബുദ്ധിമാനായവന്റെ
യും അത്ഥത്തിങ്കൽ നിന്നു അപായത്തെ പ്രാപിക്കാത്തവന്റെയും
പേർ. പുണ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മനോഹരമായ വസ്തുവിന്റെയും
സുകൃതത്തിന്റെയും പേർ.

൨ രൂപം പ്രശസ്തരൂപേപി വദാന്യോഽപഖ്യാഗാഗാപി
ന്യാശേപി മധ്യം സൌമ്യം തു സുന്ദരേ സോമദൈവതേ.

൩ രൂപം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നല്ലരൂപത്തോടുകൂടിയതിന്റെയും
വെള്ളിയുടെയും പേർ. പ്രശസ്തരൂപത്തെ പറയുമ്പോൾ ത്രിവിം
ശമായി ഭവിക്കയും ചെയ്യും. വദാന്യഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വേണ്ടും
പ്രകാരം പറയുന്നവന്റെയും ദാനശീലന്റെയും പേർ. മധ്യം
(അ-ന-പ്ര-ഏ) ഉചിതമായിരിക്കുന്നതിന്റെയും മദ്ധ്യപ്രദേശത്തി
ന്റെയും പേർ. സൌമ്യം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സുന്ദരമായ വസ്തുവി
ന്റെയും സോമനാകുന്ന ദേവതയോടുകൂടിയ ഹവിസ്സു മുതലായ
തിന്റെയും പേർ. ഇതിയാന്തപർവ്വം.

രാത്രി.

൪ നിവഹാവസരൌ വാരൌ സംസ്തൌ പ്രസ്തമാലപരൌ
ഗുരൂ ഗീഷ്ണതിപിത്രാദ്യൌ ലാപരൌ യുഗസംശയൌ. മനുക്

വാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സമൂഹത്തിന്റെയും അവസരത്തി
ന്റെയും പേർ. സംസ്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദർശപ്പിയുടെയും
ദർശനയുടെയും യാഗത്തിന്റെയും പേർ. പ്രസ്തമാലപരൌ
ദർശപ്പി എന്നും ദർശന എന്നും അത്ഥമുണ്ടാകയാൽ രണ്ടെത്തങ്ങ
ളെ ചേർത്തു വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേ
ണം. ഗുരൂഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ബൃഹസ്സതിയുടെയും പിതാവിന്റെ
യും ശാസ്ത്രാധ്യയനത്തെ ചെയ്തിപ്പിച്ചവന്റെയും പേർ. ലാപരഃ
(അ-പു-പ്ര-ഏ) മൂന്നാമത്തെ യുഗത്തിന്റെയും സംശയത്തിന്റെ
യും പേർ.

൫ പ്രകാരൌ ഭേദസാദശ്യേ അകാരാചിംഗ്താകൃതീ
കിംശാത്ര സസ്യശുക്ലേഷു മത്ര ധനധാരായൌ. മന്നനു

പ്രകാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിശേഷത്തിന്റെയും സാദശ്യ
ത്തിന്റെയും പേർ. പ്രകാരൌഭേദസാദശ്യാവാകാര ഇത്യാദി ത

മിഴ്ജ്ഞത്തിൽ കാണിക്കപ്പെട്ട പാഠവും അതിനെ അനുസരിച്ചതായ വിവരണവും ഗ്രാഹ്യമല്ലെന്ന് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. അകാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചേഷ്ടയുടെയും അകൃതിയുടെയും പേർ. കിംശാരുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) സസ്യശൂകത്തിന്റെയും ശരണിന്റെയും പേർ. കിംശാരൂധാസ്യശൂകേഷ്ട എന്നും പാഠമുണ്ട്. മരുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) നിജ്ജലഭൂമിയുടെയും പർവ്വതത്തിന്റെയും പേർ.

അദൃയോ ഭൂമശൈലാക്ഷാഃ സ്രീസ്തനാഞ്ചൈ പയോധരൌ ധ്വാനാമിദാനവാ വൃത്രാ ബലിഹസ്താംശവഃ കരാഃ. ൧൯൭

അദ്രിഃ (ഇ-പു പ്ര-ഏ) വൃക്ഷത്തിന്റെയും പർവ്വതത്തിന്റെയും അഭിത്യന്റെയും പേർ. പയോധരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സ്രീകളുടെ മുഖയുടെയും മേഘത്തിന്റെയും പേർ. വൃത്തഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇരുട്ടിന്റെയും ശത്രുവിന്റെയും തപസ്താവിന്റെ ഹോമംഗിയിൽനിന്നു ജനിച്ച അസുരന്റെയും പേർ. കരാഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കപ്പത്തിന്റെയും കയ്യിന്റെയും മശിയുടെയും പേർ.

പ്രദമാ ഭംഗനാമീരഗ്ബാണാ അസ്രാഃ കചാ അപി അജാതശ്രംഗോ ഗൌഃ കാലപൃശ്നശ്രൂണാ ച തുഞ്ചരൌ.

പ്രദമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഒടിവിന്റെയും അസൃഗ്ഭരമെന്ന ഭോഗത്തിന്റെയും ശരണിന്റെയും പേർ. അസ്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തലമുടിയുടെയും കോണിന്റെയും പേർ. നപുംസകമായാൽ ചോരയുടെയും കണ്ണനീരിന്റെയും പേരായും ചെയ്യും. തുഞ്ചരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കൊമ്പുവരണ്ടസമയത്തിങ്കൽ കൊമ്പുവരാത്ത കാളയുടെയും മീശവരണ്ട സമയത്തിങ്കൽ മീശവരാത്ത പുരുഷന്റെയും പേർ.

സ്വപ്നേ പിതാഃ പരികരഃ പശുജപരിവാരയോഃ മുക്താശ്ശുക്തോ ച അമസ്യാച്ഛാരോവാഞ്ചൈസതു ത്രിഷു. കർണ്ണമേടമ പ്രതിജ്ഞാജീ സംവിദാപൽസു സംഗരഃ വേദഭേദേ ഗുപ്തവാദേ മന്ത്രോമിത്രോരചാവപി. ൧൯൮

മാഃ (ഐ-പു-പ്ര-ഏ) സ്വപ്നത്തിന്റെയും ധനത്തിന്റെയും പേർ. പരികരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കുട്ടിലിന്റെയും പരിചാരകജനത്തിന്റെയും പേർ. താമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മുത്തിന്റെയും നിർമ്മലതയുടെയും തരണത്തിന്റെയും ശുദ്ധിയുള്ളമുത്തിന്റെയും പേർ. സ്രീലിംഗമായാൽ അശപിന്യാഭി നക്ഷത്രങ്ങളുടെയും നപുംസകമായാൽ വെള്ളിയുടെയും വിശേഷാധീനമായിട്ടു

അത്യാശുശ്വത്തിന്റെയും പേരായി ഭവിക്കുകയും ചെയ്യും. ശാരദ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വായുവിന്റെ പേർ. ചിത്രചണ്ഡത്തിന്റെ പേരുകേവേദം ത്രിവിംഗമായി ഭവിക്കും. സംഗമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രതിജ്ഞയുടെയും യുദ്ധത്തിന്റെയും കർമ്മനിയമത്തിന്റെയും ആപത്തിന്റെയും പേർ. മന്ത്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വേദവിശേഷത്തിന്റെയും ഗുഹ്യസല്ലാപത്തിന്റെയും പേർ. മിത്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അഭിത്യന്റെ പേർ. നപുംസകമായാൽ സഖിയുടെ പേരുകയും ചെയ്യും.

മഖേഷുയുപഖണ്ഡേഷു സ്വന്തർഗ്ഗവേഷ്യചസ്തരഃ

അഡംബരസ്തുതൃമവേ ഗജേന്ദ്രാണാഞ്ച ഗജ്ജിതേ. ൧൧൧

സ്വന്തഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) യാഗത്തിന്റെയും ശമന്തിന്റെയും യുപഖണ്ഡത്തിന്റെയും പേർ. യുപഖണ്ഡം = യജ്ഞസ്തംഭത്തിന്റെ ശകലം. യജ്ഞസ്തംഭത്തിനായിട്ട് മരം ചെയ്തുകേവേദം വേവീണ ശകലമെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. മഖേഷുയുപഖണ്ഡപി എന്നും പറയുമുണ്ടു്. അപ്രകാരമായാൽ അപിശബ്ദം കൂടെ ചേരുന്നതാകയാൽ മേൽപറഞ്ഞ പദാർത്ഥങ്ങളുടെയും വജ്രായുധത്തിന്റെയും പേർ എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. അചസ്തരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഗുഹ്യപ്രദേശത്തിന്റെയും വിഷ്ണുയുടെയും പേർ. അഡംബരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പൈതൃവായുടെ ശബ്ദത്തിന്റെയും ഗജങ്ങളുടെ ഗജ്ജിതത്തിന്റെയും പേർ. ഗജ്ജിതം = ശബ്ദം.

അഭിമാദോഭിയോദഗേ ച ചൈത്യേ സന്നഹനേപി ച

സ്വാജ്ജാഗമേ പരീവാമഃ ഖഡ്ഗകോശേ പരിച്ഛേദഃ. ൧൧൨

അഭിമാമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നേരേചെന്നു് അക്രമിക്ക എന്നതിന്റെയും മോഷണത്തിന്റെയും കവചഖണ്ഡനാദിയുടെയും പേർ. പരീവാമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഗമിക്കുന്ന ജന്തുക്കളുടെയും വാളിന്റെ ഉറയുടെയും ഉപകരണവസ്തുവിന്റെയും പേർ. ജംഗമശബ്ദംകൊണ്ടു ഗമിക്കുന്നജന്തുക്കളിൽപച്ച പരിജനങ്ങളെത്തന്നെപി വക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു ടീകയിൽ സ്പഷ്ടമാകയാൽ പരിജനങ്ങളുടെ എന്നുതന്നെ മേല്പറഞ്ഞതിന്റെ സാരമെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം. തമിഴ്ക്കുത്തിന്റെ അഭിപ്രായം മനുഷ്യൻ മുതലായുള്ള സഞ്ചരിക്കുന്ന ജന്തുക്കളുടെയും വാളിന്റെ ഉറയുടെയും പരിജനത്തിന്റെയും പേരാകുന്നു എന്നത്രേ അർക്കനതു്. അയതു് പരിച്ഛേദശബ്ദത്തിന്നു പരജനാർത്ഥം കല്പനനിമിത്തമായി സംഭവിച്ചതാകുന്നു. ടീകാകാരമതം പരിച്ഛേദമെന്നതിന്നു് ഉപകരണമെന്നർത്ഥമാകുന്നു. എന്നിപ്രകാരമാകുന്നു.

വിഷ്ണുരോ വിടപീദർഭമുഷ്ടിഃ പീഠാദ്യമാസനം

ലാഭിഭാഗേണ പ്രതീഹാരഃ പ്രതീഹാത്വപുനന്തരേ ചൈവ

വിഷ്ണുരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വൃക്ഷത്തിന്റെയും ദർഭമുഷ്ടിയുടെയും പീഠം മുതലായ ആസനത്തിന്റെയും പേര്. ദർഭമുഷ്ടി എന്നതിന് ഒരു പിടിയിലൊതുങ്ങുന്ന ദർപ്പല്ലുകളുടെ സമൂഹമെന്നർത്ഥമാകുന്നു. എങ്കിലും പഞ്ചാശതാഭവദബ്രഹ്മാ തദഭ്യേനതുവിഷ്ണുരഃ എന്നുണ്ടാകയാൽ ഇരുപത്തഞ്ചു ദർപ്പല്ലുകളോടുകൂടിയ സംഖ്യാതമെന്ന അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം. പീഠം=മരംകൊണ്ടുണ്ടാക്കപ്പെട്ട ആസനം. ആദ്യപദംകൊണ്ടു തുണാസനം മുതലായതുകളെയും സംഗ്രഹിച്ചിരിക്കയാൽ ആസനമെന്നുതന്നെ മതിയായിരുന്നു. പീഠാദ്യമെന്നത് സുഖപ്രതിപത്തുത്ഥമാകയാൽ മേൽപ്രകാരമായാലും മന്ദബുദ്ധികൾക്ക് ഉപകാരംതന്നെ. പ്രതീഹാരഃ (അ പു-പ്ര-ഏ) ദ്വാരത്തിന്റെയും ദ്വാരപാലന്റെയും പേര്. പ്രതീഹാരി (ഈ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) പ്രതീഹാരി അനന്തരേ അപി എന്ന് അന്വയമാകുന്നു. അനന്തരോക്തപ്രതീഹാരേ പ്രതീഹാരിത്വപിശബ്ദഃ സതുപുഷ്പകുമാവപിസ്മിയാം ഇത്യാദി വിവരണം ടീകയിൽ കാണുന്നു. അതിന്റെ സാരം പ്രതീഹാരശബ്ദാർത്ഥത്തെ പ്രതീഹാരി എന്ന ശബ്ദവും പറയുന്നു. മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദം പുഷ്പകുതിയെ പറയുന്നതായാലും സ്മീലിംഗമായിത്തന്നെ ഭവിക്കും. നിയതലിംഗമാകയാൽ വിശേഷ്യഭേദത്തെ അനുസരിച്ച ഭിന്നലിംഗമായി പ്രയോഗിക്കപ്പെടുക എന്നില്ല ഇത്യാദിയാകുന്നു. അതുപോലെയായിട്ടു വാതിൽ കാക്കുന്നവന്റെ പേരുകൾക്കുപോലും പ്രതീഹാരി എന്നതു പുല്ലിംഗമാകുന്നു എന്നും വാതിൽ കാക്കുന്നവളുടെ പേരുകൾക്കുപോലും സ്മീലിംഗമാകുന്നു എന്നും തമിഴ് ക്ഷത്തിൽകാണുന്നതിനെ ഉപേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇവിടെ പ്രതീഹാരശബ്ദത്തിൽ നിന്നു ണീഷ് പ്രത്യയംവന്നാലും അതെന്നിറന്നു എന്ന സൂത്രത്താൽ വിധിക്കപ്പെട്ട മത്പത്നീയ ഇനിപ്രത്യയം വന്നാലും പ്രതീഹാരി എന്ന ആദ്യവിഭക്തിയുടെ ഏകവചനത്തിൽ തുല്യരൂപതയുണ്ടാകയാൽ പ്രതീഹാത്വപുനന്തരേ എന്നേടത്തെ പ്രതീഹാരി എന്നത് ഉഭയപ്രകാരേണ വ്യാഖ്യാനിപ്പാൻ കഴിയുന്നതാകുന്നു. എന്നാൽ ദ്വാരപാലനെ പറയുമ്പോൾ യോഗ്യത ഫേതുവായിട്ടു മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദം പുല്ലിംഗമായി ഭവിക്കേണ്ടതിന്നായിക്കൊണ്ടു നകാരാന്തമായതാകുന്നു എന്നും ദ്വാരത്തെ പാലനം ചെയ്യുന്നവളെ പറയുമ്പോൾ യോഗ്യത ഫേതുവായിട്ടു മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദം സ്മീലിംഗമായി ഭവിക്കേ

ണ്ടതിന്നായിക്കൊണ്ടു് ഈകാരാന്തമായതാകുന്നു എന്നും പറവാൻ പഴിയുണ്ടു്. അങ്ങിനെ ഇരിക്കുമ്പോൾ തമിഴ്ക്കുത്തിൽ കാണിക്കപ്പെട്ട മേഖയെ ഉപേക്ഷിച്ചതു ടീകാ പക്ഷപാതംകൊണ്ടുതന്നെ എന്നൊരു ദോഷാഭിപ്രായത്തിന്നുള്ള അവസരമുണ്ടെന്നു ശങ്കിക്കാം. അപ്രകാരമുള്ള ശങ്ക മേൽവിവരിച്ച ടീകാപാക്യാന്തർഭൂതമായ ഒരു അവാന്തരപാക്യം നോക്കി നിരസിച്ചുകൊൾകയും വേണം. ആയതിനെ ഇതിന്നുതാഴെ ചുഴുതുന്നു:—ആയ മിന്നത്തുതെ നഭ്രമിതവ്യുനാനേഷു തസ്യപാദായോനാൽ, എന്നു ടീകയിലുണ്ടു്. മേൽപറഞ്ഞ പാക്യത്തിന്നു് ഈ പ്രതീഹാരി എന്ന ശബ്ദം ഇൻ എന്നാകുന്ന അന്തഃത്താടകൂടിയതാകുന്നു എന്നുഭ്രമിക്കരുതു്. അപ്രകാരമായിരുന്നാൽ നാന്തളിൽ ചേർന്നതാകയാൽ രാത്രിവർത്തികൽ അതിനെ പഠിച്ചതു യുക്തമായില്ല എന്നു വരുമെന്നു സാരമാകുന്നു. ഇതിനെ അറിയുമ്പോൾ മേൽപറഞ്ഞ ശങ്ക നശിക്കുമെന്നാണു തോന്നുന്നതു്. രാത്രിവർത്തിൽ പഠിച്ചാൽ വരുന്ന അയ്യക്കിയുടെ മൂലം കാന്താദിപദങ്ങളിൽ ചേർന്നു് അന്തപദംകൊണ്ടു് അന്ത്യാപാന്ത്യങ്ങളിൽവെച്ചു് ഒന്നിനെ ഗ്രഹിക്കാമെന്നഭിപ്രായമുണ്ടായാലും അജ്ഞാതാതിമിത്തങ്ങളായവ അന്തങ്ങളായുതന്നേടത്തു് ഉപാന്ത്യമായതിനെ അശ്രയിച്ചുവരുന്ന കാന്താദി വ്യവഹാരം പക്താവിന്നു് ഇഷ്ടമല്ലെന്നു് ഉപഹിക്കാം. എങ്ങിനെയെന്നാൽ മണ്ടുപിധമല്ലാതെ ശബ്ദങ്ങൾക്കു വർഗ്ഗവേദം വിവക്ഷിതമല്ലെന്നു പക്താവിന്റെ സ്വഭാവംകൊണ്ടു നിശ്ചയിപ്പാൻ സംഗതി കാണുന്നു. അജ്ഞങ്ങളായിരിക്കുന്ന ശബ്ദങ്ങളിൽ നാനാത്വങ്ങളായവയുടെ ഉപാന്ത്യമായ ഹല്ലിനെ അനുസരിച്ചും ഹലന്തശബ്ദങ്ങളിൽ നാനാത്വങ്ങളായവയുടെ അന്ത്യമായ ഹല്ലിനെ അനുസരിച്ചും കാന്താദിപദങ്ങളിൽവെച്ചു് യോഗ്യതയ്ക്കു തക്കപണ്ണം അവിടവിടെ യോജിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ രീതിക്കു് ഒരിടത്തും ഭേദം കാണുന്നതുമില്ല. മേൽവിവരിച്ച സ്വഭാവത്തെ ഓർക്കുമ്പോൾ മേല്പറഞ്ഞ വിധങ്ങളിൽനിന്നു് അന്യമായിട്ടും ഒരു ശബ്ദമുണ്ടെന്നു തനിക്കു വിവക്ഷയില്ല എന്നു് ഇവിടെ ഉപഹൃതമായാൽ ഭാഗംകൂടെ ഉണ്ടെന്നു തോന്നുന്നു. ആയതത്രേ മേൽപ്രകാരമായാൽ വരുന്ന അയ്യക്കിയുടെ മൂലമാകുന്നതു്. മേല്പറഞ്ഞ ശബ്ദം ഗൗരവാദിഗണത്തിങ്കൽ ചേർന്നതാകുന്നു എന്നു ടീകയിൽ സ്പഷ്ടമാകുന്നു.

വിപുല ന്കലേ വിഷ്ണു ബഭ്രുന്ന് ഹിംഗലേ ത്രിഷു
സാരോ ബലേ സ്ഥിതാംഭര ച ന്യായേ ക്ലീബംവരേ ത്രിഷു.

ബഭ്രുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) തടിച്ച കീടിയുടെയും വിഷ്ണുവിന്റെയും പേർ. പിംഗലവണ്ണമായതിന്റെ പേരാകുമ്പോൾ ത്രിലിംഗമായി ഭവിക്കും. സാരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ബലത്തിന്റെയും സ്ഥിരാംശത്തിന്റെയും പേർ. സ്ഥിരാംശം=കാതൽ. യുക്തത്തിന്റെ പേരാകുമ്പോൾ നപുംസകമായിട്ടും ശ്രോഷുവസ്തുവിന്റെ പേരാകുമ്പോൾ ത്രിലിംഗമായിട്ടും ഭവിക്കും.

ദരോദരോ ദ്യുതകാരോ പണേ ദ്യുതേ ദരോദരം
മഹാരണ്യേ ദുർഗ്ഗപഥേ കാന്താരം പുനപുംസകം.

ദരോദരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചുതുകളിക്കുന്നവന്റെയും പണയത്തിന്റെയും പേർ. ചൂതിന്റെ പേരാകുമ്പോൾ നപുംസകമായും ചെയ്യും. ദ്യുതകാരോപണേച ദരോദരശ്ചതുരക്ഷരഃ ദ്യുതേദരോദരംക്ലീബം എന്നു ടീകയിൽ ഉണ്ടാകകൊണ്ടു പണയത്തെ പറയുന്ന ദരോദരശബ്ദം നപുംസകമല്ലെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. കാന്താരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. വൻകാടിന്റെയും നടന്നുകൂടാത്തതായ വഴിയുടെയും പേർ.

മത്സരോന്യശുഭേദേഷ്ച തദൽ കൃപണയോസ്രീഷു
ദേവാദപുതേ വരശോശ്രവേഷു ത്രീഷു ക്ലീബം മനാക് പ്രിയേ.

മത്സരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പരസമ്പത്തികളുള്ള ദേവേണിന്റെ പേർ. പരദേവമുള്ളവന്റെയും ലുബ്ധന്റെയും പേരാകുമ്പോൾ ത്രിലിംഗമായി ഭവിക്കും. വരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ)ദേവകൾ നിന്നു തന്റെ അപേക്ഷാമൂലമായി ലഭിക്കപ്പെട്ട ഇഷ്ടവസ്തുവിന്റെ പേർ. ശ്രോഷുവസ്തുവിന്റെ പേരാകുമ്പോൾ ത്രിലിംഗമായിട്ടും ഈഷൽ പ്രിയമായതിന്റെ പേരാകുമ്പോൾ നപുംസകമായിട്ടും ഭവിക്കും. ഈഷൽപ്രിയം=അല്പം പ്രിയമായിട്ടുള്ളതു്.

വംശാങ്കരേ കരീരോ ട സ്രീ തരദേദേ ഫടേചനാ
നാചമുജഫനേ ഹസ്തസുതേ പ്രതിസരോ ടസ്രീയാം. ൧൭൭

കരീരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകമായിട്ടുമാം. വംശാങ്കരത്തിന്റെ പേർ. വംശാങ്കരം=വംശത്തിന്റെ അങ്കരം. വംശം=മുള. അങ്കരം=മുള (മുളയുടെ അണ്ടിലെന്നർത്ഥമാകുന്നു.) മേല്പറഞ്ഞ ശബ്ദം പുല്ലിംഗമായാൽ കൂവളത്തിന്റെയും കുടത്തിന്റെയും പേരാകയും ചെയ്യും. പ്രതിസരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സേനയുടെ പിൻഭാഗത്തിന്റെയും മംഗലകർമ്മത്തിങ്കൽ മന്ത്രപൂർവ്വകമായി കയ്യിന്മേൽ കെട്ടുന്ന ചരടിന്റെയും പേർ. മേൽപ്രകാരമുള്ള ചര

ദിനം കാല്പം എന്നു ഭാഷ. കാല്പിന്റെ പേമാകുമ്പോൾ മേല്പാ
ഞ്ഞ ശബ്ദം നപുംസകമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം.

യമാനിലേഭൂമന്ദ്രാക്വിഷ്ണുസിംഹാംശുവാജിഷ്ട
ശുകാഹി കപിഭേദേഷു ഹരിന്ദാ കപിലേ ത്രിഷു ചൈവ
ഹരിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) അന്തകന്ദേര്യം വായുവിന്ദേര്യം
ഇന്ദ്രന്ദേര്യം ചന്ദ്രന്ദേര്യം ആദിത്യന്ദേര്യം വിഷ്ണുവിന്ദേര്യം
സിംഹത്തിന്ദേര്യം രശ്മിയുടേയും കുതിരയുടേയും തത്തയുടേയും
സപ്തത്തിന്ദേര്യം വാനന്ദേര്യം തവളയുടേയും പേർ. കപില
വണ്ണമായ വസ്തുവിന്റെ പേമാകുമ്പോൾ ത്രിലിംഗമാകയും ചെയ
യും.

ശക്താ കല്പാംശേപി യാത്രാ സ്വാദ്യാപനേ ഗതേ
ഇരാഭൂവാക് സുമാപ്സുസ്യാത്തരീ നിദാപ്രമീളയോഃ.

ശക്താ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കാട്ടിൻനരക്കിന്റെയും പഞ്ച
സാര, ചരൽ ഇത്യാദികളുടെയും പേർ. യാത്രാ (അ-സ്രീ-പ്ര-
ഏ) ഭോജനം മുതലായ ദേഹയാപന വസ്തുക്കളുടെയും ഗമന
ത്തിന്റെയും പേർ. ഇരാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഭൂമിയുടെയും വാ
ക്കിന്റെയും മദ്യത്തിന്റെയും ജലത്തിന്റെയും പേർ. തരീ (ഇ-
സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഉറക്കത്തിന്റെയും മടിയുടെയും പേർ. തരാനി
ദാപ്രമീളയോഃ എന്നും പാഠമുണ്ട്.

ധാതീ സ്വാദ്യാപമാതാപി ക്ഷിതിരപ്യാമലകൃപി

ക്ഷുദ്രാ വ്യംഗാനടീവേശ്യാസമഖാകണ്ടകാരികാ. ചപാ

ധാതീ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഉപമാതാവിന്റെയും ഭൂമിയുടെ
യും നെല്ലിമരത്തിന്റെയും മാതാവിന്റെയും പേർ. ഉപമാതാ
വു=മുഖകൊടുക്കുക മുതലായ പ്രവൃത്തികൾകൊണ്ട് മാതാവിനെ
പ്പോലെയിരിക്കുന്നവർ. (താല്പി എന്നു ഭാഷയാകുന്നത്)
ക്ഷുദ്രാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) അംഗവൈകല്യത്തോടുകൂടിയവളുടെ
യും വേഷക്കാരത്തിയുടെയും തേവിടിശ്ശിയുടെയും തേനീച്ചയുടെ
യും കണ്ടകാരിയുടെയും പേർ. കണ്ടകാരി എന്നത് വഴുതിനക
ളിൽ കരുവകയാകുന്നു.

ത്രിഷു കൂരേടധമേല്ല്യപി ക്ഷുദ്രം മാത്രാപരിച്ഛേദേ

അല്ല്യ ച പരിമാണേസാ മാത്രം കാർത്ത്യായനധരണേ.

ക്ഷുദ്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ത്രിലിംഗമാകുന്നു. കൂരമായ വസ്തു
വിന്റെയും അധമമായ വസ്തുവിന്റെയും അൽപമായ വസ്തുവി
ന്റെയും പേർ. മാത്രാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പരിച്ഛേദത്തിന്റെയും

അല്പത്തിന്റെയും പരിമാണത്തിന്റെയും പേര്. പരിച്ഛേദം=ഉപകരണം (പരിജ്ഞാനമെന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്.) മാത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സാക്ഷ്യത്തിന്റെയും അപധാരണത്തിന്റെയും പേര്. മഹാമാത്രം എന്ന സ്ഥലത്തിങ്കൽ മാത്രശബ്ദം പരിച്ഛേദാത്മമാകുന്നു. ശാകമാത്രം എന്ന സ്ഥലത്തിങ്കൽ അല്പാത്മമാകുന്നു. ശാകലേശമെന്നത്ഥം. കിംഹസ്തിമാത്രോടുകൂടെ എന്ന സ്ഥലത്തിങ്കൽ പരിമാണാത്മമാകുന്നു. പരിമാണമെന്നതിന്നു ചെറുപ്പം വലിപ്പമിത്യാദി അർത്ഥമാകുന്നു. ജീവമാത്രം നഹിംസ്യാൽ എന്ന സ്ഥലത്തിങ്കൽ മാത്രമെന്നതു സാക്ഷ്യാത്മകമാകുന്നു. എല്ലാ ജന്തുക്കളും ഹിംസയ്ക്കു യോഗ്യത ഇല്ലാത്തവമാകുന്നു എന്ന് മേൽപറഞ്ഞ വാക്യത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. പയോമാത്രം ഭൂഷ്ണേ എന്ന സ്ഥലത്തിങ്കൽ അവധാരണാത്മമാകുന്നു. പയസ്സിനെത്തന്നെ ഭൂജിക്കുന്നു എന്നു മേൽപറഞ്ഞ വാക്യത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. തന്നെ എന്ന വാക്കുകൊണ്ടു് പറകപ്പെടുന്ന അർത്ഥത്തെ അപധാരണമെന്നു് സംസ്കൃതജ്ഞന്മാർ വ്യവഹരിക്കുന്നു.

അഭ്യഞ്ജനാഭ്യന്തരോഽപിതം കളുതം ശ്രോണിഭാജ്യയോഃ
യോഗ്യഭാജനയോഃപാത്രം പത്രം വാഹനപക്ഷയോഃ.

ചിത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഭിത്ത്യാദികളിൽ പലനിറമായ ചായംകൊണ്ടു് ഏഴുതുന്ന പൂക്കൾ മുതലായതിന്റെയും അഭ്യന്തരത്തിന്റെയും പേര്. കളുതം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കടിപ്രദേശത്തിന്റെയും ഭാജ്യയുടെയും പേര്. പാത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) യോഗ്യതയുള്ളവന്റെയും കലം, കുടം, തളിക, ഇത്യാദി പാത്രങ്ങളുടെയും പേര്. പത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വാഹനത്തിന്റെയും ചിറകിന്റെയും പേര്.

നിദേശഗ്രന്ഥയോഗ്യാസ്രം ശസ്ത്രമായുധലോഹയോഃ
സ്വാജ്ജടാംശുകയോനേത്രം ക്ഷേത്രം പത്നീശരീരയോഃ.

ശാസ്ത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അജ്ഞയുടേയും വ്യാകരണാദി ഗ്രന്ഥങ്ങളുടെയും പേര്. ശസ്ത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ആയുധത്തിന്റെയും ഇരമ്പിന്റെയും പേര്. നേത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ജടയുടെയും അംശുകത്തിന്റെയും പേര്. ജടാ വൃക്ഷമൂലം. അംശുകം വസുദേഭഃ എന്നു ടീകയിലുണ്ടു്. ജടാ എന്നതു വൃക്ഷമൂലമാകുന്നു എന്നും അംശുകമെന്നതു് വസുവിശേഷമാകുന്നു എന്നും അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ജടപോലെ ഇരിക്കുന്ന വിടവേമിന്നും പുടവയ്ക്കും അല്ലെങ്കിൽ കണ്ണിന്നും പേമെന്നു തമിഴ്ക്കുത്തിൽ പറ

ഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അതിൽ അല്ലെങ്കിൽ കണ്ണിന്നുമെന്നതു ഏതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു എന്ന് അറിവാൻ വഴികാണുന്നില്ല.

ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽതന്നെ നേത്രശബ്ദം കണ്ണിനെ പറയുന്നതായി മനുഷ്യവർഗ്ഗത്തിൽ പറകപ്പെട്ടതാകുന്നു. അതുകൊണ്ടും (നേത്രം മഥിഗുണേ വസ്രോദേദേമുലേ ഭൂമസ്യ ച മഥേ ചക്ഷുഷി നദ്യാനു നേത്രനേതരിവാച്യവൽ) എന്നു മേദിനികൊണ്ടും നേത്രശബ്ദത്തിന്ന് കണ്ണ് എന്നർത്ഥം സിദ്ധമായതുതന്നെ. എങ്കിലും മേൽ വിചരിച്ചപ്രകാരം വ്യാഖ്യാനിക്കണമെങ്കിൽ അംശുകശബ്ദംകൂടെ നേത്രചാലകമായിരിക്കേണ്ടതായിരുന്നു ആയതും നേത്രചാലകമാകുന്നു എന്നതിന്നും മതിയായൊരു അഭിധാനവും കാണപ്പെടുന്നില്ല. അയതുകൊണ്ട് അതിനെ ഉപേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു. ക്ഷേത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഭാഷ്യയുടെയും ശരീരത്തിന്റെയും പേർ.

മുഖാഗ്രേ ശ്രോത്രാധരവയോഃ പോരും ഗോത്രം തു നാമ്നി ച സത്രമാച്ഛാദന യജ്ഞേ സദാദാനേ വനേപി ച. ചവച

പോരും (അ-ന-പ്ര-ഏ) പന്നിയുടെ മുഖത്തിന്റെ അഗ്രഭാഗത്തിന്റെയും കമിയിന്മേൽ കൊഴുവെയ്ക്കുന്നടത്തിന്റെ അഗ്രഭാഗത്തിന്റെയും പേർ. ഗോത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നാമത്തിന്റെയും കുലത്തിന്റെയും ബലത്തിന്റെയും വനത്തിന്റെയും ക്ഷേത്രത്തിന്റെയും വഴിയുടെയും ജലത്തിന്റെയും പേർ. പുല്ലിംഗമായാൽ പർവ്വതത്തിന്റെയും ഇന്ദ്രന്റെയും ഇന്ദ്രാദിദികപാലന്മാരുടെയും പശുരക്ഷയെ പെയ്തുന്നവന്റെയും മാജാവിന്റെയും വരണന്റെയും പേർ. സ്രീലിംഗമായാൽ ഭൂമിയുടെയും അവനാഴിയുടെയും ഗോസമൂഹത്തിന്റെയും വയമ്പിന്റെയും ത്രൈലങ്കാമയുടെയും പേർ. മേൽപറകപ്പെട്ട അർത്ഥങ്ങളിൽ നാമത്തെ ഒഴിച്ചു ശേഷങ്ങൾ ചകാരംകൊണ്ട് സംഗ്രാഹ്യങ്ങളാകുന്നു. (ഗോഷത്രാദിശക്രിദികപാലഗോപേഷുധരണീപന്തേ ചരണേ ചക്ഷിന്തേ ഗോത്രാനുണീരേചഗവാംഗദണ പദ്മാഷഡ്ഗ്രന്ഥയോത്ഥാഥ ഗോത്രം നാമ്നികലേഖലേ കാനനക്ഷേത്രമാർഗ്ഗേണ സഖിലേ ചപ്രയുജ്യതേ) എന്ന തരംഗണി മേൽപറഞ്ഞതിന്റെ മൂലമാകുന്നു. സത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വസ്രത്തിന്റെയും യാഗത്തിന്റെയും നിത്യദാനത്തിന്റെയും വനത്തിന്റെയും വ്യാജത്തിന്റെയും പേർ.

അജിരം വിഷയേ കായേപുഞ്ചമം വ്യോമ്നി വാസസി ചക്രം രാഷ്ട്രപുഷ്പമന്തു മോക്ഷേപിക്ഷീരമപ്സുച. ചവത അജിരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) രൂപാദികളുടെയും ശരീരത്തി

ന്റെയും പേർ. അഞ്ചരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അകാശത്തിന്റെയും വസ്തുത്തിന്റെയും പേർ ചക്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) രാജ്യത്തിന്റെയും സൈന്യത്തിന്റെയും ആയുധവിഭാഷത്തിന്റെയും സമൂഹത്തിന്റെയും തേർ മുതലായതിന്റെ അവയവവിഭാഷത്തിന്റെയും വെള്ളത്തിലെ ചൂഴ്ചയുടെയും പേർ. അക്ഷരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മോക്ഷത്തിന്റെയും അകരാരി വണ്ണങ്ങളുടെയും ബ്രഹ്മത്തിന്റെയും പേർ. ക്ഷീരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വെള്ളത്തിന്റെയും പാലിന്റെയും പേർ.

സ്വപ്നേപി ഭൂമിമന്ത്രോ ദൈവ ദ്വാമമാത്രേപി ഗോപുരം
ഗുഹാദംഭോ ഗഹവജമേവേവാനതികമുപഹവരേ. ചന്ദ്ര

ഭൂമി (ഇ-ന-പ്ര-ഏ) സ്വപ്നത്തിന്റെ പേർ. പുല്ലിംഗമാ യാൽ വിഷ്ണുവിന്റെയും ശിഖന്റെയും ബ്രഹ്മാവിന്റെയും പേർ. ബഹുവിനെ പറയുമ്പോൾ ത്രിലിംഗമാകയും ചെയ്യും. ഭൂമിന്നാ വാസുദേവേ ച ഹരേ ച പരമമഗ്നിനി നപുംസകംസുവർണ്ണ ച പ്രാജ്യസ്യാദാചുലിംഗകഃ എന്നു മേടിനിയുണ്ടു്. ചന്ദ്രഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) സ്വപ്നത്തിന്റെയും കർപ്പരത്തിന്റെയും കാമ്പിലു മെന്ന ഗന്ധദ്രവ്യത്തിന്റെയും ചന്ദ്രന്റെയും ജലത്തിന്റെയും പേർ. ചന്ദ്രകർപ്പരകാമ്പിലുസുധാംശ്രുസ്വപ്ന ചാതിഷ എന്നു മേടിനിയുണ്ടു്. ഗോപുരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ദ്വാമമാത്രത്തി ന്റെയും പൂമദ്വാമത്തിന്റെയും മുസ്താപിഭാഷത്തിന്റെയും പേർ. ഗോപുരംചാതിപൂർദ്വാതി കൈവർത്തിമുസ്തകേപി ച എന്നു മേടിനിയുണ്ടു്. ഗഹവരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഗുഹയുടെ യും കവടത്തിന്റെയും പേർ ഉപഹവരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വിജ നപ്രഭാശത്തിന്റെയും സമീപത്തിന്റെയും പേർ.

പുരോധികമുപയുഗ്രാണുഗാരേ നഗരേ പൂരം
മന്ദിമഞ്ചാഥ രാഷ്ട്രോസ്ത്രീ വിഷയേ സുരാഭിപദവേ. ചന്ദ്ര

അഗ്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പുരോഭാഗത്തിന്റെയും അധിക ത്തിന്റെയും ഉപരിഭാഗത്തിന്റെയും പേർ. പൂരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഗുഹത്തിന്റെയും നഗരത്തിന്റെയും പേർ. മന്ദിരം (അ- ന-പ്ര-ഏ) ഗുഹത്തിന്റെയും നഗരത്തിന്റെയും പേർ. രാഷ്ട്രഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) നപുംസകമായിട്ടുമാം. രാജ്യത്തിന്റെയും ഉപദ്ര വത്തിന്റെയും പേർ.

ദരോസ്ത്രിയാം ഭയേ ശപഭൂ വജ്ജോസ്ത്രീ ഹീരകേ പവൈ
രത്നംപ്രധാനേ സിലാന്തേ സുരചായേ പരിച്ഛേദേ. ചന്ദ്ര

ദമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകമായിട്ടുമാം. ഭയത്തിന്റെയും ക്ഷയിയുടെയും പേർ. വജ്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) രത്നവിശേഷത്തിന്റെയും ആയുധവിശേഷത്തിന്റെയും പേർ. തന്ത്രം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പ്രധാനത്തിന്റെയും സിദ്ധാന്തത്തിന്റെയും നെയ്ത്തുകാർ ഏല്പാകുന്നതിന്റെയും ഉപകരണത്തിന്റെയും പേർ.

ഔശീമൃശ്ചാമരേദണ്ഡപ്യുശീരം ശയനാസനേ പുഷ്പരം കരിഹസ്താഗ്രേ വാദ്യഭാണമുഖേ ജലേ. ചന്ദൻ

വ്യോമ്നിഖഡ്ഗഫലേപദ്മേതീത്ഥശ്ചധിവിശേഷയോഃ അന്തരമവകാശാവധിപരിധിനാന്തർവിഭേദതാദർശ്യേ.

ചരിത്രാത്മീയവിനാബഹിരചസരമധ്യുന്തമാത്മനി ച മുസ്തേപി പിറമം മാജകശേരജ്ജ്വലിനാഗരം. ചന്ദൻ

ഔശീരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ചാമരദണ്ഡത്തിന്റെ പേർ. ചാമരത്തിന്റെയും ദണ്ഡത്തിന്റെയും പേർ എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. ഔശീരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ശയനത്തിന്റെയും അസനത്തിന്റെയും പേർ. ശയനം=ശയ്യ. അസനം=പീഠാദി. പുഷ്പരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ആനയുടെ തുവിക്കയ്യിന്റെ അഗ്രത്തിന്റെയും മറ്റും മുതലായ വാദ്യങ്ങളുടെ മുഖത്തിന്റെയും ജലത്തിന്റെയും ആകാശത്തിന്റെയും ഖഡ്ഗഫലത്തിന്റെയും താമരപ്പവിന്റെ തീർത്ഥവിശേഷത്തിന്റെയും ഓഷധിവിശേഷത്തിന്റെയും പേർ. ഖഡ്ഗഫലകം=ഖഡ്ഗമധ്യം. വാദ്യങ്ങളുടെ വെറുവായ് എന്നു തമിഴ്ക്കുത്തുകാരൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. തീർത്ഥവിശേഷമെന്നതു് പുഷ്പമെന്നു പേരുള്ളൊരു തീർത്ഥമാകുന്നു. ഓഷധിവിശേഷമെന്നതു പുഷ്പമെന്നു പേരുള്ളൊരു ചെടിയുമാകുന്നു. അതിന്റെ വേരിനെ ഇന്നും ചൈദ്യന്മാർ പുഷ്പമുഖമെന്നു പറഞ്ഞുപരുന്നു. അന്തരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അവകാശത്തിന്റെയും അവധിയുടെയും ഉടക്കുന്ന വസ്തുത്തിന്റെയും വ്യവധാനത്തിന്റെയും ഭേദത്തിന്റെയും താദർശ്യത്തിന്റെയും പഴുതിന്റെയും തന്നെ സംബന്ധിച്ചിരിക്കുന്ന പദാർത്ഥത്തിന്റെയും വിനാശത്തിന്റെയും ബഹിർഭാഗത്തിങ്കൽ ഭവിച്ചതു് എന്നതിന്റെയും അവസരത്തിന്റെയും മദ്ധ്യത്തിന്റെയും അന്തരമാർത്ഥത്തിന്റെയും സമ്യഗ്തിന്റെയും പേർ. അവകാശം=സ്ഥലം. ഉപവേഷ്ടമാതരം നാസ്തി ഇത്യാദികളിൽ അന്തരശബ്ദത്തിന്നു് അവകാശമെന്നർത്ഥമാകുന്നു. ഇരിപ്പാനായിക്കൊണ്ടു് സ്ഥലമില്ല എന്നു അതിന്റെ അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. മാസാന്തരേ

ഭേദം എന്ന സ്ഥലത്തിങ്കൽ അവധി എന്നത്ഥമാകുന്നു. മാസാന്തരേ എന്നതിന്നു് മാസാവസാനത്തിങ്കലെന്ന ത്ഥം അന്തരേശാടകഃ ഇവിടെ പരിധാനാത്ഥമാകുന്നു. ഉടുക്കുവാൻ യോഗ്യങ്ങളെ ന്നത്ഥം. പവ്താന്തരീതോരവിഃ ഇവിടെ അന്തരശബ്ദം വ്യവധാകാത്ഥമാകുന്നു വ്യവധാനം=മറവു്. യദന്തരം സപ്തപശൈശ്വരാജ യോഃ ഇവിടെ അന്തരശബ്ദത്തിന്നു ഭേദമെന്നത്ഥം. ഭേദം=വിശേഷം. തപദന്തരേണാജ്ഞമേതൽ ഇവിടെ അന്തരശബ്ദം താദത്വ്യത്തെ പറയുന്നതാകുന്നു. താദത്വ്യം=തദത്ഥമാവു എന്നുള്ളതു്. തദത്ഥം=അവനായിക്കൊണ്ടുള്ളതു്. ഉദാഹരണവാക്യത്തിങ്കൽ തപദന്തരേണ എന്നപദത്തിന്നു് നിനക്കായിക്കൊണ്ടുള്ളതു് എന്നു അത്ഥമാകുന്നു. അന്തരേ പ്രഹൽവുഃ ഇവിടെ അന്തരശബ്ദത്തിന്നു പഴുതെന്നത്ഥമാകുന്നു. പഴുതുളളപ്പോൾ ശത്രുക്കൾ പ്രഹരിക്കപ്പെടുവാൻ യോഗ്യന്മാരാകുന്നു എന്നു ഉദാഹരണവാക്യത്തിന്റെ അത്ഥം. അയമപ്യന്തരോമമ ഇവിടെ അന്തരശബ്ദത്തിന്നു സ്വസംബന്ധി എന്നത്ഥമാകുന്നു. അന്തരേണപുരുഷകാരം. ഇവിടെ അന്തരശബ്ദം വിനാത്ഥത്തെപ്പറയുന്നു. വിനാ എന്നതിന്നു കൂടാതെ എന്നത്ഥമാകുന്നു. അന്തരശബ്ദം വിനാത്ഥത്തെ പറയുന്നതാകയാൽ മേല്പറഞ്ഞ വാക്യത്തിന്നു പുരുഷകാരത്തോടു കൂടാതെ എന്നു അത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. പുരുഷകാരം=പുരുഷപ്രയത്നം. അന്തരേചണ്ഡാലഗൃഹാഃ ഇവിടെ അന്തരേ എന്നതിന്നു ബഹിഃഭാഗത്തിലുള്ളവ എന്നത്ഥമാകുന്നു. അന്തരേ മാജാനംവന്ദിന ഉപതിഷ്ഠേയുഃ ഇവിടെ അന്തരേ എന്നതിന്നു അവസരത്തിങ്കൽ എന്നത്ഥമാകുന്നു. അവയോരന്തരേജാതം നഗരാദിനദീശതം ഇവിടെ അന്തരേ എന്നതിന്നു മദ്ധ്യത്തിങ്കൽ എന്നത്ഥമാകുന്നു. ദുഷ്പാന്തരോ ജ്യോതീരൂപഃ ഇവിടെ അന്തരഃ എന്നതിന്നു അന്തരാത്മാവെന്നത്ഥമാകുന്നു. അന്തരാത്മാവെന്നുള്ള വ്യവധാരംഘൃതൊരുവസ്തുവിനെക്കുറിച്ചാകുന്നു എന്നു വേദാന്തികളിൽനിന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ഹകാരസ്യഘകാരോന്തരതമഃ ഇവിടെ അന്തരശബ്ദം സദശാത്ഥമാകുന്നു. ഹകാരത്തിന്നു ഘകാരം ഏറ്റവും സദശമാകുന്നു എന്നു ഉദാഹരണാത്ഥം. പിറം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മുത്തങ്ങയുടെയും കടകോലിന്റെയും സ്ഥാലിയുടെയും പേർ. സ്ഥാലീ=പാത്രവിശേഷം. അതിനെ പറയുന്നതായാൽ പുല്ലിംഗമായിരിക്കയും ചെയ്യും. സ്ഥാലോം നാ പിറംകുളീഞ്ചം മുസ്തമന്മാനടണ്ഡയോഃ എന്നു മേടിനിയ്ക്കുമുണ്ടു്. നാഗരം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നീർമുത്തങ്ങയുടെയും ചുക്കിന്റെയും പേർ.

ശാച്ഛമന്തപന്ധതമസേ ഖാതുരേ ദേദ്യലിംഗകം
ഗൗരോരുണേസിതേചീതേ വ്രണകാഷ്ടപൃതപ്തരഃ. ൧൯൨

ശാച്ഛം (അ-ന-പ്ര-പ്ര) കൂടിയതിന്റെ പേര്. ഹിംസിക്കു ശീലമായിട്ടുള്ളവന്റെ പേരുകയോർത്താൽ ദേദ്യലിംഗമായി ഭവിക്കും. ദേദ്യലിംഗം=ദേദ്യത്തിന്റെ ലിംഗപോലെ ഇരിക്കുന്ന ലിംഗത്തോടു കൂടിയതു്. ദേദ്യം=വിശേഷ്യാനുഭവോന്മുഖനായി ലിംഗങ്ങളുമെന്തെന്നിപ്രായം. ഖാതുരേദേഹലിംഗകമെന്നും പാഠമുണ്ടു്. അപ്രകാരമായാൽ ഹിംസിക്കു ശീലമായിട്ടുള്ള ഗജത്തിന്റെ പേരുകയോർത്താൽ പുല്ലിംഗമായി ഭവിക്കുമെന്നു അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ഗൗരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അരുണമെന്ന വണ്ണവിശേഷത്തിന്റെയും ചെളപ്പിന്റെയും മഞ്ഞൾ നിറത്തിന്റെയും പേര്. മേല്പറഞ്ഞ വണ്ണവിശേഷങ്ങളോടുകൂടിയ വസ്തുക്കളെല്ലാവരും ഗൗരോദിഗ്ബന്ധങ്ങൾ വിശേഷ്യാധീനങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നതായാൽ അതുകൾക്കു എല്ലാ ലിംഗങ്ങളും ഭവിക്കാമെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. അരുണഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വ്രണത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നവന്റെയും ചേരുമരത്തിന്റെയും പേര്.

ജരഃ കഠിനവി സ്യാദധസ്താഭപിചാധഃ

അനാകുലേപിചൈകാദഗ്രാ വൃഗ്രോ വ്യാസക്ത അകുലേ.

ജരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കഠിനമായ വസ്തുവിന്റെയും ഉദരത്തിന്റെയും പേര്. അധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) താഴെ ഇരിക്കുന്ന വസ്തുവിന്റെയും ഹീനനായുള്ളവന്റെയും ചുണ്ടിന്റെയും പേര്. ഏകാഗ്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സ്വസ്ഥന്റെയും ഒന്നിങ്കൽ സ്ഥിരമായി നില്ക്കുന്ന മനസ്സോടുകൂടിയവന്റെയും പേര്. വൃഗ്രഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിശേഷണ ഒന്നിങ്കൽ അസക്തിയോടുകൂടിയവന്റെയും പല കാര്യങ്ങളിലുമായ മനസ്സോടുകൂടിയവന്റെയും പേര്.

ഉപയുജീയ ശ്രേഷ്ഠേഷപപു അമസ്സാദനുത്തരഃ

ഏഷാം വിപത്യയേ ശ്രേഷ്ഠ ഭൂതാനാത്മാത്തമാഃ പരാഃ.

ഉത്തരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മേൽഭാഗത്തിന്റെയും വടക്കുള്ളതിന്റെയും ശ്രേഷ്ഠമായ വസ്തുവിന്റെയും പ്രതിവാക്യത്തിന്റെയും വിരാടപുത്രന്റെയും പേര്. മേൽഭാഗം മുതൽ മൂന്നത്വങ്ങളിൽ ത്രിലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നും പ്രതിവാക്യത്തിങ്കൽ നപുംസകമാകുന്നു എന്നും വിരാടപുത്രങ്കൽ പുല്ലിംഗമാകുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ത്രീലിംഗമാകയാൽ വടക്കേ ദിക്കിന്റെയും വിരാടപുത്രിയുടെയും പേരുകയും ചെയ്യും. ഉത്തരം പ്രതിവാ

കൃത്യോദ്യോജാദീപ്യാത്തമസ്യവൽ ഉത്തമസ്തുവിമാടസ്യതന
 യേ ദിശിചോത്തമാ എന്നു് മേദിനിയുണ്ടു്. അനുത്തമഃ (അ-പു-
 പ്ര-ഏ) ഉപയുക്തകളായ മൂന്നുതന്മങ്ങളുടെ വിപരീതങ്ങളായ അ-
 ത്വങ്ങളുടെ പേർ. ശ്രോഷ്ടന്റെ പേരായിട്ടും ഭവിക്കും. നവിദ്യ
 തേ ഉത്തമോയസ്താൽ എന്നു ശ്രോഷ്ടാചകമായ അനുത്തമശബ്ദ
 ത്തിന്റെ വിഗ്രഹമാകുന്നു. പരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അകലെ ഉ-
 ള്ള വസ്തുവിന്റെയും അന്യന്റെയും ഉത്തമന്റെയും പേർ.

സ്വാഭാപ്രിയേത തു മധുരമേ കൃതഃ കഠിനനിർദ്വയേത
 ഉദാമോ ദാത്രമഹതോമിതമസ്തപന്യനീചയോഃ. ചൻദ്ര

മധുരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മധുരമസത്തിന്റെയും മധുരമാകുന്ന
 മസത്തോടുകൂടിയതിന്റെയും ഇഷ്ടവസ്തുവിന്റെയും പേർ. കൃതഃ
 (അ-പു-പ്ര-ഏ) കഠിനമായുള്ളതിന്റെയും ദയയോടുകൂടാത്തവ-
 ന്റെയും പേർ. ഉദാമഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദാനംചെയ്യുന്നവന്റെ-
 യും വലിയവന്റെയും പേർ. ഇതഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അന്യന്റെ-
 യും നീചന്റെയും പേർ.

മന്ദസപ്തമന്ദയോസ്സൈപരശ്ശൂഭമുദിപ്തശൂക്തയോഃ
 ചൂഡാകിരീടം കേശശ്ച സംയതാമൈലയസ്രയഃ. ചൻദ്ര

സൈപരഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മടിയന്റേയും സ്വതന്ത്രന്റേ-
 യും പേർ. ശൂഭം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അധികമായ പ്രകാശത്തോടു-
 കൂടിയതിന്റെയും വെളുപ്പുനിറത്തോടുകൂടിയതിന്റെയും പേർ.
 വിശേഷ്യാനരോഽധന ലിംഗാന്തമങ്ങളുമുണ്ടു്. ഇതി രാത്രിവർഗ്ഗഃ.

മൈലിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) കുടുമയുടെയും കിരീടത്തിന്റെയും
 കെട്ടപ്പെട്ട തലമുടിയുടെയും പേർ. ത്രയഃ എന്നതു് മൊലിശബ്ദം
 പുല്ലിംഗമാകുന്നു എന്നതിനെ സൂചിപ്പിപ്പാനായിക്കൊണ്ടാകുന്നു.
 മൈലിഃ കിരീടേ ധമ്മിശ്ലേ ചൂഡായാമനപുംസകം നാശോകഭ്രൂ
 സ്രിയാംഭ്രമൈ എന്ന മേദിനിയാൽ മൈലിശബ്ദം കിരീടത്തി-
 ന്റെയും കെട്ടപ്പെട്ട തലമുടിയുടെയും കുടുമയുടെയും പേരായാൽ
 നപുംസകലിംഗത്തെ ഒഴിച്ചു വേറെ ഉള്ള ലിംഗങ്ങളോടുകൂടിയ
 തായി ഭവിക്കുമെന്നും അശോകവൃക്ഷത്തിന്റെ പേരായോർവ്വോർവ്വം
 പുല്ലിംഗമായിഭവിക്കുമെന്നും ഭൂമിയുടെ പേരായോർവ്വോർവ്വം സ്രീലിം-
 ഗമായി ഭവിക്കുമെന്നും ലിംഗനിയമം വ്യക്തമാക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.
 അതിനെ അനുസരിച്ചു മൈലിശബ്ദം മേല്പറഞ്ഞ അത്വങ്ങളിൽ
 സ്രീലിംഗമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാമെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും
 വേണം.

ദ്രുപദേദേമാതംഗകാണ്ഡപുഷ്പാണി പിലവഃ
കൃതാന്താനേഹസോഃ കാലശ്ചതുതേമപി യുഗേ കലിഃ.

പീലുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) വൃക്ഷവിശേഷത്തിന്റെയും അനയുടെയും ശരീരത്തിന്റെയും പുഷ്പത്തിന്റെയും പേര്. കാലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അന്തകന്റെയും സമയത്തിന്റെയും പേര്. കലിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) നാലാമത്തെ യുഗത്തിന്റെയും കലഹത്തിന്റെയും പേര്.

സ്വാൽക്കരംഗേപി കമലഃ പ്രപാമേപി ച കംബലഃ
കരോപഹാരയോഃ പുംസി ബലിഃ പ്രാഞ്ചംഗമജസ്രിയാം.

കമലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മാനിന്റെ പേര്. നപുംസകമായാൽ ജലത്തിന്റെയും ചെമ്പിന്റെയും താമരപ്പൂവിന്റെയും അകാശത്തിന്റെയും ഔഷധത്തിന്റെയും പേരുകളും ചെയ്യും. കമലം സലിലേതാത്രേ ജലജേവ്യാമ്നി ഭേഷജേ എന്നു കോശാന്തമുണ്ട്. സ്രീലിംഗമായാൽ ശ്രീഭഗവതിയുടെ പേരായി ഭവിക്കുന്നു. ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. കമലാ എന്നു സ്രീലിംഗമായാൽ വരുന്ന രൂപമാകുന്നു. കംബലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉത്തരീയത്തിന്റെയും കമ്പിളിയുടെയും താടയുടെയും നാഗരാജന്റെയും കരിമ്പടപ്പൂവിന്റെയും പേര്. സാസ്തായാംനഗരാജേ ച ക്രിമാവപിചകംബലഃ എന്നു കോശാന്തമുണ്ട്. ബലിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) കപ്പത്തിന്റെയും ഉപചാരത്തിന്റെയും പേര്. പ്രാണിശരീരത്തിങ്കൽ മാംസക്ഷയാദികൾ കൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന തൊലിയുടെ ചുളിച്ചിലിന്റെ പേരുകളുവാൻ സ്രീലിംഗമായി ഭവിക്കയും ചെയ്യും. അത്രയുൾപ്പെടെ ഇഷ്ടകാമാന്തമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം. വലിഃ വലീ ഇങ്ങിനെയുമാം.

സ്ഥൈർഘ്യസാമന്ത്വസൈന്യേഷു ബലം നാകാകസീമിണോഃ
വാതുലഃ പുംസിവാത്യായാമപിവാതാസഹേ ത്രിഷു. ഛൻ

ബലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സ്ഥൈർഘ്യത്തിന്റെയും സാമന്ത്വത്തിന്റെയും സൈന്യത്തിന്റെയും പേര്. പൂല്പിംഗമായാൽ കാക്കയുടെയും ബലഭേദന്റെയും പേര്. വാതുലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വാതസമൂഹത്തിന്റെ പേര്. വാതത്തെ സഹിക്കാത്ത വസ്തുവിന്റെ പേരായാൽ ത്രിലിംഗമാകയും ചെയ്യും. വാതം=വായു. വാതുലോവാതുലോപിസ്വാൽ എന്നു ദിഗ്രൂപകോശമുണ്ടാകയാൽ വാതുലഃ എന്നുമാം.

ഭേദാഭിംഗശ്ശരോ വ്യാളഃ പുംസിശ്ചാപദസപ്തയോഃ

മലോസ്രീപാപവിരുകിട്ടാനുസ്രീശൂലം തഗായധം. ൨൦൦

വ്യാളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ദുർജ്ജനത്തിന്റെ പേര്. വിശേഷ്യ നിഷ്ഠമാകയാൽ എല്ലാ ലിംഗങ്ങളുമാം. ശ്ചാപദമെന്ന ദുഷ്ടമൃഗത്തിന്റെയും സപ്തത്തിന്റെയും പേരാകുമ്പോൾ പുല്ലിംഗമാകയും ചെയ്യും. മലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകമായിട്ടുമാം. പാപത്തിന്റെയും വിഷയുടെയും ഇരിമ്പുമുതലായതിൽ നിന്ന് എടുത്തുകളയുന്ന കീടം മുതലായതിന്റെയും പേര്. ശൂലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. മോഗവിശേഷത്തിന്റെയും അയുധവിശേഷത്തിന്റെയും പേര്.

ശങ്കാപവിദപയോഃ കീലഃ പാളിസ്രാശ്ചാകപങ്ക്തിഷു

കലാ ശിലേ കാലഭേദേച്ചാളിസ്സുച്ഛ്യാവലീ അപി. ൨൦൧

കീലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സ്രീലംഗമായിട്ടുമാം. ലോഹാദികീലകത്തിന്റെയും ജ്വാലയുടെയും പേര്. ലോഹാദികീലകം=ഇരിമ്പുമുതലായതുകൊണ്ട് ഉണ്ടാക്കിയ കുറി. ശങ്കാപവി എന്നെടുത്ത ശങ്കു, അപി എന്ന പദവിഭാഗമാകുന്നു. ശങ്കു എന്നതു ശംകശബ്ദത്തിന്റെ സപ്തമുകവചനത്തിങ്കലെ രൂപമാകുന്നു. ശംക=കുറി. ശംകശബ്ദത്തിന്നുലോഹാദിമയകീലകമെന്നുമഹേശ്വരദീകയിൽ അർത്ഥത്തെ വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇതുകൾക്കു വിരുദ്ധമായിലജ്ജയും അഗ്നിജ്വാലയും പേരെന്നു തമിഴ്കുത്തിൽ പറഞ്ഞതു അതിസാഹസമാകുന്നു എന്ന് എന്തിനായി പ്രസംഗിക്കുന്നു. എല്ലാവർക്കും അറിയാമല്ലോ. പാളിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) കോണിന്റെയും ശ്രോണിയുടെയും പേര്. അങ്കശബ്ദത്തിന്നു ചിഹ്നമെന്ന് അർത്ഥത്തെയും ഗ്രഹിക്കാം. അങ്കപ്രദേശം=മടി. കലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഗീതവാദ്യാദിനൈപുണ്യത്തിന്റെയും കാലവിശേഷത്തിന്റെയും പേര്. ഷോഡശാംശത്തിന്നും കലാ എന്നു പേരുണ്ട്. അളിഃ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സമിയുടെയും പങ്ക്തിയുടെയും പേര്. പങ്ക്തി=സമുഹം. അപിശബ്ദമുണ്ടാകയാൽ സേതു മുതലായ അർത്ഥാന്തരങ്ങളും ഇതിന്നുണ്ടെന്നു ധരിച്ചുകൊൾകയും വേണം. അവലി അപി എന്നുള്ളടത്തു സന്ധികാര്യത്തിങ്കൽ ഇച്ഛ ഉണ്ടാകായ്കയാൽ യണാദേശംഭവിച്ചില്ലെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. പ്രമാണവുമുണ്ട്. സംഹിതൈകപദേ നിത്യാ നിത്യാധാതുപസർഗ്ഗയോഃ നിത്യാസമാസേ ചാക്യേതുസാവിവക്ഷാമപേക്ഷതേ എന്നാകുന്നു. നായകഃ പാവകഃ ഇത്യാദികളായ അഖണ്ഡപദങ്ങളിൽ സന്ധികാര്യം നിത്യമാകുന്നു എ

നാം ധാതുപസർഗ്ഗങ്ങൾക്കു് സമാസമില്ലെങ്കിലും സന്ധികാർത്തും നിത്യമാകുന്നുവെന്നും പീതാംബര ഇത്യാദികളായ സമസ്തപദങ്ങളിലും ഇപ്രകാരംതന്നെ എന്നും വാക്യത്തിങ്കൽ സന്ധികാർത്തും വക്താവിന്റെ ഇച്ഛയുടനീനമാകുന്നു എന്നും മേൽപറഞ്ഞ വചനത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ഇങ്ങനെയുള്ള അർത്ഥത്തോടുകൂടിയമേൽ പറഞ്ഞ വചനത്താൽ, ഹേമോഹിണീത്വമസിശീലപതീഷു ധന്യാ എന്നെന്നിവാമയപതിംസചിദുർ്വ്വിനീതം ജാലാന്തരേണ മമ വാസഗൃഹംപ്രചിഷ്ടശഃശ്രോണീതടംസ്പൃശതികിം കുലധർമ്മാഃ എന്ന ശ്ലോകത്തിങ്കൽ ധന്യാ എന്നെന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കലെന്നപോലെ സഖ്യാവലീ അപി എന്ന സ്ഥലത്തിങ്കലും സന്ധ്യഭാവം കൊണ്ടു ദോഷമില്ലെന്നതു സ്ഥിരപ്പെടുത്തപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അളീസഖ്യാവലീഅപിഎന്നു പഠിച്ചാൽ പ്രഗവ്യത്ഥമുണ്ടാകയാൽ പ്രകൃതിഭാവംതന്നെ എന്തു പറകയുമാം. അപ്രകാരവും ചില ദേശങ്ങളിൽ പഠിച്ചുവരുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

അബ്ധ്യംബുവികൃതൈ വേലാ കാലമർത്യാദയോരപി
ബഹുലാഃ കൃത്തികാഗാവോ ബഹുലോഗൗശിതൈത്രീഷു.

വേലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സമുദ്രജലവൃദ്ധിയുടെയും കാലത്തിന്റെയും മർത്യാദയുടെയും സമുദ്രത്തിന്റെയും കര മുതലായതിന്റെയും പേർ. ബഹുലാഃ (അ-സ്രീ-പ്ര-ബ) ഏകവചനവും ദ്വിവചനവും ഇതിനിലു കൃത്തികാ നക്ഷത്രത്തിന്റെയും പശുക്കളുടെയും പേർ. ബഹുലാഃ (അ-പു-പ്ര-ഐ) അഗ്നിയുടെ പേർ. കറുത്ത വസ്തുവിന്റെ പേരൊക്കുമ്പോൾ ത്രിലിംഗമാകയും ചെയ്യും ബഹുലാശബ്ദം പശുവിന്റെ പേരൊക്കുമ്പോൾ ബഹുവചനാന്തം തന്നെ എന്നില്ല. വ്യക്തേകതപാദ്യനുരോധേന ഏകവചനാന്തമായിട്ടും ദ്വിവചനാന്തമായിട്ടും പ്രയോഗിച്ചുകൊൾകയും വേണം. ബഹുലാനീലികായാം സ്യാദേലായാംഗവിയോഷതി കൃത്തികാസുസ്രീയാംഭ്രമ്നി വിഹായസിനപുംസകം പുംസ്യൗൗ കൃഷ്ണപക്ഷേ ച വാചുവൽ പ്രാജ്യകൃഷ്ണയോഃ എന്നു മേടിനിയ്യമുണ്ടു്.

ലീലാവിലാസക്രിയയോരപലാ ശക്താപി ച

ശോണിതേംഭസികീലാലം മൂലമാദ്യേ ശിഹാഭയോഃ. ൨൩൮

ലീലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഐ) സ്രീകളുടെ ശൃംഗാരമോഷ്ടാവിശേഷത്തിന്റെയും ക്രിയയുടെയും പേർ. ഉപലാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഐ) ചരലിന്റെ പേർ. പുല്ലിംഗമായാൽ കല്ലിന്റെ പേരായിട്ടും മത്തങ്ങളുടെ പേരായിട്ടും ഭവിക്കും. കീലാലം (അ-ന-പ്ര-

ഏ) ചോരയുടെയും വെള്ളത്തിന്റെയും പേര്. മൂലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മുമ്പായുള്ളതിന്റെയും വൃക്ഷലതാദികളുടെയും ചേരിന്റെയും മൂലനക്ഷത്രത്തിന്റെയും പേര്.

ജാലം സമൂഹം അനാതോ ഗപാക്ഷക്ഷാരകേഷപി
ശീലം സ്വഭാവേ സദൃശേ സസ്യേ ഹേതുക്തേഹലം. ൨൦൭

ജാലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സമൂഹത്തിന്റെയും വലയുടെയും കിളിവാതലിന്റെയും ചുന്താത്തിന്റെയും പേര്. ശീലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സ്വഭാവത്തിന്റെയും സദാചാരത്തിന്റെയും പേര്. ഹലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വൃക്ഷാദികളുടെ കായുടെയും പ്രയോജനത്തിന്റെയും പേര്.

ഹരിനേത്രജോഃ ക്ലീബം സമൂഹേ പടലനനാ
അധഃ സ്വരൂപയോരസ്രീതലം സ്വാഭാമിഷേ പലം. ൨൦൮

പടലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പൂരമേയുവാനുള്ള ഓല മുതലായതിന്റെയും നേത്രമോഗവിശേഷത്തിന്റെയും പേര്. സമൂഹത്തിന്റെ പേരായാൽ സ്രീലിംഗമായിട്ടുമാം. തലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അധോഭാഗത്തിന്റെയും സ്വരൂപത്തിന്റെയും പേര്. അധോഭാഗം=താഴേടം. പലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) മാംസത്തിന്റെയും പത്രങ്ങളുടേയും കൂടിയതിന്റെയും പേര്.

ഔവാനലേപി പാതാലം ചേലം വസ്രൂധമേ ത്രിഷു
കുക്ലലം ശംകഭിഃ കീണ്ണേ ശ്വഭേ നാനു തുഷാനലേ. ൨൦൯

പാതാലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ബദ്ധവാമുഖാഗ്നിയുടെയും പാതാലലോകത്തിന്റെയും പേര്. ചേലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) വസ്രൂത്തിന്റെ പേര്. അധമചസ്തുവിന്റെ പേരായാൽ ത്രിലിംഗമായി ഭവിക്കും കുക്ലലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കുററികൾ നാട്ടിയ കുഴിയുടെ പേര്. പുല്ലിംഗമായാൽ ഉമിത്തീയിന്റെ പേരായും ചെയ്യും.

നിണ്ണീതേ കേവലമിതിത്രിലിംഗന്തേപക കൃത്സ്നയോഃ
പശ്ചാപ്ലി ക്ഷേമപുണ്യേഷു കുശലം ശിക്ഷിതേ ത്രിഷു. ൨൧൦

കേവലം (അ) നിശ്ചിതമായതിന്റെ പേര്. കേവലം മുൻപു എന്ന് ഇതിന്റെ ഉദാഹരണമാകുന്നു. ഒന്ന് എന്ന് ഒക്കെ എന്ന് അത്ഥമാകുമ്പോൾ ത്രിലിംഗമായി ഭവിക്കുകയും ചെയ്യും. കുശലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സാമത്വത്തിന്റെയും ക്ഷേമത്തിന്റെയും പുണ്യത്തിന്റെയും പേര്. സാമത്വമുള്ള വസ്തുവിനെ പറയുമ്പോൾ ത്രിലിംഗമായി ഭവിക്കും.

പ്രവാളമംകരേപ്യസ്രീ ത്രിഷു സ്ഥൂലഃ ജഡേപി ച
കരാളോ ദന്തുരേ തുംഗേ ചാമരേ ദക്ഷേ ച പേശലഃ.

പ്രവാളം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പൃല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. മുളയുടെയും തളിമിന്റെയും വീണാദണ്ഡത്തിന്റെയും പചിഴത്തിന്റെയും പേര്. പ്രവാളോ സ്രീ കിസലയേ ചീണാദണ്ഡചവിറ്റുരേ എന്നു മേടിനിയ്യമുണ്ടു്. സ്ഥൂലം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ത്രിവിംഗമാകുന്നു. ജാഡ്യമുള്ള വസ്തുവിന്റെയും സ്ഥൂല്യമുള്ള വസ്തുവിന്റെയും പേര്. കരാളഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉയർന്ന പല്ലോടുകൂടിയവന്റെയും ഉയർച്ചയുള്ളവന്റെയും പേര്. പേശലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മനോഹരനായിരിക്കുന്നവന്റെയും സമത്വനായിരിക്കുന്നവന്റെയും പേര്.

മൂർഖേകേപിബാലസ്സ ധാല്ലോലശ്ചല സതൃഷ്ണയഃ
ദവദാവയഃ വനാരണ്യ വഹ്നീ ജന്മഹരേ ഭവൗ. ൨൪൯

ബാലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മൂർഖന്റെയും ശിശുവിന്റെയും ബാലന്റെയും തലമുടിയുടെയും പേര്. ലോലഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇളക്കത്തോടു കൂടിയതിന്റെയും ആഗ്രഹത്തോടുകൂടിയവന്റെയും പേര്. ഇതി ലാഘവഗ്ഗഃ.

വാന്തഃ.

ദവഃ ദാവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) കാടിന്റെയും കാട്ടുതീയ്ക്കിന്റെയും പേര്. ദവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജനനത്തിന്റെയും ശിവന്റെയും പേര്.

മന്ത്രീ സഹായഃ സചിവഃ പതിശാഖിനമാധവാഃ
അവയശ്ശൈലദക്ഷാർക്കാ ആജ്ഞാഹമാനാലപരാഹവാഃ

സചിവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മന്ത്രിയുടെയും സഹായജനത്തിന്റെയും പേര്. ധവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തോവിന്റെയും വൃക്ഷവിദശേഷത്തിന്റെയും മനുഷ്യന്റെയും പേര്. അവിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) പശുതത്തിന്റെയും ആട്ടിന്റെയും ആടിത്യന്റെയും പേര്. ഹവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ആജ്ഞയുടെയും വിളിയുടെയും യാഗത്തിന്റെയും പേര്.

ഭാവസ്സത്താസ്വഭാവോഭിപ്രായചേഷ്ഠാത്മജന്മസു
സ്വാദുർത്ഥാതേ ഫലേപുഷ്പേ പ്രസവോ ഗർഭമോചനേ.

ഭാവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സത്തയുടെയും സ്വഭാവത്തിന്റെയും അഭിപ്രായത്തിന്റെയും ചേഷ്ഠയുടെയും അത്മാവിന്റെയും ജനനത്തിന്റെയും പേര്. സത്ത എന്നതു് ഒരു ജാതിവിശേഷമാ

കുന്നു. പ്രസവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉൽപത്തിയുടെയും ഫലത്തിന്റെയും പുഷ്പത്തിന്റെയും ഗർഭമാലനത്തിന്റെയും പേർ.

അവിശ്വാസേപഹാദേപി നികൃതാവപി നിഹവഃ
ഉത്സേകാമഷ്ഠ യാമിച്ഛാപ്രസരേ മഹമുത്സവഃ. ൨൧൨

നിഹവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അവിശ്വാസത്തിന്റെയും മറയ്ക്കുന്നതിന്റെയും ശാഠ്യത്തിന്റെയും പേർ. ഉത്സവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) മടത്തിന്റെയും കോപത്തിന്റെയും ഇച്ഛാപ്രസരത്തിന്റെയും അനന്ദാവസരത്തിന്റെയും പേർ. ഇച്ഛാപ്രസരം=ഇച്ഛയുടെ പ്രസരം. പ്രസരം=വേഗം.

അനുഭാവഃ പ്രഭാവേ ച സതാഞ്ച മതിനിശ്ചയേ
സ്യാജ്ജന്മഹേതുഃ പ്രഭവസ്ഥാനഞ്ചാഭ്യോപലബ്ധിയേ

അനുഭാവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പ്രഭാവത്തിന്റെയും മഹാജനങ്ങളുടെ ബുദ്ധിനിശ്ചയത്തിന്റെയും പേർ. പ്രഭവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ജന്മകാലത്തിന്റെയും ആഭ്യോപലബ്ധിയുടെ സ്ഥാനത്തിന്റെയും പേർ. ആഭ്യോപലബ്ധി=ആദ്യജ്ഞാനം. സൂത്രപ്രഭവോവാംശ ഇത്യാദികളിൽ പ്രഭവശബ്ദത്തിന് ജന്മകാലമെന്നർത്ഥമാകുന്നു. ഗംഗാപ്രഭവോദിമവാൻ ഇത്യാദികളിൽ ആഭ്യോപലബ്ധിസ്ഥാനമെന്നർത്ഥമാകുന്നു.

ശുഭായാം വിപ്രതനയേ ശസ്ത്രേ പാമശഭവാമതഃ.

യുവോ ഭേദഭക്തിബന്ധു നിശ്ചിതേ ശാശ്വതേത്രിഷു. ൨൧൩

പാമശവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശുഭസ്മിയിൽ ബ്രാഹ്മണൻ ജനിച്ച പുത്രന്റെയും ചെണ്ടഴുവെന്ന ആയുധത്തിന്റെയും പേർ. പാമശവഃപുമാൻ എന്നും പാമുണ്ടു്. യുവഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നക്ഷത്ര വിശേഷത്തിന്റെ പേർ. നപുംസകമായാൽ നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ പേരായും ശാശ്വതമെന്നർത്ഥമാകയാൽ ത്രിവിംശമാകയും ചെയ്യും.

സേവാജ്ഞാതാചാരണിസപത്രിഷാത്മീയേസേവാടസ്മിയാം-

ധനേ

സ്മിതദീപസ്രബന്ധേപി നീവീപരിണേപി ച.

൨൧൪

സപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സഗോത്രന്റെയും ആത്മാവിന്റെയും പേർ. സഗോത്രൻ=സമാനമായ ഗോത്രത്തോടുകൂടിയവൻ. സമാനം=തുല്യം. ഗോത്രം=വാംശം. സപം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ത്രിവിംശമാകുന്നു. തന്നെ സംബന്ധിച്ചിരിക്കുന്നതിന്റെ പേർ. സപഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നപുംസകമായിട്ടുമാം. ധനത്തിന്റെ പേർ.

സ്വപരബ്ധം ആത്മാവാചിയായാൽ നപുംസകമെന്നു ചിലർ ച്ചാ
ഖ്യാനിച്ചതു നിർമ്മൂലമാകുന്നു. നീചീ (ഈ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സ്രീ
കുളുടെ അരയിലുടുത്ത വസ്ത്രത്തിന്റെ ഗ്രന്ഥിയുടെയും പണയത്താ
ന്റെയും മൂലധനത്തിന്റെയും പേർ. ഗ്രന്ഥി=അഴിഞ്ഞുപാ
വാതെ ഇമിപ്പാനായി ഉള്ളിലേക്കു തിരക്കുന്ന ഭാഗം.

ശിവാ ശൈവീഭേദവർദ്ധയാർദ്ധന്ദ്രം കലഹയുഗ്മയോഃ

ഭൂവാ സുവ്യവസായേഷു സത്തപമസ്രീതു ജന്തുഷു. മന്ന

ശിവാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പാർവ്വതിയുടെയും കുറുക്കന്റെ
യും പേർ. ചന്ദ്രം (അ-ന പ്ര-ഏ) കലഹത്തിന്റെയും ഇരട്ട
യുടെയും പേർ. സതപം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഭൂവൃത്തിന്റെയും പ്രാ
ണന്റെയും ഉത്സാഹത്തിന്റെയും പേർ. ജന്തുക്കളുടെ പേരാ
യാൽ പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം.

ക്ലീബം നപുംസകേ ഷണ്ണേ വാചുലിംഗമവിക്രമേ
ദൈവവിശേഷവൈശ്വമാജ്ഞൈവൈചാലിമൈസ്സരൗ.

ക്ലീബം (അ-ന-പ്ര-ഏ) നപുംസകത്തിന്റെ പേർ. പരാ
ക്രമത്തോടുകൂടാത്തവന്റെ പേരാകുമ്പോൾ പുല്ലിംഗമായിട്ടും പ
രാക്രമത്തോടുകൂടാത്തവളുടെ പേരാകുമ്പോൾ സ്രീലിംഗമായി
ട്ടും പരാക്രമത്തോടുകൂടാത്തതിന്റെ പേരാകുമ്പോൾ നപുംസക
മായിട്ടും ഭവിക്കും.

ഇതി വാതവർഗ്ഗം

ശാന്തഃ

വിരം (ശ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വൈശ്വന്റെയും മനുഷ്യന്റെയും പേർ.
സ്സരൗ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) ഗ്രൂപപുരുഷന്റെയും യുദ്ധത്തിന്റെയും
പേർ.

ദൈവ മാശി പുണ്യമഷാദ്യുദ്യൈവ വംശൈ കലമസ്തൈ
മഥഃ പ്രകാശൈ വീകാശൈ നിവേദശാഭൃതിഭോഗയോഃ.

മാശിഃ (ഇ-പ്ര-പ്ര-ഏ) സമൃദ്ധത്തിന്റെയും മേടം മുതലായ
മാശികളുടെയും പേർ. വംശഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) കുലത്തിന്റെയും
മുളയുടേയും പേർ. വീകാശഃ (അ-പ്ര-പ്ര-ഏ) വിജനപ്രദേശ
ത്തിന്റെയും പ്രകാശത്തിന്റെയും പേർ. നിവേദഃ (അ-പ്ര-
പ്ര-ഏ) കൂലിയുടെയും അനുഭവത്തിന്റെയും പേർ.

കൃതാന്തേ പുംസി കീനാശഃ ക്ഷുദ്രകഷികയോസ്രീഷു
പദേ ലക്ഷേ നിമിത്തേ ച ദേശസ്സൗ ചാൽ കശമപ്സ ച.
൨൯

കീനാശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ-) അന്തകൻറെ പേര്. ക്ഷുദ്രൻറെയും കഷ്ടൻറെയും പേരുകളുമ്പോൾ ത്രിലിംഗമാകയും ചെയ്യും. കഷ്ടൻ = കൃഷിക്കാരൻ. അപദേശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വ്യാജത്തിൻറെയും ലാക്കിൻറെയും നിമിത്തത്തിൻറെയും പേര്. അപദേശഃ സ്തുതോല്ക്കേഷനിമിത്തവ്യാജയോഗാപി എന്നു് കോശാന്തമവ്യക്തം. കശം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ജലത്തിൻറെയും തൃണവീദേശത്തിൻറെയും പേര്. പുല്ലിംഗമായാൽ മാമപുത്രൻറെ പേരുകളും ചെയ്യും.

ദശാവസ്ഥാനേകവിധാച്യാശാ തുഷ്ണാപിചായതാ
വശാസ്രീ കരിണീചസ്യാ ഭൂഗ്ജ്ഞാനേജ്ഞാതമിത്രിഷു.

ദശാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പലപ്രകാരമുള്ള അവസ്ഥയുടെയും തിമിയുടെയും വസ്ത്രാന്തത്തിൻറെയും പേര്. വസ്ത്രാന്തം = മുണ്ടു മുതലായതിൻറെ അവസാനഭാഗം. വസ്ത്രാന്തത്തെ പറയുമ്പോൾ ഏകചമനദീപചനങ്ങളില്ലെന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക. ദശാവസ്ഥാവസ്ഥായാം വസ്ത്രാന്തേ സ്വർഭൂശാ അപി എന്നു കോശാന്തമുണ്ടു്. അശാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ദീർഘതുഷ്ണയുടെയും ദിക്കിൻറെയും പേര്. ദീർഘതുഷ്ണ = വളരെക്കാലം മുഴുവൻ വിട്ടുപോകാതെ നിന്നതായ അഭിലാഷം. വശാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) സ്രീയുടെയും പിടിയാനയുടെയും പേര്. യോഷാഹസ്തിന്യാർചശാ എന്നു ടീകയുണ്ടു്. പ്രസവിക്കാത്തവളുടെയും പശുവിൻറെയും പേരുകളും ചെയ്യും. വശാവസ്ത്യാസ്തുതായോഷാ സ്രീഗവീകരിണീഷു ച എന്നു മേടിനിയ്യുമുണ്ടു്. വശാ സ്രീകരിണീവസ്ത്യാ എന്നും പാഠമുണ്ടു്. ഭൂഷ (ശ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ജ്ഞാനത്തിൻറെ പേര്. ജ്ഞാതാവിൻറെ പേരുകളുമ്പോൾ ത്രിലിംഗമാകയും ചെയ്യും. ജ്ഞാതാവു = അറിയുന്നവൻ.

സ്വാൽ കർശഃ സാഹസികഃ കരോമാമസൃണാവപി
പ്രകാശോതിപ്രസിദ്ധോഽപി ശിശാവജ്ഞേഽച ബാലിശഃ
അഭീശൂഃ പ്രഗ്രഹേ രശ്മൗ ജീവിതേശഃ പ്രിയേ യഥേ.

കർശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വിവേകത്തോടുകൂടാത്തവൻറെയും കഠിനമായതിൻറെയും സ്തിഗ്ദ്ധതയോടുകൂടാത്തതിൻറെയും പേര്. പ്രകാശം (അ-പു-പ്ര-ഏ) അധികം (പ്രസിദ്ധമായതിൻറെയും പ്രകാശത്തിൻറെയും പേര്. ബാലിശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ബാലൻറെയും മൂഢൻറെയും പേര്. അഭീശൂഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) പിടിക്കയറിൻറെയും രശ്മിയുടെയും പേര്. ജീവിതേശഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഭേതാവിൻറെയും അന്തകൻറെയും പേര്. അഭീശൂഃ

ഇത്യാദി അല്പശ്ലോകം മഹേശ്വരസീകയെ അനുസരിച്ചു ചേർത്തതാകുന്നു.

പക്ഷസ്സഹായേപ്യണ്ണീഷ്ഠിരോഽവഷ്ടകിതീടന്തോഃ

ശൂകല മുഷികേ ശ്രേഢേ സുകൃതേ വൃഷഭേ വൃഷഃ. ൨൨൩

പക്ഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സഹായത്തിന്റെയും സഖിയുടെയും മാസാൽത്തിന്റെയും അശ്വഗജങ്ങളുടെ പാർശ്വഭാഗത്തിന്റെയും അടുപ്പിൻ പഴുതിന്റെയും ചിറകിന്റെയും മതത്തിന്റെയും ചിരോധത്തിന്റെയും സാധ്യത്തിന്റെയും ബലത്തിന്റെയും കേശപക്ഷമിത്യാദിസ്ഥലത്തിങ്കൽ സമൂഹത്തിന്റെയും പേർ. പക്ഷോമാസാൽകേപാർശ്വേ ഗ്രാമസാധ്യവിചാരാഭയോഃ കേശാഭേ പരതോ വൃന്ദേ ബലേസഖിസഹായോഃ ചുല്പിമന്യേന പതത്രേ ച വാജികഞ്ജപാർശ്വഭയോഃ എന്നുമേടിനിയുണ്ടു് ഉണ്ണീഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) തലച്ചാവിന്റെയും കിമീടത്തിന്റെയും പേർ. വൃഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വൃഷണത്തിന്റെയും മുഷികത്തിന്റെയും ശ്രേഢന്റെയും സുകൃതത്തിന്റെയും കാളയുടേയും പേർ. ശൂകലജനനിന്നു വൃഷണമെന്നത്ര അർത്ഥമാകുന്നതു്. ശൂകംലാതീതി ശൂകലോവൃഷണഃ എന്നു ടീകയിൽ ഉണ്ടു്. ശ്രേഢലേമുഷികേ എന്നു ചിലർ പഠിക്കുന്നു. ശ്രേഢലശബ്ദത്തിന്നു് അധികമായ ബലമുള്ളവനെന്നത്ര അർത്ഥമാകുന്നതു്.

ഭൃതേക്ഷേ ശാരിഫലകേ പ്യാകഷേഃശാർകമിന്ദ്രിയേ

നാഭ്യന്താംഗേ കഷ്ടചക്രേ വ്യവഹാരേ കലിഭഃ. ൨൨൪

അക്ഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പകിടക്കുരുവിന്റെയും ചൂതുപലകയുടെയും അകർഷിക്ക എന്ന ക്രിയയുടെയും പേർ. അക്ഷഃ (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇന്ദ്രിയത്തിന്റെ പേർ. പുല്പിംഗമായാൽ പകിടക്കുരുവിന്റെയും മുക്കുഴങ്ങിന്റെയും തേർ മുതലാമതിന്റെ അവയവമായ ചക്രത്തിന്റെയും വാദപ്രതിവാദരൂപമായ വ്യവഹാരത്തിന്റെയും താന്നിമരത്തിന്റെയും പേർ.

കർഷ്ട്വാന്താകരീഷാഗ്നിഃ കർഷ്ടഃ കല്യാദിധായിനീ

പുന്ദ്രാവേതൽക്രിയായാഞ്ച പൗരൂഷം റിഷമപ്സുച.

കർഷ്ടഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) വാന്തയുടെയും വളല്ലൊടിയിലൊതിയ്യിന്റെയും പേർ. കർഷ്ടവക്താ എന്നും പാഠമുണ്ടു്. വക്താ എന്നതിന്നു വചിക്കുന്നവൻ എന്നർത്ഥം. വചിക്ക=പറയുക. കർഷ്ടഃ (ഉ-ന്ദ്രീ-പ്ര-ഏ) കൈത്തോടിന്റെ പേർ. പൗരൂഷം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പുരുഷനാവു എന്നുള്ളതിന്റെയും പുരുഷകർമ്മ

ത്തിന്റെയും പേർ. വിഷം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ജലത്തിന്റെയും വിഷത്തിന്റെയും പേർ.

ഉപാദാനേച്ഛാമിഷം സ്വാദപമാധേചി കിൽബിഷം സ്വാദ്ഭക്ഷേഃ ലോകധാതപംശോ ചതസരേവഷ്ടമസ്രിയാം.

അമിഷം (അ-ന-പ്ര-ഏ) കല്പം കാല്പദ്രവ്യം എന്നിവയുടെയും മാംസത്തിന്റെയും പേർ. കിൽബിഷം (അ-ന-പ്ര-ഏ) അപമാധത്തിന്റെയും പാപത്തിന്റെയും പേർ. വർഷം (അ-ന-പ്ര-ഏ) പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. മഴയുടെയും ഭാരതാദിഖണ്ഡങ്ങളുടെയും സംവത്സരത്തിന്റെയും പേർ. ലോകധാതപംശശബ്ദത്തിന്നു ലോകധാതുവിന്റെ അംശമെന്നർത്ഥമാകുന്നു ലോകധാതു=ലോകത്തെ ധരിക്കുന്നത്. ജംബൂദ്വീപമെന്നഭിപ്രായം. ലോകം ധന്തലോകധാതുഃ ജംബൂദ്വീപഃ എന്നു മഹേശ്വരഭാഷ്യകയിൽ ഉണ്ടു്.

പ്രേക്ഷാ നൃത്തക്ഷണം പ്രജ്ഞാ ഭിക്ഷാഭോജചാർത്ഥനാ ഭൂതിഃ തപിരംശോഭാപിത്രിഷ്ടപദമേ നൃക്ഷംകാർത്ത്വംസ്മൃതികൃഷ്ടയഃ.

പ്രേക്ഷാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) നൃത്തദർശനത്തിന്റെയും ബുദ്ധിയുടെയും പേർ. നൃത്തത്തിന്റെയും ദർശനത്തിന്റെയും ബുദ്ധിയുടെയും പേർ എന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. ഭിക്ഷാ (അ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) സേവയുടെയും യാചനത്തിന്റെയും കൂലിയുടെയും പേർ. ദപിരം (ഷ-സ്മീ-പ്ര-ഏ) ശോഭയുടെയും കാന്തിയുടെയും പേർ.

ത്രിഷ്ടപദമ എന്നതിന്നു ഇനി പറവാൻപോകുന്ന ശബ്ദങ്ങൾ ത്രിലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു സാമമാകുന്നു. നൃക്ഷം (അ-ന-പ്ര-ഏ) സാകല്യത്തിന്റെയും അധമവസ്തുവിന്റെയും പേർ.

പ്രത്യക്ഷേധികൃതോധ്യക്ഷാ രൂക്ഷസ്തപഃപ്രമംബുചിക്ഷണേ മചിശോപതച്ഛഭൗഹംസൈഃ സൂര്യവഹ്നീ പിഭാവസു. ചാൻ

അധ്യക്ഷഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സാക്ഷാൽ കൃതമായിട്ടുള്ളതിന്റെയും അന്യന്റെ കല്പനയാൽ ഒരു വേലയെ നടത്തുന്നവന്റെയും പേർ. രൂക്ഷഃ (അ-ന-പ്ര-ഏ) സ്തോഹഭാവത്തിന്റെയും അസ്തിത്വത്തിന്റെയും പേർ. ഇതി ഷാന്തവർഗ്ഗം.

ഹംസഃ(അ-പു-പ്ര ഏ)അഭിത്യന്റെയും അമയനത്തിന്റെയും പേർ. ഹംസശബ്ദത്തിന്നു അഭിധാനാന്തരങ്ങളിൽ പ്രായേ

ണ അത്ഥമാന്തരങ്ങൾ പല പ്രകാരമേണ പഠകപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്. ഹം
 സസ്ത്യാന്മാനസൗകസി നിർല്ലോഘോപവിഷ്ണുപർപ്പമാത്മസ്വ
 മത്സരേയോഗിഭേദമന്ത്രഭേദേ ശരീരമരുദന്തരേ എന്നു മേദിനി
 യിൽ ഉണ്ടു്. മാനസൗകസ്സു്=അരയന്നം. നിർല്ലോഘോപൽ=
 പിശിക്കില്ലാത്ത രാജാവു് വിഷ്ണു=ശ്രീനാരായണൻ. അർക്കൻ=അ
 ദിത്യൻ പരമാത്മാവു്=പരബ്രഹ്മം. അമത്സരൻ=മത്സരത്തോടുകു
 ടാത്തവൻ. യോഗിഭേദം=യോഗിവിശേഷം. മന്ത്രഭേദം=മന്ത്രവി
 ശേഷം. ശരീരമരുദന്തരം=ശരീരത്തിങ്കൽ വർത്തിക്കുന്നവായുവിശേഷം.
 ഇതുകൾക്കെക്കെയും ഹംസശബ്ദാത്ഥങ്ങളാകുന്നു എന്നു് മേൽ
 പറഞ്ഞ മേദിനീവാക്യത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. യോഗിഭേദശ
 ബ്ദംകൊണ്ടു നാദബ്രഹ്മോപാസകന്മാരായ ശിവയോഗികളെ ഗ്ര
 ഹിച്ചുകൊൾക. മന്ത്രഭേദശബ്ദംകൊണ്ടു് അജപാമന്ത്രത്തെ ഗ്ര
 ഹിച്ചുകൊൾക. ഇതിന്റെ സ്മൃതയെ ഒരുഗ്രഹിക്കുന്നവർ
 (ധരാനിലാഭ്യോധ്വപനി പുഷ്പവന്തൗപിധായമൌനീരഹസിസ്ഥി
 തോയഃ പശ്യത്യുപണ്ഡംസനിനാദതേജസ്സബ്രഹ്മവിൽകീർത്തിത
 ഏവലോകേ ഭൂമധ്യസംസ്ഥം തരുണാരുണാഭംസദാശിവംഹം
 സമയംസനാദം സാധ്യാപസച്യക്രമതശ്ചമന്തംധ്യായന്തിത്യേമാം
 ശിവയോഗിനസ്തേ) (അഹംകാരം പരിത്യജ്യഹംകാരായതവാ
 ക്ഷസദാ അസംബന്ധംപരിത്യജ്യ സംബന്ധമപിചാജ്ജയേൽ) ഇ
 ത്യാദി ശിവജ്ഞാനദീപ്തികാചാക്യാത്ഥങ്ങളേയോ, ഹകാരമേണ
 ബഹിർത്യാതി ഇത്യാദി മഹാവാക്യാർത്ഥത്തേയോ ഗുരുമുഖത്തി
 കൽനിന്നു് ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ശരീരമരുദന്തരശബ്ദം കൊണ്ടു്
 നിശ്വാസാദി പ്രവൃത്തികാരണമായ വായുവിനെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.
 വിഭാവസുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) ആദിത്യന്റെയും അഗ്നിയുടെയും
 പേർ.

വത്സൗ തണ്ണകവഷൗ ദപൗ സാരംഗാശ്ച ദിവൗകസഃ
 ശ്രംഗാമാദൗവിഷേവീശ്വേ ഗുണേനാഗേ ദ്രവേരസഃ.

വത്സഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പശുക്കിടാവിന്റെയും സംവത്സര
 ത്തിന്റെയും പേർ. ദിവൗകഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) ദേവശാസ്ത്രവി
 ന്ന്റെയും ദേവന്മാരുടെയും പേർ. സാരംഗാശ്ചദിവൗകസഃ എ
 ന്നമാം. ദിവോകാശ്ചദിവൗകാശ്ചപുംസിദേവേചചാതകേ എ
 ന്നം ദ്വിരൂപകോശമുണ്ടു്. രസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ശ്രംഗാമാദി
 കളുടെയും വിഷയത്തിന്റെയും വീര്യത്തിന്റെയും മധുമാദ്യാദിക
 ലുടെയും രാഗത്തിന്റെയും ദ്രവത്തിന്റെയും പേർ. ശ്രംഗാരം,,
 വീരം, കരുണം. അതുതം, ഹാസ്യം, യോനകം, ബീഭത്സം; മൌ

ഭം, ശാന്തം ഇവ ശൃംഗാരാദികൾ. വിഷശബ്ദംകൊണ്ടു സപ്താദികളുടെ വിഷത്തെയും ജലത്തെയും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. വീര്യശബ്ദംകൊണ്ടു ബലത്തെയും മേതസ്സിനേയും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. രാഗം=അനുരാഗം. ഭ്രം=അർത്ഥഭ്രം.

പുണ്യത്തംസാവതംസൗദെവ കണ്ണുപുരേപിശേഖരേ ദേവദേവേനലക്ഷ്മണ വസുമാതോധനേവസു. ൨൩൧

ഉത്തംസഃ അപതംസഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം കണ്ണാദേവവിശേഷത്തിന്റെയും ശിരോലക്ഷണത്തിന്റെയും പേർ. വസുഃ (ഉ-പു-പ്ര-ഏ) അഷ്ടവസുക്കളുടേയും അഗ്നിയുടേയും മശിയുടേയും പേർ. വസു (ഉ-ന-പ്ര-ഏ) ഞ്ഞത്തിന്റെയും ധനത്തിന്റെയും പേർ.

വിഷ്ണു ച വേധാസ്രീതപാശീഹിതാശംസാഹിദംഷ്ടയോഃ ലാലസേ പ്രാത്ഥനൈസുൽഭക്യ ഹിംസാചൈതൃാദികഞ്ച ച.

വേധാഃ (സ-പു-പ്ര-ഏ) വിഷ്ണുവിന്റെയും ബ്രഹ്മാവിന്റെയും പേർ. ആശീഃ (സ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) ഹിതാശംസയുടെയും അഹിദംഷ്ടയുടെയും പേർ. ഹിതാശംസാ=ഹിതത്തിന്റെ അശംസ. ആശംസാ=ചമനം. അഹിദംഷ്ടാ=പാമ്പിൻപല്ലം. ആശീരമഗദംഷ്ടായാം പ്രിയവാക്യാദിലാഷ്ടയോഃ എന്ന് കോശാന്താവമുണ്ടു്. ലാലസാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പുല്ലിംഗമായിട്ടുമാം. പ്രാത്ഥനയുടേയും ഇഷ്ടാർത്ഥത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ഉത്സാഹത്തിന്റെയും പേർ. ഹിംസാ (അ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) മോഷണാദി കഞ്ചത്തിന്റെയും ചധത്തിന്റെയും പേർ.

പ്രസൂരശാപി ഭൂദ്യാപൌ മോദസൌമോദസീ ച തേ ജപാലാ ഭാസോൻപുണ്യശ്ചിജ്ജ്യാതിർഭൂദ്യോതദഷ്ടിഷു.

പ്രസുഃ(ഉ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) പെണ്ണതിരയുടെയും മാതാപിന്റെയും പേർ. മോദസൌ (ഇ-സ്രീ-പ്ര-ദി) മോദസീ (സ-ന-പ്ര-ദി) ഇവ ൨-ം ഭൂമിയുടെയും ആകാശത്തിന്റെയും പേർ ദിവചനാന്തങ്ങളായിട്ടുതന്നെ പ്രയോഗിക്കുകയും വേണം. എന്നാൽ മേല്പറഞ്ഞ മണ്ടത്മങ്ങളുടെയും ബോധം മേൽപറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങളിൽനിന്നു് ഉണ്ടാകുമെന്നല്ലാതെ ഏകവചനാന്തങ്ങളിൽനിന്നു് ഒന്നിനെവിട്ടു് ഒന്നിന്റെ ബോധംഭവിക്കട്ടെ എന്നു വിചാരിച്ചു് അപ്രകാരം പ്രയോഗിക്കരുതെന്നു ചിലർ പറയുന്നു. മോദശ്ച മോദസീചാപി ദിവിഭൂമൌ പൃഥക് പൃഥക് സഹപ്രയോഗോപ്യനയോമോദസ്യാവപിമോദസീ എന്നു കോശാന്തമുണ്ടാകയാൽ ഏകൈകാർത്ഥബോധത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു് ഏകവചനാന്തങ്ങളാ

യിട്ടും പ്രയോഗിക്കാമെന്നു വേറെചിലർ പറയുന്നു. ദ്യാവാപൃഥ്വി വ്യൂതരോദസ്യൂതരോദസീരോദസീതിച എന്നുണ്ടാകയാൽ രോദ സീ എന്നു അവയുമായിട്ടുമുണ്ടെന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക. അർച്ചിഃ (സ-സ്രീ-പ്ര-ഏ) നപുംസകമായിട്ടുമാം. ജപാലയുടെയും ദീപ്തിയുടെയും പേർ. ജ്യോതിഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) നക്ഷത്രത്തിന്റെയും പ്രകാശത്തിന്റെയും ദൃഷ്ടിയുടെയും പേർ.

പാപാപരാധയോരാഗഃ ഖഗബാല്യാദിനോവൃതഃ
തേജഃപുരീഷയോവ്വർജ്ജോ മഹസതുത്സവതേജസോഃ.

ആഗഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) പാപത്തിന്റെയും അപരാധത്തിന്റെയും പേർ. വയഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) പക്ഷിയുടെയും ബാല്യം മുതലായവയുടെയും പേർ. വർച്ചഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) തേജസ്സിന്റെയും വിഷ്ണുയുടെയും പേർ. മഹഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഉത്സവത്തിന്റെയും തേജസ്സിന്റെയും പേർ.

മജോഗുണേച സ്രീപുഷ്പേ രാഹെരധപാന്തേ ഗുണേ തമഃ
ഹരന്ദഃപദ്യേഭിലാഷേ ച തപഃകൃഹരാദികൺ ച. ൨൩൫

മജഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഗുണവിശേഷത്തിന്റെയും തീണ്ടാതിയുടെയും പൊടിയുടെയും പേർ. അകാരാന്തമായിട്ടും പ്രയോഗിക്കാം. (മജോടയം മജസാസാൽം സ്രീപുഷ്പഗുണധൂളിഷു) എന്നു കോശാന്തമുണ്ടു്. തമഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) രാഹുവിന്റെയും ഇരുട്ടിന്റെയും ഗുണവിശേഷത്തിന്റെയും പേർ. ഹരന്ദഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഗായത്ര്യാദിവൃത്തത്തിന്റെയും ഇച്ഛയുടെയും വേദത്തിന്റെയും സൈപരാചാമത്തിന്റെയും പേർ. (ഹരന്ദഃപദ്യേ ച വേദേ ച സൈപരാചാരാഭിലാഷയോഃ) എന്നു മേടിനിയുണ്ടു്. തപഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) സാന്തപനാദികൃഹരങ്ങളുടെയും ചാന്ദ്രായണാദികളുടെയും ധർമ്മത്തിന്റെയും ലോകവിശേഷത്തിന്റെയും പേർ.

സഹോബലം സഹാമാശ്വാ നഭഃഖംശ്രാവണോനഭാഃ
ഓകസ്സത്മാശ്രയശ്ചൈകഃ പയഃക്ഷീരം പശുയാംബുച.

സഹഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ബലത്തിന്റെ പേർ. പുല്ലിംഗമായാൽ മാർഗ്ഗശീഷമാസത്തിന്റെ പേർ. നഭഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ആകാശത്തിന്റെ പേർ. പുല്ലിംഗമായാൽ ശ്രാവണമാസത്തിന്റെ പേർ. ഓകഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഗൃഹത്തിന്റെയും ആശ്രയത്തിന്റെയും പേർ. പയഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) പാലിന്റെയും വെള്ളത്തിന്റെയും പേർ.

ഓജോദീപ്തോബലോസ്രോത ഇന്ദ്രിയേനീമ്നഗാമയേ
തേജഃ പ്രഭാവേ ദീപ്തോ ച ബലേശുക്ലേപ്യതസ്രിഷു.

ഓജഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ദീപ്തിയുടെയും ബലത്തിന്റെയും പേർ.
സ്രോതഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) ഇന്ദ്രിയത്തിന്റെയും നദീവേഗത്തി
ന്റെയും പേർ. തേജഃ (സ-ന-പ്ര-ഏ) പ്രഭാവത്തിന്റെയും ദീ
പ്തിയുടെയും ബലത്തിന്റെയും ശുക്ലത്തിന്റെയും പേർ. അതസ്രി
ഷു എന്നതിന്നു ഇനി സാന്തവർഗ്ഗാവസാനംവരെ പാവാൻപോ
കുന്ന ശബ്ദങ്ങൾ കൈയും ത്രിലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു സാരത്തെ
ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

വിദ്വാൻ വിദംശ്ചഞ്ചീഭസോ ഹിംസ്രോപ്യതിശയേതപമീ
വൃദ്ധപ്രശസ്യതോജ്ജായാൻ കനീയാംസു യുവാല്പതയാഃ.

വിദ്വാൻ (സ-പു-പ്ര-ഏ) അറിഞ്ഞവന്റെയും ആത്മജ്ഞാ
നിയുടെയും ബുദ്ധിമാന്റെയും പേർ. (വിദ്വാനാത്മവിദിപ്രാജ്ഞ
പണ്ഡിതേചാഭിധേയചഞ്ച) എന്നുവിശ്വവാക്യമുണ്ടു്. ചശബ്ദാൽ
ആത്മജ്ഞം പേർ എന്നു തമിഴ്കുത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന പ്ര
മാണമെന്നുനിർത്തില്ല. ബീഭത്സഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഹിംസാശീ
ലന്റെയും തസവിശേഷത്തിന്റെയും അജ്ജ്ഞന്റെയും പേർ.
ബിഭത്സോവികൃതേകൃതേമസേപാർത്ഥേഽപ്താത്മനി എന്തു് കോ
ശാന്തമുണ്ടു്. അതിശയേതപമീ എന്നതിന്നു് ഇനി പാവാൻ
പോകുന്ന ജായാൻ ഇത്യാദി ശബ്ദങ്ങൾ അതിശയത്തോടുകൂടി
യ വൃദ്ധാദികളെ പറയുന്നവയാകുന്നു എന്നു സാരത്തെ ഗ്രഹിച്ചു
കൊൾക. ജായാൻ (സ-പു-പ്ര-ഏ) ഏറ്റവും വൃദ്ധന്റെയും
ഏറ്റവും ശ്രേഷ്ഠന്റെയും പേർ. കനീയാൻ (സ-പു-പ്ര-ഏ)
ഏറ്റവും യുവാവിന്റെയും ഏറ്റവും അല്പന്റെയും പേർ.

വരീയാംസുരുവരേന്യാധീയാൻ സാധു ബാധയോഃ
ഭേദപി ബർഹം നിർബുദ്ധാപമാഗാക്ഷാഭയോഗ്രഹഃ.

വരീയാൻ (സ-പു-പ്ര-ഏ) ഏറ്റവും ഉയരായതിന്റെയും
ഏറ്റവും ശ്രേഷ്ഠന്റെയും പേർ. സാനീയാൻ (സ-പു-പ്ര-ഏ)
ഏറ്റവും സാധുവിന്റെയും അതിദ്രവ്യത്തിന്റെയും പേർ. വി
ദ്വാൻ ഇത്യാദികൾ പുല്ലിംഗങ്ങളായി പറകപ്പെട്ടു. അതു
കൊണ്ടു് വിദുഷീ ഇത്യാദി സ്ത്രീലിംഗരൂപങ്ങളേയും വിദ്വാൻ ഇ
ത്യാദി നപുംസകരൂപങ്ങളേയും ഉപലക്ഷിച്ചു കൊൾക. ബീഭത്സ
ശബ്ദത്തിന്നു സ്ത്രീത്വം വിവക്ഷിച്ചാൽ ബിഭത്സാ എന്നു പ്രയോഗി
ക്കയും വേണം. ഇതി സാന്തവർഗ്ഗം.

ഹാന്തഃ.

ബഹം (അ-ന-പ്ര-ഏ) ഇലയുടെയും മയിൽപീലിയുടെയും പേർ. ഗ്രഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) നിർബുദ്ധത്തിന്റെയും സൂര്യഗ്രഹണം സോമഗ്രഹണം ഇവയുടെയും സൂര്യൻ, ചന്ദ്രൻ; ക്ഷുദ്രൻ ഇത്യാദികളുടെയും പേർ.

ചാതുർവിധേ കപാലമസേ നിർബുദ്ധോ നാഗദന്തകേ തുലാസുരേശ്വരാദിരശ്ശേഷ പ്രഗ്രാഹഃ പ്രഗ്രഹോപി ച. ൨൭൦

നിർബുദ്ധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) വാതില്പിടിയുടെയും ശിരോഘ്നകാരത്തിന്റെയും കുഷായമെന്ന കൗഷധത്തിന്റെയും അനക്കോമ്പിന്റെയും പേർ. പ്രഗ്രാഹഃ പ്രഗ്രഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഇവ ൨-ം തുലാസിന്റെയും പിടിച്ചുരടിന്റെയും കുതിച്ച മുതലായവയുടെ വായുയറിന്റെയും പേർ.

പത്നീപരിജനാദാനമൂലശാപാഃ പരിഗ്രഹാഃ

ദാമേഷു ച ഗ്രഹാശ്ശ്രോബ്ധാമപ്യാമോഹോവമസ്മിയാഃ.

പരിഗ്രഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഭാര്യയുടെയും പരിജനത്തിന്റെയും സ്വീകാരത്തിന്റെയും മൂലധനത്തിന്റെയും ശാപത്തിന്റെയും പേർ. ഗ്രഹാഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഭാര്യയുടെയും ഭവനത്തിന്റെയും പേർ. ഏകപക്ഷനദിപക്ഷങ്ങൾ ഇല്ലെന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾകയുംവേണം. ആമോഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) ഉത്തമസ്ത്രീയുടെ കടിപ്രഭേരത്തിന്റെയും കരേരുക എന്ന ക്രിയയുടെയും പേർ.

വ്യൂഹോ വൃന്ദേപ്യഹിർവൃന്ദേപ്യഗ്നീന്ദപ്ക്ഷാസ്തമോപഹാഃ

പരിച്ഛേദേ നൃപാഹേന്ദേ പരിബന്ധോവുയാഃപരേ. ൨൭൧

വ്യൂഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) സമൂഹത്തിന്റെയും ബലവിന്യാസത്തിന്റെയും പേർ. അഹിഃ (ഇ-പു-പ്ര-ഏ) വൃത്രാസുരന്റെയും സപ്തത്തിന്റെയും പേർ. തമോപഹഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) അഗ്നിയുടെയും ചന്ദ്രന്റെയും അഭിത്യന്റെയും പേർ. പരിബന്ധഃ (അ-പു-പ്ര-ഏ) പരിവാരത്തിന്റെയും രാജയോഗ്യമായ വെങ്കോററക്കുട വെൺചാമരം മുതലായ വസ്തുവിന്റെയും പേർ. ഇതി ഹാന്തവർഗ്ഗഃ.

നാനാത്വവ്യയവക്തഃ

ആദിഷദത്വേദിവ്യാപൌഷീമാർത്ഥേ ധാതുയോഗജഃ
 ആപ്രഗഹ്യഃ സ്തൃതൌ വാക്യപുഷ്ടൗ സ്വാൽകോപപീഡയഃ

ആദി (അവ്യയം) ഈഷദത്വംദികളിൽ പ്രയോഗിക്കാം. ഈഷദത്വത്തിങ്കലെ പ്രയോഗം ആചിംഗല ഇത്യാദി. ഈഷദത്വം=അല്പാത്വം. ആചിംഗലഃ എന്നതിന്നു കുറഞ്ഞതാണു ചിംഗലവണ്ണമെന്നർത്ഥമാകുന്നു. ഇവിടെ കുറഞ്ഞതാണു എന്നതിനെ പറയുന്നതു് ആചിംഗലഃ എന്ന ശബ്ദത്തിങ്കലെ അ എന്ന ശബ്ദമാകുന്നു. അയതു ആദി എന്ന അവ്യയമാകുന്നു. ഒകാരത്തിന്നു ശബ്ദശാസ്ത്രത്താൽ ലോപം വിധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കയാൽ അയതു കേൾക്കപ്പെടുന്നില്ല. അസത്യലോകാൽ സ്താനാദി ധർമ്മങ്ങളെ പർഗ്രഹഃമധിനഃ യാതിലിംഗേഭ്യ ഉൽക്രമ്യ യഥാബലമവാതിതാ ഇത്യാദികളിൽ ആദിന്നു അഭിവാച്ഛി അർത്ഥമാകുന്നു. അസത്യലോകാൽ എന്നതിന്നു സത്യലോകത്തിങ്കലോളമെന്നർത്ഥമാകുന്നു എങ്കിലും സത്യലോകത്തിങ്കൽനിന്നു താഴെയുള്ള എല്ലാ ലോകങ്ങളെയും പ്രാപിക്കുന്നു. സത്യലോകത്തിങ്കലേക്കു ഗതിയുണ്ടാകുമില്ല. എന്നു വിവക്ഷിതമല്ലായ്കയാലും ഇഹലോകങ്ങളിൽ എന്നപോലെ സത്യലോകത്തിങ്കലും ഗതിയുണ്ടു എന്നതെന്ന വിവക്ഷിതമായിരിക്കുകയാലും അവിടെ ആദിന്നു അഭിവാച്ഛി അർത്ഥമാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. അസമുദ്രം രാജഭണ്ഡഃ ഇത്യാദികളിൽ സീമാത്വമാകുന്നു. സീമാത്വം=സീമ എന്ന അർത്ഥം. മർയാദഃ എന്നു സാരം. അസമുദ്രമെന്നതിന്നു സമുദ്രത്തിങ്കലോളമെന്നു ഭാഷ. ഇവിടെ രാജഭണ്ഡത്തിന്നു സമുദ്രം അവധിയുണ്ടു എന്നതല്ലാതെ സമുദ്രത്തിങ്കലും രാജഭണ്ഡസംബന്ധമുണ്ടു് എന്നു തോന്നുന്നില്ല. അയതു തോന്നണമെന്നു വക്താവിന്നു ആഗ്രഹവുമില്ല. അതുപോതുവായിട്ടു് ഇവടെ ആദിന്റെ അർത്ഥം അഭിവാച്ഛിയല്ലെന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. ധാതുയോഗജ ശബ്ദത്തിന്നു ക്രിയായോഗജമായ അർത്ഥമെന്നു് അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ധാതുവാച്യമായിരിക്കുന്ന വ്യാപാരത്തിങ്കൽ തന്റെ യോഗത്താൽ സംഭവിക്കപ്പെടുന്നതായ വിശേഷമെന്നു് അതിന്റെ സാരമാകുന്നു. ആഹാരദി ഇത്യാദികളിലെ ആദിന്നു് അർത്ഥം മേൽപറഞ്ഞതാകുന്നു. ആ (അ) ഇതിന്നു ഒ കാരം ഇല്ല. പ്രഗഹ്യമെന്നു ഒരപേരുണ്ടു്. അതു പോതുവായിട്ടു സന്ധികാര്യമില്ലെന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾക. സ്തൃതിയും വാക്യപുരണവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു.

ആ ഏവംകിലതൽ ഇത്യാദികളും ആഏവംമാന്യസേ ഇത്യാദികളും മേൽപറഞ്ഞ അർത്ഥങ്ങൾക്കു ക്രമേണ ഉദാഹരണങ്ങളാകുന്നു. ആഃ (അ) കോപവും പീഡയും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ആഃ പാപ കിം വികത്വസേ ഇത്യാദികളിൽ ആഃ എന്നതു കോപ ഞായും ആഃ ശീതം ഇത്യാദികളിൽ പീഡയേയും സൂചിപ്പിക്കുന്ന താകയാൽ മേല്പറഞ്ഞവാക്യങ്ങൾ ആഃ എന്നതിന്റെ അർത്ഥങ്ങളുടെ നിദർശനങ്ങളാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വേണം.

പാപകുശ്ലേഷദർശനേ ക്ഷയിന്തിർഭൂതനനിന്ദയോഃ
ചാനപാ ചയസമാഹാരോതരേതരസമുച്ചയേ.

ക(അ)പാപമെന്നും കുതസിതമെന്നും അല്ലമെന്നും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ഉദാഹരണം—കുക്തം പാപകുതമെന്നർത്ഥം കാപഥഃ ചീതാവഴി എന്നർത്ഥം. കവോഷ്ണം അല്ലമായ ചൂടോടു കൂടിയതു് എന്നു അർത്ഥം. കവോഷ്ണമെന്നുള്ളതു കവ എന്നു കേൾക്കപ്പെടുന്നതു ക എന്ന അവ്യയത്തിന്റെ ആഭേദമാകുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ധിക (അ) നിർഭൂതനവും നിന്ദയും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. അപകാരശബ്ദങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഭയത്തെ ജനിപ്പിക്കു എന്നതിനെ നിർഭൂതനമെന്നും കേവലമായ ഭോഷകഥനത്തെ നിന്ദാ എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ധികതപാം താഡനാർത്ഥനധ്യയനശീലം ഇത്യാദികളും ധികപരസ്രീഗാമിനം പുരുഷം ഇത്യാദികളും മേൽപറഞ്ഞ അർത്ഥങ്ങളുടെ ഉദാഹരണങ്ങളാകുന്നു. ച (അ) അനപാചയവും സമാഹാരവും ഇതരേതരയോഗവും സമുച്ചയവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. മണ്ടു ക്രിയകളിൽ ഒന്നികവിരിക്കുന്ന പ്രാധാന്യവും മറ്റതിൽ ഇരിക്കുന്ന അപ്രാധാന്യവുമത്രേ അനപാചയമാകുന്നതു്. ഉദാഹരണം ഭിക്ഷാമട ഗാഞ്ചാനയ. ഭിക്ഷയെ അടനംചെയ്തു, ഗോക്കളെ അനയിക്കയും ചെയ്തു എന്നർത്ഥം. ഭിക്ഷയ്ക്കായിക്കൊണ്ടുപോയാലും വഴിക്കു പശുക്കളെക്കണ്ടാൽ തെളിച്ചുകൊണ്ടുവരികയും വേണമെന്നു് അതിന്റെ സാരമാകുന്നു. സമാഹാരം സമൂഹം. ഉദാഹരണം സംജ്ഞാ ച പരിഭാഷാ ച സംജ്ഞാപരിഭാഷകളുടെ സമൂഹമെന്നു് അർത്ഥമാകുന്നു പരസ്സമസാചക്ഷങ്ങളായ മണ്ടു വസ്തുക്കളുടെ ഏകക്രിയാനപയമത്രേ ഇതരേതരയോഗമാകുന്നതു്. ഉദാഹരണം ധവശു ഖദിരശു ഖദിമാന്വിതമായിരിക്കുന്ന ധവവും ധവാനപിതമായിരിക്കുന്ന ഖദിരവുമെന്നു് അർത്ഥമാകുന്നു. പരസ്സമനിരപേക്ഷങ്ങളായ മണ്ടുവസ്തുക്കളുടെ ഏകക്രിയാനപയമത്രേ ഇതരേതരയോഗമാകുന്നതു്. ഉദാഹരണം ഈശ്വരംഗുരുഞ്ചഭ

ജസ്യ ഈശ്വരനെയും ഗുരുവിനെയും ജേിച്ചാലുമെന്ന് അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു.

സ്വസ്ത്യാശീഃ ക്ഷേമപുണ്യാദൌ പ്രകഷ്ഠ ലംഘനേപ്യതി സ്വപിതപ്രശ്നേചവിതക്ഷേപ തു സ്വാഭാദേദവധാരണേ.

സ്വസ്തി (അ) അശിസ്തമുതലായതു ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. അശിസ്തം എന്നതിന്നു ഇഷ്ടമായവസ്തു എന്ന അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾ. ഉദാഹരണം സ്വസ്തിതേഭ്യോൽ നിനക്കായി കൊണ്ടു സ്വസ്തി വേിച്ചുതാക എന്നു അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ക്ഷേമം=നിരുപദ്രവം. ഉദാഹരണം സ്വസ്തിഗച്ഛ ഉപദ്രവത്തോടു കൂടാതെ ഗമിച്ചാലുമെന്നു അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. പുണ്യം=സുകൃതം. ഉദാഹരണം സ്വസ്തിമാൻസ്വർഗ്ഗമശ്നതേ പുണ്യമുള്ളവൻ സ്വർഗ്ഗത്തെ അനുഭവിക്കുന്നു എന്നു അർത്ഥമാകുന്നു. ആദിശബ്ദംകൂടെ ഉണ്ടാകയാൽ മംഗലമെന്നും സ്വസ്തിശബ്ദത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. സ്വസ്തിസ്വാന്മംഗളേ പുണ്യ ഇത്യാദി മേടിനീവചനവുമുണ്ട്. അതി (അ) പ്രകഷ്ഠം ലംഘനവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. പ്രകഷ്ഠം=ആധിക്യം. ഉദാഹരണം അത്യന്തമോചിഷ്ഠഃ ഏറവും ഉത്തമനാകുന്നു വിഷ്ണു എന്നു അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ലംഘനം=അതിക്രമണം. ഉദാഹരണം അതിസർവ്വഃ സർവ്വത്തെയും അതിക്രമിച്ചവൻ എന്നു അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. സ്വപിത (അ) പ്രശ്നവും വിതക്ഷേപവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. പ്രശ്നം=പ്രശ്നം. വിതക്ഷേപം=നാപക്ഷവിചാരം കിംസ്വപിത ക്ഷേമസ്തി? ക്ഷേമംഭവിക്കുന്നുവോ എന്നർത്ഥം. ഇവിടെ സ്വപിത എന്നതു പ്രശ്നഭ്യോതമാകുന്നു. അവ്യയങ്ങൾക്കു പാറപ്പെട്ട അർത്ഥങ്ങളിൽ ചിലതു ഭ്യോത്യാമായിട്ടും ചിലതു വാച്യമായിട്ടുമിരിക്കുമെന്ന് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. സവേശ്വരത്വം വിഷ്ണോർമാഹോ സ്വപിച്ഛിവസ്യ സർവ്വേശ്വരനാവു എന്നുള്ള അവസ്ഥ വിഷ്ണുവിനോ ശിവനോ എന്നർത്ഥം. ഇവിടെ സ്വപിത എന്നതു വിതക്ഷേപമാകുന്നു. തു (അ) ദേവമവധാരണവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ദേവം=വിശേഷം. ക്ഷീമാന്മാംസതുപുഷ്പിതൽ ഇത്യാദികളിൽ തു എന്നതു വിശേഷമാകുന്ന അർത്ഥത്തോടുകൂടിയതാകുന്നു. മാംസമാകട്ടെ ക്ഷീരത്തെക്കാൾ പുഷ്പിയെ ഉണ്ടാക്കുന്നതാകുന്നു എന്നു മേൽപറഞ്ഞ വാക്യത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. അവധാരണമെന്ന ശബ്ദത്തിന്നു വ്യവച്ഛേദമെന്നു അർത്ഥമാകുന്നു. വ്യവച്ഛേദം=നിഷേധം ആയതു അയോഗത്തിന്റെയും അന്യ

യോഗത്തിന്റെയും മറ്റും ഉദ്ദേശ്യമാകുന്നു. ശംഖഃ പാണ്ഡരഃ ഏവ ഇത്യാദികളിൽ അയോഗവ്യവച്ഛേദമാകുന്നു. ശംഖം വെളുപ്പുനിറത്തോടുകൂടിയതുതന്നെ എന്നു മേൽപറഞ്ഞ വാക്യത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. പാണ്ഡരഃ ഏവ എന്നതുകൊണ്ടു വെളുപ്പില്ലായ്മയില്ല എന്നത്രേ നിഷ്കൃഷ്ടമായി ഗ്രഹിക്കപ്പെടേണ്ടതു് എന്നു ധരിച്ചുകൊൾകയും വേണം. ചൈത്ര ഏവ പചതി ഇത്യാദികളിൽ അന്യയോഗവ്യവച്ഛേദമാകുന്നു. ചൈത്രൻതന്നെ പചിക്കുന്നു എന്നു മേൽപറഞ്ഞ വാക്യത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. പാകവ്യാപാരത്തിങ്കൽ ചൈത്രങ്കൽനിന്നു അന്യന്മാരായവരുടെ സംബന്ധമില്ലെന്നു സാരമാകുന്നു. ഈ ഉദ്ദേശ്യമായ വ്യവച്ഛേദം മേൽപറഞ്ഞ വാക്യങ്ങളിൽ ഏവ എന്ന അവ്യയത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. തന്നെ എന്നു അതിന്റെ കേരളഭാഷയാകുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. മേൽപറഞ്ഞ വാക്യങ്ങളിൽ ഏവ എന്നതിന്റെ സ്ഥാനത്തിങ്കൽ തു എന്നു പ്രയോഗിച്ചാൽ തു ശബ്ദത്തിന്റെ അർത്ഥമാണാത്തതയുടെ ഉദാഹരണങ്ങളായി തീരുന്നതുകൊണ്ടാകയാൽ വേറെ ഉദാഹരണങ്ങളെ കാണിക്കായ്ക്കുന്നിനിമിത്തമായിട്ട് ഒരു കുറവുണ്ടാകയില്ലെന്ന് വിചാരിച്ചു ചുരുക്കിയിരിക്കുന്നു.

സതതം സഹൈകവാദേ ചാപ്യാമാദ്ഭൂതസമീപയോഃ
പ്രതീചാഃ ചരമേ പശ്ചാത്താപ്യത്ഥവികല്പയോഃ.

സതതം (അ) സഹ എന്നതിന്റെ അർത്ഥവും ഒരിക്കൽ എന്നുള്ള അർത്ഥവും ഇതിന്നു ഉണ്ടെന്നറിക. സഹ എന്നതിന്നു കൂടെ എന്നർത്ഥമാകുന്നു. സതദ്യോനി പലതരംകൂടെ യാനംചെയ്യുന്നു എന്നു് അർത്ഥമാകുന്നു. സതദപിക്താൽഗയാശ്രാലം ഒരിക്കൽ എങ്കിലും ഗയാശ്രാലത്തെ ചെയ്യണമെന്നു് അർത്ഥമാകുന്നു. ഇങ്ങിനെ സഹാർത്ഥത്തിങ്കലുമേകവാമെന്ന അർത്ഥത്തിങ്കലും സതതം എന്ന അവ്യയത്തെ പ്രയോഗിച്ചുകൊൾക. ആരാൽ (അ) ഭൂതവും സമീപവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. അരാച്ചത്രോസ്സദാവസ്ഥയിൽ ഇത്യാദികളിൽ ആരാൽ എന്നതിന്നു് ഭൂതത്തിങ്കൽ എന്നു അർത്ഥമാകുന്നു. എല്ലാ സമയവും ശത്രുവിന്റെ ഭൂമതിങ്കൽ വസിക്കണമെന്നു മേൽപറഞ്ഞ വാക്യത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. സഖായം സ്ഥാപയേദാമത് ഇത്യാദികളിൽ സമീപത്തിങ്കൽ എന്നു് അർത്ഥമാകുന്നു. സഖിയെ സമീപത്തിങ്കലിരുത്തണമെന്നു മേൽപറഞ്ഞ വാക്യത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. പശ്ചാൽ (അ) പടിഞ്ഞാറേ ദിക്കു എന്നും ഒടുക്കത്തതു് എന്നും അർത്ഥമാകുന്നു.

കുന്നു. പശ്ചാദസ്തംഗതോരവിഃ ഇത്യാദികളിൽ പശ്ചാൽ എന്നതിന്നു് പടിഞ്ഞാറെദിക്കിൽ എന്നു അർത്ഥമാകുന്നു. പശ്ചാദപയസി നിർദ്വിദ്യ ഇത്യാദികളിൽ ഒട്ടുക്കത്തു് എന്നു് അർത്ഥമാകുന്നു. ഉത (അ) സമുച്ചയവും വിചല്പവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു.

ഉതഭീമ ഉതാജ്ജനഃ ഇത്യാദികളിൽ ഉത എന്നതിന്റെ അർത്ഥം സമുച്ചയമാകുന്നു. ഭീമനും അജ്ജനനുമെന്നു മേൽപറഞ്ഞ വാക്യത്തിന്റെ അർത്ഥം. വിഷ്ണുരതശിവസ്സേവ്യഃ ഇത്യാദികളിൽ വികല്പം അർത്ഥമാകുന്നു. വിഷ്ണുവോ ശിവനോ സേവിക്കപ്പെട്ട വാൻ യോഗ്യനെന്നു് വാക്യാർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

പുനസ്സഹാത്മയോഗ്യാശ്ച സാക്ഷാൽ പ്രത്യക്ഷതുല്യയോഃ
ഖേദാനുകമ്പാസന്തോഷവിസ്മയാമന്ത്രണേവത. ൫

ശാശ്വത (അ) പിന്നെയും പിന്നെയുമെന്നും കൂടെ എന്നും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. സാക്ഷാൽ (അ) പ്രത്യക്ഷമെന്നും തുല്യമെന്നും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ഖത (അ) ഖേദവും ദയയും സന്തോഷവും വിസ്മയവും സംഖോധനയും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു.

ഹന്ത ഹഷ്ടേനുകമ്പായാം വാക്യാരംഭവിഷാദയോഃ
പ്രതി പ്രതിനിധിയൗ വീക്ഷാലക്ഷണാഭൗ പ്രയോഗതഃ. ൬

ഹന്ത (അ) സന്തോഷവും ദയയും വിഷാദവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു അത്രയുമല്ല വാക്യാരംഭത്തിലും പ്രയോഗമുണ്ടു്. ഹന്തലാഭ്യേതഗുണഃ ഇത്യാദികളിൽ ഹന്ത എന്നതു സന്തോഷഭ്യോതകമാകുന്നു. ഹന്ത ദീനോ രക്ഷിതവ്യഃ ഇത്യാദികളിൽ ദയാഭ്യോതകമാകുന്നു. ഹന്തജാതമജാതാരോഃ പ്രഥമേനതപയാമിണാ ഇത്യാദികളിൽ വിഷാദഭ്യോതകമാകുന്നു. ഹന്തതേ കഥയിഷ്ടാമി ഇത്യാദികളിൽ ഹന്തശബ്ദം വാക്യാരംഭത്തിലാകുന്നു. വാക്യാരംഭത്തിൽ പ്രയോഗിക്കപ്പെടുന്നതുകൾക്കു് പാദപൂരണാർത്ഥങ്ങളായ തുല്യാദികൾക്കെന്നല്ലാലെ നിമിത്തകത്വം തന്നെ എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. പ്രതി (അ) പ്രതിനിധിയും വീക്ഷയും ലക്ഷണം മുതലായതും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു മുഖ്യഭൂതാദൃസദൃശമായവസ്തുവിനെ പ്രതിനിധി എന്നു പറയുന്നു. മഹേശ്വരദീകയിൽ അഭിമന്യുപ്രതിപരീക്ഷിൽ എന്നു് ഉദാഹരിച്ചിരിക്കുന്നു. അഭിമന്യുവിനോടു സദൃശനാകുന്നു പരീക്ഷിക്കുന്ന രാജാ.

വു് എന്നുതന്നെ അതിന്റെ അഭിപ്രായമാകുന്നതു്. വീക്ഷാ=പ്രാപി. പ്രാപനാമ്പിരിക്കാണ്ടുള്ള ഇച്ഛ. തീർത്ഥംതീർത്ഥം പ്രതിഗച്ഛതി എന്നു് ഉദാഹരണമെന്നും എല്ലാ തീർത്ഥത്തെയും പ്രാപിക്കുന്നു എന്നു് അതിന്റെ അർത്ഥമെന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. വൃക്ഷം പ്രതിവിദ്യോതതേവിദ്യൽ ഇത്യാദികളിൽ പ്രതി എന്നതു് ലക്ഷണാത്മമാകുന്നു. വൃക്ഷത്തെ കുറിച്ചു് എന്നു് അവിടെ ഭാഷ്യ ചൊല്ലി വരുമാറുണ്ടു്. ഭാഗാഭ്യർത്ഥങ്ങൾ കൂടെ ഇതിന്നു് ഉണ്ടാകയാൽ ആദിശബ്ദത്തെ പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. പ്രായോഗതഃ എന്നതുകൊണ്ടു് ശിഷ്ടപ്രായോഗാനുസാരേണ അതാതു അർത്ഥത്തിങ്കൽ പ്രതിശബ്ദത്തിന്റെ ഉപയോഗത്തെ അറിഞ്ഞുകൊൾക. എന്നു പറകപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

ഇതി ഫേതു പ്രകരണ പ്രകാശാദിസമാപ്തിഷു

പ്രാച്യം പുരസ്താൽ പ്രഥമേ പൂർവ്വേണഗ്രത ഇത്യപി.

ഇതി (അ) ഫേതുവും പ്രകരണവും പ്രകാശവും ഇപ്രകാരമെന്നും സമാപ്തിയും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. രാമോഹനീതി രാവണഃ പലായതേ ഇത്യാദികളിൽ ഇതി എന്നു ഫേതപത്ഥമാകുന്നു. രാമൻ ഹനിക്കുന്നതു ഫേതുവായിട്ടു് രാവണൻ ഓടുന്നു എന്നു മേൽപറഞ്ഞ വാക്യത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. പ്രകരണശബ്ദത്തിന്നു പ്രകാരമെന്നർത്ഥമാകുന്നു. വിപ്രക്ഷത്രിയവിരൂപശൂദ്രാ ഇതിവർണ്ണഃ ഇത്യാദികളിൽ പ്രകാരാർത്ഥമെന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾക. ഇതിഹാസി ഇത്യാദികളിൽ പ്രകാശാർത്ഥമാകുന്നു. ഹരിശബ്ദത്തിന്റെ പ്രകാശമെന്നു് അതിന്റെ അർത്ഥമെന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾക. ക്രമാദും നാമദഇത്യബോധിസഃ ഇത്യാദികളിൽ ഇതി ശബ്ദത്തിന്നു ഇപ്രകാരമെന്നു് അർത്ഥമാകുന്നു. ധർമ്മമാചരേദിതിഇത്യാദികളിൽ സമാപ്തർത്ഥമാകുന്നു. പുരസ്താൽ (അ) കിഴക്കെ ദിക്കെന്നും ആദിയെന്നും പണ്ടു് എന്നും അഗ്രഭാഗത്തിങ്കലെന്നും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു.

യാവത്താവച്ചസാകല്യേടവധൗ മാനേവധാരണേ

മംഗലാനന്തരാരംഭേ പ്രശ്നകാർത്ത്യന്യേഷചമോ ജഗമ.

യാവൽ (അ) താവൽ (അ) സാകല്യവും അവധിയും മാനവും അവധാരണവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. യാവദുത്തം താവദ്ഭൂതം ഇത്യാദികളിൽ സാകല്യാർത്ഥമാകുന്നു. കൊടുക്കപ്പെട്ടതു് കൈയും ഭജിക്കപ്പെട്ടു എന്നു മേൽപറഞ്ഞ വാക്യത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. മൂലാച്ഛാഖാംയാവൽ ഇത്യാദികളിൽ അവധി അർത്ഥമാകുന്നു. മൂലത്തിങ്കൽ നിന്നുതുടങ്ങി ശാഖവരെ എന്നു

മേൽപറഞ്ഞ വാക്യത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. യാപൽസ്വപ്നം താവദൃജതം ഇത്യാദികളിൽ മാനം അർത്ഥമാകുന്നു. മാനം=പരിമാണം. സ്വപ്നം എത്ര തൂക്കമുണ്ടോ അത്ര വെള്ളി ഉണ്ടു് എന്നു് മേൽപറഞ്ഞ വാക്യത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ശ്രോത്രിയന്താവദാമത്രായസ്വ ഇത്യാദികളിൽ അവധാരണം അർത്ഥമാകുന്നു. അവധാരണത്തിന്നുതന്നെ എന്നു ഭാഷ. ശ്രോത്രിയൻ=വേദത്തെ അധ്യയനം ചെയ്യവൻ. വേദത്തെ അധ്യയനം ചെയ്തവനെത്തന്നെ ക്ഷണിക്കണമെന്നു് മേൽപറഞ്ഞ വാക്യത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. അഥാ (അ) അഥ (അ) മംഗലവും അനന്തമെന്നുള്ളതും ആരംഭവും പ്രശ്നവും സാക്ഷ്യവും ഇതുകളുടെ അർത്ഥമാകുന്നു. അഥാഭതാ ബ്രഹ്മജിജ്ഞാസാ ഇത്യാദികളിൽ മംഗലാർത്ഥമാകുന്നു എന്നു ടീകയിൽ ഉണ്ടു്. സ്ഥാനംകൃതപാഥഭജിത ഇത്യാദികളിൽ അഥശബ്ദത്തിന്നു അനന്തമെന്നു അർത്ഥമാകുന്നു. അഥശബ്ദാനുശാസനം ഇത്യാദികളിൽ ആരംഭം അർത്ഥമാകുന്നു. അഥവക്ത്രം സമർത്ഥമാസി ഇത്യാദികളിൽ പ്രശ്നം അർത്ഥമാകുന്നു. പാപാനായിക്കൊണ്ടു നീ സമർത്ഥനായി ഭവിക്കുന്നുവോ എന്നു് അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. അഥ ധാതുൻബ്രൂമഃ എന്ന വാക്യത്തിങ്കൽ സാക്ഷ്യം അർത്ഥമാകുന്നു. സകല ധാതുക്കളെയും പറയുന്നു എന്നു് അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു.

വൃഥാ നിരർത്ഥകാവിയ്യോന്നാനാനേകോഭയാർത്ഥയോഃ
ന പൃച്ഛായാം വികല്പേ ച പശ്ചാൽസാദൃശ്യയോരന.

വൃഥാ (അ) നിരർത്ഥകമെന്നും വിധിയോടുകൂടാത്തതു് എന്നും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. വെറുതേ എന്നും പഴുതേ എന്നും ഭാഷ പറഞ്ഞുവരുമാറുണ്ടു്. വൃഥാഭൂഷാഭാസാധാൻ എന്നും വൃഥാ ഭാനമെന്നും ഉദാഹരണങ്ങളാകുന്നു. വൃഥാഭൂഗ്ഭോടനാധാൻ എന്ന വാക്യത്തിങ്കൽ അനാധാൻ എന്നതു് അഭിയിൽ ചേർത്തുകൊൾക. കാള വെറുതെ കുറക്കപ്പെട്ടു എന്നു അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. വൃഥാ ഭാനമെന്നതിന്നു വിധിയോടു കൂടാത്തതായ ഭാനമെന്നു് അർത്ഥമാകുന്നു. നാനാ (അ) അനേകമെന്നും മണ്ടു് എന്നും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ന (അ) പൃച്ഛയും വികല്പവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. പൃച്ഛാ=പ്രശ്നം. അന (അ) പിന്നാലെയെന്നും സദൃശമെന്നും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു.

പ്രശ്നാവധാരണാനുജ്ഞാനയോമന്ത്രണേ നനു
ഗർവാസമുച്ചയപ്രശ്ന ശങ്കാസംഭാവനാസ്ഥപി. ൧൫

നനു (അ) പ്രശ്നവും അവധാരണവും അനുജ്ഞയും അനു
നയവും അമന്ത്രണവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. നനുക്കിമേതൽ
ഇവിടെ നനു എന്നതിന്നു് പ്രശ്നം അർത്ഥമാകുന്നു ചോദിക്കു
ന്നു എന്നു് അതിന്റെ അർത്ഥമെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. നാനാ
ത്വം യോഗീ ഉത്യാദികളിൽ അവധാരണം അർത്ഥമാകുന്നു.
ഇവൻ യോഗിതന്നെ എന്നു മേൽപറഞ്ഞ വാക്യത്തിന്റെ അ
ർത്ഥം. നനുഗച്ഛ ഇത്യാദികളിൽ അനുജ്ഞ അർത്ഥമാകുന്നു. അ
നുജ്ഞാ=അനുവാദം. ഞാൻ അനുജ്ഞയെ ചെയ്യുന്നു ചോദ്യ
മെന്നു് മേൽപറഞ്ഞ വാക്യത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. നനു കോ
പം മുഞ്ചദയാംകരു ഇത്യാദികളിൽ അർത്ഥം അനുനയമാകു
ന്നു. അനുനയം=സാന്ത്വനം. പ്രിയവാക്കുകളെ പറഞ്ഞു കോ
പാദികളിൽനിന്നു നിവർത്തിപ്പിക്ക എന്നു താല്പര്യം. നനുരാജൻ
ഇത്യാദികളിൽ അമന്ത്രണം അർത്ഥമാകുന്നു. അമന്ത്രണം=സം
യോഗനം. അല്ലയോ രാജാവേ എന്നു മേൽപറഞ്ഞതിന്റെ
അർത്ഥം. അപി (അ) ഗർവയും സമുച്ചയവും പ്രശ്നവും ശങ്ക
യും സംഭാവനയും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ഗർവാ=നിന്ദാ.
ശങ്കാ=അനിഷ്ടമായതിന്റെ ഊഹം. സംഭാവനം=ശക്ത്യൽക്ക
ഷ്ണത്തെ പ്രകാശിപ്പിച്ചാനായിക്കൊണ്ടുള്ള അത്യാശ്ചര്യം. ഉദാഹര
ണം അപിസിഞ്ചേൽ പലണ്ഡം എന്നും സ്രിയംപാലയ പുത്രമ
പി എന്നും അപിജാനാസികിഞ്ചിത്തപം എന്നും അപിചോരോ
ഭവേൽ എന്നും അപിസ്ഥാണം ജയേദ്രാമഃ എന്നുമാകുന്നു.

ഉപമായാം വികല്പേവാ സാമിത്വേൽ ജഗൃഹ്യാതേ
അമാ സഹസമീപേ ച കം വാമിണീ ച മുലംനിമ. ൧൬

വാ (അ) സാദൃശ്യവും വികല്പവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു.
ഉദാഹരണം ആശീവിഷോവാസംക്രമഃ ആശീവിഷമെന്നപോ
ലെ സംക്രമണനായി എന്നർത്ഥം. ശിവംപാവിഷ്ണുപാഭജ ശിവ
നെയോ വിഷ്ണുവിനെയോ ഭജിച്ചാലുമെന്നർത്ഥം. സാമി (അ)
അർത്ഥമെന്നും നിന്ദിതമെന്നും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. അമാ
(അ) കൂടെ എന്നും സമീപമെന്നും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു.
കം (അ) ജലമെന്നും ശിരസ്സെന്നും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു.

ഇവേതമർത്ഥയോരേവം ഐനം തദേകർത്ഥനിശ്ചയേ
തുഷ്ണീമർത്ഥേ സുഖേ ജോഷംകിംപുച്ഛായാം ജഗൃഹ്യാതേ.

ഏവം (അ) എന്നുപോലെ എന്നും ഇപ്രകാരമെന്നും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ഏനം (അ) തക്കവും നിശ്ചയവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ജോഷം (അ) മിണ്ടാതെ എന്നും സുഖേന എന്നും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. കിം (അ) പ്രശ്നവും നിന്ദയും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു.

നാമപ്രാകാശ്യസംഭാവ്യ ക്രോധാപഗമകുസഭന
അലംഭ്രഷണപശ്ചാപ്ലിശക്തിവാമണവാചകം.

൨൭

നാമ (അ) പ്രാകാശ്യവും സംഭാവ്യവും ക്രോധവും ഉപഗമവും കുസഭനവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. പ്രാകാശ്യം=പ്രസിദ്ധി. സംഭാവ്യം=പണിപ്പെട്ടു എന്നുള്ള അർത്ഥം. സംഭാവ്യകഥഞ്ചിദർത്ഥേ എന്നു ടീകയിൽ ഉണ്ടു്. ക്രോധം=കോപം. ഉപഗമം=ദേവഷത്തോടുകൂടിയതായ അംഗീകാരം. കുസഭനം=നിന്ദ. അലം (അ) ഭ്രഷണവും പശ്ചാപ്ലിയും ശക്തിയും വാമണവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ഭ്രഷണം=അലംകാരം. പശ്ചാപ്ലി=പരിപൂർണ്ണത. ശക്തി=സാമർത്ഥ്യം. വാമണം=തടവു്.

ഊപിതശ്ച പരിപ്രശ്നേ സമയാന്തികമധ്യയോഃ
പുനരപ്രഥമേദേദേ നിന്നിശ്ചയനിഷേധയോഃ.

൨൮

ഊം (അ) വിതക്കവും പരിപ്രശ്നവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. വിതക്കം=പലപ്രകാരത്തിലുള്ള തക്കം. പരിപ്രശ്നം=പ്രശ്നംതന്നെ സമയാ (അ) സമീപമെന്നും മധ്യമെന്നും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. പുനഃ (അ) പ്രഥമമല്ലാത്തതു് എന്നും വിശേഷവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. പിന്നെ എന്നും ആകട്ടെ എന്നും ഇതിന്നു ഭാഷകളുണ്ടു്. നിഃ(അ) നിശ്ചയവും നിഷേധവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു.

സ്വാൽപ്രബന്ധേ ചിരാതീതേ നിക്ഷാഗാമികേപുരാ
ഉരമൃതീചോരമീചചിസ്താരേംഗീകൃതൈരത്രയം.

പുരാ (അ) പ്രബന്ധവും ചിരവും അതീതവും നിക്ഷവും ആഗാമികവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. പ്രബന്ധം=നൈരന്തര്യം. നിരന്തരമാവു എന്നുള്ള അർത്ഥം. പുരാധീതേ എന്നു് ഉദാഹരണം. എല്ലാസമയമധ്യയനം ചെയ്തു എന്നർത്ഥം. ചിരം=ചിരന്തനം. പുരാണമെന്നു സാരം. അതീതം=കഴിഞ്ഞതു്. നിക്ഷം=അടുത്തതു്. ആഗാമികം=ഭാവി. വരുവാനിരിക്കുന്നതു് എന്നു സാരം ഉരമീ ഉരമീഉരമീ (അ) ചിസ്താരവും അംഗീകാരവും ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു.

സ്വർഗ്ഗോപമേ ചലോകേ സ്വച്ഛാന്താസംഭാവ്യന്തോഃ കില
നിഷേധവാക്യാലംകാരജിജ്ഞാസാനനയേ ചലു. ൧൯

സ്വഃ (അ) സ്വർഗ്ഗമെന്നും പരലോകമെന്നും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. കില (അ) വാർത്തയും സംഭാവ്യവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. വാർത്ത=ജനവാദം. പോൽ എന്നു ഭാഷാ. സംഭാവ്യം=സംഭാവനായോഗ്യം ജംഘാനകംസംകിലവാസുഭവഃ എന്നും ഗുരുകിലാതിശേഷേതിഷ്യഃ എന്നും ക്രമേണ ഉദാഹരണങ്ങളാകുന്നു. ചലു (അ) നിഷേധവും വാക്യാലംകാരവും ജിജ്ഞാസയും അനന്യവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ചലുദതിതപാ എന്ന വാക്യത്തിൽ ചലു എന്നതിന്നു നിഷേധം അർത്ഥമാകുന്നു. മോദിക്കേതു് എന്നു മേൽപറഞ്ഞ വാക്യത്തിന്റെ അർത്ഥം ഏതൽ ചലപാഹുഃ എന്ന വാക്യത്തിങ്കൽ ചലുശബ്ദം വാക്യഭംഗിക്കായിക്കൊണ്ടു ചേർക്കപ്പെട്ടതാകുന്നു. ചലുജാനാസി എന്ന വാക്യത്തിങ്കൽ ചലുശബ്ദാർത്ഥം ജിജ്ഞാസയാകുന്നു ജിജ്ഞാസാ=അറിവാനായി കൊണ്ടുള്ള ഇച്ഛാഭാവീചലു ഇത്യാദികളിൽ അനന്യമാകുന്നു അർത്ഥം.

സമീപോന്യേതശ്ശീശ്ര സാകല്യാദ്മുഖഭിതഃ

ജനപ്രാകാശ്യന്തോഃ പ്ര ഭൂമിദമാദന്യാസം മഹസ്വപി.

അഭിതഃ (അ) സമീപത്തിങ്കൽ എന്നും ഇരുഭാഗങ്ങളിൽ എന്നും പൊടുന്നനവേ എന്നും എല്ലാഭേദങ്ങളിൽ എന്നും മുഖത്തിന്നനേരമേയുള്ള ഭാഗത്തിങ്കൽ എന്നും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. പ്രാഭുഃ (അ) ജനനവും പ്രാകാശ്യവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. മിമഃ (അ) അന്യോന്യമെന്നും മഹസ്സികൾ എന്നും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. മിമോ ടന്യോന്യമഹസ്വന്തോഃ എന്നു ചിലർ പറിക്കുന്നു.

തിരോന്തലേഃ തിന്തുഗർത്ഥം ഹാവിഷാദശ്രഗാത്തിഷു

അഹമേതത്സദ്ഭൂതേ വേദേ ഹിരേതാവവധാരണേ. ൧൦

തിരഃ (അ) അന്തർഭാഗവും തിന്തുഗർത്ഥവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. അന്തർഭാഗം=മറവു്. തിന്തുഗർത്ഥം=വെലങ്ങത്തിലെന്നുള്ള അർത്ഥം. ഹാ (അ) വിഷാദവും ശോകവും പീഡയും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. അഹം (അ) അദ്ഭുതവും വേദവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ഹി (അ) മേന്മയും അവധാരണവും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു.

അവ്യയവഗ്ഗ്വാരംഭം.

—:~:—

ചിരായ ചിരമാത്രായ ചിരസ്യാദ്യാശ്ചിരാർത്ഥകാഃ
മുഹൂർത്തേഃ പുനശ്ശരപദഭിക്ഷ്ണമസകൃൽസമാഃ.

ചിരായ ചിരമാത്രായ ചിരസ്യ (അ) വളരെക്കാലമെന്നു
ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു. ചിരസ്യാദ്യഃ എന്നു ആദ്യശബ്ദത്തോ
ടുകൂടെ പ്രാധാന്യമില്ലാത്തതായാൽ ചിരം, ചിരേണ, ചിരാൽ ഇവയും
വളരെക്കാലമെന്നു അർത്ഥത്തോടു കൂടിയവയാകുന്നു എന്നു് അറി
ഞ്ഞുകൊൾക. മുഹൂഃ ഭൂഃ പുനഃ ശരപൽ അഭിക്ഷ്ണം അസ
കൃൽ (അ) പിന്നെയും പിന്നെയുമെന്നു് ഇതുകൂടെ അർത്ഥ
മാകുന്നു.

സ്രാഗ്ദ്ധ്വസിത്യഞ്ജസാഹ്നായദാങ്ങ്ക്യ സപദിഭൂതം
ബലവൽ സുഷ്ഠ്വം കിമുത സപത്യതീവച നിർമ്മ.

സ്രാക് ധ്വസിതി അഞ്ജസാ അഹ്നായ ദാക്മാങ്ക്യ സപ
ദിഭൂതം (അ) പേഗമെന്നു് ഇതുകൂടെ അർത്ഥം. പേഗം=കാല
താമസമില്ലായ്ക്ക. ബലവൽ സുഷ്ഠ്വം കിമുത സ അതീവ (അ) ഏ
ററവുമെന്നു് ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു

പൃഥഗ്വിനാന്നതരേണേന്ത ഹിരങ്ങ്നാനാച വജ്ജനേ
യത്തദ്യതസ്തതോ ഹേതാപസാകലേതു ചിച്ഛന.

പൃഥക് വിനാ അന്നതരേണ ഏതേ ഹിരക് നാനാ (അ)
കൂടാതെ എന്നു് ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു. യൽ തൽ യതഃ
തതഃ (അ) ഇതുകൾക്കു ഹേതു അർത്ഥമാകുന്നു. ചിൽ-ചന (അ)
അസാകലും ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു. ആസാകലും=തിക
വില്ലായ്ക്ക.

കദാ ചിജ്ജാതു സാലംസു സാകം സത്രാ സമം സഹ
അനുക്രമ്യർത്ഥകം പ്രാലപം വൃത്ഥ്വേതു വൃഥാ മുധാ. ഭ

കദാചിൽ ജാതു (അ) ഒരുക്കാലത്തിങ്കൽ എന്നു് ഇതുകൂ
ടെ അർത്ഥമാകുന്നു. സാലം സാകം സത്രാ സമം സഹ (അ)
കൂടെ എന്നു് ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു. പ്രാലപം (അ) അനു
ക്രമ്യമെന്നു് ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. വൃഥാ മുധാ (അ) വെ
റുതേ എന്നു് ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു.

ആഹോ ഉതാഹോ കിമുത വികല്പേ കിം കിമുത ച
തുഹിച സ്മഹവൈ പാദപൂരണേ പൂജനേ സ്വതി.

ആഹോ ഉതാഹോ കിമുത കിം കിമു ഉത (അ) വികല്പം ഇതുകളുടെ അർത്ഥമാകുന്നു. തു ഹി ച സ്ത ഹ വൈ (അ) ഇതുകൾ പാദപൂരണാർത്ഥങ്ങളാകുന്നു. പാദത്തിന്റെ തികവിനായി കൊണ്ടു പ്രയോഗിക്കപ്പെടുന്നവയാകുന്നു. വേറെ അർത്ഥമൊന്നുമില്ലെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. സു-ആതി (അ) ഇതുകൾക്കു പൂർവാ അർത്ഥമാകുന്നു.

ദിവാഹ്നീത്യഥ ദോഷാ ച നക്തം ച രജനാവിതി തിന്തുഗത്ത്വസാചിതിരോപ്യഥ സംബോധനാർത്ഥകാഃ സ്വപ്നാർ പാഡംഗമേഹമൈഹഭോസ്സമയാ നിക്ഷാഹിരുക അതർക്കിതേതു സഹസാസ്യാൽ പൂരഃ പൂരതോടഗ്രതഃ. ഐ

ദിവാ (അ) അഹസ്തികളെന്ന് ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. അഹസ്സ്=പകൽ. ദോഷാ നക്തം (അ) രാത്രിയിൽ എന്നു ഇതുകളുടെ അർത്ഥമാകുന്നു. സാചി തിരഃ (അ) വിലങ്ങത്തിലൊന്നു ഇതുകളുടെ അർത്ഥമാകുന്നു. അഥ സംബോധനാർത്ഥകാ എന്നതിന്നു ഇനി പറയാൻപോകുന്ന ആറു ശബ്ദങ്ങൾ സംബോധനമാകുന്നു അർത്ഥത്തോടുകൂടിയവയാകുന്നു എന്നു അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. പ്യാർ പാർ അംഗ മൈഹൈഹഭോഃ (അ) ഇങ്ങനെ ആറു അവ്യയങ്ങൾക്കു സംബോധനം അർത്ഥമാകുന്നു. അല്ലയോ എടോ ഇത്യാദി ഭാഷകൾ അതുകൾക്കു പറഞ്ഞുവരുമാറുണ്ടു്. സമയാ നിക്ഷാഹിരുക (അ) ഇതുകൾക്കു സമീപത്തിലൊന്നു അർത്ഥമാകുന്നു. സഹസാ (അ) അതർക്കിതമെന്നു ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. അതർക്കിതം=വിചാരിക്കപ്പെടാത്തതു്. പൂരഃ പൂരതഃ അഗ്രതഃ (അ) മുമ്പിൽ എന്നു ഇതുകളുടെ അർത്ഥമാകുന്നു.

സ്വാഹാ ദേവഹവിർദ്വാനേന്ദ്രശ്വരൈശ്വര്യപഞ്ചഡപഞ്ചിംസധാ കിഞ്ചിദീഷന്മനാഗല്പേ പ്രേത്യാമുത്രചാന്തരേ. ഐ

സ്വാഹാ ഏശ്വരൈ വൈശ്വരൈ വഞ്ചിംസധാ (അ) ഇവ ദേവന്മാർക്കു ഹവിസ്സിനെ കൊടുക്കുന്ന സമയത്തിങ്കൽ പ്രയോഗിക്കപ്പെടുന്നവയാകുന്നു. കിഞ്ചിൽ ഇഷ്ടൻ മനാകു (അ) അല്ലമെന്നു ഇതുകളുടെ അർത്ഥമാകുന്നു. പ്രേത്യ അമുത്ര (അ) ജന്മാന്തരത്തിങ്കൽ എന്നു ഇതുകളുടെ അർത്ഥമാകുന്നു.

വവാ യഥാ തഥേവൈവം സാമ്യേ ഹോഹിതി വിസ്മയേ മൌനേതു തുഷ്ണീം തുഷ്ണീകാം സദ്യസ്സപദി തൽക്ഷണേ. ന് വവാ യഥാ തഥാ ഇവ ഏവം (അ) സാമ്യം ഇതുകളുടെ അർത്ഥമാകുന്നു. വദായഥാതഥേവൈവം എന്നു ചിലർ പഠി

ക്കയും വൽ എന്നതിന്നു ഉദാഹരണമായി ബ്രാഹ്മണവൽ ക്ഷത്രിയവൽ ഇത്യാദി വ്യത്യന്തങ്ങളെ കാണിക്കയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. ആയതുയുക്തമാകയില്ലെന്നു പണ്ടുള്ളവർതന്നെ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. വ എന്നതിന്നു സാദൃശ്യവാചകത്വമുണ്ടു് എന്നതിന്നു വഃപ്രചേതസിജാനീയാദി വാർത്ഥമതുതദവ്യയം എന്നു മേദിനിയും പ്രമാണമാകുന്നു. സ്മൃതോൽപലാഭ്യുമളിദംപരീവതദിഭലാചനാഭ്യം ക്വചകഗ്മളാശയാനിപത്യബിന്ദുഹൃദകജ്ജളാചിലൈമണീച നീലൈശ തരളൈവിദോജതുഃ ഇത്യാദി പ്രയോഗവുമുണ്ടു് മേൽപറഞ്ഞ ശ്ലോകത്തിങ്കൽ അളിദംപരീ ഇവ മണീ ഇവ എന്ന പദദ്വയത്തെ സ്വീകരിക്കരുതോ എന്നു സംശയിക്കരുതു്. ഈദ്യദേദി വചനം പ്രഗൃഹ്യമെന്ന സൂത്രത്താൽ പ്രഗൃഹ്യസംജ്ഞ വിധിക്കപ്പെടുക നിമിത്തമായിട്ടും പ്രഗൃഹ്യത്വരൂപ പ്രകൃതിഭാവം സൂത്രാന്തരസിലമായിരിക്കു നിമിത്തമായിട്ടും സന്ധികാർത്ഥം സംഭവിക്കേണ്ടതിന്നു വഴിയില്ലെന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. മണീവാദികൾക്കു പ്രഗൃഹ്യസംജ്ഞയില്ലെന്നു ചിലർ പറയുന്നതിന്നു മണീവാദീനാംപ്രതിഷേധോ വക്തവ്യാ എന്ന വചനം മൂലമാകുന്നു. ആ വചനം മുനിത്രയാനുക്തമാകയാൽ പ്രമാണമല്ലെന്നും പണ്ടുള്ളവർ സ്ഥിരപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരമിരിക്കുമ്പോൾ തമിഴ്ക്കുതുക്കാരൻ വദായമാതമേവൈവമെന്ന പാഠത്തെ സ്വീകരിച്ചതു് അതിസാഹസംതന്നെ എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. മഹേശ്വരടീകയിൽ വദായമാതമേവൈവമെന്ന പാഠത്തെ കാണിക്കയും ശാത്രപംവചപുതുശഃ എന്ന കാളിദാസപ്രയോഗത്തെ ഉദാഹരിക്കയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. അഥോ ഹി (അ)ചിസ്മയം ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു. തുഷ്ണീം തുഷ്ണീകാം (അ)മൌനം ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു. മിഥാതെ എന്ന ഭാഷാ.സദ്യഃ സപദി (അ) തൽക്ഷണത്തിങ്കൽ എന്നു് ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു.

ദിഷ്ട്യാസമുപജോഷഞ്ചൈത്യാനന്ദേമാന്തരേണതമാ

അന്തരേണ ച മധ്യസ്വഃ പ്രസഹ്യ തു ഹാർത്ഥകം. ൧൦

ദിഷ്ട്യാ സമുപജോഷം (അ) ആനന്ദമെന്നു് ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു. അന്തരേ അന്തമാ അന്തരേണ (അ) മധ്യത്തിങ്കലെന്നു ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു. പ്രസഹ്യ (അ) ബലാൽക്കാരേണ എന്നു് ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു.

യുക്തേഭേ സാമ്പ്രതം സ്ഥാനേഭീക്ഷ്ണംശശ്വദനാനതേ
അഭാവേ നഹ്യനോനാപിമാസു മാലഞ്ച വാരേണ. ൧൧

സാന്ദ്രതം സ്ഥാനേ (അ) യുക്തമെന്നു ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു. അഭീക്ഷണം ശരപൽ എല്ലാകാലത്തിങ്കലും എന്നു ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. നഹി അ നോ ന (അ) അഭാവം ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു. ഇല്ല ഇത്യാദി ഭാഷയാകുന്നു. അ പിശബ്ദമുണ്ടാകയാൽ അന എന്നതിനേയും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. അഭാവേ നനനോനഹി എന്നു ശബ്ദവ്യവതരംഗിണിയും ന നോനചനഹ്യഭാവോ അനച എന്നു ഭാഗ്യാഭിസൂത്രവുമുണ്ട്. ഇതിന്റെ പുറമേ അനോപമന്തംഭവതോനിക്കേമിത്യാദി പ്രയോഗങ്ങളെയും കണ്ടുകൊൾക. മാസ്തു മാ അലം (അ) വാരണം ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു. വാരണം=തടവ്. മാസ്തു ഇത്യാദികൾക്ക് അർത്ഥം എന്ന ഭാഷ ചൊല്ലിക്കൊൾക.

പക്ഷാന്തരേ ചേദ്യദി ച തത്തേപ തപലാഞ്ജസാദപയം

പ്രകാശേ പ്രാദുമാവിസ്സുവാദോമേവം പരമം മതേ. ൧൨

ചേൽ യദി (അ) ഇതുകൾ പക്ഷാന്തരത്തെ പറയുന്നവയാകുന്നു. ചേൽ എന്നതിന്റെ ഉദാഹരണം സത്യഞ്ചൈത്തപസാ ചകിം ഇത്യാദിയാകുന്നു. സത്യം ഭവിക്കുന്നു എങ്കിൽ തപസ്സുകൊണ്ട് എന്തു് എന്നു മേൽപറഞ്ഞ വാക്യത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. യദിശബ്ദത്തിന്റെ ഉദാഹരണം ശുചിമനോയദ്യസ്തിതീർത്ഥനകിം ഇത്യാദിയാകുന്നു. ശുദ്ധമായിരിക്കുന്ന മനസ്സു ഭവിക്കുന്നു എങ്കിൽ തീർത്ഥംകൊണ്ടു എന്തു്? എന്നു മേൽപറഞ്ഞ വാക്യത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. അതുകൊണ്ട് ചേൽ എന്നതിനും യദി എന്നതിനും എങ്കിൽ എന്ന ഭാഷയാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. പ്രാദുഃ ആവിഃ(അ) ഇതുകൾക്ക് പ്രകാശമെന്നു അർത്ഥമാകുന്നു. ഓ എവം പരമം (അ) ഇതുകൾക്കു അംഗീകാരം അർത്ഥമാകുന്നു.

സമന്തതസ്തു പരിതസ്സുവ്വതോ വിഷപഗിത്യപി

അകാമാനമതേ കാമമസുയോപഗമേ/സ്തുച ൧൩

സമന്തതഃ പരിതഃ സർവ്വതഃ വിഷപക് (അ) എല്ലായിടത്തുമെന്നു ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു. കാമം (അ) ഇതിന്നു ഇച്ഛയോടുകൂടാത്തതായ അംഗീകാരം അർത്ഥമാകുന്നു. അസു (അ) ഇതിന്നു അസുയയോടുകൂടിയതായ അംഗീകാരം അർത്ഥമാകുന്നു. ച ശബ്ദമുണ്ടാകയാൽ ഭവതുകാമം ഇവയും അസു എന്നതിനോടു സമാനാർത്ഥങ്ങളാകുന്നു എന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾക.

നനചസ്യാദപിമോധോക്തേ കശ്ചിത് കാമപ്രവേദനേ

നിഷ്ഷമം ദുഷ്ഷമംഗരേവ്യയഥാസ്വപശൂയഥായതം. ൧൪

നന്ന (അ) വിരോധവചനം ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. കച്ചിൽ (അ) ഇഷ്ടപ്രശ്നം ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. നിഷ്ഠിമം ഭിഷ്ഠിമം (അ) നിന്ദ്യമെന്നു ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. യഥാ സ്വയംയഥാ (അ) യഥാഭോഗ്യമെന്നു ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു.

മൃഷാമിത്ഥ്യാ ച വിതഥേയമാർത്ഥത്തു യഥാതഥം സുരേവരൂപനവൈവേത്യവധാരണചാലകഃ

൧൫

മൃഷാ മിത്ഥ്യാ (അ) സത്യമെന്നു ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു. യഥാതഥം യഥായഥം (അ) സത്യം എന്നു ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു. ഏവം തു പുനഃ വൈ വാ (വാഘവപുനരമാം) (അ) ഇതുകൾക്കു അവധാരണം അർത്ഥമാകുന്നു.

പ്രാഗതീതാർത്ഥകം ന്യാമവശ്യം നിശ്ചയ ദ്വയം

സംവദപേഷ വരേതപർവാഗാമേവം സ്വയമാത്മനാ

പ്രാക് (അ) കഴിഞ്ഞതു എന്നു ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ന്യാമം അവശ്യം (അ) നിശ്ചയമെന്നു ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു. സംവൽ (അ) സംവത്സരമെന്നു ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. അർവാക് (അ) കീഴായ കാലത്തിങ്കലെന്നും കീഴായ ദേശത്തിങ്കലെന്നും മേൽപ്രകാരമുള്ള കാലദേശങ്ങളിൽ ഭവിച്ചതെന്നും ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ആം ഏവം (അ) അംഗീകാരം ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു. സ്വയം (അ) തന്നാലെന്നു ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു.

അല്ലേ നീവൈർമ്മഹത്വമെച്ചു പ്രായോഭൂമ്നുദൃതേശനൈഃ സനാനിത്യബഹിർബ്ജാഹ്മേ സ്മാതീതേടസ്തമർശഭന.

നീവൈഃ (അ) അല്ലമെന്നു ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ഉമെച്ചുഃ (അ) മഹത്തെന്നു ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. പ്രായഃ (അ) മിക്കതുമെന്നു ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ശനൈഃ (അ) പതുക്കെ എന്നു ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. സനാ (അ) എല്ലാസമയവുമെന്നു ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ബഹിഃ (അ) പുറത്തെന്നു ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. സ്മ (അ) കഴിഞ്ഞതെന്നു ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. അസ്തം (അ) കാണാതെയൊക്ക എന്നു ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു.

അസ്തി സ്തേപതേഷാക്താവു ഉതം പ്രശ്നേനനയേതപതി ഹ്മം തർക്ക സ്മാഭ്യാമാത്രേവസാദനനമോ നതൈ

അസ്തി (അ) ഉണ്ടു എന്നു ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ഉ (അ) കോപത്തോടുകൂടിയ വാക്യത്തിങ്കൽ പ്രയോഗിക്കപ്പെടുന്നതാക

ന്നു. ഉഴം (അ) ഇതിന്റെ അർത്ഥം പ്രശ്നമാകുന്നു. അസ്തിസ
 തേപരുഷോക്താവും ഉഴം പ്രശ്നേ എന്നും അസ്തിസതേപരുഷോ
 ക്താവും പ്രശ്നേ എന്നും പാരാന്തരങ്ങളാകുന്നു. അയി (അ)
 അനുനയം ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ഹ്രസ്വം (അ) ഇതിനു ത
 ക്കും അർത്ഥമാകുന്നു. നതക്ഷസ്യാൽ എന്നും പാഠമുണ്ടു്. ഉഷാ
 (അ) മാത്രിയുടെ അവസാനമെന്നു് ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു.
 നമഃ (അ) നമസ്കാരമെന്നു് ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു.

പുനരർത്ഥംഗ നിന്ദായാം ഭൂഷു സുഷംഘ പ്രശംസനേ
 സായംസാദയപ്രഭുപ്രാതഃ പ്രഭാതേ നികഷാന്തികേ. ൧൪

അംഗ (അ) പിന്നെ എന്നു് ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു.
 ഭൂഷംഘ (അ) ഇതിന്റെ അർത്ഥം നിന്ദയാകുന്നു. സുഷംഘ (അ)
 ഇതിന്റെ അർത്ഥം സ്തുതിയാകുന്നു. സായം (അ) ദിനാവസാ
 നത്തിങ്കലെന്നു് ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. പ്രഭു പ്രാതഃ (അ)
 പ്രഭാതത്തിങ്കൽ എന്നു് ഇതുകളുടെ അർത്ഥമാകുന്നു. നികഷാ
 (അ) സമീപത്തിങ്കൽ എന്നു് ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു.

പദൽ പരാജയേഷമോടഞ്ചു പൂർവ്വപുച്ഛതരേ യദി.
 അഭ്യുത്ഥാഹ്വഥപൂർവ്വഹീത്യാദൈപൂർവ്വാത്തരാപരാൽ. ൧൫
 തഥാധമാന്യാന്യതരേതമാൽപൂർവ്വഭൂതാദയഃ
 ഉഭയേഭ്യഃപരേഭ്യഃപരേതപഹ്നിപരഭ്യവി. ൧൬

പദൽ (അ) കഴിഞ്ഞ സംവത്സരത്തിൽ എന്നു് ഇതിന്റെ
 അർത്ഥമാകുന്നു. പരാമി (അ) കഴിഞ്ഞതിന്റെ മുമ്പിലെ സംവ
 ത്സരത്തിൽ എന്നു് ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ഐഷമഃ (അ)
 ഈ സംവത്സരത്തിൽ എന്നു് ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. അഭ്യ
 (അ) ഈ അഹസ്സികളെന്നു് ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു ഇന്നു് എ
 ന്നു ഭാഷാ. അഥപൂർവ്വഹീത്യാദൈ എന്നതുകൂടി പൂർവ്വഭൂതാദയഃ
 എന്നതുവരെ ഉള്ളതിന്റെ അർത്ഥം. പൂർവ്വ ഉത്തര അപര അധര
 അന്യ അന്യതര ഇതര എന്നു് ഈ ശബ്ദങ്ങളിൽനിന്നു് പരമാ
 യി ഏകസംപ്രത്യയം വിധിക്കുന്നിമിത്തമായിട്ടു് പൂർവ്വഭൂഃ ഇത്യാ
 ദി അവ്യയങ്ങൾ ഭവിക്കുന്നു. അതുകളിൽവെച്ചു് പൂർവ്വഭൂഃ എന്ന
 തിന്നു് പൂർവ്വമായിരിക്കുന്ന അഹസ്സികൾഎന്നും ഉത്തരഭൂഃ എന്ന
 തിന്നു് ഉത്തരമായിരിക്കുന്ന അഹസ്സികൾ എന്നും അപരഭൂഃ എ
 ന്നതിന്നു് അപരമായിരിക്കുന്ന അഹസ്സികൾ എന്നും അധരഭൂഃ
 എന്നതിന്നു് അധരമായിരിക്കുന്ന അഹസ്സികൾ എന്നും അന്യ
 ഭൂഃ എന്നതിന്നു് അന്യമായിരിക്കുന്ന അഹസ്സികൾ എന്നും അന്യത
 രഭൂഃ എന്നതിന്നു് അന്യതരമായിരിക്കുന്ന അഹസ്സികൾ എന്നും

ഇതഥേദ്യഃ എന്നതിന്നു് ഇതാമായിരിക്കുന്ന അഹസ്സികലെന്നും അർത്ഥമാകുന്നു എന്നു സാരത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ചൂവ്=കഴിഞ്ഞതു്. ഉത്തരം=മേലേതു്. അപരം=മററൊന്നു്. അധരം=താഴേതു്. അന്യം=മററൊന്നു്. അന്യതരം=മണ്ടിൽപെട്ടൊന്നു്. ഇതരം=അന്യം. അഹസ്സ്=ദിവസം. ഉദയദ്യഃ ഉദയേദ്യഃ (അ) രണ്ടു ദിവസമെന്നു ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു. പരേദ്യവി (അ) പരമായിരിക്കുന്ന അഹസ്സികലെന്നു് ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു.

ഘോ ഗതേനാഗതേഹ്നിശഃ പരശ്വസ്തപരോഹനി
തദാ തദാനീം യുഗപദേകദാ സർവാ സദാ. ൨൨

ഘഃ (അ) ഇന്നലെ എന്നു് ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ശഃ (അ) നാളെ എന്നു ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. പരശഃ (അ) മററന്നാളെന്നു് ഇതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. തദാ തദാനീം (അ) അക്കാലത്തിലെന്നു് ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു. യുഗപൽ ഏകദാ (അ) ഏകകാലത്തിങ്കലെന്നു് ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു. സർവാ സദാ (അ) എല്ലാസമയത്തിങ്കലുമെന്നു ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു.

ഏതഹ്നി സംപ്രതീദാനീം അധുനാ സാംപ്രതാം തഥാ
ദിഗ്ദേശകാലേപൃച്ഛാഭൈപ്രാഗൃഭക് പ്രത്യഗഭയഃ

ഏതഹ്നി സംപ്രതി ഇദാനീം അധുനാ സാംപ്രതം (അ) ഇപ്പോൾ എന്നു് ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു. പ്രാക് ഉദക് പ്രത്യക് (അ) ആദിശബ്ദമുണ്ടാകയാൽ അപാക് എന്നതിനെയും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. പൃച്ഛാദികളായ ദിഗ്ദേശകാലങ്ങൾ ഇതുകൂടെ അർത്ഥമാകുന്നു. പ്രാക് എന്നതിന്നു് കീഴക്കേടിക്കെന്നും കിഴക്കുള്ള ദേശമെന്നും കഴിഞ്ഞകാലമെന്നും അർത്ഥമാകുന്നു. ഉദക് എന്നതിന്നു വടക്കേടിക്കെന്നും വടക്കുള്ള ദേശമെന്നും ഉത്തരകാലമെന്നും അർത്ഥമാകുന്നു. പ്രത്യക് എന്നതിന്നു് പടിഞ്ഞാറേടിക്കെന്നും പടിഞ്ഞാറുള്ള ദേശമെന്നും പശ്ചിമകാലമെന്നും അർത്ഥമാകുന്നു. അപാക് എന്നതിന്നു് തെക്കേടിക്കെന്നും തെക്കുള്ള ദേശമെന്നും പിന്നത്തെ കാലമെന്നും അർത്ഥമാകുന്നു. ഇങ്ങിനെ വ്യക്തമായി ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ഇതി അദ്ധ്യായവർഗ്ഗഃ.

ലിംഗാദിസംഗ്രഹവർഗ്ഗപ്രാരംഭഃ.

സലിംഗശാസ്ത്രൈസ്സന്നാദിതലിതസമാസജൈഃ
അനുക്തൈസ്സംഗ്രഹേ ലിംഗം സങ്കീർണ്ണവദിഹോന്നയേൽ. ച

അർത്ഥം—പാണിന്യാദികളായ അചാര്യന്മാരാൽ പരക
പ്പെട്ടതായ ലിംഗാനുശാസനത്തോടുകൂടിയവയായും സന്നാദിപ്ര
ത്യയാന്തങ്ങളായും കൃൽ പ്രത്യയാന്തങ്ങളായും തലിതപ്രത്യയാന്ത
ങ്ങളായും സമാസം നിമിത്തമായി ഉണ്ടായവയായും ഇതിന്നുമു
മ്പിൽ പ്രായേണ പരകപ്പെടാത്തവയുമായ ശബ്ദങ്ങളോടു സഹി
തമായ ഈ സംഗ്രഹത്തിങ്കൽ ലിംഗത്തെ സങ്കീർണ്ണവർഗ്ഗത്തിങ്കൽ
പറഞ്ഞപ്രകാരം ഉൾക്കൊള്ളിക്കണമെന്നാകുന്നു.

ലിംഗശേഷവിധിർവ്യാപീ വിശേഷൈശ്ച ബാധിതഃ

സ്രീയാമീദൃദിരാമൈകാചസന്തോനിപ്രാണിനാമ ച. ച

അ—ലിംഗശേഷവിധിഃ വിശേഷൈഃ അബാധിതഃ യദി
വ്യാപീ എന്നു പൂർവാർത്തിലെ പദങ്ങളുടെ അനപയാർത്ഥമാകു
ന്നു. ലിംഗശേഷവിധി വിശേഷങ്ങളാൽ അബാധിതമാണെ
ങ്കിൽ വ്യാപിയാകുന്നു എന്നു അനപയാർത്ഥമാകുന്നു.

ലിംഗശേഷവിധി=ലിംഗശേഷത്തിന്റെ വിധി. ലിംഗ
ശേഷം=മുന്പറഞ്ഞ ലിംഗത്തിങ്കൽനിന്നു അന്യമായ ലിംഗം. വി-
ധി=ഇന്നപ്രകാരമെന്നുള്ള വചനം. വിശേഷങ്ങൾ=വിശേഷവി
ധികൾ. അബാധിതം=ബാധിക്കപ്പെടാത്തതു വ്യാപി=ഒരേ
ടത്തും നീക്കമില്ലാതെ പ്രചർത്തിക്കുന്നതു്. ഇങ്ങനെ പരിഭാഷ
യെഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

സാരം—ഇവിടെ മുൻപറഞ്ഞ ലിംഗവിധികളിൽ അന്തർ
വിക്കാത്തതായ ലിംഗവിധികളുണ്ടു്. അതുകളിൽ ഏതിനെങ്കിലും
വിശേഷവിധിയാൽ ബാധയില്ലാതെവന്നാൽ അതു സർവ്വത്ര പ്രവ
ർത്തിക്കുമെന്നും വിശേഷവിധിയാൽ ബാധവന്നുപോയാൽ യാ
തൊരുവിഷയത്തിങ്കൽ ബാധിതമായി ഭവിച്ചുവോ ആ വിഷയ
ത്തെവിട്ടു് അന്യസ്ഥലങ്ങളിൽ പ്രചർത്തിക്കുമെന്നാകുന്നു സ്രീയാം
ഇതു് ഇനിപറവാൻപോകുന്നതുകളിൽ സംബന്ധിക്കുന്നതാക
ുന്നു. ഈദൃദിരാമൈകാചസ്രീയാം എന്നു് അനപയമാകുന്നു.
ഈകാരാന്തവും ഈകാരാന്തവുമായ ശബ്ദങ്ങൾ ഏകമായിരിക്കുന്ന
അച്ചോടുകൂടിയതുകളായിരുന്നാൽ അതുകൾ സ്രീലിംഗങ്ങളാകു
ന്നു എന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾക എന്നു് സാരമാകുന്നു. ഉദാഹര

ണം:—ധീഃ ശ്രീഃ ഭൂഃ ഭൂഃ ഇത്യാദിയാകുന്നു. സയോനിപ്രാണി
നാമച സ്രീയാമെന്നു് അനപയം. യോനിയോടു കൂടിയവരുടെ
നാമങ്ങളും സ്രീലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു സാരം. ഉദാഹരണം:
മാതാ, ദുഹിതാ, ഭോനഃ ഇത്യാദി.

നാമവിദ്യുന്നിശാവല്ലീ വീണാഭിഗ്ഭൂനഭീഹ്രിയാം

അദന്തൈർദപിഗുരേകാർത്ഥോ ന സപാത്രയുഗാഭിഭിഃ. ന

വിദ്യുന്നിശാവല്ലീ വീണാഭിഗ്ഭൂനഭീഹ്രിയാം നാമസ്രീയാം
എന്നു അനപയം. മിന്നൽപിണരിന്റെയും മാത്രിയുടെയും വള്ളി
യുടെയും വീണയുടെയും ടിക്കിന്റെയും ഭൂമിയുടെയും നദിയുടെയും
ലജ്ജയുടെയും നാമങ്ങൾ സ്രീലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു സാരം.
ഭൂനഭീധീയംഎന്നും പാഠമുണ്ട്. അപ്രകാരമായാൽ ലജ്ജയുടേ
യും എന്നതിന്നു പകരമായി ബുദ്ധിയുടേയുമെന്നുചേർത്തു ഗ്രഹിച്ചു
കൊൾക. തഡിൽ, മാത്രീഃ, ലതാ, വിപഞ്ചി, കക്ഷപ്, ഭൂമിഃ സ
മിത്, രൂപാ ഇത്യാദികൾ ഉദാഹരണങ്ങളാകുന്നു. അദന്തൈഃ
ഏകാർത്ഥഃ ദപീഗുഃ സ്രീയാം എന്നനപയം. അകാരാന്തങ്ങളായി
രിക്കുന്ന ഉത്തരപദങ്ങളോടുകൂടിയതുകൂട്ടായിരിക്കുന്ന സമാഹാര
ദപിഗുസമാസശബ്ദങ്ങൾ സ്രീലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു സാരം.
ത്രിലോകീ ഇത്യാദികൾ ഉദാഹരണങ്ങളാകുന്നു. ത്രിലോകീ എ
ന്നതിന്നു മൂന്നു ലോകങ്ങളുടെ സമാഹാരമെന്നു അർത്ഥമാകുന്നു.
സമാഹാരം=സമൂഹം. പാത്രയുഗാഭിഭിഃ സഃ സ്രീയാം ന എ
ന്നു് അനപയം. പാത്രയുഗാദ്യുത്തരപദമായ ദപിഗു സ്രീലിംഗമ
ല്ലെന്നുസാരം. പഞ്ചപാത്രം, ചതുർയുഗം ഇത്യാദി ഉദാഹരണം

തലപുന്ദ്രേ യേനികഡ്യചത്രാവൈരമൈമുനികാഭിവുൻ

സ്രീഭാവോദാചനികിണ്ണപുലണിണിപുചക്രബുജ്ജിഞ്ചിനിശാ

തലസ്രീയാം എന്നു അനപയം. തലപ്രത്യയാന്തം സ്രീലിംഗ
മാകുന്നു എന്നു സാരം. ഉദാഹരണം-ശുക്ലതാ, ബ്രാഹ്മണതാ, ഗ്രാ
മതാ ദേവതാ, ഇത്യാദി. തലപ്രത്യയത്തിന്റെ ലകാരത്തിന്നു
ലോപമുണ്ടാകയാൽ അയതു് മൈടത്തും കേൾക്കില്ല. ശുക്ലതാ
എന്നെടത്തു് ഭാവത്തിങ്കലും ബ്രാഹ്മണതാ എന്നെടത്തു് കർമ്മത്തി
ങ്കലും ഗ്രാമതാ എന്നെടത്തു് സമൂഹത്തിങ്കലും ദേവതാ എന്നെട
ത്തു് സ്വാത്മത്തിങ്കലും തലപ്രത്യയമാകുന്നു. വൃന്ദയേനികഡ്യചത്
രാസ്രീയാം എന്നു അനപയം. സമൂഹത്തിങ്കൽ വിധിക്കപ്പെട്ട
ത, ഇനികഡ്യചത്, രാ എന്ന ഈ പ്രത്യയങ്ങളാകുന്ന അന്തങ്ങളോ
ടുകൂടിയ ശബ്ദങ്ങൾ സ്രീലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു സാരം. പാ
ശ്വാ, ഖലിനീ, മഥകഡ്യാ ഗോത്രാ ഇത്യാദികൾ ഉദാഹരണം

ങ്ങൾ—പാശ്ചാത്യ എന്നതിന്നു് പാശ്ചാത്യമെന്നു് അർത്ഥമാകുന്നു. ഉദാഹരണാന്തരങ്ങളുടെ അർത്ഥത്തെയുമിപ്രകാരം ഉപരിച്ചുകൊൾക. വൈകുമൈഥുനികാഭിമുഖീഭാവം എന്നു അർത്ഥം. വൈകുന്നിരയും വിവാഹരൂപസംബന്ധത്തിങ്കലും വീക്ഷാഭിമുഖീഭാവം വിധിക്കപ്പെട്ട വൻ പ്രത്യയമാകുന്ന അന്തത്തോടുകൂടിയ ശബ്ദങ്ങൾ സ്ത്രീലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു സാരം. ഉദാഹരണം—അശ്വമഹിഷികാ അത്രീ ഭരതാജികാ ഇത്യാദി. അശ്വമഹിഷികാ എന്നതിന്നു അശ്വമഹിഷങ്ങളുടെ വൈകുമൈഥുനീഭാവം. അശ്വമഹിഷശബ്ദത്തിങ്കൽനിന്നു വൈകാർത്ഥ്യത്തിങ്കൽ വൻ പ്രത്യയം വന്നിരിക്കുന്നു. വൻ പ്രത്യയത്തിന്റെ നുകാരത്തിന്നു ലോപമുണ്ടു്. അവശിഷ്ടമായ ഉ എന്നതിന്നു അക എന്ന ആദേശമുണ്ടു്. ഇപ്രകാരംതന്നെ വേറെയും ചില വിധികൾ ശബ്ദശാസ്ത്രത്തിങ്കൽ ഉണ്ടാകകൊണ്ടു പര്യവസന്നരൂപം അശ്വമഹിഷികാ എന്നാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. അത്രീഭരതാജിക എന്നടത്തു അത്രീഭരതാജശബ്ദത്തിങ്കൽനിന്നു മൈഥുനികാ അർത്ഥത്തിങ്കൽ വന്നാകുന്നു ഇതത്രേ ദേദമുള്ളതു്. മൈഥുനികാ=വിവാഹരൂപസംബന്ധം. സ്ത്രീഭാവത്തെ അനിക്കിണ്ണപുലന്തെണ്ണപുലന്തെണ്ണജ്ഞിന്തിശാഃ സ്ത്രീയാം എന്നു് അർത്ഥം. പാണ്ഡിത്യരൂപത്തിങ്കൽ സ്ത്രീയാമെന്നു അധികരിച്ചു ഭാവോർത്ഥങ്ങളിൽ വിധിക്കപ്പെട്ട അനി, കതിൻ, ണപുല, ണപ, ണപ, കൃപ, യുപ, അണ്, ഇണ്, നി, ശ എന്ന ഈ പ്രത്യയങ്ങളാകുന്ന അന്തങ്ങളോടുകൂടിയ ശബ്ദങ്ങൾ സ്ത്രീലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു സാരം. അന്യന്തങ്ങളുടെ ഉദാഹരണം—അകരണിഃ അജനനിഃ ഇത്യാദി. കതിന്നന്തങ്ങളുടെ ഉദാഹരണം—കൃതിഃ മതിഃ ഇത്യാദി. ണപുലന്തങ്ങളുടെ ഉദാഹരണം—പ്രച്ഛർദ്ദികാ, പ്രവാഹികാ ഇത്യാദി. ണജന്തോദാഹരണം—വ്യാവക്രോശീ ഇത്യാദി. ണപുജന്തോദാഹരണം—ശായികാ ഇത്യാദി. കൃഞ്ജന്തോദാഹരണം—പ്രാജ്ഞാ ഇത്യാദി. യുജന്തോദാഹരണം—കാരണം ഇത്യാദി. അജന്തോദാഹരണം—പചാ, ഭിദാ ഇത്യാദി. ഇന്തോദാഹരണം—കാം കാരികാക്ഷീഃ ഇത്യാദി. നിപ്രത്യയാന്തോദാഹരണം. ഗ്ലാനിഃ ഇത്യാദി. ശപ്രത്യയാന്തോദാഹരണം ക്രിയാ, ഇച്ഛാ ഇത്യാദി.

ഉണാദിപ്പു നിരൂചിച്ചുവോയ്ക്കു ഞ്ഞം ചലം സ്ഥിരം

തൽക്രീഡായാം പ്രഹരണമേവൈശ്വാപാലുവാണദിക. ൫

അ—ഉണാദിഷ്ട നിഃ ശഃ ഹഃ ച സ്രീയാം എന്നു അന്യ
യം. ഉണാദികളിൽ ചേന്ന് നിപ്രത്യയമാ ശഃ ഹഃ ഇവയായാ അ

കുന്ന അന്തത്തോടുകൂടിയ ശബ്ദങ്ങൾ സ്രീലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു സാരം. ശ്രോണിഃ, ചമുഃ തന്ത്രീ ഇത്യാദികൾ ഉദാഹരണങ്ങളാകുന്നു. ഉണാദിഷ്ടപ നിരൂപിത്വം എന്നും പറയുന്നു. അപ്രകാരമായി ശ്രോണിഃ എന്നതിന്നു പകരമായി ധരണിഃ ഇത്യാദികളെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക ബ്രാഹ്മണന്തം ചലം സ്ഥിരം സ്രീയാം എന്നു അനപയം. ബ്രാഹ്മണമായിട്ടോ ആത്മന്തമായിട്ടോ ഉത്ഭവത്തായിട്ടോ ഇരിക്കുന്ന ശബ്ദം ജംഗമത്തെപ്പറയുന്നതായാലും സ്ഥാവരത്തെ പറയുന്നതായാലും സ്രീലിംഗങ്ങളായി ഭവിക്കുമെന്നു സാരമാകുന്നു. ബ്രഹ്മണമെന്നതുകൊണ്ടു ഓഷ്ഠന്തത്തെയും ഓഷ്ഠന്തത്തെയും ഓഷ്ഠന്തത്തെയും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ഓഷ്ഠം ഓഷ്ഠം പ്രത്യയവിശേഷമാകുന്നു. ആത്മന്തമെന്നതുകൊണ്ടു ഓഷ്ഠന്തത്തെയും ചാഞ്ചന്തത്തെയും ഡാഞ്ചന്തത്തെയും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ഓഷ്ഠം ചാഷ്ഠം ഡാഷ്ഠം പ്രത്യയവിശേഷമാകുന്നു ഉത്ഭവം=ഉത്ഭവം. പ്രത്യയമാകുന്ന അന്തത്തോടുകൂടിയതു മുറയ്ക്കു ഉദാഹരണങ്ങൾ-കമീണീ, ദാക്ഷായണീ, ശാർദ്ദംവീ, അജാ, ബഹുസീമാ, കാമീഷഗന്ധാ, കമദോരൂഃ ഇത്യാദികളാകുന്നു. തൽപ്രകാരം ക്രീഡായാംചൽമെഷ്ടാ പാല്യവാണദിക എന്നു അനപയമാകുന്നു. മുഷ്ടിയാകുന്ന പ്രകാരത്തോടുകൂടിയതായ ക്രീഡാ എന്ന അർത്ഥത്തിങ്കൽ വിധിക്കപ്പെട്ടതായ ണ പ്രത്യയമാകുന്ന അന്തത്തോടുകൂടിയ മെഷ്ടാശബ്ദവും പല്യവാകുന്ന പ്രകാരത്തോടുകൂടിയ ക്രീഡാ എന്ന അർത്ഥത്തിങ്കൽ വിധിക്കപ്പെട്ടതായ ണ പ്രത്യയമാകുന്ന അന്തത്തോടുകൂടിയ പാല്യവാ ശബ്ദവും സ്രീലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു സാരം. ദിക എന്നതുകൊണ്ടു ദാണ്ടാ ഇത്യാദികളെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

ഘത്തോ ഞ സ്പാക്രിയാഽസ്പാഞ്ചേദണ്ഡപാതാഹിഹാൽഗുനീ ശൈവനംപാതാച മൃഗയാതൈലംപാതാസപദധതിദിക.

അ—ഘത്തഃ ഞഃ സ്പാക്രിയാ അസ്പാമേൽസ്രീയാം എന്നു അനപയം. ഘത്തന്തത്തിങ്കൽനിന്നു പകരമായിരിക്കുന്ന ഞപ്രത്യയമാകുന്ന അന്തത്തോടുകൂടിയതായ ശബ്ദം ഘത്തന്തത്താൽ പറകപ്പെടുന്ന വ്യാപാരത്തിന്റെ അധികരണം മേല്പറഞ്ഞ ശബ്ദത്തിന്റെ അർത്ഥമായിരുന്നാൽ സ്രീലിംഗമായി ഭവിക്കുമെന്നു സാരം. ദാണ്ടാപാതാഹാൽഗുനീ എന്നു ഉദാഹരണം ഇവിടെ ദണ്ഡപാത എന്നതു ഘത്തന്തമാകുന്നു. ദണ്ഡത്തിന്റെ പതനം എന്നു അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ദണ്ഡത്തിന്റെ പതനം യാതൊന്നിങ്കൽ ഭവിക്കുന്നുവോ അതു എന്ന അർത്ഥത്തിങ്കൽ ദണ്ഡപാ

ത ശബ്ദത്തിങ്കൽനിന്നു പരമായി ഞ പ്രത്യയം ചേരുകയും വേറെയും ചില കാണ്ഡങ്ങൾ ഭവിക്കയും ചെയ്താൽ ഭാഗ്യപാത എന്നും ഞ പ്രത്യയാന്തമായ ഒരു ശബ്ദമുണ്ടാകും. അതു സ്ത്രീലിംഗമാകയാൽ ഭാഗ്യപാതാ എന്നും അതിന്റെ ഉപയോഗമായ രൂപമാകുന്നു എന്നു ഇതുമൊണ്ടു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ഇപ്രകാരം ശ്രോതൃനംപാതാ മൃഗയാ തൈലംപാതാ സ്വധാ എന്നതുകളുമുദാഹരണങ്ങളാകുന്നു. ശ്രോതൃനംപാതാ എന്നതിന്നു ശ്രോതൃപാതയ്ക്കുതോടു കൂടിയതെന്നും തൈലംപാതാ എന്നതിന്നു തിലപാതയ്ക്കുതോടു കൂടിയതെന്നും അർത്ഥമാകുന്നു. പൂർവ്വാദാഹരണത്തെക്കാൾ ഇതുകൾക്കു ശ്രോതൃനതിലസ്യപാതേയേ എന്ന സൂത്രത്താൽ വിധിക്കപ്പെട്ട മൂലാഗമം വിശേഷമാകുന്നു. ഇതിദിഷ്ട എന്നതിന്നും ഇത്യാദി ഉദാഹരണമാകുന്നു എന്നും അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

സ്ത്രീ സ്വാൽ കാചിന്മുണാളാദിർവിവക്ഷാപഥയേ യദി
ലങ്കാ ശേഫാലികാ ടീകാ ധാതകീ പഞ്ചികാഡകീ. ൭

അ—അപഥയവിവക്ഷായദി മൂണാളാദികാചിൽസ്ത്രീ സ്വാൽ എന്നു അനപഥമാകുന്നു. അപഥയത്തിങ്കൽ വിവക്ഷ ഭവിക്കുന്നു ച്ചികിൽ മൂണാളാദികളാകുന്ന ചില ശബ്ദങ്ങൾ സ്ത്രീലിംഗമായി ഭവിക്കുമെന്നർത്ഥം. അപഥയം=അല്പതപം. വിവക്ഷ=വചിപ്പാനായിക്കൊണ്ടുള്ള ഇച്ഛ. വചിക്ക=പാക. മൂണാളീ എന്നതിന്നു അല്പമായിരിക്കുന്ന മൂണാളമെന്നർത്ഥമാകുന്നു. അടിപദമുണ്ടാകകൊണ്ടു വംശീഇത്യാദികളെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. സ്ത്രീ സ്വാൽകാചിന്മുണാളാദിഃ എന്നും പാഠമുണ്ടു്.

ലങ്കാശേഫാലികാ ഇത്യാദുല്പ്ലോകത്തിന്നു ലങ്കാദിശബ്ദങ്ങൾ ആരും സ്ത്രീലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. ലങ്കാ=രാവണരാജധാനി. ശേഫാലികാ=പുഷ്പവിശേഷം. ടീകാ=വൃദ്ധാനവിശേഷം. വിഷമപദങ്ങളുടെ വ്യാഖ്യാനമെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ധാതകീ=താതിരിമരം. പഞ്ചികാ=വ്യാഖ്യാനവിശേഷം. സകലപദവ്യാഖ്യാനമെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. പഞ്ചിക എന്നും പാഠമുണ്ടു്. ആഡകീ=തുവര.

സിന്ധുകാ ശാമികാ ഹിക്കാ പ്രാചികോൽകാ പിപീലികാ
തിന്ദുകീ കണികാ ഭംഗിസ്സതംഗാസ്മിമാഡയഃ. ൮

സിന്ധുകാദിമാഡുന്തങ്ങളും സ്ത്രീലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു

തഥാ. സിന്ധുകാ=വൃക്ഷവിശേഷം. കൂവളമത്രേ ആകുന്നതു്. ശാ
 തികാ=കിളി. ഹരിക്കാ=എക്കിറ. പ്രാചികാ=കാട്ടീച്ച. ചെണ്ണര
 ന്നു് എന്നും മതമുണ്ടു്. ഉൽകാ=തേജഃപുഞ്ജം. തീക്കൊള്ളി എ
 ന്നും മതമുണ്ടു്. പിപീലികാ=ഉറുമ്പു്. തിന്ദുകീ=വൃക്ഷവിശേഷം.
 പനച്ചി എന്നു ഭാഷ. കണികാ=പരമാണു. ഭംഗി=കെഴുതില്പുടേ
 ദം. സൌന്ദര്യമെന്നും മതമുണ്ടു്. സുരംഗാ=ഗുഹാവിശേഷം. സു
 ചി=സുചിതന്നെ. മാന്ധി=പത്രസിരാ. ഇലമേലുള്ള ഞരമ്പു്. മാ
 ണിശബ്ദത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തിങ്കൽ ചിലർ മാചിശബ്ദത്തെ പഠി
 ക്കയും മാചി ദേശവിശേഷമെന്നു വ്യാഖ്യാനിക്കയും ചെയ്തിരി
 കുന്നു.

പിച്ചാചിതണ്ഡാകാകിണ്ഡശൃണ്ണിശ്ശാണീ ഭൂണീ ദമൽ
 സാതിഃ കന്മാ തഥാ സന്ദീ നാഭീ രാജസഭാപി ച. ൩൭

പിച്ചാദിരാജസഭാന്തങ്ങളും സ്ത്രീലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്ന
 തഥാ. പിച്ചാ=പൂളപ്പശ. വിതണ്ഡാ=വാദവിശേഷം. കാകി
 ണീ=പണത്തിന്റെ നാലിലൊരുഭാഗം. ചൃണ്ണി=ചൃണ്ണികാ. ശാ
 ണീ=ശബ്ദസ്രവീശേഷം. ഭൂണീ=ജലപാത്രവിശേഷം. ദമൽ=
 മേച്ചുജാതി. സാതി=ഭാനം. അവസാനമെന്നുമാം. കന്മാ=പ്രാ
 വരണവിശേഷം. ആസന്ദീ=ആസനഭേദം. വേത്രാസനമെന്നു
 ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. നാഭീ=പൊക്കിറ. രാജസഭാ=രാജാക്കന്മാരു
 ടെ സഭാ.

ഡല്ലമീ ചച്ഛമീ പാമീ ഹോരാ ലടാ ച സിദ്ധ്വമലാ
 ലാക്ഷാ ലിക്ഷാ ച ഗണ്ഡുഷാ ഗുഗൃസീ ചമസീ മസീ. ൪൦

ഡല്ലമീ എന്ന ശബ്ദമുതൽ മസീ എന്ന ശബ്ദംവരെയുള്ള
 വയും സ്ത്രീലിംഗങ്ങളാകുന്നു. ഡല്ലമീ=വാദ്യവിശേഷം. ഡർഡ
 കീ എന്നും പാറം കാണാറുണ്ടു്. ചച്ഛമീ=കരശബ്ദം. നൃത്തവാ
 ശേഷമെന്നും ചിലർ പറയുന്നു. പാമീ=ആനയുടെ കാൽക്കയറു്.
 പാൽ കറക്കുവാനുള്ള പാത്രമെന്നും ഒരു മതമുണ്ടു്. ഹോരാ=ല
 ഗ്നം. രാശ്യലമെന്നുമാം. ലടാ=ഉൾക്കുറിയെന്ന പക്ഷി. സിദ്ധ്വമ
 ലാ=ശുഷ്കമത്സ്യം. ലാക്ഷാ=ചെമ്പത്തുളിയാർ കോലമെന്നുമാം.
 ലിക്ഷാ=പേൽമുട്ട (ഇഴുതു്.) ഗണ്ഡുഷാ=മുഖപൂരണം. ഗണ്ഡു
 ഷഃ എന്നും പ്രയോഗിക്കാം. പുംസ്വപി എന്നു ഭീകരിൽ ഉണ്ടു്.
 ഗുഗൃസീ=വാതവ്യാധിവിശേഷം. ചമസീ=യാഗപാത്രവിശേഷം.
 മസീ=മഷി.

ഇതി സ്ത്രീലിംഗപ്രകരണം.

അഥ പുല്ലിംഗസംഗ്രഹഃ.

പുണ്യേ സ്വപദഭേദാനുചരണാസ്സപശ്ചാത്താസ്സമാസുതഃ
സ്വപശ്ചയാഗാദിമേഘാബ്ധിദ്രകാലാസിശരാമയഃ.

സ്വപദഭേദാനുചരണാസ്സപശ്ചാത്താസ്സമാസുതഃ പുണ്യേ, എന്നു പൂർവാർത്തിന്റെ അനന്തരം. തൃഷിതാദി ശബ്ദങ്ങളും സുനന്ദാദി ശബ്ദങ്ങളും സുരപശ്ചായശബ്ദങ്ങളും ബലിനാമുച്യാദിശബ്ദങ്ങളും കൂശ്ലാഞ്ചമുണ്യാദിശബ്ദങ്ങളും അസുരപശ്ചായശബ്ദങ്ങളും പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു സാരം. സുരപശ്ചായശബ്ദങ്ങൾ=അമരഃ ഇത്യാദികൾ. അസുരപശ്ചായശബ്ദങ്ങൾ=ദൈത്യാ ഇത്യാദികൾ. സ്വപശ്ചയാഗാദിമേഘാബ്ധി ദ്രകാലാസിരാമയഃ പുണ്യേ എന്നു ഉത്തരമേൽത്തിന്റെ അനന്തരം. സ്വപശ്ചയാഗാദിശബ്ദങ്ങളും യാഗവാചകശബ്ദങ്ങളും അഗ്നിവാചകശബ്ദങ്ങളും മേഘവാചകശബ്ദങ്ങളും അബ്ധിവാചകശബ്ദങ്ങളും വൃക്ഷവാചകശബ്ദങ്ങളും കാലവാചകശബ്ദങ്ങളും ഖഡ്ഗവാചകശബ്ദങ്ങളും ശരവാചകശബ്ദങ്ങളും ശത്രുവാചകശബ്ദങ്ങളും പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു സാരം. സ്വപശ്ചയാഗാദിശബ്ദങ്ങൾ=സ്വപശ്ചഃ, നാകഃ ഇത്യാദികൾ. യാഗവാചകശബ്ദങ്ങൾ=യാഗഃ യജ്ഞഃ ഇത്യാദികൾ. യാഗവിശേഷവാചികളായ അഗ്നിഷ്ടോമാദിശബ്ദങ്ങളും പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു. അഗ്നിവാചകശബ്ദങ്ങൾ=പവന്തഃ ഇത്യാദികൾ. പവന്തവിശേഷവാചികളായ മേരുസഹ്യാദിശബ്ദങ്ങളും പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു. മേഘവാചകശബ്ദങ്ങൾ=മേഘഃ വാരിവാഹഃ ഇത്യാദികൾ. മേഘവിശേഷവാചികളായ പുഷ്പലാവന്തകാദിശബ്ദങ്ങളും പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു. അബ്ധിവാചകശബ്ദങ്ങൾ=സമുദ്രം ഇത്യാദികൾ. സമുദ്രവിശേഷവാചികളായ ക്ഷീരോദാദിശബ്ദങ്ങളും പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു. വൃക്ഷവാചകശബ്ദങ്ങൾ=വൃക്ഷഃ മഹീതപഃ ശാഖീ ഇത്യാദികൾ. വൃക്ഷവിശേഷവാചികളായ വടാദിശബ്ദങ്ങളും പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു. കാലവാചകശബ്ദങ്ങൾ=കാലഃ ദിഷ്ടഃ ഇത്യാദികൾ. കാലവിശേഷവാചികളായ മാസാദിശബ്ദങ്ങളും പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു. ഖഡ്ഗവാചകശബ്ദങ്ങൾ=ഖഡ്ഗഃ കരവാളഃ ഇത്യാദികൾ. ഖഡ്ഗവിശേഷവാചികളായ നാദകാദിശബ്ദങ്ങളും പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു. ശരവാചകശബ്ദങ്ങൾ=ശരഃ ബാണഃ പത്രി ഇത്യാദികൾ. ശരവിശേഷവാചികളായ നാരാചാദിശബ്ദങ്ങളും പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു. ശത്രുവാചക

ബുദ്ധർ ശത്രുഃ അമാതിഃ ഇത്യാദികൾ. ശത്രുപിശേചവാചികളായ ആതതായി ഇത്യാദികളും പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു.

കമഗണ്ഡോഷ്വഭോർദ്ദന്ത കണ്ഠകേരണഖസ്തനഃ
അഹ്നാഹ്നാന്തഃഃക്ഷപദ്ഭേദാ മാത്രാന്തഃ പ്രാഗസംഖ്യകഃ.

കമാദിവാചകങ്ങൾ പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥം. കരം=(കപ്തം, മശ്ശി, കൈ.) ഗണ്ഡം=കവിൾ. ഷ്വം=മുണ്ടു്. ഭോസ്=കൈ. ദന്തം=പല്ലു്. കണ്ഠം=കഴുത്തു്. കേരം=തലമുടി. നഖം=നഖംതന്നെ. സ്തനം=മുല. അഹ്ന എന്ന ശബ്ദമാകുന്ന അന്തത്തോടുകൂടിയവയും അഹ്ന എന്ന ശബ്ദമാകുന്ന അന്തത്തോടുകൂടിയവയും വിഷഭേദവാചകശബ്ദങ്ങളും സംഖ്യാവാചക പൂർവ്വപദങ്ങളല്ലാതെ മാത്രീ ശബ്ദമാകുന്ന അന്തത്തോടുകൂടിയ ശബ്ദങ്ങളും പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു ഉത്തരാർത്തിന്റെ അർത്ഥം. അഹ്നാന്തങ്ങൾ=പൂർവ്വാഹ്നഃ ശ്വാഹ്നഃ സാഹ്നഃ ഇത്യാദികൾ. അഹ്നാന്തങ്ങൾ=പ്രാഹ്നഃ ഇത്യാദികൾ. വിഷഭേദവാചകങ്ങൾ=സേതമാഷ്ടിക ഇത്യാദികൾ. സംഖ്യാപൂർവ്വപദഭിന്നമാത്രാന്തങ്ങൾ=അഹ്നോമാത്രഃ ഇത്യാദികൾ. പഞ്ചമാത്രമിത്യാദികൾ സംഖ്യാപൂർവ്വപദങ്ങളാകയാൽ പുല്ലിംഗങ്ങളാകയില്ല.

ശ്രീവേഷ്ടാഭ്യാശ്വ നിർത്വാസാ അസന്നന്താ അബാധിതഃ
കരേരുജതുമസ്മിനി ഹിതപാതുരചിരാമകഃ.

ശ്രീവേഷ്ടാദികളായ നിർത്വാസവാചകശബ്ദങ്ങൾ പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്ന് അദ്വയാദിത്തിന്റെ അർത്ഥം. ശ്രീവാസവകുലപാദികൾ അദ്വയാദിത്വങ്ങൾ ശ്രീയിനെ വേഷ്ടിക്കുന്നവനെന്ന അർത്ഥമാകുന്നു എങ്കിൽ നിർത്വാസവാചകമല്ലായ്കയാൽ ശ്രീവേഷ്ടശബ്ദം പുല്ലിംഗമായിരുന്നാലും അതിന്ന് ലിംഗാന്തങ്ങൾ ഭവിക്കുമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക. അസന്തശബ്ദങ്ങളും അന്നന്തശബ്ദങ്ങളും പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്ന് ദ്വിതീയപാദത്തിന്റെ അർത്ഥം. അസന്തങ്ങൾ=വേധഃ അംഗിതഃ ഇത്യാദികൾ. അന്നന്തങ്ങൾ=കൃഷ്ണവർമ്മാ മഹാപാ ഇത്യാദികൾ. ശാസ്ത്രാന്തമങ്ങളാൽ ബാധിതപുണ്ഡ്രങ്ങളാകുന്നു എങ്കിൽ പുല്ലിംഗങ്ങളാകയില്ല എന്നു അബാധിതഃ എന്നതുകൊണ്ടു പറകപ്പെട്ടു. അതുപോലെയായിട്ട് ഇദംവയഃ ഇദംലോക ഇത്യാദികളിൽ പുണ്ഡ്രമില്ലെന്ന് അറിഞ്ഞുകൊൾക. മണ്ടു് അച്ഛകളോടുകൂടിയ അസന്തത്തിന്നും അന്നന്തത്തിന്നും നപുംസകത്വമുണ്ടെന്ന് ഇവിടെ പറവാൻ വേണ്ട. ആവിധി മണ്ടു് അച്ഛകളോടുകൂടിയ ശബ്ദങ്ങളിലല്ലാതെ ചരിതാർത്ഥമാകുമില്ല. അവിടെയും പുണ്ഡ്രവിധി പ്രയുക്തിയെ സ്വീ

കരിച്ചാൽ നപുംസകത്വവിധി നിഷ്ഫലമായിപ്പോകയും ചെയ്യും. അതു ഫേതുവായിട്ടു രണ്ടു അച്ഛകളോടുകൂടിയ ശബ്ദങ്ങളെ ഒഴിച്ചു ശിഷ്ടങ്ങൾ മേൽപറഞ്ഞ വിധിയുടെ വിഷയങ്ങളാകുന്നു എന്നു ഉത്സർഗ്ഗാപവാദന്യായേന സിദ്ധമാകുന്നു. അബാധിതാഃ എന്നു പറഞ്ഞതു സ്വപ്തമായ അറിവിനെ കൊടുപ്പാനായി കൊണ്ടുതന്നെ എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക. വിദേശേഷവിധി സാമാന്യവിധിയെ ബാധിക്കുമെന്നും വിദേശേഷവിധിവിഷയങ്ങളെ ഒഴിച്ചു ശിഷ്ടങ്ങളിൽ സാമാന്യവിധിപ്രവൃത്തിക്കു്, നീക്കമില്ലെന്നും ആദിയിൽതന്നെ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. അതിനെ അനുസരിച്ചു് എല്ലാ ശബ്ദങ്ങളുടെയും ലിംഗനിർണ്ണയത്തെ മേൽപറഞ്ഞ പ്രകാരം ചെയ്തുകൊൾക. ഗ്രന്ഥവിസ്താരഭയം ഫേതുവായിട്ടു് അതതു വിധവാക്യവ്യാഖ്യാനാവസരത്തിങ്കൽ അപവാദവിധികളെ കാണിച്ചിട്ടില്ല. ഇനിയും കൂടാതെ കഴിയാത്തതു മാത്രമല്ലാതെ കാണിക്കുകയുമില്ല. കശേരജതുമസ്തൂക്കളിൽനിന്നു് അന്യങ്ങളായ തുരുവിമാമകങ്ങൾ പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു് ഉത്തരാൽത്തിന്റെ അർത്ഥം. കശേരജതുമസ്തൂക്കൾ=കശേര, ജതു, മസ്തു എന്ന ഈ മൂന്നു ശബ്ദങ്ങൾ. തുരുവിമാമകങ്ങൾ=തു എന്നും ര എന്നും അവസാനത്തോടുകൂടിയവ. തുവിമാമകങ്ങൾ=മേതൂഃ, സേതൂഃ, ധാതൂഃ ഇത്യാദികളാകുന്നു എന്നും, രവിമാമകങ്ങൾ=കരുഃ, മേരുഃ കിംശരാരുഃ ഇത്യാദികളാകുന്നു എന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക. കശേരജതുമസ്തൂക്കളിൽനിന്നു് അന്യങ്ങളായതുകളിൽതന്നെ ചേർന്നതായ ദാരുശ്മശ്രു ഇത്യാദികൾ നപുംസകങ്ങളാകുന്നു. അതു ഫേതുവായിട്ടു കശേർവാദാഗ്രഹണം ദാർവാദ്യപലക്ഷണമാകുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

കഷണമരോപാന്താ യദ്യദന്താ അമീ അഥ

പഥനയസദോപാന്താ ദോഗ്രാഖ്യാശ്ച മണാഥപയാഃ. ൧൭

കകാരഷകാരണകാരകാരമകാരമേഘങ്ങളാകുന്ന ഉപാന്തവണ്ണങ്ങളോടുകൂടിയ ശബ്ദങ്ങൾ അകാരാന്തങ്ങളാകുന്നു എങ്കിൽ പുല്ലിംഗങ്ങളായി ഭവിക്കുമെന്നു് അമീ എന്നതുവരെ ഉള്ളതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ഉപാന്തം=അന്ത്യാക്ഷരസമീപവർത്തിയായ അക്ഷരം. കകാരോപാന്തങ്ങൾ=അക്ഷര ലോകഃ ഇത്യാദികൾ. ഷകാരോപാന്തങ്ങൾ=ദോഷഃ നിക്ഷഃ ഇത്യാദികൾ. ണകാരോപാന്തങ്ങൾ=ഗുണഃ ഗുണഃ ഇത്യാദികൾ. കോരോപാന്തങ്ങൾ=ഭേദഃ കൌസ്തുഭഃ, കളഭഃ ഇത്യാദികൾ. മകാരോപാന്തങ്ങൾ=വേദാമഃ ധൂമഃ ഗ്രാമഃ ഇത്യാദികൾ. മേഘോപാന്തങ്ങൾ=സീരഃ ശീകരഃ

ഇത്യാദികൾ. മേല്പറഞ്ഞ ശബ്ദങ്ങൾ ക്ഷൈയം അകാരാന്തങ്ങളുമാകുന്നു. അതു ഹേതുവായിട്ട് ക്ഷൈയം പുല്ലിംഗങ്ങൾതന്നെ എന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. അമാദിയുടെ അർത്ഥം പകാരോപാന്തങ്ങളും മകാരോപാന്തങ്ങളും നകാരോപാന്തങ്ങളും യകാരോപാന്തങ്ങളും സകാരോപാന്തങ്ങളും ടകാരോപാന്തങ്ങളും ഗോത്രാഖ്യാശബ്ദങ്ങളും ചരണനാമങ്ങളും പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നത്രേ അർത്ഥം. പകാരോപാന്തം=യുപഃ ബാഷ്പഃ കലാപഃ ഇത്യാദികൾ. മകാരോപാന്തം=അർത്ഥഃ രോമനഃ ഇത്യാദികൾ. നകാരോപാന്തം=ഇനഃ ഖനഃ ഇത്യാദികൾ. യകാരോപാന്തം=അന്യഃ വ്യയഃ ഇത്യാദികൾ. സകാരോപാന്തം=മനുഃ ഹാസഃ ഇത്യാദികൾ. ടകാരോപാന്തം=ഘടഃ പടഃ ഇത്യാദികൾ. അടന്താഃ എന്നതിന്നു് ഉത്തമത്ര സംബന്ധമില്ലെന്നതിനെ അംശബ്ദംകൊണ്ടു് സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. അതു ഹേതുവായിട്ടു് ഋചേ പുഃ, പൃഥുഃ, ഭാനഃ, ജായഃ, വസുഃ, കരേട്ടഃ ഇത്യാദികൾ സിദ്ധങ്ങളായി ചൂന്നു് അറിഞ്ഞുകൊൾക. ഗോത്രാഖ്യാശബ്ദങ്ങൾ പ്രവചാധ്വായ പ്രസിദ്ധങ്ങളായ ജ്ഞിനാമങ്ങൾ മേഘാജ ഇത്യാദികൾ ചരണനാമങ്ങൾ ശാഖാന്യേത്രചാമികളായ കറമ്പച്ച ചാദിശബ്ദങ്ങൾ.

നാമ്നുകർത്താഭാവേ ച ഖഞ്ജ ജമ്നങ്ണഖ്യാധുവ.
ലൂകർത്താഭാവേ ചോഘോഃകീഃ പ്രാദിതോടന്യതഃ.

സംജ്ഞയിലും കർത്തൃഭിന്നമായിരിക്കുന്ന കാരകത്തിങ്കലും ഭാവമാത്രത്തിങ്കലും വിധിക്കപ്പെട്ട ഖഞ്ജാദി പ്രത്യയങ്ങളാകുന്ന അന്തങ്ങളോടുകൂടിയ ശബ്ദങ്ങൾ പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു് പൂർവ്വജ്ഞിതം അർത്ഥം. ഖഞ്ജന്തോഭാവമരണങ്ങൾ=പ്രാസഃ, വേദഃ, പ്രവാതഃ ഭാവഃ, പാകഃ, ത്യാഗഃ ഇത്യാദികളാകുന്നു. അജന്തോഭാവമരണങ്ങൾ=ജയഃ, ചായഃ, നയഃ ഇത്യാദികളാകുന്നു. അഖന്തോഭാവമരണങ്ങൾ=കരഃ, ഗരഃ, പ്ലവഃ ഇത്യാദികളാകുന്നു. നഞ്ജന്തോഭാവമരണങ്ങൾ=യജ്ഞഃ, പ്രശ്നഃ ഇത്യാദികളാകുന്നു. ഞാന്തോഭാവമരണം=ന്യാദഃ എന്നാകുന്നു. ഖാന്തോഭാവമരണം=ഉച്ഛ്വേദഃ ഇത്യാദി. അമജന്തോഭാവമരണം=വേപഥഃ ഇത്യാദി. കർത്തൃത്വത്തിങ്കൽ വിധിക്കപ്പെട്ട ലൂപ്രത്യയവും ഭാവത്തിങ്കൽ വിധിക്കപ്പെട്ട മനി.വ് പ്രത്യയവും ഭാവത്തിങ്കൽ വിധിക്കപ്പെട്ട ക പ്രത്യയവും പ്രാദികളിൽനിന്നും അന്യങ്ങളായ ശബ്ദങ്ങളിൽനിന്നും പരങ്ങളായ ഘസംജ്ഞകധാതുക്കളിൽനിന്നും വിധിക്കപ്പെട്ട കീ പ്രത്യയവുമാകുന്ന അന്തങ്ങളോടുകൂടിയ ശബ്ദങ്ങൾ പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു എ

ഹൃദം=കൃത്യവിക്രയസ്ഥാനം. പിണ്ഡം=ഉരുള. ഗോണ്ഡം=പൊക്കിര. പിച്ഛണ്ഡം=വയർ. ഗഡു=മുഴ. കരണ്ഡം=പെട്ടകം. ലഗുഡം=കുറുവടി. വരണ്ഡം=മുഖരോഗം. കിണ്ഡം=തഴവു്. ഘണ്ഡം=കാഷ്ടക്രിമി. മരം തുളയ്ക്കുന്ന വണ്ടു് എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

ദൃതിസീമന്തഹരിതോ രോമന്മോദ്ഗീമ ബുദ്ബുദാഃ
കാസമർദ്ദോർബുദഃ കന്ദഃ ഫേനസ്തൂപൗ സയുപകൗ.

ദൃത്യാദി യുപാന്തങ്ങളായ ശബ്ദങ്ങൾ പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥം. ദൃതി=തോൽതുരുത്തി. സീമന്തം=കേശരേഖ. ഹരിതം=പച്ചനിറം. രോമന്മം=ചർച്ചിതചർമ്മം. അയുപകൗ എന്നു ഭാഷ. ഉദ്ഗീമം=സാമദേദം. ബുദ്ബുദം=നീർപോള. കാസമർദ്ദം=പൊന്നാവീരം. അർബുദം=സംഖ്യാവിശേഷം. കാസമർദ്ദോർബുദഃ എന്നും പറയുമുണ്ടു്. അപ്രകാരമായാൽ അർദ്ദനി=അഗ്നി എന്നു ധരിച്ചുകൊൾക. കന്ദം=കുന്ദക്കുന്തിമുല്ല. നിധിവിശേഷമെന്നുമാം ഫേനം=നര. സ്തൂപം=പടകാടി. വടകം മുതലായതെന്നർത്ഥം. യുപം=യജ്ഞസ്തോടംസപുപകു എന്നും പറയുമുണ്ടു്. അപ്രകാരമായാൽ യുപം=അപ്പമെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

ആതപഃ ക്ഷത്രിയേനാഭിഃ ക്ഷണപക്ഷമക്ഷേദമാഃ

പൂരക്ഷമപ്രമുക്താശ്ച ഗോലാഹിംഗുലപുല്ഗലാഃ. ൨൦

ആതപാദി പുല്ഗലാന്തങ്ങളായ ശബ്ദങ്ങൾ പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥം. ആതപം=വെയിൽ. നാഭി=നാഭിയാകുന്ന രാജാവു്. ക്ഷണപം=ശവം. ക്ഷമം=മൈർവാദി. ക്ഷേദം=വ്യവഹാരപദാർത്ഥവിശേഷം. പൂരം=ജലവൃദ്ധി. ക്ഷമപ്രം=ശമവിശേഷം. പ്രമുക്തം=ശാകവിശേഷം. ഗോലം=വൃത്താകാരമായ പിണ്ഡം. ഹിംഗുലം=ചായിലും. പുല്ഗലം=ശരീരം, അത്ഭാവമെന്നുമാം.

വേതാളല്ലേമല്ലാശ്ച പുരോഡാശോഽപി പട്ടസഃ

കുലോഽയോരസേവൈവ സകടാഹഃ പതദ്ഗ്രഹഃ. ൨൧

വേതാളാദിപതദ് ഗ്രഹാന്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന ശബ്ദങ്ങൾ പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥം. വേതാളം=സതപവിശേഷം. ല്ലേം=ശമവിശേഷം. മല്ലൻ=ബാഹുയുദ്ധത്തിങ്കൽ സമർത്ഥൻ പുരോഡാശം=ഹവിർദ്വിശേഷം. പട്ടസം=അയുധവിശേഷം പട്ടിശഃ എന്നും പറയുമുണ്ടു്. കുലോഽം=അർദ്ധസിന്നയവം പക്ഷിവാദിയ യവധാന്യമെന്നർത്ഥം. രസം=ഹൃഷം. വേഗമെന്നുമാം. കടാഹം=വളർവട്ടകാ. പതദ്ഗ്രഹം=കോളാവി.

ഇതി പുല്ലിംഗപ്രകരണം.

അഥ നപുംസകലിംഗസംഗ്രഹഃ.

ദപിഹീനന്യച്ചവാമണ്യപണ്ണശ്ചഭൂമിമോദകം
ശീതോഷ്ണമാംസതധിമമുഖാക്ഷിഭൂചീണം ബലം. ൨൨

വാദിബലാന്തങ്ങളായ ശബ്ദങ്ങളും അതാതിന്റെ പര്യായങ്ങളും അന്യകലിംഗങ്ങളായിരുന്നാൽ നപുംസകലിംഗങ്ങളായി ഭവിക്കുമെന്നർത്ഥം. ഖം=ആകാരം. അരണ്യം=വനം. പണ്ണം=ഇല. ശ്ചഭൂം=രന്ധ്രം. ഹിമം=മഞ്ഞു. ഉദകം=ജലം. ശീതം=തണുപ്പ്. ഉഷ്ണം=ചൂട്. മാംസം=ഇറച്ചി. തധിമം=ചോര. മൂഖം=മുഖംതന്നെ. അക്ഷി=കണ്ണ്. ഭൂചീണം=ധനം. ബലം=ശക്തി. സൈന്യമെന്നാമാം. മേൽ പറഞ്ഞതുകുളുപ്പറയുന്ന ശബ്ദങ്ങൾ നപുംസകലിംഗങ്ങളാകുന്നു. വിശേഷവിധിയുള്ളതുകൾ നപുംസകലിംഗങ്ങളായി ഭവിക്കയില്ല എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ചകാമമുണ്ടാകയാൽ ആഭരണാഭിശബ്ദങ്ങളും നപുംസകലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നത്രേ ഗ്രഹിക്കേണ്ടതു്.

ഫലഹേമശുൽബലാഹ സുഖദഃഖശുഭാശുഭം
ജലപുഷ്പാന്തിലവണം വൃജനാനൃണലേപനം. ൨൩

ഫലാദ്യന്തലേപനാന്തങ്ങളെ പറയുന്ന ശബ്ദങ്ങൾ നപുംസകലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥം. ഫലം=കായ്. ഹേമം=സ്വപ്നം. ശുഭ്ബം=ചെമ്പ്. ലോഹം=ഇരിമ്പ്. ജലപുഷ്പങ്ങൾ=കുളാദികൾ. ആന്തൽ മുതലായവ. ലവണം=ഉപ്പ്. വൃജനം=കറി. അന്തലേപനം=കുങ്കുമാദി.

കോട്ടശ്ശതാഭി സംഖ്യാന്യാവാലക്ഷാനിയുതഞ്ചതൽ
ദൃച്ഛക മസിസുസന്നന്തം യദനാന്തമകന്തമി. ൨൪

ശതാഭി സംഖ്യാവാചകശബ്ദങ്ങളിൽ കോടിയെ ഒഴിച്ചു ശിഷ്ടങ്ങൾ നപുംസകലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു പ്രഥമപാദത്തിന്റെ അർത്ഥം. ലക്ഷശബ്ദം സ്ത്രീലിംഗമായിട്ടും നപുംസകലിംഗമായിട്ടും ഭവിക്കുമെന്നും ലക്ഷപര്യായമായ നിയുതശബ്ദം നപുംസകലിംഗമാകുന്നു എന്നും ദ്വിതീയപാദത്തിന്റെ അർത്ഥം; ഉദാഹരണം, ശതം, സഹസ്രം, അയുത, ഇത്യാദി. ണേഭ്യോടു കൂടിയ അസന്തവും ഇസന്തവും ഉസന്തവും അന്നന്തവും നപുംസകമാകുന്നു എന്നു് തൃതീയപാദത്തിന്റെ അർത്ഥം. ഉദാഹരണം-മനഃ, പയഃ, ജ്യോതിഃ, സപ്തഃ, യജുഃ, വപുഃ, ചന്ദ്രശ്ച ഇത്യാദി. കന്ത്രർത്ഥമല്ലാത്തതയാ അന എന്ന അന്തത്തോടു കൂടിയ ശബ്ദവും നപുംസകലിം

ഗമാകുന്നു എന്നു ചതുർത്ഥപാദത്തിന്റെ അർത്ഥം. ഉദാഹരണം-
ഗവനം, ഭരണമിത്യാദി. അകർത്തരി എന്നു പറകയാൽ നന്ദന
ഇത്യാദികളിൽ നപുംസകത്വമില്ല എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക
ത്രാന്തം സലോപധം ശിഷ്ടം മാത്രം പ്രാക സംഖ്യയാനപിതം
പാത്രാദ്യദന്തൈകേകാർത്ഥോ ദപിതൃല്ലക്യാനുസാരതഃ.

൫ എന്നു അന്തരായശബ്ദവും സകാരമോ ലകാരമോ ആകുന്ന
ഉപധയോടുകൂടിയ ശബ്ദവും മുൻപറകപ്പെട്ട ശബ്ദങ്ങളിൽ നിന്നു
അന്യമായ ശബ്ദവും സംഖ്യാപൂർവ്വമായ മാത്രശബ്ദവും പാത്രാദി
കളാകുന്ന അകാരാന്തശബ്ദങ്ങളാകുന്ന ഉത്തരപദങ്ങളോടുകൂടിയ
തായ സമാഹാരദപിതൃസമാസശബ്ദങ്ങൾ ലക്ഷ്യത്തെ അനുസരി
ച്ചിട്ടും നപുംസകങ്ങളായി ഭവിക്കുമെന്നു അറിയിക്കത്താകുന്നു എ
ന്നു മിത്യാദി. ത്രാജ്ഞാദാഹരണം-പാത്രം, വഹിത്രം, വസ്യഃ. ഗാ
ത്രം ഇത്യാദി സകാരോപധോദാഹരണം, വിസം, അന്യതമ
സമിത്യാദി. ലകാരോപധോദാഹരണം, കലം മുഖമിത്യാദി, ഉപ
ധാ അന്ത്യാക്ഷരത്തിങ്കൽ നിന്നു പൂർവ്വമായ അക്ഷരമെന്നു ഗ്രഹി
ച്ചുകൊൾക. ശിഷ്ടമെന്നതു നിയമാർത്ഥമാകുന്നു. മുൻപറകപ്പെ
ട്ടവയെ ഒഴിച്ചു ശേഷങ്ങൾതന്നെ നപുംസങ്ങളായി ഭവിക്കുമെ
ന്നത്രേ നിയമമാകുന്നതു്. അതുപോലെ വായിട്ടു പുത്രവുത്രാദിശബ്ദ
ങ്ങൾക്കു നപുംസകത്വമില്ലെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. സംഖ്യാപൂ
ർവ്വമായ മാത്രാന്തം=ത്രിമാത്രം പഞ്ചമാത്രമിത്യാദി. പാത്രാദ്യദന്തോ
ത്തപദസമാഹാരദപിതൃ=പഞ്ചപാത്രം ചതുഷ്ഠഗ മിത്യാദി. ലക്ഷ്യാ
നുസാരതഃ എന്നുണ്ടാകയാൽ ത്രിലോകീ ഇത്യാദികളിൽ നപുംസ
കത്വം ഭവിക്കില്ലെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

പദൈവകത്വാദ്യുയിഭാവൈ പഥസ്സംഖ്യാവൃതാൽ പരഃ
ഷഷ്ടൗ ശാശ്വതാശ്ചാബഹുനാഞ്ചൈദിച്ഛായം സംഹതൈ സഭാ.

ഏകവചനാന്തമായ പദവ്യവസ്ഥയും അർദ്ധവൃതാവസമാ
സവും സാഖ്യാവൃതങ്ങളിൽ നിന്നു പരമായ പരശബ്ദവും നപും
സലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നു പൂർവാർത്ഥത്തിന്റെ അർത്ഥം. പദവ്യവ
സോദാഹരണം=പാണിപാദമിത്യാദി. അർദ്ധവൃതാവോദാഹര
ണം=അധിസ്ത്രീ, ഉപകുംഭം ഇത്യാദി. സംഖ്യാപരമായ പഥം=ത്രി
പഥം ചതുഷ്ഠമിത്യാദി. അർദ്ധവൃതപരമായ പഥം=വിപഥമിത്യാ
ദി. ഷഷ്ഠനന്തത്തിങ്കൽനിന്നു പരമായ ച്ഛായാശബ്ദമാകുന്ന അ
ന്തത്തോടുകൂടിയ സമാസം ചരായാശബ്ദത്താൽ പറകപ്പെടുന്ന
നിഴൽ ബഹുശബ്ദങ്ങളാകുന്നു എങ്കിൽ നപുംസകമായി ഭവിക്ക
മെന്നു തൃതീയപാദത്തിന്റെ അർത്ഥം. വിച്ഛായമെന്നോദാഹരണം.

വികളുടെച്ചായ എന്നു് അതിന്റെ അർത്ഥം. വികൾ=പക്ഷികൾ. വി-യുടെചരായ എന്നർത്ഥമായാൽ ചരായയ്ക്കു ബഹുത്വസംഖ്യ സമീപ്യായാൽ വിച്ഛായാ എന്നുമാം. ഇപ്രകാരം മറ്റുള്ളവയുടെ ഉദ്യം ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. സമുഹവാചകമായ സഭാശബ്ദം സമാസത്തിങ്കൽ ഷഷ്ഠത്തിങ്കൽ നിന്നു പരമായാൽ ആ സമസ്തശബ്ദം നപുംസക ലിംഗമായി ഭവിക്കുമെന്നു ചതുർത്ഥപാദത്തിന്റെ അർത്ഥം. ഉദാഹരണം=ഭാസീസഭമിത്യാദി.

ശാലാർത്ഥാവിപരോജാമനുഷ്യാർത്ഥാദമാജകാൽ
ഭാസീസഭം നൃപസഭം രക്ഷസ്സഭമിമാദിശഃ.

൨൭

മാജശബ്ദങ്ങളിൽ നിന്നും അമനുഷ്യാർത്ഥകശബ്ദത്തിങ്കൽ നിന്നും പരമായശാലാർത്ഥമായ സഭാശബ്ദവും നപുംസകലിംഗമാകുന്നു എന്നു് പൂർവ്വാർത്തിന്റെ അർത്ഥം. ശാലാ=ഗ്രാമം. ഭാസീസഭമിത്യാദി മൂന്നുശബ്ദങ്ങൾ ഉദാഹരണങ്ങളാകുന്നു എന്നു ഉത്തരാർത്തിന്റെ അർത്ഥം. ഭാസീസഭം=ഭാസീസമുഹമെന്നർത്ഥം. നൃപസഭം=നൃപഗ്രാമമെന്നർത്ഥം. നൃപസമുഹമെന്നുമാം. രക്ഷസ്സഭം=മാക്ഷസഗ്രാമമെന്നർത്ഥം. മാക്ഷസസമുഹമെന്നുമാം. സമാസത്തിങ്കൽഭവന്താകയും ഷഷ്ഠത്തിങ്കൽനിന്നു പരമായിട്ടുള്ളതാകയും വേണം. മാജശബ്ദത്തിങ്കൽനിന്നു പരമായാൽ മാജസഭാ എന്നുരൂപമാകുന്നു. മാജപത്ര്യായമാത്രത്തെ ഗ്രഹിക്കേണ്ടതാകയാൽ ചന്ദ്രഗുപ്തസഭാ ഇത്യാദികളിൽ സ്ത്രീത്വംതന്നെ. ഷഷ്ഠത്തിങ്കൽ നിന്നു പരമല്ലോ എങ്കിൽ നൃപതിസഭാ എന്നുതന്നെ രൂപമാകുന്നു എന്നു ഭീകയിൽ സ്പഷ്ടമാകുന്നു; മേല്പറഞ്ഞ ഉദാഹരണങ്ങളിൽ ഭാസീസഭമെന്നതു് സംഹത്യർത്ഥമായ സഭാശബ്ദത്തിന്റെ ഉദാഹരണമാകുന്നു എന്നും ശേഷങ്ങൾ ശാലാ സംഹതിസാധാരണങ്ങളാകുന്നു എന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക.

ഉപജ്ഞാപക്രമാന്താശ്ച തദാദിത്വപ്രകാശനൈ

കോപജ്ഞ കോപക്രമാദികന്മാശീനമനാമസു.

൨൮

ഉപജ്ഞാന്തവും ഉപക്രമാന്തവുമായ സമാസം നപുംസക ലിംഗമാകുന്നു. ഉപജ്ഞാപക്രമങ്ങളുടെ ആദ്യത്വം ദ്യോതിപ്പിക്കപ്പെടുന്നു എങ്കിൽ എന്നു പൂർവ്വാർത്തിന്റെ സാരമാകുന്നു. ഉപജ്ഞാശബ്ദത്തിന്നു പ്രഥമജ്ഞാതമെന്നും ഉപക്രമശബ്ദത്തിന്നു പ്രഥമോപക്രാന്തമെന്നും അർത്ഥമാകുന്നു എങ്കിൽ ഉപജ്ഞാന്തമായ സമാസവും ഉപക്രമാന്തസമാസവും നപുംസകലിംഗമാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. കോപജ്ഞാകോപക്രമാദി എന്നതിന്നു് കോപജ്ഞം, കോപക്രമം ഇത്യാദി ഉദാഹരണമാകുന്നു എന്നു

സാരം. കോപജ്ഞം പ്രജാ കോപക്രമംലോകഃ എന്നുരണ്ടെടത്തും വിശേഷ്യം മേയ്ത്തുകൊൾക. കോപജ്ഞം പ്രജാ എന്നതിന്നു് പ്രജാകോപജ്ഞമാകുന്നു എന്നർത്ഥം. പ്രജാ=ജനം. കോപജ്ഞം=കനാൽമുമ്പേ അറികപ്പെട്ടതു്. കൻ=ബ്രഹ്മാവ്. കോപക്രമം കനാൽ മുമ്പേ ഉപക്രമിക്കപ്പെട്ടതു്. ഉപക്രമിക്ക=ആരംഭിക്കു ഇങ്ങനെ കോപജ്ഞ കോപക്രമശബ്ദങ്ങളുടെ അർത്ഥത്തെ യും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക ഉശീനമനാമങ്ങളിൽ വച്ചു ഷഷ്ഠാന്തത്തിങ്കൽ നിന്നു പരമായ കന്മാശബ്ദമാകുന്ന അന്തത്തോടുകൂടിയ സമാസം നപുംസകമാകുന്നു എന്നു കന്മാശീനമനാമസ്യ എന്നതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. സൗശ്രമികന്മാമെന്നുഭാഹരണം.

ഭാവേനണകചിദ് ഭ്യോന്യേ സമൂഹേ ഭാവകമ്നേനാഃ
അദന്തപ്രത്യയാഃ പുണ്യസുദിനാഭ്യാന്തപഥഃ പരഃ ൨൯

ന പ്രത്യയവും ണ പ്രത്യയവും ക പ്രത്യയവും ചകാരമാകുന്ന അനുബന്ധത്തോടുകൂടിയ പ്രത്യയവുമല്ലാതെ ഭാവർത്ഥത്തിങ്കൽ വിധിക്കപ്പെട്ട അകാരാന്തമായ ധാതുപ്രത്യയമോ സമൂഹഭാവകമ്നങ്ങളിൽ വിഹിതമായ അകാരാന്തപ്രത്യയമോ ആകുന്ന അന്തത്തോടുകൂടിയ ശബ്ദങ്ങൾ നപുംസകങ്ങളാകുന്നു എന്നു അദന്തപ്രത്യയാഃ എന്നതുവരെയുള്ളതിന്റെ അർത്ഥം. ധാതുപ്രത്യയാന്തോഭാഹരണം. ഭവിതവും, ഭാവ്യം, സഹിതം, ഭക്തമിത്യാദി ന പ്രത്യയാന്തമായാൽ പുംസ്ത്വം തന്നെ. പ്രൗഢനഃ എന്നുഭാഹരണം. ണ പ്രത്യയാന്താദികൾക്കും പുംസ്ത്വം തന്നെ. ണ പ്രത്യയാന്തോഭാഹരണം ന്യാദഃ എന്നാകുന്നു; ക പ്രത്യയാന്തോഭാഹരണം ജപൃതഃ ഇത്യാദി. ചിൽ പ്രത്യയാന്തോഭാഹരണം വേപഥഃ ഇത്യാദി. ഫഞ്ചന്തവുംപുല്ലിംഗംതന്നെഎന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ഫഞ്ചന്തം പാകഃ ഇത്യാദി, ഭാവത്തിലല്ല എങ്കിൽ നപുംസകം തന്നെ എന്നു നിയമമില്ല; കന്തവ്യാധമ്സംഗ്രഹം എന്നു സ്ഥലത്തിങ്കൽ പുല്ലിംഗമാകുന്നു. മുതതാവൈ എന്നിടത്തും മേൽപ്രകാരമാകുന്നു. സമൂഹാർത്ഥത്തിങ്കലെ ഉദാഹരണം ദൈക്ഷംഗ.ർഭിണമിത്യാദി. ഭാവർത്ഥത്തിങ്കലെ ഉദാഹരണം. ഗോതപമിത്യാദി. കമ്മാത്മത്തിങ്കലെ ഉദാഹരണം, രാജ്യമിത്യാദി. പുണ്യസുദിന ശബ്ദങ്ങളിൽനിന്നു പരമായ അഥഃ എന്നു ശബ്ദമാകുന്ന അന്തത്തോടുകൂടിയ ശബ്ദങ്ങൾ നപുംസകങ്ങളാകുന്നു എന്നു ശിഷ്ടത്തിന്റെ അർത്ഥം. പുണ്യാഹരം, സുദിനാഹരം, ഇവ ഉദാഹരണങ്ങളാകുന്നു. സുദിനാഹരമെന്നുള്ളതു് സുദിന

ഭവദ തൃതീയകാണ്ഡം ലിംഗാദിസംഗ്രഹവർഗ്ഗഃ

ശബ്ദംപ്രശസ്തമെന്ന അർത്ഥത്തോടുകൂടിയതാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹി
ച്ചുകൊൾക.

ക്രിയാവ്യയാനാം ഭേദകാന്യേകരൂപപൂക്[ം]മതോടകേ
ചോചം പിഞ്ചരം ഗൃഹസ്ഥൂണം തിരീടം മർദ്ദയോജനം.

ക്രിയാവിശേഷണവും അവ്യയവിശേഷണവും നപുംസക
മാകയും ഏകവചനാന്തമായും ഭവിക്കുമെന്നു ഏകരൂപപി എന്ന
തുവരെ ഉള്ളതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ക്രിയാവിശേഷണോദാ
ഹരണം, മന്ദം പചതി ഇത്യാദി. അവ്യയവിശേഷണോദാഹര
ണം, മദ്ധ്യസ്വഃ ഇത്യാദി. ഉക്[ം]മാദി യാജനാന്തങ്ങളായ ശബ്ദ
ങ്ങൾ നപുംസകങ്ങളാകുന്നു എന്നു ശിഷ്ടത്തിന്റെ അർത്ഥം.
ക്[ം]മം=സാമഭേദം. തോടകം=വൃത്തഭേദം. ചോചം=താലഫലം.
തദളീഫലമെന്നുമാം. പിഞ്ചരം=മയില്പിലി ബർഹമെന്നും പാറ
മുണ്ടു്. ഗൃഹസ്ഥൂണം=ഗൃഹസ്തംഭം. തിരീടം=വേഷ്ടനം. ശിരോ
ഭൂഷണമെന്നും മതമുണ്ടു്. മർദ്ദം=സന്ധിസ്ഥാനം. മർദ്ദ എന്ന
തു് പ്രാതിപദികമായിരിക്കുമ്പോൾ മർദ്ദൻ എന്നായിരുന്നു. കേവ
ലമകാരത്തിങ്കൽനിന്നു പരമായ അകാരവും സംയുക്തമകാരത്തി
ങ്കൽനിന്നു പരമായ അകാരവും ഇങ്ങനെ രണ്ടു അച്ചുകളോടുകൂടി
യതുമാകുന്നു. ഇതിന്നു നപുംസകത്വം ദ്വച[ം] കമസിസുസനന്ത
മെന്നു മുൻപറഞ്ഞതുകൊണ്ടുസിലമായി. ഇവിടെ സ്വരൂപോപാ
ദാനേന പിന്നെയും വിധിച്ചതു മുൻപറഞ്ഞതു അനിത്യമാകുന്നു
എന്നതിനെ ജ്ഞാപിപ്പിച്ചാനായിക്കൊണ്ടാകുന്നു. അനിത്യത്വ
ജ്ഞാപനത്തിന്റെഫലം, തമശ്ശബ്ദം ദ്വച[ം]കമായി അസന്തമായി
ട്ടുള്ളതായാലും അതിന്നു അർത്ഥവിശേഷത്തിങ്കൽ പുംസ്ത്വം സിലി
യാകുന്നു. ഗുണാന്യകാരശോഭേഷു തമോദാഹൈപുമാനയമെന്നു
കോശാന്തമുണ്ടു്. പുമാനയമെന്നതിന്നു് പൂല്പിംഗമായിട്ടുമാമെ
ന്നു അർത്ഥമാകകൊണ്ടു നപുംസകത്വത്തിന്നും വിരോധമില്ല. അ
തു ഫേതുവായിട്ടു തമസ്തമാഹ്മിത്യാദി സ്വഗുണത്തിന്നും താഹ്
സ്തമോഗുണസമശ്ചേത്യാദി പ്രയോഗത്തിന്നും ധ്യാഹ്യാതമില്ലെന്നു
അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. യോജനം=ക്രോശചതുഷ്ടയം.

രാജസൂയം വാജപേയം ഗദ്യപദ്യകൃതൈകവേദഃ

മാണിക്യമാഷ്ടസിന്ദൂരചിരചീവരപിഞ്ജരം.

നമ

ലോകായതം ഹരിതാലം വിദലസ്ഥാലനാലാഹ്[ം]ഹികം.

ഇതി നപുംസകസംഗ്രഹഃ.

അഥ പുനപുനസകസംഗ്രഹഃ.

പുനപുനസകയോശ്ശേഷേടല്പുപിണ്യാകകണ്ടകാഃ നവ
 രാജസുയാദിബാല്ഹികാന്തശബ്ദങ്ങര നപുനസകങ്ങളാ
 കുന്നു എന്ന രാജസുയമിത്യാദി സാല്ശ്ലോകത്തിന്റെ അർത്ഥമാക
 ന്നു. രാജസുയം=യാഗവിശേഷം. വാജപയം=യാഗവിശേഷം. ശ
 ഭ്യം=പദസമുഹം. പദ്യം=ശ്ലോകം. മാണിക്യം=പത്മരാഗം. ഭാഷ്യം=
 പദാർത്ഥവിപുതി. സിന്ദൂരം=രക്തമുണ്ണവിശേഷം. ചീരം=വസു
 വിശേഷം. ചീവരം=മുനിവസ്രം. പിഞ്ചരം=പക്ഷ്യാദിബന്ധനാ
 ഗാരം. പഞ്ചമെന്നും ചാമുണ്ടു്. ലോകായതം=ചാട്ടാകശാ
 സ്രം. ഹരിതാലം=ധാതുദ്രവ്യവിശേഷം. വിദലം=വംശഭജംകൊ
 ണ്ടുണ്ടാക്കപ്പെട്ടതായോരു പാത്രം സ്ഥാലം=ഭാഗ്യവിശേഷം.
 ബാല്ഹികം=കുംഭമം. ബാൽഹകമെന്നും ബാൽഹവമെന്നും
 പാറാന്തരങ്ങളുമുണ്ടു്. ഇതി നപുനസകപ്രകരണം.

പുനപുനസകയോശ്ശേഷ ഇത്യാദിയുടെ അർത്ഥം. ശേഷങ്ങ
 ഉായ ശബ്ദങ്ങര പുനപുനസകലിംഗങ്ങളിൽ ഭവിക്കും അല്പ്യാ
 ദിയുമപ്രകാരംതന്നെ എന്നാകുന്നു. അല്പ്യാ=ഋണിന്റെ അല്പം.
 പിണ്യാകം=തിലകല്പം. കണ്ടകം=രോമാഞ്ചം.

മോദകസ്തന്ധകഷ്ടംകശ്ശാടകഃ കപ്ലടോടർബുദഃ
 പാതകോദ്യോഗചരകതമാലാമലകാ നഡഃ നവ

ഇനി പ്രകർണാവസാനംവരെ പറയുന്ന ശബ്ദങ്ങളൊക്കെ
 യും പ്രാഗുക്തമായ അല്പ്യാദിഗണൈകദേശത്തിന്റെ ശേഷമാ
 കുന്നു. ആയതുകൊണ്ടു് അല്പ്യാദികൾ പുനപുനസകങ്ങളാക
 ന്നു എന്നുപറഞ്ഞതുകൊണ്ടുതന്നെ. ഇതുകളുടെ ലിംഗത്തെ നിശ്ച
 യിച്ചുകൊൾക. അതാതു ശബ്ദങ്ങളുടെ അർത്ഥത്തെ മാത്രം
 ഇതിനു താഴെ പറയുന്നു.

മോദകം=ഭക്ഷ്യവിശേഷം. മോദകഃ ഖാദ്യഭേദസ്പീഹർഷ
 കേ പുനരാഖ്യവൽ എന്നു മേദിനിയുണ്ടു്. തന്ധകം=വ്യാധിവി
 ശേഷം. (തന്ധകഃഖഞ്ജനേഹേനേ സമാസപ്രായവാചി ചഗ്ര
 ഹദാരുതരുസ്തന്ധമായാഖാഹലകേഷുച) എന്നു മേദിനിയുണ്ടു്.
 ദന്ധകഃ എന്നുപാറാന്തരം. ടംകം=കല്ലുളി. ശാടകം=വസുവി
 ശേഷം. കപ്ലടം=വസുവിശേഷം. അർബുദം=സംഖ്യാവിശേഷം.
 പാതകം=പാപം. ഉദ്യോഗം=ഉത്സാഹം. ചരകം=വൈദ്യ

രചന

തൃതീയകാണ്ഡം ലിംഗാദിസംഗ്രഹവർഗ്ഗഃ

ശാസ്ത്രവിശേഷം. തമാലം=പച്ചിലമരം. അമലകം=നെല്ലിക്ക. നഡം=തൃണവിശേഷം.

കഷ്ഠം മൂണ്ഡം ശീമുബുസ്തം ക്ഷേപധിതം ക്ഷേമകുട്ടിമം സംഗമം ശതമാനാമ്മശംബലാവ്യയതാണ്ഡവം. നര

കഷ്ഠം=രോഗവിശേഷം. മൂണ്ഡം=ശിമുസ്തം. ശീമു=മദ്യം. ബുസ്തം=വറുത്ത മാംസം. പനസാദിഫലങ്ങളുടെ കുരുമുളു്; ചകിണികൂഞ്ഞു മുതലായതന്നുമാം. പുസ്തമെന്നും പറയുണ്ടു്. അപ്രകാരമായാൽ, പുസ്തകമെന്നർത്ഥം. ക്ഷേപധിതം=വീരന്മാരാൽ ചെയ്തല്ലെട്ടസിംഹനാദം. ക്ഷേമം=കുശലം. കുട്ടിമം=തറ. സംഗമം=സംയോഗം ശതമാനം=മാനവിശേഷം. അമ്മം=നേത്രരോഗവിശേഷം ശംബലം=ചണ്ണവിശേഷം. അവ്യയം=സ്വർഗ്ഗം ഇത്യാദി. താണ്ഡവം=നൃത്തം.

കവിതം കന്ദകാല്പാസം പാരാചാരം യുഗന്ധരം

യുപം പ്രഗ്രീവപാത്രീവ യുഷം ചമസചിക്കസൗ. നര

കവിതം=കവിത്താണ്. കന്ദം=കിഴങ്ങു്. കാല്പാസം=പരത്തി. പാരാചാരം=ഇതുകര. യുഗന്ധരം=മാവയവവിശേഷം. യുപം=യജ്ഞസ്തംഭം. പൂയമെന്നുപറയാന്തരം. പ്രഗ്രീവം=കിളിവാതിൽ. പാത്രീവം=യജ്ഞപാത്രവിശേഷം യുഷം=മണ്ഡം, തെളി എന്നുഭാഷ. ചമസം=പാത്രവിശേഷം. ചിക്കസം=യവമുതലായവയുടെ മാവു്.

അല്പ്യാദൌ ഏതാദീനാം പുസ്തപം യദൈദികം ശ്രവം

തന്നോക്തമീഫലോകേപിതച്ചേദസ്തപുസ്തശേഷവൽ. നസ

അല്പ്യാദി വർഗ്ഗത്തിങ്കൽ ഏതശബ്ദം മുതലായ ശബ്ദങ്ങൾക്കു പുസ്തപംകൂടെ ഉള്ളതു് ഇവിടെ പറകപ്പെട്ടില്ല. എന്നു നിമിത്തമായിട്ടെന്നാൽ ഏതാദിശബ്ദങ്ങൾ പുല്ലിംഗങ്ങളായിട്ടു വേദത്തിങ്കൽ മാത്രമേ ഉള്ളൂ എന്നാണു് വൈയാകരണസിദ്ധാന്തം. അപ്രകാരമല്ല കാവ്യനാടകാദികളിലുമുണ്ടു് എന്നിൽ ശേഷങ്ങൾക്കെന്നുപോലെ ഏതാദിശബ്ദങ്ങൾക്കും പുനപുനസ്കതപരിമിക്കട്ടെ എന്നർത്ഥം. ഇതി പുനപുനസ്കപ്രകരണം.

അഥ സ്ത്രീപുംസസംഗ്രഹപ്രാരംഭഃ.

സ്രീപുണ്ഡരീകാക്ഷോദയാനാമ ദ്വിമതൃഷ്ഠിപദോദയാനാമഃ

ജാതിഭേദം പുറംചൊയ്ക്കി സ്രീയോഗൈസ്സഹമല്ലകം. ൩൭

തന്യാപര്യം എന്നു അധികരിച്ചു പാണിനിയനുസാരമായി വിധിക്കപ്പെട്ട പ്രത്യയങ്ങളാകുന്ന അന്തങ്ങളോടുകൂടിയ ശബ്ദങ്ങൾ സ്രീലിംഗങ്ങളായിട്ടും പുല്ലിംഗങ്ങളായിട്ടും ഭവിക്കുമെന്നു പ്രഥമ പാദത്തിന്റെ അർത്ഥം. ഉപഗോരപര്യം സ്രീഋപഗവീ, ഉപഗോരപര്യം പുമാൻ ഋപഗവഃ. ഇങ്ങിനെ അപത്യപ്രത്യയാന്തങ്ങളുടെ സ്രീരപപുസ്തപങ്ങളെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ദ്വിചതുഷ് ഷർപദോരഗാഃ ജാതിഭേദഃ എന്നതിന്നു ദ്വിപദങ്ങളെയും ചതുഷ്പദങ്ങളെയും ഷർപദങ്ങളെയും ഉക്തസ്സകൊണ്ടു ഗമിക്കുന്നവയേയും പറയുന്നവയായ ജാതിശബ്ദങ്ങൾ സ്രീലിംഗങ്ങളായിട്ടും പുല്ലിംഗങ്ങളായിട്ടും ഭവിക്കുമെന്നർത്ഥം. ദ്വിപദങ്ങൾ=മണ്ട പദങ്ങളോടുകൂടിയവ. പദങ്ങൾ=കാലുകൾ. ചതുഷ്പദങ്ങൾ=നാലുപദങ്ങളോടു കൂടിയവ. ഷർപദങ്ങൾ=ആറു പദങ്ങളോടു കൂടിയവ. മാനഷീ, മാനഷഃ, ബ്രാഹ്മണീ, ബ്രാഹ്മണഃ മുഗീ, മുഗഃ, നാഗീ, നാഗഃ, ഉരഗീ, ഉരഗഃ ഇത്യാദികൾ ഉദാഹരണങ്ങളാകുന്നു. പുമാഖ്യാസ്രീയോഗങ്ങൾ സഹ എന്നതിന്നു സ്രീയോഗങ്ങളോടു സഹിതങ്ങളായ പുരുഷനാമങ്ങൾ പുല്ലിംഗങ്ങളായിട്ടും സ്രീലിംഗങ്ങളായിട്ടും ഭവിക്കുമെന്നർത്ഥം. സ്രീയോഗങ്ങൾ=സ്രീവൃത്തികൾ. ഉദാഹരണം- കേകയ=കേകയീ ഇന്ദ്രഃ ഇന്ദ്രാണീ ഇത്യാദി. മല്ലകഃ ച എന്നതിന്നു മല്ലകശബ്ദവും മേൽപ്രകാരമെന്നർത്ഥം. മല്ലകാ മല്ലികാ ഇവ മണ്ടമാം. സഹസല്ലകഃ എന്നും പറയുന്നു.

யோனியூகாசுபாதிநீர்க்காசாடலிம்மம்

മുഷാബുപാടീകകന്യസ്തുഷ്ഠിശ്ശാടീകടീകടീ.

၈၅

ഇതി സ്രീപുനസംഗ്രഹഃ.

യോന്യാദികൃത്തങ്ങളായ ശബ്ദങ്ങൾ സ്രീലിംഗങ്ങളായി
 ങ്ങം പുല്ലിംഗങ്ങളായിട്ടും ഭവിക്കുമെന്നത്ഥം. വരാടകം=കവിടി.
 സ്രീലിംഗമായാൽ വരാടികാ എന്നുരൂപം. സ്വാതി=മോതിന
 ക്ഷത്രം. വണ്ണകം=ചന്ദനം. സ്രീലിംഗമായാൽ വണ്ണിക എന്നു
 രൂപം. ഡാടലി=വൃക്ഷവിശേഷം. മുഷാ=മുശ. അരുമുഷാ നകാ
 രാന്നാ എന്നു ടീകാ. ഇതുകളിൽപച്ച മുഷാ എന്നത് നകാരാ

ഭവവ തൃതീയകാണ്ഡം ലിംഗാദിസംഗ്രഹവർഗ്ഗഃ

സമാകം എന്നു് അതിന്റെ അർത്ഥം. : സ്വപാടി=പരിമാണവി
ശേഷം. കർക്കസ്സു=ലന്തമരം. യഷ്ടി=കുറുവടി. ശാടി=വസ്രവി
ശേഷം. കടി=അര. കുടി=ചീട്ടു്. യോനിർവ്വരാടകസ്സപാതി എ
ന്ന പാദത്തിൽ യോനിശബ്ദത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തിങ്കൽ ചിലർ
ഉഷ്മിശബ്ദത്തെ ചേർത്തു പഠിക്കുന്നു. ഉഷ്മി=തിരമാലാ.
ഇതി സ്ത്രീപുംസകപ്രകരണം.

സ്ത്രീനപുംസകസംഗ്രഹപ്രാരംഭഃ.

സ്ത്രീനപുംസകയോർഭാവക്രിയയോഃ ഷ്ഠൗ കപചിച്ചുവുന്ത്
ഔചിത്യമൗ ചിതീമൈത്രീ മൈത്ര്യംവുന്ത് പ്രാഗുദാഹൃതഃ

ഭാവകർമ്മങ്ങളിൽ വരുന്ന ഷ്ഠൗ പ്രത്യയമാകുന്ന അന്തത്തോ
ടുക്കുടിയ ശബ്ദങ്ങൾ, സ്ത്രീലിംഗമായിട്ടും നപുംസകലിംഗമായിട്ടും
ഭവിക്കും. മേൽപ്രാമുഖ്യമുള്ള വുന്ത് പ്രത്യയമാകുന്ന അന്തത്തോടുക്കുടി
യ ശബ്ദവും ഒരോടത്തു സ്ത്രീനപുംസകലിംഗമായി ഭവിക്കുമെന്ന്
പൂർവാല്പത്തിന്റെ അർത്ഥം. ഔചിത്യം, ഔചിതീ; മൈത്ര്യം,
മൈത്രീ ഇതുകൾ ഷ്ഠൗ അന്തത്തോടാഹാരണങ്ങളാകുന്നു. ഔചിത്യം=
ഉചിതത്തിന്റെ ഭാവം, ഔചിതീ എന്നുമാം. മൈത്ര്യം=മിത്ര
കർമ്മം. മൈത്രീ എന്നുമാം. വുന്ത് പ്രാഗുദാഹൃതഃ എന്നതിന്നു
വുന്തം മുന്മേ ഉദാഹരിക്കപ്പെട്ടു എന്നർത്ഥം. മിഥുനസ്വഭാവഃ
കർമ്മവാ മൈഥുനികാ മൈഥുനികം എന്നിങ്ങനെ ഭാവകർമ്മങ്ങ
ളിൽ രൂപഭയമുണ്ടു് എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

ഷഷ്ഠൗ പ്രാക്പദാസ്സേനാ ക്ലായാ ശാലാ സുമാനിശാ
സ്വാഭാവാന്യസനംശ്ചനിശം ഗോശാലമിതരേചദിക്. ഭാ

ഷഷ്ഠൗ പൂർവ്വങ്ങളായി സേനാദിശബ്ദാന്തങ്ങളായ സമാസ
ങ്ങൾ സ്ത്രീലിംഗങ്ങളായിട്ടും നപുംസകലിംഗങ്ങളായിട്ടും ഭവിക്ക
മെന്ന് പൂർവാല്പത്തിന്റെ അർത്ഥം. ന്യസനം=നമനാരുടെ സേ
ന എന്നർത്ഥം. ന്യസേനാ എന്നുമാം. ശ്ചനിശം=ശ്ചാക്കുളുടെ
നിശാ, ശ്ചനിശാ എന്നുമാം. നിശാ=രാത്രി; കൃഷ്ണചതുർദ്ദശി
യുടെ പേരാകുന്നു. ഗോശാലം=ഗോക്കുളുടെ ശാല. ഗോശാ
ലാ എന്നുമാം. ഇതരേചദിക് എന്നതിന്നു് ഇതരങ്ങളും ഉദാഹ
രണമാകുന്നു എന്നർത്ഥം. ഇതരങ്ങൾ എന്നതുകൊണ്ടു് ക്ലയുഷാ
യം ക്ലയുഷായാ, യവസുരം, യവസുരാ ഇത്യാദികളെ ഗ്രഹിച്ചു

കൊറുക. കഡ്യച്ഛായം=കഡ്യത്തിന്റെ ചായം. കഡ്യം=ഭിത്തി. ചായം=നിഴൽ. കഡ്യചായം എന്നുമാം. യവസൂരം=യവത്തിന്റെ സൂരം. യവം=യവധാന്യം. സൂരം=മദ്യം. യവസൂരം എന്നുമാം.

അഞ്ചന്നന്തോത്തരപദോ ദപിഗുശ്ചാ പുംസിനശ്ചമുപ്

ത്രിഖടപഞ്ച ത്രിഖടപീച ത്രിതക്ഷഞ്ച ത്രിതക്ഷ്യപി. ൨൩

അഞ്ചന്നന്തോത്തരപദമായ ദപിഗുസമാസവും അന്നന്തോത്തരപദമായ ദപിഗുസമാസവും സ്ത്രീലിംഗമായിട്ടും നപുംസകലിംഗമായിട്ടും ഭവിക്കും. അന്നന്തോത്തരപദമായതിന്റെ നകാരത്തിന്നു ലോപമുണ്ടെന്നും പൂർ്വ്വായ്ത്തിന്റെ അത്ഥം. ത്രിഖടപം, ത്രിഖടപി, ത്രിതക്ഷം, ത്രിതക്ഷീ ഇവ ഉദാഹരണങ്ങളാകുന്നു. ത്രിഖടപമെന്നതിന്നു് മൂന്നു ഖടപകളുടെ സമാഹാരമെന്നത്ഥം. ഇവിടെ ഉത്തരപദമായ ഖടപാശബ്ദം ആഞ്ചന്തമാകുന്നു. ആഞ്ചന്തം ആപ് പ്രത്യയമാകുന്ന അന്തത്തോടുകൂടിയതു്. അച്ഛിന്റെ പകരം കേൾക്കുകയില്ല. ത്രിഖടപമെന്നു നപുംസകരൂപമാകുന്നു. സ്ത്രീലിംഗമായാൽ ത്രിഖടപി എന്നാകയും ചെയ്യും! ത്രിതക്ഷമെന്നതിന്നു് മൂന്നു തക്ഷാക്കളുടെ സമൂഹമെന്നത്ഥം. ത്രിതക്ഷൻ എന്നു സമാസം; നകാരത്തിന്നു ലോപം വരുമെന്നു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. അതിന്നു ലോപം വന്നാൽ ത്രിതക്ഷ എന്നു ശേഷിക്കും. ഇതു് നപുംസകമാകയാൽ ത്രിതക്ഷമെന്നാകയും ചെയ്യും. സ്ത്രീലിംഗമായാൽ ത്രിതക്ഷി എന്നുമാകുന്നു.

ഇതി സ്ത്രീനപുംസകലിംഗപ്രകരണം.

അഥ ത്രിലിംഗസംഗ്രഹഃ.

ത്രിഷുപാത്രീപുടീവാടീപേടീകവലദാഡിമൌ. ഇതി ത്രിലിംഗസംഗ്രഹഃ.

പാത്രീ ഇത്യാദി ദാഡിമാന്തങ്ങളായ ശബ്ദങ്ങൾ ത്രിലിംഗങ്ങളാകുന്നു. എന്നു ത്രിഷുപാത്രീ ഇത്യാദ്യർശ്ശോകത്തിന്റെ സാരമാകുന്നു. പാത്രഃ പാത്രീ പാത്രം. പുടഃ പുടീപുടം. വാടഃ വാടീ, വാടം. പേടഃ. പേടീ പേടം കവലഃ കവലീ, കവലം. ദാഡിമ ദാഡിമീ. ദാഡിമം. ഇങ്ങിനെ അതാതു ലിംഗങ്ങളാകയാൽ വ

രണ്ട് തൃതീയകാണ്ഡം ലിംഗാദിസംഗ്രഹവർഗ്ഗം

ഒരു രൂപഭേദങ്ങളെ ഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ട്, ഇതി ത്രിലിംഗപ്രകാരം.

അഥ പരലിംഗാദിസംഗ്രഹഃ.

പരലിംഗംസ്വപ്രധാനേദപദേതൽ പുരുഷേപിതൽ
പരലിംഗമിത്യാദിയുടെ അർത്ഥം.

സ്വപ്രധാനമായ ദപദസമാസത്തിങ്കലും തൽപുരുഷ സമാസത്തിങ്കലും ഉത്തരപദത്തിന്നു യാതൊരു ലിംഗം ഭവിക്കുന്നുവോ അതുതന്നെ ലിംഗമായി ഭവിക്കുന്നു എന്നു പൂർവ്വാൽത്തിന്റെ അർത്ഥം. സ്വപ്രധാനം ഉത്തരപദാത്മപ്രധാനം. ദപദോദാഹരണം മയൂരീകുട്കട്കടമയൂര്യുത ഇത്യാദി തൽപുരുഷോദാഹരണം ധാന്യാർത്ഥം സപ്തഭിതീഃ സപ്തയേം ഇത്യാദി.

അത്മാന്താപ്രാദ്യലംപ്രാപ്താപന്നപൂർവ്വഃ പരോപഗാഃ
തലിതാർത്ഥോദാദിഗുസ്തംബ്യാസപ്തനാമതദന്തകാഃ.

രണ്ട

അത്മാന്താഃ പരോപഗാഃ എന്നു. അനപയം. അത്മശബ്ദമാകുന്ന അന്തത്തോടുകൂടിയ സമാസങ്ങൾ വിശേഷലിംഗങ്ങളാകുന്നു. എന്നു സാരം. വിശേഷലിംഗങ്ങൾ=വിശേഷ്യത്തിന്റെ ലിംഗംപോലെ ഇരിക്കുന്ന ലിംഗത്തോടുകൂടിയവ. ദപിജാത്ഥം സൂപഃ ദപിജാത്ഥായവാഹഃ ദപിജാത്ഥം പയഃ. ഇവ ഉദാഹരണങ്ങളാകുന്നു. പ്രാദ്യലംപ്രാപ്താപന്നപൂർവ്വഃ പരോപഗാഃ എന്നു അനപയം. പ്രാദിപൂർവ്വങ്ങളായ സമാസങ്ങളും അലംശബ്ദപൂർവ്വങ്ങളായ സമാസങ്ങളും പ്രാപ്തശബ്ദപൂർവ്വങ്ങളായ സമാസങ്ങളും ആപന്നശബ്ദപൂർവ്വങ്ങളായ സമാസങ്ങളും വിശേഷലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥം പ്രാദിപൂർവ്വസമാസോദാഹരണം അതിമാലോഹാരം അതിമാലാ ഹാരവതാ അതിമാലം മൗക്തികദാമ ഇത്യാദി. അലംപൂർവ്വസമാസോദാഹരണം അലംകുമാരിഃ ഇത്യാദി. പ്രാപ്തപൂർവ്വസമാസോദാഹരണം.—പ്രാപ്തജീവികഃ ഇത്യാദി. ആപന്നപൂർവ്വസമാസോദാഹരണം—ആപന്നജീവികഃ ഇത്യാദി. തലിതാർത്ഥോദാദിഗുഃ പരോപഗാഃ എന്നു അനപയം. തലിതാർത്ഥത്തിങ്കലെദിഗുസമാസം വിശേഷ്യ ലിംഗമാകുന്നു എന്നർത്ഥം. ഉദാഹരണം, പഞ്ചകപാലഃ പുരോധാശഃ ഇത്യാദി. സംഖ്യാപരോപഗാ എന്നു അനപയം. സംഖ്യാശബ്ദം വിശേഷ്യലിംഗമാകുന്നു

ന്നു എന്നർത്ഥം. ഉദാഹരണം. ഏകപുമാൻ. ഏകാസ്ത്രീ ഏകംകുലം ഇത്യാദി. സർവ്വനാമ പരോപഗാഃ എന്നു അനപയം, സർവ്വനാമബ്ജം വിശേഷ്യലിംഗമാകുന്നു എന്നർത്ഥം. ഉദാഹരണം സർവ്വാദേശഃ സർവാനദി സർവം ജലമിത്യാദി. തദന്തകാഃ പരോപഗാഃ എന്നു അനപയം. സംഖ്യാന്തസമാസവും സർവ്വനാമാന്തസമാസവും വിശേഷ്യലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥം സംഖ്യാന്തസമാസോദാഹരണം. ഊനത്രയഃ ഊനതിസ്രഃ ഊനതീണി ഇത്യാദി. സർവ്വനാമാന്തസമാസോദാഹരണം പരമസർവഃ പരമസർവ്വാ പരമസർവം ഇത്യാദി.

ബഹുവ്രീഹിദിങ്നാമ്നാമുനായം തദിദാഹൃതം
ഗുണദ്രവ്യക്രിയായോഗോപാധിഭിഃ പരഗാമിനഃ.

ആദിങ്നാമ്നാം ബഹുവ്രീഹിഃപരോപഗാഃ എന്നു അനപയം. ദിങ്നാമങ്ങളല്ലാതെ ഇരിക്കുന്ന ശബ്ദങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ള ബഹുവ്രീഹിസമാസം വിശേഷ്യലിംഗമാകുന്നു എന്നർത്ഥം. തദിദാഹൃതം ഉന്നേയം എന്നു അനപയം അതിന്റെ ഉദാഹരണത്തെ ഊഹിച്ചുകൊൾക എന്നുസാരം. ഉദാഹരണം—ബഹുധനഃ വൃദ്ധഭാഷ്യഃ ബഹുധനാ ബഹുധനമിത്യാദി. ദിങ്നാമ ബഹുവ്രീഹിയുടെ ഉദാഹരണം, ഉത്തരപൂർവാ ഇത്യാദി. വടക്കേ ദിക്കിന്റെയും കിഴക്കേദിക്കിന്റെയും അന്തരമുള്ളം എന്നു ഉത്തരപൂർവം എന്നതിന്റെ അർത്ഥം. ഇതിന്നു വിശേഷ്യലിംഗതയില്ലായ്മയാൽ അദിങ്നാമ്നാമെന്നു പറയേണ്ടിവന്നു എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക. ഗുണദ്രവ്യക്രിയായോഗോപാധിഭിഃ പരഗാമിനഃ പരോപഗാഃ എന്നു അനപയം. ഗുണയോഗമോ ദ്രവ്യയോഗമോ ക്രിയായോഗമോ ആകുന്ന ഉപാധികൊണ്ടു വിശേഷ്യത്തിങ്കൽ പ്രവൃത്തങ്ങളായ ശബ്ദങ്ങൾ വിശേഷ്യലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥം. യോഗം=സംബന്ധം. ഗന്ധവതീ പൃഥിവീഗന്ധവാനശ്വാ ഗന്ധവൽ കസുമം ഇവ ൩-ം ഗുണയോഗപ്രവൃത്തങ്ങളുടെ ഉദാഹരണങ്ങളാകുന്നു. ദണ്ഡിനീസ്രീ ദണ്ഡീപുമാൻ ദണ്ഡീകുലം ഇവ ൩-ം ദ്രവ്യയോഗപ്രവൃത്തങ്ങളുടെ ഉദാഹരണങ്ങളാകുന്നു. പർവ്വകാസ്ത്രീ പാർവകുപുമാൻ പാർവകുലം ഇവ ൩-ം ക്രിയായോഗപ്രവൃത്തങ്ങളുടെ ഉദാഹരണങ്ങളാകുന്നു. ഗുണദ്രവ്യക്രിയായോഗോപാധയഃ പരഗാമിനഃ എന്നും പറയുമുണ്ടു്.

കൃതഃകർത്തൃസംജ്ഞായാം കൃത്വാ കർത്താകർമ്മണി
അണാദ്യന്താസ്തേ നമകതാദ്യർത്ഥനാനാർത്ഥഭേദകാഃ

ഭൻമ തൃതീയകാണ്ഡം ലിംഗാദി സംഗ്രഹവർഗ്ഗഃ

അസംജ്ഞായാം കർത്തരി കൃത്പ്രത്യയഃ പരോപഗാഃ എ
 ന്നം അനപയം. സംജ്ഞാഭിന്നങ്ങളായകർതൃത്വമുക്തപ്രത്യയാ
 ന്തങ്ങൾ വിശേഷ്യലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥം. കർത്താപുമാൻ
 കർത്തൃസ്ത്രീ കർത്തൃകുലം ഇത്യാദി ഉദാഹരണമാകുന്നു. കർത്തരി ക
 ൾമ്നികൃത്യാഃ എന്ന് അനപയം. കർത്തൃകർമ്മങ്ങളിൽ വന്ദനകൃത്യ
 പ്രത്യയമാകുന്ന അന്തങ്ങളോടുകൂടിയ ശബ്ദങ്ങൾ വിശേഷ്യ
 ലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥം. തവ്യൽതവ്യ അനീയ ഇത്യാദിക
 ഉദാഹൃത കൃത്യപ്രത്യയങ്ങളാകുന്നത്. ഉദാഹരണം. വാസ്തവ്യായംവാ
 സ്തവ്യാസാവസ്തവ്യമിദം ഇവ ന-ഃ കർതൃത്വത്തിങ്കലെ ഉദാ
 ഹരണങ്ങളാകുന്നു. കർത്തവ്യായമ്നഃകർത്തവ്യാഭക്തിഃകർത്തവ്യംഭോ
 ജനംഇവ ന-ഃ കർമ്മാർത്ഥത്തിങ്കലെ ഉദാഹരണങ്ങളാകുന്നു. ഉദാ
 ഹരണാന്തമങ്ങളെ ഉപഹിച്ഛുകൊൾക. തേനമകതാഭ്യർത്ഥേഅണാ
 ഭ്യന്താഃ നാനാർത്ഥഭേദകാഃ പരോപഗാഃ എന്നുഅനപയം. അതു
 കൊണ്ടു മകതമായതു എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള അർത്ഥത്തിങ്കൽ വിധി
 ക്കപ്പെട്ട അണാദിപ്രത്യയങ്ങളാകുന്ന അന്തങ്ങളോടുകൂടിയവയായി
 പല വസ്തുക്കളുടെ വിശേഷങ്ങളായ്ക്കുന്ന ശബ്ദങ്ങൾ വിശേഷ്യ
 ലിംഗങ്ങളാകുന്നു എന്നർത്ഥം. ഉദാഹരണം.—കുസുംഭേനമകതഃ
 പടഃ കൈരസംഭഃ കയിന്ധിൻപൂവിൻറചായംകൊണ്ടു മകതമായ
 തെന്നു കൈരസംഭശബ്ദത്തിൻറ അർത്ഥം. മകതം=നിറംമാറിയ
 യതു്. പടം=വസ്ത്രം വസ്ത്രവാചകശബ്ദം തന്നെ സ്ത്രീലിംഗമാ
 യിട്ടും നപുംസകലിംഗമായിട്ടുമിരുന്നാൽ കൈരസംഭശബ്ദവും അപ്ര
 കാമമിരിക്കും. കൈരസംഭീശാദീ കൈരസംഭോവാസഃ എന്നു ഉദാഹര
 ണം. മാധുരഃ പുമാൻ മാധുരീസ്ത്രീ മാധുരം ജനപുരം. ഗ്രാമ്യഃപു
 മാൻ ഗ്രാമ്യാസ്ത്രീ ഗ്രാമ്യംഗീതം. ഇവയും ഉദാഹരണങ്ങ
 ളാകുന്നു. മാധുരഃ പുമാനെന്നെടത്തു മധുരാശബ്ദത്തിങ്കൽനിന്നു
 പരമായിട്ടു അൺപ്രത്യയം ആഗതാർത്ഥത്തിങ്കലാകുന്നു. മധുരാ മാ
 ജധാനിയിൽനിന്നു വന്നവനെന്നർത്ഥം. ഇപ്രകാരം മാധുരീസ്ത്രീ
 മാധുരംജനപുരം എന്ന ഉദാഹരണങ്ങളുടെയും അർത്ഥങ്ങളെ ഗ്ര
 ഹിച്ചുകൊൾക. ഗ്രാമ്യഃപുമാനിത്യാദികളിൽ ഭാവാർത്ഥത്തിങ്കൽ
 യൽപ്രത്യയമാകുന്നു.

ഷർസംജ്ഞകാസ്മിഷു സമായുഷ്ടസൂത്തിഭവ്യതം
 പരംവിഭോധേ ശേഷം തു ജ്ഞേയം ശിഷ്ടപ്രയോഗതഃ
 ഇതി ലിംഗാദി സംഗ്രഹവർഗ്ഗഃ.

ഷർസംജ്ഞകാഃ ത്രിഷു സമാഃ എന്ന് അനപയം. ഷർ എന്നു സംജ്ഞയോടുകൂടിയ ശബ്ദങ്ങൾ മൂന്നു ലിംഗങ്ങളിലും തുല്യതു

പണ്ടുമാകുന്നു. ഷകാമന്തങ്ങളായ സംഖ്യാശബ്ദങ്ങളും നകാമാന്ത
രൂപങ്ങളായ സംഖ്യാബ്ദങ്ങളും കതിശബ്ദവും ഷർ എന്നസംജ്ഞ
യോടുകൂടിയവയാകുന്നു. ഷഡിമേ ഷഡിമാഃ ഷഡിമാനി പഞ്ചപു
മാംസഃ പഞ്ചസ്രീയഃ പഞ്ചകലാനി കതിപുരുഷാഃ കതിസ്രീയഃ
കതികലാനി ഇവ ഉദാഹരണങ്ങളാകുന്നു. യുഷ്ടസൂത്തിടെച്ചയം
ത്രിഷു സമം എന്നുഅനപയം. യുഷ്ടപുഷ്ടവും അസുഷ്ടപുഷ്ടവുമിങ്ങ
നയുംഅച്ചയവും മൂന്നു ലിംഗങ്ങളിലും നൂലുരൂപങ്ങളാകുന്നു എന്ന
ത്വം. തപംപുമാൻ തപംസ്രീ തപംകുളതം എന്നു യുഷ്ടത്തിന്റെ
ഉദാഹരണങ്ങളാകുന്ന അസൂത്തിന്റെ ഉദാഹരണങ്ങൾക്കു തപ
മെന്നതിന്നുപകരം അഹമെന്നാക്കിക്കൊൾക. തിങ്ങേതാദാഹര
ണം—ഘടോഭവതി സ്ഥാലീഭവതി പാത്രംഭവതി ഇത്യാദി. അവ്യ
യോദാഹരണം—ഉച്ചൈഃഭാരാഃ ഉച്ചൈഃസ്രീ ഉച്ചൈഃകലം ഇ
ത്യാദികുന്നു. സമാനബലങ്ങളായ വിധിവാക്യങ്ങൾ ഏകവിഷയ
ത്തിങ്കൽ പ്രാപിച്ചാൽ പരയാക്യത്താൽ വിധിക്കപ്പെട്ട ലിംഗത്തെ
ന്നേഭവിക്കുമെന്നു പരം വിരോധേ എന്നതിന്റെ അർത്ഥമാകു
ന്നു. മാനുഷഃ മാനുഷി എന്നുഭാഷണം. ഇവിടെ കഷണമേ
രോപാന്താ എന്നവിധിയാൽ പുംസ്തപവും ദ്വിമതുഷ്ഠാർ
പ്ലദേത്യാദിവിധിയാൽ സ്ത്രീപുംസതപവും പ്രാപിക്കപ്പെട്ട എ
ങ്കിലും സ്ത്രീപുംസതപ വിധിവാക്യത്തിന്നു പരതപമുണ്ടാക നിമി
ത്തമായിട്ട് സ്ത്രീപുംസതപത്തെ ഭവിക്കുമെന്നറിഞ്ഞുകൊൾക.
ശേഷം തു ശിഷ്ടപ്രയോഗതഃ ജ്ഞേയം എന്നു അനപയം ഇവി
ടെ പറയാത്തതൊക്കെയും ഭാഷ്യകാമാദി പ്രയോഗംകൊണ്ടു അ
റിഞ്ഞുകൊൾക എന്നർത്ഥം. അല്ലാ ഏങ്കിൽ ഇവിടെ പറയാത്ത
ശബ്ദലിംഗത്തെ മഹാകവിപ്രയോഗംകൊണ്ടു അറിഞ്ഞുകൊൾക
എന്നർത്ഥം.

ഇതി ലിംഗാദി സംഗ്രഹവർഗ്ഗം.

ഇത്യമരസിംഹകൃതൗ നാമലിംഗാനുശാസനേ

സാമാന്യകാണ്ഡസംതൃതീയസ്താംഗ ഏവ സമർത്ഥിതഃ.

ഇപ്രകാരം അമരസിംഹന്റെ കൃതിയായ നാമലിംഗാനു
ശാസനത്തിങ്കൽ സാമാന്യമെന്നു പേരോടുകൂടിയ തൃതീയകാണ്ഡം
അംഗങ്ങളോടുകൂടെത്തന്നെ സമർത്ഥിതമായി എന്നർത്ഥമാകുന്നു.

ഇതി വാഗ്ഭാടസോപനാമക മാനന്ദനാഥപണ്ഡിത

പാരശ്വവരദകൃതാവമരസിംഹവ്യാഖ്യാനം

ബാലപ്രിയവ്യാഖ്യാനം തൃതീയകാണ്ഡം

സ മ റ പൂ ഞ്

മാഷാപ്രേമികളുടെ എല്ലാവിധ സംശയങ്ങൾക്കും

ഉത്തരം നൽകുന്ന

V. V. ഇംഗ്ലീഷ്—മലയാളം

“ഡി ക് ഓ റി ”

അദ്ധ്യോപകന്മാർക്കും വിദ്യാർത്ഥികൾക്കും മറ്റു സാഹിത്യ ഭക്തർക്കും സ്ഥാപനങ്ങൾക്കും മറ്റു പറ്റിയ ഒരുത്തര എന്നും.

5 0 0

ഭാഷയിലും സംസ്കൃതത്തിലും ഇപ്പോൾ നൽകിയിട്ടുള്ള വാക്കുകൾ ഉൾപ്പെടുത്തി എഴുതിയിട്ടുള്ള

വിദ്യാർത്ഥി നിഘണ്ടു.

2 4 0

പരസഹായംകൂടാതെ ഇംഗ്ലീഷ് ഭാഷാഭ്യസനത്തിന് ഏറ്റവും പറ്റിയ

ഇംഗ്ലീഷ് ശതോപാദ്ധ്യായൻ

4 0 0

ഹിന്ദി അഭ്യസിക്കുന്നവർക്ക്

ഇതാ ഒരു പുതിയ പ്രസിദ്ധീകരണം!

ഹിന്ദി-മലയാളം

ബുഹത് ശബ്ദകോശ്

അദ്ധ്യോപകന്മാർ, വിദ്യാർത്ഥികൾ തുടങ്ങി ഹിന്ദിഭാഷയുമായി

ഇടപെടുന്ന ഏവർക്കും ഏറ്റവും പ്രയോജനകരവും

കാലോചിതവുമായ ഒരു നിഘണ്ടു.

1 6 0

62 വയസ്സുള്ള ആരുടേയും ജാതകം അറിയുന്നതിനും ഫലങ്ങൾ നിണ്ണയിക്കുന്നതിനും ഏറ്റവും പറ്റിയ കൊല്ലവർഷം 1061 മുതൽ 1122 വരെയുള്ള

നൂറു വർഷത്തെ പഞ്ചാംഗം.

12 0 0

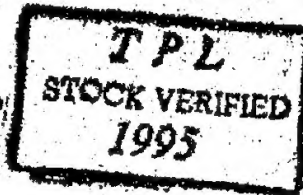
മുദ്രണകർ, ഡി. വി. പ്രസ്സ്—കൊല്ലം.

ജോതിഷപുസ്തകങ്ങൾ.

	രൂ	ണ
പ്രശ്നമാർഗ്ഗം പൂർവ്വാലം	2	4
ടി ഉത്തരാലം	2	8
ഫലദീപിക	2	4
ഭാവകതുഫലം	1	8
ദൈവജ്ഞവല്ലഭ	0	12
സ്രീജാതകം	0	9
പഞ്ചപക്ഷിശാസ്ത്രം	1	2
സീതാജ്യോതിഷം	0	6
ബൃഹജ്ഞാതകപദ്ധതി	2	4
ജാതകാലങ്കാരം	0	12
സാരാവലി	4	0
ദശാഫലമുക്താവലി	2	4
ജാതകചന്ദ്രിക	0	9
ജ്യോതിഷസാരസംഗ്രഹം ഒന്നാംഭാഗം	0	9
ടി രണ്ടാംഭാഗം	0	9
ജാതകപാരിജാതകം	2	4
നക്ഷത്രപ്രകാശിക	0	9
ഗണിതനൂതനം	5	0

തച്ചശാസ്ത്രപുസ്തകങ്ങൾ.

ശില്പകൗമുദി	0	12
തന്ത്രസമുച്ചയം	0	12
ശില്പിരത്നം	1	2
മനഃശാലയമഹാചന്ദ്രിക	2	4
വാസ്തുവിദ്യ	0	12

മാനന്തപുരം, വി. വി. പ്രസ്സ്—കൊല്ലം.